

filologia

Thomæ Gatakeri

LONDINATIS
CINNUS.
SIVE
ADVERSARIA
MISCELLANEA;

ANIMADVERSIONUM VARIARUM

Libris sex comprehensa.

PRIMORES DUO NUNC PRIMITÙS PRODEUNT, RELIQIS
DEinceps (Deo favente) SEORSIM INFECUTURIS.

LONDINI,

Typis J. Fletheri, impensis L. Sadleri Bibliopolæ, commorantis in
vico vulgo vocato Little Brittain, apud quem prostant venales. 1651.

DATA AND METHODS

1992-1993
Yearly Report

[View all posts by **John**](#) [View all posts in **Uncategorized**](#)

• 100 200 300 400

THE THERMOCOUPLES

10. The following table shows the number of hours worked by each employee in a company.

For more information about the study, contact Dr. Michael J. Koenig at (314) 747-2106 or via e-mail at koenig@artsci.wustl.edu.

中華書局影印
新編全蜀王集

Lectori pio, perito, candido,
Salutem in Christo.

S es enim, cui scriptum hoc, meaque
universa, cognoscenda, perpendenda,
censenda, lubentissime permitto. Col-
luiiem reliquam, cuius foeta feraxque
nimis ætas est ista, nullus moror. In
hac autem classe non immeritd collo-
candos censeo, literaturæ eruditionisque omnis osores
hostesque professos, imperitiæ patronos atque hypera-
spistas, ratiocinationum legitimarum, scriptorumque
sacrorum a lucifugas, dogmatum denique novellorum,
sensuumque impiorum, utcunque titulis speciosis se-
suaque obducant obvelentque, sartores satoresque uni-
versos. Horum siquidem ; licet æque numerosa ubique
ferè nunc dierum sit turba, quam muscarum tempe-
state æstivâ esse solet, aut in macello, aut in velabro,
nec sit ullum hominum genus, aut insolentius, aut
confidentius, aut irritabilius, aut censorium magis,
unde censuram ab eis pronam satis & præcipitem, nec
aculeatam minus quam iniquam expectare ac subire ne-
cessè prorsus videatur ; judicia tamen & dictata, vel
dictoria etiam nihil facio : quoniam pari loco habeam,
quo ^b Cynicus ille imperitorum voces, quæ sursum an de-
orsum sonarent, suâ nihil referre is existimabat. Com-
pertum satis jamdudum habeo, nec illorum instituta
placitâqe mihi posse probari, nec mea illis non displi-
cere.

^a Lucifugae ipsi
Scripturarum.
Tertull. de re-
surr. cap. c. 47.

^b Demetrius, a-
pud Senecam
ad Lucil. ep. 91.

^c Cujus dicti
vix facetam
Liphius non est
allectus ; quia
tamen ventris
crepitum alludi-
ex antegressis
discrete proclive
foret.

cere. Obloquentur itaque, vellicent, arrodant, suggil-
lent, quantum libuerit: me intra fidei conscientiaeque
septa consistentem, munimentisq[ue] hisce atque integru-
mentis, ^d echini instar, qod ille
olim, ^e involutum an ^f convolutum
undiqe dixerim, non magis attin-
gent, afficent saltem, quam testudi-
nis clypeum firmissimum elephan-
tisve corium durissimum vespas-
trum aculei, culicūmve etiam ligu-
læ, penetrare, nedum ut perforare,
valuerint. Decori propius du-
cetur ab eis traduci, à quibus pro-
bari aut dilavdari probro potius
ac dedecori fuerit.

At tu, qalem expeto & exopto, quisq[ue] es, Lector,
habes tandem ante biennium in Proimulside promisum
Cinnum meum. habuisses maturius, ni in Vates sacros
primores duos *Annotationes* lingvâ populari conscrip-
tae, qas confectas urgebant oī ἐργοδιῶκται, remo-
ram necessaria interjecissent: cum operi, an oneri,
geminò simul intendere, nec corpuseuli fatiscentis,
nec animulæ unâ cum contubernali flaccescens, im-
becillitas pateretur. Qanquam nec à morâ istâ, damni
qicquam, lucelli magis non nihil saltem, accrevisse de-
prehendes; ubi partim ex cogitationibus pristinis de-
nuò repetitis iteratōqe recoccis, partim ex novarum,
qarum concipiendi, aliorum qædam nuperius (vocula
insolentiori venia sit) in lucem prodeuntia ansam
dedere, quantum in *Cinni partem primam* hanc injicere
vîsum est, supplemento, accessionem havd sprenen-
dam factam intellexeris. Nec vitio vertas, aut fidei
sublestæ

siblestæ incuses, qod *Cinni* partem duntaxat aliquam,
non integrum exhibemus. Nolo propolarum morem
obtendere, q̄i s̄ vel *siphunculo*, vel
manu cavâ vini pavxillum præsti-
naturis gustandum porrígunt, un-
de de cupâ totâ doliove integro,
indictum ac judicium fiat. in *Pro-
mulside* enim forsitan priùs præsti-
tum id dixeris: ideò supervacaneum nunc existere.

Qin verendum magis videri poterat, né largiter nimis
oggrendo, palatis tenerioribus, stomachisq;e delica-
tioribus molestiam creare, navfámq;e moverem:
quinh; non molestum minùs habeatur, pleno ac satiato-
jam potandum ampliùs porrígere, qm à potu siti la-
borantem arcere. Cæterū, ut qod res est liberè
proloqar, intermissionem & respirationem aliquam fla-
gitabant vireculæ, horum recensione & recognitione
ubertim jam delassatae. Accessit & aliud, molestiæ
pariter ac momenti minoris licet, negotiolum, qod
pavlisper avocare ac distinere necesse habeat. Hoc
ubi expediverim, qod propediem futurum spes est,
ad reliqa, qæ penes me affecta habeo, perficienda ac
consummanda accingam me denuò. qumq;e muneri
pastorali exeqendo, verbōq;e divino pro concione in
coetibus publicis edifferendo, qod per annos jam præ-
terpropter qinqaginta perpetim ferè exercitum ha-
buit, per extatē simul atq;e infirmitatem, venâ præ-
sertim in pulmonibus havd semel referatā, sanguinēq;
inde copiosius erumpente, necessitate qadam *avixitq;*
et avinkētq; abstinere mēqe adeò abdicare coactus, ad
vitam privatam concesserim; nec desidiā tamen &
socordia,

g Inde apud Luellium, referente Cicerone
de finib. lib. 2. restituente ad Varro. Scali-
gero, *Hic siphon cuò nit dempsit.* Et apud
Ervipidem *Cyclop*, q̄rrenti Ulyssian vini,
qod venum exponebat, gustum darer, re-
spondet Silenus, *Δίκεσον ή γαρ γε μη
τὸν τρόπον ξαλεῖ. Εἴκουμεν
εἰς τούτην την ποιεῖν.*

b *Οὐαῖς γ' ἀ-
νιερόν οὐπολε-
ον πίνειν πέ-
λει.* *Η τὸν λίαν
διατελεῖται μη
χειριποιεῖν.*

i Λδησταγαρ
socordia, ut i situ ferrum, & canitem, aut invaletudi-
ny χρεισιν, nem, (et si possim utrumque) cavatus, corrumpen-
dum me dare sustineam ; quosq[ue] Deo Opt. Max. vitam protelare,
& vires qatenus otiumque suppeditare, visum fuerit, eis me totum stu-
diis, quantum valetudinis ratio, re-
iq[ue] familiaris cura permiserit, ad-
dicere atq[ue] impendere fert animus,
q[ue] pietatis cavissae, reiq[ue] literariae,
infelici hoc seculo, labascenti ac
laboranti utriq[ue], vel sustinendæ vel
promovendæ, ratione illâ, exiguâ
tenuâq[ue] licet illâ, conducere posse
videbuntur. Qo in negotio, ut ser-
vuli, e suorum classe infimâ, infr-

missimi, conatus exiles, Numini supremo sint accepti;
(cujus filius Honori gloriaeque, tam in *Oraculis* sacris
explicandis testituendisque, quam & in *Attributis* sacro-
sanctis astruendis asserendisque, præcipue destinantur)
Deique populo (qorum bono jugiter, quantum datur,
inservire, munetis esse sui ducit) grati fructuosique ex-
istant, votum est in eis unicum, idemque nunquam non
futurum est,

Tui in Christo Jesu conservi
emeriti jam ac decrepiti ferè

THO. GATAKERI.

Liber

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Hymni primi Argumentum; Boni beati, Mali miseri. Analysis. Versiculus primus expenditur. Recessus à malo, gradus primus ad Deum. Junii & aliorum explicatio rejecta. Gradatio in verbis nulla. Gradationis lex, ne insurgat oratio. Jeremias c. 15. 5. explicatus. Mens verborum genuina. ea collatione loci paralleli Hymn. 26.4.5. firmata. Malorum societas quam periculosa. Epictetus suppletur. Gellius corrigitur. Senarius Euripidus, an Sophocles, an utriusque, incertum. à Themistio frustra notatus. Tucyddios olim reges. et regnum. Svidas emendatur. Tyrannus Echetus, Homero Basilius. Senarius ab Apostolo adductus 1 Cor. 15. 33. auctoris incerti. Ouklia vox ambigua. Pestis contagio. Musculus suppletus. Iudeus confessus, improborum confessus in ganeis, in portâ. Clementis commenta explosa.

Nitium operis mihi pagina sacra. Et sacrissimè codicibus Liber hymnorū hos inter qui ordine primus occurrit, paginam operis istius primam implebit.

Hymni totius argumentum est, axioma illud à Stoicis olim tantopere decentatum, περὶ δόξαν τὸν τοῦτο, εὐπλῶ περὶ λόγον, ut cum a Cleanthe loquar, quod

strictum Socrates apud Platoneum in *Alcibiade* 2. (cum in *Gorgia* fusiū multis disseruerit) Οἱ ἀριστοὶ τὸν τοῦτον δογμάτων, οἱ κρεοὶ, ἄθλοι.

* Apud Ariasnum differ. Epiptet. 1.4.c.1.

Bonus, beatus, omnis; & malus, miser.

B.

Sed

Sed & apud Svidam Autor innominatus, ubi iudiciorum
ἐπαρτέστων interpretatur. Πάσα ἀνάγκη, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἐν ἡδίᾳ θεωρεῖς
ἀμείνον, τοῖς δὲ κακοῖς κακίου. Βιβλοὶ δὲ ὅπῃ ἐνθάλει τὸν διατρίβειν,
τοῖς μὲν ἀγαθοῖς, ἀκολυθῶν διδακτικού χαρεῖν, τοῖς δὲ ἀδίκοις κακο-
δαιμονικού τον. Omeninò necesse est, bonis apud inferos melius
futurum, malis deterius. opinor autem, & dum istic agunt,
gratiam faciem justos asecuturos, ultionem miseram injustos.
Cicero itidem (qui & Tuscul. quæst. I. 5. ex Stoicorum fun-
damentis dogma istud variis confirmat argumentis) adver-
sus Pisonem (à * Salviano idem laudatus) ex Epicureo-
rum quoque sententiâ: *Tantam, inquit, virtutis vim esse volu-
erunt, ut non possit esse unquam vir bonus non beatus.*

Viri itaque, Deo chari θεοφίλου τε καὶ θεοφίλες, (uti apud
Laertium I. 6. Diogenes) celebratur istic, primo *bonitas*,
tum *beatitas*. Bonitas, partim cavitissimâ mali fugâ, partim bo-
ni studio jugi, describitur.

Et Primo qidem loco mali fuga proponitur: rectissimè.
Siquidem, ut scitè Basilius; "Οὐαρροῦ δὲν τὰ καίματα, περότι ἀρ-
βασίας, ή τὸ γῆς ἀναχώρησεν ὑπό τοῦ δέντρου πολιτείας, ἀρχὴ
πεντοποίης, ὁ χωεισμὸς τὸ κακόδ. Lemadromodum in scala, gra-
duis ascensionis primus est, qd terra relinquatur: ita in eo, qd
secundum Deum est, vita instituto, gradus is est primus, qd à
malo receditur. Idémque, apud Antonium Melisse I. I. c. 7.
Αρχὴ τοῦ δὲν ἀρδαντού τὸ καλῶν ἡ ἀναχώρηση τὸ κακόν. Initium
ad honorum recuperationem est recessus à malis.

Recessus iste ab Hymnodo nostro hisce verbis describitur:
*Beatus vir ille, qd non incessit in consilio improborum; nec in
via peccatorum constitit; nec in derisorum confessu desedit.*

In eis climacem triplicem, qui & per gradus totidem in
singulis sui membris assurgat, deprehendisse se avtumant in-
terpretes plerique, unus pro reliquis loquatur. V.C. Fr. Junius.
Hoc versu, inquit, tres sunt κλήματα, ad personas, formas &
actiones personarum pertinentes. in persona censentur improbi:
animo; peccatores, vita; derisores, in utroque, omnibus modis
obfirmari: forme sunt, consilium, animi; via, vite sive institu-
ti; & confessus, denotans habitudinem: actiones vero, ambi-
lare ad certum aliquem finem, qd est consilii; insistere via, con-
silio capto; & sedere ac conqescere in consilio & attienibus ma-
lis,

lis, obstinatè, qm vir aut suā ipsius maliciā rapitur, aut alienā traducitur. Hac ille, cum aliis havd pacis, havd nullius nominis. Cæterum milii liceat hīc, pace tanti virti, illud usurpare, (quod de Pythagoricis & Anaximandrianis commentis qibusdam ^a Aristoteles) νομάτος ἐπὶ τηνὸν καὶ σερῆνος μεγ. τὴν πόλιν, ἐπὶ αἰλιδῶν δέ. Subtilia magis & elegancia, qm in solida & sana sunt ista. Etenim, ut nihil dicam, infringi planè & enervari eloqii divini vim masculam, dum sic ingenii humani fidiculis distenditur, & minutatim incidendo prope deartuatur: climacem istiusmodi istic somniare, est verbis Spiritus Sancti, prout Doctores Hebrai loqi amant, סְלֵגָה sensum insipidum, notionem utique ineptissimam & ab artificio omni alienissimam affingere. Est enim κάμαξ (ut rectè observat Demetrius Phalereus, sive qis alius is est, cuius σὲ ἐρυνεῖται libellus in manibus habetur) λύγος ἐπαναρρόντος ἐπι μαζέων, orationis affectus, qd à minoribus et levioribus ad majora ac graviora per gradus gradam conceditur. Itaque qd Graditionem Fabius, idem Ascensionem indigetat Aquila Romanus. & τὸ κλιμακωτὸν Dionysio Longino, ἀγνιστὸν πάντα, καὶ παῦλος ὁ ἡρός σωστοργὴν pronunciatur. Proinde gradus posterior qivis in climace legitimo, plus aliquid prægresso contineat oportet. qd in exemplis, qe adduci solent, advertere promptum est. Tale est enim Nasonianum illud,

Fast. I. 3.

Mars videt hanc; visamque cupit; potiturque cupitā.
Siquidem plus est concupisisse qm vidisse; qum multa in oculos incurvant hominibus, qe nullam eis cupidinem sui injiciant: plus item potiri, qm concupiscere; qd monet illa præcupidine irritā langventis querela,

Amare liceat, si potiri non licet.

Tale finitimum Philemonis Comici illud apud Clementem Alexandr. *Stram. I. 6.*

'Ορᾶσι πάντες οὐχίον. Εἴτ' ἐπαύμαξ.

'Επιλα οὐκ ἐδιόγεν. εἴτ' εἰς ἐλπίδα

'Ἐριμογ. οὐτοὶ πάντες εἰς τέτον χρόνος.

'Videre primum qige: mox stupor subit:

'Tum contemplatio: spes succedit postea.

'Herum ex miscelā denique amor enascitur.

* De cœlo I. 2.
c. 9. & c. 13.

Tale Tullianum illud ad Attic. l. 1. ep. 13. Si dormis, excep-
pergiscere: si stas, ingredere: si ingredieris, curre: si curris,
advola. Nec dispar, qod ex incerto avtore Cicero idem, an
Cornificius, ad Herennium l.4. Nam qd reliqua spes manet li-
bertatis, si illis & qod libet, licet; & qod licet, possunt; &
qod possunt, avdent; & qod avdent, faciunt; & qod faciunt,
vobis molestum non est. Vides, ut per singula membra, non
proteletur tantum, sed attollatur oratio. Et citra repetiti-
onem, Avsonianum illud, de Crœso, in Ludo & Sapientum;
Profetus, vietus, vinclitus, regi deditus.

Verum, ut intra facrorum septa nos contineamus, comma-
tis gemini & genuini sunt Pavlina ista, ad Rom. c.8. v.29,
30. in scalâ illâ celesti, sive χρυσῷ ἐγένετο appellare magis li-
buerit, ὃς ὁ τρόπος, καὶ τρόπος, ὃς ἡ τρόπωσι, τέττας καὶ ἐγένετο,
καὶ ὁ τρόπος, τέττας καὶ ἐδικάσθως· ὃς ἡ ἐδικάσθωσι, τέττας καὶ ἐδι-
κάσθω. Qos prescivit, hos & predestinavit: qos pradestinavit,
hos & vocavit; qos vocavit, hos & justificavit: qos avevem
justificavit, hos & glorificavit. Et mox, v. 34. Xeſus ὁ ἀmo-
dovus, μᾶλλον ἢ ὁ ἐξαρτητής, ὃς καὶ ἐστιν ὁ Ιησοῦς Θεοῦ. Christus est,
qui mortuus est, vel potius qui à mortuis suscitatus est, qui &
idem ad dextram numinis considet. Crescit planè & insurgit
utrobiqe oratio. Ceterum si pari ratione καίμαρα sive gra-
dationem istic instituerimus, ut υμῶνος nostri ista mens
existat: Beatus is est, qui nec cum improbè affectis consilia in-
ierit; nec pravè viventium artibus malis se immiscuerit; nec
cum obfirmatis in maleficio obstinate persistiterit: non insurget;
sed descendet dictio[n]is series; & frigida planè ac frivila-
futura est oratio: cum membro primo amplius quam secun-
do; secundo plus quam tertio dictum sit. Etiam si enim, ne-
gativâ insuper habitâ, si de malis inter se collatis sermonem
instituerimus, gravius est sanè grandiusque crimen, male
consulta ad exitum perducere, quam de perpetrando consilia ad-
misisse, & atrocius adhuc, in perperam gestis animo pra-
fracto persistere, quam eadem nudè perpetrasse; attamen, si
eadem cum hymnographo admissa, τὸ τροπῶμα secum in-
vicem commiserimus, multo plus prstantiusque fuerit, à
consiliis malis vel ineundis, quam ab eisdem exeqendis absti-
nuisse; amplius etiam hanc pavlo, nec mali quipiam perpe-
trasse,

trasse, qām in perpetrato jam, obstinatē non perstissē. Perinde igitur futurū est, analysin istam si seqimur, ac si commercii Papistici contagem, qām sit periculosa & perniciosa, exprimere satagens qīs diceret, *Beatus is est mortalis, qī nec in terrā Italā pedem posuit, nec urbem Romanam unquam adiit, nec in avlā Pontificiā habet dūtiū.* Etiamfi enim plus sit, Romanam proficisci, qām Italianam appellere; plus in avlā Pontificiā moram traxisse, qām Romanam tantummodo profectum esse; amplius est tamen nec oram Italā attigisse, qām urbem Romanam non invisiſſe; & nec urbem invisiſſe, qām in avlā non hasiſſe. Sic in climace illo *Jeremias c. 15. v. 5.* *Quis benignitate sive clementiā utetur adversus te? aut quis condolebit tibi? aut quiscedet salutatum te?* Etiamfi amplius sit condolere alicui, qām salutatum tantūm digredi; plus clementiā & benignitatē adversus aliquem exhibere, qām mālē habenti condolere dūtāxat: in malis tamen posito, gravius est multo, neminem habere, qī miseria sua affectu tangatur, qām neminem esse, qī mali levamen actu aliquo benigno p̄f̄stare conetur: qod timore inhibit, qem amore fortiorē plerunq̄ Plinius pronunciat *I. x. ep. 5.* negligunt ſēpē-numero, etiam qī affectu intimo proſequuntur; sed adhuc etiam gravius neminem repertum iri, qī vel verbulo dignetur,

Qodque vel ignoti faciunt, valedicere saltē,
 aut de salute percontari velit; qām omnia de populo Israëlitico in angustiis constituto sub interrogandi formulā vehe-mentiū negantur. Alia est gradationis illius, qām & Av-tor ad *Herennium* exhibet, ratio: *Non sensi hoc, & non suavi: neque suasi, & non ipse statim facere cepi: neque facere cepi, & non perfeci: neque perfecti, & non probavi:* istic enim contrā geminata negatio affirmationis, & qidem vehementioris, vim obtinet. idem siquidem valet, ac si dixisset: *Non sensi tantūm, sed & suasi, &c.* Apud nostrum verò, si gradationis notas illas adjicere libuerit, qām etiā non adhibeantur, lateant tamen oportet in sensu ipso involvū, ut dicatur, *Beatus qī non tantum cum improbis consilia non inierit, sed nec peccatorum consulta executioni dederit: nec peccatorum tantūm consulta nevi- liqām sit executus, sed nec postquam borum consulta executus*

fuerit, secus agentibus Indibrio habitis, in eisdem pervicacior persistere animum induxit; quis non primo statim aspectu perspiciat, quam incongrua & inepta planè futura sit oratio? Farcillanda igitur meritò interpretatio ista, quæ artificium insigne cum præ se ferat, artis sanæ veraque omnis expertem sensum procutit.

Quem ergo dicat quis, hymnographi mens genuina? Hæc certè; Eius verè beatum esse hominem, qui ab omni prorsus cum improbis impiisque, quæ sunt tales, commercio atque confortio alienum se præstiterit.

Quam sit exitiosa ac perniciosa malorum societas, quam tam serio sedulóque Roboamum futum dehortatur Rex sapientissimus, Parcem. c. 1. v. 10-15. & c. 2. v. 12-20. & c. 4. v. 14-15. nemo nescit mortalis. Certè qod Gregorius Stafmorum Episcopus, in Cesarii fratri Epitaphio, ē μηδὲ φίγειν τὸν ἀπετλῶν ρωμαῖον τὸν οὐρανού, h.e. ad virtutem vitiosum non parum valere confortantes & consolantes, prater usum communem, qui id validè confirmat, auctorum omne genus dicta celebriora creberrimè inculcant. Itaque qod Cicero de Oratore l.2. Cum in sole ambulo, etiam si aliam ob causam ambulem, fit natura tamen ut colorer: hoc ad commercia istiusmodi trahit Seneca, ad Lucil. epist. 108. Qui in sole, inquit, venit, licet non in hoc venerit, colorabitur. Subiectaque in eandem mentem idem ibidem: Qui in unguentariâ tabernâ resederunt, & pavlo diutius commorati sunt, odorem secum loci trahunt. & qui apud philosophum fuerunt, traxerint aliqd necesse est, qod prodesset etiam negligentibus. Epictetus apud Arrianum dissert. l.3. c. 16. Ἀγδυστὴν τὸν δῆμον πόλεων, οὐδὲ λαζαρίν, οὐδὲ συμπονίαν, οὐδὲ αὐλᾶς εἰς συμβολῶν, οὐδὲ ἐκείνοις ἔξομοντες, οὐδὲ εἰσινούσιαν οὐδὲ τὰ ἄλλα. καὶ διάφανα ἀπεσημένα ἐν τῷ [n. f.] παρεῖται καθόδοις, οὐδὲ εἰσίν. Φροντίζειν τοι. Volphius sic vertit. Omnia necesse est eum, qui frequentius cum aliquo colloquitur, compotat, aut denique familiariter vivit, vel ipsum illi fieri similem, vel illum ad suam rationem traducere. nam si quis carbonem extinctum ardenti adjunxerit, aut hic illum, aut ille hunc incender. Vedit vir doctissimus in verbis novissimis deesse aliqd, sed qod deficiens supplendo, minus commodè reddidit. Etenim carbo extin-

extinctus ipse accensum jam q̄i incenderit? Legendum itaque,
n̄ dūlēs [εὐέρον ἀπαρθίστη, οὐ] εὐέρος τούτον εὔραστον. vertendum
q̄e, aut hic illum extinguet, aut hunc illū accenderet. Parcimia fest
facer, cap. 13. v. 20. Q̄i cum sapientibus ambulaverit, sapien
tior fiet: q̄i verò stolidis se adjunxerit, deterior evadet. Q̄o
spectat senarius celeberrimus ille,

Σοφὸς τοῦ Ερρών τῆς σοφῶν συνεσία.

Qod Plato, q̄i in *Theage*, (nam vitiosè apud * Gellium in * Noct. Attic.
Theateto legitur, per exscriptoris σοφίαν χριστὸν, an avtoris l.13.c.17.
ipsius μυρμονίου, incertum) & de Repub. l.8. adducit, Euripidi
(provt & hunc secutus Jo. Scobæus collectan. tom. 2. tit. 48.)
tribuit. Qo nomine ab Aristide Rhetore, (q̄i Sophoclis ex
Ajace Laco esse affirmat) in *Apolog. pro Qatnor-viris com
muni*, reprehenditur: à Gellio qadantennis excusat: fieri
enim potuisse, ut idem versiculus, quemadmodum & alii non
nulli (qod argumentum fūse prosecutus Clemens Alex.
Stromat. l.9.) apud plures poetas reperiatur. qod & diserti
ūs Zenobius in *Adag. Collectan. cent. 5 adag. 98.* οὐδὲν θεωρεῖ
οὐμάτιστον γένος αἰλαγόνοις οἱ ποιῶσι. Ceterū Themistius idcirco,
Orat. 16. qz & φαστερός inscribitur, qasi ambigendo refert;
nec tam Platōnem, de avtore, qām avtorem ipsum, qisqis
is fuerit, de dicto, qasi commode minus locutum, taxat. Eu
eritndūs p̄i, inquit, καὶ [n̄ f.] ὅστις δικαιολόγητον, οἱ ποιῶσι;

Σοφὸς τοῦ Ερρών τῆς σοφῶν συνεσία,

πᾶς λαός, οἶμεν, πυκνῆς διασολας. καὶ γένος τούτος εὐνερούπολαβε τοῦ Ερρών
φιλοσοφούσας, οὐδὲ τὴν αἰλαγότητα διονύδη αρπάγων οὐτεδέχεται καὶ μοχθε
ῖαν. αἴδεν διποτος οἱ μαραχολόγητες ἀποκαλούσι τὰς διεγνωμόνας. οὐτο
νομάς τοῦ Ερρών οὐ περιγράψει. h.e. Euripides, sive qisqis is fuerat,
poeta, q̄i illud protulit;

Sapientum tyranni Sapientum consortio,

havd sagaci satis mente mihi videtur extitisse. alioq̄i nunquam
fuisset opinatus, posse esse philosophiam tyrannidi gratam; aut
confociari potuisse, qe sunt à se invicem alienissima, improbita
rem & virtutem. Sicut enim melancholicè affecti medentes ab
igunt; ita sapientiam tyrannis nevitigam admittit. Seneca
fanè, loco superiùs allato, cum philosophorum convictum eti
am negligentibus prodesse dixisset, subjunxit statim, Attende
quid dicam: negligentibus; non, repugnantibus. Verū, ut
nihil

nihil dicamus, contingere quandoque, qod hujusmodi consor-
tio, cum aliis rationibus admiserint, tyranni etiam severissimi
& atrocissimi, de feritate ac ferocitate suâ aliquid remittant :
¶ *τυράννος* appellatio, licet in partem sefiorem jam sumatur,
temporibus illis honesta satis atque honorata habebatur, cum
regibus ac principibus quibusvis tribueretur. Eustathius ad
Iliad. a. 'O τύραννος, πόλεισθαια, βλασφημεῖ τοῦ. Et
ad *Odyss.* σ. 'Η τύραννος λέξις ἐπ' ἀγαθῷ ἵκεν. τοῖς γὰρ οὐρανοῖς
βασιλεῖσιν οὐ καὶ αὖτις. id qod confirmat ex Titulo Tragedie
Sophoclea; quam *Oedipum Tyrannum* male reddunt, cum
Regem debeant. Itaque Jupiter Aristophani in *Nubib.* est θε-
ῶς τύραννος, qd Homero eorundem βασιλέως; qd & Dionis
Frusco observatum *Orat.* 12. Homeri siquidem seculo vox τύ-
ραννος nondum extitisse dicitur. qd ex Hippie Sophistæ
autoritate monet & post Eustathium Svidas, obiter hic restitu-
endus. Apud hunc enim, in voce Τύραννος, sententiâ deprava-
tissimâ, sic legitur, οἱ τοὺς Τρωικῶν ποιῶντες, τὸς βασιλεῖς,
τυράννοις προσαρτέονται, οὐ δὲ πόλεις Τρωικῶν οἵ τε "Ελλώνες Δια-
δούντος χριτούς Αρχαιόχι χερόντες, καθάπερ Ιππίας ὁ σπουδὴς φοῖτο.
At qinam illi poetæ, qd ante res Trojanas scriperant? aut
qomodo illi Reges *Tyrannos* appellabant, cum serius longè
id appellationis apud Gracos receptum fuerit? Verum, ex
Sophoclis Scholiaste in fabula pavlo prius indicate argu-
mento, legendum; Oi [Ἄλλος] Ομηρος ποιῶντες τοὺς Τρωικῶν
βασιλεῖς τυράννοις προσαρτέονται, vel προσαρτέονται. Poeta, qd Homerum
secuti sunt; reges illos, qd res Trojanas antecesserant;
τυράννοις appellant. qanquam restricte nimis uterque, cum non
illos solos, sed alios quoque sui avi qosvis hoc vocabulo desi-
gnarent. Etymologus: Τύραννος οἱ ἀρχαιοὶ καὶ δῆμοι βασιλεῖς Τρω-
ιανοὶ οἱ δῆμοι καὶ τύραννοι, βασιλεῖς Τρωιοί. qd posterius Homerum
respicit, qd Echetum Σερτοῦ δηλευτονά μάλα, sive *tyrannum immanissimum*, βασιλεῖα. i.e. regem nuncupavit. *Odyss.*
σ. v. 84. Frustra itaque poetæ litem intendit Themistius, qd
τυράννοις τοφῶν ευρεῖαι sapientes evadere dixit, qasit tyrannos
immanes regiumque nomen, quod vi involarunt, violantes,
non autem reges legitimos voluerit. frustra & eundem taxat,
tanquam *Tyrannidem* Deam dixerit; qum non *tyrannidem* is,
sive dominationem iniqam, sed *regnum* in animo habuerit, ubi
sic fatus est, in *Phænissis*,

Tl̄w διῶς πάτερ μεγίστης θέλην παρείδει.

Summam ut omnium Dearum Regnum possit asseq̄i.

q̄o pertinet &c, qod in eādem fabulā dictum est,

Eἰσοδὸς ἀδικεῖν πρὸπον, παρεῖδε τοῖς

Καλλίσον ἀδικεῖν. —

qod Cicero, cum Cesarem in ore identidem habuisse refert,
tum ipse sic reddidit, *Offic.l.2.*

Nam si violandum est jus, regnandi gratia

Violandum est. —

& qod ex ejusdem Archelao Stobaeus exhibet, *tom.2.tir.47.*

Tυπαρίς οὐδὲ διῶς εἴθε ρομίζει.

Μόνιον censetur regnum vita cælitum.

Recte proin Sophocleum, an Evripideum, an utriusque eti-
am, illud reddidit in *Tragicorum Excerptis* Vit Cl. Hugo
Grotius,

Dat sapere regi turba sapientum comes.

Sed & Erasmus *Chiliad.3. cent.5. adag.97.*

Commerceo sapientium princeps sapit.

qi & idem de seculi sui principibus παραδίδεις, sic extulit,

Μαργῆ πάρον τονδίκων συνειδή.

Commerceo adulantum flultescunt principes.

Caterū Salomonis illis gemina prorsus dant Senarii illi Me-
nandro vulgo adscripti;

Εὔφορος ὄμηλον, καὶ αὐτὸς ἐνθύηση σοφός.

Κακοῖς δὲ ὄμηλον, καὶ αὐτὸς ἐνθύηση κακός.

Faciens sapientum sapere te consortia:

Faciens malorum & te malum commercia.

Theognidis itaque illud laudant eum primis Socrates apud
Xenophontem *commentar. l.1.* Plato *Menone*; Aristoteles
Ethic.l.9. c.12. Clemens *Strom.l.5.*

Εὐθλάτης γένεται πάπα πειδέξεις λιγὸς γραῦοις

Συνηγγένεις, ἀπόλεις καὶ τὸ ιδεῖ τοιούτοις.

Nam disces sellando bonos bona: sin tibi pravi

Sint socii, perdes & bona, si qua inerant.

Spectat horum & illud de Menandi *comœdia*; si Hieronymo
ad *Tit.1.* ex ejusdem *Thaïde*, si Greco Scholiast credimus;

(nam iap̄θεον ηγεμόνων nuncupat ^a Clemens Alex. & Ev-
ripidi tribuit ^b Socrates historicus) ab Apostolo addu-

^a *Stromat.l.1.*

^b *Ecclesiasticus.l.3.*

Clum ad Corinth. Epist. 1. cap. 15. ver. 33.

Φθείσουν δὲ χρῆδ' ὁμλίαν τραχή.

i. vertente Tertulliano ad uxorem l. 1. c. 8.

Bonos corrumpunt mores congressus mali.

qanquam aliter pavlo idem ad eandem l. 2. c. 3. sed eodem tam
men accommodans, *Quis enim, inquit, dubitet, obliterari quoti-
die fidem commercio infidelis?* *Bonos corrumpunt mores confabu-
lationes male (qomodo & Hieronymus epist. ad Nepotianum
expressit) quanto magis & convictus & individuus usus?* *Utrumque certe sonat τὸ ὄμλια.* *Utrumque conjuxit ut Ep-
etetus suprà, ita Hermione in Evripidis *Andromach.**

Κακῶν γυακῶν τέσσερες μὲν ἀπόλεσσα,

Αἱ μοι λέγυσσαι τέσσερες ἔχαμψαν λόγους.

Malarum ingressus me mulierum perdidit,

Quæ vana in avres infusurabant meas.

Et certè in seqiorem partem hanc plurimqe consortia
commerciaqe ista multò plus valent. Siquidem, qod de cor-
pore observat Problematurius, morbos magis qām sanitatem
à conversantibus unā attrahi. *Ἄπο μὲν τύπων, inquit, εἰσιν νο-
σοῦσσι οἱ πάνοιδες τύποι· ἀπὸ δὲ σημείων ἴδεις ὑπάλειψι.* Problem. l. 7.
q. 4. & l. 29. q. 10. *ὑπάλειψις Κωνσταντίνος ὑπάλειψης γῆρας.* A
morbidis gibisdam morbus attrahitur: à sano morbidis sanitas
nevitigam accedit. Itaque citius pecus una scabie affecta gre-
gem integrum morbo infecerit, qām grex integer scabie affec-
tam unam sanitati restituerit.

— (grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porragine porci.

Juvenal. Sat. 2.)

Idem ipsum in animo solet usu venire, ut à malorū consuetu-
dine mores mali faciliū, qām à bonorum boni concilientur.
Cujus rei rationem reddit strictim Synesius de Provident. l. 2.
Kaxia μὲν διατελεῖσθαι τὸν πόνον καὶ τὸν πόνον
citra opem aut operam discitnr: quum virtus non sine labore aliquo
acquiratur. fusiūs Gregorius Stasim. Ep. in Orat. Apologet.
*Tēto γάρ δέιται, inquit, φύσισται πλεονεκτεῖς δὲ παραγγελίαις οὐ πονη-
τεῖσαι, ἵπται τὸν πόνον πάχειαν πρᾶγμα οὐ μοχλεῖσαι, καὶ οὐδὲν
τὸν πόνον, οὐ τὸ φύσις τραχή, καὶ εἰ μὴ πόνος πονεῖ ταύτων οὐ μάς
ἄγειν μαθεῖσε. απάντων δὲ δὲ μάχανται πόνοις καὶ πεζοῖσιν, καὶ εἰ πολὺ*

τὸν μὲν οὐκον τὸν καὶ περιγέλλειν. Hoc est, in quo probitatem maximam superat improbitas; quod improbitas res sit proclivis aptaque imitata; unde nihil facilius est, quam malum fieri, etiam si dum ad illud nemo se prabeat. virtutis avitem adeo res est rara & ardua, etiam si quod ad eam attrahat & inviteret, ad ista plurimum. Trahit huc Aggei illa, cap. 2. v. 12, 13. qibus profana sacrorum contactu sanctificari negantur: sacra contra immundorum contactu pollui perhibentur. Quorum sensus, inquit, ex mea sententiā hac est, "On δύστελπον τὸ ἀγαθὸν τῷ αὐτῷ πονηρῷ φύσι, ἀπὸ τὸ πονηρὸν ὑγρόπορῳ. ἔπιστος δὲ τῷ πονηρῷ μητρίαι οἱ πλεῖστοι καὶ διπλήσιοι" προδρόμης περὶ τοῦ θυντηροῦ, εἶναι, καὶ ἄνεμον ὁ προδρόμος καὶ δαπανωμένον διὰ Σερβίτου. Σάπιον γὰρ ἂν τις οὐδέποτε καλαίς μεταλλεύοντι πάσιν, οὐ μέρτες βαθέας καὶ μαρφόν. ἐπειδὴ μάλιστά μέν, μαρφόν ἀκήρυξιον τάχισα μεταδίδωσι τῷ περὶ μίλι καὶ δέκα τὸ διπλόν, ἀφίσιον δὲ οὐαλλέ γλυκύτερον. Bonum natura humana havd facile conciliatur: prout nec ignem facile concipit humida materia. ad malum vero contrabendum apti atque proclives existunt plerique: ad stipule instar, qe ob ariditatem ad scintillam & flatum confessim succenditur & absuntur. Prinde citoq; qis ab improbieate etiam exigua mali plurimum, quam à virtute copiosa boni exiguum contraxerit. Siquidem & melli, absinthii parum amaris uisus suam quam celerissime impertiverit; cum mellis duplum absinthio immixtum dulcedinem suam nevtigam conciliauerit. Ipsi utique mortales, ex ingenii indole vitiositatē innata, (qod vidit poeta, q; adolescentem in Arte sic depingit.

Cerens in vittam fleti, monitoribus asper :)
qum à melioribus averti, in partem deteriorem sponte suā
propendeant; in eandem proinde, accidente improborum
consuetudine, procliviū adhuc multò vehementiūque ferun-
tur. Praclarissimè itage *Æschylus Thebaide*:

Ἐν παγῇ περάγει δὲ τὸν ὄμαλόν τοι τηνῆς

Κακίον ἡδέη. καρπὸς ἢ κομιστός.

² Από αρχής θάνατον ἐκχειρίζεται.

Adeò malorum scilicet commercio

Nil peius usquam est ; oritur infelix seges.

Nam sceleris arvum est, nil nisi mortem parit.

Sed & Joan. Chrysostomus in Evang. Joan. orat. 57.

Διόδηρος ή τὸ πονηρὸν Κωνσταντία. καὶ ὡς ἐπειποντας ταχέως λοιμῷς ἀποθνήται, καὶ φάρες διαφθείρεται, ὃς ἡ τὸ πονηρὸν γραία ἀνθεῖται. φθείρεται τὸ ἔποντα χρεῖα δυμάλαιον γραία. Dirum quiddam, dirum est, inquam, malorum sodalitium, nec tam celeriter aut pestis attingit, aut scabies inficit, ac hominum improborum malignitas. corrupti-
punt enim mores probos consortia prava. qm̄ in 1^{am} ad Ti-
moth. orat. 17. "Ωστερ τὰ Λυσελίδια τὴν περιβάλλονταν οὐδαεπιθύμητα,
τὸν καὶ τὰ οὐγαλνοντα δημιουρον, ὃν καὶ ἐπειποντα πονηρον ἀνθεῖται.
Sicut pecudes scabiose afficitu suo sanas etiam morbo eodem
repleta; ira plane & homines improbi isti. Basilius item Cas-
riens. ab Antonio Abbe in Melisse l.2.. c.36. delibatu-
tus. Βλαβεροὶ αἱ τοὺς τὰς γραῖς Κωνσταντία. ὃς τὸ εἰ τοὺς νοσηποτοῖς
χωρίοις καὶ μερικῶς αναπεμπόμενος ὁ ἀλλοὶ λαζαρίνος τὸν τοῦς ἐνδε-
αυτομόρονς ἐπανοπλίσιον. ὃντος ἡ τοὺς τὰς φαύλας Κωνσταντία, μηδὲ
τρεῖς τὴν φυχαῖς ἐπαφίσιον, καὶ τὸ οὐδεποτέ εἴδοντον τὸ βλαβερὸν δια-
ρέψαντα. Noxie sunt malorum consuetudines, sicut enim in locis
minus salubribus sensim atraetus aer viciosum ibi degentibus
affectionem clam ingenerat: ita improborum congressus animis mala
multa instillant, etiam si noxa non statim deprehendatur. Idem-
que in Hymni istius hunc ipsum, quem in manibus nunc habe-
mus, locum. Φασὶ θ. λογιδόν, οἱ θεοὶ παθεῖσιν, ἐπειδὴν ἵδε
ἀνθράποις καὶ κλίνεις ἀγαποῦσι, καὶ διάδοσιν δὲ πάντας τὰς ἑγγύτοντας
διατίθεται. φύπον τὸ id τὸ νόσον πιεύστω, τὸ δὲ ἀλλήλων πάντας
ἀποπεμπάταις τὸ ἀρρώστας. τούτοις δέ πρεσσοῖς οἱ ἑρμῆδες τὸ πυνθάνεται.
ἄλλος γάρ ἀλλοὶ τὸ νόσον πιεύστω, Κωνσταντίαν ἀλλάζει, καὶ Κων-
σταντίαν. Pestem autem terum istarum periti, ubi hominem
jumentūmve innum attigerit, ad vicinos quoque contagione qua-
dam transire. eam esse enim morbi lunus naturam, ut omnes
αἱ se invicem contrahant ipsum. huiusmodi sunt auctem im-
probabilitati dediti. alii enim aliis morbum tradentes, secum invi-
cim ἀγροταὶ ἀγροτοὶ διωτάτοι μηδὲν δὲ πᾶντας αὐτοὺς διαβλέπονται
ἄλλοι τε, καὶ διπλάχη πιθμαῖς ἀποσύρεται φλόγα διάκοποίσιν. Ἐτε γάρ τὸ πόρον
τοῦ οὐρανοῦ ἵδε ἀταμίστων, μηδὲν δὲ πάντας τὰς ἑγγύτοντας δι-
ελθεῖται, οὐανθότων διπλάχη τὸ πιθμαῖον τὸ πονηρεῖα. Neque enim
ignis combustionī idoneam nacta, ubi attigerit, materiam, per-
vadere universam non potest: præsertim si venti flammam
proverbientis vis accesserit: neque fieri potest, ut peccatum, quod
nunum

unum occupaverit, non in propinquos quosque pertransirent; præcipue ubi improbitatis spiritus, tanquam flatu godam, flammanam suscitant. Elegantissime denique Seneca de ira l.3. c.8. Sumuntur à conversantibus mores. Et ut quedam in contactu corporis vicia transiliunt: ita animus mala sua proximis tradit. Ebriosus convictor in amorem vini traxit: impudicorum cœterus fortem quemque & siliceum virum emollit: avaritia in vicinos viens suum transtulit. Et ad Lucilium epist.7. Nemo non aliquid nobis vitium ave commodat, aut imprimet, aut nescientibus allinquit, convictor delicate pavlatum encervat; vicinus dives cupiditatem irritat; malignus comes, quamvis candido & simplici, rubiginem suam affricat. Serpuit enim vicia, & in proximum quemque transiliunt. itaque ut in pestilentia caudendum est, ne corruptis jam corporibus & morbo flagrantibus affideamus, quia pericula trahemus, afflatusque ipso laborabimus: ita in amicorum legendis ingenii dabimus operam, ut quam minime inquinatos affumamus. Idem de transgilliit.c.7.

Verum longius forsan, quam opus fuerat, in argumento istuc proiecti sumus, dum adversus luem illam, cavelam dare latagimus, quæ ingenia insignia, quæque eximia pollicebantur, tam non numerosa, sed innúmera exitio dederit. Ad hymnographum redeamus: Quin itaque tanti discriminis res sit, inter improbos versari; homines avtem nunc una ambulando, nunc confundendo, nunc confidendo simul, secum inyicem conversentur; (istis enim tribus, qod & R. D. Camius hic observat, conversatio mortalium universa continetur) beatum planè pronunciat vates eum, quiunque fuerit virum, qui nullæ istarum trium ratione cum improbis rem ullam ave societatem habuerit, ut non tam κάκος sit, quam δικαιον, schema in sacris literis freqens admodum, distributione, quam diximus, trimembri, illustrata. Nec alii, sed eidem planè sunt, (qod Musculus hoc loco, & Musculo prior Abraham Esdra fil. ad hymni finem monuit) licet ratione diversâ ista meriti vocabula, qui imprebi, peccatores, derisores istic dicuntur. Certè designare gravius qiddam ΝῦΝ qod secundo loco, quam ΥΨΩΝ qod primo ponitur, vix opinor admissurum aliquem literarum Ebraicarum vel mediocriter peritum. Sensum hunc vidit Martinus Bucerus, sive Aretium Felinum nuncupare libut-

erie (etsi specioso illo de climate commento in frav-
dem cum reliquis pariter illectus) Cum vates, inquit, regirit,
ut nec easur, nec stetur, nec sedeatur cum malis, omnem pe-
nitentiam illorum consuetudinem, omnemque commercium damnavit:
Musculus vero etiam planissime & plenissime (verbulum
unicum si suppleretis) expressit. Tres, inquit, primus hic versus
triades habet; quarum prima, dictionibus impiorum, peccato-
rum, ac derisorum, omne malorum & improborum hominum
genus; altera, nominibus consilio, via, & sedis, universa illo-
rum cogitata & facta, cum omni vita; tertia, verbis ambu-
landis, [consistendi] ac sedendi, qodcunq; illorum commercium
comprehendit: ut eum vere beatum esse significet, q; nec al-
Ium, nec ullâ in re, nec cum ullo reproberum hominum genere
consortium habeat. Rectissimè! Etenim hymni istius auctor ipse,
(si, qod est plus quam probabile, idem primi hujus q; &
secundi; rex David is, ex Petri verbis Act.c.4. v.25. fuisse
conceditur) optimus sui ipsius interpres, interpretationi huic
facem prafert. Dum, qod de viro bono pioqe hic prædicat;
apologiam pro se texens, idem de se profitetur, Hymno 26.
v.4.5. Non confedi, inquit, cum hominibus vanis: nec cum ver-
sus incedam: Odi maleficorum cætum; nec cum improbis
confidebam, præmisserat autem v.3. Deum allocutus, In veritate
tuâ יְהוָה לְכָל־ambulare assuevi me. (ita enim malum, quam
cum Junio, inde sinenser ambulo) quasi diceret, nullum plane
mibi cum nebulonibus improbis, vanis, dolosis, maleficiis homi-
nibus vel fuit, vel est unquam futurum consortium. à confessu
cepit, incessum adjectit, & per עֲמַדְתִּי confessu repetito
conclusit. idem autem est istic בְּבֵן יְהוָה qod illic
מִלְחָמָה קָרְבָּנָה itaque malum, qod cum Junio confessum reddere
(prout & Hymno 107. v.32. ubi מִשְׁבַּח קָרְבָּנָה & אֶת־מִגְדָּלָה
ponuntur) quam cum Greco interprete οὐδεὶς εἰναι, cum Latino,
q; eundem fecutus est, cathedram. Accedit Chaldaeus, q;
קָרְבָּנָה redditidit, & Jedajas, q; in avreo illo, cui mundi ex-
amen titulum dedit, libello, Sect. 23. sic sumit. Alluditur
utrobiqe ad tenebrionum hominumque profligatorum ecclæsias,
qos in ganeis ac popinis habere solent. ubi una cum conger-
ronibus suis confidentes, dum meridiando ac potando diem
non tam exigunt, quam conterunt, bonis probisque obloquen-
do.

do, pietatisque studiosos dictieris & fannis perstringendo, semet invicem oblectare consvererunt. In quam mentem & Hymnographus Hymno 50. v. 20. Sedens adversus fratrem tuum logeris, in matris tua filium opprobria profers. Et Hymno 69. v. 13. De me confabulantur qui in portâ sedent, & ad fidem de me odas habent sacerdotes potatores. quod loco etiam tam in publicis conventibus, ubi capita simul seorsim ab aliis contulerint, quam in clandestinis congressibus hoc homuncionibus istiusmodi solenne esse innuitur. Mitto argutias, vel ineptias potius, de tribus scellis Ethnicâ, Iudaicâ, Hereticâ à Psalte designatis, aliâq[ue] havit notâ melioris istis, q[ua]d partim ex Barnabâ suppositio, horumque peritis, uti appellat, scriptis nec scio qibus, recenset, partim ex suo cerebro commentus proponit, Clemens Alex. Stromat. lib. 2. c. 6. Ibi habeant videantque, qorum palatis istiusmodi placent. Ego dissertationem istam Jos. Scaligeri iambo clavdam.

*Morum malorum pestilentus spiritus,
Sive adflat, avfert; sive stringit, inficit.
Ne forte te ullus allinat contagio
Pruritus aliquis, tale contubernium
Vitare propera. namque si mores malos
Non oderimus, non amabimus bonos.*

C A P. II.

Hymni primi Versiculos tertius expenditur. *A bonitate ad beatitudinem transitus.* Junii, & aliorum, allegoria repletæ. Mens vatis genuina datore firmatur collatione loci parvulus Jer. 17. 7. 8. Copula similitudinis nota. Nec arbor vita, nec palma, necessariò hic spectantur. Palma natura. Sola verè ipsa ab omni. Tertulliani, & Pseudo-Epiphanius, crassus error in Hymn. 92. 13. Alius pro arbore. Phœnicie fabula Christi resurrectioni, nostraq[ue] ejusdemque generationi utriq[ue], firmando, virginitati commendanda, &c. exhibita. Figmentum merum. In arcâ nullus. Cyrillicatecheses, auctoris incerti. Gregorius Naz. emendatus. Palma Phœnici compar. Error receptus de Palme adversus pondera renis, expensus & explosus. Planta tribuitur succrescenti, qod est ligno succisi;

succisi; palmiti, qod est trabis. *Vit.* Strigelii *elegium*.
Palma victoria insigne. Plutarchum Gellius transcriptis.
Aristotelis, qd feruntur, *Problemata*, nec ipsius, nec unius
cuiusquam. *Renatus materiei adversus pondera*, non est *Pal-*
me solius. In *modestior* *notione* à Svidà Stephanoque re-
cessum.

Hymni præfati *tau* *tau* *tau* tertio à viri illius, qem hic no-
 bis delineat, bonitate & pietate, ad ejusdem beatita-
 rem transitur, describitur ea verbis hisce: *Eritque vir*
ille, tanquam arbor ad rivos aquarum consita, qd in tempore suo
profert fructum suum, cuiusque folium non decidit: & qicid
faciet, prosperum habebit successum. In hac periochâ prioribus
 illis geminas comminiscuntur interpretes argutiolas, Cl. Ju-
 nius: *Tria ponuntur arboris attributa.* 1. *plantatio secundum agas*; *Symbolum regenerationis*, & *succi* qem *trahimus à Christo*. 2. *Fruitum productio*; *Symbolum sanctificationis vite*. 3. *constans viriditas*; *Symbolum perseverantia*. Non infiior ista omnia viro probo piq; cuvis competere; Ve-
 rùm simplicius locutum hoc loco vatem sanctum existimo,
 nec subtilitates istas dictionis suæ cortice obvelatas, & tan-
 quam *ταύτη* qodam obvolutas, proponere hoc loco, in ani-
 mo habuisse. Primo siquidem *bonitatis* ac *pietatis* ista sunt
 planè, de qâ verba facere hymnographus jam desierat. ab
 his siquidem verbis, *fælicitatis* descriptionem avspicatur: qod
 & Junius ipse recte monuit. Tum dictionis ipsius facies mutatur,
 ut qd viro illi futurum sit, indicetur. *¶¶¶* Et erit,
 ut recte Piscator, post Hieronymum & Græcum, qd *ταύτη*
 reddidit; qanquam non displiceret, qod Junius, si temporis ra-
 tione habitâ, pro, *Erit enim*, *Erit enim*, dixisset. at ista qd de
 imaginis ab hymnographo adhibite membris singulis excul-
 puntur, qd sit Christo insitus, à quo succum trahat, qdqe
 fructus edat tempestivos, statum viri pii præteritum pre-
 sentemve maximè spectant. Huic adjectum sit, qod *Prospe-
 ritatis* uberrima pollicitatio, verbis istis contineri videatur:
 qum *ταύτη* ubertas & bonorum actuum proventus
 jugis constansq; si intelligatur, encomij potius qm polliciti
 rationem habitura sint. Me itaque autore, svalore saltem,
 vatis

vatis sacri mentem Jeremias, vates & ipse, commodissime fidissimèque expedit. Hujus ista sunt ; ex cap. 17. v. 7. 8. *Benedictus vir ille, q̄i in fœna fiduciam haberet, & cuius is est confidentia.* ¶ *Erit enim (ita & Junius h̄c reddidit) instar arboris constata juxta aquas, & juxta scaturiginem mittentis radices suas, q̄a est u, ubi venerit, non afficitur, sed virent folia ejus, nec annum cohibitionis anxie timeret, nec à fructu proferendo cefsat.* Eadem planè utrobiique imago : eadem prorsus utrobiique imaginis mens. ratio scil. qare *beatus* illuc, *benedictus* istuc, vir pius probusq̄e prædicetur, à prosperitate jugi sumitur, ac fœlici in ceptis quibusq̄e successu ; ssq̄e arboris ad rivi amoeni alicujus ripam in solo irriguo sita, q̄a virore perpetuo jugiq̄e feracitate gaudet, similitudine adumbratur. Prolinde copulativam particulam in commatis clausulâ extrema, malim similitudinis notâ redditam, qâm, cum Junio, illativâ : ita (non, idèò) qicqd faciet, prosperum successum habebit. is est enim frequentissimus in collationibus particulari illius usus : atq̄e ita reddidit Junius ipse, Parcē. c. 25. v. 3. 20, 23, 25, 27, &c. 26. v. 3, 9, 14, 20, 21. & alibi s̄p̄e. ut collationis ~~amōdōtis~~ sit eis verbis comprehensa. qanquam de particula istius usu isto hoc in loco non contenderim. potest enim status prosperi nota ulterior prioribus adjuncta, eā clavulâ comprehendendi. cōpulativam idcirco havd gravatim, illativam nullus, admiserim.

Qod autem Hieronymus Epist. ad Pavlinum de lectione sacra scriptura, ad arborem vite in paradiſo sitam, de qâ Genes. c. 3. v. 9. & Apoc. c. 2. v. 7. allusum opinatur, havdq̄aqam necessarium videtur : sed nec, ut *palma* designetur, qod post Victorinum Strigelium Joanni Piscatori placuit, de qâ Plinius h̄ist. nat. l. 13. c. 4. *Gaudet riguiss* ; *totoq̄e anno bibere amat.* (qod Theophrastus h̄ist. plant. l. 2. c. 8. φιλεῖ τὸν θερέαν σφράγε, dixerat ; q̄i & pavlo post subjicit, ἐπίχητεῖ τὸ μᾶλλον τὸ νεματαιόν υδωρ, οὐ τὸ ἑταῖρον Διόν.) Et l. 16. c. 20. *Palme folia non decidunt.* Etiamsi enim τὸ ἐμπελόφυλον καὶ βιβαῖον ἀπέχεται (qod observant Plutarchus Symposiac. l. 8. c. 4. & Glycas annal. part. 1. c. 5.) sit palma propemodum peculiare, aliae enim stirpes etiam qua pérpetuò virent, ut *olea* & *lavrus*, tamen φυλαθολεῖται καὶ φυλοφράσσεται ; *folia sensim abjiciunt* & *amittunt* à se vetusta, qibus nova subinde jugiter succrescendo

succedant, cum palma (Ambrosii verba sunt hexamer. l. 3. c. 17.) virens semper maneat, conservatione & diuturnitate, non immutatione foliorum : nam quae primò germinaverunt folia, ea sine ulla substitutionis successione conservantur. Sufficit tamen ad Hymnographi propositum arboris cuiusvis imago, cuius virorū vigore cum feracitate conjunctus conservetur perennare.

Caterūm palmæ expressa mentio fit in collatione hanc ab simili, Hymno 9. v. 13. *Iustus instar palma germinabit.* qui me locus monet (nam desultoriā, non statariā, agimus) quā turpiter impingant sapientiā numero viri alioqui magni, lingvarum ignoratione. Quid enim apud Græcum interpretem Tertullianus (vir quantus?) verba illa sic redditā deprehendisset, Δίκαιος ὁ ποίητας, ἀνθρώπος, Phœnicem avem fabulosam statim somniavit, & commentum illud putidum in resurrectionis firmandæ argumentum traxit. Verba ipsa αὐτοῦ εἰδικέσσι habent, de resurrectione carn. c. 13. *Accipe plenissimum atque firmissimum hujus sp̄ei specimen. Siquidem animalis est res, & vita obnoxia & mortis. illum dico alitem Orientis peculiariam, de singularitate famosum, de posteritate monstruosum : qui semet ipsum libenter funerans renovat, natali fine decadens atque succedens ; iterum phœnix, ubi jam nemo ; iterum ipse, qui non jam ; aliis idem. quid expressius atque signatius in hac causam ? aut cui alii rei tale documentum ? Deus etiam scripturis suis. Et florebit enim, inquit, velut Phœnix. i. de morte, de funere ; nisi credas de ignibus quoque substantiam corporis erigi posse. multis passeribus antistare nos Dominus pronunciauit. si non & Phœnicibus, nihil magnum : sed homines semel interibunt, avibus Arabicis de resurrectione securis. Nec solus tamen hic Tertullianus. Siquidem Epiphanius qui nomen mentitur auctōr in Physiologo c. 11. ex Phœnicis post triduum redivivi figimento, Christi resurrectioni triduana, fidem adstruere conatus, διὰ τὸν, inquit, ὁ εὐρύποντας, Δίκαιος ὁ ποίητας, ἀνθρώπος. Verā, ut nihil dicam, quod cedri adjecta mentio arborem, non avem intelligi, satis poterat monere ; etiam si Græca vox ποίητας ambigua sit, & utriq[ue] denotanda adhibeatur ; at τῷ Ηβραιacam arborem duntaxat, non & avem designat. Reprehendit hoc nomine & Clementem Romanum Photius in bibliothecā, sive Myri-*

Myriobiblio, codic. 126. qod in alterâ ad Corinthus scriptâ Epistolâ, ó; παρηγεγάπτω, τῷ καὶ φόνικα τῷ ὄφεσον κανονίου καχρή. qanquam Clemens idem (si idem saltem, fictitius certè εἰς ταῦτα λαμβάνει) uterque in Constitutionum, Apostolicas qas appellant. l.5 c.7. dubitanter, & ex Ethnicorum sententiâ de Phœnicio fabulam proponit. Eadem ad argumentum idem accommodarunt Epiphanius in ancorato. §.85. sed tanquam rem vulgi sermone tritam. Ηδη γάρ σίσ αὐτοὺς ἀφίκεται πολλῶν μηδὲν τε καὶ ἀποστολῶν. Cyrillus, an Joannes (nam huic potius Velsorus vindicat) Hierosol. cateches. 18. ex Clementis fide. Ambrosius de fide resurrexit. c.8. Avis in regione Arabiae, cui nomen est Phœnix, redivivo sua carnis humore reparabilis, cum mortua fuerit reviviscit. solos non credimus homines resuscitari? atq[ue] hoc relatione crebrâ, & scripturarum (non, sacram, opinor, voluit) autoritate cognovimus. Et hexamer. l.5. c.23. Phœnix avis in Arabia locis perhibetur, &c. doceat igitur nos hec avis exemplo sui resurrectionem credere. Trahunt cōdēm & Aeneas Gazzus de anim. immortalit. & Georgius Pisides in mundi opificio. & Michael Glycas annal. part. I. Cautius Gregorius Naz. orat. 37. q[uod] est de Sp. Sancto. si dēmo (εἰ δέ τοι, leg.) μηδὲ οὐλόγος. q[uod] ad inexplicabile generationis divina mysterium illustrandum adhibuit: & in carmine, qod est ad virgines, 3.

Ως δι' ὅπιν φοίνικα φάντες θυμοχόντα νεάλγειν &c.

ad virginitatis illibatae perenne decus, q[uod] & Ambrosius in Psalm. 118. serm. 19. retulit: *Phœnix coitus corporeos ignorat, libidinis nescit illecebras; sed de suo surgit rogo, sibi avis superstes, ipsa & sui hares corporis, & cineris sui factus.* Fidentius Ruffinus (q[uod] & Cypriani nomine censetur) in Symboli expositione, ad Christi, q[uod]a hominis, nativitatem: *Quid mirum videtur, si virgo conceperit, cum Orientis avem, quem Phœnicem vocant, in tantum sine conjugâ nasci vel renasci, constet, ut semper una sit, & semper sibi ipsi nascendo vel renascendo succedat?* Ad Constantimum in fibole superstitem Evstebius Cæsariensis. in vit. Constant. l.4 c.72. sed Egyptiam avem nuncupans. Depingunt eam nobis Herodot. l. I. Lactantii nomen preferens poeta, & Clavdian. Epigr. I. q[uod] & *Phœnix.* Evstathius Antioch. (fictitius, opinor) in hexamer.

Epiphanius nomine *Physiologus* c. 11. & Eusebius Cæf. preparat. *Evangel.* l. 9. ex Ezechiele Tragico, qj in terrâ Cananæa visum sibi narrantes exploratores Hebraeos inducit. Jarchas Indus apud Philostratum in vita Apollonii l. 3. c. 14. & ex eodem Joan. Tzetzes varior. 5. 6. Achilles Tatius de *Leucipp.* l. 3. Plinius hist. natur. l. 10. c. 2. & ex Plinio (sed corruptè pro more suo) Solinus polyhistoris c. 33. Meminere & Hesiodus apud Plutarchum de desit. oracul. Corn. Tacitus annal. l. 6. Dio Nicæus hist. l. 58. in Jo. Xiphilini Epitome. Avrel. Victor. in *Tiber.* Elianus hist. animal. l. 6. c. 58. & ex Eliano Apostolius in *Adag.* cent. 20. Paræm. 31. Senec. Epist. 42. Pompon. Mela de situ orbis l. 3. c. 9. Celsus adv. Christian. Ovid. *Metamorph.* l. 15. & amor. l. 2. eleg. 6. Statius *Sylv.* l. 3. carm. 2. Clavdian. in *Stilicon.* l. 2. Martialis lib. 5. epigr. 7. Aristides rhetor orat. in *Smyrnam* restitutam. Lucian. in *Hermotim.* sive *desectis.* Synes. in *Dione.* Artemidorus de *insomniis.* l. 4. c. 49. Orus hieroglyphic. l. 1. c. 35. Svidas in *Phœnix.* Alcim. Avitus de origin. mund. l. 1. Caterum Plinius de veritate dubitat, (prout & Origenes adv. *Celsum* l. 4. idv. ἀπὸ Ἀλκίνεως.) fabulosum suspicatur. Hieron. Cardanus de subtil. l. 10. fabule, qm̄ veritati propiorem pronunciat. Maximus Martyr. lib. adversus Severi dogmata, disertissimè contradicit. οὐδὲ τὸ ζῷον πάντα παραδικόν. id qod eodem planè cum primis argumento contendit, qo apud nos plebeius qidam usus perhibetur, Ofellus alter,

Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minervi.

Siquidem iste, cum parochum suum pro concione ad dogma aliquod fidei vel explicandum vel confirmandum de Phœnico pervulgata illa proferentem avdivisset, mendacii manifesti teneri hominem palam jactitabat: qm̄ enim fieri potuisse, ut volucres bini qiqe in arcam Noachicam diluvii cœcumenicī tempore ingrederentur, si qis ales singularis ac solitaris extitisset? Apage ergo fabulam hanc ex historiā etiam exoticā, qm̄ demū veritate Polybius l. 1. animal oculis orbatum, nulli usui futurum, ego corpus etiam animā destitutum dixerim: Timæus nec historiam qidem dicendam pronunciavit, apud eundem l. 12. Et à fidei negotio multo magis. οὐδὲ τὸ πονεῖσθαι συμπέγκει ἀργετά, ut Synesius Epist. 5. neque enim aut vir-

tus virtutis, aut veritas divina mendacii ope indiget, nedum ut pagina sacra ad testimonium perhibendum figmento tam absurdio invita pertrahatur. Unum istud ex Plinio l. 13. c. 4. ubi adjectum fuerit, Phoenicem nostrum alegabimus. de pumila qadam palma, qd in Eborâ esse dicitur, locutus is; Mirum, inquit, de eâ accepimus, cum Phoenice ave, qd putatur ex hujus palme argumentum nomen accepisse, emori ac renasci ex scipia. Ita (qod Erasmus alicubi) fabula trahit fabulam, ne ansa ansam. & qod diverbio celebratum Avlonius idyll. 12. Vara Vibiam sequitur. In hanc forsitan si incidissent boni illi patres, fuisset ea poenitentia palma arbor potius quam avis ab hymnodo designata.

De Palmâ avtem cum agere ceperimus, cujus occasione de Phœnice ave commententum illud excussum, de istâ etiam opinionem qandam vulgo receptam pavcis obiter examini subjicere fert animus. Ad hymnographi ergo verba illa, quibus virum justum palma arbori, non Phœnici aliti, uti suprà demonstratum est, confert, sic Victorinus Strigelius, qd codicis sacri partem maximam commentariis, hanc prolixis, sed nec infructuosis prorsus tamen, strictum illustravit; Cum in primo Psalmo satis multa de palmâ sint dicta, nunc tantum Epigramma Alciati ascribam, in qd imago Ecclesie, — oneri imposito non succumbentis, sed constantiam praestantis, in eruminis, pulcerimè pingitur. Tum Andreæ Alciati ex emblematum libro, qd palma dum mole faxeâ incumbente premitur, in altum palmites surrectos emittens exhibetur, carmen sub jungit; cuius distichon primum istud est. 1

Nititur in pondus palma, & consurgit in altum;

Quo magis & premitur, hoc mage tollit onus.

At vero, ut nihil dicam de avtorum veterum, qd plantarum historiam conscriperunt, alto planè & perpetuo hac in parte silentio; ipsa arboris natura palmitumque ratio commento isti penitus adversari clarissime deprehenditur. Palmæ siquidem cum folia, qd ramorum vicem gerunt, tum & palmites; unde fructus exoritur, sponte suâ deorsum vergunt, ut arte etiam opus novellæ coma habeat adhibitâ, cuius ope erigatur. Theophrastus hist. plant. l. 2. c. 8. Ἀράδην τὸ κομψότερον, οὐ παβδὸν μὲν ἀπρωτῷ. Comam constringunt, ut ere-

ita succrescat, nec deorsum vergant dependentes virgule. Proinde nihil hac in parte peculiare, aut praetere aliis insigne, palma obtinet. Unde ergo enata opinio ista, tam per vulgata, & pro compertâ prorsus hactenus à plerisque habita? Frondi mirum ni tribuerint qod est ligni, sive materie, dos peculia-
 ris. Hoc à Plutarcho discimus, qd symposiac. I. 8. c. 4. scribit,
 idè in certaminibus palmam signum esse victoria placuisse,
 (Gellium avdis, qd Plutarchum transcripsit, noct. Attic. I. 3.
 c. 6.) qoniam ingenium ejusmodi ligni est, ut urgentebus oppri-
 mentibusqne non cedat. Plutarchi ipius verba vis? habeas.
 θοίρινος ἦ ξύλον, ἀτὰ διαδεικνύεται (forsan θάρη vel βαρύ
 π) τιλίχη, εἰ κατα λιθούντων ὑλίσθατι, ἀλλὰ κυρτόν) σπέρμα τιλα-
 πιον, ὃστερ ἀνδράρχων τῷ βιαζούσι, id est vertente Gellio:
 Si super palma arboris lignum magna pondera imponas, ac
 tam graviter urgeas onerēsqne, ut magniudo oneris sustineri non
 queat, non deorsum palma cedit, nec infra flectitur; sed adver-
 sus pondus resurgit, & sursum nititur, recurvaturque. Hoc
 & in septimo problematum tradidisse Aristotelem idem auctor
 est Gellius: qod in eis tamen, qd sub Philosophi nomine
 jam prostant, nec unius hominis esse videntur, nusquam com-
 paret. A Xenophonte mutuatum, (nec falsus ariolus, puto)
 avguror Plutarchum, cuius etiam è verbis prosperam acceptis
 errorem illum de arbore ipsâ enatum non ineptè suspiceris.
 De Cyri institutione lib. 7. hoc ille. πολέμου οἱ ποίνας οὐδὲ
 Κάρπος ἄντα κυρτόν, ὃστερ οἱ ὄνοι οἱ καρδίταιος. Palma pondere gra-
 vata sursum recurvantur, velut asini clittellaris; ita enim
 καρδιλίαι malim, licet renidente Henr. Stephano, qām cum
 Svida, μιγάλις, magnos, sive, ut Stephanus, praegrandes, verte-
 re. Satis nota sunt asinorum dorsa repanda, qorum ab imita-
 mento καρδιλίαι etiam sunt dicta, τὰ εἰ τῷ φύσιν & νεανὶ δι-
 τυπή ξύλα πολύμητα σπέρματα, incurva qdā ligna in
 navis puppe posita, qd turguris vicem praestent. Auctor Hefy-
 chius. De succrescente ergo palmâ cepisse videntur com-
 menti istius parentes primi, qod de succisâ ille dixerat. Cy-
 rum refert τὰ πλήγη, sive turres, qos ad fluminis oram ex-
 truebat, ποικίλησι, palmis excisis substratisqne idèo
 fundasse, qd ex ponderi, qd erat indacendum, sustinen-
 do, ob causam prius assignatam, commodissimz viderentur.

Cate-

Ceterum omnem nobis in negotio hoc scrupulum eximet Strabo, auctor probatissimus; cuius ista sunt, ex geographicis l.15. Ἰδιον δέ πάρα πολλά τε φοινίκια λεχόν. σημεῖον γένεται παλαιόντων, ἵνα εἰς τὸ κέπο τῶν ἔρδουν λαμβάνεν, ἀλλ' εἰς τὸ ἄρο μήρῳ παρθεῖται τῷ βάρει, καὶ βέλτιον ἀνέχεται τῶν ὅσην φύων. Hoc ait esse peculiare (non palma arboris, frondis, folii, palmatis, sed) trabis è palme ligno confecte, ut vetustate firmata, ponderi imposito deorsum pergendo nequaquam concedat, sed sursum forniciis instar convexa contendat, rectiusque adificiis coforriens sustenter. Qanquam istud non est palma solius proprium, sed aliis quibusdam, havd multis tamē cum palmā commune. Siquidem Theophrastus histor. plant. l.6.c.7. Βαρύς δὲ ἐργατικὸς ἴχνευται, καὶ οὐ εἰλάτη, καὶ οὐ πώλη, ἀλλὰ πολέμου. ἔπειτα γένεται πάρεργον, οὐτοποιοῦ ἀρρύνει, καὶ οὐτοῦ. Ponderis ferre valentes sunt abies & picea, si virides ponantur, neque enim oneri cedunt; ut querces & stirpes terrea magis, sed renuntiantur. Et mox: ἴχνευται καὶ οὐ πάρεργον. ἀράται δέ οὐ κρατεῖσι οὐδὲς ἄλλος γένος. τὸ μὲν γένος τὸ πάρεργον γένεται. οὐδὲ γάρ τοι καὶ οὐδὲτελον καὶ οὐ πώλης ἀνταντεῖται. Valeat ad hoc & palma. in diversum enim plane, qām religa, incurvatur, haec enim deorsum incurvantur, illa sursum. qin & abietem & piceam pariter renunti ferunt.

C A P. III.

Opposita juxta posita lucem mutram fenerantur. Aristotelis codices emendati. Hymni primi Versiculos 4. expenditū & explicatur. A bonorum statu felicis, ad improborum infelicitem transiit. Non sic, formula solennius elliptica. Rabbinorum commentum putidum. Lectio varia Gen 4.15. Loca ambigua Prov. 1.7; Deut. 18.14. Beza conjectura de Eph. 4.20. probata. Locus subdifficilis 2 Reg. 23.5. discussus. Interrogationis index nota sepe desiderata. Esaias 16.6. & Jeremias 48.29.30. collati & conciliati. □^{τι} qām varia designet. □^{τι} siboles. □^{τι} palmites, cogitationes. Christi verba Matth. 20.25,26. & Luc. 22.25,26. collata, expensa, explicata. Potestas politica ministris Evangelicis interdici eis existimata. Synesius emendatus. ηγανεύειν & κρατεῖν

κατεξουσίαι de imperio tyrannico usurpata ibi frustrà cœseri; in partem meliorem freqenter sumi. Tòr d'copiālōv, sive Beneficorum appellatio, Hebr. τῷ Πόμπῳ respondens; qibus tributa. Non videri potestatem ullam eis verbis interdictam. Ad Christianos qosq̄e pertinere documentum eo loci datum. Mens verborum genuina proposita, explicata, firmata. Oi doxūtēs ἀρχειν qid velit. Oi δοκάριοι, non dici. Tò δοχαῖr, tò τολμᾶν, tò θέλειν, tò σύλλογο, & Latinis, videri, avdere, velle, περὶορθο. Calix perpetfionis; baptismus sangvinis. Matth. 20.23. Martyrium duplex; Bernardo etiam triplex. Infantes Bethleemitici ἐγλαγησκῶs martyres dicti. Eusebiis Emesseni nomen ementitum. Versiculi illius Matth. 20.23. pars altera expensa. Varie multorum expositiones. Ellipes & supplementa minus necessaria. Ἀνδα & εἰ μὴ creberrimè permutata.

Circa hymnum primum moratur adhuc, 'Εὐαγγελόπεδον τὰ πάρ' ἀλλα ποιήσαι, inquit Philosophus de cælo l.2.c.6. Exaltior rerum sensus est, qm̄ ea inter se componuntur. Et de contrariis speciatim idem rhetor. l.3.c.2. Πάρ' ἀλλα τὰ ἑαρτία μᾶλιστα φαίνεται. Et ibid. c.18. Πάρ' ἀλλα τὸ μᾶλιστα τάνατον γενεῖς. Sic enim loco utroque divisim legendum, πάρ' ἀλλα, non conjunctim, qod codices exhibent, παρέβλλα. Et rursus in Sophist. Elench. l.1.c.14. Ἀργεντινόντων ἔργον τὸ ἑαρτών, καὶ μετίζω φαίνεται, καὶ Σελτία τοῖς ἀνθρώποις, Opposita iuxta posita, lucem sibi mutuò fænerantur, & conspicua magis fiunt. Viri itaque boni statum fælicem priore hymni istius parte propositum & imagine luculentè oculis subjectum, ab adversâ improborum infâlicitate in reliqâ vates sacer illustrat.

Hanc orditur à formulâ concisâ sacris scriptoribus solenni, פְּנֵי תְּהִלָּה Non sic impii. qd. Græcus, qd. dicti vehementiam plenius exprimeret, iteratum reddidit; וְאַתֶּן וְאַתֶּן וְאַתֶּן וְאַתֶּן. Mitto putidum illud Cabalistarum nungamentum, qd referente Joanne Revchino, qd & Capnio, Cabalist. su. c. 3. ex literis trium harum dictionum novissimis transpositis, qd וְאַתֶּן confiant, causam colligunt, cur impii in gehennam mittantur, scil. qia non dicunt Amen. Verum sic Jacobo patri Josephus Gen.c.48. ver.18.

בְּנֵי אַבָּי Non sic, pater mihi faciendum scilicet aut tale quid. ἕχετος. Grac. non ita convenit. Lat. Sic Moysi Pharaoh, Exod. c. 10. v. 11. οὐ μὴ εἴης. Grac. Non fies. Lat. Sic de Mose Dominus, Num. c. 12. v. 7. עֲבֹרִי סָפָרֶת Grac. ἕχετος οὐ δραπέπειος μη Μωϋσῆς. Lat. Vulg. Non sic famulus meus Moyses, servus meus, Pagnin. aliter cum illo se res habet. Jun. Salomon Parcem. c. 15. v. 7. Sapientum labia spargunt scientiam; stolidorum vero cor οὐδὲν Schol. Grac. ἕχετος, at LXX. quod dicitur Versio, οὐ δραπέπειος. Et Vulgat. non secunda. Jun. anima stultorum abest a recto. Tigurin. cor non est solidum. Pagnin. non erit rectum. Piscat. non est: proinde nec spargit scientiam. Verum simplicius juxta priora illa veritas, non sic. ut id primaria & primaria vocula notione designetur, quod sequela ratione eliciunt isti. atque ita Versiones Anglicanae quaeque, tam antiquiores quam & nuperata, doth not so. Eandem formulam usurparunt Graci interpres, Genes. c. 4. v. 15. ubi, cum Cajn dixisset fore, ut ab occurrente qolibet statim interficeretur, subiicit Deus, ut illi vertunt, ἕχετος, quod Latinus reddidit, Neqagam ita fiet. τοτέστιν, οὐ δραπέπειος. i. non interficeris. ut Basilius exponit, epist. 117. scilicet pro eo quod textus Hebraicus habet οὐδὲν idcirco, propterea; & Avg. Stevchus, inquit, reddidit; illi οὐδὲν non sic, legerunt, Moses an usurpaverit (quod editores Genevenses suspicati videntur) Deuteronom. c. 18. v. 14. verbis illis, οὐδὲν οὐδὲν at tu non sic, ut quod sequuntur οὐδὲν οὐδὲν οὐδὲν dedit tibi Dominus Deus tuus, integrum per se & ab illis distinctam clavulam constituant, merito forsitan dubitari potest; & interpres plerique in diversum abscedunt: favere tamen videtur distinctionum ratio, & Zaceph similitudinis nota insidens: atque ita Sanct. Pagninus reddidit: Sed tu non sic: dedit tibi Dominus Deus tuus. Hieron. etiam ab oleastro, ita est interpretatus; Concisa, inquit, est locutio. Et sensus est, Et tu non sic, scilicet facies, vel non sic edocens es; aut, non audies prestigiantes & divinos. Dedit tibi Dominus Deus tuus, Prophetam scilicet qui tibi futura predicat, ita ut non sit opus ad istos pergere. Sed & Fr. Vatabli annotationes, quod cum Leonis Judaeus Tigurini versione sunt edita, eodem plane concedunt. Sic enim habent. Tu autem non sic: dabit tibi Dominus Deus tuus.

tuus. concisa oratio, in qâ sunt multa subaudienda, hoc modo ; Tu autem non sic facies ; non consules divinos : qia datus es tibi Dominus Deus tuus terram illarum gentium in hereditatem, propterea qđ divinos consulunt. De clavulâ extremâ Oleastrium qm̄ Vatablum seqi malim : de distinctione ipsâ alii viderint. Mihi interim cumprimis perplacet à Theodoro Beza, sed qđsi ambigente, proposita distinctio parilis in verbis Apostoli ad Ephesios c.4. v.20. Τιμής δὲ υἱούς ἡμῶν
& Χειρόν. Quid si, inquit, post υἱούς distinctionem adscribas ? sic enim Hebrei, Καὶ τὸν θεόν μόνον καὶ οὐκ οὐδένα
facere convenit, qđ didicistis &c. Ego lubens verterim, *Vos* autem non sic : Christum didicistis. Ita certè disertè Theophylactus : Τὰ δὲ θρησκευτικά υἱούς δὲ χριστού, — εἰμιδὲ
ιδαδέν & Χειρόν. Gentes qidem sic se habent : vos autem non
sic, — qia Christum didicistis. Nec secus exteri qandoqe.
Sic enim apud Maronem Aeneid. l.2. Aeneas urbe jam con-
flagrante, in Helenam obviam exardescens,

*Scilicet hac Spartam incolumis, patriásq; Mycenas
Afficiet ? partoq; ibit regina triumpho ?*

Non ita. — Sed de Apostoli loco isto alibi plura.

Occurrit interim eadem formula Regum l. 2. c.23. v.5.
Loco certè satis difficiili. Verba sic habent ; קְרַב לֹא
לְאֵת Ea sic reddunt ; Græcus, ἀγέων δὲ οὐδέποτε προσερχεται. Pagnin. Non enim sic domus mea cum Deo. Tigurina. Non
inqam, sic erit domus mea cum Deo. Junius, Qamvis non ita
sit domus mea erga Deum fortis. Piscator, Qamvis autem
non sit ita comparata domus mea erga Deum. hoc est, ut sepe
isti explicant, (neque enim alteri illi ulterius exponunt) qam-
vis ego & regnum meum, non ita exactè praestemus hec ; ut ad
illa Vers.3, respiciatur, dominator justus fit, & in Dei timore
dominetur. Eodem ferè concedit Versio nostra novissima.
Caterum ad verba Vers.4. proximè antegressa respectum
potius haberi, cum Judai, tum & nostri plerique consentiunt.
Ita tamen, ut in periochâ illâ constituendâ in diversa à se in-
vicem abeant. Qidam enim ita sententiam diffindunt, ut
collationem duplicem institui velint, in parte priore alteram,
à sole clarissimo citra nubeculam ullam offusam exortente,
qđ gradatim attollatur, splendorēmque justum nubilo nullo
inter-

interveniente imminutum constanter retineat, cui regnum Davidis compar (in Messia saltem) futurum sit; alteram, à solis ejusdem qidem splendore, sed q̄i nebulis, nubibus, pluviis, imbris intercursantibus creberimè intercipiatur; sive, ut horum nonnulli, ab herbâ tenerâ, q̄e solis calore pluviae humore ad tempus breve confota atq̄e enutrita, post pavlo penitus exarescat: cui simile illud nevtiq̄am futurum siet. Ita ferè Judæi, Camius, Jairus, Gersomides: q̄os Interpretes nostri, tam Genevenses, q̄am & his proximè priores secuti sunt. Ei sic reddunt, *Et sicut lux matutina, ubi sol oritur, matutina, q̄e sine nubibus est, ita futura est domus mea; at non sicut herba terra à splendore & pluvia;* sive, à pluvia splendida. *Nege enim ita erit dominus me ac cum Deo.* Verum V.Cl. Ludov. de Dieu, in *Animadversionibus postumis*, ut ut minimè omnium placere sibi Junium profiteatur, maximè verò q̄os superius expressimus, Genevenses; ab his tamen etiam discedit; & cum verba commatis 4. sic redidérerit, *Et sicut luce matutinâ oritur Sol; sicut tempus matutinum est sine nubibus; sicut è pluvia existit herba tenera è terrâ;* ut triplicem velit collationem institui, à tribus scil. rebus naturalibus, q̄e gratissima hominibus sint, & insignia contineant beneficia; istud simul in his tacitè innui cenlet, res istas constantes ac stabiles non esse; solem siquidem, etiam si luce matutinâ oriatur, sub vesperam tamen occidere; aurora serenitatem, licet primo splendoris ortu nubes discutiat, easdem tamen, ubi sol ascenderit, redire, aliasve succedere, q̄e cælum obscurant; herbam denique teneram per pluviam è terrâ progerminare, sed q̄e subito flaccecat. isto itaque respectu dici, utique non sic est domus mea apud Deum, cùm fædus aeternum habeat. Ego priora illa sic reddiderim, *Et sicut ad lucem matutinam, sole manè citra nubes exorto, à splendore pluvie succedente herba tenera è terrâ succrescit:* ut (qod Junio visum, cui hac in parte accedo) imagine istâ, cùm regni gloria, q̄e solis ipsius splendorem referat, tum populi statusqe totius prosperitas, ad herbæ instar, q̄e pluviae calorisqe vicissitudine tempestivâ cùm fruatur, perpetuò virescat, utraque fuerit designata. Nimirum siquidem, uti mihi videtur, licenter priores illi cùm contextum divellunt, tum de suo inferunt: Virqe ipse doctis-

simus sine fundo suggestit, q̄e textus ipse nequitam exhibet. At verò si favsta ac sc̄elia omnino q̄libet collatione ista representantur, qā, inq̄ies, de causâ negat David domum futuram sibi istiusmodi? Chaldaeus itaque sic interpretatur, ut nolit ista prorsus negari, sed amplius longè aliquid his verbis subindicari; qā sic reddit, *Excellentior qām sic domus mea coram Deo.* Nam Latinus q̄i reddidit, *Nec tanta est domus mea apud Deum, ut paclum eternum iniret mecum;* dictionis compaginem planè resolvit, dum à periochâ precedentî, à qā dubio procul dependet, istam parum consulte dirumpit. Mihi statim atque D. de Diev de eâ dissertationem perlegisse, (neque enim locum ipsum apud me unquam prius perpende-ram) subiit animum verba esse ἵπατημαντος preferenda, ut dicatur, *An non sic utique domus mea apud Deum est futura?* Dum avtem, ne, si id fieri possit, (qod cordi non est) solus incedam, comitem q̄ro, versiones varias consulendo evolvendōq̄e incidi tandem in nostrarum, q̄e typis excusâ (puto) prostant, antiquissimam, Gvil. Tindalo attributam. Ea ἀυτοληξει sic habet, *And is not mine house so with God?* Interrogationis indicem particulam apud Hebraos freqenter desiderari, norunt satis q̄iq̄e in eâ lingvâ leviter etiam versati: unde locis in hanc pacis versiones variae, de quibus in Cinno isto alibi copiosius differuimus. Isti hīc obiter lucem aliquam dare conati, ad pensum institutum denuò revertimur.

De Rege, an populo, an utroq̄e, Moabitico Deus, Esaia c. 16. v. 6. *Audivimus fastum Moabi,* (fastuosus est admodum) fastum ejus, & fastidium ejus, & excandescientiam ejus: בְּרִית מֹאָב וְעַמּוֹן Q̄e eadem latius pavlo Jeremias c. 4. 8. v. 29, 30. *Audivimus fastum Moabi,—altitudinem ejus, & fastum ejus, & fastidium ejus, & elationem cordis ejus.* novi ego, inquit Iova, excandescientiam ejus: בְּרִית מֹאָב וְעַמּוֹן Q̄e utrobiq̄e novissima, dum formula qā de agimus, apud utrumq̄e eadem, nisi qđ simplex alteri, alteri geminata, non attenditur, negotium interpretibus molestiamq̄e hanc mediocrem creavere. unde etiam enatum, ut qamvis idem dubio procul verbis illis vates uterque voluerit, non tamen pariter aut rediderint aut explicaverint nonnulli. Apud Esaiam Graci, εχετος ο μαρτια ζε, εχετος: non sic divinatio eha, non sic germinarunt.

minarunt scil. ubi gemina nulla se dabant ; prout & in Hymno primo fecisse superius est animadversum. quin autem Ethniconum vates ac arioli, utpote mendaces plane, **וְיָדֵי** dicti reperiantur Esajæ c.44. v.25. & Jer. c.50. v.36. inde de divinationibus loqi vatem sacrum avtumabant illi, qæ even-
tum quem isti pollicebantur, neviqam essent habituri. Ve-
rū apud Jeremiam aliter plane eadem efferrunt, **וְיָדֵי** **וְיָדֵי**
אַתֶּךָ **וְיָדֵי** **אִמְנוֹס** ; ita exhibet **תַּלְמִידָה** editio Parisi-
na, qæ & Romanam repræsentare profitetur ; sed mutila, opini-
nor. siquidem in Theodoreti commentariis plenius sic datur,
וְיָדֵי **וְיָדֵי** **וְיָדֵי** **אִמְנוֹס** **וְיָדֵי** **בְּגַדְתָּא** **אִמְנוֹס** ; **וְיָדֵי** **אִמְנוֹס**.
An non secundum sufficientiam ejus ita brachia illius non sic fe-
cit. **וְיָדֵי** scil. brachia illius reddidere, qia membra artusve cor-
poris **וְיָדֵי** dicta videantur Jobi c.18. v.13. &c. 41.v.12 eō
qod ramalium in arbore instar habeant, qibus nominis id da-
tur Ezek. c.17.v.6. & c.19. v.14. Hosch. item c.11. v.6. qod
idem & secutus Tigurinus ; furori ejus lacerti ejus non respon-
dent. Et, cui nec lacerti ejus, neque facta ejus respondent. Lat-
inus, in Esajâ ; & indignatio ejus plus quam fortitudo ejus. in
Jeremiâ vero ; qod non sit juxta jactantiam ejus virtus ejus,
nec juxta qod poterat conata sit facere. **וְיָדֵי** mirum ni in for-
titudini viriumque notione sumpsit. qia **וְיָדֵי** vestes apud Mo-
sem passim, Exod.c.16. v.13,14,15,27,28,&c. 27.v.6,7.&c.
& Job.c.17. v.16. unde & ossa præcipue sic dicta volunt Job.
c.18.v.13. qo loco & robur reddidere nostri. nec aliud puto,
avt **בְּגַדְתָּא** nomine Graci volebant, avt lacertorum Tigurinus.
Eodem ferè concedit, qod è Judæis qidam, in qibus
est Jajrus, **וְיָדֵי** i. robustos, sive validos exponunt, de viris
fortibus & bellicosis interpretati, qia tamen rem prosperè ge-
sturi non sint. Ceterum Camius, & ex aliorum etiam senti-
entiâ Esdraides **וְיָדֵי** mendacia exponunt. qo modo & vox
ea sumitur Job.c.11. v.3. à radice, qæ singendi ac communi-
scendi notionem obtinet Reg.l.3. c.12. v.33. & Nehem.c.6.
v.9. nec desunt, qia eisdem testibus **וְיָדֵי** **בְּשָׁפָרָה** i. cogitata, con-
filia, machinamenta ; ratione (puto) diversâ interpretantur ;
qia ea utique à mente sive corde emergunt prodeuntqæ, qo
modo à stirpe sive stipite rami palmitæ sive : unde & utriqæ
commune nomen **וְיָדֵי** apud Hebraeos adhasit, Reg.l.3.

c.19. v.21. Hymn.119. v.113. Esaï.c.17. v.6. & c.27. v.10.
 In hoc interim consentiunt Judæorum Magistri, qđ r̄ verum, rectum utrobiq̄ redditum, ad illud Num.c.27.v.7. lectorem amandantes, Zelophehadi filie, qđ est rectum loquuntur, qđ modo & Pagninus, non sunt recta verba ejus. qđ tamen idem in Jeremiā, ira ejus non est stabilita; filii ejus (forsan, qia propaginum) instar sunt filii; unde & T̄ pro sobole, Job. c.18. v.19. Esa. c.14.v. 22. Hymn.72. v.17.) non sic fecerunt ut putabant. aliter nempe r̄ apud vatem alterum, apud alterum aliter (in hoc saltēm perperam) cepit. Ego sanè, si r̄ illud in veri recte notione sumendum esset, aut verba, aut cogitata, aut ejusmodi qđvis potius, qđ mendacia r̄ reditum velim. ecquis enim mendacia non esse vera aut recta dicere? ut de Thrasone aliquo jactabundo, confictas à se de gestis suis fabulas narrante, serio pronunciaret, mendacia hujus vera, aut recta non sunt. cum hoc ipso qđ mendacia esse pronunciatur, omnis prorsus eis veritas ac rectitudo abjudicetur. Ceterum ipse, particula hujus notionem usitatisimam retinendo, à qđ recedere istic qđ vel cogat, vel svadeat, nihil video, cum Junio lubens verterim, qđ Esajas protulit, at non sic mendacia ejus; rem scil. effectura sunt. uti ex Jeremiā ille rectissime supplevit. Ita idem prorsus vates uterque dixit, nisi qđ alter formulā ingeminatā ἵμφαπωτεγη pavlo enunciavit.

Restat celeberrimus omnium, in qib⁹ hæc formula deprehenditur, locus, in qo latius discutiendo atq̄ enucleando moram trahere non pigebit. Habetur is in Evangelio Lucæ cap.22. v.25,26. verbis hisce; Οι βασιλεῖς τ̄ Ἰδρῶν κυριεύονται αὐτῶν, καὶ οἱ ἀρχοῦσι τὸν τόπον, διοργάνωσι τοὺς λαούς. οὐ μέντοι τοιούτους, qđ havd multo seciūs, nisi qđ pleniūs pavlo, apud Matthæum, c.20. v.25,26. Sic legitur: Οἱ δὲ πρίνατε, οἵ τε ἀρχοῦσι τὸν τόπον κατακυρεῖσθαι αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιασθαι τὸν τόπον. τοιούτους τοιούτους εἰς οὐ μόνον. Marcus enim.c.10. v.42,43. Matthei vestigiis præcisè insitit, nisi qđ pro ἀρχοῦσι, οἱ δοκοῦσι ἀρχήν, dixit. de qo, cum Deo bono, deinceps videbitur. Summa huc redit; Reges & magnates dominationem atq̄ imperium super subditos ipsis usurpant & exercent: Vos autem non sic. qđ clavſula novissima scriptorum calamis sursum deorsum

deorsum jam diu volutatur. Ex xvi superioris nonnulli, verbis hisce volunt potestatem secularem & magistratum omnem civilem Apostolis Christi, & in eorum personam sacrorum administris quibusque, penitus interdictum. Horum enim respxisse videtur Synesius Epist. 57. qd est adversus Andronicum qendam ληγον της επιστευτικης. Ο πάλαι χρόνοι, inquit, λατερα τὰς αὐτὰς ἵστασι την κρίσιν. — εἰτ' ἐπειδή, μοι δοκεῖ, τὸ διοικητικὸν ἀρχοντικόν εἰσιν οἱ διοικητοί (lege, meo periculo, διοικητοί) οἱ διοικητοί της βίου. καὶ οὐτις ἵστασι την κρίσιν της αὐτῆς. Prisca tempora sacerdotes eosdem ac judges tulerunt. — Deinde, posteaquam, ut mihi videatur, opus divinum humano more agi ceptum est, vita instituta ista separavit Deus, ut sacerdotium alteri, alteri principatus assignaretur. Mox adverlus Andronicum stylum stringens; Τί ἦν ἴμερά μου; τι ἡ Γεωργίαν πέρι τὴν κακωσιόν την; Τοῦτο, δε εἰ διοικητοί ήμαστε, ἀλλὰ ὁδοιπορούντες; Quid tu igitur antiquarū revocas? qid ea connexis qd à Deo sunt discreta, qd regimine apud nos non uti, sed abuti, perverse ac preter ius fasque gubernando, postulas? concludit denique, "Οπ ταλιπκού δύναμιν ιερωσύνη Γεωργίαν, τὸ καθεδρικὸν δὲ τὴν αὐτούχωστα. Potestatem civilem sacerdotio adjungere, est ea contexere, qd contexi simul nequeunt, sive, qd contexenda simul non sunt. Sed omnium discretissime Bernardus Clara vallenensis ad Evgenium P.R. de considerat. l.2. Qid tibi dimisit sanctus Apostolus? Qod habeo, inquit, hoc tibi do, qid illud? unum scio: non est aurum, neque argentum; cum ipse dicat, Argentum & aurum non est mihi. esto, ut alia qacunque ratione hac tibi vindices; sed non apostolico jure. non enim tibi illud dare, qd non habuit, potuit. qd habuit, hoc dedit, sollicitudinem super Ecclesias, nunqid dominationem? avdi ipsum: Non dominantes, ait, in clero; sed forma facti gregis, & ne dictum solā humilitate puses, & non etiam veritate, vox Domini est in Evangelio: Reges gentium dominantur eorum, & qd potestatem habent super eos Benefici vocantur. & inservi; Vos autem non sic, planum est, Apostolis interdicunt dominatus. I ergo tu, & usurpare tibi avde, aut dominans Apostolatum, aut Apostolicus dominatum. plane ab alterutro prohiberis. si utrumque similiter habere soles, perdes utrumque: Hec ille. concludit plane ex Christi interdicto potestatem civilem nemini. Apostolico competere. Urgent.

Urgent ulterius è recentioribus havd pavci, & potestatis in ministris Evangelicis qibusque paritatem atq[ue] æqualitatem hinc astruunt. Iste ex adverso q[ui] consistunt nonnulli, τὸν πανεύδειν & γρτεξοῦτάζειν opponunt; non potestatem meram aliorum super alios, sed potestatis abusum sive usum insolentem & tyrannicum duntaxat interdicunt. Astipulatur his V.C. Isaacus Casavbonus annot. in N.T. γρτεξοῦτάζειν, inquit, non est simpliciter habere potestatem; sed uti eā tyrannice adversus subditos. qod & confirmat adducto Theophylacti testimonia, q[ui] ad Marc. 10. exponit, ἐξουσίων καὶ περινόμων περιπέτερος. Corn. item Jansenius comment. in concord. Evang. c. 103. Notanda vis Graeca dictioνis γρτεξοῦτάζειν, q[ui] non simpliciter significat, uti potestate: sed ratione prepositionis τῷ sonat in malam partem, significans usum potestatis tyrannicae, q[ui] cum malo subitorum sit conjunctus; ut qod Græcē est γρτεξοῦτάζειν autōr, rectè sic veri possit, potestatem exercent aduersus eos. sic etiam in priore sententiā, non est simpliciter κυριάται, i. dominantur eorum, sed cum prepositione τῷ, γρτεξοῦτάζειν autōr, i. dominium exercent in vel aduersus eos, ut significetur suo bono & subitorum malo eos gerere principatum.

Verū aduersus hac denuo regerunt illi. 1. primum fratres duos illos & locum in Christi regno, qod monarchiis mundanis geminum somniabant ipsi, eminentiorem p[ro]ximam, potestate eā, q[ui] fastigia istiusmodi comitari solet, instructum, non tyrannidem aliquam, aut potestatis alicujus tyrannice sive fastuose exequendi facultatem postulasse. 2. qod Matthæus & Marcus γρτεξοῦτάζειν & γρτεξοῦτάζειν dixere: Lucam simpliciter κυριάται & εξουσίας dixisse; addidisse insuper, διεγύτερας διεγύτερος, Beneficos appellari consuevisse, etiam eos q[ui] sic imperant. Monet C.V. Joan. Drusius in proverbii class. 2. lib. 1. paræm. 254. Græcum ἴνεργής Hebraeorum נָבִיבִים respondere. Titulum autem istum, tanquam honorificum cum primis, regibus attributum docet nos Demosthenes adv. A schinem orat. pro corone. verbis illis, φίλοι. εἰςεργέτεω, οὐτῆς φίλων οὐχίτω. Eo Osiridem ab ortu, statim insignitum refert Plutarchus, voce in hac verba cœlitus data, Μέγας βασιλεὺς, διεργάτης, Ὄνεις γέγονε. Rex magnus, beneficis, Osiris natus est. Eo Cyrum majorem Armenios aliisque ple-

plerosque honorasse, Xenophon institut. l.3. Ὁδὶς Ἀρμένιος
αρίστης, καὶ οἱ ἄλλοι πάρτες ἀνθρώποι, ἀναγλύψεται Εὐεργέτης.
Eo Mithridatem primum Ponti Regem suos, Strabo lib. 10 &
Appian. bel. Mithridat. Eo Ptolemaeum à Lagi filio tertium,
Gracos, Strabo geograph. l.17. ob beneficia in gentem suam
collata: qo modo & Lagidem οὐτῆς cognomine Rhōdii,
avtore in Atticis Pavsanias. Is itaque inter illos locum forsan
tueri poterit, qos παῖς ἀλλοῖς Εὐεργέτας nuncupatos vult Pav-
sanias. Cave enim de isto dictum accipias, qod de nominis
hujuscē septimo, qī & Physcon, ut est apud Strabonem vide-
re, Athenaeus dipnosophist. l.12. Ὁ ἀντρὸς μὲν Εὐεργέτης ἀναγ-
ρύπνων, τὸ δὲ ἡλεκτρίνων Κακηργέτης ὄνομαζειδόν. Benefi-
cum ipse se indigebat, cum ab Alexandrinis Maleficus ap-
pellaretur, qod & l.4. extremo ante monuerat. Qanquam nec
Lagidae οὐτῆς titulum Josephus lubens concesserit, quem
ait, Σεπτήνες χρηματιζόντες, τάραττα παῖδες ἀντρῷ τῇ θητείᾳ,
Servator cūm diceretur, appellationi aduersa planè gessisse.
antiquit. 12.c.1. Eodem & Catonem cives Uticenses, μᾶς πα-
τῶν. Η Εὐεργέτης καὶ οὐτῆς καῆσται, Plutarchus in Cat. min. qī
idem in dissertatione de seſe lavdando: Τὰς βασιλέων, τὰς μὲν
Θεῶν, μαντίς παῖδες διανοὶ ἀναγρόπτες θέλονται, ἀλλὰ φιλαδέλφους,
ἢ φιλομήτορες, η Εὐεργέτας, η Θεοφίλης. οὐκ οὐχ οὖτος, η καῆσται πέμ-
πεντηγάλης τοῦτον τοντονομαζειαν παῖδας. Rēges illos, qī non
Deos, Deorūmve filios se dici volebant, sed fratrūm matrūm-
ve amantes, vel beneficos, vel Deis charos, titulis hisce, pra-
claris qidem, humanis tamen, homines hāvd gravatim hono-
rabant. Qanquam & istos, uti suprā indicatum, qibusdam
frustra gratisqē arrogantibus, meritō deregabant; aliis ve-
rō; non ἐν πυῖ, sed δὴ χλαδασμῷ, per derisum, uti de Ptole-
māeo Philometore Pavsanias, imponebant qandoqe. Qin &
aliis qām regibus, avt provinciarum rectoribus, privatis qoqe
nonnunquam honoris ergō, avt beneficii alicujus insignioris
ratione, titulos istiusmodi deferebant. Hinc Cratoni cuidam
Charontis scapham ingressuro apud Lucianum Mercurius,
Καπούλιπ τὸ γένος, καὶ δόξα, καὶ εἰ ποτὶ οὐ η πόλις ἀντικρύζει
Εὐεργέτης. Depone prosapiam gloriāmque, & si te quando cives
tuī Benefici preconio publicitūs cohonestaverint. Agriasparum
deniqe, an Arismasporum gentem totam, mutato nomine,

Εὐεργέτης deinceps nuncupari jusserrat Cyrus, quem frigore
victusque penuria laborantem, quem adversus Scythes ducebat,
exercitum, tectis exceperint, & commeatis juvissent. Av-
tores Diodorus l.17. Arrian. l.3. Curtius l.7. De nominis
ipsius ratione optimè Leo imperator in *Constitut.* Τιὰ τῷ
Σασσάνῃ τὸ ἐνοργανόν. οὐδὲ οὐ Εὐεργέτης λέγεται. οὐ λύτρικα τὸ ἐνοργα-
νόν εἰσανθήση, δοκεῖ καθηλαίτερον τὸ τῆς πλανῆς οὐτε βασιλικὸν χα-
ρακτήρα. Interpretabitur Annus Seneca, qui de clement. l.1.
s.19. Neronem suum sic affatur. *Proximum Diis locum ti-*
nent is qui se ex Deorum naturā gerit, Beneficis, ac largus, &
in melius potens. hoc affectare, hoc imitari decet, Maximum
ita haberi, ut Optimus simul habeatur. Et ad Evgenum de
consider. l. 3. Bernardus; Mendaciter hoc diceris, si non tam
Beneficis esse, quam beneficis praesse intendas. Dio sophista, ille
οὐχερόσου διctus, orat.49. τοῖς ἀπόκλισιν αὐτούς τοις πατα-
σάμινοις, ὅτε ἀνδεῖς τὸ ἄρχειον, ὅτε χρηστόν. οὐδον τοῦ γοῦ ἀπείλη-
*μᾶλλον, οὐ τῷ ἐνοργανῷ, ἡ μόνον εἰσοδα πλείσι τὸ διερ-
γανόν ἔστι, ἀλλὰ οὐ ἀνάγκη χαθέσθαι. qui & idem orat.41. τοὺς ἐνοργάνους τυρannis opponit verbis illis: ἀλλὰ μᾶλλον φελεῖ τὸ τυ-
πάνων (τὸ μαθήτη μάτη ἀντιλέγειν, μάτη μαρτυρᾶς) συμβάνει τοὺς
πατέρους, οὐ τοὺς εὐεργέτας.*

Qui & τὸ κατακειδεῖν in partem potiorem adhibitum fre-
quentissimè deprehenditur. Apud Gracos interpres Hymno-
110. v.2. de Christi dominatione, κατακειδεῖται πάσιον τὸ εἰχθύν-
το dominare in medio hostium tuorum. Hymn.72. v.8. de Sol-
omonis imperio. κατακειδεῖσθαι ἀπὸ Σαλαστροῦ τὸν Σαλαστρον. αὶ
mari usq[ue] ad mare dominabitur. Et Hymn.49. v.14. de bo-
norū futuro regimine, κατακειδεῖσθαι αὐτῶν οἱ εὐτελῖς. Insti-
tūs ipsius dominabuntur. Genes. c.1. v.28. de potestate homini
super ceteras creaturas concessā. Πληρώσατε τὸ γῆν, οὐ κατακε-
ιδούστε αὐτὸν: οὐ ἀρχεῖτε τὸ ινδίων δεκ. replete terram & domi-
naminis eius: & imperium obtinete super pisces δεκ. quem locum
alludens Clemens Alexan. Stromat. l.6. Μολὺ τὸ Κέα μόνον Ιαπ-
παν κατακειδεῖται ἵπαγηθεῖ, ἀλλὰ οὐ τὸ οὐδὲν αὐτοῖς ἀρχεῖν πεδίον.
Idēmque pedagog. l.2.c.5. οὐ χρήσις πατέρων ἀποτελείται, οὐταν
οὐδέχεντος τοῖς τὸ πεζὸν διαφέματος χρῆσις οὐτοῖς, οὐταν
ἀπογεγκατων. οὐ γοῦ βασικόδεῖται οὐτοῖς θνητοῖς, οὐτοῖς πα-
τέρων τοῖς βρέφεσσον. Vides ἀρχεῖται, πατέρων, κατακειδεῖται, tan-
quam.

qam qz idem prorsus valeant, usurpari. Accedit, qd nō
χαιρεῖν, qod idem ferē sonat, eodem planē modo poetarum
princeps arti ψ χαιρεῖν, non semel usurpavit.

Iliad. μ. οὐδὲν ἀλιτῆς Δυκέων πατησούσειν

v. 318. *Ἡβραῖοι βασιλεῖς.*

Nostris hanc incelebres Lycia reges dominantur.

Et *Odyss. Οὔρος γό τὸνοντον δημοκράτειν δέσοι,*

v. 247. *Ἡδ' ὅρος χραντὸν Ιδάκιον πατησούσειν.*

Namqē qot insulae habent passim proceres dominantes,
Qōrē tenent Ithacam saxosam, huic imperitantes.

ad quem locum Evstathius; τὸ πεταῖονες δῆλοι τὸ Καστρίον,
καὶ ἡ ἀποτίσιον θηρίον, δημοκράτειν, ἢ τὰ βασιλικὰ δράστιν. οὐ καὶ Οδυσ-
σσος εἰς Ιδάκιον (β. v. 207.) χαιρεῖν διέτη σπαθήν, πηγαὶ δράσ-
τηρα βασιλεῦ. ut πεταῖονες Homero nihil sit aliud qam
simplex χαιρεῖν, i. βασιλεύειν, δημοκράτειν, regnare, cum impe-
rio esse.

Verūm nolo ego controversiis istis immiscere me. Quod
ille olim,

Nimis altercando veritas amittitur.

Sensem loci genuinum tantum eruere & in lucem protra-
here, Cū Θεῷ, conabimur. Ac primō, potestatis civilis usum
atqē exercitium omne istic interdici prorsus eis, ad qos verba
hac spectant, mihi nevtiqam fit vero simile: & minus multo,
prælationem omnem & imparitatem inter suos vocibus illis
Dominum Christum sublatum ire voluisse. siquidem & gradus
inter eosdem disertē agnoscit ipse, qibus alii tanquam majores
minoribus præficiantur, ubi subjicit, Luce c. 22. v. 26. ὁ μι-
ζῶν εἰς ὑμᾶς, γνίσθω ὃς ὁ μάτερ Θ., καὶ ὁ ὑγιεὺς Θ., οἵς ὁ διακονῶν
qī major est (reliquis) inter vos, esto sicut minor (reliqis, scil.)
i. e. minimus. et qī præsit, sicut qī ministrat. tum & ipsum se
eis εἰς ψευδῆ μητρά proponit. Εἴο δέ εἷμα εἰς μήτρην ὑμῶν, οἵς ὁ δια-
κονῶν. ibid. v. 27. Ego, inquit, ipse (qem vocatis magistrum ac
Dominum: & bene sic vocatis: sum enim. Joan. c. 13. v. 13.)
tanquam is qī ministerio fungitur, inter vos ago. ut ne adjiciam
qz Matthæus c. 20. v. 8. & Marcus c. 10. v. 45. eodem planē
spectantia referunt. non magis ergo Christus interdicto isto
fuorum in se invicem quorumvis, qam sui ipsius in suos, pot-
estati qicquam detrahit.

Deinde, qz istic locutus est, non Apostolos solos, aut etiam ministros Ecclesiasticos duntaxat; (neque enim in contextu qicquam se prodit, qod vel ad hos vel ad illos restrin-genda evincat) sed Christianos qolvis, tam Principes qam & Plebeios, spectare videntur. Ita certe vetustiores qiqe ferè cepere. Joannes Chrysostomus in Matthæum orat.65. Hieronymus in Matthæum l. 3. c. 20. Theophylactus in Matth.c.20.. & in Marc.c.10. (ubi & disertis verbis, qd i*quoniam tu es Christus, discipuli vero mei non sic.*) Evthymius deniqe in Matth.c.43.

His itaque præmissis, ad mentem Domini genuinam aperiendam accedimus. Infederat altius discipulorum animis, qam ut facile eximi potuerit, persuasio ista, fore ut Dominus Jesus, quem affectabant, regnum splendidum atque magnificum admodum, pro regum exterorum more, in seculo isto obtineret: in eo, qis primas, qis secundas ferret, ambitiose fatis inter se sapenumero contendebant. Propinqutatis ratio-ne, in primis consistere postulabant, Zebodxi filii duo, Jo-anne & Jacobus; anlqmque forte arripuerant ex Domini ipsius dicto, qo prædixerat futurum, ut cum in regni sui solo ipse consideret; illi quoq duodecim in soliis 12. ipse simul assiderent, judicantes duodecim tribus Israël. Matth c. 19. v.28. hi ergo proxime Dominum in soliis illis, ad dextram iste, ad sinistram ille, ut considerent, prece supplice per matrem suam ab eo depositunt. Christus verò, qo illos omnes, non fratres duos solos, qos seorsim priùs increpuerat, erroris coarguat, docet aliter habere se regnum suum, qam seculi istius regna se habeant. in istis enim dignitates externas, principatus, satrapias, dominationes haberi, qz in eos etiam qos honore afficere volunt, conferre pro libitu suo reges consveverint; ceterum in regno suo nihil hujusmodi reperiri. (i. 28 τας ἡμῖν, εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Jo. Chrysost. in Matth.orat.65.) non qd in Ecclesiâ Christi atque inter Christiani nominis professores. ista aut non sint, aut non licet usurpentur; sed quod ad regnum Christi spirituale, ad qod suos invitat, non pertineant, nec proveniant inde: proinde non esse, cur ipsum sectando, istiusmodi sibi qisquam spondeat præfecturas: neque enim tale qippiam cuiquam se polliceri, cum nec usurpet aut exerceat ipse:

ipse : suis se non dignicatum secularium diligitorem, sed humilitatis & modestia spiritualis exercenda auctorem doctoremque tam praxi, quam precepto, profiteri. ad hanc igitur, ambitione omni prorsus amotâ, cuius ipsum pro exemplo habeant, componant se ipsi, suos monet univerlos. Hæc est mea de verborum istòrum sensu genuino sententia : de quâ tamen, sicuti minùs probabitur, ego cum illo contentionis serram nevtiqam reciprocaverim.

Atq[ue] hæc de formulâ illâ *¶ Non sic, dicta sunt*. hujus autem occasione cùm dictum, an interdictum, illud Evangelicum explicandum suscepimus, de phrasi insuper unâ & alterâ, qâ occurrit ibidem, p[ro]vcis aliqd subnectemus. Quid ritur ergo apud Marcum, c. 10. v. 42. *οὐ δοκεῖτε ἀπόχειν*, qid sibi velit. *Qidam* vertunt, *Libus imperare placet*. inde certè *δοξανταὶ τὰ δοκεῖσθαι* pro *philosophorum placitis*, *ποὺς φιλοσόφοις ἀριστονοίται*, uti Plutarchus, si Eusebio credimus *præpar. Evangel.* l. 15. an alias quis sub Plutarchi nomine delitescens, ut Lippius & Critici recentiores, farragini sua titulum dedit. Sed hæc *insolens locutio Casavbono* videtur. nec esse tamen contendit C.V. Ludovicus de Diev : *qum τὸ δοκεῖν pro statuere insolens non sit*. *Matth.* c. 3. v. 9. *Ioan.* c. 5. v. 39. *Cor. ep.* i. c. 4. v. 9. *Possunt itaque dici*, inquit ille, *οὐ δοκεῖτε*, q[ui] *statuant imperare gentibus*, q[ui] *capessunt gentium imperium*. *οὐ διδούται*. Vetus interpres, cùmque fecutus Erasmus, *Qui vindentur*, at hoc Cl. Beza nevtiqam placet ; qia *hoc de eis dici solet*, q[ui] *re ipsa non sunt*, *quod esse videntur* : *quod hinc loco non conveniat* : At Piscatori tamen convenire cum primis videatur. *Esse enim perinde, ac si dicatur*, *Qui non tam imperant*, quam hominibus videntur imperare : *qum solus Deus imperium in res omnes creatas perfectè habeat*. Certè Dominus Christus, ubi d[icit]ur, *dynasta solus*, Pavlo dicitur. *1. Tim. c. 6. v. 15*. Et (juxta Martialis illud *l. 2. Epigr. 18.*)

Qui rex est, regem, Maxime, non habeat)

Solus verus rex est, q[ui] regem non habet. *Solus verus Dominus es, q[ui] dominum non habes*. Deo Augustinus confess. *l. 10. c. 36*. Verum mavult Beza, q[ui] censemur. i. q[ui] *gentes habent* & *agnoscunt*, ex quorum imperio parent. *οὐ διδούται*, ab ipse videntur *populis*. nec abscedit Casavbonus ; q[ui] *habentur pro-*

principibus gentium, qui agnoscuntur principes gentium. at tunc, inquit D. de Diev, esset potius, οἱ δοκύλοι. imo, bonum venia dicere licet, hoc nevtiqam esset Gracum. etiū enim, οἱ δίδυλοι, & τὰ διδυλία, dicantur; οἱ δοκύλοι tamen, opinor, non dicitur. Quid ipse tandem de Diev? nam Cadmazam aciem haec tenus experti sumus. οἱ δοκύλοι, inquit, οἱ εἰ δέξιοι, qui in gloria & honore sunt, & super alios eminent. ut Galat. c.2. v.2. τοῖς δοκύλοι. & v.6. οἱ δοκύλοι, qui in pretio & honore sunt. Et apud Euripidem οἱ δοκύλοι τοῖς αδόξοις opponuntur, ut Henr. Stephanus observavit. locus extat in Hecuba:

Τὸ δὲ ἀξιωμα, καὶν πρᾶστι λέγεται, τὸ σὸν
Πείσθη λόγῳ τῷ διδυλίῳ ἵπποι,
Καὶ τὸ δοκύλῳ, ἀνδρεῖ τοῦτο δίκιον.

qod Ennius reddidit, sed à Gellio l.11. c.4. eo nomine notatus.

Hao tu es ea perversa dices, facile Achivos flexeris:
Nam cum opulentii loquuntur pariter atque ignobiles;
Eadem dicta, eademque oratio aea, non aequaliter valet.

meliùs forsitan Grotius:

Ut prava dicas, quae tua est auctoritas,
Movebit animos, nam viri praeponibilis,
Et tenuis, idem sermo diversum valet.

Itaque Domino de Diev, οἱ δοκύλοι δημοσίερα idem valet, ac si diceretur, qui in honore sunt ad imperandum Gentibus. qod necui duriuscula Syntaxis videatur, adducit geminum ex Susanna historiā v.6. locum, ubi legitur, subjunctione pariter verbo infinitivo, οἱ δοκύλοι κυβερνᾶν, qui in honore erant ad gubernandum. exterum non minus controversus est Apocryphi scriptoris locus iste, quam est is ad quem statuendum adducitur, nec certe puto, facilè quenquam repertum iri in literis Gracis substantum, qui constructionem ejusmodi admittat. Etiam si enim οἱ δοκύλοι idem valeat se penumero, qod οἱ δέξιοι, sicut οἱ χριστοῦ, qod οἱ εἰρήτοι, nusquam tamen posteriori huic formule subiectum verbum infinitum deprehendas, ut dicatur scil. οἱ δέξιοι, sive οἱ δέξιοι δημοσίερα. nec vero ut subiungatur in alterutro, sepsus patitur: qid est enim, in honore esse, imperare, vel, ad imperandum, etiam? qod tamen sis τὸ ἀρχεροῦ potius

potius diceretur. Tum ubi si δοκύστε simpliciter ponitur, pro eo qod est, si εἰ δίξη ὄρτε, qđ in existimatione sum aliquid, (qo modo apud Tragicum & Apostolum qoqe priori loco usurpat) subest ellipsis manifesta; qam & loco posteriore supplevit Apostolus, dicendo, ἀμὴν δοκύστε Ιησοῦς. qod nemō, opinor, qđ in honore erant aliquid esse, sive, ne aliquid essent, verterit; sed potius, qđ esse aliquid videbantur, aut, existimabantur. Eodem tamen, cum D. de Diev concedere videtur V.Cl. Hugo Grotius *Annotat. in Marc. c. 10.* eisdem etiam, qibus ille, usus auctoritatibus. Ceterum idem ipse, hac in parte adversus sibi, in *Matt. c. 3. v. 8.* exponens Baptiste illud, Μάλιστα λέγει, *Ne lubet vobis dicere.* ut Demosthenes, ix ἀδέξαν μὲν δρᾶν τὸν, non lubebat ipsis amplius me videre. Neque longè discedit, inquit illud, οἱ δοκύστες ἔρχονται ἐπ' ἡμῖν. *Marc. c. 10. v. 42.* qđ in eo sibi placent, qđ gentibus imperant. Simile, ad *Cor. ep. 1. c. 11. v. 16.* Hac ille, ita vir doctissimus, pedem hīc ubi sigat ambiguus, vacillat; & fluctuabundus, mōdō in hanc, modō in illam partem propendet. Ego verō præ istis malim, qod Thom. Cartwrightus noster in *Matt. c. 10. aduersus Rhemensēs* exhibet, οἱ δοκύστες, qđ apparent, præ se ferunt, pompā scil. splendidā satellitiōe insigni majestatem palam facientes, prout in Agrippā cernere datur, οὐ τολμάς quādārias in publicum prodennēt. *Act. c. 25. v. 23.* ad qam interpretationem stabiiliendam adducit ille, tūm Evripideum illud, qod in partem suam trahere D. de Diev fatigebat; tum ex Plutarchi *Antonio* istud, οὐδὲ αυτοπεπτεγεῖται ἐπιπότε τοιούτοις δοκούστες. qanqam nec istud fatis placet.

Mibi in tantā sententiarum varietate optio libera si dētur, iHis hād illubenter calculum concesserim, qđ οἱ δοκύστες δρᾶν, vertunt, qđ pro imperantibus habentur. favētque huic interpretationi Syrus, ΣΥΡΟΣ ΤΙΓΡΑΝΟΣ qđ reputemur capies genium. Sed ut in hoc tamen acciēdere potius, liberè profitear, si quis formulam accipiat scriptoribus avi cum ih̄as, tum & infelicitis, facis verō cump̄ primis familiarem censuerit. Ita Marco οἱ δοκούστες ἔρχονται, nihil aliud fuerit, qam qđ οἱ δρᾶν; Mattheo. qis enim *Martini* interpres *Matttheo* potius? de istib⁹ x̄oθεπ̄n p̄fido-Danieli, idem quid οἱ δοκύστες. hoc sane sensu sumi videtur, ad *Hebreos. q. v. 1.* γένεται δοκύστες δρᾶν.

υμῶν ὑσερηκάνει. i. μήποτε ὑσερῆται, ne frustretur, privetur, uti Apostolus ad Rom. c. 3. v. 23. forsitan & ad Cor. ep. 1. c. 10. v. 12. ὁ δοκῶν ἐστίνει. i. ὁ ἐστίνει, q̄i stat: q̄omodo Rom. c. 11. v. 20. οὐ δὲ τὴν πίστιν ἐστίνεις. atque ita reddidit And. Dunetus noster in ad Chrysostomum notis: *Q̄i stat, videat ne cadat.* q̄i idem ibidem *τὴν ἐστίνειαν*, sive *ἰστίνειαν* consuli dignus. Omnipotē certè sic sumendum, qđ Apostolus idem ad Cor. ep. 1. c. 11. v. 16. *εἴπεις δοκεῖ φιλόνεκτον* (τ. i). *Siq̄is videtur litigiosus esse.* Longè enim aliter hoc est dictum Pavlo, q̄am est illud Jacobo, c. 1. v. 26. *εἴπεις δοκεῖ ψύχοντα* (τ. i). *Siq̄is videtur esse religiosus.* Siq̄idem nihil magis isti, q̄am ut religiosi; nihil agebant minùs illi, q̄am ut litigiosi viderentur. Proinde meritò qidem Viro Cl. non satisfacit Veteris Interpretis (qam tamen retinuerre recentiores q̄iqe) versio illa, *Siq̄is videtur;* & Cypriani ad Julianum multo minus illa, *Siq̄is putatur.* Nec est ideò tamen necesse, ut *εἴπεις δοκεῖ Pavlo idem sit*, qđ, *εἴπεις Σίᾳς* q̄ia *τὸ δοκεῖ* utique sit qandoqe *ἰδιωσιξίας* nota: ut cum Matth. c. 3. v. 9. dicitur, *Μὴ δέξητε λέγειν.* *Ne velitis dicere;* *Ne placete in eo vobis,* qđ *dicatis.* ut sensus Apostoli existat, *Sic cui placeat contentioſus esse;* aut, *Siq̄is in eo sibi placet,* *ne contentioſus sit.* qđ effet potius, *εἴπεις φιλονεκίας δίδαις.* & *τὸ δέλτην* etiam non minus q̄am *τὸ δοκεῖν*, (qđ mox videbimus) *πανοραστὸς usurpetur.* Qin & in Matthaei loco adducto, illud, *Μὴ δέξητε λέγειν,* nihil aliud sonare videtur, q̄am si simpliciter dictum fuisset, *Μὴ λέγητε,* *Ne dicatis.* qđ formulā plenōasticā parili Lucas expresit c. 3. v. 8. *Μὴ ἀρχησάτε λέγειν.* *Ne incipiatis dicere.* pro eo qđ est, *Ne dicatis.* qđ formula, ab Hebreis mutuata, (qđ alibi latius ostendimus) est scriptori huic cum primis familiaris. uti patet ex Evang. c. 4. v. 21. & c. 5. v. 21. & c. 7. v. 15, 24, 38, 49. & c. 11. v. 29, 51. & c. 12. v. 1. 45. & c. 13. v. 25, 26, &c. Qin & qđ Lucas idem habet, c. 8. v. 18. *οὐδὲ τὸ ἔχει, δοθήσεται* αὐτῷ; *καὶ οὐκ ἔχει μὴ ἔχει,* *καὶ οὐκ ἔχει, αὐτὸν* (τ. a.) αὐτῷ. id Mattheus planè sic extulit, c. 25. v. 29. & c. 13. v. 12. *Τῷ δὲ ὃ ἔχον καὶ δοθήσεται* αὐτῷ τὸ μὴ ἔχον, *οὐ* *ἔχει, αὐτὸν* (τ. a.) αὐτῷ. nec non eisdem prorsus verbis Lucas ipse, c. 19. v. 26. *Habenti cniige dabitur;* *non habenti verò au-*
feretur.

feretur etiam id god habet. Facit hue, Jo. Chrysostom. illud in ad Cor. ep. 2. orat. 8. Καὶ τὸς ἡμετέρους περγύνεις, τὸς δοκοδύλων φιλοσοφῶν, οἱ videbantur philosophari, i. οἱ Philosophabantur. Facit horum & (nec priscis enim, elegantioribus etiam, ignote aut insuetæ proutius formulæ istiūmodi) qod apud Sophoclem in Ajace Menelao Teucer;

Οὐκ ἀν ποτ', ἀνδρες, ἀν Λευ θεομάταις· ἔπι,

"Οι μηδὲν ἄν γραῖσσον, εἴθ' ἀμαρτάνεις·

"Οθ' οἱ δοκοῦτες ἐν φύσις περικύρανται,

Τοιαῦτας ἀμαρτάνειν οὐ λόγος, ἔπι.

Non obstat pescam, si qid olim in posterum

Ignobilem ortu video delinqere;

Quando bi, videntur sorte οἱ natalium

Praestare, fando talia admittunt mala. Grot.

οἱ δοκοῦτες ἐν φύσις περικύρανται, οἱ videntur natu nobiles esse, pro eo qod est, οἱ ἐν φύσις περικύρανται, h.e. οἱ natu nobiles sunt, atque ita οἱ δοκοῦτες ἀρχήσ, οἱ videntur imperare, pro eo qod est, οἱ ἀρχότες, οἱ imperant.

Quidni avtem & illud Luc. c. 22. v. 24. Τίς δοκεῖ ἀντοῦν τῷ μητέρῳ, Pari ratione interpretemur præsertim cum Lucam (utim mox videbitur). hac in parte præuentem ipsum habeamus. Nam qod D. de Diev opinatur τὸ δοκεῖ ibi verti posse, putarer; dum, inquit, dicunt, Ego me puto, & ego me: etiamsi Theophylactus ejusmodi qiddam subinnuere videatur, verbis illis, ἐπὶ τοῦς ἀνδρας τίκτε λέγεται, ὅπις Κύ μέλλει περιδίδονται, καὶ εἰπεῖν Θεότερος, ὅπις Κύ, εἰ τέτοις περιχθονοῖς τὸ λέγεται, εἰπεῖν τίκτε μαίκων, καὶ ἐπὶ τίκτε μαίκων syntaxis tamen duriuscula videtur, nec Gracis tantum, sed Latinis quoque avribus insolens, δοκεῖ τῇ μαίκων, putat esse melior. qanqam passiue si sumere libuerit, οἱ nam putetur, reputetur, censeatur maximus, qod impedit nihil video. Eodem enim modo δοκεῖ τῷ dicitur, qo & quandoque οἱ τῷ Plato Protagorā: εἰ μένον αὐτὸς οὐδεὶς κατέβαστο τῷ. non ipse tantum bonus probusque vidēris. Homer. Odyss. p. v. 586.

ιν ἀρρων δεξιν Θεοῖς τῷ, δαστεροῦ τοι.

Despere hard hospes, fneris qicunge, videtur.

Et Aristotel. rhetor. l. 2. c. 12. de adolescentibus: τῷ γὰρ πράτη μηδέτε, μεμινδεῖ τὸ οὐδὲν εἰσολει, ἀντίτεται τῷ πάντε. Etate primâ nihil meminisse videntur, (malè vertunt, arbitrantur se: qod

nec verum est) ac nihil non sperare. accedit proprius Homericum illud, τοῦχει τὸν, Iliad.a. v.91.

Ος νῦν πολλὸς δέσμος εἰς σπαρτὸν ἀγχεῖ τὸν.
Et Iliad.8.v.173. Οὐδέ πε ἐκ λυκῆ σίον' ἔνχει τὸν αἰγάλεων.
& v. 246. — Τόδε δ' ἄντε λυγός τούχει τὸν.

Siquidem illud σοκῆ τὸν simpliciter positum, qid alius quis existimetur; istud verò τούχεται τὸν, qid ipse de se censeat aut præse ferat, designat; qod phrasī illā significari vir eruditus ille, sed frustrā, opinatus est. Ceterū Lucas ipse alibi c.9.v.46. de negotio eodem planè agens (neque enim semel tantum lis hac inter domini affectatores agitabatur) ait simpliciter, τίς ἦ τὸν μείζων ἀντῶν, ecqis eorum maximus esset. Sed neqe Theophylacto assentiri possum, qd de præstantiā præsenti, animiqe probitate, non de futurā, qam somniabant nimirum dignitate ac potestate litem habitam existimare videtur. Qin nec Latinis magis qm̄ Grecis insolens est dictionis istius redundantia: qam apud Historie Augusta scriptores creberimè occurrere observarunt Duumviri incomparabiles. Sic enim Capitolinus in Vero; Visum est nonnullis, qd de ejus fraude pretaretur occisus. pro, nonnullis visum est, ejus fraude occisum fuisse. Lampridius in Alex. Severo; Fures judicare jussit in ciuitatibus ullis nunquam videri. h. e. vtnit judicare. Trebellius in Galieno; Neque nsgam qies salutem ostentare visa est. pro, ostentavit. Spartanus in Getā, Funus Gete accuratis fuisse dicitur, qm̄ ejus qd à fratre videretur occisus. pro, occisus esset. Vopiscus in Probo; Lugdunenses ab Aureliano contusi videbantur. pro, contusi erant. Et istic perinde apud Historie Evangelica scriptores, τὸ δοκεῖ τὸν, videri esse, nihil aliud esse potest qm̄ simplieriter esse.

Geminum τὴν μητέρα pleonasnum censet V.Cl. Dan. Heinrichus subesse verbis illis Evangelista Joan.c.21. v.12. οὐδὲ ἵτολμα ἴσποτά τ. nemo avidebat rogare, i.e. nemo rogabat. Et Apostoli illis ad Rom. c.5.v.7. τολμᾶτε ἀποδεσπότων mori avideat, sive sustineat, i.e moriantur, mori velit. qo modo Maro En.l.8.

Aude hospes contemnere opes. —

qod est simpliciter, contemne. Flaccus l.1. epist.2.

— Sapere uide. h.e. sapere aliquando in se, sapi. Et ad Pison. Audibit — Verba movere loco. i.e. Verba movebit loco

loco, τοῦ μεταβεβαιώντος τὸν διηγούμενον, καὶ τολμάνοντος ἀπόχειρῶν τὴν ἀλογείαν. *Qui perseverat esse justus, οὐ alienis abstinuerit.* Nec defunt apud Latinos verbi qod potestiam propriè denotat, redundantis exempla. Sic enim Marcellinus hist. l. 22. c. 13. *Digresso offeruntur rectoris Aegyptii scripta, Apim bovere opero à qasitum industria, tamen post tempus inveniri potuisse firmantis, inveniri potuisse; pro, inventum esse.* Idem l. 25. c. 1. *Pallecentem morte propinqūa extrahere pugnā viribus valuit magnis. Extrahere valuit; pro, extraxit.* Ibid. c. 11. *Licet majore venturi pavore constringeretur, spe tamen sustentari potuerunt exiguā.* Pro eo qod est, *sustentabantur; sive, sustentati sunt.*

Nec ab simili huic τοῦ εὐμέτεροῦ redundantia, apud Procopium bell. Gotthic. l. 4. de Sardinia verbis hisce loquentem; *Ἐπινόδια φύεται εὐμέτερη πίας, ἡς δὲ ἀπογνωμένοις αἰθρόποις ἀντίκει σπασμὸς ὅπλησις, αἱρέτης δὲ πλευτῶν εἰς πολλῷ ὑστερη, γέλαντι γελάφη ἀπὸ τῆς σπασμοῦ δοκεῖτες πία, ἢν διατρύμμα τῷ χώρᾳ οὐρανοῦ πλεύσιον γελοσοι.* *Ibī contingit nasci herbam, quam gustantibus hominibus obvenit convulsio, ἡνὶ δέ τινα multo post dum intereunt, risum qendam per eam oris obtortiōnem ridere videntur; quem regioni cognominem Sardonion appellant.* *Εὐμέτερη φύεται, nasci contingit; pro eo qod est simpliciter, φύεται, nascitur. qo modo ad Maron. eclog. 7. Servius, In Sardinia nascitur herba qadām, &c.*

Qin & pleonasymum istis parilem havd sine fundo probabili suscipetur qis, in Domini Servatoris illis Matth. c. 20. v. 26. ἐὰν δέλης εἰς ὑπὸ μέγας φύεται, qd volueris inter vos magnus esse: qod & verbis totidem fere reperitur Marc. c. 10. v. 43. pro qo Lucas tamen c. 22. v. 26. ἐμίζων εἰς ὑπὸν. qd inter vos maximus est: & Matthæus ipse c. 23. v. 11. ἐμίζων υἱοῦ, qd maximus est vestrum. Certè τὸ δέλην καὶ τὸ βέλτιον λεπenumero παρέλκων, notius est, qm ut multis ostendi sit opus; Plato in *Sympos.* ἐὰν δέλη πάντες οὐ λόγε, si cessaverit singultus. Libanius orat. 3. qd & βασιλεὺς. Καὶ κρίθονται πάντες τὸ παρείλατο, οὐ τοῖς ὄφεσιν οὐδὲν εἶδεν τοῦτον, qd pudorem oculis definis. Lucas, Act. c. 2. v. 12. τὸν δέλην τὸν θεόν; ecqid hoc effi velit? sicut & Latini, qid hoc sibi vult. pro eo qod est, Istud qid est? Seneca de ira l. 2. c. 9. & 10. promiscue usur-

pat formulas istas; Quid si quis irascatur: &c. qid si irasci velit? qid si miretur? &c. qid si mirari velit? Cicero ipse pre Cælio, Nolite velle hunc jam naturam ipsam occidentem maturius extingui vulnere vestro, quam fato suo. Marcus imp. l.10.§ 98. Td μέλετοι οι σημαίνειν. Hoc volebat tibi significare, i.e. hoc tibi significat. ad quem locum istiusmodi plura concessimus. Nec spreverim tamen prorsus Joannis ἡ χρυσόρροωσθεντή observationem, qd Christum Dominum vult verbis illis pro more suo ἀντιπεπιστημένου πνεύματι (ut cum^a Diodoro Siculo loqar) & medicos imitari, qibus solenne est, (ut^b Fernelius docet) erumpentem sanguinem venâ seclâ sistere, & reuulsione vi revocare. Id est, inquit, orat. in Matth 65. πῶς παταχοῦ ἀπὸ τῆς ερωτήσεως αὐτὲς περιπέπτει, (περιπέπτει, forst.) διδὺς αὐτοῖς ὅποι ἀπομονώσειν. Viā aduersâ eos, ad id qod appetunt, circunducit. εἰ δέλεις φύεται μέγες μὴ ζῆται φύεται μέγας, καὶ τότε οὖν μέγας. magnus esse vis? magnus fieri ne queras, & magnus futurus es. Nec possum omittere, qod ex occasione hac de Christo sese summittente adjungit; Κατέβασις αὐτοῦ πάντων ἀνθρώπων γέγονε. Christi descensio nostri omnium ascensionem procuravit, summamque ipsi gloriam apud omnes comparavit.

Sed pergamus pavlo ulterius. Nulla est in eis verbis difficultas insignis, qibus Dominus fratres duos allocutus, ait, Matth.c.20. v.23. Td μέλετοι μέντοι, καὶ βάπτισμα δὲ τῷ Αἵρετῳ, καταδίνοντες. Poculum qidem meum bibetis, & baptismō, qd ego sum baptisandus, baptisabimini. de calice siquidem passionis, baptismō sanguinis, qod & td alia πνεύματα βάπτισμα vocat Origenes apud Eusebium hist. Eccles. I.6. c. 4. dictum omnes intelligunt. τετέσι, μαρτυρεῖς γε τοιωθίστε, καὶ ταῦτα πεισθεῖτε δὲ τὸ τέλος θανάτος τὸ διον καταλύσετε, &c. Jo. Chrysost. in locum. in Joanne tantum queritur, qd præstitum id fuerit, cum solus Apostolorum morte naturali defunctus, ac sine cruce ac sanguine ad coelestia translatus perhibetur. Sed respondet Theophylactus in locum, ad mortem fuisse damnatum; Et, animum martyrio non defuisse, Hieronymus. Aliud est autem martyrio animum defuisse, aliud animo defuisse martyrum. Cyprianus orat. de mortalit. Certè, quemadmodum Tertullianus de fugâ in persecut. c.5. Qui negaturus esset, jam negavit. ita, Qise tormentis & mortis sub Dei oculis obsulit, pafue.

^a L.4. c.14.

^b Method. med. l.2. c.6.

sus est, quicquid pati voluit, non enim ipse tormentis, sed tormenta ipsi defuerunt. quod in ipso erat, toleravit, quicquid tolerare paratu & promptius fuerat. Cyprianus l.3. ep.6. de se Pavlus ad Cor. ep.1. c.15. v.31. καὶ τὸν ἡμέρας ἀποθύνων, quotidianus morior. τῷ περιστού, nimurum: i.e. proposito, non alio; ut Jo. Chrysostomus in Psal. 95. & adv. Iudeos l.5. καὶ τῷ περιστού σταύρῳ, quod ad mortem excipiendam assiduus in procinctu staret: ut Ildorus Pelus. l.3. ep.399. Sed & ad eosdem Apostolus idem epist. 2. c.11. v.23. εἰ διάβολος πονάεις, in mortibus saepe. i.mortis periculis; Hugo Card. & Nic. Liranus. et c.4. v.11. οὐκέται οἱ ζῶντες αἴσι εἰς διάβολον πονάδηθε. nos etiam dum vivimus, morti jugiter tradimur. i. eis κυρίους διάβολον τρόχοις. in pericula mortifera. Chrysostomus; & ex Chrysostomo, Theophylactus & Oecumenius. 'Ο γάρ περιστούσιν εἰς τὸν μὲν τὸν πίπερον καὶ λαοπόδιον, υψηλὸν τὸν περιστούσιν. Isidorus, ubi supra. Hinc Gregorius Romanus in Evang. conc. 35. Duo esse Martyrii genera: unum in mente; aliud in mente simul & actione: unum in occulto opere, aliud in publico. illo Joannem martyrem fuisse, in mente passum, non in corpore. His duobus Bernardus & tertium adjungit, concione habitâ in festo Innocentium. Habemus, inquit, in B. Stephano martyrii simul & opus & voluntatem: habemus solam voluntatem in B. Joanne: solum in B. innocentibus opus. Ita tria vult esse Martyrum genera; ut alii Martyres sint voluntate & opere, in qibus Stephanus; alii voluntate, non opere, in qibus Joannes; alii opere, non voluntate, in qibus parvuli illi ab Herode casi, Matth. c.2. v.16. Qanquam enim ἀνώπος nimis & ἐγκατεγνωστος sic dicantur: utpote in qibus intercessio fuit, confessio non fuit; qjce in primum regni fine conscientia peruenere martyrii; ut Evcherius, an quis alias Eusebii Emesseni nomine emissus, ad populum concion. 11. Martyrum tamen & illi nomine ab antiquis freqenter insigniuntur. Tertullianus adv. Valent. c.2. Infantes testimonium Christi sanguine laverunt. Cyprianus l.4. ep.6. Christi. nativitas à martyriis infantium statim cepit, etas necdum habilis ad pugnam, idonea extitit ad coronam. Hinc Prudentius dei septuag.

Salvete flores martyrum;
Quos lucis ipso in limine

Et Petrus Ravennas, q̄i & Chrysologus dictus, sermon. 153. Verè gracie Martyres; confitentur tacentes, nescientes pugnant, vincunt inscii, moriuntur inconsciit, ignari collunt palmas, coronas rapiunt ignorantes, infantia passionis ignara, martyris palmae rapuit & coronas.

Caterum in proximâ clausulâ plus difficultatis sese objicit, de qâ nonnulla ubi adjecerim, caput hoc clavdam. ix. 54v
 quidr dñdras, à m̄ oīs n̄tōp̄asās àm̄ T̄ m̄r̄bs m̄. Vetus interpres: Sedere autem ad dextram meam & ad sinistram, non est meum dare vobis, sed qib⁹ paratum est à patre meo. Vobis, interferit, qod cum Desiderio Erasmo & Luca Brugenſi Beza meritò repudiat, nec Syrus agnoscit. Erasmus: Non est meum dare, sed eis (continget) qib⁹ preparatum est à patre meo. Beza pariter; nisi qod pro continget, dabatur, mavult. Hilarius in Matth. can. 20. solus ferè ex antiquis pronominis illius rationem habens; non Apostolis, sed aliis quibusdam honoris id reservatum adfirmat, ut à dextrâ & sinistrâ in iudicio novissimo assideant Christo; Moïs nempe & Elie: nec illis tamen à fessione penitus exclusis. Verum hoc Hieronymo non arredit; nec Hilarium, q̄i hac in parte sequtur, qenqam haftenus deprehendi. Recentiores avtem Hugo Barch, Lyranus, & Remigius; Non est meum dare vobis, qales nunc estis, nondum humiliatis, adhuc carnalibus, & terrena peccantibus. Verum missis his, illud maximè queritur, qomodo suum esse id dare Christus neget. Erasmus, Non est, inquit, meum dare; ut sit absolutum, & intelligas totum hoc rejici in patrem. Illyricus: Non est meum in hoc seculo dare, ut de dandi tempore tantum negatum sit. Calvinus: Monet minimè fuisse sibi injunctum à patre, ut cuique propriam & distinctam sedem in regno cœlorum assignet. ut non gloria cœlestis dilargitio, sed graduum distinctio rejecta intelligatur. Avgustinus, qem & Thomas sequitur, secundum formam servi dictum censet: ut intelligatur, non esse humana potestatis hoc dare, & dare tamen, qâ Dens est, & equalis patri: de trinit. d. t. c. 12. Hieronymus sic intelligendum contendit: Regnum cœlorum non esse dantis, sed accipientis: itaque qicunque talem se præbuerit, ut regno cœlorum dignus

gnis fias, accepturum hunc, quod non persone, sed vita paratum est. Nec abscedit multum Jo. Chryostomus: Quia Iesu ipsius, anno eiusdem, sic iniquas. meum non est, sed eorum, pro quibus preparatum est. qd illustrat exemplo agonothetae sive legibus cuiuspiam, qui propinquitatis ratione premium sibi adjudicari poscenti alicui respondeat, in ista iudiciorum modis, cum sic iniquas anno et iudiciorum non est meum hoc dare, sed quibus preparatur laboribus sudoribusque comparandum. concedit eodem Theophylactus: Quid & his omibus prior Basilus adv. Euseb. l.4 c. penult. Tunc nequebas vel ut eis dicas auctoritatem, — & si auctoritate desideras, non auctoritate in auctoritate. Eorum qui accipiunt est, ut sessione ista dignos se faciant, non ejus qui dare possit, etiamsi petitio iusta sit. h.e. etiamsi quis id injuste petat. Argute sanè hi; sed ut argutè nimis, vereor; qd antithesis statuunt inter dantem Christum, & accipientes ac sibimet comparantes: quum intet donationem potius suam & patris sui destinationem ea consistat. Appositè magis forsitan Isidorus Pelus. l.1. ep.137. in ista iudiciorum modis nis auctoribus, cum ad dexterum quodcumque rois regem. Non est meum simpliciter potentibus dare, sed tantum mercedem eis qui laboraverint tribuere. qd Euthymius, Non est meum gratis dare, &c. forsan, καὶ τοις διεράθη πόμοδο Fests Act. c. 15. v. 16. in ista ἡ Παπιανοὶ καὶ εἰδοὺς τὸ διαπονοῦντες. gratis, & quasi gratificando alicui dare. quale qiddam & Basilius innuerit. Optimè Jacob. Faber Stapulens. Ordinationis est paterna, non arbitrioium huic vel illi dare. Ducunt itaque quasi manu nos novissimi hi ad Christi mentem genuinam, non negat simpliciter suum esse hac largiri; sed propinquitatis ratione, aut petitionis intuitu cuiquam talia concedere, aut cuiquam simpliciter etiam præterquam eis, quibus a patre suo preparatum est. Nihil itaque opus videtur ellipsi aliquâ admissâ, qd verbo, continget, qd Erasmus vult, aut dabitur, qd Beza mavult, supplenda sit. tantum, ut anna hic idem qd anna, vel anna, vel si pñ, i. nisi, præterquam, significet, certe ista invicem permutari sapienter videntur. iā pñ pro anna, Galat. c.2. v. 16. & diximus tū dīspatōtēz ἔργον τόπου, iā pñ dīa mītēs. non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem. i. sed per fidem. sicut Rom. c.4. v. 13. & dīa τόπου, anna dīa mītēs. non per

per legem, sed per fidem. & ibid. c.9. v.32. ἵνα εἰπήσωεις, ἀλλά οὐτός
εἶ προγενέντιος νόμου, non ex fide, sed tangam ex operibus legis. Sic
εἰ μὴ πρὸ ἀλλὰ Matth.c.12. v.4. ὡς ἵνα εἴδῃ τοῦ ἀυτῷ φασκούν, οὐδὲ
τοῖς μητρῶσιν, εἰ μὴ τοῖς ἱερέσιν μένοντος. *quos non erat licitum ei*
comedere, neque eius qui cum ipso erant, nisi (i. sed) sacerdotibus
solis. contrā, ἀλλὰ pro τοῖς μητροῖς, 2 Cor.c.2. v.5. ἵνα εἴδῃ λεπτήν πτυχαν,
ἀλλά ἀπὸ μέρους, non me contristavit, sed (i. nisi) ex parte. Mar-
ci c.9. v.8. οὐθὲν δέδοιπος ἵνα εἴδῃ τὸ δόγμα, ἀλλὰ τὸ Inouy μέρον
μητρῶν αὐτῶν, neminem viderunt, sed Iesum. I. εἰ μὴ, nisi Iesum,
ut Matthæus habet c.17. v.8. qod & Beza observavit; qd &
idem ad Marci c.10. v.40. Νῦν sive ἀλλὰ apud Syrum inter-
pretem pro ἀλλά ἂν passim monet usurpari. Cur autem ellipsis in
illam & istic & apud Marcum maluerit admittere, qm part-
iculæ huic eam significationem concedere, causam ego certè
nullam video. Hac in adversaria mea ubi miseram, animad-
verti postea Corn. Jansenium harmon. Evangel. c.103. in
eandem mecum sententiam descendisse. Perspicuum erit, in-
quit, & apertus sensus, nihil interjiciendo, si ἀλλὰ pro τοῖς μητροῖς
& hoc vult. Non est meum dare, qmmodo vos putatis
esse in manu mea, ut scil. pro libet dare possim ratione con-
sanguinitatis aut familiaritatis. Demum cum in commenta-
rios C.V.D. Ludovici de Diev, cuius & superiùs mentio fa-
cta, incidisset, hunc etiam Κύματος deprehendi. Sic enim
is ad Marci c.4. v.22. qd loco ἀλλὰ & ταῦτα μη tanquam idem
valentia usurpantur: Ἀλλὰ, inquit, pro τοῖς μητροῖς vel ἀλλά ἂν, nisi.
non enim negat suum esse dare: sed negat licere sibi aliis dare,
qm qibus id à patre paratum est. atq; ita jubet, anteq; eam
gloriam postulent, ita se gerant, ut constet ex eorum numero
spflos esse, qibus id à Patre est destinatum. Et ad Marci c.10.
v.40. docet ex Davide de Pomis Νῦν apud Rabbinos valere
inter cetera Νῦν Λῦν nisi tantūm, &c. Horum itaque duo-
rum calculis ista consignata sunt.

C A P. IV.

Hymni 1. versiculos penultimus expenditur, & explicatur.
 Versiones variae; & pro versionibus expositiones, negativa
 ex membro priore suppleta, copulativa in notione disjunctiva.
 Sic Gen. 2.6. וְיָשׁוּב resurgere. Resurgentium classes, aliis
 plures, qatnōr qibusdam contra scripturas. Improbos non
 omnino resurrecturos, Camini. Verba Christi Ioan. 3.18. ex-
 penduntur. Preteritum pro futuro. Rom. 8.30. Omnes ho-
 mines classibus duabus contineri. In die novissimā congrega-
 tio, segregatio, segregatio, aggregatio. Judicium duplex;
 discriminationis, damnationis, Ioan. 4.24. Resurrectio du-
 plex, communis, Act. 2.4.15. peculiaris, Luc. 14.14. judicii,
 & vita, Ioan. 5.29. נִקְרָאֶה, Phil. 3.11. εἰς τοπού, Luc.
 20. 35. וְאַתָּה διαστένε, Luc. 20. 36. תֵּחַזֵּק קֹפֶת
 וְיָשׁוּב exurgere, consistere, non consistere, plus quam cavillā
 cadere, animo dejici.

AB Hymno primo, cuius σειράς qādām vel explicare,
 vel illustrare conati sumus, manum nondum abducere
 possumus.

Commatio penultimo Hebraica lectio sic habet לְאַתְּ בְּלִיל וְאַתְּ בְּלִיל qod si εἰδο-
 μένον sic reddidere: Διὰ τὸ ἐν ἀναστοῦ ἀνθεῖται εἰς οὐρανόν,
 ἀδελφοτοῦλον εἰς τοὺς οὐρανούς. Vulgatus Interpres illorum ve-
 stigia premens: Ideo non resurgunt impii in iudicio: neque pec-
 catores in consilio iustorum. Sed & Hieronymus: Propterea
 non resurgent impii in iudicio, neque peccatores in congregazione
 iustorum. In quo novissimo consentientes habet Aquilam, Sy-
 machum, & Theodotionem, qui verterunt, εἰς Κωνσταντίην, in con-
 gregatione, cœtu, conventu. Leviculum illud, qod negativam
 εἰς τοὺς νεούς in membro altero substituunt. Sicut & Hymno 9.
 v.19. neque enim obliioni tradetur egenus; expellatio pauperum
 peribit in eternum. pro, neque exp. paup. qanqam Junius,
 qod eodem recidit, copulativa loco disjunctivam substituit,
 aut peccatores in cœtu iustorum, sicut & Genes. c. 2. v. 6. aut
 vapor ascendens à terrâ, qd terram totam irrigaret. qz genuina

H

Mosis

Mosis mens videtur, cum Dei nutu solo verbōve mero citra media ulla externa adhibita stirpes herbāsque ē terrā primitus enatas indicāturum se profiteretur : de qo loco alibi amplius videbitur.

Ceterū, qod ΩΡΙ ἀναστορί alteri, resurgent alteri, venterint novas strophas comminiscendi antiquoribus qibusdam, ansam dederunt. Harum fundamentum qis primus jecerit, incertum est. Fundandis qd congeserit aliqd primus mihi compertus Clemens Alex. Stromat. l. 2. ix. ἀναστορί, inquit, ἐποθεῖς εν κρίσι· οἱ δὲ κατακερμένοι. ἐπὶ δὲ μὴ τετύχον, δὲν κέκριται. ὁδὲ οἱ ἀμαρτωλοὶ εἰς Σελῆνην περιπλόκοι οἱ δὲ κατεργασμένοι, εἰς τὸ μὲν ἴρωβλιν τοῖς ἀπόλειτοι βεβιωκέντων. Non resurgentem impium in iudicio: utpote qd iudicati jam sint. qd enim non crediderit, jam iudicatus est. (Joan. c. 3. v. 18.) nec peccatores in consilio iustorum. utpote qd i jam damnatis sint; ut ne cum eis qd inculpatè vixerint, uniantur. Cyprianus itidem ad Quirinum l. 3. tit. 31. hæc Plalte verba componit cum illis Christi, *Qui non credit, jam iudicatus est.* Qod latius explicatiūsqe Lactantius Institut. l. 7. c. 20. de seculi fine, iudicione novissimo disserens, *Nec tamen universi runc à Deo iudicabuntur, sed ii tantum qd sunt in Dei religione versati, nam qd Deum non agnoverunt, qoniam sententia de his in absolutionem fieri non potest, jam iudicati damnatiqe sunt: sanctis libris contestantibus, non resurrecturos impios in iudicium. Iudicabuntur ergo, qd Deum scierunt; & facinora eorum, id est mala opera cum bonis collata ponderabuntur: ut si plura & graviora bona fuerint, justificantur ad vitam eternam; si autem malā superaverint, condemnantur ad pœnam.* Hinc fortean de Michaelis trutinā fabulam commenti sunt Papicolæ. Involutiū Hieronymus advers. Pelag. dialog. 1. *Non resurgent impii in iudicio, jam enim in perditionem sunt prejudicati. qm & idem ibidem inter impium atque iniquum, sive peccatorēm ita distingvit, ut impius omni sit ini quis & peccator; at non ē converlo, ini quis omnis aut peccator. impius existat: impiusqd dicatur, qd sine lege fuerit, & in eternum sit periturus; in lege peccator, qd cùm in Deum crediderit, per legem iudicandus, sed non in eternum periturus sit; juxta Apostolum ad Rom c. 2. v. 12. sed & aliud esse, perdere gloriam resurrectionis, aliud perire perpetuo.* Qz qidem arguita,

tiz, an anigmata, qid velint, ego non assegor. Clariis Theodoreto in Psalm. Oꝝ ε̄ιμι, ἡε̄ ᾱαστον. Ἡ ᾱοβις, ἀλλ' ε̄ις
 χρ̄ιστον ἡε̄ ᾱασθον. Ἡ ἀρ̄τη Φ, ἡε̄ ε̄ις χρ̄ιστον, ἀλλ' ε̄ις κατάκρισιν. Ἡ τε
 γδ̄ ε̄λέχαν δίον. Θεορ̄αν ἁ̄οβιστας χορτες, ἀλλὰ τ̄ πυωειας μόνιμος
 περοδέχονται κατάσθιτον ε̄π' ἀντορθρ̄α ἀλόγιας, ἡε̄ δὲ τ̄ διαλέγυ-
 ξει ε̄ισπύγυστον οι δικάζοντες, ἀλλ' ᾱτι τ̄ τοῖς νόμοις πλεκόν. Τὴν
 ἑξεργάσιν κατ' αὐτῶν, καὶ μέν τοι καὶ οἱ τ̄ διανεθεῶν δοξασάντων εἰπει-
 λαγμένοι, θίον τ̄ βεβιωκότες περγυμον, πόρρω τε τ̄ τ̄ δικίων εὐ-
 λόγης φύσιον. Non dixit, Non resurgent impii; sed, non re-
 surgent in judicium; pro eo quod est, non in judicium, sed in con-
 demnationem. neque enim redargutionibus opus habent, cum im-
 pietatem manifestam preferant, supplicium tantummodo pre-
 stolantur. quemadmodum in flagranti criminē deprehensor, non
 quo redarguantur judices ad tribunal fūsunt, sed ut secundum
 leges sententiam adversus illos ferant. ei vero, q̄i etiam si dog-
 matum impiorum expertes extiterint, vitam tamen à legi
 normâ alienam egerint, à iustorum cœtu longè semoti agent. Hac illi, q̄a ulterius adhuc producens Avgustinus; ubi dixe-
 rat; idem forsan in Psaltæ verbis pleniū planiusq; repetitum,
 ut iudicemus sint impii & peccatores, idem in judicio, & in consilio
 iustorum; subiungit: Aut si aliud sunt impii, aliud peccato-
 res, ut quanquam omnis impius sit peccator, non tamen omnis pec-
 cator sit impius; Impii non resurgent in judicio, qia jam pœnis
 certissimis destinatis sunt. peccatores autem non resurgent in con-
 silio iustorum, id est; ut judicent, sed forte ut judicentur; ut
 de his dictum sit, Uniuscujusque opus qale sit, ignis probabit. ad
 Cor.ep.1.c.3.v.15. Ceterum fundamento huic amplius su-
 perstruens Gregorius Romanus, moralis in librum Iob exposi-
 tionis l.26. c.24. Due sunt partes, inquit, electorum scil. atq;e
 reproborum. sed bini ordines eisdem singulis partibus contine-
 ntur. alii namq;e judicantur & pereant; alii non judicantur &
 pereant: alii judicantur & regnant; alii non judicantur &
 regnant. qod Avgustini verbis exprimere sic licuerit; Alii
 judicantur, non judecanti; alii nec judicant, nec judicantur:
 alii indicantur & judicant; alii judicant, nec judicantur. In
 primâ classe collocat infideles omnes sive ethnicos, à nomine
 Christiano prorsus alienos, de qib; Hymnographus hic di-
 cat, Non resurgent impii in iudicis. Et Dominus in Evange-
 H 2

lio, *Qui non credit, jam iudicatus est.* Joan. c.3. v.18. Et Apostolus, *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Rom. c.2. v.12. *hi enim quasi jam prejudicati, ad tormentum resurgent, non ad iudicium.* in secundâ classe Christianos improbos, qâ fidem professi, opere non firmaverint. de qibus Apostolus dixerit, *Qui in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur.* Rom.c.2. v.12. Et qibus Dominus in die novissimo dicturus sit, *Esurivi & non dedistis mihi &c.* Matth. c.25. v.42. illustrat hoc principis terreni exemplo, qâ aliter adversus civem delingentem, aliter adversus hostem bellum inferentem procedit. illum iudicio sustendit procurat, hunc vi & armis citra iudiciarium processum omnem subigere conatur. in tertâ classe eos statuit, qâ vita maculas lacrymis terferint, mala praecedentia benefactis compensaverint. his enim Christum dicturum, *venite benedicti, &c.* qia esurivi, & dedistis mihi, &c. Matth. c.25. v.34,35. in novissimâ, eos, qâ præcepta legis perfectione virtutum transcederint. at, qâ illi qâeso. qibus scil. voce Dominicâ dicitur; *Vos qâ reliquistis omnia, & secuti estis me, cùm sciderit filius hominis in sede maiestatis sua, sedebitis & vos super duodecim thronos, judicantes duodecim tribus Israel.* Matth. c.19. v.28. verum, an non iidem illi sunt, qibus Dominus idem, Luce c.17. v.10. vos, cum omnia vobis demandata feceritis, servos vos inutilles dicite, nspote qâ qod debueratis feceritis? imò an non iidem sunt, de qibus Apostolus, *In multis impingimus omnes?* Jacobi c.3. v.1. ad quem locum optimè Beda; Non dixit, Offendit: sed, offendimus, inquit: *Ergo* in multis, premisis; omnes, subjunxit. qomodo autem legis præcepta transcendunt, non jam dico, qâ nihil amplius, qam qod ex debito exigitur, præstant, sed qâ in multis etiam à legis ratione exactissimâ deficiunt? imò, qorum iustitia omnis injustitia esse convincitur, (Gregorium ipsum sibi adverlanter avdis, ejusdem operis l.9. c. 14.) si distritte judicetur. Discimus sane ex literis sacris, statim à mortuorum omnium resuscitatione, qam tam injustorum qam & justorum futuram esse novimus attestante Apostolo Act.c.24: v.15. consecutaram congregationem, degregationem, segregationem, aggregationem. Congregationem dico, qâ universi, boni, mali, invicem permixti, coram Christo ad iudicium confidente comparebunt.

rebunt. Congregabuntur coram eo gentes omnes. Matth. c. 25. v. 31. Sistemur omnes ad tribunal Christi, &c. 2 Cor. c. 5. v. 10. Degregationem, qâ de toto illo greg eximentur electi qicq. Emisserit enim cum clangore tubae angelos suos, qui electos è reliqua turbâ extrahant. Matth. c. 24. v. 31. Segregationem, qâ coetus uterque à se iuvicem separabitur. Segregabit enim alios ab aliis, sicut pastor oves ab hædis dispescit, & ad dextram bonos, ad sinistram improbos collocabit. Matth. c. 25. v. 31, 32. Aggregationem denique, quam & διανομὴν Apostolus, 2 Thess. c. 2. v. 1. qâ pii ab impiis jam segregari, his in terrâ relictis, in aerem rapientur, Domino Christo occursum, 1 Thess. c. 4. v. 17. & cum ipso unâ in judicio confessuri. duas ergo duntaxat resurgentium classes, nec plures, sacra nobis pagina prodidit, electorum & rejectorum, proborum & improborum, agnorum & hædorum. isti, impii nempe improbi qicq, judicantur universi, nec judicant, nam qod de praejudicatis, ex Christi verbis, ὁδῷ καὶ χριστῷ, Joannis c. 3. v. 18. adducitur, tam de Christianum nomen fidemque professis, qâm & de exteris qibûsqe enunciatum est; estque ei geminum, qod Apostolus de prædestinatis, ἐν ἀδελφοῖς τέτες καὶ ἀδέκας, quos justificavit, hos et glorificavit. Rom. c. 8. v. 30. τὸ μέλλον περαπονῶν. Jo. Chrysostom. in Joan. orat. 28. Vetus præterita dicit, quæ futura prædicta. Avgustinus in Joan. tract. 86. Idèo autem tanquam præteritum dicitur, quia tam certum est, qâm si factum sit. Idem in Psal. 43. & de corrept. & grat. c. 9. Verba præteriti temporis posuit de rebus futuris, tanquam ea jam feceris, quæ facienda decrevit, quæ fecit, quæ futura sunt. Apud Deum enim jam facta sunt, quæ fieri præordinata sunt. Gregorius ipse in 1 Reg. l. 5. c. 3. Illi, pii scil. probiqe, & judicabuntur & judicabunt universi. neque enim Apostoli soli cum Christo Domino aut judicaturi sunt aut regnaturi, (tanquam hi peculiari qodam modo, tanquam à Christo proximi, eos ad quos sunt primi tū missi ē populo Israelitico Matth. c. 19. v. 18.) sed & fideles atque electi qicq. Qisqis, enim, inquit, viceris (per fidem scil. 1 Joan. c. 5. v. 4. in qâ ad extremum persistenter Apoc. c. 2. v. 10.) considerabit mecum in solio meo. Christus, Apoc. c. 3. v. 21. Et Apostolus, Sancti mundum judicaturi sunt; vobisque inter ceteros, Corinthii, vocationis di-

vix, qz sanctos facit, consortes. 1 Cor. c. 6. v.2. cum c.1.
v. 2.

At Dominus, ὁ μεῖνας, ἡ ρίστης, qz crediderit, non iudicatur, vel non judicabitur. Joan. c.3. v.18. οὐ τοις χριστοῖς οὐ τοῖς Χριστοῖς. nec in iudicium venit, aut veniet etiam. Joan. c.5. v.24.

Responsio proclivis ex eis qz superioris dicta sunt, sed Augustini verbis dabitur, ex tract. 22. in Joan. Iudicium duplex est; aliud discriminationis & discretionis, aliud damnationis & destructionis, per illud ergo transiit, at non & istud subiit, sunt pii.

Qanquam, si resurgendi vocabulum in Hymnographi dictione retinere libitum esset, & ad examen novissimum referre, ut ne eis tamen faveret, qz improbos resurrectos negant prorsus; utpote qorum anime unā cum corporibus differeant (qod David Camius, cūm istic, tum & ad Hymn. 82. v.7. statuere videtur; qod purgare tamen dissertatione peculiari conatur V.Cl. Sixt. Amama) poterat de resurrectione distinguvi, ut ea duplex statuatur: altera, ἡ κοινὴ οὐ σωτηρία, ut Theophylactus in Joan. c.6. v.40. quam ἀρδεστη διηγέσθω η ηδείνων nuncupat Apostolus, Act. c.24. v.15. & piorum impiorumque communis sit: altera, qam Dominus ἡ ἀρδεστη διηγέσθω appellat Luke c.14. v.14. & piorum peculiaris existat; qz & ea ratione ἡ αγάπη οὐλη, resurrectionis filii dicuntur. Luke c.20. v.36. ab hac autem excludi impios qosqe, qum illā tamen cum piis unā comprehendantur. atqz hoc est qod V.C. Jo. Drusius qzest. per epist. l.1. q.75. aliud est non resurgere simpliciter, aliud non resurgere in cætu iustorum. ut commati pars posterior priorem explicit. Vel sic etiam distingvere licebit ex verbis Domini, Joannis c. 5. v. 28. ut resurrectio rursus duplex sit: altera qz ἀρδεστης χριστος, i.e. ρετραπτος, resurrectio iudicationis. i.e. damnationis sive ad damnationis iudicium. (κεινὸν γὰρ ἡ ρετραπτος λέγει, ut recte monet Theophylactus) altera qz ἀρδεστης ζωής, resurrectio vita, sive ad vita eterna participationem; & peculiari etiam vocabulo ἐξαρτωμα Apostolo Philipp. c.3. v.11. nuncupetur, qali reexsurrectionem dixeris. ratio nominis ab aggregatione illā, cuius supra meminimus. Theophylactus in Joan. c.6. v.40. Ταῦτα ἡ ἀρδεστη οἱ Παῦλοι ἐξαρτῶν ὄνται,

μάζι,

μαρτυρίᾳ δια τὸν καὶ γῆς ἡπατον. οἱ δὲ ἀμαρτωλοὶ ἀνέστησαν ἐν τῷ μυκητίῳ, εἰς τὸν καὶ γῆς ἐγερταν) τοις ὄρεσ. καὶ περὶ τὸ μέρον, οἵτινες ἀνέστησαν τὸ γῆμέρον. οἱ δὲ ἀνέγενται ἀνέστησαν (τὸ μυκητόν ἐπιφύλακες, Joan. c. 5. v. 27.) τὸ ἐγερταντα, ἀπαλλάξοντες τὸν ρεπλανταν εἰς ἀνέμονα τὸν Κυνέα. **I** Thess. c. 4. v. 14. Hanc resurrectionem Pavlus reexsurrectionem nuncupat, propter illam ἀπὸ τῆς θάνατου στήσαντα, ἀπαλλάξοντα τοὺς μυκητούς, εἰς τὴν αἰώνιαν ζωὴν. De resurrectione istâ potest dictum intelligi & Christi illud Joan. c. 11. v. 25. Ego sum, ἀνάστατος καὶ ζωῶ, resurrectionē & vita. h. e. resurrectionē vita, sive ad vitam: is qui resurrectionis istiusmodi in me credentes compotes facio. Proinde & ἐν τοῖς ἀνέστησαν, i.e. resurrectionē τῶν θανάτων εἰδη ratione dici videtur, Lucae c. 20. v. 35. qanquam argutius paylō quam solidius existimo, qod CL. Scaliger in annot. ad N.T. vult aliud esse τοῖς ἀνέστησαν, aliud τοῖς ἀνέστησαν. Caterūm eodem plane modo distingvunt etiam Scriptores Judæi, ut illam τὸν Πόρον sive ἀνέστησαν nuncupent, qd justorum ac improborum communis sit, istam τὸν Πόρον sive ἀνέστησαν, & pleniū etiam adhuc, καὶ ἐν Τομεῖ Θ., ἀνέστησαν ζωῆς, Author τοῦ Μακροβεντοῦ, l. 2. c. 1. v. 9. qod justorum duntaxat esse dicunt. Vide Drusium de tribus sc̄tis Iud. l. 2. c. 14. & Amaram in dissertatione superiū indicatā. Hac ergo resurrectionē verum est, non resurrecturos unquam impios.

At Junius, Non exurgent impii. i. ne sublati qidem vultus se avidebunt sistere, cui expositioni firmamentum dederit, qod ad suos Dominus Lucae c. 21. v. 28. ἀνανθάται καὶ ἐπεγενόμενος κερδὸς νῦν. cūm ex signis jam datis judicii cœcumenici illius diem instare dignoveritis, tum suspicite & attollite capita vestra. contrā scil. qm est improbis tunc ex usu futurum, qibus & capita & corda etiam dejicierunt omnino, ὥστε λυθῆαι γένεται καὶ σίδος ἄποι, καὶ τοῦ θεοῦ ποσὶ δύναον γεννητον. ut Poeta verbis utar. Verum malim ego cum Piscatore, non consistere in iudicio. tam enim consistere ubi surrexeris qm surgere sive exurgere τὸ Π significat. Itaque qod sublata consistere coram Christo iudice, Lucas dixit cap. 21. v. 36. Sy-

rus קְדֻמָּה תִּקְוֹתָן קְדֻמָּה reddidit. Sic Numer. c. 30. v. 5, 12. קְדֻמָּה
 stabunt, consistunt, stabilitur omnia vota ejus.
 Regum l. 1.c. 24.v.20. וְקַמֵּה בַּיָּד פְּמַלְכָתָךְ Et stabit, stabili-
 tur, perfibabit regnum in manu tua. Et qz ad hunc locum ex-
 plicandum optimè quadrant. Jos. c. 2. v. 11. קְפָה טָרֵזֶת
 cor nostrum liquefactum est, neque constat amplius spiritus in
 gogam à facie vestrâ. Et c. 7. v. 12. אֲלֹהִים לְקוֹמָם non po-
 terunt consistere a facie hostium suorum. Et rursus v. 13. אֲלֹהִים
 חָמֵץ? קְוֹמָם non poteris coram hostibus tuis consistere. amplius
 autem est hoc qm cavissimam cadere, cui in judicio stare oppo-
 nat, qd istic Drusio & Piscatori cumprimis placuit. po-
 test enim qis de actionis eventu anxius & solicitus animi
 pendere, qm cavissimam tamen probam justamq habeat, & in
 judicio idcirco superaturus sit. potest & qis obfirmato ni-
 hilominus animo perfibare, etiam qm cavissimam nevtiqam obtinu-
 erit. In re autem malâ, inquit ille, animo si bono utaris, ju-
 vat nonnihil. Fieri, inquam, potest, ut cavissimam qis cadat, nec
 animo tamen idem concidat. qo modo de Martyribus Chri-
 stianis Septimi ad Scapulam, Magis damnati, qm abso-
 luti, gardemus: scil. qia, ut idem apolog. c. 50. Cùm damnam-
 mur à vobis, à Deo absolvimur. Et ibid. vincimus, cùm oc-
 cidimus; evadimus, cùm obducimus; nec unquam magis
 triumphamus, qm cùm pro fidei obstinatione damnamur.
 ibid. c. 27. Caterum ea futura est improborum in die illâ
 conditio, tam anxia, tam animi consiliique omnis expers, ὅτε
 μὴ τολμῶσαι ἀντροπολεῖν (ut cum Polybio l. 3. loqar) ut ne
 oculos qidem attollere contrâ suffineant, sed in angulum quem-
 vis, aut terra cavernam, aut rupis fissuram lubentissimi con-
 dere se exoptent, modò ne coram facie Domini Christi, tunc
 in folio confidentis, cogantur comparere. Esajæ c. 2. v. 21.
 & Apoc. c. 6. v. 15, 16.

C A P . V.

Hymnum primum Davidis videri, cuius secundum esse constat.
 In unum q̄odam compingere. **¶**P resurgere, consistere.
 'Avā, rursum, rursum. ***Ava**di, Ioan.3.3. 'Avā*shāt*, susci-
 tare, resuscitare. **A&.**1.3.32. resuscitare plerisque. Genui,
 i. genitum declaravi. expositio coactior. Hymni 2. vers. 7.
 expenditur. De generatione Filii ab aeterno, nonnulli. Hodie,
 qid denotet. Hymn.110. v.3. ad generationem Chyisti ab
 aeterno frustra torqueri. De hac Paræm.8.22,-26. Expen-
 duntur verba Pavli **A&.**1.3.33. **E**xponere, sive avâ*shāt* duplex.
 Junii è Parallel. locus discutitur. **Φ**ōrōw vocabulum
 de Deo usurpatum; cùm antiquis crebrò, tum Petro Pavlo-
 ge. **διά**q̄ns Petro qid. **τ**am de viris, qām de fami-
 nis usurpari. **Τ**h̄ de fæminâ. Generatio **χ**ριστος r̄
 r̄ḡt' dñ̄thias minus commode opposita. **Luc.**1.35. & Hymn.
 2.7. parallela. Filii Dei, sancti q̄iq̄ adoptione & regenera-
 tione. Adam creatione ad effigiem divinam, Angeli itidem.
 Antiquorum halucinatio. Magistratus, eminentia & potesta-
 tis ratione. Christus, qâ homo, ratione, & creationis, &
 assumptionis à Verbo. Felicis & Elipandi error. qâ Deus,
 naturâ, qâ homo gratiâ. **E**saja 53. v.8. expenditur. de ge-
 neratione ab aeterno priisci plerige. de duratōne in eternum,
 aliis. de prole numerosâ. **Τ**h̄ pro lobole. **Α**nta qid **Marc.**13.
 36. Petri Picherelli verborum Gen.3.14. Hymn.2.7. &
Luc.1.28. **S**yntaxis nova.

DE Hymno primo, nî mens leva, Davidico, dissertatio-
 nem infindere non abs re fuerit, ut secundo, quem tamen
 multi cum isto committunt, (de qo videri possunt heroum
 literatorum nobile par, Cl. Fr. Junius in parallel. l.1. par.95.
 & Jo. Drusius **observat.** l.1. c.15.) operam pavlis per locemus.
 Monuimus capite proximè antegresso, qām non inepta tan-
 tum, sed & impia, qidam verbi Hebraici **¶**P, qod modò
 resurgere, modò **consistere** significat, ambiguitate decepti, ex
 Hymnographi verbis perperam acceptis procuderint. nec
 minus autem torcit viros hanc incelestes quamplurimos, **¶**
λayash*shāt* vocabuli notio ambigua in verbis Luca*shāt* historici sa-

cri, qibus dum concionis Pavlinx, ad populares suos Antiochiz agentes habita summulam recenset, ex Hymno secundo desumptum ac negotio praesenti accommodatum ab Apostolo testimonium sic refert, Acto. Apostol. c. 13. v. 32, 33.

Kαὶ οὐαῖς ὑμᾶς ἐναγγελίζειται τὸ πρέπει τὸ μέτρον ἐπηγγελίου
φυσικέων, ὅπερ ταῦτα ἡ θεός ἀπέδειπνε τοῖς τέκνοις ἀνθρώποις ἡμῖν,
ἀναστάσεις Ἰησοῦν. οὐ καὶ τοῦ Χριστοῦ τῷ διδάσκαλῳ γέγονατο. Τίς
μη εἰ Κύριος ἡγέρνυνται οἱ. Quia enim aīa præpositio nunc iterationis, nunc ascensionis designanda vim habeat; nunc rursum, nunc sursum denotet. (unde & τῇ ἀναστάσει versio diversa Joan. c. 3. v. 3. vetere interprete, de supernis; recentioribus, denuo, idque rectius, vertentibus) & ex eo coalitum verbum aīa, modo resuscitare & restituere, modo suscitare & suscitando exhibere, significet: in priore sensu plerique dum apud Lucam τῇ ἀναστάσει eō loci sumunt, de Christi resurrectione verba Pavlina accipiunt. tum, gomodo Psalta dictum ad hanc accommodari possit, dum ruspantur, torquentur misere, nec expedient se esse, unicum habent, qd se recipient, χρονοφύσεων. locus is est Pavli ad Rom. c. 1. v. 4. qo Christus dicitur declaratus fuisse Dei Filius, iētī ἀναστάσεω, per resurrectionem à mortuis, cūm enim Christus per resurrectionem à mortuis Dei filius declaratus dicatur, eo ipso qo resurrexit die à patre qd genitum intelligi volunt; qod Patris soboles esse & ab aeterno fuisse, eo ipso qd resurrexit, fuerit demonstratus. verum coacta nimis interpretatio ista, genni te. i. genitum te indicavi, parefeci, declaravi. nec convenit satis cum dictionis Propheticæ membro priori, cuius in posteriori ratio subjungi videtur. Filius mens es tu, quare filius? qia, nempe, hodie genui te. Quid & in Vatis sacri sensu explicando, dum ad inefabilem illam Christi, qd Deus, ante ævum omne generationem trahere conante, fudant frustra ex antiquis etiam, in quibus Augustinus, nonnulli, itaque hodie illud, qidam ab aeterno interpretantur; alii alium continuum designari contendunt; neque enim Patrem filium ab aeterno tantum, sed quotidie etiamnum gignere. Caterūm utraqe hec expositio vocula huic vim facere videtur: quia ea in maximā etiam latitudine sumpta, tempus semper & qod adsit, & qod terminatum sit, designet; nec aut ad secula diu antegressa, nedum ad id qd

ævum.

xvum omne ante verterit, referri, aut de eo, qod nunquam non
 & fuerit & futurum sit, enunciari, sustineat. Consultius
 proinde Theodoreetus in hunc locum. 'Αλλ' θμως ἔχων, ὃς θε-
 ὁς & τὸν κατηγορεῖται, λαμβάνει ἀντίων καὶ ὃς ἀντρωπός. διὸ καὶ
 ἐπάγει, Κύριος εἶπε πρὸς μα, Τίδε με τὸν Κύρον. Κύριος ἐγὼ γείρων.
 Καὶ ταῦτα τὸν φαντάνει ἀντὶ τοῦ, τῷ τοῦ θεοῦ πάνταντος διδασκαλία
 πειθόμενος, τῷ πειθόντος τῷ διατέλεσθαι τοῖς οὖσας λέγοντος, ἐπὶ τοῦ ἀντρώπου
 Καὶ ὃς ἀντρωπός τοῖς τοῦ ταῦτα τὸν φαντάνει, δίχετο, ὃς ἀντρωπός.
 καὶ τὸ παραμένειν ἀκέπι. Christus, qamvis, qā Deus, jam habeat
 Filii appellationem, qā homo tamen, eam accipit. itaque subin-
 fert, Filius meus es tu; hodiē ego genni te. Hanc autem vocem
 nemo Spiritus sancti doctrine obsecutus, divinitatis Domini Christi
 applicuerit. de eā enim universi Deum dicentem audiamus, ex
 utero ante Luciferum genui te. qā homo igitur & hanc vocem
 admittit; qā homo & qā sequuntur, audit. Nec à Theodoreto
 hic discedit Cyrillus. Sic enim & iste ad Herm. de Trinit. dia-
 log. 5. Αὐτὸς ὃς ἀντρωπός, καὶ τοι θεὸς ἡρώεσθαι καὶ θεός,
 ἐγὼ Κύριος γείρων σε. Audit igitur, qā homo, qamvis Deus existens
 naturā & Filius. Ego hodiē genni te. Idēmque de rect. fid.
 ad Imperat. c. 26. & hunc locum, & ad Rom. illum explicans
 simul: 'Τίδε ἀντρὸς δρακόντης θεός, καὶ εἰς αὐτούμνοντος τῷ Δαβὶδι γε-
 γνηνθεῖ ὄντος, ὡς δέ τοι διῆχυρός εἰς τὸν θεόν. πῶς ἐστι θεός, ὃ
 εἰς αὐτούμνοντος ἀγαπήσει τῷ Δαβὶδι; ὃ τοῦ διὸ καὶ αὐτοῦ αἰδοντος τοῦ διδίδεις
 ήδε, καὶ δοτέ πάρεται εἰς θεόν, πίστιν δὲ τρέψοντο εἰς ηὔρησθαι θεόν, καὶ δι-
 περ εἰς ἀρχὴν τῷ υποτατοι παρατεταχθεῖς; Καὶ γὰρ ἀντρὸς οὐδὲ ἀντρός,
 εἴπει θεός πρὸς μα, Τίδε με τὸν Κύρον. Κύριος γείρων γείρων σε. καὶ
 τοι τοῦ, Κύριος, αὐτὸς πάντας, ὡς ἐπὶ τὸ παραταχθεῖται, τὸ ἀντρόν τοῦ
 μᾶλλον υπαπλεύσθαι καρέψῃ. Et paulo post, mysterium hoc ex-
 plicans: 'Ο γάρ τοῦ φύσεων Χωστίδης, καὶ περὶ παντὸς αἰώνος ὑδε,
 ἵπποντὸν κατεβάντος εἰς τὸ ἀντρόπου φύσιν, εἰς ἀπολιθώσας τοῦ ἣν θεός,
 περσελιβάνον τὸν καὶ τὸ ἀντρόπινον, νοοῦστ' ἀνθετας, καὶ εἰς αὐτούμνοντος
 γεγλυπτὸς Δαβὶδι, καὶ ταῦτα τὸν Κύρον τὸν ἀντρωπόντος γένεναι.
 Quidam Dei Filiū nominaverat, eundem & ex Davidis semine
 prognatum ait, & in Dei filium quoque destinatum, sive segregatum,
 affirmat. At quomodo Deus, qd ex semine Davidis enascitur?
 qd autem ante secula & ab eterno Filius, qd ex Deo era-
 tus, qd patto in Dei filium destinatus, sive segregatus est, quasi

ad subsistendi principium productus? Etenim de se ipse ait,
Dixit mihi dominus, Tu es Filius meus; hodie ego genui te.
quum, hodie, nobis, non præteritum ferè, sed præsens potius tem-
pus designet. — Etenim qui genitori coeternus est, & ante
omne seculum Filius fuerat, ad humanam ubi descendit natu-
ram, non à Deitate delapsus, sed humanitatem assumens, rite
intelligatur, & ex semine Davidis oriundus esse, & novitiam
in humanitate generationem habere. Q[uod] eadem & verbatim
habet repetita, in dialog. ad Herm. 8. de incarnat. unigen.
Qanqam h[ic] d[icit]o[m] p[ro]p[ter]a, parùmque constare sibi videri
possit Cyrillus. Siquidem in Thesavro l.35. hanc ipsam allegat
Psalt[er] periochen, q[uod] probetur, οὐντός ἐστι τοῦ πατρὸς τὸ οὖτε,
πατρὸν μέντοι πατέρων, αὐτὸν γενικόν, non factūm Filium. Et in orat.
1. de rect. fid. ad Reginas c.8. Filii nomen hoc loco, τὸν πα-
τρὸν ὑπάξιν εἰσαγόν τε καὶ φυκὺν πατούμενον, αὐτὸν existenti-
am essentiale & naturale designare affirmat. Ceterū
conciliari forsitan sibi h[ic] Cyrillus poterit, si dicatur, priora
commatiū verba, de generatione Christi, q[uia] Deus, ab aeterno,
posteriora de ejusdem, q[uia] homo, productione in tempore no-
vissimo, cepisse. q[uod] modo Methodium in Orat. de castitate,
interpretatum, ex Photio myriobiblio cod. 237. discimus: q[uia]
tamen memoriam, ut videtur, lapsus, voces has ad Christum
in Jordane tinctum cœlitus à Patre χερουσιαλίναι refert. Hu-
jus verba eo loci recitata sic habent. Πατερπρότερος, ὅτι τὸ μὲν
ὑδρὸν εἶναι ἐστι, (alii, εὐτὸν ἐστι, ego εὐτὸν ἐστιν) πατερίτατο
καὶ αὐτὸν πατέρων. εἰ γὰρ οὐδεὶς, αὐτῷ τὸν, καὶ εἰ γένοντας εἰμισθίνων, μήτε πρότε-
ρατον εὐτὸν πεπονικέρατι τὸ ποστούμα, μή τοι αὐτὸν προστίθεται τέλος
πονηρίων, ἀλλ’ ἐστι δεῖ τὸ εὐτόνοις. τὸ δέ, ἐγώ οὐ μερογέννηντας ζεῖ, ἐπι-
περγόντα μόνον τοῦτον εἰς τοὺς οὐρανούς, εἰσελθεῖν τὸν πεπονικόν γνωρίσω, ὁ διὸ εἴτε πρόσθετον αὐτούμνιον γνωρίσω. Observandum est, q[uod]
Filiū suūm esse ipsum, indefinitē, citra temporis determinati-
onēm enunciat. Es enim, inquit, Filius, non, fueras, aut factus
es: declarans, neque recentem adeptum esse filiationem, nec finem
habuisse q[uod] prius extiterat, sed eundem cum semper existere.
illud autem, hodie genui te, q[uod] eum q[uia] ante secula in cœlis pri-
us extiterat, mundo voluerat generare, hoc est, ignotum antē
notum facere. Cyrillus ipse ad Regin. orat.2.c.19. Οὐ γάρ εἴπεις
ἄποδος καὶ πατρὸς, καὶ τὸ πατεριόν γέννηντον, οὐδὲ γάρ πρωπός καὶ
πατέρα,

est ex Hymno 110. v. 3. sed iuxta Græcorum interpretum versionem veritati Hebraicæ minus consentaneam. cuius itaque vice substituere licuerit, Salomonis illa ex Parœm. c. 8. v. 22.-26. qibus *ante terram, abyssum, orbes caelestes, creaturam omnem, principium omne, editam se & extitisse Sapientia;* qj & Dei Filius Aguri sapienti Jakei filio dictus ibid. c. 30. v. 3. verbis clarissimis profitetur. Accedit his Hilarius : *Cum ante tempora, inquit, filius Dei natus à Patre, unigenitus Dei filius maneat, nec conveniens, nec consonans esse intelligitur, ut in die genitus sit, cum dies omnis in tempore sit. & quæ sequuntur.* Etenim argumentum istud prolixius, quam ut transcribi ex usu sit, prosequitur. Qin & Avgustinus ipse, etiam si in commentariis in *Psalmos* in diversum concedat, tamen in questionibus super *Genesim* qæst. 59. Nam secundum hujus rei, inquit, (h.e. forma servi) Prophetiam illud est in *Psalmo*, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu. Verum ad resurrectionis tempus demum delabitur Hilarius, de eâ verba Apostoli interpretatus, & dicta superius delibata, cum subjunctis, qæ alio spectant, confundens.

Primo Joanni Calvino, viro omni laude superiori, id quod res est, suboluit. Is ad Act. c. 13. v. 33. *Hic, inquit, suscitandi verbum, latius patet, quam ubi paulo post reperitur. neque enim tantum dicit Christum resurrexisse à mortuis, sed divinitus ordinatum, & quasi manu Dei productum in lucem, ut Messia partes impleret, sicut passim docet Scriptura, excitari à Domino Reges & Prophetas. nam verbum avocatione hoc sensu interdum capitur. hac autem ratio me movet, quod Deus filium suum in mundum mittendo, promissionem olim servis suis datam exhibuit ipso effectu.* Hac ille. Vedit & advertit idem, etiam Thomas de Vio, Cardinalis Cajetanus. Dixerat, inquit, *Iesum esse Messiam, & ipsum esse illum de quofacta est reprobatio ad Patres antigos :* & ad hoc assert habet secundi Psalmi autoritatem. Mox ; *Comprobata à eternitate Messie quantum ad divinitatem, probat ex altera à autoritate perpetuitatem ejusdem secundum vitam corporis post resurrectionem ejusdem.* Rem fusiū atque explicatiū profecutus est V.Cl. Fr. Junius in *Parall. l. 1. par. 95.* Narrationis Apostolicae, inquit, duo precipua sunt membra : *unum de Christo exhibito ; alterum de excitato à mortuis. utriusque*

usque confirmationem addibnit; prout evidentissime distinxit
 32. & 34. versu. nam versu qidem 32. simpliciter. de Deo in
 carne patefacto bis verbis utitur. Nos quoque vobis Evangeliza-
 mus eam promissionem quae patribus facta est, Deum expli-
 visse filiis illorum; quem excitavit nobis Iesum &c. in versu
 avrem 34. ut alterum caput narrationis a se institui ostenderet,
 rem diversis verbis exposuit duximus. Quid autem excitave-
 rit eum ex mortuis, nec amplius reversurum, &c. quae antithesis
 commonstrarat evidentissime, priorem qidem confirmationis locum
 ad excitationem. i.e. exhibitionem Christi pertinere; posterio-
 rem vero ad ἔργον & excitationem à mortuis, quam resurrectione
 dicimus. arge in eam sententiam verbum avicula non re-
 rò accipi, cum verbi ipsius etymon arguit, tum triana persimili-
 um locorum comparatio, ut Act. c. 2. v. 30. & c. 3. v. 26. & aliis.
 Hec Junius: Cui οὐλὴν deprehendo & V. Cl. Dan. Chami-
 erum. Sic enim is Panstratis tom. I. lib. 15. cap. 3. sect. 22.
Nos de resurrectione (Vers. 32.) *sermo est; sed de promissione*
patribus facta à postris, quae prestitā. Nam quod Latianus dixit, re-
 suscitavit, imposuit Salmeroni & aliis. Gracchus est aviculus, quod
 verbum, etiā usurpat de resurrectione, tamen non semper. hoc
 ita ejus verbi is Iesus est, qd in Dent. c. 18. v. 15. & Act. c. 7.
 v. 37. ἐγένετο ὁπός aviculus noster. Prophetam fuscitabit
 vobis Deus. De resurrectione avrem Paulus statim post agit;
 & probat ex alio loco. Hec ille Junio plane Cūpido.

Horum itaque ex sententiā, cum Christi deuspatre duplex
 sitypus sive aviculas: (utro siquidem modo vocare libuerit,
 de sensu nihil decesserit) altera incarnationis; altera resurrec-
 tionis; utramque distinctum. Apostolus tum prædicat, tum
 & probat: prædicatus prior illa verbis illis, vers. 23. *Huius*
est semine juxta promissionem suam ὕριος, excitavit Deus Isra-
eli servatorem Iesum, prædicatur posterior vers. 30. Deus av-
 rem ipsum (occisum & in sepulcro positum) ὕριος ēn resiprō,
 fuscitavit ex mortuis. priorem, Deum nempe promissionem
 illam vers. 23. prædicatam, implevisse, aviculam, excitando
 Iesum, probandam proponit vers. 32. probat vers. 33. ex Psal-
 mi 2. v. 7. verbis illis, *Filius mens es tu: hodie ego genui te.*
 posteriorem, ὅn aviculas ēvrdē ēn resiprō, Deum scil. à morte
 eundem fuscitasse, probandam proponit vers. 34. probat
 vers.

vers. 35. ex Psal. 16. v. 10. verbis illis, *Non permittes sanctum tuum corruptionem experiri.* Habes & utramque hanc ἀράσαντι à Petro seorsim enarratam, in concione illâ celebri Hierosolymis habitâ, quam scripto commendavit nobis Lucas idem Act. c. 2. primò, vers. 30. *David, inquit, prophetarum esset, scirètque Deum jurejurando sibi adseverasse, ex fructu Imbi ipsius, quod ad carnem attinet, ἀράσαντι καὶ Χεισον, excitaturum se Christum, quem in solio ipsius collocaret, &c.* habes incarnationis ἀράσαντι. Mox verl. 31. *Prescius, inquit, idem locutus est, τοῦτο δὲ ἀράσαντι τῷ Χεισον, de resurrectione Christi, non dorelicitum iri apud inferos animam ejus, neque carnem ejus corruptionem experturam. tum subjungit, vers. 32. Τεσσαράκοντα χρόνια, Deus resuscitavit : cuius rei nos omnes testes existimus.* habes & resuscitationis ἀράσαντι. ita Petro cum Pavlo in arguento isto explicando ad amissim planè convenit.

Caterum de Hymnographi verbis qz̄ adjectit D. Iunius, discussione aliquā non indigna videntur. *Filiū, inquit, Pater gignere dicitur ab eterno καὶ πάσῃ, (si πάσῃ, i.e. natura in hoc mysterio dici potest) vel potius καὶ ἀληθινῶς : in tempore vero genuisse dicitur καὶ πάσῃ, quam qidem παντεγων luculenter à Spiritu Sancto fuisse demonstratam arbitror apud Prophetam Hebreos illo gignendi verbo, quod fæmina potius, qz̄ in lucem edit, qm̄ viro gignenti, tribuitur. Non sum nescius hunc Prophetæ locum ab aliis aliter explicari : qia bi divinum solum illum eternā generationis modum, ut plerique Patres ; alii temporaria generationis ; alii utrumque his duobus membris, qibus Propheta uitetur, narrari putant. Sed unicum solum si intelligas, non est satis ad justam fidei analogiam : sūt autem utrumque, plus controversia & obscuritatis habitura est interpretationis, & verba non sunt tautoλογia qadām caritura. qamobrem prius membrum convenienter scripture de eternâ illâ generatione malo accipere, fatus autoritate Apostoli, ad Hebr. 1. posterius, de illâ temporariâ, qz̄ factus est ex muliere, factus sub lege, in temporum plenitudine, (Galat. cap. 4. vers. 4.) qum Deus explevit promissionem Patribus olim factam, ut hoc in loco Paulus interpretatus est. Hac dūnasē vir Cl. de qibus pavlis per dispiciamus.*

Primò, qd̄ πύρως vocabulum in hoc argumento usurpatum

tum minus probare videtur: non est, opinor, quod ad eam
 voculam tam anxie habitemus, quam & apud Theologos tum
 antiquissimos, tum quam maxime orthodoxos, quasi consensu quo-
 dam unanimi receptum habeamus. unde adversus Arianos
 orat. 3. Athanasius, *μακρινής*, i. 31, i. 32, nos adoptione, non naturā,
Dei filios, τὸν ἡμῖν λόγον φύσιν, οὐ δέσποιντα, verbum naturā, non ado-
ptione, Dei filium & esse & ab aeterno existisse, multis ostendere conatur. Cyrilus itidem in *Thesavr. l. 12. obj. 4. resp. 1.*
 & alibi passim. *Ἡμεῖς καὶ χάρεις γοῦν ὁ ἥγιος καὶ φύσιν. Νο-*
secundum gratiam filii Dei; verbum autem sec. naturam Sed
 & de Trinit. fide *Dialog. 5. summā, Ὄντες αὐτῷ (τῷ πατρὶ) καὶ*
φύσιν φύντες οὐδὲς. Καὶ ex patre ipso secundū naturam nature
sit filius. De Sp. quoque Sancto idem eadem in dialog. Td en. 36ος
παραδειγματικῶς φυσικῆς περιχώρων, à patre Deo per filium prodire
naturaliter. Et de recte fide ad Imp. c. 28. φύσις θεός, καὶ οὐδε-
naturā Deus idem & filius. Sed nec ab ea etiam abhorreant
*Spiritus Sancti amanuenses. Etenim cum Petrus *τίτλος φύσιος**
 meminit, epist. 2. c. I. v. 4. cuius *καταρροῖ* sicut *οἱ πονοὶ* qd eti-
 amisi aliò trahant nonnulli, mihi tamen clarum satis videtur
 D. Ludovici de Diev interpretamentum, qd nihil esse vult
 aliud *τίτλος φύσιος*, quam *Deum ipsum*. quemadmodum & *φύσις*
ἀρρενοποιία, pro hominibus; & φύσις θηλεός, pro bestiis ipsiis
usurpatur, Iac. c. 3. v. 7. Θεοδοτοις καταρροῖ dicuntur fideles,
*quomodo *χειροῖς μέτωποι* Heb. c. 3. v. 14. Tum & Pavlus, cum*
 ad Galat. c. 4. v. 8. *ποὺ μὴ φύσις θεός de fictitiis exterorum nu-*
minibus dixit, τὸ φύσις θεός ex adverso, Deum verum intelligi
*dicique citra scrupulum omnem posse, tacite faltem subindi-*cavit. qd & Cyrillo observatum de recte fid. ad Imp. c. 31.**
 Deinde, illud minus placet, qd generationem alteram, qd
 ab aeterno extiterit, *τοῦ ἀληθινοῦ, alteram qd τὸ εὐαγγέλιον fu-*
erit, καὶ φαρισαῖον, factam dicit. non qd virum clarissimum
existimem hareticorum illorum sententia suffragari, aut vel
leviculē favere, qd δοκίμου μετροῦ καὶ φατνίου, non autem τοῦ
ἀληθινοῦ, Christum natum paxsumque contendebant: sed qd,
tam ipsa Christi incarnatio, quam illa ab aeterno generatio,
τοῦ ἀληθινοῦ gesta verè dicatur, imo necessariō dicenda sit;
*nec à veritate itaque *καὶ φαρισαῖον* hac in parte distingui aut dis-*terminari debeat. Tertiō, nec τὸ φαρισαῖον nomen ita incar-**

rus reddidit. Sic Numer. c.30. v.5, 12. קָרְבָּן תִּקְוֹתִין קַדְמָם stabunt, consistent, stabilientur omnia vota ejus. Regum l. 1.c.24.v.20. בֵּין קָרְבָּן וְקָרְבָּן et stabit, stabilitur, persistabit regnum in manu tua. Et qz ad hunc locum explicandum optimè quadrant. Jos. c.2.v.11. קָרְבָּן שׂוֹר רַחֲם cor nostrum liquefactum est, neque constar amplius spiritus in quoqam à facie vestrâ. Et c.7.v.12. וְכֹל לְקוֹדֶן אֵל non poterunt consistere à facie hostium suorum. Et rursus v.13. וְכֹל non poteris coram hostibus tuis consistere. amplius autem est hoc qm cavssâ cadere, cui in judicio stare opponatur, qd istic Drusio & Piscatori cumprimis placuit. potest enim qis de actionis eventu anxius & sollicitus animi pendere, qm cavssam tamen probam justamq habeat, & in judicio idcirco superaturus sit. potest & qis obfirmato nihilominus animo persistare, etiam qm cavssam nevtiqam obtinuerit. In re autem malâ, inquit ille, animo si bono utaris, iuvat nonnihil. Fieri, inquam, potest, ut cavssâ qis cadat, nec animo tamen idem concidat. qo modo de Martyribus Christianis Septimius ad Scapulam, Magis damnati, qm absoluunti, gardemus: scil. qia, ut idem apolo. c.50. Cùm damnamur à vobis, à Deo absolvimur. Et ibid. vincimus, cùm occidimus; evadimus, cùm obducimus; nec unquam magis triumphamus, qm cùm pro fidei obstinatione damnamur. ibid. c. 27. Caterum ea futura est improborum in die illâ conditio, tam anxia, tam animi consiliique omnis expers, ὅς μὴ τολμῶσι ἀντορθαλαῖν (ut cum Polybio l.3. loqar) ut ne oculos qidem attollere contrâ sustineant, sed in angulum quemvis, aut terra cavernam, aut rupis fissuram lubentissimi condere se exoptent, modò ne coram facie Domini Christi, tunc in folio confidentis, cogantur comparere. Esaja c. 2. v.21. & Apoc. c.6.v.15,16.

C A P. V.

Hymnum primum Davidis videri, cuius secundum esse constat.
In unum q̄odam compingere. οὐ π̄ resurgere, consistere.
'Avā, rursum, sursum. Ἀναστάτι, Ioan.3.3. Ἀναστάτι, susci-
tare, resuscitare. Alt.13.32. resuscitare plerisque. Genui,
i. genitum declaravi. expositio coactior. Hymni 2. vers.7.
expenditur. De generatione Filii ab aeterno, nonnulli. Hodie,
qid denotet. Hymn.110. v.3. ad generationem Christi ab
aeterno frustra torqueri. De hac Paroem.8.22,-26. Expen-
duntur verba Pavli Alt.13.33. Ἐπειτα, sive ἀρδαντες du-
plex. Junii è Parallel. locus discutitur. Φύοντος vocabulum
de Deo usurpatum; cùm antiquis crebrò, tum Petro Pavlo-
ge. διά φύης Petro qid. Τοῦ tam de viris, qām de fæmi-
nis usurpari. Τοῦ de fæminā. Generatio καὶ paripuer τῆ
ρετ' ἀλλήλας minus commode opposita. Luc.1.35. & Hymn.
2.7. parallela. Filii Dei, sancti qīque adoptione & regeneratione.
Adam creatione ad effigiem divinam, Angeli itidem.
Antigorūm halucinatio. Magistratus, eminentia & potestas
ratione. Christus, qā homo, ratione, & creationis, &
assumptionis à Verbo. Felicis & Elipandi error. qā Deus,
naturā, qā homo gratiā. Esaje 53. v.8. expenditur. de ge-
neratione ab aeterno prisci plerique. de duratione in eternum,
aliis. de prole numerosā. Τοῦ pro sobole. Υπά qid Marc.13.
36. Petri Picherelli verborum Gen.3.14. Hymn.2.7. &
Luc.1.28. syntaxis nova.

DE Hymno primo, nī mens lava, Davidico, dissertationem infindere non abs re fuerit, ut secundo, quem tamen multi cum isto committunt, (de qo videri possunt heroum literatorum nobile par, Cl. Fr. Junius in parallel.l.1. par.95. & Jo. Drusius observat.l.1. c.15.) operam pavlisper locemus. Monuimus capite proximè antegresso, qām non inepta tantum, sed & impia, qidam verbi Hebraici οὐ π̄, qod modō *resurgere*, modō *consistere* significat, ambiguitate decepti, ex Hymnographi verbis perperam acceptis procuderint. nec minus autem torcit viros hāvd incelestres qāmplurimos, οὐ αναστάτου vocabuli notio ambigua in verbis Luca historici sa-

cri, qibus dum concionis Pavlinx, ad populares suos Antiochiz agentes habita summulam recenset, ex Hymno secundo desumptum ac negotio praesenti accommodatum ab Apostolo testimonium sic refert, Actor. Apostol. c. 13. v. 32, 33.

Kαὶ οὐαῖς ὑμᾶς ἐναγγελίζοῦσα τὸν τὸν μετέπειτα ἀπομένων, ὅπερ ταῦτα ἡ θεὸς ἀπέδειπνος τοῖς τάκτοις ἀντόποι ἦν, ἀναστὰς Ἰησοῦν. ὃς καὶ εἰ τῷ Χριστῷ τῷ διδάσκαλῳ γέγεννας. Τοῖς μὲν εἰς Κύρον ἐπέβαλεν τοις οὖσιν. Quia enim atra præpositio nunc iterationis, nunc ascensionis designanda vim habeat; nunc rursum, nunc sursum denotet. (unde & τῇ ἀναδηλούσῃ versio diversa Joan. c. 3. v. 3. vetere interprete, de supernis; recentioribus, denuo, idque rectius, vertentibus) & ex eo coalitum verbum ἀναστὰς, modò resuscitare & restituere, modò suscitare & suscitando exhibere, significet: in priore sensu plerique dum apud Lucam τῇ ἀναστάσῃ eō loci sumunt, de Christi resurrectione verba Pavlina accipiunt. tum, gomodo Psalta dictum ad hanc accommodari possit, dum ruspantur, torquentur miserè, nec expedient se. unicum habent, qd se recipiant, xenopisator. locus is est Pavli ad Rom. c. 1. v. 4. qo Christus dicitur declaratus fuisse Dei Filius, i.e. ἀναστὰς, per resurrectionem à mortuis. cum enim Christus per resurrectionem à mortuis Dei filius declaratus dicatur, eo ipso qo resurrexit die à patre qd genitum intelligi volunt; qod Patris soboles esse & ab aeterno fuisse, eo ipso qd resurrexit, fuerit demonstratus. verum coacta nimis interpretatio ista, genui te. i. genitum te indicavi, patefeci, declaravi. nec convenit satis cum dictionis Propheticæ membro priori, cuius in posteriori ratio subjungi videtur. Filius meus es tu. quare filius? qia, nempe, hodie genui te. Quid & in Vatis sacri sensu explicando, dum ad ineffabilem illam Christi, qd Deus, ante ævum omne generationem trahere conantur, fudant frustra ex antiquis etiam, in quibus Augustinus, nonnulli, itaque hodie illud, qidam ab eterno interpretantur; alii actum continuum designari contendunt; neque enim Patrem filium ab aeterno tantum, sed quotidie etiamnum gignere. Ceterum utraque hac expositio vocula huic vim facere videtur: quia ea in maxima etiam latitudine sumpta, tempus semper & qod adsit, & qod terminatum sit, designet; nec aut ad secula diu antegressa, nedum ad id qod

ævum.

xvum omne anteverterit, referri, aut de eo, qod nunquam non
 & fuerit & futurum sit, enunciari, sustineat. Consultius
 proinde Theodoreus in hunc locum. 'Αλλ' ἔμως ἔχειν, οὐ δι-
 ὰς οὐ τῇ τοῦ προσηγορίαν, λαμβάνει ἀντίτινον οὐ οὐδὲποτε. διδού-
 ἄντις, Κύριος εἶπε πρός με, "Τίς με εἶ Κύρος" Κάμαρος ἐπὶ γενέντινοι
 ζει. ταῦτα τῷ φωνῇ ἡντὶ πειθεῖται, τῷ τῇ διάν πιθεῖται διδασκαλία
 πειθεῖται, τῷ διόπτη προσήκοις τῷ διεπότε κεισθ. οὐδὲ διείρνει
 ἀκάποιαν τῷ διεπότε λέγοις θεοῖς, εἰς γαστρὸς τῷ ἀντρόποις ἐγένενται
 ζει. οὐδὲ προσηγορίαν ποιεῖται τῷ φωνῇ διέχει, οὐδὲ προσηγορία.
 οὐδὲ παραγένεται αὐτόν. Christus, quamvis, qā Deus, jam habeat
 Filii appellationem, qā homo tamen, eam accipit itaque subin-
 fert, Filius meus es tu; hodiè ego gennavi te. Hanc autem vocem
 nemo Spiritus sancti doctrine obsecutus, divinitati Domini Christi applicuerit. de cā enim universi Deum dicentem audiamus, ex
 utero ante Luciferum gennavi te. qā homo igitur & hanc vocem
 admittit; qā homo & qā sequuntur, audit. Nec à Theodoreto
 hic discedit Cyrillus. Sic enim & iste ad Herm. de Trinit. dia-
 log. 5. Αὐτός οὖς ἀνδρῶν Θεοῦ τῷ δίδυμον οὐδὲ, ἐπὶ Κάμα-
 ρος γενέντινοι. Audit igitur, qā homo, quamvis Deus exi-
 stens naturā & Filius, Ego hodiè gennavi te. Idēmque de recte fid.
 ad Imperat. c. 26. & hunc locum, & ad Rom. illum explicans
 simul: "Τίδυ διτύ διομάντιος θεοῦ, οὐδὲ τοι περιουσιαν τῷ Δαβὶδι γε-
 γνύνται οντοι, οὐδὲ τῷ Διοχετίζοντι οὐδὲ τοι θεοῦ. πᾶς δὲ θεός, οὐ
 ἐκ ποιησαντοῦ ἀναρπετός τῷ Δαβὶδι; οὐδὲ διὰ οὐδὲ αἰδοντον οὐδὲ Δαβὶδος
 οὐδὲ, κατὰ πέριπτον εἰς θεοῦ, πίνα δὴ τερπνού εἰς οὐδὲ αἴροντο θεοῦ, κατὰ
 πέριπτον εἰς Δαβὶδον τῷ θεοῖσιν περιπετεχθεῖς; Τηρετὸν δὲ θεοῦ θεοῦ θεοῦ,
 εἴπει πρός με, "Τίς με εἶ Κύρος" ἐπὶ Κάμαρος γενέντινοι σοι. καὶ
 τοι τῷ, Κάμαρος, δεῖ πιστὸν θεοῦ, οὐδὲ τῷ περιπετεχθεῖσι, ηὔστητο τῷ
 μαλλον πεποιηκέντοις καρόν. Et paulo post, mysterium hoc ex-
 plicans; "Οὐδὲ τῷ φύσεω τῷ Καταβόθρᾳ, οὐδὲ πινδές αἰώνος οὐδὲ,
 επιστήνεται πεποιηκέντοις οὐδὲ ἀνθρώπους τῷ ίδιῳ θεός,
 περιστεράντοις οὐδὲ τῷ ἀνθρώποις, νοοῦστον εἰς εἰκότας, οὐδὲ ποιησαντοῦ
 γενέντινος Δαβὶδος, οὐδὲ πινδές αἰώνος οὐδὲ τῷ ἀνθρώποις περιπετεχθεῖσιν.
 Quidam Dei Filiū nominaverat, eundem & ex Davidis semine
 prognatum ait, & in Dei filium quoque destinatum, seve segregatum,
 affirmat. At quomodo Deus, qd ex semine Davidis enascitur?
 qd autem antea secula & ab eterno Filius, qā ex Deo ora-
 tis, qd pactio in Dei filium destinatus, sive segregatus est, qasī

ad subsistendi principium productus? Etenim de se ipse ait, *Dixit mihi dominus, Tu es Filius meus; hodie ego genui te.* quum, hodie, nobis, non præteritum ferè, sed præsens potius tempus designet. — Etenim qui genitori coaternus est, & ante omne seculum Filius fuerat, ad humanam ubi descendit naturam, non à Deitate delapsus, sed humanitatem assumens, rite intelligatur, & ex semine Davidis oriundus esse, & novitiam in humanitate generationem habere. Qæ eadem & verbatim habet repetita, in dialog. ad Herm. 8. de incarnatione unigeniti. Qanquam hic, ἀνωρθόταλα, parumque constare sibi videri possit Cyrillus. Siquidem in Thesavro l.35. hanc ipsam allegat Psalmus periochen, qd probetur, Υπερτὸν τὸ εἰς τὴν πατέρα τὸ οὐδὲν, ἐπιμνήσοντος αὐτῷ τὸν πατέρα γενιτούλιον, à patre genitum, non factum Filium. Et in oratione 1. de relect. fid. ad Reginas c.8. Filii nomen hoc loco, τὸ εἰς πατέρα τὸ πατέρινον τὸν πατέρα γενιτούλιον, à patre existentiam essentialē & naturalē designare affirmat. Ceterū conciliari forsitan hic Cyrillus poterit, si dicatur, priora commatiū verba, de generatione Christi, qd Deus, ab aeterno, posteriora de ejusdem, qd homo, productione in tempore novissimo, cepisse. qd modo Methodium in Orat. de castitate, interpretatum, ex Photio myriobiblio cod. 237. discimus: qui tamen memoriā, uti videtur, lapsus, voces has ad Christum in Jordane tinctum cœlitus à Patre χριστοδινθλίων refert. Hujus verba eo loci recitata sic habent. Παραπηρτέων, ὅπερ τὸ μὲν ὑδρὸν αὐτὸν τὸ, (alii, αὐτὸν τὸ) αὐτὸν αὐτῷ τὸ, αὐτῷ τὸν, καὶ τὸ γέροντας ἐμπαίρων, μήτε πρόστετον αὐτὸν τετρακινέτας τὸν κοστοῖς, μή τὸ αὐτὸν προπάρχει τὸ τέλος ἐχεκίναται, αἷλον τὸ δεῖ τὸ αὐτὸν. τὸ δὲ, ἐγὼ Καμεῖον γεγίννηντα, οὐ προσόντα οὐδὲν τοῦ τὸν παροῦσας, ἐβολεῖν καὶ τὸν κέσουμφ γνῶνται, οὐ διῆ ἔτι προθέτει ἀγούμενον γνωστον. Observandum est, qd Filium suum esse ipsum, indefinite, citra temporis determinacionem enunciari. Es enim, inquit, Filius, non fueras, aut factus es: declarans, neque recentem adeptum esse filiationem, nec finem habuisse qd prius extiterat, sed eundem cum semper existere. illud autem, hodie genui te, qd eum qui ante secula in cœlis prius extiterat, mundo voluerat generare, hoc est, ignotum ante motum facere. Cyrillus ipse ad Regin. orat.2.c.19. Οὐ δὲ τὸ περὶ τὸν διοῖν καὶ πατέρα, καὶ τὸ περὶ πατέρα γέννησον, οὐ δὲ τὸ ἀρχαρχοντος καθ-

ημᾶς, καὶ τὸν νεοτάτου καὶ θυγατρού, οὐτὸν εἴναι μεκτικὸν καὶ τὸ Σύμπλοκον
καμένον γένος ημῶν Κηφαίνεις τὸ ερεσκόπειον. οἰκεῖον δὲ τὸ Καρκίνον
ἀπὸ γέννησον ὁ πατέρας, οἶδεν οὖτος ὅτι, οὐτὸν ἕαυτὸν δικίως, καὶ
ἐκ γενεαλογίας ἀνθρώπων. Ζητεῖτο τὸν θεοντόνα τοῦτον οὐτὸν τὸν πατέρα τοῦ
secundum generationem seculo omni priorem, idem & homo juxta
nos est, secundum πρητερον τὸν carnalem, quam hodie istud hic
admittit. tempus enim praesens nobis designat. carnalem itaque
generationem pater etiam assumit sibi. suum esse novit filium,
& ex se juxta divinam naturam, & ex Mariā secundum hu-
manam. Et adv. Nestor. l.1.c.6. Δύο φαμίν οὐδέποτε αποτίεται,
τὸν δὲ οὐδὲν οὐδέποτε μὲν τὸν Καρκίνον γένοντα τὸν διοῖς Λόργον &
αὐτὸν δὲ, οὐδὲ τὸ στεφανούντον, καὶ τὸν διαγωνικόν ἀντιλάπτει γέννη-
σιν καὶ Καρκίνον. Ducas fuisse dicimus generationes, unum vero per
utramque filium : anteqam in carne extitit, ex Deo Verbum :
eundemque postea carnem factum, & per malierem secundum car-
nem generationem subvenientem. Illius ratione Christum μονο-
γονον, unigenitum; istius, πρωτότοκον primogenitum dici observat,
adv. eundem.l.2.c.12. Et cap.8. Γένοντα πρωτότοκον ὁ μονογενής, οὐτε
καὶ ἀνθρώπος πέφνει καὶ οὐδὲ ημᾶς. Unigenitus primogenitus factus
est, quando juxta nos homo editus est. qod & idem habet ad
Herm. dialog.4.. Διὸ ημᾶς μὲν πρωτότοκος, οὐ τὸ γένον καὶ οὐδὲ ημᾶς.
μονογενὴς δὲ οὐν, οὐδὲν τὸ σύμπλοκον Κυρτετοσύμπλοκον, ἐπει τοι μόνος
τέλειον, καὶ οὐτὸν γεννήσας οὐδεὶς τὸν διοῖς καὶ πατέρα. Pro nobis pri-
mogenitus, quando juxta nos factus : rursus unigenitus, nepos
nulli omnino conferendus, quandoquidem filius & natus, & ex ipsa
Dei patrisque substantia genitus. Idem denique Orat. in Fest.
Palm. Davidem de Christo dicentem audiamus, ex utero ante
Luciferum genuit me Pater supernus. Et rursus, Filius meus
est tu ; ego hodie genui te. Δύο οὖτε γενήσεις οὐ τις καὶ μόνος Χειρός,
μίας εἰς πατέρας αχρόνως, καὶ ἄλλα εἰς πατέρας ασύνοισι. Ducas habet
generationes unus idem solusque Christus : alteram ex Patre
sine tempore, alteram ex matre sine semine. Et ibid. rursus :
Filius meus es tu, ego hodie genui te, τῷ πρωτότοκῳ Κυρτοσύμπλοκον τὸν
αὐτὸν recente Verbi incarnatione. οὐδὲν τολμάω τοῦτον, οὐ πεφύσθη εἰς
πατέρας γεννήσεις, καὶ ἄλλος οὐ τὸν Βιβλεῖον μητέρας συρκωθεῖς. neque
enim alius erat, qui ex Patre ante Luciferum est genitus, ab eo
qui in Bethlehem ex matre caro factus est. Hac illi. Locus autem
quem pro ab aeterno Christi, quā Dei, generatione adducunt,

est ex Hymno 110. v. 3. sed iuxta Gr̄ecorum interpretum versionem veritati Hebraicę minius consentaneam. cuius itaque vice substituere licuerit, Salomonis illa ex Parcē. c. 8. v. 22.-26. qibus *ante terram, abyssum, orbes caelestes, creaturam omnem, principium omne, editam se & extitisse Sapientia;* q̄i & Dei Filius Aguri sapienti Jakei filio dictus ibid. c. 30. v. 3. verbis clarissimis profitetur. Accedit his Hilarius : *Cūm ante tempora, inquit, filius Dei natus à Patre, unigenitus Dei filius maneat, nec conveniens, nec consonans esse intelligitur, ut in die genitus sit, cūm dies omnis in tempore sit. & q̄e sequuntur.* Etenim argumentum istud prolixius, qām ut transferibi ex usu sit, prosequitur. Qin & Avgustinus ipse, etiam si in commentariis in Psalmos in diversum concedat, tamen in questionibus super Genesin q̄est. 59. Nam secundum h̄nus rei, inquit, (h.e. forme servi) Prophetiam illud est in Psalmo, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu. Verū ad resurrectionis tempus demum delabitur Hilarius, de eā verba Apostoli interpretatus, & dicta superiū delibata, cum subjunctis, q̄e alio spectant, confundens.

Primo Joanni Calvino, viro omni laude superiori, id qod res est, suboluit. Is ad Act.c.13. v.33. *Hic, inquit, suscitandi verbum, latiū patet, qām ubi pavlo post reperitur. neque enim tantū dicit Christum resurrexisse à mortuis, sed divinitus ordinatum, & qāsi manu Dei productum in lucem, ut Messia partes impleret, sicut passim docet Scriptura, excitari à Domino Reges & Prophetas. nam verbum arac̄nou hoc sensu interdum capitur. hac autem ratio me movet, qđ Deus filium suum in mundum mittendo, promissionem olim servis suis datam exhibuit ipso effectu.* Hac ille. Vedit & advertit idem, etiam Thomas de Vio, Cardinalis Cajetanus. Dixerat, inquit, *Jesum esse Messiam, & ipsum esse illum de quofacta est reprobatio ad Patres antiquos : & ad hoc affert hanc secundi Psalmi autoritatem.* Mox ; *Comprobata a eternitate Messia quantum ad divinitatem, probat ex alterā autoritate perpetuitatem ejusdem secundum vitam corporis post resurrectionem ejusdem.* Rem fusiū atq̄e explicatiū protecutus est V.Cl. Fr. Junius in Parall. I. par. 95. *Narrationis Apostolicae, inquit, duo precipua sunt membræ: unum de Christo exhibito; alterum de excitato à mortuis.* utriusque

usque confirmationem addibnit; prout evidentissime distinxit
 32. & 34. versu. nam versu qidem 32. simpliciter. de Deo in
 carne patesfacto his verbis ntitur, Nos quoque vobis Evangeliza-
 mus eam promissionem quod patribus facta est, Deum exple-
 viisse filiis illorum; quem excitavit nobis Iesum &c. in versu
 avtem 34. ut alterum caput narrationis a se institui ostenderet,
 rem disertis verbis exposuit duximus. Qod autem excitave-
 fit eum ex mortuis, nec amplius reversurum, &c. qd antiehesis
 monstrat evidentissime, priorem qidem confirmationis locum
 ad excitationem. i. exhibitionem Christi pertinere; posterie-
 rem vero ad ἔργον οτι excitationem a mortuis, quam resurrec-
 tione dicimus. arque in eam sententiam verbum ἀνίστανται non re-
 rō accipi, cum verbi ipsius etymon arguit, tamen etiam persimili-
 um lacrimas comparatio, ut Act. c. 2. v. 30. & c. 3. v. 26. & aliis.
 Hac Junius: Cui οὐ μὴν deprehendo & V. Cl. Dn. Cha-
 mierum. Sic enim is Panstratius tom. 1. lib. 15. cap. 3. scilicet 22.
 Nos de resurrectione (Vers. 32.) sermo est; sed de promissione
 patribus facta posteriori que prestata. Num quod Latinus dixit, re-
 fuscitavit, impoñit Salmeroni & aliis. Gracē est ἀνάστασις, quod
 verbum, nisi usurpatum de resurrectione, tamen non semper. hoc
 loco ejus verbi is Iesus est, qui in Dent. c. 18. v. 15. & Act. c. 7.
 v. 37. ὡρίζεται ὑπὸ ἀράχθου νόος. Prophetam fuscitabit
 vobis Deus. De resurrectione autem Paulus statim post agit;
 & probat ex alio loco. Hec ille Junio plane Cōqueror.

Horum itaque ex sententiā, cum Christi δωμάτιο duplex
 sit ὕπος sive ἀράχθος: (utro siquidem modo vocare libuerit,
 de sensu nihil decesserit) altera incarnationis, altera resusci-
 tationis; utramque distinctum Apostolus tum prædicat, tum
 & probat: prædicatur prior illa verbis illis, vers. 23. Huius
 ē semine juxta promissionem suam ὕπος, excitavit Deus Isra-
 eli servatorem Iesum, prædicatur posterior vers. 30. Deus av-
 tem ipsum (occisum & in sepulcro positum) ὕπος ēν τοῦ πορ-
 sus, fuscitavit ex mortuis. priorem, Deum nempe promissionem
 illam vers. 23. prædicatam, implevisse, ἀράχθατα, excitando
 Iesum, probandam proponit vers. 32. probat vers. 33. ex Psal-
 mi 2. v. 7. verbis illis, Filius mens es tu: hodie ego gennavi te.
 posteriorem, ὃν ἀνίστανται τὸν πορθέντα, Deum scilicet à morte
 eundem fuscitasse, probandam proponit vers. 34. probat
 vers.

tum minus probare videtur: non est, opinor, quod ad eam
 voculam tam anxiè habitemus, qum & apud Theologos tum
 antiquissimos, tum qām maximē orthodoxos, qāsi consensu quo-
 dam unanimi receptum habeamus. unde adversus Arianos
 orat.3. Athanasius, *μνῆς θεος, ἡ φύση, nos adoptione, non naturā,*
Dei filios, τὸ εἶηται λόγοι φύση, ἡ θεος, verbum naturā, non ado-
ptione, Dei filium & esse & ab eterno extitisse, multis ostendere conatur. Cyrilus itidem in *Thesav.* l. 12. obj. 4. resp. 1.
 & alibi passim. *‘Huius καὶ χάρακος ὁδὸς ὁ τοῦ λόγου καὶ φύσεων. Nos*
secundum gratiam filii Dei; verbum autem sec. naturam. Sed
&c de Trinit. fide Dialog. 5. summā, “On theō autū (τῇ μηδέ) καὶ
φύσεων φύντος δύο. Quid ex patre ipso secundū naturam natu-
sit filius. De Sp. qoqe Sancto idem eadem in dialog. Td en. 2nd
περὶ τοῦ εἴηται φύσεως περιφρόδων, à patre Deo per filium prodire
naturaliter. Et de rect. fide ad Imp. c. 28. φύσης θεος, καὶ φύσης.
naturā Deus idem & filius. Sed nec ab eā etiam abhorreant
Spiritus Sancti amanuenses. Etenim cum Petrus διλας φύσεως
meminit, epist. 2. c. 1. v. 4. cuius καταρροῖ fiunt oī ποσὶ qod eti-
amsi aliò trahant nonnulli, mihi tamen clarum satis videtur
 D. Ludovici de Diev interpretationum, qd nihil esse vult
 aliud διλας φύσην, qām Deum ipsum. quemadmodum & φύσης
ἀνθρώπων, pro hominibus; & φύσης θηρίων, pro bestiis ipsiis
usurpatur, Iac. c. 3. v. 7. Θεος autem κοινωνοὶ dicuntur fideles,
qomodo Χειρος μέτροις Heb. c. 3. v. 14. Tum & Pavlus, cum
ad Galat. c. 4. v. 8. τοῦ μὴ φύσης θεος de fictitiis exterorum nu-
minibus dixit, & φύσης θεος ex adverso, Deum verum intelligi
dicique citra scrupulum omnem posse, tacite saltem subindi-
cavit, qod & Cyrillo observatum de rect. fid. ad Imp. c. 3. 1.
 Deinde, illud minus placet, qod generationem alteram, qz
 ab eterno extiterit, καὶ ἀληθεῖα, alteram qz & ἀντηκόστας fu-
 erit, καὶ φαντασία, factam dicit. non qod virum clarissimum
 existimem hæreticorum illorum sententia suffragari, aut vel
 leviculè favere, qd δοκιής μόνον καὶ φαντασία, non autem καὶ
ἀληθεῖα, Christum natum passimque contendebant: sed qod
tam ipsa Christi incarnatio, qām illa ab eterno generatio,
καὶ τὴν ἀληθεῖαν gesta verè dicatur, imo necessariò dicenda sit;
nec à veritate itaque οὐ φαντασία hac in parte distingui aut dis-
terminari debeat. Tertiō, nec τὴν φαντασία nomen ita incar-

nationi tributum qadrabit, ut eā *paripartūas*, i. e. declarata ac manifestata intelligatur generatio illa Christi, qā Patri quēst̄, q̄ ab aeterno extiterit. neque enim ea *in cōceptuō* merā, tam manifestata atq̄ exposita, qām obducta potius & obvelata videri potest: ut Apostolus ad Philip. c. 2. v. 6, 7.

Q̄od ē Capit̄ *paripartūa* reverā prædicat Apostolus ad Timoth. ep. 1 c. 3. v. 16. qia carnis induit̄ beneficio obtutibus humanis conspicuus sit factus, ut Joan. ep. 1 c. 1. v. 1, 2. sed aliud est s̄t̄d, aliud *s̄t̄ia xviiōt̄as*, *paripartūas*. Alioq̄ si *τὸ μηρίαν* pro edi, produci, *in lucem* prodire sumatur, tam de Christi q̄ ab aeterno generatione à patre, qām & de eā, q̄ in temporis plenitudine ex matre fuerat, à Cyrillo, in eis q̄ ex eodem sunt superiūs pavlo adducta, usurpatum est deprehendere. Qartō, qđ Prophetam ait qāsi consultō hac de caviss̄ eo *gignendi* verbo usum, qđ *fæmina potius in lucem partum edenti*, qām *viro gignenti tribuitur*; nihil solidi continere videtur. Neque enim minus freqenter de *viro gignente*, qām de *muliere pariente*, verbum *¶ in sacrâ paginâ usurpatur*: (videantur Genes. cap. 5. & 10. qibus numerose id occurrit) nec ex virginis matris, sed ex Dei Patris personâ istud istic enunciatur, qin & illud etiam adjicere licet, usurpatum Solomoni vocabulum *¶¶¶¶¶* in aternâ *¶ λόγῳ* generatione narrandâ, Parcēm. c. 8. v. 24, 25. qđ de fœminâ, Sarâ scil. usurpatum reperitur. Esajæ c. 52. v. 3. de viro, nusquam. Quintō, qđ plerige patres de *dīvino solo eterna generationis modo* Psalta locum explicare prædicantur; hanc esse vero prorsus consentaneum, ex eis q̄ ex scriptis horum superiūs adducta sunt, patet. Sextō, si altera sola hic intelligatur generatio, qđ dicitur, *non sufficiens ad justam fideli analogiam*, nullius mili-planè momenti videtur. neque enim poscit *justa fideli analogia*, ut ubiqueq̄ de alterā mentio sit, de alterā quoq̄ unā dicatur. satis fuerit, si dicatur nihil, qđ alterius fidei detrahati. Septimō, *ταντολογίας* vitio qare laboratura dicitur dictio prophetica, si utraq̄ intelligatur, nihil video: imō nec si de alterā duntaxat membrum utrumq̄ sumatur, qum prioris membra-ratio posteriori reddi q̄eat. Octavo, generationis ullius in priore membro, mentio, expressa saltē, nulla est. *Filius* tantum dicitur is, ad q̄em ex Dei patris persona

sonâ sermo dirigitur. tam autem *nativitatâ ratione*, *Dei filius* est Christus *διδύδωντος*, qâm & ab aeterno *ελεγόντος* *Dei filius* extiterat. Vatem vates, Davidem Gabriel (nam & vatis munere in legatione illâ *επέσθη τὸ διορθῶν* functus est) liquidò explicans attentijs avdiatur. *Luca c.1. v.35.* *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus altissimi inumbrabit te: proinde etiam sanctum id, quod ex te gignetur, Filius Dei vocabitur.* qod qid est aliud, qâm qod per Citharœdum sacram Deus Pater, *Filius mens es tu: hodie ego genui te?* nisi qod hic tanquam factum jam nunciat, qod tanquam futurum prænunciat ille. Denique de loco illo ad Hebr. cap. 1. ver. 4, 5. qo Christus *Angelis praestans nomen fortis* perhibetur; sedq; cum ex his ipsis Psaltæ verbis, cum ex Dei ipsius ad eundem habitis, Histor. Reg. l.2. c.7. v.14. & Annal.l.1. c.17. v.13. & c.22. v.13. comprobatur, qibus *Fili* nomen Christo itidem tribuitur, havd difficilis est solutio. Christum scil. *διάδομον* peculiari qadam ratione, qæ nec mortali, nec angelo etiam cuiq; competit, *Filius Dei* nuncupari. Etsi enim fideles omnes *Dei filii* passim dicuntur, partim *δίωκος*, sive adoptionis, partim etiam *διύνοντας*, sive *generationis*, vel potius *διαδιύνοντας ήτος μεταγένεσις*, regenerationis ratione. *Ioan.c.1.v.12,13.* *Galat. c.4. v. 4, 5, 6.* *Iac.c.1. v.18.* *1 Pet. c.1. v. 3.23.* *Tit. c.3. v. 5.* magistratus quoque *τατακόντως καὶ δισκούσις, μυνεῖς ac prefecturae*, qam obtinent exercéntq; ratione, (unde & exteris ipsis *Διορθῶν βασιλεῖς*) *Dei filii* vocitentur, *Hymn.82. v.6.* nec τῷ *προτοτάτῳ* tantum, nostri omnium parenti, *δίωκος*, sive *creationis* nomine, qia non à Deo tantum, sed & in ejusdem *imaginem* ac effigiem qodammodo conditus fuerit, nominis id hæserit, *Luca c.3. v. ult.* sed & *spiritibus* illis glorioſis, qos ministrorum ratione *angelos* appellamus, titulus idem eâdem de cœlesti communicatis deprehendatur. *Iobi c.1. v.6.* & c. 2. v.1. & c.38. v.7. Frustra enim sunt Doctores è Græcis antiqui, q; appellationis hujus honorem *angelis* abjudicant, in qibus est Io. Chrysostom. *in Genes.orat. 22.* qd dum absurdum qorundam de *Filiis Dei* *Genes.c.6. v.1.* qos illi *angelos* opinabantur, delirium eversum it, errorem errore refellere ac revellere conatus; Πρᾶτον, inquit, δέξατο γένεται πολὺ σύγχρονος οὐος οὐος προστρέψει.

φέρεται ἀλλ' οὐ ἀνέχονται οὐδὲ παύονται τὸ γένερον τῆς θελήσης
 οὐδὲ τὸ θεόν, ἀγγελοι δὲ οὐδὲ μηδέ. Ostendant primè ubi angelis filii
 Dei sint nuncupati. at nusquam hoc factum ostendere poterunt.
 etenim homines quidem Filii Dei dicti sunt; at angelis nusquam.
 imò dieti sunt, nec id semel atri bis duntaxat, in eis, quos suprà
 indicavimus, locis. Verum fefellerat virum præstantissimum,
 cum aliis havd pavcis, versio Græca, q̄ in Iobi historiâ, pro
 eo qod ex Hebraicâ veritate, oī qd τὸ θεόν dici debuerat, men-
 tem historici secuta magis qām verba, oī ἄγγελοι τὸ θεόν, red-
 didit. Etiamsi, inquam, aliis havd pavcis appellationis istud
 tributum legatur, tamen peculiari qadam, nec alii cuiqam
 cum ipso communi, ratione, Christo τὸν θεαπωτὸν ea ascri-
 bitur; partim qd natura ipsius, qam nobiscum eandem spe-
 cie, sed numeris omnibus absolutam, gerit, humana, Dei so-
 lius virtute merā in utero virginali condita; partim qd ea-
 dem τὸ λόγον, q̄i ab aeterno Dei filius extitit, ita est assum-
 pta, ut unam eandemque cum illo junctim, personam consti-
 tuat, qod ad Apostoli propositum abundè sufficerit. Qam-
 vis autem revera repudiandum & rejiciendum sit dogma illud
 pestiferum in Concilio Francofurtensi jam olim damnatum,
 qod Pavlinus Aqileiensis libro peculiari *adversus Felicem Ur-*
gelitanum & Eliphandum Toletanum ejusdem patronos con-
scripto oppugnavit, qo illi Christum Filium Dei adoptivum
esse, contendebant; quum nec de angelis ipsis, q̄i à statu in
qo primum conditi sunt, nunquam defecerint, nisi ἀλλοι τὸ
τραχηλικόν enunciari istud posse videatur. Aliter tamen
Christus, qā Deus, aliter, qā homo, Dei filius idem dicitur, qā
Deus enim, naturā; qā homo, gratiā, titulum hunc obtinet.
 Inculcat istud creberrimè Avgustinus, gratiā divinæ patro-
 nus & propugnator acerrimus, in *Ioannem tract.* (citante
 & Petro Lombardo, ubi controversiam hanc discepit, &
 prius illud rejiciens, istud tamen admittit, sentent. lib. 3:
 dist. 10.) Qd unigenitus est equalis Patri, non est gratia sed
 natura: qod autem in unitatem personæ unigeniti assumptus
 est homo, gratia est, non natura: Et de predestinat. Sanctor.
 c. 15. Est præclarissimum lumen predestinationis & gratia
 ipse Salvator, ipse mediator Dei & hominum, homo Iesus Chri-
 stus. q̄i hoc ut esset, qib⁹ tandem suis vel operum vel fidei
 pre-

præcedentibus meritis natura humana, qe in illo est, compara-
vit? respondeatur, qasq; ille homo, ut à Verbo Patri coetero in
unitatem persona assumptus, filius Dei unigenitus fieret, unde
hoc mererit. qod ejus bonum qaecunque præcessit? qid egit
antè, qid credidit, qid petivit, ut ad hanc ineffabilem excellen-
tiam perveniret? nonne faciente ac suscipiente verbo, ipse homo
ex qo esse cepit, filius Dei unicus esse cepit? nonne filium Dei
unicum fæmina illa gratiâ plena concepit? nonne de Spiritu
Sancto è virgine Mariâ Dei filius unicus natus, non carnis
cupidine, sed singulari Dei munere? nempe ista omnia singula-
riter admiranda, singulariter in illo accepit humana, hoc est, no-
stra natura, nullis suis precedentibus meritis. gratiâ ille ra-
lis ac tantus est. Apparet itaque nobis in nostro capite ipse fons
gratia, unde secundum uniuscuiusque mensuram se per cuncta
ejus membra diffundit: eā gratiâ fit ab initio fidei sua homo
qicunque Christianus, qā gratiâ homo ille ab initio suo factus est
Christus; de ipso spiritu è hic renatus, de qo est ille natus. qis-
quis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generati-
onis invenerit, ipse in nobis membris ejus præcedentia merita
multiplicata regenerationis requirat. neque enim retributa est
Christo illa generatio, sed tributa. Hæc ille. qibus gemina ha-
bet & de dono perseverantie (ita enim ex Remigio Lugdunensi
legendum monet Præstulum decus ille Jacobus Armachanus
histor. Pelag.c.8.) cap.24. Et, de corrept. & grat.c.11. Nec
aliud, opinor, volebat Cyrillus ad Herm. dialog.3. cum Chri-
sto dixit, nomen supra omne nomen tunc datum, ἵτι οὐ καίνα τὸ
καθ' οὐκας ὅντος, οὐ εἰς οὐκ οὐκ, οὐ όντος οὐκ οὐκ, οὐ τότε οὐκ
οὐκ, οὐ δι' οὐκας οὐκ οὐκ, ιτα οὐ οὐκας δι' αὐτούς, οὐδὲ οὐκ οὐκον
ευχετεῖας οὐτε οὐκ οὐκον κοινωνούσι. qod vertunt, cūm etiam forma
nostrâ assumpçâ, velut unus ē nobis, in filium adscriptus est
Dei, adoptatus nobiscum & propter nos, ille verus ac germanus
(genninus, malim) n̄t & nos propter ipsum filii supernaturalis
glorie simus participes. Siquidem n̄t τηντλων (qod adoptari red-
dunt) vocabulum eo modo usurpavit, qo τὸ δειδινῶν apud
Apostolum ad Rom.c.1. v.4. sumere se passim ostendit.

Liceat obiter & de Efajæ clavulâ illâ c.53. v.8. qe & A&
c.8.v.33. recitatur, Generationem ejus qis recenseat? qid sen-
tiam, pavcis proponere. Antiqui qiqe ferè, dum adversus A-
rianos

rianos dimicant, ad Christi, qâ Dens, ab eterno generationem, sed nolentem trahunt. recentiores plerique ad vitæ durationem referunt, ut רֹא voce satis affini, duratio vertatur. qia sequitur, v. 10. Prolongabit dies. Ego de sobole numerolâ ad Deum perducendâ, malim interpretari. qia sequitur v. eodem, videbit semen. Et v. 11. rursus: Videbit semen, & satiabitur: cognitione sui (i. fide in ipsum) justificabit multos justus servus mens. Semen autem Abrahe, in semine ejusdem singulari illo benedicendum, tam numerosum fore promittitur, ut stellarum numerum exuperet, nec illius magis turba, qâm harum turma recenseri à quoqam qeat. Genes. c. 15. v. 5. Ita רֹא creberrimè sumitur. Hymn. 24. v. 6. יְשָׁרֵךְ הַיְהּ וְרֹא בְּנֵי Generatio vadit, & generatio venit. i. succedunt sibi invicem generationes mortalium: ἡτοὶ νεαρὸς ἦ ὁ κόσμος. ut mundi facies jugiter innovetur. ut M. Antoninus Imper. de institutis suis l. 7. §. 25. Σάζους γένοσμον, σάπεραι τὴν σύγχρονην, ἔτω καὶ τὴν συγκριτικὴν μεταβολὴν. Ibid. l. 2. §. 3. Et l. 6. §. 14. Πύροις καὶ ἀλοιστεῖς ἀγανθεῖστι καὶ κόσμον διατρέχει. σάπεραι οὐ τὴν κύριαν αἰδίλλετην φοροῦται πάντα τὰ νεαρὰ τοῦ θεοῦ. ita enim restituenda sunt, qia in excusis loco mota habentur. Gemono sensu & φωνae non desunt qia sumant, Marci c. 13. v. 30. in verbis illis, ἐπὶ μὲν πατέλθη οὐδεὶς αὔτη, μέχεται τὸ μέτρον ταῦτα γένεται. non transibit generatio ista, donec hac omnia facta fuerint. ut mens Christi sit, perennaturam & permansuram, non obstantibus tot malis cladibusq; quibus ea affligenda & quasi conterenda sit, gentem Judaicam, usque dum omnia ibi praedicta complementum suum sortita sint, hoc est, ad ipsam seculi ipsius consummationem diemque novissimam. Verum de hoc aliorum esto judicium.

Qibus &c. & ubi proposuerim, censendam relinqam, Petri Picherelli (de quo viro eximio scriptisque illius alibi dicendi locus deinceps dabitur) verborum Psalta syntaxin novam; quam in Annot. postum. reperio, ad Dei verba, Genes. c. 3. v. 14. qia is hoc modo ἀπορεῖται, *Lia hoc fecisti, maximè omnium animalium, etiam ferarum, maledicte, pérque omne vita tempus humi scripture, & pulverem esure;* ob id inimicitias inter te & mulierem excitabo, interq; tuum & illius semen: huc insuper ad-

adnotans; וְאַתָּה יְהוָה verto per vocandi casum, usq[ue] ad ver-
sus sequentis initium. Sic Luc.c.1.v.28. Angelus Mariæ, χαῖ-
ρε κακαιτημένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη οὐ (ΓΑΝΑ)
ἐργωτεξίδι. I.e. Dominus sit tecum, (salutationem aliis verbis
geminazvit) maximè mulierum benedicta. Tale est ἡ per vo-
candi casum reddendum, Act.c.4.v.24. Δίκαιοι Κύριοι οἱ θεοί, οἱ
μονάχοι, &c. Domine Deus tu, qui fecisti. Sic de suo prater He-
braum addiderunt Greci οἱ, Jer.c.16. v.19. Εὐλογεῖσθε μου,
Domine tu fortitudo mea. Sic qod Psal.1. v.7. est, Filius me-
us es tu, ego hodie genui te. Postula a me! &c. potest verti,
Fili mi, quem ego hodie genui, postula a me, &c. Nec obstat,
qod Act.c.13. v.33. & Heb.c.1. v.5. & c.5. v.5. citatur tan-
tum, Filius meus es tu, ego hodie genui te; qasim eo sic abso-
luta sententia, nam citatur juxta Græcos, qui addunt si, es;
& id tantum qod ad rem faciebat. Quale autem in eo est
præceptum, qod Christus antè promittit se narraturum &
prædicaturum, si absit imperativus, Postula a me? Ad hanc
versionem facit textus Hebreicus Gen.c.49. v.8. וְאַתָּה יְהוָה יְהוָה
וְיְהוָה יְהוָה יְהוָה, celebrabunt te fratres tui. quem Graci &
Hieronymus verterunt, Iuda, te laudabunt fratres tui. Struc-
tura certè & congrua satis, nec minus mibi probabilis vide-
tur: sed viderint eruditii.

C A P . VI.

Hymni 1. versiculos ultimus explicatur. Nosse, pro probare, curare, cordi habere. Non nosse, non agnoscere. Verba Pavli Act.23.5. expenduntur. Varie variorum de eis sententie. Metaxeios qid, & unde tractum. Heneenii halucinatio. In Lysia biatus expletus. Ananias utrum Pontifex summus fuerit. Eiusdem summa apud suos auctoritas Pontificum sub Felice & Festo successio. Ananiam Anna filium Camerarius frustra existimat. Ananiam cum Anano cundem & Beza frustra. In antithesis ellipticis, membrum alterum ex altero supplendum. Versiculi istius incisa duo, quatuor inclusa gerere axiomata. Parciamur loca aliquam multa expensa & explicata. Ex unico versiculo octo eliciti documenta.

Absolvemus tandem capite isto, qicqid de hymno primo animadvertere visum est. Novissima periocha; Novit enim Iova viam justorum; via verò improborum peritura est, nihil ferè difficultatis habet. Etenim tritum est illud; novit. i. agnoscit, intuetur ad benefaciendum, Camius. sive, novit, i. probat, curat, rationem habet. Junius. cuius significatio exempla havd pavca suppeditat, cum Camius ad hunc locum, tum & Drusius gesitorum l.2. c.50. ex Exod.c.3.v.7. Deut. c. 34.v.10. Hymno 31. v.8. & 142. v.5. & 144.v.12. Hosch. c.13. v.5. Matth.c.7. v.23. qibus adjicere liceat, ex Hymno 37.v.18. (qi locus huic geminus) Novit Iova dies integrorum. i.e. agnoscit, curat, rationem habet. dierum sive temporum. i.e. vita, status, conditionis, proborum ac piorum. ex Prov.c.12. v.10. novit justus animam iumenti sui. i. vitam curat. Et ex ad Rom.e.7. v.15. ὁ γὰρ κατηγόρως οὐαί, οὐ γνῶσκεις τὸν περ πέτρον ενίμοις, non cognosco. i. non agnosco, non probo. sequitur enim: οὐ μοῦ, Φρονοῖς. hoc qod ipsem et odi, facio.

Unum duntaxat locum juris controversi subjiciam. Trahunt huc avtores non ignobiles, etiam Pavlinum illud de Ananiā Pontifice, qd nullā processus judicarii ratione habitā, compa-

comparentem coram se Apostolum, citra cavissam, cædi jussere, Act. c. 23. v. 5. Nesciebam, fratres, esse Pontificem. Neque enim desunt, qui Apostolum reverâ nescivisse hoc, aut potuisse etiam nescire, negent prorsus. Itaque Pontificem nescire, interpretantur, non agnoscere, pro Pontifice non habere. Verum & isti quoque in partes varias discedunt. Alii enim de officio ac munere ipso Pontificio, alii de *Ananie personâ dictum* intelligunt. De munere ipso accipiunt alii, Pontificem nullum jam agnoscere Pavlum præter Christum; qia cum ad ipsius adventum sacerdotium Judaicum cessaverit, quisquis jam pro Pontifice gesserit se, parietis instar dealbati habeat, noménque tantum inane, & umbram meram Pontificis, hoc est, titulum sine re, gerat. Hac præeunt Cyprianus ad *Cornel. l. 1. ep. 3.* & Avgustinus ad *Marcellin. epist. 5.* & *de serm. Dom. in monte l. 1. c. 14.* sequuntur Beda, Rabanus Maurus, & Hugo Cardenal. qia alias tamen afferunt quoque interpretationes. Verum istud vix probabile; qia praxi Pavlinæ minus consentaneum videtur. certè enim qia, ut est cap. 21. v. 26. ritus ipsos, quos una cum Sacerdotio cessare necesse fuit, & in tantum cessaverant, in quantum ipsum cessaverat, non pro nullis prorsus habuit, cum & observaret ipse adhuc, & observantibus atque exequentibus adesset, sacerdotium ipsum, à quo pendebant illi, non potuit pro nullo prorsus habere. Alii itaque ad *Ananie personam* restringunt, hunc nimis pro Pontifice non habere, non agnoscere Apostolum; vel qia reverâ Pontifex tunc non esset, sed in veri Pontificis, sive Ismaelis, sive Josephi, partes se obtrusisset, modo illi Pontificatus relicto nomine. atque ita Theod. Beza, vel qia sacerdotium, quod eis temporibus venale erat, pecunia comparaverat. quod Hugo Card. suspicatur. vel quod nihil in ipso Pontifice dignum compareret. quo inclinant Jo. Calvinus, Jo. Brentius, & Flac. Illyricus. quis enim pro Pontifice illum agnoscet, in quo nihil nomine ac titulo isto dignum cernitur? inquit Rhod. Galterus. vel qia adversus Pavlum, non se pro Pontifice gesserat, sed contra munus, quod obiret, imo contra jus falsque indemnatum ac inauditum cædi jusserat. atque in hanc partem propendunt Jo. Ferus, & Luc. Lassius, ut eo modo sit à Pavlo dictum, quo modo in faciem L. Philippo Cossi. L. Crassius (referente Cicerone de orat. l. 3. & Val-

Maximo l.6. c.2.) Non es mihi, Philippe, consul: quia non ego tibi senator sum. Et Senatus Principi neficio cui (nisi si eadem est historiæ, & Hieronymum, q̄i in epist. ad Nepotianum narrat, memoria fecellit) Domitius; Cur ego tē habeam ut principem; cum tu non habeas me m̄t Senatorem? sed & d̄ Antōnio Cicerō Philippic.2. Non tractabo ut Consulem: ne illē me qidēm ut Consularem. Ceterū ab Apostoli genio atq̄e in genio alieniora planè videntur ista. Proinde alii censent ci tra figuram tropūm v̄e ullum, ignorantiam diserte professum Apostolum. qānqām nēc istis inter se cōvenit satis. qidam enim dissimilant̄ locutum volunt, ac ne animos illoſum irritaret ampliū, ejus rei ignorantiam pr̄ se tulisse, qān probē tamen noviflet. Ita Oecumenius (cui & Joach. Carterius accedit) "Ωντερ πανυπελεῖς, οὐκ ἀδηρ, λέγει, γάρ τοι εἰ. φι. αὐτὰ τερπασθεῖται" Εγροσα, εὐθανατεῖ, εὐθενεύεται. Καὶ διατελεῖσθαι χρήματα ιχνεύεται θερόντες μολδεῖς οὐ παρέπεσται οὐ λαρυγγίζεται οὐ λαθαρίζεται. πατερεξεστός οὐ εὐτυρπός οὐ ταρπωτός οὐ σεριπτός. Tānqām si incepit p̄nītr̄t̄, Nesci veram, inquit, cum scire tamen. sed ignorantiam pr̄ se fert, non noxiām tamen, sed dispensatoriām. retractatio. siquidem (sive Etiam tractatio commoda) quandoque adhibita, oratione libertiore pliis valet: oratio enim liberior intempestivè adhibita veritati sapientiō obfuit; c̄m retractatio, sive cōmoda tractatio, tempestivè usurpata, qd̄ agebatur, negotiūm probē constituit. πατερεξεστός, retractationem, sive rev. emendationem Buddus significare istic opinatur, nam Jo. Hencenius ab auctoritate parasiangis multis aberravit, q̄um vertit: 'Contingit enim ut quis graviori dispensatione libera loquutionis utatur. frigenter enim intempestiva loquendi libertas veritati nocuit; tempestivus uobis usus, qd̄ propositorum erat, conseruit. πατερεξεστός ad ταπποντα refert, & antichesin inter ταπποντα ejusdem usum tempestivum atq̄e intempestivum constituit. at vero Scholastes (sive Oecumenius, sive allus q̄is is est) πατερεξεστός την ταπποντα diserte opponit, climeq̄ tempestivē adhibitum plus ista pollere affirmat. ita, inquit, πατερεξεστός est uti, ut ταπποντα επιφαν. proinde πατερεξεστός vocabulum, (sicut & Verbum ἔργον) Αpostolo usurpatum ad Galat. c.6. v.1.) pro quo eodem κατέβατον usurpavit Hippocra tes

tes libr. qdū T̄ḡt̄ i[n]sp̄io[n]e p[ro]f[es]s[ione]r[um], à re chirurgicā tractum existimo, in qd̄ scita commodaq[ue] loci affectū tractatio, plurimum valet, laborantēmque molestiā graviore dum liberat, curationis admittenda reddit patientiorem. Allusit eōdem elegantissime Lysias orat. de pecunia ē publico acceptis: ἐγὼ δὲ πάντας τοὺς ἔχοντάς π. δυσύχημα τοῦτο, [γραψε φάσι.] Τὸ ζῆτεῖν καὶ φιλοσοφεῖν, (ita enim supplendum restituendūmque locum eum autumo) οὐποτέ μεταχειρίνειν τὸ Κυβεβήκος μῆθα. Ego eos omnes qibus infortunium istiusmodi contingit, hoc querere ac medicari studiorē censeo oportere, qo modo malum id god obvenerit, minima cum molestiā tractent. Certe qod medicorum princeps ille lib. de fract. monuit, tractatio minus commoda, tūris alius molles p[er]sistunt quicquid oras ē trahatur, dolores alios multos vulnere ipso graviores non raro adjicit. Itaque utr[um]q[ue]cūs u[er]o nomine Scholastes, ut mihi videatur, artificium qoddam designavit, qo cum astantium, tum & confidentium, animos, incrépatione acriori jam exulceratos, ignorantiz, sed simulate illius excusatione, qasi tractatione leniori, adhibitā, mitigare atqe delinire conabatur. Verū hoc, tanquam qod magis adhuc ab indeole pugilis nostri istius abscedat, rejiciunt, respūntq[ue] merito plenarie.

Interim, nec qd̄ simplicem ac proprium verbi usum dictiōnisque notionem agnoscent, de Apostoli mente secum invicem consentiunt. Nam Jo. Chrysostomus (cujus vestigia premit hic, ut ubique feret. Theophylactus) ad sacerdos auctor, ēn d[icit] q[uod] d[icit] sacerdos, nesciisse te[rr]erā contendit Apostolum, nesciisse Pontificem Ananias istum, nec id minus verisimile, qm & Apostolus diu Hierosolymis absfusset, ipsūmque inter alios multos confidentem conspicaretur, h[ab]et notabilii aliquo indicio à reliquis distinctum. qibus adjici potest eis temporibus, nunc à prefectis Romanis, nunc à regibus Iudaeis, p[ot]entiā dignitatem modo huic, modo illi delatam, ei[us]dēmque pavlo post pro libitu ademptam denuo, ut intra annūm eandem tres quandoq[ue] Pontificatum gessisse referantur. His ergo calculū dant suum Th. Cajetanus, Isidorus Clarius, Bezed, Aretius, & eruditissimus Rich. Montagueus noster. ad Origines Ecclesiasticas appar. 6. S. 32. qibus & ipse Lubentissime accedo.

accedo. At Vir Cl. Andreas Rivetus (quem pavci, opinor, hic comitantur) alio istic concedit. in *Isagog ad Scr. Sacr. cap. 21.* Neque enim ambiguum opinatur fuisse, utrum Ananias Pontifex esset, sed an ille istud locutus fuisse. *Id, inquit, mihi verisimile est, avdivisse qidem Pavlum vocem emissam ab aliquo ex eis qui ad judicandum sederant; neque tamen scivisse est quoniam eorum vox profecta erat.* A pontifice autem profectam non putavit, cum propter ejus autoritatem, a qua indignum erat tam praeципitem offensionis significationem editum propter simulatam saltem sanctitatem, a qua tam iniqa vox non videbitur eruptura. Accedit quod concilium illud non fuerat coactum in loco consveto, ubi definitus esset iudicantium seu deliberantium ordo, pro cuiusque dignitate & merito, sed prope arcem, quod accessus fuerat a tribuno, & ubi Pavlus erat, quod illud indicat, cap. 22. v. 30. jussit sacerdotes iudei venire. Avdivit ergo Pavlus vocem in turbâ, & illi a quo emissa est denunciavit paratam esse a Domino pœnam, quia autem cum Pontifice venerant, omnes ad judicandum sederbant. Verum ratio prior parum, puto, ponderis apud illos habebit, quia novit quales Pontifices eo seculo extiterant, altera sententia priori (cui ego itaque potius adhæreo) favere magis videatur.

Ceterum ambiguitur, utrum reverâ Pontifex summus fuit tunc temporis Ananias iste, necne: quod virum summum negasse suprà monuimus. Et Josephus sanè Ananiam istum Pontificem, ante procurationem Judaicam Felici demandatam, Claudio imperante, tradit a Numidio Qadrato Romanum missum. *inquit. l. 20. c. 5.* Jonatham vero Anania sub Felice substitutum, hanc diu postea, circa tempus secessionis Ægyptio illo auctore facta, de quo mentio fit Act. c. 21. v. 38. Felice ipso tamen procurante, intererunt. Huic caso Ismaelem Phœbei filium successisse: cui Roma detento Josephus Simonis filius sub Festo ab Agrippâ Rege suspectus sit, Ibid. c. 7. Itaque Anania hujus, sub id tempus, quo de Pavlo cognitio ista est habita, Pontificatus locus nullus relictus videtur. Nodum hunc Baronius Cardin. annal. tom. I. ad annum Christi 58, non tam solvit, quam scindit & secat, Josephum erroris manifesti incusando. Mitius meliusque Jo. Calvinus, quia difficultatem istam triplici ratione conatur expedire. Primo
obdit
itaque

itaq[ue] Ananiam istum ab eo qem Josephus sub Claudio collo-
cat, alium esse suspicatur: q[ui]mque inter Ananiam priorem il-
lum & Ismaelem vacuum aliquod tempus reliquerit Josephus fieri
posse putat, ut Ananias iste summum sacerdotium intermedio
illo tempore obtinuerit. Verum suspiciones revera mera ista,
minusq[ue] probabiles videntur: neque enim alias Ananias vide-
tur iste, q[ua]m ille sub Claudio Nedebæ filius Josepho Canei
an Camydæ filio ab Herode suspectus. Joseph. antiqu. l. 20. c. 3.
Tum inter Ananiam & Ismaelem Jonathas à Josepho collo-
catur. ibid. c. 6. Nec displiceret viri doctissimi conjectura, si
pro Ananiâ Jonatham dixisset, inter Jonatham enim Felicis
fravde sublatum, & Ismaelem hujus loco substitutum, vide-
tur temporis spatium aliquod intercessisse, q[uod] Ananias h[ab]uit
ita pridem loco amotus, Pontificis exequi munus potuerit.
Verum alias suggestit Vir clarissimus probabiles magis con-
ciliandi rationes. Secundò igitur ἀρχιερέα istuc sacerdotem
primarium magis q[ua]m summum significare posse monet. Et
revera sub Christo inter homines agente, Annas simul &
Cajaphas ἀρχιερεῖς prædicantur, Luc. c. 3. v. 2. de q[uod] loco vi-
deri poturunt Jos. Scaliger. in prolegom. ad thesaur. tempor.
Dion. Petavius de doctrin. tempor. l. 10. c. 55. Cas. Baronius
annal. tom. I. ad ann. 31. §. 8. Rich. Montacutius ad Origin.
Eccles. appar. 6. §. 59—79. & Joan. Seldenus de success.
in Pontific. Ebr. l. I. c. 12. Qin & Josephus, bell. Jud. l. 2. c. 21.
νοῦ ἀρχιερεῖς Ἰωαδαὶ καὶ Ἀραῖαι, à Qadrato refert Roman
missos. q[ui]cum tamen Ananias, non Jonathas, q[ui] Anania postea
suspectus existimatur, summum sacerdotium tunc tenuisse
videatur; & ab eodem historiam eandem planè narrante,
antiquit. l. 20. c. 5. οἱ τοῦ Ἀραῖας ἀρχιερεία Romam missi di-
cantur. Tertiò, respondet, fieri potuisse, ut Ananias iste, cum
strenuus cordatusq[ue] haberetur, ranteq[ue] exiterit auctoritatis,
ut penes ipsum summa gubernatio considereret, q[ui]amvis alii gestar-
rent honoris insignia, absentiis occasione aliquā Pontificis, q[ui]sq[ue]
is tunc fuerit, vices obiret. Josephus certè antiquit. l. 20. c. 8.
de Ananiâ isto verba faciens, & ἀρχιερέα, prout Lucas hic
eum nuncupat, & p[ro]tentiam ac auctoritatem ejus, qib[us]q[ue] ar-
tibus eandem sit consequetus, sic prædicat; 'Ο γάρ ἀρχιερέας Ἀ-
ραῖας νοῦ ἵδεσθαι μέτα πρινομεδόξης, καὶ τὸ δέ τολμή-

τον διοίας τε καὶ πηγῆς ἡγένετο λαμπρότερος. Ήδη χρυσάτων πολεμικῶν.
καθ' ἵπατον εὐ τὸν Ἀλεξανδρίαν ἀρχιτεπίαν δέσποιντο. Ponti-
fex autem Ananias ad maiorem crevit indies existimationem;
benevolentiamque & bōhem amplissimum apud cives suos af-
fecit. Pecuniarum enim acquirendi artis et fuit: donis
quæcum Albinum (præfectum Romanum) tum & Pontificem
ipsum (is Jesus, sive Jason, Damnei filius tunc erat) donis
affidū deliniebat. Hac cum Josephus tam disertè commemo-
ret, havd videtur adeò conjectu difficile, cur Ananiam Pon-
tificem Lucas hic dixerit, & rursus itidem cap. 24. v. 1. Et con-
firmantur viri doctissimi conjecturæ novissima; qæ mihi pla-
nè satisfaciunt. Fallitur interim Camerarius, qd Ananiam
hunc Annæ, cui Cajaphas gener fuit, Ioan. c. 18. v. 13. qdque
Ananus Iosepho dicitur antiqu. l. 8. filium fuisse opinatur.
cum Nebedæ filius fuerit; ut ex Iosepho suprà est indicatum.
Fallitur & Cl. Beza, qd nominis similitudine deceptus, Ana-
niam hunc avtummat Iosepho dejecto in Pontificatu sub Festo
suffectum, & Iacobi fratri Domini cädem ab eodem procu-
ratam. Siquidem nec sub Festo, sed sub Albino, post Festum
defunctum, Iosephus ille loco depulsus est. nec Ananias Ne-
bedæ, sed Ananus Annæ sive Anani illius filius natu minimus,
patri cognominis, Iosephio illi suffectus est; hujusqæ
impulsu trucidatus Iacobus. Narrat enim Iosephus antiqu. l. 20.
c. 8. Annæ, sive Anano illi, fœlicitatem eam contigisse, qæ
mortalium nulli alii obvenisse deprehensa sit, ut & ipse Pon-
tificatum gesserit, & filiis ipsius, quinque numero cum essent,
qorū Ananus iste novissimus, honos idem successivè, serie
tamen interruptâ, delatus fuerit. Verum error hac in parte
proclivior est factus, qd in Iosephi codicibus Ananias pro
Anano non semel legatur.

Sed nimis diu emansores sumus. ad Hymnum sacrum re-
deamus.

Hujus extrema illa, de qibus agere occipiimus. Novit enim
Iova viam iustorum: via aptem improborum peribit; etiam si,
qod diximus, obscuri nihil præ se ferant, consideratiū tamen
penitata observationem nobis qandam suppeditaverint, qæ
utui insigni & frequenti esse qeat, ad varia sacræ scripturæ lo-
ca, in Parcemiis cumprimis, plenius explicanda. Ea est, ju-an-
nithetis

tithetis membrum oppositum se penumero reticeri, ex alterius oppositione supplendam. Verbi gratia. In periochā subjectā antithesin subesse nemo non concesserit: at verò vocabula ipsa, qibus ea est concepta, si attenderimus, vix erit, ut antithesin aliquam deprehendamus. neque enim cognosci sive probari, & perire sibi invicem adversantur. imo r̄q̄ cognosci, ignorari; r̄q̄ perire, persistare & persistere; sive approbationi improbatio, perditioni salus & incolmitas opponuntur. Proinde, antithesis qđ plenè constet, in utraqe periocha parte ex parte alterā, supplendum aliquid, hoc pacto: *Novit Deus viam iustorum*; eage ideo consistet & perstabit: at non novit probatve, imo odio habet, viam improborum; eage ideo peritura est. Atque hoc ferè modo ~~δοξει~~ Salomon Iairus. Vides axiomata quatuor elici, dum mutuas operas sibi invicem senerantur antitheseos membra duo illa. Crebras autem, in Paracemiis qđ occurunt, difficultates expediet nobis animadversa atque adhibita regula ista, ubi absq̄ eā foret, antithesis aut nulla, aut frigida admodum videatur. Exempla nonnulla, ex qibus id ligere queat, subjiciam.

Paracēm. c. 29. v. 6. *In transgressione viri mali latus est: iustus autem cantat & letus est.* Haud satis commodè opposita videri possit *lato* letitia vel cantus. itaque supplendum in alterā parte, qđ *lato*, qđ pernicias designatur, respondeat; *salus* scil. in alterā, qđ *letitia* aduersetur, *tristitia* sive *mæstitia*. Ita sensus erit. *Transgressio sua virum improbum in lageum ac perniciem inducit, unde mæstitia cum sit occupatura: at iusti conversatio cum ad salutem & incolumentem ducat, habet is, unde merito letus hilarisse sit.* Inciso priore idem dicit, qđ verbis aliis c. 5. v. 22. *Cipient improbum iniqüitates ipsius, peccatiq; sui funiculis constrictus tenebitur.* metaphorā ab alītibus, vel feris etiam mutuata, qđ dum esce infiant, stringuntur laquo, qđ molestiam illis perniciēmque creat, posteriore, qđ senarius ille ex Isidori *Soliloquij*.

Vis esse letus jugiter? vivi bene.

In eodem cap. v. 15. Virga & correptio dat sapientiam; at puer dimissus sibi, pudore assit matrem suam, qđum sapientem filium matrem pudefacienti, opponit, subintelligi monet, & correptionis beneficio fieri, ut puer, dum sapiens efficitur, paren-

parentibus decorēm suis conciliat; & contra ejusdem neglegēti fieri, ut puer, dum stolidus evadit, suis dedecori existat.

Ibidem c. 11. v. 25. Excellentior est proximo suo justus: via autem improborum seducit eos, non videtur justa antithesis inter excellentem esse, & seduci: & inter proximum & improbum multo minus, sed supplendum 1. ex antitheto, in priore membro, proximo suo improbo. 2. ex eadem analogia, in priore membro, non frustrari; in posteriori, minus excellentem esse, ut sensus integer sic concipiatur; *Justus*, etiamsi id minus videatur, est tamen melioris conditionis vicino suo, q̄i improbus fuerit, neque enim sine sibi proposito is unquam frustratur: at vero improbus deteriore est conditione; q̄ia via ipsius ipsum vanam spe lassat, & est tandem frustratura.

Cap. 15. v. 29. Procul abest foya ab improbis: orationem autem iustorum exaudit, q̄is non desideret, unde oppositio- nis sensus integer emergat? Sic ergo pleniū planiusq̄e concipiendum fuerit. Improborum preces Deus nullus exaudit; q̄ia facinorum mole interjectâ, longè à se invicem sunt differ- minati. *Elsajæ c. 59. v. 2.* auditum autem impedire solet loci longinq̄itas, q̄anquam istuc separat atq̄e sejungit, non tam i p̄tērē dīns, q̄ām i p̄tērē dīdīns. de q̄ā re videatur Hiero- nymus ad *Damas.* de *fil. prodig.* & *Augustinus in Psal. 31.* de *verb. dom. ser. 36.* & in *Joan. tract. 15.* Ceterū jūstorum ora- tionem exaudit: q̄ia prope illis, atq̄e propitiis, adest. *Psal. 34.* v. 18. & *145. v. 18, 19.*

Ibid. c. 14. v. 15. Fatuus credit omni verbo, callidus autem advertit ad gressum suum, nemo non videt supplendum utro- biq̄e aliquid. Fatuus credit omni verbo, nec advertit q̄orsum tendat, aut q̄o perget ipse, verbis aliorum delinitus. At cui mens callet, non facile loquens cuivis fidem adhibebit, sed perpendet studiosè q̄o tendat loquentis dictio, nec temerè, alio s'vadente, vi- am ullam inibit.

Rursus cap. 13. v. 19. Desiderium effectum suave est anima: sed abominationi est stultis recedere à malo. Obscura sanè, nedum ut dilucida, antithesis. ecq̄a enim ḥrm̄nq̄irw, q̄orum peculiariis ea est ratio, ut ~~sc̄e~~ r̄d̄ à v̄rd̄ versentur, vel species levicula pene comparet ad supplementum itaq̄e vicissitudi- narium confugiamus oportet. Desiderium effectum suave est anima.

anime. (quod vers. 12. dixerat, Arbor vita desiderium obveniens) istud autem consequentur sapientes; quia a malo recedunt, bonique dant operam labentes: at desiderium protractum, & frustratum multo magis, agitudo animus afficit. vers. 12. istud autem stultis. i. improbis continget: quia a malo, cui pertinaciter adherent, avelli non suffinent.

Eodem cap. v. 10. Merita superbiā viri iurgium excitat: penes consilios verò est sapientia. ellipsis manifesta, integrum vis sensum? Vir superbis, cum alios audire spernas, in iuria & lites, imprudens prorumpit, ac modestus quisque, cum consilio locum dat, prudens cavitusque, simuleatus fugit. Quot nobis istie se se documenta jam pandunt, qd voculis illis prius involuta latebant? primo, Superbus quisque consilii impatiens, tum, Consilii impatiens, imprudens est. 3. Superbia hac ratione, ad iuragia litigisque impellit. 4. Iste se se prompte immisere, imprudentis est. 5. Modestus quisque consilio dat locum. 6. Qui consilio locum dat, prudenter facit. 7. Modestia hac ratione à litibus iuragisque liberat. 8. Qui litibus iuragisque se se abstinet, sapit. Vides qdā sensuum ferax sit sacra pagina, si observationum istiusmodi ope indagare atq; elicere non pigerit. Restant loca duō insigniora, qd qia varia materie anam dabunt, caput utriq; peculiare donabitur.

M. — .

Cap.

1. Propter quod sapientiam. 2. Propter quod sapientiam. 3. Propter quod sapientiam. 4. Propter quod sapientiam. 5. Propter quod sapientiam. 6. Propter quod sapientiam. 7. Propter quod sapientiam. 8. Propter quod sapientiam. 9. Propter quod sapientiam.

C A P. VII.

Locus Parcēm. 10. 2. expenditūr. antithēsēos membra se ma-
tuō supplent. Non prodeste, pro multum obesse. Mālātū,
λατόν. Non bonum, pro pessimo. Non amat, pro odit,
1 Cor. 16. 22. Statuta non bona, qd. Ezek. 20. 25. Non re-
missum iri, Matth. 12. 32. qid. Ἐνεργεις in misericordia. Ea
quandoque suppleta. Formula iſtiusmodi emphatica. Illavat-
tus Būſirīs. Māro aduersus Cornutum defensus. Carmen
proverbiale mendo liberatum. Non proderunt, potius,
qam non prosunt, Par. 10. 2. gemina interpretatio. Divi-
tiae improbis arcis instar munite. Sed aduersus judicia di-
vina nūbil valent. Locus Eſaj. 29. 15. explicatur.

Illustriorum, qos ad Capitis antegressi clavulam diximus,
 locorum, alter est Parcēmiarum c. 10. v. 2. Non prosunt,
 vel, non proderunt, theſēōri improbatis. i. improbē parti, ut
 māmmona iniquitatē, pro divitiis iniquē partis. Luc. c. 16. v. 9.
 Sed justitia eripit à morte, non prodeſſo, & à morte eripere, an-
 thithēſis plenam accuratamq; vix exhibent, supplementum
 itaq; mātūrum praſtabunt libi duo illa antithēſeos membra,
 hoc modō: Theſēū imp̄rē parti non prosunt, vel, prode-
 runt, qia tantum abest ut à morte eripiant, ut exitium etiam
 attrahant: sed justitia cumprimis prodeſſo, qum à morte eripiat.
 Si cum Junio vertamus, non prosunt, erit p̄iōros ſive λατόν;
 (etſi non deſunt qd. diſtingvant iſta, verū de nominibus
 hād multum laboramus, ubi de re ipſā conſtat) figura, qd.
 minus dicitur, & plus intelligitur; & res magnæ verbis ex-
 primuntur, qd. re ipſā minora & humiliora videantur. non
 prosunt. i. cumprimis obsunt. ſiqidem ut Hesiodus oper-

— ταῦτα κίρρησα ιδέα ἀπὸ τοῦ.

— malū lucra egaſia damnis.

Evripides Cyclope:

Kέρδην πονεῖσθαι ζημιὰς οὐείσθω.

— multi grave Damnum tulerunt improbo ex compendio.
 quod idem plane Sophocles *Antigone*:

Tὰ δεινὰ κέρδην πονούσις ἐργάζεται.

Ἐτ τὸν αἰχματὸν λημνάτων τὸν πειρονας

Amor

*Απομένεις Ιδοις ἀνὴν τινωστίνεις.
Lucrum improbè partum merum infortunium est.
Namque ex iniqis qæstuum compendiis
Multos secuta exitia, perpavcos salus.

Qod avtem non profunt; pro obſunt plurimum, dixit, ſicut & Samuel in Histor. Reg. l. 1. c. 12. v. 21. ſequeremini res vanas, qæ non prodeſſent. i. qæ plurimum obſutura eſſent. Et Maccab. l. 1. c. 2. v. 21. Non eſt nobis uile legem relingere, non uile, i. damnoſum valdè. Σημεῖον eſt, qod in laſrā paginā frequentiſſimè occurrit, Parcēm. c. 20. v. 23. Abominationi ſunt Deo pondera diuſra: & lance dolofie, res non bona. i. pefſima, & qam numen iſum deteſtetur. ut ſupr. c. 11. v. 1. cui geminum illud Catulli ad Alphenum;

Nec facta impia fallacium hominum cœlicolis placent.
i. valdè diſpliſcent, odio ſunt. ſed & qod Hymn. 5. v. 5. Tu certe non eſt Deus, q̄i improbitate delectetur. qđqe Homeruſ pariter Odyſſ. E. v. 83.

Οὐ γέ τιλα ἔργα θεοὶ μάκρες φιλίουν.

Facta ſceleſta Dei non dilexere beati.

non diligunt ea, nege eiſis delectantur. i. odio habent, deteſtantur: ut mox verſ. 6. & Hymn. 11. v. 5. & 45. v. 7. Nec ſecū ſumendum qod Aþoſt. ad Cor. ep. 1. c. 16. v. 22. Siqis non amat Dominum Iesum Christum, i.e. ſiqis odit & execratur; eſto Anathema maranatha. Sic Parcēm. c. 24. v. 23. & c. 18. v. 21. Agnoscere perſonas hominum in iudicio, non eſt bonum. hoc eſt; pefſimum eſt. ſequitur enim deteſtabilis affectus iſti- uſ fructus & effectus. etenim eō improbitatis hominem redi- get, ut propter panis būctolam, iuſtitiam pervertat. i. propter rem vilissimam: prout pſeudoproheta dicuntur propter hor- dei pugillum Dei nomen profanasse. Ezech. c. 13. v. 19. Et Esav ὁ βέβηλος pro iuſculi ſorbiſiuncula primogenitura iuu vendi- diffe. Genef. c. 25. v. 33, 34. & Hebr. c. 12. v. 16. ita de Cœlio Cato major, Gellio referente l. 1. c. 15. Fruſto panis conduceſt potefit, vel uii faceat, vel uiti loqatur. & reverā παρειμωδε vi- detur. Sic & cap. 18. v. 5. Accipere perſonam improbi, non eſt bonum; aut pervertere iuſtum in iudicio. non eſt bonum. i. pefſimum eſt, & imprimis deteſtantum, nam q̄i abſolvit impro- bum, & q̄i condennat iuſtum, interge eſt abominationi Deo.

cap.17. v.15. Et rursus c.25. v.27. *Comedere mellis multum, non est bonum.* i. noxiū est. qia bilem creat, & vomitum cīet. qod suprā dixerat, vers.16. Nec absimile Maronis illud *Georg.l.3.*

— *Et non innoxia (i. noxia admodum) verba.*
Ezekielis c.36. v.31. Tum recordabimini viarum vestiarum malarum, & actionum non bonarum, i. malarum, pessimatum, detestabilium. nam c.6. v.9. male cādem & abominande nūcupantur. Ibidem c.20.v.25. *dedi illis statuta non bona, & iūra per qe non viverent.* qz verba de Legis Mosajcē praeceptis & institutis perperam cepisse veteres, existimo: ut qz non bona dicta sint, sed nec mala tamen; vel qia non perfecta: qia bonum utique perfectum; ut Ambros. ep.72. vel qia non talia, ut homines eis justi fiant, aut sine eis justi non sint: ut Avgustin. ad Hieron. ep.6. vel qia, etiam si in se bona, cum Evangelicis tamen collata, nec bona videantur: ut Idem concion. solenn.43. vel qia in quibus umbra bonorum, non ipsa bona; ut Bernard. parvul. sermon.28. vel qia, etiamsi suo tempore bona, at jam non bona, postquam fides venerit; ut Hieron. ad Avg. ep.1. *Sicut omnis etiam lenis, & leniter descendens pluvia, fit intempestiva, molestia est.* Bernard. in Cant. conc. 58. quin iudicia potius & supplicia intelligentur, vel per gentes extereras illata, ut Oecolampadius; vel a Deo ipso in eremo immissa, ut Junius: qz non bona, pro eo qod est noxia dicuntur; & per qe non viverent, pro eo qod est, per qe miserè interirent. Nec desunt qz pari modo sumunt dominicum illud, Matth. c.12. v.33. *non remittatur neque in hoc seculo nege in futuro,* pro eo qod est, in utroqz supplicia luet acerbissima, certe ita capiendum in decalogo de perjurii reo illud, Exod. c.20.v.7. *non insenect habebit.* i. acerrime vindicabit, docet Spiritus Sanctus ipse per Zacariam vatem c.5.v.3,4. Sic quoqz Parcēm. c.17.v.21. *pater filiū non gaudet.* i. plurimum contrastabatur, nam in priore membro dixerat, *Li solidam gignit, ad maiorem sibi sed de hoc loco amplius infra videbitur.* interim pari modo Homerus Iliad.a.2.330. dixit,

— *εἴτε τάχα οὐδὲν οὐδένος Ἀχιλλές
αἴτιος προσενέπει, οὐδεὶς οὐδὲν γαρδεῖται, οὐδὲ τοντού
τριστατεῖται, οὐδὲν γενέσθαι, οὐδὲν γενέσθαι, οὐδὲν γενέσθαι.*

τοπον, ἀλλι γενηθείσιν ευεῖδες χρῆσθαι τῷ τοι ἀπόφασιν.
rhetoribus familiare esse, ut affirmationum loco scheme ele-
ganti, quod negativis confert, utantur. Hujus plura idem con-
gessit exempla partim ex eodem poeta, quale est illud è con-
trario, *Iliad. o. v. 155.*

— οὐδὲ σφῶν ιδεῖν ἔχολόσιτο θυμόν.
non succenset. i. ιδεύειν, ιχθύν, latatus est; gavisus est. cui
geminum Maronis illud *Georg. l. 3.*

Nec sibi displiceat. — i. valde placeat.

Servius, partim ex aliis auctoriis; Herodoto, de Zamolxide
l. 4. Ομιλίσσασται Ἐλλήνων ἡ τῷ ἀσφαρτίτῳ σοργή, Πυθαγόρα.
i. τῷ σοργατίτῳ, non insipientissimo. i. sapientissimo. Sophocle
de Oedipo exule. — οὐ πέρι πολλές διανοούσις οἰκεῖται. ἀλλ
το, διὸ διανοούσις ἐγένεται. Sortis quoad felicitatem non pri-
me. i. quoad infelicitatem ultime. Schol. at contra Naso Ponti
l. 1. et 6. non ultimus, pro primo.

Ille tuus qondam non ultimus inter amicos.
hoc est, quod alibi, *Trist. l. 4. cl. 5.*

— dilectos intersers prima sodales.

Et quod Flaccus, *carm. l. 2, ad. 7.* Pompei, meorum prime so-
dalium.

Et Maro *Georg. l. 3.*

Nec tibi cura canutū fuerit postrema. —

i. prima, magna sit. Serv.

Eiusmodi complura etiam ex Latinis adducit H. Stephanus
ad illud Corinthi de dialect. § 40. qd loco monet ille Atti-
corum esse, τὸ λαμβάνειν τὰ δύο ἀντόποδες ἀλλι μᾶς γενηθεῖσι.
negativā duo affirmatiū nūnus loco insūpare qd ostendat,
non esse horum peculiare, aliis etiam in usu frequenti satis.

Observat autem Eustathius, & ex eodem Stephanus idem,
ellipsis qandam in formulis istiusmodi delitescere, qd supple-
atur etiam quandoque, ubi errorē eadem enunciantur, sic de
Ajace, qd Hectorē prostraverat, *Iliad. o. v. II.*

— ίμι τοι μη ἀφανίσθε τοι βασιλεὺς Αχαιῶν.

quando, ex ἀφανίσθε τοι, qd non Achivorum maximē imbellis,
dixit, τοτέ τοι εἴ τε επιτίει, subintelligendum è contrario (et ne-
cessario etiam exigente id poeta argumento) ἀλλ οὐ ἀρισ-
τερόν, sed qd fortissimus fuerat. sicut *Odyss. 5.* senten-
tia.

tiam explevit; ubi de Antinoo Ulysses,

— ἔ μοι δόκειν οὐ γέγοντας Ἀχαιῶν
Εὐπειρας, ἀλλ' ἄετος — /

Sic Iliad. l. v. 330.

— Κεραυνίσσων τίχες ὑπὸ ἀλατηθεντά.
supplendum, ἀλλ' ἀγνοεύοντο. non ignava, sed strenuissime. qā-
le & Maronianum illud, Georg. l. 2.

*Et gens illa quidem sumptis non tarda pharetris.
sed strenuissima. est enim Liptotes (Litotes f.) figura. Servius.
Ἐνδὲ πανταῖς ἀροτοὶ χρὴ Σωματεῖδες τὸ δέοντα. Ήτο γὰρ ἀπο-
φαστοὶ Κυνικοὶ γε τὸ εὐτελον. Oportet enim, inquit, una cum pri-
varionibus istiusmodi etiam positivum aliquid subavdiri: vel,
una cum negatione negati contrarium unā admitti. sicut alibi,
ubi plenius poeta se se extimis, factum, eod. lib. v. 224. de
Agamemnonē,*

Ἄνδει νηταπεποντος τὸν ἐθέλοντα μεχεῖται.

Ἄνδει πανταῖς δούτοις —

Non trepidantem, aut nolentem certamen inire,

Sed promptum valde. —

& II. 6. v. 253, 256. de Diomede,

Ἐνθὲν τοι πέπιπτο Δαναῶν, —

Ἄλλα πολὺ πεποντος. —

Hoc ubi nemo prior Danaūm, —

Longè primus at ipse. —

ubi Eustathius, γάλλοι ποτὲ τὸ κτλ ἄπον τῷ δέοντι, addit dictioni
ornatum qendam, qod utroq modo, tam privative, qām & po-
sitivē enunciatur.

Idem & in sacris literis deprehendas. In Histor. Reg. l. 4.
c.6. v. 10. Præmonendo vates servaverat illum non semel aut
bis, sed sèpius, scil. Hymn. 22. v. 6. Tibi confisi sunt, & non
sunt confusi, sed erexit scil. & liberati: qod verbis immediate
prægressis dixerat. Hymn. 107. v. 38. Ita benedic eis, ut mul-
tiplicantur valde; nec jumenta eorum minuit: supplendum,
sed avget plurimum. Matth. c. 2. v. 6. Et tu, Bethlehem, idae-
us ἡράχιστος, non es minima inter principes Iudea, non es mi-
nima, utcunq; esse videaris, sed præcipua censenda potius,
hoc enim poscit omnino qod sequitur; Ex te prodibit, qd populi
mei caput futurus est. de qd loco, alibi, Deo dante, dicetur.

Obser-

Observant amplius in formulis istiusmodi *queam* sanc
havd contemnendam, A. Gellius noct. Attic. l. 2. c. 6. & post
Gellium Jo. Drusius, licet Gellium non advocet, obseru. l. 1.
c. 22. Gellius siquidem, pro Marone apologetam instituens ad
versus Annarium Cornutum, q̄i tanquam incuriosē & abjectē
positum, illud reprehendebat, Georg. l. 3. qđ Busirides illa-
datum dixerat. etenim parum idonum esse verbum istud, nege
satis esse ad faciendum hominī tam scelerati detestationem; q̄i
qđ hospites omnium gentium immolare solitus fuit, non
laude indignus, sed detestationē execrationēq̄e totius generis
humani dignus esset: respondet: (ut *υστεγονείνειν*, Ομηρος,
referamus) 1º *Laudare*, priscā lingvā significare, nominare
appellareq̄e: illadatum ergo q̄asi illaudabilem dici, q̄i nege
mentione aut memoria ultra dignus, nec unquam nominandus
sit. (perinde ac Apostolus ad Eph. c. 5. v. 3, μηδὲ ὀρκωθεῖσα
ἐπι υμῖν, nec nominetur apud vos.) 2º neminem quogam tam
effeſſus esse moribus, q̄in faciat nonnunquam aliquid qđ
laudari gerat, unde proverbii vicem habeat,

Πολλάκις τὸ καὶ μηδὲ ἀνὴρ πολλὰ νόσειον εἶπεν.
(prout in Macrobio, q̄i Gellium transcriptis, codicibus Satur-
nalinum l. 6. c. 7. legitur, qđ vicioſe plerunque efferti solet, cum
hauneris omnium plane antiquissimi injuria insigni;

Πολλάκις τὸ καὶ μηδὲ ἀνὴρ &c.)
sed enim q̄i omni in re, arge omni tempore laude omnis uocet,
eum illadatum esse enim omniū pessimum esse atque di-terri-
mum, itaque illadatum, sicut est extreme malitia: sicut con-
tra Homero, q̄i non virtutibus appellandis, sed virtutis detrahen-
dis laudare amplius soleat, αἰνέουν, sive inculpatos, instar
est absolute virtutis; q̄um culpa omnis privatio inculpatum
faciat. Eadem ratione contendit eundem Seppium paludem
inanabilem dixisse, Ennius l. 6. ut illum τὸ *Laudis* sīpon, ita
illam τὸ amoris stēnon detestatus. Frigida ergo & jejuna ni-
mis Servii annotiuncula, q̄i illadatum, q̄asi illaudabilem
dici, non qđ non sit à qogam laudatus, qum Illocrates Busiridis
encōmīum διδειληνε dederit, sed q̄ia laude indignus, qib⁹
adisci poterat illud ejusdem de Pallante dictum l. 1. & ab
Ennio mutuatum, si Servio fides,

— *quem non virtutis ercentem*

Abstin-

Absoluta atra dies. —

nihil *εὐπατρικόν τεογν* dici poterat, cum exile tamen & jejunum videatur. siquidem ut Hieronymus *adv. Pelag. l. i.* Omnia habere, & nullius indigere, virtutis est divina, non humana. summum itaque virtutis culmen & cacumen attigit, qui ita virtutibus est instructus & exornatus, ut virtutis jam non egeat, hoc est, ut nec ulla illi virtus, nec virtutis ullius quicquam desit. Drusius pariter, Gellii vestigis insistens, *Jejunè*, inquit, dictum videri posse ad dolorem exprimendum, quem concipiunt parentes ex filiorum stultis. sic de hoc & similibus judico. Nemo quicquam unquam sic dolet, quin idem aliquando gaudet. sed enim qui omni momento dolet, is verè dicitur non gaudere. Eadem, credo, ratione, ut significaret opes improbi partas in primis obesse. Non prosunt, inquit, thesauri improbitatis, nam quod in omni tempore nocet, de eo verissime enunciatur, non prodest. Sicuti enim non gaudere *χρήστον* gaudii, ita non prodest intelligitur *χρήστον* utilitatis. Hoc si sequimur, malum cum Piscatore, *άυτακτον* reddere, non proderunt: ut futurum, actum continuum notet, non proderunt: hoc est; nec prosunt, nec unquam sunt cuiquam quicquam profectura. quicquam potest ad certam etiam aliquam juvandi opemque ferendi rationem peculiariter respici, quod ex antitheto eruatur, ubi *justitia à morte eripere* perhibetur. Eam ergo sic saccipe. *redemptura vita viri, divitiae sue;* inquit Salomon Parcem. c. 13. v. 8. unde illud,

Ζώστι, γέ οἰκου ἀμύνα. Iliad. ξ. v. 46. & λ. v. 131.

Et substantia sua divitibus, tanquam urbs *άρχει robustissima*, murisque editissimus habetur, quam adversus omnes casus & incursus probè muniti, incolumes perpetim consistant. cap. 10. v. 15. & c. 18. v. 11. unde illa Pindari animo exorta dubitatio, cujus meminere Plato *dé repub. l. 2.* & Cicero *ad Attic. l. 13. ep. 37.* Πόπεον δίξεις τοῦ χρόνον οὐ πίστος, οὐ οραῖς ἀνάτας ἀναβάς, γέ οἴαντον ὅτῳ σφρεγεῖται διαβῶ, οὐδὲ ποιόν τοῦ χρόνον ἀργίων εἰμιν. Utrumque *justitia murum excelsum*, an *fravidae obligae* descendam, meoque ita munito, vitam transfigam, ut verum prologar, ambigit animus. Et hoc potius inclinare plerosque, licet exitu plerumque, parum favito, observat idem Pythagode 4. sed in diversum concedere professus, *Εὐτι διατάσσεις φύσεις ἀντεγγί καὶ πολὺς αἰσθητος τοις δόλοις, παχύτατος ἐπιστρέψεις δια-*

βεατος δομηνικος ιερος χριστου σαινοντος επιστολης οντοτητος οντοτητος επιστολης.
Sunt qidem mentes mortalium promptiores luxuriam quam jus lavdare; via in posterum tamen tristi & aspera incendentes. ut me rege oportet ad ius mores componentes, felicitatis in futurum telam pertexere. Hinc illa improborum confidentia, Esajæ c.28. v.15. Cum morte fœdus pepigimus, & cum sepulcro cætum egimus. flagellum inundantis, cum transierit, non obveniet nobis: (q.d. tibi erimus) qia fallaciam fecimus receptionum nostrum, & in mendacio nos abcondimus. h.e. opibus fallaciâ & mendacio qasitis, abundè satis nobis & securitati nostra prospexit. Atq[ue] inquit parciemates, nihil in clade publicâ adversus discrimina profutura sunt opes improbitate acq[ui]site. Nihil prodernit, inquit, opes improbè partæ. non tantum, qia male parta plerunque male dilabuntur. cap. 13. v.11. sed qia in die ire atque indignationis divinæ, divitiae nihil profutura sunt; cum justitia tamen tunc à morte sit ereptura cap. 11. v.4. & Ezek. c.7. v.19. Atque hoc est etiam, qod dicitur cap. 12. v.11. Desiderat improbus presidium adversus mala; sed radix justi tribuit istud.

C A P . VIII.

Locus Paræm.3.34. expenditur & explicatur. Frustra alibi gerunt, qod hinc Apostoli dno. ΙΙΙ, χάρις, gratia, pro estimatione, favore. Hymn.84.12. explicatur. Κακονοσύνη Lmc. 1.28. qid sit. Αἴτιον Συρμ. qid. Τότε prq gratio Hebr. Gloriam qm minus ambiunt, magis assequuntur. Locus Rom.6. 23. expenditur, & contra Calvini & Piscatoris sententiam exponitur. ὁ λόγος stipendum, χάρισμα, & χάρισμα, donativum. קְרָשׁ מִצְרַיִם Mereri, pro conseql, impetrare.

Sequitur alter è Parcemiis locus, qem explicandum illustrandumque suscepimus. Habetur is Parcem. c.3. v.34. in hac verba: Derisores ipse deridet: humiliibus autem dat gratiam. Gracius; κακονοσύνη αύτοις τατινοῖς οὐδέποτε χάρις. qem & Jacobus Apostolus αὐτοὶ λέγει in epistola suam transtulit, cap.4. v.6. & Petrus itidem, epist.1. c.5. v.5. ut mirum

imitum sit interpres plures, nec obscuri nominis nonnullos, alibi frustra qæsivisse. Sed rem, qâ de agitur impræsentia- rum, qod attinet; inter derisores & humiles, obscurior pavlo videretur antithesis: sed nec inter deridere & gratiam dare, op- positionis ratio adeo liquidè se prodit. In priore itaque mem- bro supplendum reverâ, qod Græcus interpres exhibit, nec tamen excludendum, qod textus ipse suppeditat. *superbos*, cum derisores existant, Deus derider. i. ut Rabbi Levi, deriden- dos proponit, facit ut aliis ludibrio sint. hoc est, qod aliis ver- bis post Jobum c. 12. v. 21. Hymnographus hymn. 107. v. 40. *Effundit contemptum super eos.* Sed adhuc tamen aqa nobis istic heret, nam *contemptui exponere*, & *gratiam tribuere*, pro- ut vulgo solet exponi, de gratiâ nimiram internâ, qâ humili- bus donetur, cum superbis denegetur, fibi invicem *āvñ rā- oñs* parum commode videntur. Ceterum suppetias nobis hac in parte feret Venerabilis sacerdos meus D. Carolus Pinne- rius, qj in concione, qam, de 1 Petr. c. 5. v. 5. apud suos habi- tam, in publicum emisit, non de gratiâ illâ internâ, sive Spiritu Sancti & Sanctificantis dono, qo modo interpretum ple- riq[ue] accipiunt; sed de gratiâ externâ. i. honore, estimatione, favore, acceptatione, apud homines, bonos cumprimis, sed & nequiores qoqe nonnunquam, clavulam illam intelligendam esse, clarissimè ostendit. Atque ita etiam vir literarum Hebraicarum peritisimus Jo. Mercerus ex Abrahâ Elsdra filio, dat *gratiam*, i. apud homines *gratiam conciliat*. Accessit proximè Sebast. Castellio, qj verit. Deus superbis adversatur, & mo- destorum favor est. Verum siud est simpliciter favere, aut etiam favorum esse, aliud χ dei d'Idolov; *gratiam dare*, sive conciliare apud alios; uti mox videbitur. χ dei interim hoc sentiu apud Hellenistas, qos vocant vulgo, passim sumi, nesci- re non potest, qisqis horum scripta vel à limine saltem salutavit. Verum, ne extra oleas, qod ajunt, ita in sacris scriptis $\tau\eta \pi\eta$ cui χ dei Græcorum respondet, frequentissime usurpa- tur. spectant enim horum formulae illæ, $\tau\eta \pi\eta$ qod Græ- cus nunc χ æd^o l^op^oiv, nunc χ dei $\tau\chi\pi$, ut Exod. c. 33. v. 12. verit, *gratiam invenire*, habere, obtinere. i. in gratiâ apud ali- qem, sive aliqui accepturo, esse. Genes. 6. v. 8. & t. 39. v. 4. & c. 5. v. 4. & alibi passim usurpata: item $\pi\eta \pi\eta$ *gratiam* ferre;

ferre; qod Græcus tamen pari modo reddidit, qo prius illud.
 Ester.c.2. v.15,17. & c.5.v.3. Et, **מִתְחַדֵּשׁ** χάραν διδίται, gra-
 tiā & favorem alicui conciliare. Exod. c.3. v.31. & c.12.
 v.36. qo modo & illud accipiendo sentio, Hymn.84. v.12.
בָּרוּךְ יְהוָה שֶׁלְכָנוּ Iova sol sciamq[ue] nobis; gratiam gloriāmque
 dabit nobis. Græcus, χάρην καὶ θέλειν σὺν θεῷ, qe eadem duo
 conjunxit, sed ordine inverto, & Sirachides c.24.v.19. **מִתְחַדֵּשׁ**
 μεταδοῖς δ' ἀλλαγῆς καὶ χαροῦ, nam qod de gratiā impreſtiorum,
 gloriā in futurum post hanc vitam largiendā, accipiunt pleri-
 que, coactius videtur, nec loci istius. Hoc in ipso Paracletiarum
 codice, non possunt aliter intelligi illa, Cap. 22. v.1. **בְּנֵי־תְּהִלָּה**
 סְעִירָה רְבָה פְּקֻדָּה וְתָבוֹד **Operatus est opibus**
 amplis nomen, (bonum scil. qod aliā usus collatione dixit Ec-
 cles. c.7. v.1. **מְלִיאָה** melius est nomen unguen-
 to bono) & argento vel avro etiam gracia bona, i. existimatio,
 ita enim malum cum Piscatore, qm̄ cum Junio à **סְלִוָּה** divelte-
 re; ut eo modo **בְּנֵי־תְּהִלָּה** istic, qomodo in Ecclesiaste, ad **לְ** re-
 spiciens comparativi locum suppleat. Cap.1.v.9. **מִתְחַדֵּשׁ** ad-
 jectio gratia (i. ornamentum gratosum, honorificum) erit
 capiti tuo, & torques fasciib[us] tuis, i. collo tuo. Et cap.4. v.9.
מִתְחַדֵּשׁ dabit capiti tuo adjectiōem gratiae; &
 coronam ornatus tradet tibi. Græcus s̄p̄as̄or χαρτων utrobiq[ue]
 reddidit. Eccles.c.9. v.11. neque velocissim esse cursum, neque
 validorum prelium, neque sapientum cibum, neque prudentium
 opes, neque peritorum **מִתְחַדֵּשׁ** gratiam. i. neque in gratiā & existimati-
 one aliquā esse peritos. In Novo pariter Instrumento, Lucas
 sic usurpavit, c.2. v.52. ubi de Jesu adhuc parvulo: **מִתְחַדֵּשׁ**
 ὡφελία καὶ πάντα, καὶ χάρην θεοῦ θρησκευτικήν, proficiebas
 sapientiam & staturam, & gratiam apud Deum & homines. nec
 aliter ego τὸ χαρτῶν ceperim Ephes. c.1. v.6. **מִתְחַדֵּשׁ**
 ἵπας, gratosos reddidit, acceptos habuit: Et τὸ χαρτῶν λύτας,
 Luc.c.1.v.28. in salutatione angelicā, χαῖσις καὶ χαριτωπία, ave
 gratiofissimē habita, acceptissima, qe in gratiā atq[ue] existimati-
 one apud Deum es singulari. ita enim malum reddere, qm̄
 avt cum Syro, qj à Latino interprete havisse videtur; **בְּלֹא**
תְּבוֹרָה gratia plena: avt cum Bezà, gratis dilecta, qm̄
בְּלֹא dicatur: avt etiam cum Fullero nostro & Dom. de
 Diev, benignè habita, **בְּקִירָה** (neqe enim occurrit mihi locus
 ullus.

illus, in qo חסֵר vel חסִיר passivè usurpata sic reperiantur, pro eis qdī benignitate afficiuntur, sive qibus benignè fit.) autē deinde cum aliis qibusdam, misericordiam consecuta, רחֹסֶת Hosh.c.2.v.1. nec displicet tamen prorsus Ang. Canini Syriacum נחָסֶת ad qod exprimendum is vocabulum istud effinxisse ac fabricatum esse affirmat, non Angelum, uti Scultetus eidem attingit in delit. Evang. c.5. (qod qdī potuit, cum virginem Syriacē compellaret?) sed Evangelistam; qum apud Græcum autorem nullum extaret, qod nec usqeqaqe tamen verum est: qandoqidem apud Sirachidem etiam occurrat; uti mox videbitur, & Scultetus itidem observavit. Ceterum Caninius ipse vocem hanc vult eam significare, qdī gratiofissima atq; acceptissima sit, qo sensu respondere videtur potius vox Græca Luca usurpata Hebræorum τῷ νόμῳ vel פְּנַיְהָ Syriacē τῷ νόμῳ qod & V.Cl. Fred. Spanheimium monuisse animadverto, dub. Evangel. tom.1.dub.23. sett.26. qo eodem facit & qod D. Jacob. Cappellus in Histor. sacr. & exotic. ad A.M. 3591. Anania nomen תְּנַנְּיָה (cui geminum est Annanielius תְּנַנְּיָה & Elananis תְּנַנְּלָא) interpretatur ρεχαετομένον τῷ διψῷ; sicut & Annibal's nomen נְבָלָע nempe ρεχαετομένον τῷ בָּדָל. at dilutiū pavlo Castellio, accepta; Et Erasmus, gratiosa. subjungit Beza, sed alio potius inclinare visus, (qod magis probem) gratiam consecuta. Piscator, gratiem natā: ad verbum gratiata, atq; hanc versionem, cum nostrā eandem ferē, confirmant Gabrielis, qdī optimus sui interpres merito censendus, verba mox sequentia v.30. qibus dīli ratio redditur, εὐρ̄ες γδ̄ χάρεις τῷ Θεῷ τῷ Θεῷ. nec secus Sirachida c.18. v.17. ἀνὴρ ρεχαετομένος, pro homine, qdī cum in summā sit apud homines estimatione, plus apud eos valeat hacten, quam oratione blandā aut largitione etiam profusa alii. Qin & Hebraicis בָּנו pro gratioso hoc ipso significatu accipitur. sic enim de Samuele dicitur Histor.Reg. l.1.c.2.v.26. טוֹבָן gratissim fuit cum apud Deum, tum apud homines. & Syris בָּנוֹתָן pro gratiā. i. favore, existimatione. sic enim Act.c.4.v.33. pro eo qod Lucas dixit, χάρεις πράγμα λόγος, gratia magna erat super eos omnes. i. εὐηγέρσει, segebatur, comitabatur eos; ut Cafavonus exposuit: qdqe supra cap.2.v.47. dixerat,

χάρεις

χάριν ἐλέον τεσσαράς ὁλον Φανόν. in gratia erant apud populum rotum; Syrus habet ΑΓΡΙΩΝ ΑΝΘΟΙΨ. Et Luc. c. 2. v. 52. itidem: ubi idem planè qod de Samuele suprà, de D. Jesu dicitur: qod non aliter potest eis locis intelligi. Theophylactus itidem illud Lucae c. 2. exponens: ἔχαρτον δὲ τὸ δέοντον τοῦτον τοῖσι, καὶ τὸ δέοντον δέοντα, καὶ τὸ δέοντον επινεμένον. Verum ut ad pensum redeamus. In Parcemiaste dicto gratiam hoc modo sumendam, havd est difficile probatu. Svalent apud Petrum; cum qod p̄miserat, Humilitatem, sive, animi submissionem, induite, ταῦτα vos spectabiles reddite: tum & qod subjunxit; Submitte vos Deo, ut tempestivè vos attollat. Cogunt etiam & evincunt, q̄ apud regem Parcemiastem sequuntur, Honorem possidēbunt sapientes, stulti verò ignominiam ferent. ista enim mihi ex omnibus verio maximè placet, q̄ est D. Piscatoris: aut qocunq; tandem modo vertere libuerit, nam τὸ Π. i. gratie τὸ Π. i. ignominia opponitur: & per Π. i. sive honorem & gloriam exponitur. Hoc igitur volunt & Parcemiastes & Apostoli: Superbis, q̄i & d̄risores esse assolent, Deum ex adverso se se opponere, ut non honorem tantum ac estimationem, qem tantopere ambiunt et misere depereunt, ab eis spernat procul, sed & ludibrio se penumero & derisi exponat; qum modestis submissione animo pr̄ditis apud qosvis, etiam iniqiores alioq; & neq;ores quandoq; honorem, gratiam, estimationem conciliet: qam reverā se penumero consequuntur maximè, q̄i eam minimè concupiscunt. qod de Catone minore Salustius in Catilina; Quod minus gloriam petebat, eo magis adsequebatur. Huc denique referas illud Parcem. c. 11. v. 2. Ubi venit superbia, venit ignominia: apud modestos autem est sapientia. qod si accurati excusseris, idem est ac si diceretur. Superbia affecta est ignominia; & superbia itaque insipientia affidet: modestia vero comes est honor & gratia; & hec itaque sapientia merito depuratur.

Unicum ubi adjecero, caput hoc clavdam. Gratiam pro honore & estimatione apud Parcemiasten, sumi ex ignominia oppositione monuimus: χάριου pariter pro mercede sive præmio, sed ex gratia collato, ab Apostolo usurpari, ex òlaria sive stipendiī contrapositione censemus. Locus Apostoli est

ad Romanos c.6. v.23. in hac verba. τὸν δὲ θεόν τὸν ἀμαρτίας διάβολον τὸν χαρούμενον τὸν ζωὴν αἰώνιον. Ad eum. Piscator; Non dicit, ὁ δὲ ζωὴν αἰώνιον χαρούμενον τὸν ζωὴν; sed τὸν χαρούμενον τὸν ζωὴν αἰώνιον. h.e. studium sanctitatis, qod proficiuntur ex dono Dei, hoc enim poscit antithesis. metonymia efficientis est. est vita aeterna. i. afferit secum vitam eternam. phrasis metonymica: qalis cap.7. u.7. num lex peccatum, scil. parit? confirmat hoc articuli dispositio, sententiārum antithesis, scopus questionis. Hac Piscator, & Piscatore prior Jo. Calvinus; à qo is mutuatus est. Falluntur, inquit, qd hanc propositionem sic convertunt. Vita aeterna est donum Dei: qasijustitia (vita aeterna, leg. puto) sit subjectum, donum Dei sit predicatum, qia nihil ad antitheton ille sensus pertineret: verum ut jam docuit, peccatum non nisi mortem parere; ita nunc subjungit, qd donum istud Dei, nostra scilicet justificatio & sanctificatio, vita aeterna beatitudinem nobis afferat. vel, si mavis, gemadmodum mortis causā peccatum est, ita justitia, qā per Christum donamur, vitam eternam nobis restituit. Verum, ut recte Beza observat, Etiam si in priore qidem enunciato, mors sit subjectum, stipendium peccati attributum; & ex adversa, in posteriore enunciato, vita aeterna, subjectum, donum, attributum; constabit sibi antithesis. Ego sanè qo loco istic alterutrum habeas, modo de vocabulorum sensu constet, cillum havd interdūim; qum reverā ad antitheseos rationem ne tantillum qidem faciat. Interpretationem vero loci, qam tuerint illi, qod attinet; possent qidem exempla phraseos istiusmodi aptiora produci, qam qod est à Piscatore adductum; illud, Joan. c.12. v.50. οὐ εἰστε ἀπός ζωὴν αἰώνιας ζωὴν. mandatum ipsius est vita aeterna. i. ad eam perducit, vel producit eam. Et ibid. c.17. v.3. αὐτὸν δὲ ζωὴν οὐ αἰώνιον ζωὴν, Iva πρόνοτι ζωὴν. hac est vita aeterna, ut te cognoscant. i. tui cognitio vera vitam parit eternam. qod idem & in epistolā ejusdem 1. c.5. v.20. habetur, verum χαρούμενα istic pro sanctitatis studio, coactum satis videtur: nec ad prædicationem figuratam & insolentem confugere qicqam opus est, qum simplex planè ad manum præstō sit, tantum autem abest ut antitheseos ratio sensum hunc exigit, ut repudiet potius & respuat. Siquidem rō non peccatum & gratia, sed peccatum & Deus, tanquam Domini aut Imperatores

tores sibi invicem adversi, ut in prioribus, vers. 22. ita istuc
 opponuntur. tum illius stipendio istius *χάριου*. itaque ῥῆ
 φαντοῦ sive stipendio qod ex adverso respondeat. & premii
 rationem qandam habeat, *χαριτῶν* nomine aliquid intelligi
 necesse est. Id Tertulliano (opinor) nemo melius expreſſe-
 rit, qd de *refusis carn.* c. 47. sic reddidit, *Stipendia tuam deli-
 genter, mors: donativum avium Dei vita eterna.* An non pri-
 mo statim aspectu deprehendis, qm apte & concinne sibi in-
 vicem respondeant, *stipendium & donativum?* nam langvi-
 dius Beza, *donum;* & Castellio, *beneficium.* Ita Ammianus
 Marcellinus *histor.* l. 17. c. 8. *Gallicanus suorum miles exhibi-
 tans nec donativum meruit, nec stipendium,* qd Apostoli ver-
 bis enunciare licet, ἐπειδέντες τὸν δόκιμον τὸν πάτερνον, vel
 τὸν θεόν. hoc enim illis passim mereri significat (qd obiter mone-
 re visum) nancisci, consagi, impetrare. Tertullianus itidem
 de prescript. heret. c. 12. *Qui miles ab infideliis, ne dicam ab
 hostibus regibus, donativum & stipendium capiat, nisi plane
 desertor & transfuga & rebellis?* Qd & idem χαριτῶν pa-
 ssim donativa vertit. *Advers. Marcion.* l. 5. c. 32. *Data dedit
 filiis hominum:* id est, donativa, qd charismata dicimus. Et
 ad uxor. l. 1. c. 3. *Adeliorum donatororum sectatores simus,* qd
 Apostolus τὰ χριστιανὰ τὰ ρεσιτata dixit. *Cor. ep. 7. c. 12.
 v. 32.* & hunc ipsum, qd in manibus est locum alludens, de co-
 ronā c. 1. *De martyrii candidū melius coronandum, donativum
 Christi in carcere expectat.* Sed & cum serie ac contexta reli-
 qd dissertationis Apostolice interpretationi huic optimè
 convenit. Scopus est Apostoli, ut fraudent *Dio* potius infer-
 ire & militare (utramque enim collationem vocabula illa,
 ἡμαὶ δοῦλοι, vers. 13. & 19. insinuant) qm peccato, ratio,
 qd potissimum id svadeat, ducitur à dissimili prorsus & ad-
 versâ utriusque mercede. siquidem stipendium, qd suis rependit
 peccatum, mors est: donativum vero, qd suis Deu largitur,
 vita est, & ea qidem eterna: Tertullianus; *Ira per totam
 hanc sensuum seriem ab injustitiâ & delingentiâ membra no-
 stra divellens, & justitia & sanctimonie adiungens, &
 trans-
 ferens eadem à stipendio mortis ad donativum vite eterna, carni-
 atique compensationem satiris repremit;* cui nullam omnino
 competisset imperari propriam sanctimonie & justitiae discipli-
 nam,

nam, si non ipsius esset & premium discipline. Itaque apud Svidam qod habetur, ὁ Φάντα, κέρδη, χαρίσματα, malim inverso ordine legere, ὁ Φάντα, χαρίσματα, κέρδη. ut præmii sive lucri, qod ad merentem redeat, significationem, utrumque vocabulum hoc loco, quem & subjungit, obtineat, ὁ Φάντα & χαρίσματα. Sed nec illud omissum sustinuerim, qod libri Maccabaeorum 2. avtor c. 12. v. 42. vita ac beatitudinis piis in seculo futuro rependenda præmium, vocabulo huic finitimo χαρίσματος nuncupasse videtur, verbis illis, τοῖς οὐεὶς δ' αὐτοῖς καὶ μὲνοις κέρδησσον ἀποκείμενον χαρίσματος qod ego etiam donativum lubens verterim, sive enim χαρίσμα sive χαρισμα dixeris, illud disertè designatur, qod Χαρίσμα donum mercedis, i. donativum, sive merces gratuita Hebræorum doctoribus, ut R. Tarphoni in Pirke aboth, c. 2. §. 16. & aliis alibi dicitur. Interim rectè verteres observant χαρίσματα & nomine μαθητῶν χαρίσμα, ut Apostolus loquitur cap. 4. v. 4. mercedem gratiosam, sive gratuitō & ex gratiā collatam designari. atq[ue] ea ratione à stipendio donativum distinguitur. stipendum enim pro opere militie debitum redditur, non donatur; inquit Avgustinus enchir. c. 103. cum donativum ex liberalitate principis munificientiam suam suis commendantis exhibeat. Ita Jo. Chrysostom. in Rom. orat. 12. qamvis ad præsentia is potius referre videatur. Εἰ πῶν ὁ Φάντα ἀμαρτίας, δὲ τὸ χρηστὸν εἰ τὸν ἀντλεῖται πόνον. οὐ γὰρ εἶπεν, οὐ μάθες τὸν χρηστὸν νῦνθι, ἀλλὰ, τὸ δὲ χαρίσμα τὸ δεοντό, διεπένθετο εἰς εἰσαγένειαν ἀπολάγυην, οὐδὲ δημιουρὸν ἀπέλαβον, οὐδὲ ἀμοιβίων καὶ ἀντίδοσην πήραν, ἀλλὰ χάριτι ταῦτα πάρα τούτον ἔγενονται. Et Chrysostomi vestigia premens Oecumenius: Οὐκ εἶπεν, οὐ μάθες τὸν χρηστὸν, οὐδὲ χαρίσμα, δεῖπνος οὐδὲ εἰς εἰσαγένειαν, ἀλλὰ τὸ χάριτι ἀπολάγυην τὸν αμαρτητὸν. Melius Theodoreetus tom. 3. Ενταῦθα οὐκ ἔρη μάθηται, ἀλλὰ χαρίσματα διορθώσεις οὐδὲ εἰς αἰώνιον καὶ τὸν χρηστὸν διαγενούντων, οὐκ ἀποτιλαρτεῖν τοῖς περιστατικοῖς πόνοις τὰ αἰώνια ἀγαδά. Hic non dicit, mercedem, sed gratiam, est enim Dei donum vita aeterna. Etsi quis enim summam & absolutam iustitiam prestiterit, bona tamen aeterna laboribus temporancis ex adverso in statu dependet, non possunt. Optimè Avgustinus de grat. & liber. arbitr. c. 9. Mors merito stipendum; quia militie diabolica mors aeterna, tangam debitum, redditus ubi cum posset dicere,

dicere, & rectè dicere, stipendium iustitia vita æterna; maluit dicere, Gratia Dei vita æterna; ut hinc intelligeremus, non pro meritis nostris, Deum nos ad vitam æternam, sed pro sua miseratione perducere. Et Fulgentius ad Monim. l. I. Cur mors stipendium, vita vero æterna gratia dicitur, nisi quia illa redditur, hec donatur? Sed & ante hos omnes Origenes in Rom. l. 4. Apostolus, stipendia, inquit, peccati mors. Et non addidit, ut similiter diceret, stipendia avtem iustitia vita æterna; sed ait, Gratia avtem Dei vita æterna: ut stipendium, quod utriusque debito & mercedi simile est, retributionem paenæ esse doceret & mortis, vitam vero æternam soli gratia consignaret. Et rursus ibidem l. 6. Benè autem metaphoram. i. figuram militiae ex initio propositam servas, ut militibus sub peccatis rege, immo potius tyrannidi ejus parentibus, stipendia debita, mortem dicat exolvi: — Deum vero non erat dignum militibus suis stipendia, quasi debitum aliquod dare, sed donum & gratiam; quod est vita æterna.

C A P. IX.

Petri verba, ep. 1.c. 5. v. 5. expenduntur, & explicantur. Versiones varie. Induere, metaphoricè sumptum, qid significet. Hymn. 132. 9. & 73. 6. & 109. 18, 20. explicantur. Plutarchus è Pindaro emendatus. Eph. 4. 24. & Col. 3. 10, 12. illustrantur. Christum induere, Gal. 3. 27. Rom. 13. 14. qid sit. Induitur, per professionem externam, virtutem internam. ad justificationem, ad sanctificationem. Mōrossis d'ostellaz, 2 Tim. 3. 5. qid. Tacitus & Gellius frustra solicitati. apōstolov & mētēmīor. Amictus naturalis, artificialis. Christus instar utriusque. Oiknoe & ἔρευνος, qid invicem distent. Evlogii de ipsis halucinatio. Indutus gradus duo; alter in conversione interna, alter in conversatione externa. Incolatus gradus ad indutum alterum. Jo. Boissi elogium. Eusebii locus de Constantini filiis. Syri versio expenduntur. Esaja 3. 22. Παρθένοι qid. In Syri versione lapsus Tremellius. Beza inde lapsus occasio. Παρθένοι qid. οὐκουμενῶδες, qid. abolla unde. γυναις qid dicatur qid. Κύρων,

Εἰς ἔγκριψην, αμιτός γαλίς. Svidas & Hesychius emendati. οὐκέπεια qid. Sylburgii, & Porta lapsus. Nonius emendatus. Arnacides, & encombomata, inter vestes phellares. Vests virgata. Servius ex conjecturā restitutus. Ab Hejnso de encombamate discessum. alia ab exomide ēπομέν. Servorum illa, mulierum etiam ingenuarum ista, nec vilem, nec servilem, sed honestiorem habitum aliquem respexit Apostolum. Charemon Tragicus. Camerarii, Grotii, Stephanii error. Crojus Hejnso iniquior. Hejnsum de Svidā tentato notat: quem non minus infelicitate ipse tentaverit. Hejnssi verba pervertit. Carystii, Apollodori nulla. Iambus Comici à Crojo corruptus. Apollodori Comici duo, Carystius & Gelous. Croji error ridiculus. Gelous à patriā, non à risu. Apollodori Carystii Διάβασσων. in eā personā, cui Phormio nomen. de geminā ejusdem inscriptione conjectura. Εὐδράχουν δίcta quam Terentius Phormionem. Εὐδράχου ejusdem ab hac alia. Terentius à Donato notatus. Pollux emendatus.

EX occasione dicti Salomonici, à Petro lavdati, eādem Operā duos parietes dealbare, & utriq; tum Vati, tum & Apostolo, facem allucere in prmissis conati sumus. Hoc capite eis, qd apud Petrum præcesserant, cum minus clara videantur, discutiendis ac illustrandis operē aliquid insumerimus. Dictio Apostolica sic se habet : Petr. c. 5. v. 5. Πάντες ἡ αὐτήν τονταρθύνον, τὸ τομιροφερόντεν ἐγκυρώντες. qd vetus interpres reddidit: *Omnis autem invicem humilitatem insinuate.* Syrus: נְתַתִּי לָתֵת מִלְחָמָה בְּכָבוֹת וְעַמְלָאָה וְעַמְלָאָה amicite vos exrinsecus oculorum dimissione, unus adversus alterum. Castellio; Et omnes invicem obsequendo, modestiam amplectimini. Beza, interstitio factō, qd ego nolim; Et omnes vicissim subjecimini. Submissione animi estote intus ornatis, nec abscedit Piscator; nisi qd pro submissione animi modestiam substituit. intus, uterque cur interserat, nisi versionem forsitan Syro Tremellianam fecuti sunt, (de qd deinceps videbitur) cassam nullam video. imo, ita potius ram induisse, ut in conversatione etiam mutua exterius se prodat. Ea est enim induendi significatio peculiaris, ubi translatiū usurpatur.

patur. Achilles Agamemnoni *Iliad.* a. v. 149.

O' nos ἀραδίτειον δημεύεισθαι. —

O' qui impudentiam induitus es.

& de eodem, *Iliad.* 1. v. 372.

Αἰσθάνετειον δημεύεισθαι. —

Qui impudentiam induitus semper incedit.

id est, Evstathio explicante, *περὶ φαντασίων τῶν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων*, *καὶ τὸν περὶ αὐτῶν πόνον*, *qui impudentiam palam prae te fers, tangam amiculum quoddam, oculis qorumvis expositam*, idēmque illud Poeta, *de bellantibus, crebrius usurpatum, Iliad.* a. v. 164. & b. v. 262. & c. v. 157. — *δημητέος ἀλλού, exponit, ἀλλού περὶ βλασφημήσεως, καὶ φαντασίας τῶν θεοῖς, strenuitatem praeferentes,* & conspicuam habentes animositudinem. Theodoro qodam Pavlus Silentarius in *Antholog.* 1. 3.

Πλεῦνος, ἡδονὴς δημεύεισθαι, ἡδὺς ἡδονὴς.

Mitis, libertate, vel liberalitate induitus, asperita suavis.

De Pyrrhone Philosopho Scepticæ sectæ principe Aristocles de philosoph. l. 8. ab Eusebio prepar. l. 14. c. 17. laudatus: *Aυτὸς δὲ τὸν πόνον περὶ αὐτοῦ δημητέος, ἀντὶ τοῦ εὐδαίμονος, fastus immunitum jactitabat se, εἰς fastus totus amictus esset.* De sexu sequori Plato in repub. sua l. 5. *Ἄνοδον διὰ τὸ πυράκτων γυναικῶν ἐμίσθιον ἀπετέλει τὸν ιπατλον ἀπορίουν.* Nudanda itaque custodum uxoribus corpora: quandoquidem vestrum loco virilate amicentur. De Dionysio Heracleotâ, qui senex jam à Stoicâ familiâ ad Epicuream desciverat, Athenaeus l. 7. *Ἀρτιπός ἀνθρώπος τὸν ἀπότιον χαράντα, μενογιδῶν.* Exstā palam virtutis tunica, amictum conseruariū induit. De Epicuro Cicero Tusculan. l. 5. *Qui tantummodo induit nomen philosophi, & sibi ipse hoc nomen inscripsit.* i. *qui pro philosopho se gerere volebat.* De Thrasea Eprius Marcellus apud Tacitum annal. l. 16. *nisi proditorem palam & hostem induisset.* i. *pro proditore ac hoste se palam gessisset.* De prompto ac liberali largitore Seneca de benefic. l. 2. c. 2. *Latus facit, & induit sibi animi sui vulnus.* hoc est; *vultu ipso profiteatur & præ se fert, quo animo faciat.* Huc Hymnographi illud. Hymn. 132. v. 9. *Induantur justitiâ sacerdotes tui, hoc est, ut optimè Jo. Piscator:* *Eifice ut justitiae ac legitimè administrent, & justitiâ ac fidelitate illâ ita ornentur, sicut ornantur sacris vestibus.* qd & illud.

Joannis in *Apocal.* retuleris c. 19. v. 8. ubi Christi sponsa dicitur *βέρεννον λαμπεῖν καὶ καθεῖν τελετὴν*, *byssino e candido nitidoque amiciri*: qod, interpretamenti loco, perhibetur esse τὸ δικαιούματα τὸ ἀγίων. i. sanctorum justæ facta, ut *δικαιούματα* eodem sensu sumatur, qo ἐπιλόγατα & *χρηστήματα* conservaverunt. Inde & illud Hymn. 73. v. 9. Τῷ πολὺ ὁρίζειν operit eos, amictus in modum, violentia. i.e. eam palam præ se ferunt; qo modo mulier mæchandi avida, τῷ πολὺ habitum meretricium, Paræm. c. 7. v. 10. qo qid vellet, palam faceret. sed & istud Hymn. 109. v. 18, 20. *Induit sc̄ maledictione, velut chlamyde suā*. i. maledicuum se palam professus est. *velut aqa, penetrabat in intima ejus, & velut oleum in ossa ejus*. i. summpere maledicentia suā delectatus est, & voluptate, cum eam exerceret, perfusus. Est Metaphora abs balneis translata, in quibus aqā calidā oleoque adhibitis corporis membra mulcentur, qale illud ex Pindari *Nem. 4.* Plutarch. *de transqill.* οὐδὲ θηριὸς ὑδωρ πονεῖται τούτους (τούτοις Pind.) μαλακὰ γῆν &c. Sequitur; Idecirco fiat ei tangam vestis, qā se regit, & pro zona, qā jugiter accinctus sit. i. pari modo maledictione & execratione dirā ita obrnatur, ut maledicentia pensatio fiat omnibus conspicua, nec ab eā unquam eximere aut eripere se queat. Inde apud Apostolum frequentes formulae illæ. εὐλογεῖς & λεγεῖς ἀνθρώπουν. Ephes. c. 4. v. 24. & εὐλογεῖς & νέον & ἀναγενέθρουν. Coloss. c. 3. v. 10. & v. 12. εὐλογεῖς παλατάχρα εἰς λεπρούς, χρυσότητα, πατητορεγούλω, περόνη, μαχροδυτα. Et mox v. 14. οὐ πᾶν τὸ τόποις τὸ ἀρπάτω. induere novum hominem. i. novum vitæ institutum capessere; Et induere virtutes. i. eas palam exercere & exercere. qd πρωθυπατοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις, ut omnibus notum sit, ista omnia eis inesse, qod τε & φίλετος dicit Philip. c. 4. v. 5. inter ceteras & humilitatem sive animi demissionem, de qā & Petrus, posuit. *Charitatem verò reliquis omnibus superindui* vult, qd ea sit *Caritas ipsius*, vel fibula, vel fascia instar, qd amictum reliquum omnem constringat & contineat. Ceterum nota cum primis, utpote insignis maxime, phrasis illa qā *Christum ipsum induere* dicimur. Et certè, si quis Christiani definitionem me poscat, ei ego nullam istā promptius darem, *Xenias vero est ἡ Χειρονομία*. *Christianus est, qd Christum induit*. sic enim Apostolus ad Galat.

lat.c.3. v. 27. "Οον εἰς Χειρὸν ἐγαμίσατε, Χειρὸν ἐνδύσατε.
Ζοργοτ in Christum baptizati estis, Christum induistis. Et ad
Rom.c.13. v. 14. ἐνδύσατε τὸ Κέρεντον Χειρόν. Induite Do-
num Iesum Christum. Atque hoc est quod Epictetus dicit. l.2.
c.9. de Christiano, quem is cum aliis Iudeum nuncupat, "Οταν
δὲ ἀναλάθῃ τὸ πᾶθον τὸ Φεβρουάριον καὶ ἡπνάκην, τότε καὶ τὸ
ἔρην, καὶ καθεῖται Ιεράτης. cum affectionem cincti sectamque pro-
fessi induerit, tunc est reverā nuncupatūrque Iudeus. Induunt
autem homines Christum, (Avgustinum avdis, de bapt. adv.
Donat. l. 5; c. 24.) aliquando usq[ue] ad Sacramenti perceptio-
nem; aliquando usq[ue] ad vita sanctificationem. qui illo
modo induunt, sunt merā professione; qui isto, sunt verā par-
ticipatione Christiani. Habent illi μέρην διαβεβαιαζούσαν. Tit.c.3. v. 5. h.e. externā qadam pietatis specie faciēque in-
duti sunt, cùm virtute veritatēque nullā sint intus imbuti, vel
induti etiam. qo modo de Secundo Carinnate Tacitus l.15.
Greca doctrinā ore tenus exercitus, animum bonis artibus non
induerat. nec avdiendi, qui imbuerat substitutum eunt: quod
Lipsius opinatus aliquando, post aliter censuit. μέρην dixit
Apostolus, quod ψευδών, sive larvam, Theodoreetus histor.
l.3.c.15. de Juliano abcessore agens, quem ait initio θεωρήσας
ψευδών θεούσιδον, postea τὸ δὲ δημιουρικὸν θεωρήσας
ψευδών, τὸ δὲ δυνατεῖτερον γυμνῶν φροντον. quam prius indu-
erat, egauminatatis larvā exuta ac deposita, impietatis, quem
habebat suum, vultum discooperuisse. festivè ψευδών ψευδών
opposuit; dicterium illud alludens in mulierculas fuso illatas,
quod Pollux retulit l.5,c.16. ψευδών, δὲ φροντον φίρετ, sive, ut
Lucilius in epigram. "Ωτε ψευδών, οὐχὶ φρόντιπον Φίρετ"
ψευδώνia dñiorōn mīcōn τὰ φροντον, ut scitè Clemens pedag.
l.3.c.2. Siquidem in istis τὸ ψευδών, sive larva, τὸ ψευδό-
πο, h.e. vultui vero & genuino, quem interna ac nativa, vel
corporis constitutio, vel mentis indeoles exhibit, opponitur.
Verum & isti ipsi verè Christiani Christum induere dupli-
ci de-
nuò ratione dicuntur: quod vir ille ter maximus Mart. Lu-
therus in commentariis ad Apostoli verba illa havd obscurè
indicavit. Induere, inquit, Christum dupliciter dicitur: Lega-
liter & Evangelice. Legaliter Rom.13. cum imitamur exem-
plum & virtutes Christi. Et sic alios eriamus sanctos. imitari

possimus. Induere vero Christum Evangelice, non est imitationis, sed nativitatis & creationis nova. qd viz. ego induor ipso Christo. h.e. ipsius innocentia, justitia, sapientia, potentia, salute, vitam, Spiritu, &c. Et mox: Evangelice Christum induere, est inestimabile donum induere, scil. remissionem peccatorum, justitium, pacem, vitam, &c. ubi vero induit sumus Christum, indumentum justitiae & salutis nostra, cum etiam induimus Christum vestimentum imitationis. Hac ille; havd forsitan distincte satis. Nos (ovv dñs) explicatiū an proponere possimus experiemur. Christum ergo induunt verè Christiani qiqe à Deo sibi vel imputatum, vel imperitum. imputatum ad justificationem: imperitum, ad sanctificationem. in illā Christus amictus artificialis; in istā, naturalis instar habet. Ad justificationem, inquam, qatenus induitur Christus, amictus artificialis est instar. is enim eum à rebus externis, stirpibus, animantibus, sumatur, exteriori duntaxat corpori humano applicatur, ut adhereat, non inharet ipsi. Et Christus pariter unā cum meritis ipsis, sive satisfactione, quam pro peccatis nostris præstít; ita nobis imputatur, ut ad nos pertineat, & peccata nostra universa, integumenti instar, operiat protinus. at ad sanctificationem qatenus induitur, amictus naturalis vicem gerit: qalis est tellufis, qz herbis satisq; arborum stirpiūmq; qz fronde, flore, fructu; animantium, qz fetis, pilis, juba, lanā, lanugine, vestiri, amicisci, indui dicuntur. ita de terrā Ægyptiacā Plinius in panegyr. tantis segetibus induebatur. Et Clodianus de rapt. Proserp. l.1.

Vestit iter seges. —

Et Maro Georg. l.2.

olea magnum vestire Tabernacum.
de stirpibus. Naso Metamorph. l.7.

nec longo tempore frondes

Induit. —

Et Columella de re rustic. l.5. c.5. pars palmis fructu induitur. Maro Georg. l.2.

cum se nux plurima sylvis

Induit in florem. —

Et Servius ibi, cum flos induet nucem. i. vestier; in florem se infundet. Et bene elegit arborcm, qz foliis prima vestitur. Et l.4.

Pomus

— Pomis se fertilis arbor
Induerat.

de animantibus itidem. Plinius *bifor. natur. I.9. c.13.* Quod
pilo vestiuntur, animal parvum. Et Lucretius *de rerum nat. I.5.*

— juvenas

Occipit, & molli vestit lanagine malu.

inde *Vesticeps*, barba, pubeque vestitus; apud Gellium *I.5. c.19.* Et *invespes*, *imberbes*, ut Servius interpretatur, ad *Aeneid. I.6. & 8.* adducens poeta illud ex eodem *I.8.*

Tunc mihi prima genas vestibat flore inventa.
vel *impubes* etiam. haec è multis. Domini Christi duntaxat
celeberrimum adjectum sit dictum illud de *Liliis* etiam agre-
stibus; Matth. c. 6. v. 29, 30. quod tam splendidè affirmat divi-
nitus vestiri, ut ne *Salomon* qidem *rex magnificissimus*,
etiam cum glorioissime semet ostentaret, splendorem horum
adagaverit, nedum ut superarit. Cui affine est Solonis illud,
qui referente Laertio. *Croeso*, postquam in solio quam splendidissime
amictus confederat, percontanti, quod spectaculum speci-
osius unquam conspexisset, respondit, *Gallos, Phasianos, Pa-*
vos. quoniam quod erdes nunc sunt, non quae natus. hos enim flore
nativo, eoque millies speciore, adornari. Ceterum nativi am-
ictus istius etiam si materia aliunde suppeditata habeatur, ipse
tamen est *visus*, domi nascitur, intus qasi contexitur, pri-
usquam foris se prodat, quod tam in stirpibus, quam & in ani-
mantibus videre licet; (Angus & Slevinsus *eruditus* quod è
dissimilis pueribus, quida quod autem quod reportis quod in matre ait quod est
malum & in cunctis animalibus impudicum est. *Spirillum* unaqae abintus
producit ea quod foris conspicua sunt, indumenta sua, frondes,
flores & fructus: volvuntur itidem è corpore proprio pennarum in-
dumenta proferunt. Macarius *bonv. 32.*) Is autem ubi jam
prodierit, virtute víge internâ qasi protrufus, corpori è quo
produit, qodque eo vestitur, non tam adharet, prout *christus* ille,
qam iqvibz, imbarer. Et *christus* pariter, ubi ad sanctificationem induitur, in cor verè Christiani ita se insinuat,
ut ibi qasi conceptus spiritus sui virtute hominem prorsus,
qasi transformatum, immutet, novâmqe infundat indolem,
quod in vita deinceps totâ se exerat. Non erat itaque quod ait
Christophorus ille, qui *Elogium* per literas consuluit, ait *Evo-
logius*

logius ipse, qui eidem respondet, referente Photio in *Myriobiblio* cod. 230. tantopere se torqueret, de verbis Apostoli, quibus modo, & Christus est οὐ καρδίας κατοικῶν, Christum suorum in cordibus habitare, Ephes. c. 3. v. 17. modo eosdem eundem induere, perhibeat. μετάλλις ὅντες τὸ διαφορῆς σύντομό τε καὶ ἐνδύσωσι. οὐ μὴ τὸ ὄπιτόλαιον, οὐ δὲ τὰ βαθέα περίσσον. εἰοῦντο magnis sit incolatus & induitus differentia. quem iste rem superficiariam duntaxat, ille penitus quiddam designare videatur. Sed nec erat qod Evlogius eō confugeret, ut qo ista conciliaret, in aliis Christum habitare, ab aliis vero indui eundem statueret. Κατοικεῖ, inquit, εἰς τὸ πολιτεύοντο, καὶ οἱ κατοικοῦσσιν ἡρρέζουμένος καὶ πιθεμελιούμενος τὸ αὐτῷ ἐνδύσωντος τὸν Χριστὸν, καὶ πάλιν αὐτὸν διαδικρίνεται. Habitat in eo, qui in fide Christianā tam firmiter radices egit & fundatus est, ut nequeat deinceps excutiri: induit autem, qui sic affectus est, ut eum possit exuere denuo. Imò induitus interior, in cordis renovatione ad imaginem Christi, (de qd Pavlus ad Galat. c. 4. v. 19. ἀχρις τοῦ μορφωθῆναι Christus est νῦν, donec Christus in vobis efformetur. Et ex qd enascitur proditqe exterior illa, in vita totius ipsitudo, Christi qodammodo ipsius expressa quedam effigies) incolatus illo designatur. ita induitus istius duo sunt gradus, qorum alter ad conversionem internam, ad conversationem externam alter pertineat. ille κατοικήσων, hic κατοικώσων nomine insignitur, nec tam ἐνδύσωντος ad κατοικοῦντος, qdā κατοικοῦντος ad κατοικοῦντος gradus esse videtur. Optimè Joannes ille ὁ χρυσοπέρημων in ad Rom. orat. 24. "Οταν εἰπῃ, ἐνδύσουσθε, πάγκοδεν ήμας αὐτὸν φεβδύωδες καλέσαι. ὥσπερ ἀλοχόη φονού, εἰ τὸ Χριστὸν εἰς ήμαν· καὶ πάλιν, εἰς τὸν ήμαν ἀνθρώπον κατοικήσαι τὸν Χριστὸν. καὶ τὸ οἰκίαν αὐτῷ βέλει τὸ θύλακον τὸ ημετέρεν, καὶ οὐκ ιμάπον ήμαν αὐτὸν φεκτεῖδες" ita πάντα αὐτοὺς ήμαν τὸ ζωντεν τὸ ζεζωτιν. Cum, induite, ait, Christum, undique nobis circumjicere iubet. quemadmodum alibi dicit, Si autem Christus in nobis: (Rom. c. 8. v. 10.) & rursus, ut in homine interiore vestro habitat Christus: (Eph. c. 3. v. 17.) Etenim animam nostram esse vult Christi domicilium, eundemque nos ut vestem incingere; ut omnia ipse nobis & interius & exterius existat. Idēmque ad Galat. c. 3. v. 27. Καὶ οὐδὲν εἰδίστεσσα, τὸ οὖτον οὐταῦτον, καὶ τοῖς αὐτὸν ἀφομοσωδεῖς. Tu vero eum induisti, in te habens Christum, eidēmque conformis factus.

factus. qod disertius adhuc Schol. Græc. ad Rom. Hoc est autem
 tibi eruditior; ei perinde hanc autem sin. Κανόνες καὶ Εξάντες εἰς ἡμῖν
 παραβολῆς. Qomodo induendus est Christus? si omnia nobis
 fuerit, interius exteriusque in nobis apparet. Et ad Galat. 3. 2.
 εἰκὼν αὐτοῦ ἡμοιειστέθη, imagine quadam ejus sumus quadam modo
 amicti. Formulae denique istius, qā Christum hac ratione in-
 duere dicimur, qum non cordis tantum habitu, sed vita insi-
 tuto eidem planè Cūmēgōs Rom.c.8. v.29. i. conformes exi-
 stimus, Exemplum lusculentissimum, qia phrasis alioq[ue] duri-
 uscula videtur, qā induere aliquem dicimur, suppeditat nobis
 senex Venerandus, non tam canitie qām animi candore ve-
 rendus, nec sine honorificā mentione nominandus mihi, cui
 Graciarum literarum tyrocinia ferè prima debedo, D. Joannes
 Boſſius. Is apud Evſebium in vita Constantini formulam ean-
 dem planè cum interpretatione etiam adjunctā, jam olim ob-
 servavit: cujus hæc sunt verba de Constantini filii in ipso
 operis illius vestibulo: ρωμὴν δὲ ὅλον ἀντὸν ἐρυθρόπολον, ποντο-
 rum illum (Constantinum patrem suum) induuti. id qā fa-
 ciat, mox docet; partim θεοσεβίας ἀρετῆς, religioso animi
 affectu patri conformes; habes induitum internum: partim τοὺς
 Φαρισαῖοὺς ἐμφύποτες φαλακρούς, præclaris ejusdem institu-
 tis tam accurate insistentes, ut in eis ipse superstes adhuc vi-
 deretur; habes & externum. Christum induere itaque dicimur,
 qando vita Christi in nobis se prodit; qando vitam ita
 ad Christi normam instituimus nostram, ut qd eam contue-
 tur, verè dicere queat, Certè Christus est in vobis. Et humili-
 tatem pariter, qd est vestis istius nuptialis lacinia peculiaris,
 vel etiam amictus regalis istius pars præcipua, imo, si dicere
 liceat, principalis, tunc induere, eāq[ue] nos conveftire dicimur,
 cum ea in totā conversatione nostrā elucidere deprehenditur,
 nec roga magis, qam in tergo gerimus, qām modestia animi qd
 submissio, havd fucata tamen, in vultu, incessu, gestu, habitu,
 dictis, factisque qibusvis, intuentium ac conversantium oculis
 palam sese objicit & oggerit etiam. Ideo optimè Syrus
 Σύρος οὐρανοῦ oculorum submissionem dixit, hoc est, ejusmodi,
 qd in oculis vultuq[ue] se prodat. qod graphicè admodum M.
 Antoninus, ille Imperatorum decus, de institutis suis l. xxi.
 §. 15. ὅτι Φαρισαῖοι γεγένθεν ὄψιλει, καὶ εἰ τοὺς ὄμματα ὑπέρχεν-
 fronti

fronti inscribi oportet, & in oculis extare, qod intus in corde
 geritur. qo eodem spectat & qod זְמָרָה וְחַנְצָה dixit.
 est enim זְמָרָה operire, obtegere, involvere. Hymno 65. v.14.
 זְמָרָה valles frumento operintur. Et hymno 73. v.6. Cin-
 git eos torqis instar, superbia: & violentia חַנְצָה וְעַמְלָה am-
 etus in morem, operis eos. inde Esaja c.3. v.22.
 מִשְׁפָּטִים qod qod זְמָרָה qo minis vertatur, qod impedit, nihil video.
 Jajrus fragula vult esse qibus lectus infestinatur & obducitur.
 Sed alii plerique, in qibus & Camius, קְסֹתָה five קְסֹתָה amictus,
 velamina, qibus mulieres semet operiunt. Itaque Hieron. palli-
 ola, verit. Vatabl. pepla. Jun. amicula. nostri cum Piscato-
 re, mantels. Vestem omnes designari volunt, q& superius in-
 duatur. ut mirari subeat, qid Tremellum, quem & Beza se-
 cutus est, & hunc Genevese nostri, induxit, ut Syrum
 verterit. Amicite vos intrinsecus. Dect pour selves inward-
 ly. Non sum ignarus vocem חַנְצָה à Schindlero in Penta-
 glossio reddi intrinsecus. Verum exemplo nullo, qo id firmem-
 tur, adducto. cum contrà thema, ad qod ipse refert, חַנְצָה fo-
 ris, extrà, extrinsecus significet; unde & חַנְצָה exterior. Qin
 & aliò concedit V.C. Jo. Buxtorfius filius (פָּנָגֶד רְבָּנָיו) q i rabbis deducit à חַנְצָה qod cingere, succingere,
 obducere significet. Sic Act. c.27.v.17. pro eo qod Lucas Græ-
 cè dixerat, ραββυρίτες τὸ πάσον, Syrus habet, חַנְצָה qod
 Tremell. reddidit, extrinsecus succingebamus. Lud. de Diev,
 cingulis constringebamus. docet enim ex Lexico Syr. Arab.
 verbum hoc significare, cingulis constringere & ligare. qo
 sensu & τὸ ιχνοβάσιον usurpari mox ostendemus. Ab hac
 autem radice est נְסָתָה linteum, sindon. qod usurpavit Syrus
 Matth.c.27. v.56. & Luc.c.23. v.53. nam pro eo qod Græcè
 dicitur, επωλεῖσθαι διὰ Καρδίας, Syrus, נְסָתָה est autem
 בְּלֵב involvere. unde בְּלֵב קְסֹתָה, qd qis involvit, byssi-
 na. Ester. c.8. v.15. itaque נְסָתָה qoqe pro sindone, sive linte-
 amine, inde dictum, qod eo exterius aliquid obvolvatur; uti
 & Buxtorfius censuit. Addatur & Philippi Aqinatis expositio
 in Lexico absolutissimo; וְכֵן הַדָּבָר שְׁכָב בְּלֵב
 est, qe rem aliam cingit. ut à חַנְצָה qod parietem significat
 (eumque exteriorem, si Schindlerum seqimur; quem mirum
 tamen cur חַנְצָה inde ductum intrinsecus reddere voluerit)

qi

qui aream adēsive ambit, ortum habeat. Verum cum adverbialiter ab Apostolo usurpari videatur, verti rite poterit, vel circumcircā, cum Buxtorio, vel extrinsecus etiam, prout ipsa s vadet notatio; vel utroque significatu insimul juncto, vel ne cinctū exteriore. Atque de Syro vidimus, eum, si recte capiatur, metaphorā hujus sensum clare satis expressissime.

Proximum est, ut de Graeco videamus, nunqid nobis insolens satis vocabulum istud, qo Apostolus ipse hic usus est, qod hoc faciat, suppeditet. ἐγκατέσθι, inquit, η τανυοφερώνιν. Κλημβό inter alia Hesychio significare dicitur η κλημβόν. id qid sit, apertius docet nos Svidas, η διεγύρισκιλ. η χειδίσκι, manicarum nodum, sive vinculum, quo ea soleant illigari. Idem & θλιψτον, sive στριμένα, designare, docet nos, qod apud Grammaticum eundem illum reperitur, Κομβούτις, θλιψτούτομ. qasi στριμενισκαν dixeris, lingvā nostrā a cutiputse. qanqam κομβούτις esset potius qem nos dicimus a pickparte. zonam autem pro στριμένα usurpari, qia zone inclusos nummos gestare ex usu erat, sermo familiaris passim prodit. Inde στριμότιa seculi senioris & seqioris Gracis dicta, αποθεσμοί πνευ, sive εἰς πνειαν τημάτα, fasciculi. sive segmenta panni, illigata habentes numismata, qe in Imperatorum coronationibus in plebem promiscuam spargebantur. uti ex Codino de Offic. aula Constantinopol. & Jo. Cantacuzeno hisp. l.1.c.41. ostendunt Jo. Mevrsius in Glossar. Gracobarb. & Aloisius Novarin. Schediasm. Sacropofan. l.2.c.15. Sed & τὸ ἐγκατέσθιa eodem qo κλημβό simplex, sensu sumi, monet nos cum Etymologus; tum & Hesychius idem. qo etiam auctore, ἐγκατέσθι; est διεγύρισκιλ, illigatus, innodatus, qod Apollodori ab Etymologo adducti auctoritate firmari videtur.

— η ἐπιμέλεια

Πτήξας διτάνης, δραδερ, οπεκομβωνόπουλος.
(sive ut Svidae codices exhibent, Πτήξας διτάνη, — ut qz loquitur, mulier sit, qod si seqamur, legendum potius, διτάνη πτήξες' δραδερ, &c, qo metro consulatur.)

— amiculum,

Ubi duplicaram, desuper confrinxeram.

qz verba esse Apollodori Carystii, non Geloi, (nam uterque Comicus extitit) ex fabulā, qam Ἀπολλόποτης, i. Deficientes

inscriptis, docet &, nisi fallat, aut fallatur ipse, nos Svidas, apud quem tamen, pro *Kapuσtōs ἀπολιπτη*, legendum aut *Kapuσtōs ἀπλιτη*, aut (quod apud Athenazum reperitur, quod tamen fabulam eam Geloo tribuit) *Ἀπολιπόση*. Hanc significacionem secutus est Erasmus, quem vertit, *Innoderat*: quod explicat, *infixam vobis habere*. eodemque forsan respexit Castellio, quod *Humilitatem amplectimini*. sed & Henr. Stephanus, quod *Modestiam vos incingite*. Verum, ut ne in eo insistam, quod apud Hesychium reperio, *Καμβάσαι, ἀναλαβεῖν*, quod *Καμίους* potius legendum ex literarum serie videatur; quamquam & legi forsan possit. *Καμβάσαι, ἀναβαθεῖν*. i. circumjicere, amicire: unde *ἀναβολή, ἀμβολή, abolla*: Eodem autore *καμβάσας* etiam significat solitus, amicire; unde *καμβάσια, σέλισμα, amictus*. & ἡγαμβάσις, *ἐνιλεῖσθαι, involvi*: unde ex auctore innominato, *ἐγκαμβιωθεῖν, ἐνιλεῖν*. Hinc ergo *ἐγκάμβιον vestis*, quod quis involvit seipsum, quaeque ceteris superinduitur: & ea sexui quoque utriusque communis. Siqidem Pollux *onomastici l.4.c.18.* ait esse *ἰατρίδιον πανδύη, amiculum candidum, τῇ τῇ λάλων ἔξωιδι περιστήθων*, quod in fabulis Comicis servulorum tunicae adjici solebat. Longus vero *Pastoral.l.2.* Pastoribus in usu fusisse indicat, & vestem qidem extimam, non interulam; superariam, non subcullam. ubi de Tityro, Phileta pastoris filio, quod expeditius ac celerius iter jussum absolveret, 'Ο πά μὲν τὸ ἐγκάμβιον, μηδὲ ὄχυτος τέχεται, ὥστε νεβέσται. Ille abjecto encombomate, nudus in cursum se dedit, ad hinnuli instar. Cave tamen nudum aliter intelligas, quam modo Savl coram Samuele nudus procidisse perhibetur Reg. l.1. c.19. v.24, quo modo Vati, nudus ambularet, injunctum est, Elagae c.20. v.1. quo modo Petrus μηδὲ fuisse dicitur, & invictus & subcomitatus Joan. c.21. v.7. Varro autem, a Nonio lavdatus, in Catone, sive de liberis educandis, vestem etiam puellarum, & ingenuarum qidem, ne quis servilem tantum ex Polluce censeat, τὸ ἐγκάμβιον fuisse, nos clarè docet. Ut puerilla, inquit, habent potius in vestitū chlamydias, encombomata, ac parnacidas, quam togas. Quo loco pro Parnacides, Arnacides legi postulant Hadr. Junius & Avson. Popma, quod ex Aristophanis Nubibus Svidas, ex Platonis *Symposio* Pollux l.7.c.33. S.4. exhibent. Apraxida vero Svidas esse ait *σεβόλαιον amictus genus*

genus qoddam, in uso ad frigus arcendum; qđ ex pellis agnina conficeretur, sic dictum. ἐπανάς enim, ut Pollux l. 10. c. 9. est pellis agnina, qđ canum collaribus subsuī solebat, ne affrictu asperiore colla infestarentur. ex Platone autem apparent ad calceamenta qoqe ob mollitiem à delicatiōibus qibusdam adhibitam eandem. Sed & istas, & encombiata, è vestibus Puellaribus fuisse, qđ impræsentiarum volumus, ex Varronianis illis constat. Vester autem puellares cultiores & varietate aliquā insignes fuisse plerumq; non est vero absimile. Talis Κύπρια πολύμηλος, versicolor, an variagata tunica, (qđ & Λυδοὶ i. chlamys, sive palla dicitur) Tamaris illa, in Regum Iudaicorum histor. l. 2 c. 13. v. 18. puellarum regiarum, dum ἀδυτίαι κόρες, virgines & innupae adhuc, essent, solennis. talis & quam Josepho πλυντὴ suo Jacob conficiendam procuraverat; qđ invidia ansam primam filii reliquis adversus τὸν αἰαντὸν subministrasse videtur. Genes. c. 27. v. 3. 4. certè κομβώματα (malè κομβώματα editur) Svidz sunt γέλαστηματα, ornamenta. Et τὸ κομβώδη, ἀλι τραγούρηδη, sive ornari, usurpatum Epicharmo in Amyco, (fabula ex Epicharmeis nomen id esse docet nos Sophoclis Scholia stes, qđ Sylburgium. Portramq; trajectione verborum deceptos fugerat) suggesterunt Svidas & Etymologus, verbis illis,

Εἴ γε μὲν (μὲν forte) ἡν διαλέξει κομβώδη
qđ sit pntcbrē amictus, nitidius splendidiusve vestitus & ador-
natus. Fortasse & παβδωτή erant ἵκομβώματα ista puellaria,
qalia Gallorum sagula virgata, Maroni Eneid. l. 8. Et avro
virgatae vestes, Silio bell. Punic. l. 4. qđ habebant in virgarum
modum deductas vias, uti Servius explicat: sive striatae (qo
modo forsan Servius scriperat, strias, non vias) ad concha-
rum qarundam instar, qđ & παβδωτή ideò Aristoteli dicta,
histor. animal. l. 4. c. 4. & inde ai ē τοῖς χιτῶνος παβδοῖ, apud
Pollucem l. 7. c. 13. Certè tale qiddam lubindicare videtur
Hesychius verbis illis, Κομβώματα, τὰ εἰ παλλωτικά παρόν
χορτα, ταῦ παλέων. verum ista cum vitii suspecta sint, vix
certi qicqam inde eruas. Cæterū, utut istud se habuerit,
certum est ad amiculi decentioris alicujus, vel & cultioris,
genus, qđ extimum geri, nodōqe forsan vel fibulā adstrin-
gi, conſeverat, Apostolum iſtic allusisse, ubi monet, ut mo-
destiā,

destia, sive animi submissione, q̄e in vita se prodat palamque faciat, indutā spectabiles semet exhibeant: nec reverā reperitur qicqam qod hominum oculos magis attrahat, animos afficiat, affectus alliciat, decorum gratiamque, cū apud mortales, tum & apud Deum ipsum immortalem conciliet, qām mansuetudine modestiāqe imbutus excultusque spiritus humanus: qam idcirco ~~περιστέρας χρυσίας ή ερυθράς ιουανίνης~~ loco, mulieribus piis commendat Apostolus idem, & coram Deo πολυτάλαι, esse pronunciat, cap. 3. v. 3, 4. Sed & in *Pirkē aboth*, sive *Patrum dicitis collectaneis*, c. 6. §. 1. R. Meir de homine, q̄i legis studio incumbit, ~~בְּנֵי נָשֶׁת~~ & vestit eum modestiā; vel modestiā amicit ipsum, lex scil. ex qā etiam Deus hominib⁹ dilectus, acceptus, gratus evadit. Atq̄e h̄ec, cūm de Petri monitu illo, tum & de vocis insolentioris sensu ac significatu suffecerint, qibus ea q̄e in Hymnum primum commentari visum est, clavdemus.

A ppendicis loco, q̄e sequuntur, Capiti isti adnexa sunt. Cinnum meum hunc postquam integrum absolveram, ejus ad oram summam, sed loco primo mista & immissa, q̄ libello hoc primore sunt comprehensa: prodierant Viri Clariss. Dan. Hejnſii *Exercitationes sacre*. Eas dum evolvo, ad Petri periocham istam, qam in Capite prægresso discutiendam suscipiebam, annotata q̄dam deprehendi, & in his nonnulla ab eis q̄e h̄ic à me edisserata sunt pavillō diversa, de qibus obiter pavcis dispiciendum erit.

Primo, qđ è γυμνόμορφα vult esse vestem humilem, & servorum, q̄i cū breves tunicas, qas ἐπωμδας vocant, gestarent, super has γυμνόμορφα induere solebant, palliolum vilissimum, sed candidum, qđ & θάλαμη dicebant.

Testatur qidem post Pollucem, qem suprà adduximus, Gellius Noct. Attic. l. 7. c. 12. ἐξωμδας substrictas brevesque tunicas fuisse, circa humerum desinentes, qibus & Romani aliquando sunt usi. Qin & servos in scenā eas gestare solitos, preter Pollucem, Aristophanis ad *Vespas* scholiaстes cum Festo commisſus nos docet; qorum iste comicum ait esse vestitum, ille αὐλικὸν ιμάντον, habitum servilem. Sed Pollucis verba, qia disertoria sunt, dare, havd abs re fuerit, eo magis, qđ ad ea cum impingisset, lapsus vir summus videtur. Ex l. 4. c. 18. s. 2. ista sunt;

Komikē

καμηλὸς ἡδῆς, ἐξομίς· ἵνα τὸ χιτῶνα αὐτὸς ἀνημός, καὶ δεσμὸς προτερής φαγεῖται ἐν ἔχοντι. Comica vestis, exomis: est autem ea tunica candida, vilis, ad latum sinistrum nervigam confusa. qod postremum nota erat, quā servorum vestitus ab ingenuorum habitu distinguebatur. Pollux idem l.7.c.13. χιτῶν
ἢ, ὁ πολυμάχος, ἵνα δέ τις χιτώνα ὁ πολυμάχος εἰσαντος.
Tunica uiringe manuleata, ingenuorum habitus erat; ab alterā vero tantum parte manuleata, servorum. ita enim epitheta illa Etymologus exponit. Αυρομάχος, χιτὼν δύο χρείσαις ἔχων· ὁ λογοτεχνικός· ὁ πολυμάχος εἰσαντος. itaque qod Festus, Exomides sunt comicis vestitus, exercitis humeris, id de humero altero tantum, idque sinistro, expapillato uti poste loquitur, est intelligendum. ab exerto autem humero exomidiis tunica ejusmodi enatum est nomen.

Adhuc ιγνόμενα illud, qod & διβάληα dictum ex auctori-
bus dictis discimus, qo exomides servorum illar, sive in sce-
nā, sive extra scenam, obducebantur, fuisse iquaridior in ad-
adū, palliolum goddam candidum, & pro servili conditione vile
fatis, tale nimirum, qalem Pollucem nobis exomidem ipsam,
cui id superinduebatur, describentem in antegressis adivi-
mus, extra controveriam esse conceditur. Verum perperam
hinc concluditur, ιγνόμενα omne, aut humile, aut servile,
aut vile etiam, nedum vilissimum, indumentum fuisse. nec
vero est verisimile, ad vile atqē ignobile aliquod amiculum
respekisse Apostolum, cūm hoc vocabulo uteretur; sed ad
mundi muliebris potius partem insigniorem aliquam, qz ge-
rentem spectantium oculis conspicuam redderer & eximiē
commendatam. recteque proinde reddiderunt in editione
Genevensi nostri, Deck pour selves with hamilltp.

Tum ἐξομίδαι & ἐπομίδαι malè confundit, dum qod de
illis Pollux pronunciat, ad istas Vir Clariss. transfert. etiam si
enim ἐξομίς, ἴδης διαικη dicatur, qalem ex veteribus illis, su-
prā descriptam habuimus; at non ἐπομίς, quantum legisse
memini, servorum amictus fuisse usqam dicitur. Βημάτις
Polluci l.13.c.13. inter ea recensetur indumenta, qz χιτῶν
ἢ idia, mulierum peculiaria habebantur. Sed & ex eis fuisse,
qibus illae indui conservabant, cūm vel oblectamenti cavilla,

ad hilaria agenda, vel ad spectaculum aliquod solenne, in publicum foras prodirent, ex Chæremonis non Comici, (in quo halucinati sunt tot viri magni, Gyraldus, Camerarius, Grotius, Stephanus, Svidam erroris ducem secuti, sed Tragici, prout præterquam quod fabularum argumenta docere poterant, Athenæus, nec id uno in loco, disertè testatur) fragmento reliquo patet, in quo Oeneus (à quo fabula nomen) virginum, quas in prato quodam semet oblectantes, dum Diana forsan an Veneris ad Lunam illucentem pervigilia celebrant, & alias quidem humi desidentes cubantur, alias choreas ducentes, alias flores legentes, spectaverat, amictus gestusque describendo, inter alia ab Athenæo l. 13. representata, hæc habet,

**Εκείτο γάρ οὐ λαδικὴν εἰς Γελιώφες
Φαίνουσαν μαστὸν λελυμένην ἐπομίδθ.*

hoc est, vertente Grotio;

*Alia jacebat, candidas papillulas
Ostendens Luna, retrojecto pallio.*

quod &c, vocabulo ipso, de quo agitur, retento; sic redi poterit;

*Facebat alia quidem, solutā epomide,
Mammillulas ostentans Luna condidas.*

Epomidas autem quæ gestabant mulierculæ, nuptæ ex æ, an innuptæ virgines adhuc; *encombomata*, quæ illis superinjecta ferebant, ad earundem proculdubio conditionem rationēmque accommodata habebant; nec *epomidi* pretiosa splendidaque *encomboma* vile atque ignobile superindutum ire volebant; ne vilior ista honestiorem illam deturparet, & amictus pars altera ab alterā diffidens, spectaculum disforme atque indecorum spectantium oculis exhiberet: nec est vero aut ratione aut usui etiam consentaneum, nisi per imbrex forsan vel in itinere, tutele munimentiva cavissimæ, vestem elegantiorem viliore obvelare, quo conspectui minus pateat illa, quam conspicuum magis esse volunt plerique. Nulla itaque ratione induci possum, ut illam moniti Apostolici à viro Cl. datam periphrasin probem, *Humilitatem induite, ut encomboma nimisrum servi, cum vestem illam, illud palliolum, viles humiliisque servi, ut humilitatis indicium, gestarent.* Malum ego quidem, *Humili-*

Humilitatem induisse, ut encombomata virginis ingeniose, quibus se decorè vestitas atque exornatas exhibebant, ubi foras in publicum, inque hominum conspectum, conspicendi fortean & ipse, prodibant.

In Svidâ verò defingendo & explicando, (de qo qid sentiam, est à me suprà indicatum) uti Viro Cl. non accedo, ita nec viro doctiss. Jo. Crojo (qi adversus illum iniqiuem pavlo passim se præbet) per omnia istic assentiri qeo. Hujus postquam ad manus meas pervenerant in *Novum Fædus Observations sacra*; in eis Hejnsium deprehendi de Svidæ loco hoc tentato, notatum. Ac primò qidem Hejnsii verba sic refert. *Apollodorus* (inquit) teste *Svidâ*, postquam dixit, *Kapuſios λιτήσα* & *ἐπωύδα θύεσα δικλίου*, addit, *ἀράδις ἀνομβώσου*, forte, *ἀράδις ἀνομβώσου* & *θύεις ἐγκούβωσου*. Tum increpatione acri satis subjecta; *Animadverte*, inquit, *lector*, *quanta sit Hejnsii eruditio*, *quanta in Veterum libris volvendis, sorūmque fragmentis erruendis diligentia & prudentia*. Has voces Kapuſios λιτήσα conjungit cum verbis mulieris, qe in *Comœdia Apollodori Geloi* loquitur, ac si ea diceret, se *Carystis suam ἐπωύδα religisse*: *cum Apollodori Comœdia fuerit*, qe Kapuſios, vel *'Απολιτῆσσι inscripta erat*. *Ameliorans meminit Atheneus l.3.* — *Hec comœdia in libris editis Svida inscribitur Kapuſios ἀπολιτῆσσι*, unde Casavbonus conjicit apud Atheneum scribendum esse ē *'Απολιτῆσσι*. nos verò arbitramur has duas voces esse distingendas, arge hanc *Apollodori comœdiam inscriptam fuisse*, Kapuſios, ī *'Απολιτῶν*. Hac ille.

Atqi, ut nihil dicam, qm iniquum sit ex una aut altera, ē conjecturā, emendatione vel parum avspicata tentata, vel dextrè minus præstita, de cuiusqam eruditione, prudentiā, diligentia in universum censuram formate, sententiam proferre: certè si ex hoc ipso qod nunc in manibus est, de viro doctiss. Legis hujus latore, judicium lege parili institueretur, ab omni tam ratione qm & xqitate alienissimum esse, cùm hujus ipsius scripti pars reliqua tantum non clamaret, tum auctor ipse non immerito congereretur. Verum istud ut mittam. Primò Hejnsio vir doctiss. affingit, qe is (in eā saltē, qe penes me est, apud Cantabrigienses nostros typis impressa, editione) nullus habet, nullus dicit, nec Kapuſios λιτήσα, sed ἀπολι-

rit, præferunt Codices Hejniani. nec verba illa, cum Comici verbis compingit, sed ab eis, cum punctiunculâ intersitâ, tum & literâ majulculâ inciso in sequenti præfixâ, disertissime distinguit. *Svidas*, inquit, *postquam dixit*, *Kapusios ἀπολιπεῖσται*, & *ἐπιμίδα πύκασα*, &c. candor itaque in reprehensore meritô istic (ne qid gravius dicam) desideratur.

Tum non minus Hejnicio, quem tam inclementer exagitat, reprehensorem ipsum in Svidâ restituendo, halucinatum hic ego qidem nullus ambigo. Siquidem, qod Apollodori Comœdiam, *Kapusios* & *Ἀπολιπεῖσται*, fuisse inscriptam, affirmat, nullo id avtore comprobatur, nullâ vel probabili conjecturâ nititur. Comœdiarum Apollodori, & utriusq[ue] qidem (duo namq[ue] cognomines Comici fuerant) mentio apud Veteres reperitur havd infreqens. at qz *Kapusios* dicta, nusquam, opinor, apud ullum eorum haçtenus comparuit. *Ἀπολιπεῖσται* qz nuncupabatur, erat. ejusdémq[ue] meminit reverâ loco à Viro doctiss. indicato Athenæus, malimq[ue] cum reprehensore *Ἀπολιπεῖσται*, qm cum animadversore eo loci *Ἀπολιπεῖσται* legere, & ex Athenæo Svidæ, qm ex Svidâ Athenæi correctionem moliri. Verum pro *Kapusios ἀπολιπεῖσται*, *Καρύστῳ Απολιπεῖσται*, omnino legendum. *Apollodori* scil. Comici duo fuerant; *Carystius* alter, alter *Gelous*; à patriâ uterque sic dictus. Ex utroqe excerpta extant adhuc in Veterum monumentis, apud Athenæum, Hesychium, Pollucem, Ammonium, Evstathium, Svidam, Donatum, alios. Utriusq[ue] disertim distinctimq[ue] eodem loci meminit Pollux *l. 10. c. 31.* *Ἀπολιπεῖστῳ οὐ Γελῷ οὐ Ψαδαῖσῃ*. —— *O δὲ Απολιπεῖστῳ Καρύστῳ Αὐλίδεργατεῖην*. Nec me movet, qod *Ἀπολιπεῖσται*, non *Carystius*, sed *Geloo*, ab Athenæo adscribitur. Siquidem pari modo, qod & Casavbonus observavit, fabulam alteram, cui titulus *Γελουπότιοντος, Carystio Athenæus l. 7.*, *Geloo* Pollux *l. 10. c. 23.* attribuit. alterius itaque, prout istic, ita illius fuerit *οὐδέποτε υπερονόδος*: nisi si de avtore, hoc an illo, varia fuerint criticorum sententiaz, qod in multis, & Apollodori alterius inter alios, contigisse, ex Athenæo & Polluce (alios ut taceam) liquido patet. qm & Grotius proinde in *Excerptis suis*, fragmenta eadem nunc sub hujus, nunc sub illius nomine recensuit. Nec scilicet itaque in Svidâ restituendo qm Hejnicius, qem tamen tam se-
verè.

verè castigat, tam sæviter flagellat, versatus est ipse Crojus.

In Comici sanè verbis distingvendis consideratè minus egit; cum ita rescribit, ut hemistichium qod præmissum oportuerat, senario integro subjungendo, metrum corruprit. qalis est enim iambus iste,

Tlù ἐπωύδα Διολώ πόλεας ἀνάδει?

avt quale etiam iambi novi exordium illud, ἐπεκομβωσίου? Sed & ridiculus planè error est, qod Vir doctiss. Ἀπολλόδορος Γελῶν non semel *Apollodorum ridiculum* reddidit. Atq[ue] ut illud ne moneam, (qod qis in ferè Græcis literis vel levissimè tinctis nescit) γελῶν non γελῶν *ridiculum* denotare. *Geloī* nomen Comico illi, non à risu adhæsit, sed à patriâ. *Gela* scil. (teste Stephani Byzantini abbreviatore) urbs fuit Sicilia, juxta qosdam à *Gela* flumine præterlabente, juxta alios à *Gelone* conditore sic dicta, inde deductum formulæ geminæ nomen gentilicium, ab illâ nominis ratione Γελεῖος, ab istâ Γελῶν. Ab Apollodoro avtem *Phormionem* (sicut & *Hecyram*) suam mutuam sumpsisse Terentium avtor est Donatus. q[ui] & Poetam *erroris manifesti* reum teneri affirmat, qod in *Prologo* Ἐπιδιηγόρων eam nuncupatam ait, verbis illis,

Epidicazomenon qam Vocant *Comædiam*

Greci, Latini Phormionem nominant,

Qia primas partes q[ui] ager, is erit Phormio.

Ἐπιδιηγόρων eam dicere debuisse. id enim fabule, qam translatis, fuisse nomen, à puerâ, de qâ judicium habebatur, cùm Comici ejusdem fabula alia fuerit, q[ui] Ἐπιδιηγόρων dicebatur. Et Apollodori qidem *Carystii*, non *Geloī*, fuisse avtumo; q[ui] & geminam forsitan inscriptionem habuerit, à puerâ adjudicatâ alteram, Ἐπιδιηγόρων, à parasito litem intendente alteram, Διαβόλοντα. Apollodori Διαβόλοντα Iavdat Stobæus tom. 2. tit. 6. ex qo Pollucis codicibus medella dabitur, apud qem l. 10. c. 33. depravatissimè editum habemus, κ[αι] ἐπ' Ἀπολλοδόρῳ Καρυστία Διαβόλων, Μέγα, ὁ Φορμίων. γλωσσονθεων εἰς ὄφελον. qod Rod. Gualterus interpres reddidit; Et in Apollodori *Carystii Diaballis, Magnum, ο* *Phormio*, glottocomum non oculo. q[ui] verba Oedipo aliquo, avt Sphinge etiam indigent. Tu, lector, rescribe sis meo periculo;

χεὶς Ἀπολλόδορος Φαρμίος Διαβάλλοντα, — μέγα,
Ω φορμίος, γλωσσούμοντα ἐν ὄφελμα.

Et in Apollodori Diferente, sive Calumniantre,

Magnam ecce, Phormio, vidulum: non lippia.
 Apollodori Διαβάλλοντα esse, ex Stobeo discimus, Apollodori
 hujus avtorem Carystium fuisse ex Polluce. ex qo &
Phormionis nomen habemus; & illius qidem, opinor, qd fabula Terentianæ nomen dedit. Verum ista, de inscriptione
 geminâ, déqe fabulâ hac eâdem cum Terencianâ, ut leves fu-
 erint conjecturæ; at de Pollucis loco isto restituendo qd
 attulimus, nihil qm mera conjectura, aut suspicio, minus.
 Hæc autem eo magis hic adiçere visum, qd unâ cum viro
 doctiss. ad Pollucem emendandum, qd & alibi loco non
 uno est à nobis prestitum, hac occasione symbolam nostram
 contribueremus. Interim de V. Cl. alterius interpretatione,
 alterius reprehensione, qz sit animi mei sententia cum inge-
 nuè liberæque indicaverim, eam ipse eruditio ingenuoqz cuivis,
 libertate parili censendam relinquo.

C A P. X.

Hymnorum tituli. Hymni ἀρετίζασθαι, qot. διηγαπτοι, qot. Ti-
 tulus iudicata. 1. Personæ, 1. à qibus conscripti. Moses.
 David. Salomon. Asaph. Heman. Ethan. In Hymno 72.
 clavula adjecta, expenditur. Davidi omnes tribuentium,
 opinio rejecta. item Chaldei, qd Hymnum 92. Ada adscri-
 bit. Plures tamen Davidis, qm qd nomen ejus preferunt.
 Rabinorum & Hieronymi regula rejecta. De Asapho tribu-
 tis ambiguitur. 2. pro qibus conscripti. 3. qibus commissi-
 τιον qid. 2. Tempora, sive occasiones, 1. qibus conscripti.
 Hymni 9. & 56. tituli, expenduntur. 2. qibus adhibendi.
 סְפִילָה qid. Piscatoris opinio rejecta.
 3. Natura. 1. Qualitas, dignitas. טְכַנּוּת qid.
 קְרֵבָה qid. Varia de hac sententia. 2. Materia. אֲלֹנֶתְּמָרָה qid.
 לְתָבָרָה qid. 3. Color. צְבֻדָּה qid. 4. Musica. שְׁמָעָה qid.
 מִזְבֵּחַ שְׁמָעָה qid. Λαξιφερμαχτες ομιλι, cur sic dicti. A-
 thenaeus emendatns. Tzetzes metathns. Organa. ουτισμος qid.
 בְּתַחַת

תְּלִבָּה qid. תְּנִינָה qid. תְּנִינָה שְׁמַעֲנִים qid. תְּנִינָה, inter תְּלִבָּה וְתְּנִינָה qid. תְּנִינָה עֲדוֹת qid. תְּנִינָה bīc אַלְוָאַתָּה וְתְּנִינָה qid. carmen אַמְוָתָה. תְּנִינָה qid. סְלִמָּה תְּנִינָה qid. תְּנִינָה qid.

DE Hymnorum sacrorum titulis dissertationem (*Cur 314*)
instituimus: non quasi novi quipiam allaturi, sed quod ordinē
aliquo dispescamus, quod maximē probabile visum fuerit,
in singulorum explicazione secuti.

Hymni itaque (ita Τόνοι lubens verterim) sacri, uno simul
volumine constituti, vel sunt ἀντίχειρας, vel ἑτίχειρας.

Ἄντιχειρας, qui τίτλοι deservuntur, sunt numero viginti
quinq̄, sexta pars utique cohortis integræ. 1. 2. 10. 24. 3. 43.
71. 91. 93. 94. 95. 96. 97. 99. 104. 105. 107. 114. 115. 116. 117.
118. 119. 136. 137.

Ἐτίχειρας, qui τίτλοι preffixō infliguntur, sunt centum vi-
ginti quinq̄ reliqui.

Titulis five inscriptionibus indicantur, 1. *Persona*. 2. *Tem-
pora*. 3. *Natura*. 4. *Musica*.

Persona titulis designatae triplicem rationem, five differen-
tiam habent; à qib⁹ conscripti; pro qib⁹ confabili; qib⁹
commisſi five concrediti.

1. *A qib⁹ conscripti*, sex sunt autem, quorum nomina
Hymnis ab ipsis concinnatis preffixa reperiuntur. *Mosis*,
Hymno 90. *Davidis*, Hymno 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 11. 32. 34. 35.
36. 37. 38. 39. 40. 41. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 62.
62. 63. 64. 65. 68. 69. 70. 86. 101. 103. 108. 109. 110. 124. 133.
138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. *Solomonis*, Hymno 127.
Hemanus, Hymno 88. *Ethanis*, Hymno 89. *Asaphi* dēmīque,
Hymno 50. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. qanquam
de horum qib⁹dam non immerito ambigitur. *Asaphis* con-
scripti, an eidem ejusve posteris commisſi fuerint: partim
quia calamitates populi Dei, Temptac̄ ipsius una cum civi-
tate devastati, qd Hymno 74. & 79. deploratur. *Asaphi* sta-
te inferiora longè tempora respiciat; partim qia qorundam
Hymni nempe 75. subjecta materia Davidi potius qan Asa-
pho competere videatur.

Nisi si quis ave illa spiritu propheticō prævisa ac predicta; hunc
sub:

sub Regis personā ab Asapho conceptum & conscriptum, statu-
endum censuerit. Neque enim ullā ratione admittendū videtur,
quod Euthymius in *prefat. ad comment. in Psal.* habet; Hymnos
universos Davidis esse, etiam quorum tituli alios avtores præ-
ferunt, nam & ab Asapho hymnos conscriptos fuisse, qđ ad
cultum solennem adhiberentur, habemus ex *Annal. l. 2. c. 29.*
v. 30. Qanquam plures à Davide compositos certum est, qđ
qđ nomen ipsius in fronte gerunt: Siquidem de *Hymno 72.*
liquet, ex verbis illis ad clavulam novissimam adjectis. *Finis-*
untur orationes Davidis filii Jessei. neque enim eis assentiri
possum, qđ *ultima Davidis vota pro Solomone filio in regnum*
mox successu concepta, vel à *Solomone,* cuius nomen præfert
hymnus, (quod Mart. Bucerus opinatur) vel ab *alio ex camo-*
ribus copiam (in qđ sententiâ nonnullos fuisse Abraham Es-
dræ filius avtor est) in hymni formam redacta, & scripto tra-
dita fuisse volunt. Sed nec hunc adjectionis illius sensum esse
avtumo, (quod multis tamen placuisse video) *verba voráve*
Davidis ista novissima fuisse; cùm de aliis in historiâ sacrâ
Regum *l. 2. c. 23. v. 1.* hoc ipsum disertè affirmetur: sed vel
hunc ultimum fuisse ex hymnis Davidicis, cùm codex iste
primo confectus est; ut, qđ sequuntur ejusdem, sparsim alien-
nis immisti, piorum operâ conquisiti & deinceps adjecti sint;
(quod de *Solomonis parceriis* liquidò constat, ex *lemmate capi-*
tis 25.) vel hucusque serie qasi continuâ Davidis hymnos fu-
isse congestos, cùm ab isto sequantur Asaphi aliorumqđ serie
geminâ continuati havd pavci; etiamsi intervallo satis nota-
bili facto, Davidici qidam deprehendantur alienis illis inter-
jecti. Ceterum & de aliis. itidem, etiamsi Davidis nomen
non præferant, hunc tamen avtorem habuisse, constat aliunde;
de secundo, ex Petri verbis *Act. c. 4. v. 25.* de nonagesi-
mo sexto, centesimo qinto, & sexto, ex *Annal. l. 1. c. 16. v. 7.*
qđ loco tanquam Davidis recensentur: istorum unus integer
fere, reliqorum duorum, alterius ab initio prolixum satis
arrotina opubnor, alterius à fine versus duo novissimi.

Qin & Mōsī, nec huic tantum, plures tribui oporteret, si
regula illius fidem sequeremur, qđ in *Psal. 90. expositione*
ad Cyprianum tradit Hieronymus: *Hanc esse Scripture sacrie*
confutudinem, ut *Psalmi,* qđ, cuius sint, titulum non habent,
et

eis deputentur, qorum in prioribus nomina continentur. unde statuit ipse Hymnos undecim, ab isto ad centesimum usque, ejusdem auctoris; nempe Mosis esse. Ambrosius certè de fide orthodoxâ contra Arianos c. 3. sicut ex Hymno 72. sub Davidis, ita è 97. sub Mosis nomine lavat nonnulla. Catechismus regulâ huic fidem non derogat, sed abrogat planè, qod Hymno 99. v. 6. Samuelis fit mentio, post Moitem seculo uno & altero nondum nati. Nec satisfacit omnino suffugium illud Hieronymianum, prophetatum esse à Mose Samuelis nomen; cum de Samuele hymni auctor, quisquis fuerit, tanquam de personâ tempore suo notâ satis nobilique loqatur. De Hymno itidem 50. Asaphone conscripta, an eidem concreta fuerit, qd ambigant, non desunt; sicut & de reliquis, qd nomen ejusdem in fronte gerunt. (Nam Paraphrase Chaldaei nullam hîc habeo rationem, qd Ade protoplasto Hymnum 92. tribuit.) Verum, tum de istis, tum & de ceteris omnibus, qorum conditores in obscuru delitescant, qod de Libro Job olim Gregorius Rom. prefat. c. 1. idem pariter dictum sit: de literis Regis aut magnatis cuiuspiam cum constet, de calamo, qd exaratum, vel amanuensi, à qd scripto sit traditum, vel concinnatum etiam, litem movere qd prodiderit? Cum enim, inquit ille, rem cognoscimus, ejusque rei Spiritum Sanctum auctorem tenemus, qd scriptorem quirimus, qd aliud agimus, nisi legentes literas, de calamo satagimus? In quam eandem mentem & Gregorio prior Theodoretus, de hoc ipso agens argumento; Ποιαν μως περιέλθειν αφίλεται, είστε τέτοι, πάτες, εἴτε εὐθύγαροι πάτες; Διηγεῖτε οὖτε, οὐδὲ οὐδὲ τοις πατέσι εἰσοράτες Κωνσταντίου ἀπάτες; Quid mea refert, hujus omnes, an illorum nonnulli sint, qum universos Spiritus divini afflatus conscriptos fruisse compertum sit?

Atque hac de eis, à quibus confecti; sequitur de eis, vel pro quibus conscripti, vel qorum fidei curæque demandati prædicantur.

2. Itaque pro Solomone, Hymnus 72. pro è Dei populo afflictio qovis, Hymnus 102. conscriptus perhibetur.

3. Qibus commissi, vel generatim designantur, מְנַצֵּחַ prefecto, symphonie magistro. ex Annal. I. 2. c. 2. v. 2. 17. & c. 34. v. 13. ubi מְנַצֵּחַ oi sp̄odiasculas, sive operis prefecti dicun-

dicuntur, ut R. David Kimchi & Abraham Esdræ filius. Græci, LXX q̄i censentur, εἰς τὸ τίκτον, in finem ; q̄asi esset ΠΝΓ? q̄omodo ex Rab. Gaonis sententia, Abraham Esdræ filius exponit : ut hymni intelligentur, q̄i perpetuò cantari debeant. Verū prius illud probabilius videtur, qum & ΠΝΓ? pro operis cum prophanis, tum & sacris procurandis & promovendis prefici ac p̄esse creberimè sumatur : uti videre est Annal. I. c. 15. v. 21. ubi de musicis etiam disertè usurpatur. & c. 23. v. 4. & l. 2. c. 34. v. 12. & Ezra c. 3. v. 8. 10. At Aqila & Theodotion, τῷ νικητῷ, ei q̄i vicitoriā p̄abat. ac si hymnus ἵνα ψαλτής. Symmachus, δημιούργος, q̄asi canticum triumphale, designaretur ; qod ipsum hymnorū argumentum s̄apenuero refellit. Sunt autem hi hymni. 4. 5. 6. 8. 9. 11. 12. 13. 14. 18. 19. 21. 22. 31. 36. 39. 40. 41. 42. 44. 45. 46. 47. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 75. 77. 80. 81. 84. 85. 88. 109. 139. 140.

Vel speciatim ; Ἰεδυθύνης choro. Hymn. 39. 62. 77. Corachis posteris. Hymn. 42. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 84. 85. 87. 88. Asapho ejusdemve posteris. Nam de eis, q̄i Asaphum inscriptum habent, qod suprā monui, ambigi potest, an & in hac classe sint ponendi. certè hymnodiae formulas q̄asdam Asapho ejusq̄e choro à Davide contraditas, habemus ex Annal. I. I. c. 16. v. 7. Cæterū ego Asapho ex eis q̄os suprā recensui, partem benē magnam havd illubenter detulerim ; Et Hymnum 73. eo magis, qđ ad Hymnum proximè antegressum Davidicis finis datus dicitur. Qin & eis, q̄i antecesserant, intersiti sunt nonnulli, q̄i Israelis μελοποιῶν illum amorem conditorem habere non poterant : è q̄ibus est celeberrimum δημοτικόν illud, hymn. 45. at verò posteriores illos, 74. 79. 80. 83. Asaphi posteris potiū concreditos, q̄am ab Asapho ipso confessos, ex argumenti ratione proclivius est credere ; de qo qid sentiam ; est superius indicatum.

Hactenus fuerunt personæ hymnorū titulis designatae : tempora sequuntur, q̄ibus vel confecti, vel adhibendi prædicantur.

Tempora, sive occasioes, q̄ibus sunt conscripti, cum in Davidicis solis reperiantur exposita ; idcirco pro rerum ab eodem gestarum ordine classem istam digeremus. conscripti sunt itaqe,

I. Ad

1. Ad Golgotham Hymn.9. si Chaldaicum Paraphraſten ſequimur, qui **לְמִתְּנָהָרֶת** exponit, *super mortem ejus q̄ inter duas acies medius conſtituit.* qod & in editione primā amplexus eſt Tremellius: ex Hist. Reg. I.1.c.17. v.8.50. minūs enim probantur, q̄i de Nabale accipiunt.

2. Ad aedes Davidis per ministros à Savle miſſos perſcrutatas. Hist. Reg. I.1. c.19. v.11. Hymn.59.

3. Ad falsas Gufbi Benjaminita calumniaſiones. Hist. Reg. I.1.c.24. v.9. Hymn.7. nam de Shimeo q̄i intelligunt, qib⁹ probetur id, vix reperiunt.

4. Ad apprehensionem ſuam Gathi. Ibid. c.21. v.11. Hymn. 56. de occaſione conſtarē ſatiſ videtur. ceterū obscuriora ſunt verba illa, **וְיַחֲזֵקְתָּן** **לְעֵינֶךָ** **לְעֵינֶךָ** de vim patiente (*animā*, uti in **בְּרוּךְ** Salomonico ſuppleri ſolet) à manuſulo longinquorum. Jun. & Tremell. de columba obmutescenſie (i. mutā) in longinqis locis. Post Jajrum & Camium, Calvin. Moller. Piscat. & alii plerique. nam Eſdraides cantilenæ aliquujus vulgo notæ, ad cujus modos hymnus iſte compositus fuerit, initium avtumat fuiffe.

5. Ad evaſionem ab Abimelecho. ibid. cap. 22. v. 1. Hymn. 34.

6. Ad commorationem ſuam in deſerto Iudee. ejusdam cap. v.5. Hymn.63.

7. Ad Ziphitarum prodiſionem. ibid.c.23.v.19. Hymn.54.

8. Ad ſtationem Githream, five arce dominice deduciſionem. Histor. Reg. I.2.c.6. uti vult Junius; quem viſe ſis. Hymn. 8. & 81.

9. Ad increationem propheſicam, de adulterio homicidiō q̄ perpetrato. Hist. Reg. I.2. c.12. Hymn.51.

10. Ad fugam ab Absalom. Ibid.c.15. v.14. Hymn.3.

11. Ad dedicationem, five iſtaſurationem domus ſue. ibid. c.20. v.3. Hymn.30.

12. Ad liberaſionem, cùm à Savlis iſſidiis, tum & ab uni- verſis inimicorum ſuorum conatibus. Ibid. c.23. Hymn.18.

Atq̄e haec fuerunt tempora & occaſiones, qib⁹ confecti & conſcripti; ſequuntur qib⁹ adhibendi & uſurpandi deſignantur.

Ea vel sunt stata & ordinaria, vel è re nata, & extra ordinem emergentia.

Prioris generis sunt, *tempus*, aut *dies*; *aurora prima*, (ita יְמִינָה Junius reddit) cui Hymn. 22. aut *septimana*; *dies Sabbathi*; cui Hymn. 92. destinatus perhibetur.

Posterioris sunt, *tempora*, aut *afflictionis* & *angustiarum*, cui Hymn. 102. aut *agrititudinis* alicujus affligerentis, cui Hymn. 88. amolienda destinatur; si Piscatorem segimur, qd בְּתַלְתָּן vertit, *de infirmitate affligendi*, sive *afflictionis*. i. *afflidente*, ut פְּתַלְתָּן agrotare, *infirmari* deducatur. qd & Jajro alijsqe visum. Verum & Syntaxis mihi pavillo coactior videtur: nec vocabuli ea significatio Hymni 53. argumento qadrabit, ubi idem ipsum deprehenditur.

Ad tertium illud transeo, qd inscriptions istae indicare videntur. Ea est Hymnorum ipsorum, qibus prafiguntur, *natura* & *conditio*.

Hoc nomine comprehensam velim hymni, vel qualitatem, vel subjectam materiam.

1. *Qualitatem*, sive *dignitatem* & *excellentiam* qd attinet; hinc fit, ut alii, *avrea cantilena* (ita בְּתַלְתָּן à בְּתַלְתָּן) qd *aurum purissimum* & *purgatissimum* designat, Jobi c. 28. v. 16. 19. Hymn. 45. v. 10. Dan. c. 10. v. 5. exponunt post Abraham Esdræ & Dav. Camium, Jun. & Pisc.) Hymn. 16. 56. 57. 58. 59. 60. alii *graduum*, sive *excellentiarum*, i. *excellentissima*, (ut Jun.) *in summo gradu* (ut Piscat.) *collocande* dicuntur. qo modo בְּתַלְתָּן אֲנָשֵׁן homo *gradus*, sive *excellentie*, pro *excellenti* dicitur, Annal. l. 1. c. 17. v. 17. Hymni quindecim serie continua simul dispositi, qorum agmen dicit Hymnus 120. clavdit Hymnus 134.

Conjecturas interim havd sum inscius deprehendi varias de appellationis hujus ratione. alii enim ad modum canendi referunt: ideo בְּזֹל בְּזֹל יְשִׁירָה in sententiâ R. Saadias Gaon fuisse dicitur Abraham Esdraida; qd tamen ipse mavult esse poeseos alicujus nomen, ad cuius modulum formamque essent decantandi. alii ad locum referunt, in qd cantari solebant: in gradibus scil. 15. numero, qibus ab atrio mulierum ad virorum ascen-

ascendebatur. qod Salomon Jajrus censuit. alii denique eō
volunt conditos fuisse, ut vel è Babylonicā jam olim capti-
vitate (qā reditus נִזְבֵּן ascensio dicitur Ezr.c.7. v.9.) vel
ab eā deinceps, in qā jam agunt, dispersione, sub Messia
tempora, reduces, inter redeundum & ascendendum in terram
suam, qō itineris tādio se exolverent magis, decantarent : qō
& David Camius post aliorum interpretationes recensitas
inclinare ipse videtur. nam cetera horum vel commenta, vel
deliria, transcribere tādet, sed nec his ipsis probabile qicquam
subesse videtur.

Subjectæ materiæ ratione major adhuc in titulis varietas re-
peritur. indicantur enim ex inscriptione qidam esse iuncti
sive comprecatorii, הַלְּבָדֶן precatio, Hymn. 17. 86. 90. 102. qidam
אַמְעָלָתוֹן, deprecatorii, הַלְּבָדֶן ne perdas, Hymn. 57.
58. 59. 75. qidam אַמְעָנוּרָעָתָהוֹן, commemoratori, sive com-
monitorii. Hymn. 38. 70. לְהַזְכֵּר ad recordandum. i. memoriam
statuendam mali sui & liberationis à Deo accepte. Jun. at ego
malim, ad reducendum in memoriam, Deūmque de angustiis, in
qibus versentur, commonefaciendum. confirmat tota Hymni
utriusque compages. nec secus ceperim Annal. I. I. c. 16. v. 4.
ubi יְהִי ab תְּנוּנָה & לְלִבְדֵּן diserte distinguitur. qidam דְּעָמָדָתָהוֹן, obtestatorii. הַלְּבָדֶן testimonium, vel obtestatio.
Hymn. 80. non tam qd fidem Ecclesie in Deum suam ex testi-
ficietur, ut Junius vult, qām qd Deum enixè obsecrent, cūm-
qe qodammodo obtestentur, per curam de se priùs habitam, cui
adversari, ejusdēmque successum, qem irritum planè facere
videantur, qā tum ab hostibus suis patiebantur ; ut opem
ferre, & è malis quibus premantur, eruere ipsos velit. hoc
enim insinuat hymni ipsius argumentum. exterum חַוָּשׁ יְשָׁשׁ
Hymn. 60. alio spectare videtur, ut deinceps videbitur.
qidam אַחֲרֵיכֶן, gratulatorii. הַלְּבָדֶן confessio, sive gratiarum
attio. Hymn. 100. qidam אַתָּרְנָהוֹן, lavdatorii. הַלְּבָדֶן layda-
tio. Hymn. 145. Et qibus inscriptionis vice prafigitur חַדְרָה
lavdate Deum. Hymn. 106, 111, 112, 113, 135, 146, 147, 148,
149, 150. qidam ἐρωτικόν, sive θηδαλεύον. amatorii, sive nap-
tales. ἀγάπης amorum. epithalamium illud insigne. Hymn. 45.
qidam denique אַדְמָנָהוֹן, sive אַדְמָנָהוֹן, eruditiorii. לְמַלְכָּה
eruditior. Hymn. 32, 42, 44, 45, 52, 53, 54, 55, 60, 74, 78.

88, 89, 142. & 7077 ad docendum. Hymn. 60.

Restant *Musica*; qæ eò magis in abdito sunt, qia prisca temporum illorum Musica jam diu est, qod tota ferè interierit. qod non obscurè agnoscit Camius non semel. Nos ea, qæ clara magis videntur, ulnis obviis amplectemur; in reliqis divinationes qalescunq; ubi nihil dilucidius occurtere visum fuerit, admittemus, necessitatì obsecuti.

Qæ ergo *Musicam* modumque canendi spectantia, titulis hisce comprehenduntur, ea vel *generatim*, vel *speciatim* designata sunt.

Generatim dico: qod ex Hymnis istis, qidam *assà* voce canendi destinantur; unde ☐יְלִיָּה וְדָא, ḥruat, *cantica*, *cantilena* dicti, qod nomen est Hymnis, 7, 26, 46 78. tributum, qidam ad *organa Musica*: unde ☐יְלִיָּה וְדָא, *psalmi*, dicti, qam distinctionem agnoscere videtur Apostolus ad Coloss. c. 3. v. 16. ubi *odas à psalmis* distingvit, eisdemque *hymnos* (qod nomen utrosqe illos forsau comprehendat) adjungit. Hujus generis feruntur plures multo. Hymni, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 12, 13, 15, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 29, 31, 38, 39, 40, 41, 45, 47, 49, 51, 62, 63, 64, 73, 77, 79, 80, 82, 84, 85, 98, 100, 101, 109, 110, 139, 140, 141, 143. Ex his avtem, alii *vocibus praelatis* canebantur, ut in versiculis singulis decantandis *voces praarent*, *organa segerentur*, unde רַבְעֵי כָּלִיל וְדָא *oda psalmi* nomen habet Hymnis, 30, 65, 67, 68, 75, 87. alii *organis*, ut *hec praarent*, ille segerentur. unde רַבְעֵי כָּלִיל *psalmi oda* appellatio in titulis Hymnorū 48, 66, 83, 88, 108. Facitq; huic qod de suorum Musicā Triclinius habet. ad Pyndari Olymp. edam. 2. Αναξιφόρμυγες ὕμνοι. εἰ τὸ φόρμυγθον ἀνδρῶντος, πεποντὸν τὸ τὰ φύματα λυτίσαι, εἴ τὸ ὄπον τερψίαν καὶ τὸ λύγη αἴρεις. Ηταύτῳ τὸ φόρμυγθον ἀντανέβουντο. πεποντὸν τὸ ἔργον, εἴ τα τὰ φύματα ἀπῆσθον, οὐκ εποντος "Ομρόθ., (Odyss.a. v. 155. & 8. v. 266.)

"Ηταύτῳ τὸ φόρμυγθον ἀντανέβουντο τὸ ἔργον.

Prius enim citharam pulsabant, tum canebant. atq; ita Eustath. ad Odyss.a. ἀντανέβουντο, ἀντανέβουντο, οὐκ ἀντανέβουντο quum apud nos vice versâ, ubi cantus vocalis musicis organis admiscetur, ille plerunque praeat, sequantur ista. Qod & antiquitus obtinuisse testatur, & contra ius falso suo tempore violati cepisse conqueritur in *Hyporchemate Pratinas*. *cantus*, inquit, *chorum ducat sc.*

'Ο δ' αὐλός ὑπερ Χορδίται.
Καὶ γάρ ἐστιν ὑπερβήτης. —

ita enim leg. non, id' αὐλός, qod contra Lyrici mentem codices exhibent.

Pest hunc segatur tibia:

Quia hec illi inserviat.

Laudat lib. 14. Athenaeus, q̄i & alios qoqe havd pavcos refert indignatos, ὅτι τῷ τῷ αὐλαῖς μὲν Κυανοῖς τοῖς χοροῖς, ναδάρῳ λοι πάρειον· ἀλλὰ τῷ χορούς Κυανοῖς τοῖς αὐλαῖς. Siqidem necesse erat, ut ei qod præisset, accommodaret se id qod secundas teneret. Nec alia Pindaro, qām q̄e Pratinx mens, ille οἰραγῆς ἀρδατειν τῷ θύμοις, (contrà qām Tzetzes explicat) iste χοροῦς ψανγετοῖς & αὐλῷ postulat. Interim Musica istiusmodi antiquior havd pavillo videtur usus, qām est Plinio visum, q̄i bīst. natur. l.7.c.56. tradit, Cithara sine voce ceciniſſe Thamyram primum; cum cantu Amphionem, vel, ut alii, Linum; cum tibiis canere voce Trazenium Dardanum instiuiſſe.

Organæ, sive Instrumenta Musica, q̄e hymnis istis decantandis adhibenda designantur, duūm sunt generum. Vel enim sunt ποδοπαντή, inflatilia, בְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ Hymn. 5; nam לִילְלָה tibia, fistula. Esajæ c. 5. v. 12. & c. 30. v. 29. & בְּנֵי סְפִירָה fistule. Exod. c. 15. v. 20. inde dicta, qod sint perforata & excavata, à לִילְלָה perforare. q̄o & בְּנֵי סְפִירָה in titulo Hymni. 53. & 88. refert Cl. Junius; reclamante licet; sed frustra, puto, (qod & prius dictum) cum aliis qibusdam Jo: Piscatore. Vel sunt κρυστάλλῳ φυλασσονται, pulsatilia, q̄a avt bacillis plectrīsve cedebantur, avt manibus digitisve attractabantur. בְּנֵי בְּנֵי pulsatōre, unde בְּנֵי pulsatōres cantoribus juncti Hymn. 68. v. 9. q̄e vox etiam Abakkuko usurpata, c. 3. v. 19. qo loco illud observandum, ad hymnum extreum subjungi, qod in istis præfigi aſſolet. his destinantur Hymni, 4. 6, 54, 55, 61, 67, 76. istis accensenda videntur בְּנֵי בְּנֵי qāsi hexachorda dixeris; nam & τὸ έντατον, q̄e fidiculis diffentis attactisqe sonum edunt modulatum, inter φυλασσονται locum jure sibi vendicant. juxta illud,

Aſſuetam digitis pollice range lyram.

dēq̄e istis usurpatur verbum בְּנֵי & בְּנֵי hist. Reg. l. 1. c. 16.

v. 16, 17. his destinatur hymnus 45. & 80. Sed & 60. ubi תְּדוּתָה יִשְׁוֹשָׁ hexachordum testimonii reddunt; & exponunt, Sacerdotum proxime arcam testimonii in templo Dei consistentium. Sed & פְּנַיִם five instrumenta Gittha, si ita vertere libuerit, hoc referenda sint. qod vocabulum Hymnis 3. praelatum deprehenditur. 8, 81, 84. nec intelligo satis, qare Cl. Junius, Gittham stationem prioribus duobus, novissimo Gitthaa instrumenta, reddiderit. nisi forte qod hymni 84. argumentum stationi Gitthaz minus convenire animadverterit. Verum huc eum ratio monere poterat, alio spectare vocem hanc.

Speciatim modulationis ratio designatur;

Vel qoad ordinem canendi; per vices, alternatim. ita enim interpretandum puto τὸ ποιῶν Hymn. 88. ex Exod. c. 15. v. 21. Υἱοὶ respondit eis Maria. & Ezra c. 3. v. 11. Υἱοὶ & responderunt. i. vicissim cantabant. Piscat. & nostri. qanquam Junius simpliciter, canendum verterit: prout & formulam eandem usurpari existimat. Exod. c. 22. v. 18. & Elajæ c. 27. v. 2. qibus tamen locis, nihil obstat, qd minus & de carmine αὐστηρῷ accipiatur.

Vel qoad tonos (de qibus Junium sequimur) eosque vel singulos; ad acutum; תְּנוּתָה voices virginae. Hymn. 46. ad gravem, פְּנַיִם pingvem, bassum. Hymn. 6. 12. Annal. l. 1. c. 15. v. 21. ad medianum, five (ut Jun. editione novissimæ) contratenorem. תְּנוּתָה חֲמֵתָה יִשְׁוֹשָׁ Hymn. 9.

Vel omnes junctim; Ιων ode erratica. i. mixta, multiplex cantu, qd omnibus Musica rationibus decantatur. qod Tullius Synodiam voce Gracca dixit. Jun. Hymn. 7. Ciceronis locus est ad Attic. l. 10. ep. 6. Titulus idem sed multitudinis numero conceptus, etiam Habakkuki hymno praefixus reperitur.

C A P . XI.

Exercitatoris de Psalmorum titulis dissertatio disputatur.
Hymni 38. & 70. dixiloxi potius ḥ̄ ḥ̄ ḥ̄ ḥ̄ ḥ̄ ḥ̄, qām dī ḥ̄
eisus. Tōsum illum processum, unde Gradum Psalmi nūscu-
pentur, commentarium videri prorsus videri. Arca ē domo Da-
vidis deduēta non legitur. Hymn. 120. Liberationem Ägy-
ptiacam non respicit. Hymni ḥ̄ ḥ̄ ḥ̄ ḥ̄ festo solenni non con-
gruunt. Hymn. 127. Salomonis domum stirpēmque, non Tem-
plum respicit. Ad varias occasiones scriptos, nonnulli. Capti-
vitate Babylonica ex eis posteriores deprehendi. De Abyssi
inundatione repressā, putidum commentum. De titulis non
intellec̄tis sibi ipse Exercitator non constat. In librorum 5.
subjectā materiā definiendā, insigniter balucinatur. Graci
151um adjiciunt.

Pensum istud ubi absolveram, incidi in è nostris Viri eru-
 ditissimi *Exercitationes* qas divinas (*Theologicas*, opinor,
 volens) inscriptis. Ibi inter alia de *Psalmorum Titulis Exerci-*
tationem offendit, numero *decimam septimam*. in qā occurunt
 nonnulla, de qibus (bonā cum ipsius veniā) pacis dispicere
 velim.

Primo de titulo illo יְהִי הַמֵּלֶךְ Hymnis 38. & 70. preffixo,
 non possum illi assentiri; eo nimurum indicari, conscriptos
 esse *Hymnos* istos in memoriam liberationis alicujus notabilis,
 vel insignis beneficii alicujus. qia utriusque argumentum aper-
 tè doceat, conceptos atq[ue] exclusos fuisse afflictionis, ærum-
 na, angustiarum tempore; nec esse liberationem jam habi-
 tam celebrantis, sed prastari atq[ue] exhiberi eam enixè postu-
 lantis. qod & suprà monueram.

Secundo, רְאֵבָדְנָה יְהִי שׁ (ita enim malim, qam מֵי שׁ)
 cur dicantur, rationem assignando, factum refert, ut *qam*
Arca à Davidio domo in templum deduceretur, in iunctore Hym-
nus 119: accinerent, cuius initium est, Beati immaculati in
viâ, & de Lege divinâ maximâ ex parte agit: qum Atrium
Gentium intrabant, novissimam ejus periocham decanearent:
cùm in Atrium populi processissent ulterius, in primo gradu con-
fisteres, Hymnus 120. canerent, in qo mentio liberationis po-
puli

puli ex Ægypto; in secundo Hymnum 121. Auxilium mihi
 à Domino. in tertio Hymnum 122. Latatus sum, cùm dicerent
 mihi, Ascendamus in domum Domini: atque ita in singulis reli-
 quis Hymnos singulos; usque ad octavum, in qo, cùm adficia in-
 signia in Atriis Leviticis ob oculos haberent, Hymnum 127.
Nisi Dominus adificaverit domum &c. cecinerint, tum ubi A-
 trium Sacerdotum ingredierentur, Hymnum 128. decantatum.
 in gradu verò ultimo Hymnum 134. Benedicite Domino servi
 ipsius omnes, q̄i noctu in domo ipsius vigilias obitis. Populo av-
 tem cùm ulteriùs progrederi nefas esset, sacerdotes cum Arcâ
 processisse: q̄i Templi vestibulum intrantes, cantabant ex
 Hymno 118. v.19. Aperite mihi portas justitiae, in eodem con-
 sistentes, v.20. Hec est porta Domini, per quam justi intrabunt.
 in Templo medio constituit, v.22. Laudabo te, q̄ia exaudiisti
 me, factus es mihi in salutem. denique cum Arca in Sanctum
 Sanctorum immittebatur, Hymnum 24. occinebant. Atq̄i 1º
 nullo avtore ista omnia dicuntur. avt si apud Rabbinulos &
 Doctorulos Judaicos, qo hominum genere nihil nugacius,
 ejusmodi qippiam offenderit, qām tamen parùm consulti avt
 considerati fuerit, ex eorum avtoritate, qā nec farfari folia
 leviora existant, commenta istiusmodi, vel somnia potiùs,
 tam fidenter obtrudere, ac si rei gesta coram ipse interfuis-
 set, aliis potiùs perpendendum lubens relinquo. 2º *E civi-
 tate David, Arcam Fæderis deductam legimus, Histor. Reg.
 1.3. c.8. v.1. & Annal. l.2. c.5. v.2.* at è domo Davidis nul-
 quam. nec ex Annal. l.2. c.8. v.11. id probatur. qod avtorem
 hunc forsan fefellerat. 3. Non est verosimile avt à singulari ac
 unico actu istiusmodi tot Hymnis nominis idem peculiariter
 hasisse, avt si hasisset, non fuisse serie continuâ unâ cum il-
 lis dispositos, & titulo notabili ejusmodi aliquid insinuante in-
 signitos, q̄i eodem tempore adhibebantur, reliquos. 4. Nec
 occasione illi satis congrua sunt Hymnorum istorum maximâ
 ex parte argumenta. nec ad liberationem Ægyptiacam spe-
 ciale Hymnum 120. qifquam unquam probatum dederit; imo
 vix cordatus qifquam facilè in animum induixerit: & si vel
 maximè spectaret, ad arce deductionem qid tum faceret? nec
 ad Dei Templum, sed ad Salomonis domum ac stirpem Hym-
 nus 127. refertur. Et huic proximus nuptialis est potiùs
 qām

qam *dedicatorius*. tum 123. & 130. sunt *χεττιασκοὶ ἀγένητοι*, tristis uterque probris materiae, qz tempestati tam festae, tam latæ, tam favstæ, nullo modo competebat. ut illorum probabilius saltē sententia fuerit, qz ad *varias occasiones* conscriptos volunt hosce hymnos, qos Levite vel Sacerdotes, prout uniuscujusqz occasio postulabat, qo vel *thoro nuptiali* benedicrent, vel *adversus opprobria solamina adhiberent*, vel *in anxietate & angustiâ positum reficerent*, vel *fiduciam in Deo collocatam confirmarent*, è loco eminentiore voce clarâ decantarent. Atqz verò collocatae Hymnus 132. conveniebat magis, qm qz istic assignatur, 24. Sunt ex his denique, qz avi posteriotis omnino videntur. Hymnus certè 126. post populum è *transporatione Babylonicâ* reducem, confectus eruditis plerisque agnoscitur; qod & Salomon Jairus planè pro comperto habet. facitqz eodem qod David Camius observat, *captivitatis mentionem* in his *graduum*, qos appellant, *disertè factam* reperiri. Non minus itaque à ratione alienum videtur fuisse commentum istud, qm putidum illud magistellorum eorundem nugamentum, de *abyssō*, qz cum *Templi fundamenta* jaciebantur, ita *exundasse* dicatur, ut periculum fuerit orbem terrarum universum *submersum* iri, n Achitophel (qz tamen sub Davidis tempora defunctus deprehenditur) nomine ineffabili scripto ad *gradus quindecim* eandem cohibuisset, qod figmentum tamen secutus videtur Paraphrastes Chaldeus, qum ait Hymnos istos dictos fuisse נְבָקֹת רַחֲמָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל de *ascensionibus abyssi*. satis scilicet fuerat fabularum portentosarum fabris hisce, qod in Hymno 129. וְעַזְבָּן de profundis ad te clamavi, Domine, legerant. וְעַזְבָּן si foret, nihil certius fuisse.

Tertiò, qod *Hymnorum titulos*, qz non intelliguntur, affirmat esse vel *Tonus Musicos*, vel *Instrumenta Musica*, animadversionem aliquam poscere videtur. Etenim, ut ne excipiā, non videri ab intellectu nostro ista dimota prorsus universa, cùm interpretationes nonnulli certas satis præferant, probabiles etiam è reliquis admittant; qz qz fit, ut qz negat intelligi, qzdam nominatum pronunciat ipse esse *Tonus Musicos*. qzdam nominibus etiam suis designata, esse *Musica instrumenta*. ubi ipse qoqe sibi denuò contradicere

videtur, quum מַחְלָלָת Machalath, nunc in hac, mox in illâ classe reponit, qm & illud הַשְׁמִירָה Hymni 22. primo loco inter non intellecta recenset; mox esse tonum Musicum affirmat. Pavlo post, hymnum istum tempore matutino ad holocavisti matutini oblationem accini solitum refert, quando 92. in die Sabbati. at unde novissimum hoc habet, nisi ex titulo ipso, prout Junius eum interpretatus est? ea autem si recta est interpretatio, nec inscriptio illa non est intellecta, qd primo, nec tonum Musicum designat, qd secundo loco dixerat.

Denique *Hymnos* in libros quinque disperitos fuisse jam pri-
dem monuerunt Epiphanius de mensur. & ponder. § 5. Hilari-
tius prologo in Psalm. Hieronym. prologo galeat. prefat. in
Psalter. ad Marcell. de vocabul. Hebr. & de Sela. aliud. unde
in Midras Tebillim legitur: Moses dedit quinque quinarios legio;
David librum Hymnorum, in quo quinque libri. licet hoc non sit
usq[ue]q[ue] verum; cum Davidis tempore horum pars non
contemnenda nondum extaret. Sed & Epiphanius Psalteriu-
m ἀλλα κατάτυχον, sive novum Pentateuchum nuncupat.
Librum primum claudunt Hymno 41. secundum 72. tertium
89. quartum 106. quintum & ultimum 150. nam quem adjiciunt
Graci tanquam à Davide confectum post Goliam inter-
fectum, nec μετωπὸς svaem illum spirat, nec in Canonem
factum unquam receptus est. Verum qd vir doctissimus, li-
brum primum vult res tristes canere; secundum letas; ter-
tium tristes; quartum letas; quintum strasque; intuenti pe-
nitius, frivolum planè & à veritate alienum comperietur.
Ecqd enim triste Hymnis 1.2.8.9.11.15.18. (qd est κανί-
ζουν solenne) 19.20.21.22.24.29.30.33.34.36.37. qd sunt
omnes libri primi, continetur? tum secundus, qd res letas
canere dicitur, à tristissimis ac mœstissimis planè orditur.
Hymnis 42.43.44. sed & ut de 49. & 50. qd sunt increpati-
vi, nihil dicam; qis 51.53.55.56.58.59.64.69.70.71. letis
aceenscat? Librum autem tertium qd attinet; ut nihil
dicam hymni 73. qd hic chorum ducit, letam saltem ηγε-
σησθαι esse: quantum animi latitudinem atque alacritatem spirant,
75.76.81.84.87. tum quartus; qd leta denuò reducere perhi-
betur, vanitatis calamitatisque humanae deplorationem mœ-
stissi.

stissimam hymno 90. statim ab initio prefert. cui adjicias
 licet 94. 102. & 106. q̄i sunt toti ferè ~~χερτιαστοι~~. nam de
 quinto eodemque novissimo qod censuit, de reliquis qibusque si
 paria statuisset, havedqaqam à rei veritate aberrasset. habent
 enim cum libri omnes *lata tristia*, & *lata tristibus* immista;
 tum & Hymni etiam ipſi iidem, qomodo vita mortalis, &
 Christiana cumprimis, eadem utraqe freqenter sibi invicem
 intertexta.

S 2

Liber

Liber Secundus.

C A P . I.

In Genes. 1.1, nonnulla explicanda & dispicienda proponuntur. Talmudica commenta de mundi inchoati tempore inde eruta. Cabalistica de Trinitate aliisque eis paria. Talmudica alia de creationis fine, & iisinc, & ex Cap. 2.4. Targumistis versio, à nostris etiam arrepta, rejecta. Rejetta & nostrorum quorundam gemina, ab Hieronymo altera, altera à Tertulliano commemorata. Johannis 8.25, frustra huc trahitur. Veritas à mendacio suppetias non postulat. Versiculus Mosis primus enunciatum integrum plerisque, cum novâ tamen Petro Picherello syntaxi. Vir is qantis, qalis : scripta qe perierint, qe superent. Idiotismus Hebraicus ab illo observatus. Hebreis qibnsdam, sed & nostris, enunciati compositi membrum duntaxat, integrum ratione geminâ constitutum. פָּנָא non semper in rationis structura. Amos 4.11. syntaxis qalis, qalis item Esaj. 29.1. & Hos. 1.1. תְּנִנֵּי habitare, bei pro lamed, vel el, ad. Copulativa temporis index, nunc gemina, nunc simplex. Gen. 28.20-22. & Jer. 4.1,2. obiter explicata. Grotii versio altera qâ ratione minus probata. Materia, Hermogeni, Bythos Valentino, res Deo coeterne. Horum cum aliis impia deliria apud nostros resuscitata. Theosophie novella dogmata istiusmodi. Rationis examen hujus mysta refugient. Sapientiam Dei Salomonis quid esse velint. Lucifer, appellatio non cacodemonis, sed Chisti. Esaj. 14.13,14. perperam expositus. Denim ex nihilo mundum

mundum hunc creasse, dogma Christianum. dogmatis contrarii consequentie qe.

AMUNDI primordiis, novo sumpto exordio, Cinni librum secundum hunc, ^{אָתֶן תְּבִרְאֵשׁ}, prout à Moze describitur, pæcula quædam, vel explicanda, vel dispicienda saltem, delibando, inchoaturus aggredior.

בראשית ברא אלhim את הארץ ו את השמים ^{בְּרַא שָׁמָיִם וְאָתֶן תְּבִרְאֵשׁ}, primâ fronte nihil difficile, ambigui nihil preferre videantur. varias tamen ab interpretibus & versiones, & constructiones, & explications subierunt.

Mitto levicula & ridicula nugamenta illa, qæ è Talmudistis Vir Cl. Lud. Dievsius *Animadversionibus postumis suis inseruit*; qibus ex בְּרַא שָׁמָיִם וְאָתֶן תְּבִרְאֵשׁ Geometriae sunt (qam *Arithmeticam* potius dicere debuerant) ope operaque, ob numeri in literis utriusque paritatem, נָבָרָא בְּרַא שָׁמָיִם procudent, h. e. in capite anni creatus est; mundus utique. unde in mense Tisri mandum conditum fuisse colligunt; qod is ab initio *caput anni* fuerit, ut ipsi volunt. Sed & ulterius ex בְּרַא שָׁמָיִם denuo seorsim sumpto, per *Temuram* suam, sive literarum transpositionem נָבָרָא בְּרַא שָׁמָיִם exsculpunt. h.e. primo mensis *Tisri* die. ita non mensem duntaxat, sed mensis quoque diem ipsum, in quo mundi machina haec extrui ceperat, hinc eruunt. Qibus gemina sunt plane Cabalistarum quoque nostrorum, illa à Joanne Capnione *Cabalista*. lib. 3. venditata, qj ex literis verbi Personarum, sive Hypostaseon, trium nomina eliciunt, נָבָרָא בְּרַא שָׁמָיִם Pater, Filius, Spiritus. & ex eisdem rursus נָבָרָא בְּרַא שָׁמָיִם Patrem in Filio, sive, per Filium, universa condidisse. qz Joannes ille pro mysteriis tam arduis, tam abstrusis habuit, ut ubi proposuerat, continere se non posset, qo minus in exclamationem hanc cum stupore junctam erumperet; O rem mirandam! sed prophetalis spiritus, aut divini afflatus egentem. qj in rebus seriis sanctisque ludere utique doceat, & pagina sacrosancta dictiones nevropastri alicujus instar habere, cuius verba pro ingenii cujusque lascivientis libitu, quasi fidiculis ac verticillis qibusdam in figuræ qasvis ridiculè atque irreligiosè defingantur.

Mitto & illas Talmudistarum aliorum interpretationes mysti-

mysticas, q̄i referente Salomone Jairo, ex verbo בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל sive in principio, significatum volunt; universum hoc à Deo conditum, primo תְּבוֹאַת־הַבָּבֶל propter Legem, sive Legis causa, eo qđ Lex dicitur. uti ipsi locum illum perperam exponunt; tum Israelites בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל propter Israēl, sive Israëlitarum causā, q̄ia Israelites בְּנֵי־תְּבוֹאַת־הַבָּבֶל principium proventus ejus, sit dictus. Jer.c.2. v.3. Qibus est affine, qđ Baal hatturim habet ad Cap.2.v.4. ubi q̄ia easdem literas in Abrahæ nomine cum particula bet בְּנֵי־אַבְרָהָם qas in בְּנֵי־אַבְרָהָם cūm crearentur ea, deprehendit, colligit hinc propter Abrahæ puritatem creatam fuisse celum & terram. ejusmodi commentis referta sunt horum scripta, qđ solummodo demonstrare destruere est, uti de Valentini deliriis Septimi.

Mitto denique Targumista Hierosolymitanī versionem ἀρρεγίων οὐ καπνόδεικτον, qđ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל reddidit non, in sapientiis, uti Vatablus lavdat, (h. e. inquit ille, juxta omnes sapientiæ vias, sive, sapientissimè.) sed, in sapientiâ, sive, per sapientiam. Qod etiam si cum vocabulo à Mōse adhibito nihil habeat confortii aut cognitionis etiam, avide tamen arripuerunt nostri non pavci. eo magis, opinor, q̄ia Hymn. 104. v.24. legerant יְשִׁיעָה omnia ea in sapientiâ facisti. Et ad Christum Dei Filium, eundemque ejusdem Sapientiam, ad Cor.ep. 1. c.1. v.24. retulerunt. de qo & illud Parac. c.3.v.19. acceperant, וְהַזְּהַב בְּחִכְּתָה יְהֻנָּה יְהֻנָּה in sapientiâ terram fundavit, sive, terra fundamenta jecit. Quid & consue in hoc negotio processum est, ut plerique, Hieronymo referente in *Qestio*. sive *Tradition. Hebraic.* in Genes. existimarent, in Hebreo haberi, In filio fecit Deus celum & terram. ita scriptum in altercacione Jasonis & Papisci; & Tertullianum in libro contra Praxeam disputasse; necnon Hilarium in *Expositio* cuiusdam Psalmi id affirmasse. qid autem Autō ille anonymous scriperit, aut Hilarius affirmaverit, minus certum videtur, cūm nevtrius forsitan eā de re scripta jam extant. Aliud certè, sed non minus absconum absurdumq; magis multò sanè impium, & qđ Arianiū dogma sariat, commemorat advers. *Praxeam* cap.5. Tertullianus. *Aiunt qidem, (an, qidam) inquit, & Genesim in Hebreaco ita incipere,*

cipere, *In principio Deus fecit sibi filium*, de hoc autem, non de illo, qod Hieronymus refert, disputat, etiamsi firmum esse affirmare detrectet. Et est nevrum reverâ veritati consentaneum. qo modo nec coacta nimis illa Avgustini interpretatio, in de Genes. adv. Manich. l.1.c.2. *Deum in principio fecisse cælum & terram: non in principio temporis, sed in Christo*; cùm Verbum esset apud Patrem, per qod facta, & in qo facta sunt omnia. qj & de se Judais qis esset interrogantibus respondit, *Principium, qod & logos vobis*. Joan.c.8. v. 25. de qo loco pôst dicetur aliquid. Etiamsi verô qod illi alteri, & novissimus iste, de Christo universi conditore, istinc elicere sunt annihi, verissimum existat: Attamen ἐπειδὴν ἀλλασσεις Κυριακῶν δὲ, καὶ τινὲς Κυριακῆς τριτης ἀλλασσεις, εἰς τοῦτο, nec ea in unum compingere & confundere oportet, qx notionis sunt diversæ; nec mendacii adjutorio opus habet veritas.

His igitur missis de commatii hujus syntaxi primo loco videbitur. Axioma integrum absolvere hoc plerique existimant. Ita Graci simpliciter reddidere, Ἐπειδὴν ἀπόντων ὁ Θεὸς πέπειρας πέπλου. Qorum vestigia premens Latinus interpres vulgatus, nisi qod Νῦν Hebræorum fœlicitis forsitan expedit, *In principio creavit Deus cælum & terram*. Atque hanc versionem simplicissimam plerique amplectuntur & probant. Nec deest tamen Vir eximius, qj diversam à reliquis viam hic iniens, etiamsi propositionem integrum hoc commatio includat, aliter tamen eam, qm illi, qos viderim, universi, efformat. Is est Petrus Picherellus Gallus. De qo, qia deinceps havd semel advcandus est, pavca obiter istic interserere non pigebit. Inter alia qx conscriperat, qorum pars exigua nunc extat, prostat saltē, in Matthæi & Lucæ Evangelia integra commentarios criticos consecerat. Ab his absolutis, instigante Thuano historico celeberrimo, à qo ista habemus, Pavli Epistolas omnes eam usq; ad Philemonem, par ratione explicare aggressus, manum operi huic novissimam (qod & Thuano hominem invisenti ipse retulit) havd ita diu ante obitum admoverat. Verum ista sedulitate tantâ per tot annos elaborata, post virum clarissimum optimumq; rebus humanis exemptum, per hominum malè feritorum παραγόντα hæredum litigia importuna, (accidentibus insuper, uti

uti verissimile sit, pontificiorum qorundam, qorum palato ea
minùs sapiebant, technis) interversa & deperdita prolsus vi-
dentur ferè universa. Ceterū ex eis qz superfunt, lucēmque
viderunt reliqui, tanquam ex navfragio non exiliter deploran-
do ereptis tabellis, liquidò poterit parere, qntus ille vir fue-
rit, qām eruditione variā instructus, qām judicio acri præ-
ditus, qām pietate insigni, ingenuitate egregiā imbutus; q
qamvis inter Pontificios ageret, eorūmque qdāntenus partes
sequeretur, de Bezx tamen laboribus in Novi Instrumenti con-
textu explicando insumptis honorificè loqueretur, Calvini
nonnulla adversus Maldonatum liberè ac disertè tueretur,
in gravissimis denique qibusdam fidei, religiosisq, de qibus
nobis cum Pontificis intercedunt controversia capitibus, no-
stris Κύριον Κύριον το scripto qoqe profiteri se sustinu-
erit. patet hoc ex eis, qz in vel fragmentis vel tractatibus ad-
huc superstitibus de *Cœna Dominicā*, de *Misse sacrificio*,
de *Igne purgatorio*, de *Imaginum usq*, aliisq, eōdem pertinen-
tibus differuit. Unde & ingenti cum dolore resciscere datur,
qntam in amissā, qam diximus, tam pretiosā supellestile (hi-
storici nobilissimi verba, non sine affectu, usurpo) res & li-
teraria, & religiosa etiam jacturam fecerit. Verū in trans-
cursu interjecta ista, viri memoriam immortali dignissimi men-
tio expressit. Inter alia viri magni, qz reliqa habemus, extac
in *Cosmopaxiam*, sive *Mundi Creationem à Moze descriptam Paraphras*, cum *Annotationibus* adjectis, in qibus Paraphra-
sis ratio redditur. Hujus autem de qo agimus commati *Paraphras* apud illum sic habet: *Quæxiterunt initio cælum & terra, eo Deus illa creavit.* In *Annotatione* verò hæc subjiciuntur. In Hebræo est, *In principio creavit Deus cælum & terram*, id est, *In principio cæli & terra, Deus creavit illa*. Idiotismus est non infreqens. Prov c.3 i.v. 30. *Fallax gratia & vana pulcritudo: mulier timens Dominum, ipsa lavdabitur.* id est, *Mulieris gratia fallax, & pulcritudo vana: qe autem timet Dominum, ea lavdabitur.* Infra Cap.3. v.23. *Ne fortè mittat manum suam, & sumat etiam de arbore vite.* i.e. mittat manum suam ad arborem vite, & sumat ex eā. Psal.2. v.7. *Narrabo præceptum, Iovas enim dixit ad me.* i.e. *Narrabo præceptum Iove: ille enim præcipiendo mibi dī-*

xit : vel, qod ille mihi dixit. Luc. c. 1. v. 68. in Canticō Zācharia, *Qia visitavit, & fecit redēptionem plebi sue.* i.e. vi-sitavit plebem suam, & fecit ei redēptionem. Joan. c. 4. v. 54. *Hoc secundum signum fecit Christus, cum venisset ex Iudeā in Galileam,* i.e. *Hoc secundum signum fecit Jesus in Galileā,* qum ex Iudeā in illam venisset. Hec ille, acutē qidem, & ad Mosis mentem commodē satis. qanqam prior illa versio sim-plicior videtur. sed eōdem utraqe recidit. Atqē hæ fuere ver-siones illorum, q̄i commatio hoc primo sententiam absolvunt.

Cæterū syntaxin aliam statuunt ex Hebreis Magistris, q̄i primas obtinent, nonnulli. Eāmque sic instituunt, ut pri-mum istud commation non enunciatum integrum atqē abso-lutum conficiat, sed membrum dyntaxat existat axiomatis compositi, qod serie continua dispositum, ad commatiū se-cundi exitum usq̄e protollatur. Syntaxi huic firmandā fun-damentum substeruit, *תְּמִימָנִים* in rectionis structurā (formam enim qod attinet, ea est eadem in utraqe) nusquam locorum reperiri. id qod fidenter affirmat Jajrus. Scitum avtem istud etiam si refellat Esdraides, allato ex Deut. c. 33. v. 21. loco, ubi dicitur, *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָرֶץ* prospexitqē primo, sive, primitus, sibi : de syntaxi tamen loci istius, in eandem-cum Jajro, eisqē qos ille est secutus, sententiam descendit. Sic itaqē verborum analysis constituant isti, ut sit *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָרֶץ בְּרַא* perinde acsi diceretur *בְּרַא* in principio creare, sev creandi ; sive, qia verbum infinitum nominis vicem sup-plere videatur, *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָרֶץ* in principio crea-tionis cali & terra. ita enim qoqe Jajrus explicat, qanqam ad ipsius mentem (si Magistro tanto in istis sciole sugerere qicqam fas fuat) dicendum potius fuerat, *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָרֶץ* *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָרֶץ* in principio creationis Dei cœlum & terram. h.e. qā Deus cœlum & terram creavit, ut *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָרֶץ* non in *בְּרַא שָׁמָיִם* recumeret. ita enim syntaxis eadem planè foret cum illa Amosi c. 4. v. 11. *כִּמְרֹפְכָת אֱלֹהִים* *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָרֶץ* *בְּרַא שָׁמָיִם וְאָרֶץ* juxta subversionem Dei Sodomam & Gomorram. h.e. qā Sodomam & Gomorram subvertit Deus, atqē ita pariter eodem, qo dictum est, modo redditum ait explicatum saltem oporteret. Verūm qia verbum *בְּרַא* istic non est infinitum, sed finitum temporis præteriti ; unde syn-taxis

taxis insolentior pavlo videtur, estque, quam decernunt illi, reverâ talis; ideo gemina duo saltē producunt loca, in qibus structura parilis deprehendatur: horum alter habetur Esajæ c. 29. v. 1. קָרְבָּן urbs habitavit David. (sic usurpatur verbum קָרְבָּן qod alioq[ue] castra metari significat, Nehem. c. 9. v. 30.) h.e. urbs habitandi, sive, habitationis Davidis. alter, q[uod] ad istum proprius accedit, extat Hosch. c. 1. v. 2. עַמְּלֵת בְּהִזְלָת וּבְרִיחָה principio allocutus est Jovas Hosch. am. sive, in principio allocutionis Jova ad Hoseam. h.e. cum primō Hosheam alloqueretur. (bet particula pro el ad; prout Gen. c. 11. v. 4. Esaj. c. 10. v. 22. Hosch. c. 12. v. 6.) Hac ergo syntaxi, qum suspensa maneat needum integra aut absoluta, sententia, q[uod] modo in Hosheæ illis, dictionis seriem ita constituunt, ut verbis sequentibus ea propositionis integræ pars contineatur, q[uod] redditio[n]is vicem præstet: hac autem vel in ciso proximè adsitio[n]e concludatur; q[uod] modo in illâ de Hosheâ narratione, Cum primō alloqueretur, sive, compellaret, Jovas Hosheam, dixit Jovas Hosheæ; sive, tunc edixit Jovas Hosheæ. & hic pariter, Cum primō crearet Deus cælum & terram; terra tunc informis & inanis erat. vel, ulterius etiam dictione protelatâ, ad longius dissipata pertingat, quemadmodum in voto illo à Jacobo concepto, Gen. c. 28. v. 20-22. Si (vel, Qum, uti Junius reddit; q[uod] modo עַמְּלֵת usurpatur Cap. 38. v. 9. ne ambigere videatur de promissione divinâ, qam repetit ex vers. 15.) affuerit mihi Deus, & in itinere qod incedo servaverit me, panemq[ue] dederit qem comedam, & amictum q[uod] induar suppeditaverit, reversusq[ue] fuerim in columis ad edes paternas, fueritq[ue] mihi Jovas Deus; tunc lapis iste qem in pilam statui, domus Dei fieri, & qicq[ue] dederis mihi, ejus decimas omnino sum daturus ibi. Ita enim pium Patriarchæ votum Junius rectissimè distinxisse videtur. Sed & in illâ consimiliter invitatione ac provocatione divinâ, Jerem. c. 4. v. 1, 2. Si reversus fueris, ô Israël, ad me, inquam, reversus fueris; si q[uod] amoveris è conspectu meo abominationes tuas; nec divagatus fueris; sed per Jovam vitam verè, considerat, justè q[uod] juraveris; tunc benedic ei gentes, eoque exultabunt. Et istic pariter contextus series sic poterit constitui, ut dicatur, Principio cum crearet Deus, cælum & terram; terra avicem

informis atque inanis existeret, tenebrege abyssi faciem occuparent, & Spiritus Dei super faciem aquarum motitaret; tunc dixit Deus, Fiat lux, & lux exsistit. Atque eō palam concedit Iahrus. Nec abscedit ē nostris Vatablus. Verti, inquit, etiam posset, Principio cum creavit Deus cælum & terram; dixit, Fiat lux. ut ista, Terra autem &c. legantur per parenthesin. Qanquam sive istis, sive illis lineamentis propositionem compositam concinnaverimus, ad syntaxin insolentiorem il lam confugere nihil opus fuerit, qum alia magis familiaris, & usitata satis, præstò sit. Usu siquidem havd infremente venit, ut copulativa particula tempus indicantis vicem sustineat, & cerebrimè qidem utriusq[ue] cum protasi, tum & apodosi inservientis, geminata; nec raro singularis etiam, q[uod] apodosi qidem præfixa, sed ad protasim rejecta, per qum aut qando commodissimè exprimatur. Sic Esajæ c. 50. v. 2. Quare veniebam, & nemo præstò erat? vocabam, & nemo erat respondens? pro eo qod est, Quare qando veniebam, nemo præstò erat? qando vocabam, nemo erat q[uod] responderet? Ibid. c. 58. v. 9. Tunc invecebis, & Iovas respondebit; inclamabis, & dicit, Ecce adsum. h.e. Tunc qando invocabis, Iovas respondebit; qando inclamabis, dicer, Ecce adsum. Et in eandem mentem Cap. 65. v. 24. Eritq[ue] nondum invocabunt, & ego respondebo; adhuc illi loquentes, & ego exaudiām, pro eo qod diceretur. Erit ut priusq[ue] invenient, ego responsurus sim; & dum adhuc loquuntur, ego exaudiām. Qin & in illo Hoshea loco toutes lavdato, Vatis verba optimè verti possunt, qomodo & Junius reddidit, Qum primo allocutus est Iehovah Hosiam, edixit Iehovah Hoshea, recteque adnotat Piscator, Copulativum enunciatum valet relativum temporis. Perinde & istic, sive ad membrum proximè subjunctionem, sive ad ulterius aliqd referas, syntaxin qod attinet, verti poterit commutation istud, vel ut Piscator in locum, Principio, cum Deus cepit condere mundum; vel etiam ut Grotius in Evang. Ioannis, Cum primū universitas cepit creari; vel, verba ipsa si disertius exprimere placuerit, Qum primo crearet Deus cælum & terram. Ita malim, qam qod Vir Clar. idem in hunc locum suggerit. Melius, inquit, In principio creare Deum. i.e. priusq[ue] crearet, sive, forwaret, Deus cælum & terram. i.e. universum hoc, qale nunc est.

est : tunc terra erat inanis & vacua. Etiamsi enim sensum orthodoxum sanctumque verbis sic conceptis dederit ; tamen illud, antecquam crearet, minus advertenti ansam forsitan prebuerit suspicandi, quod Hermogenes olim somniauit, ante creationem inchoatam materiam extitisse ; quae ipsa semper futuris, neque nata, neque facta, nec initium habens omnino, nec finem, ex qua Deus omnia postea fecerit. Vel etiam quod Valentinus deliravit, Python, innatum, immensum, invisibilem, aeternum, quod ante hac omnia fuerit. Eam enim fuisse Hermogenis sententiam, Valentini hanc ex Tertulliano discimus. Hoc autem in negotio, eodem uberiore opus esse cautelam videtur, quod idem dogma ab inferis diebus hisce, postliminio resuscitatum in orbe nostro quoque, post tam amplum, tam jugem luminis divini fulgorem, emersisse denuo comperiatur. Siqidem inter alia, quae quotidie prodeunt, prodigiosa ac portentosa delicia, quae Luminarium Novorum nomine insigniuntur, exorta est Theosophia (uti arcani hujus mystae indigent) Teutonica; Theologia (quam antea habuimus) Germanica qadantenus non absimilis ; nisi quod Practicam illam, Theoreticam ista spectare magis pra se ferat. De hac, quo facilius irretiantur, promptiusque effascinentur oculi discendentes, rerumque novellarum avida ingenia, magno cum fastu pronunciatur, quicquid vel effatus est de tripode (diabolico forsitan afflatu) ter maximus Hermes, vel Pythagoras dixit, (cujus dicta utique pro oraculis habenda sint) vel diffessus Socrates, vel assertus Aristoteles, vel vaticinatus est divinus Plato, vel probavit Plotinus ; hec omnia ; aut his augustinorem longe ac profundioriem philosophiam, Teutonicis scriptis reconditam haberi : sed & (quod hec omnia supererit) signo concordi vinculo Regina illa ac Domina sacrarum literarum sapientia cum ancillula sua perviciens, h.e. ratione humana sociari conciliarique fas sit, hoc certe felix anime Spiritusque conjugium, hanc exoptatissimam epharmosin, hanc mirabilem discordium harmoniam Teutonicum nobis exhibere. Sed quoniam tandem sunt Theosophie istius, quae elogio tam turgido, encomio tam hyberbolico, adornata in publicum prodit, dogmata ? Haec utique ; Ante omnem rerum creationem ab aeterno extitisse immensa & infinita duo, Deum & Abyssum. Abyssum hanc nec penitus nihil, nec ipsummet

Deum esse; licet post Deitatem de realitate entis summè partipem, sed Deitatis veluti corpus, vel habitaculum aeternum. Abyssu huic attribui posse fere omnia, qd Philosophi Materie sua prime ascribunt; proprietates usq[ue] capitales quatuor, 1. appetitum ad corporeitatem, sev vim contrahentem, coagulantem & constringentem. 2. huic contrariam vim aliam, furibundo qodam impetu coagulationi resistentem. 3. ex horum inter se confligentium certamine enixa vim, sive spiritum angoris prime matris viscera corrodentem. 4. ingentem ardorem atque ignem tenebrosum. Abyssum hanc cum hisce suis proprietatis, ubiunge Deus semet intra se reperit, revera Gehennam esse, licet ante Luciferi defectionem in actum gehennalem suum non prouperit. Ex harum Abyssi proprietatum cursus radiis è centro Deitatis emanantibus amicā colluctatione coortam ab aeterno lucem qandam Majesticam; quam lucem, vel inde per infinitum Abyssi ambitum spirantem avram, eloqia sacra & pre catenis librum illum Solomonis Apocryphum, Sapientia nomine indigitare. Mundum itaque divinum qendam ab eterno fuisse, cuius corpus & anima Abyssus, Spiritus ipsissima Sapientia, patre Deo, Abysso matre progenita, essentia qadam undique aeterna, vivens, intelligens, unde mundi divini ornatus omnis & variegatio, & in qā velut in speculo pulchritudinem suam contemplando Deus ipse delectetur. Ex his duobus principiis post infinitum eternitatis emensum spatium, creatum Mundum Angelicum, in tres regiones veluti sphaeras, distinctum, quarum incole Angeli in tres Hierarchias distincti. Angelorum corpora & animas ex Abysso, Spiritum ex Sapientie sinu derivari. Sphaeram medianam & lucidissimam, qd jam noster mundus est, Luciferum cum legionibus suis incoluisse. Hunc Angelorum speciosissimum, et qd Filii Dei imaginem referebat, cum cohortibus suis, neglecto divini elementi pabulo, in Abyssum anima sua corporisq[ue] matricem, oculos retro deflexisse, animum demersisse. hinc Spiritu extincto, gehennalem illum actum operari cepisse, ex cuius halitu vertigine correptos, in animum induxisse, omnem reliquarum Hierarchiarum & totius Deitatis pulchritudinem intrasse absorbere; tum extra universi limites evolare, in summo solium sibi meo erigere, creaturas omnes adeoque Deum ipsum imperio suo subjecere: hac autem

cum

cum non possent, enatum hinc angoris & inadvertie spiritum, ardoremque ignis tenebrosum, qo se suamque regionem omnem vento, fumo, flammisque sulphureis impleverint. Hinc primum peccati omnis ignisq[ue] infernal[is] originem: hinc antiquissimum rerum omnium principium, Chaos, non figuratum poetarum, sed verissimam hujus mundani spatii, qalis ante novam creationem sub Luciferianâ Theomachia fuit, hypotyposin. Ne avtem hierarchiarum etiam reliquarum regiones Tartarens ille vapor inficeret, neve tam amplam gloria aeterna destinatum praeteris spatium in aeternum bonitate sua defineretur, subq[ue] de tot creaturis in hoc spatio beandis proposito frustraretur; succurrere volentem Deum, accinxisse se ad mundi sensibilis hujus e terminos congerie creationem, ac primò omnes illas materie particulas crassiores, Abyssi, vi constricti à congelatis in unam molam, vel in plures opacas sphaeras concessisse, & à parte fluidâ distinxisse. hanc autem Cœli & Terra creationem appellari, dein tenebras per totam Luciferianâ regionis Abyssum diffusas una cum auctore suo in angustum compulisse, hanc autem creationem Lucis dici. atque hoc opus fuisse prima dies, hanc primam de Lucifero vitoriam. Denique post plures ambages, qas prudens lubensque transilio, ne Lectorem logis longis tam putidis nimis fortean jam sessum, cōq[ue] nomine vel nivis feantem, vel stomachantem etiam diutius detineam, ultius onerem, exerceam, excruciem, enecem) concluditur tandem, Jam satis constare, creationem non fuisse ex nihilo.

Vereti utique videntur Materiarum isti, ne potentius divinae immensitatem eō usque extendant, ut ex nihilo qicquam producere valeat. Judicis hac in parte, inferiores & detertiiores etiam, q[ui] verbum ΦΩΤΟΝ volunt istic significare ΦΩΤΟΝ ΦΩΤΙΣSE esse, vel ens, ex' son ente prodicere. Eandum certè regulam jam olim defixerat fides Christiana. Tertullianus Apolog. cap. 17. Christianorum omnium nominis. Qod solimus, Deus unus est, q[ui] totam molam istam, cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo qo iussit, ratione qd dispositi, virtute qā potuit, de nihilo expressit. Enimvero materia ista, tot proprietatibus tam variis, tam adversis instructa, auct creator fuerit, aut creature, nisi si figuratum merum fuerit: at creator esse ipsi negant, nisi si alium etiam à Deo, quin somnitibus

antibus nihil arduum existat, creatorem comminisci collibuerit: creatura autem si fuerit, creatam, sive conditam & factam, atque in fieri aliquando fuisse, necesse est, & nec fuisse etiam antequam in fieri foret, et quod modo ab aeterno esse potuit, quod factura sua initium habuit? aut quomodo factura sua initium non haberet, quod factum est, quem non fieri posse in rebus factis quibusque praecedaneum existat? Atque haec prima nobis esto, aduersus Materiam, quam consingunt isti, prescriptio. Huic altera ista succenturiabitur; Si res creata sit materia ista, vel ex aliquo, vel ex nihilo condita fuerit, & a priori enim ista sunt. si ex aliquo, tanquam a praesente materiâ; & de illo eandem ratiocinationem adstruere licebit; atque ita res per materiarum quarumlibet seriem in infinitum protolleret; nisi eò tandem deuentum fuerit, quod isti tantopere agnoscere renituntur, ut ex nihilo aliquid productum sit. Sed quorundam quicquid cum eis ratiocinationem incassum instituat ullam, qui ad rationis examen revocari sua neviciam sustinent. Etenim hoc habent commune Theosophi Βεκτοσιλων: isti, cum Theologis quibusdam ανθρώποις, opinionum impiarum, dogmatumque impurorum, quae sub *Luminum novellorum* titulo specioso venditant, satoribus ac sutoribus; quod ut illi Logicam & ratiocinationes Syllogisticas, tanquam veritati indagandas atque eruendas adversas damnant, & a disceptationibus suis amendant, & isti pariter in præloquio, impiis istis ac Christiano nomine indignissimis delitiis in lingvam vernaculaam, quoplures inficiant effascinantesque, traductis, praefixo, eos hanc semel perstringunt atroque carbone notant, qui in disquisitionibus ac dissertationibus istiusmodi ad leges syllogisticas omnia constringunt, & ad eas quaque vel agi, vel exigi postulant: quod tamen omnino necessarium est, nisi si aut testimonium αὐτόνοις aliquod, aut quod sensibus ipsi sece oggerat, possit produci. At Scriptura Sacra, quae sola nobis est αὐτόνοις, nugarum istarum, quae non Σατανᾶς merito dixeris, nihil exhibet, nihil habet. Sed nec ipsi commentorum istorum quicquam ferè inde elicere adnituntur, tanquam obiter *Lucem* nescio quam ex amicâ proprietatum *Abyssi* cum radiis divinis quibusdam collectatione corosam, vel saltem auram suavissimam inde spirantem, patre,

Deo,

Deo, matre *Abyss*o progenitam, non ex divinis attributis aliquod,
sed essentiam qandam undique aeternam, viventem, intelligentem,
etc. in eloqiis sacris (nam Psevdo-Solomonis *Apocrypha*
cum nihili faciamus, nihil moramur) Sapientiam indigitari
monent. Verum ubi Sapientia, qalem illi nobis delineant, in
sacris eloqiis deprehendatur, nulli dicunt. In Paroemiis
revera Salomonis *Sapientia divina* mentio sapientis occurrit,
sed quod aeternus sit attributus, Cap.3.v.19. ubi יָמִינְתָּה &
לְבָנָה Sapientia & intelligentia in διάνηα ponuntur; aeternus sit
ipsa Dei Patris proles, Patri coessentialis Filius, ante creatu-
ram omnem conditum genitus, Cap.8.v.22-30. ut jam pericu-
lum sit, juxta istorum Theosophiam ἀπόρος καὶ ἀπορος, ne εἰ
λέγω jam non existat amplius αὐτὸς, uti prædicatur ad Heb.
c.7. v.3. cum matrem naeclus sit Abyssum, & ex Abysso Dei
Filius ipse prodierit, ad illa enim Salomonis verba vers.30.
qibus Sapientia Deo jugiter in delitiis fuisse dicitur, respexisse
videntur, cum in Sapientia commentari suâ, velut in specu-
lo qodam pulcritudinem suam contemplando deum ipsum dete-
ctari affirmant. Sic ergo argumentari licuerit, Sapientia,
quam loquunt eloquia sacra, divina, aeternus est Dei attributum,
avt Filius ipse; at illud esse negant Sapientiam illam, quam in
eloqiis sacris eo nomine designari affirmant, & ex Abysso
matre progenitam contendunt: ut Filius ipse sit, ergo relin-
quitur. Ita aeternam Dei Sapientiam in creaturarum ordinem
redactam, & ex Abysso emergentem, a Tenebrionibus istis
habemus. Sed & de Theomachia Luciferiana, & Lucifero
ipso, quum extra universi limites evolare, & in summo solium
sibimet trigere voluisse perhibent; Esajæ verba Cap.14.v.13,
14. respexisse videntur, de quo vaticinio optimè Hieronymus;
*Audivimus Medos, audivimus Babylonem, audivimus incly-
tam in superbia Chaldeorum: nolumus intelligere quod fuit, &
querimus audire quod non fuit.* ipse rectissime verba illa de Ba-
bylonio interpretatur, quod qondam sic gloriatus fuerat, ut fulgori
Luciferi comparatus sit, siderique claro similis videretur. Certè
Luciferi nomen Diabolo in codice sacro nusquam datum de-
prehenditur. τὸ Φωφόρον, quod est idem cum Lucifero, Christo
tribuitur, Petri ep.2.c.1.v.19. Ita de Sapientia & Lucifero
eloquia sacra quid prodant vidimus. Ceterum, quod de Abysso

sive Materiā primā attributis tot instructā, hujusque conflictibus, angoribus, parturitionibus, partibus, prole aeternā, sive Luce, sive Avrā, Deo patre, Abyssō matre progenitā, mundo gemino, divino altero, altero Angelico, regionibus Hierarchicis, Theomachia Luciferianā, ejusdemque cum suis intentionibus, fumis sulphureis, ignibus gehennalibus; qd mundi hujuscē natales seculis infinitis anteverterint, qdām etiam ab aeterno extiterint; qd de istis, inquam, commentantur, h̄c vel ē scholā Hermogenianā, vel ex fabricā Valentianā, vel ex officinā Servetianā prodire fortean potuerint; ē Sacrā paginā, qum de eis nec in scriptis vel Mosaicis, vel propheticis qc̄qam omnino compareat, non possunt. His itaqe depulsi, qd tandem, ad somnia sua statuminanda confugient? Ad Philosophos forsan antiquos, qos Hareticorum veterum Patriarchas appellat Septimius, provocabunt. Hos enim, tanqam dogmatum suorum ex parte saltem Patronos, lavdant. Pythagoram̄tique, cujus ματηλυχότες, qam & religio & ratio ipsa jamdu-
dum explosit, λυχόν μετεπιφορά Manichæanus sed & Judæ-
olorum, Γνωστή τύχη sive, revolutio animarum, originem
suam debet. Aristotelem, cujus de Mundi istius ab aeterno
existentiam nec ip̄i probant. Platonem, qd̄ οὐκοσμία, qam
ridicula, qam impia nugatus est, in Timao est videre. Ploti-
num, inferioris avi hominem, ejusdem ferè cum Platone in-
speculationibus hisce indolis, aut multo etiam inquinatiorem.
Verūm isti cum nec centesimam partem mysteriorum isto-
rum exhibeant, Dionysium, opinor, Areopagitam, & Her-
metem ter maximam, qm̄ in acie primā collocant, appellati-
turi sunt; scriptores scil. ἀπορίας γ. πανθεονισται, ficticia
nomina antiquitatem ementita, qib⁹ larvam jam olim est:
qd̄ viri magni detraxerint, fucōqe qd̄ obliiti & obducti mul-
tis, prius imposuerant, deterso, ampullas inanes ac menda-
cia splendida detexerint, mundoq; literario palam spectanda,
atq; ridenda exposuerint. Qānqam nec istis etiam acqiescunt
ip̄i, augustiora utiqe & profundiora longē profitentur & pol-
licentur, qam isti omnes simul juncti suppeditent. Et ista er-
go arcana tam abstrusa, ut illis innotuisse nevtiqam compa-
teat, unde habent a nuper exortis fungis nescio qib⁹ Ter-
tonicis. Fratribus, opinor, de Rose Cruce. ejusdem enim
farinæ,

farinæ, vel furfuris potius, esse docent, qæ ex illis nonnulli scripto consignata reliquerunt. interest duntaxat, qd̄ his illi scripturis frequentius licentiūsque abutuntur, pro Hæresiarcharum nostratium more methodoq; *in allegoriae & imagines omnia urgentes*, *imaginarii plantæ & ipsi Christiani*, ut de Valentinianis, non scitè magis qm̄ vere, Tertullianus. Verum interrogando si ulterius perurgemus, unde Tevtonici fratres illi arcana hæc havserint: (neque enim tanti esse apud nos poterit Tenebrium istorum auctoritas, ut ipsorum dictata, vel pro oraculis, vel pro principiis ἀρχαῖοις, quibus ἀρχέτυπος καὶ αὐτοτύπως fides exhibenda sit, habeamus) ecquid responsuri sunt? Certe necesse est tandem, vel cum Talmudicis fabulatoribus, ad Cabalam Mosi seorsim demandatam; vel cum Pontificiis seductoribus, ad Traditiones ἀρχῶν; vel cum Genethliacis nugatoribus, ad Abrahamum & Adamum, sive ab Angelis, sive à Deo ipso, eductos; vel cum Chymicis impostoribus, ad arcana Salomonis magica scripta; vel denique cum Enthusiastis nostris, ad Apocalypses novellas & Spiritus nescio cujus, (ἴητε πριμάθε, opinor, cujus-piam) insufflationem suggestionemque, se conferant. Hæc enim ferè sunt κρυπτήν illa, ad qæ opinionum inanum, sive architecti primi, sive promi-condi, & Scripturarum patrocinio, & ratiocinationum firmamentis destituti, recipere se conservaverunt: extra hæc avtem atq; hujusmodi commentaria, qd̄ vel prætexant, vel præscribant, hanc est proclive qicq; comminisci: & novissimum illud reverā præfert Jacobus Boemen Tevto ille, à qo fabulae hujus partem maximam mutuati videntur; q; postquam à Magistratu sub qo vixerat, in publicum sua emittere prohibitus, per annos aliquot conq;everat, tandem Spiritus (Pythonici, puto, q; nunc passim spirat) impulsu ad ista commentanda atq; evulganda adactum sese profitetur. At verò de istis sive seorsim singulis, sive junctim universis, jure poterit usurpari Judæorum gremium illud qod in *More nebocim lib. I. cap. 74.* exhibet Majmonides; פְּרוֹתָא בְּרַבְּרַת Fidejussor tuus habet ipse fidejussore opus. sive qod apud Comicum illa, *Huc ipsi est opus patrono, quem tuzibi patronum paras.* Nisi enim ave ipisis de testimoniis ferentibus, si inspirationem sive illustrationem

extraordinariam aliquam immediate cœlitùs datam sustinuerint profiteri, aut eorum, quos advocant accersintque, auctorum scitis placitisq[ue], sensus nostros ultronei obstrinxerimus, q[ua]d fidem dogmatibus suis concilient, ratio methodusq[ue] nulla omnino supererit. Ita ex filo putrido, hominum hac in parte fide nullâ dignorum, pendet mysteriorum istorum machina tota, cuius fabrica proin universa hoc dirupto corrut concidatq[ue] necesse est. Verum frustra homines isti importuni, & disceptatores iniquissimi, q[uo]d in tenebris nobiscum securius vel micent, vel dimicent, deliriisq[ue] suis ratione nullâ subnixis assensum prætruunt, Scripturarum lucem declinari, mentisq[ue] oculum occludi penitus postulant, hominēsque pro jumentis habent, dum pecudum obsequientium ritu, cerebri sui fanatici sub titulo specioso aliquo figmenta venditanti cuivis, citra rationis examen ultimū, ultro sese ducendos præbere volunt. Nos cum Tertulliano,^a Scripturarum plenitudinem adoramus, ex his discimus; ^b Nihil sine origine nisi Deum solum; hunc primus esse, at quomodo primus, cui materia coacta est? ^c ante omnia solum ipsum sibi & mundum & locum & omnia: solum autem, q[ui]a nihil aliud extrinsecus preter ipsum. Tamq[ue] Valentinianis, aut Manichais, aut Macioni, aut Serveto de commentis suis, q[ua]m istis de figurantis eis, fidei etiam Christiana huic adversis utrisque, fidem adhibere par est. Interim argumenti primitus propositi oblitum fere, longius abripiuisse, diutiusq[ue] q[ua]m institueram detinuisse, sentio affectus ardorem adversus istas ^{μόνον θεοδοξίας} à scripturis extraneas, immo his etiam adversas ^{καρδιών}, & hæremon jam diu reconditarum resuscitatas denuo ^{καρδιών}, q[ui] nihil tempestivè compescantur, ^{τις μάλισταν θεοδοξίας,} q[ui] n[on] πάγιον τούτων εἶναι, in maiorem progressus facient interpretatem, proserpantesq[ue] latentes, gangrena infestas, q[ui] totum tandem fidei Christiana corpus depascat, pietatisq[ue] verae ipsum exedat, q[an]quam impii abunde plus satis, ut nihil amplius accedat, hoc ipsum habet, (ut de superiori recitatis nihil adjiciam) cum ea q[ui] propria Dei vindicamus, semper suffisse, sine inicio, sine fine, & primam fuisse, & solam omnium, ^{πάντων}, materia cum Hermogene competere volunt, q[ui] god ipsum sibi Tertulliano credimus, & istorum

^a Adv. Hermog.

c. 22.

^b Adv. Marc.

l. 3. c. 1.

^c Adv. Herm.

c. 6.

^d Adv. Prax. c. 4.

Ibid. c. 21.

qd est Deus avertit, nolens ipsum ex nihilo universa fecisse. Certe, qd Avgustinus, de Genes. contr. Manich. l. 1. c. 6. Ideo Deus rectissime creditur omnia de nihilo fecisse, quia etiam omnia formata de ista materia facta sunt, hec ipsa materia tamen de omnino nihilo facta est. Non enim debemus esse similes istis, qui omnipotentem Deum non credunt aliquid de nihilo facere posuisse, cum considerant fabros & quilibet opifices non posse aliquid fabricare, nisi haberint unde fabricent. Si enim non adjuventur ea materia unde aliquid faciunt, nihil possunt facere, cum materiam ipsam ipsis non faciant. Omnipotens autem Deus nullae re adjuvandus erat, quam ipse non fecerat, ne qd volbat efficeret. Si enim ad eas res, qas facere volebat, adjuvabat eum alij res, quam ipse non fecerat, non erat omnipotens; qd sacrilegum est credere. Et sacrilega proinde ista dogmatum portenta à nostrorum suorumque omnium mentibus Deus Opt. Max. averruncet.

Nos his tritis, non tam incertis, qm insaniis extricati tandem & expediti, ad Mosis scriptum, λόγον βαβαλτερού γε υμερβερού, cui nihil cum commentis istis commune, revertemur: sed ut ea qd de arguento hoc insuper dicenda ac disserienda habemus, qia istud amplius sub manu excrevit, ad caput proximum rejiciamus.

C A P. II.

Particula 2. in פָּנָן קיד valeat. Majmonide de eā sententiā rejecta: sed & ejusdem atq; Agila seqacium de פָּנָן arguie. Idem hic eſe פָּנָן qd פָּנָן principium, initium. Λόγος qd Joanni, & unde. Joannis verba. 1. v. 1. perper- rām habita. פָּנָן & פָּנָן qd distent. פָּנָן principio, primō, primitus. פָּנָן particula qis hic usus. an idem god פָּנָן cur, cum, una, hic valeat. De eā etiam nostri cu- jusdam frivolum nūgamentum. Majmonide explicatio, in qā nec sibi constat; Agila item versio, cum inde natūrā arguiā, de rebus omnibus unā conditis, rejecta. Esaja verba c. 48. 1, 13. à pravā interpretatione vindicata. Agila in He- bræcis vertendis qalit. Celi ac terra nominibus qid istic designetur. Spiritus nomine Gen. 1. 2. qid denotatur. Celi nomine aerem atberēmgo, terra, agam quoq; contineri. Abys-

sus qid velit. מִנְחָה qid sonet. ē mud̄eiv an significet. Syris qid. Agitationis notionem semper habere in scripturis, recte Camius. Verba Mosis Deut. 32. 11. discussa. mendum in Gracā versione existimari; sed antiquum. nodus, pro pullis, sive ovis. Exod. 19. 4. Tājri argutia hād admissa. Esaja verba Cap. 10. 14. & c. 31. 5. explicata. Spiritus Dei, qd sumatur. Super aquas qorsum motitarit. 1 Reg. 16. 15. & Job 31. 23. explicata. Gen. 1. 4. syntaxis varia. בְּנֵי qid sonet. ḥāmādōw trajecta exempla. Pleonasmi Hebreis familiares. Numeralia cardinalia pro ordinalibus usurpata. De 1 Cor. 16. 2. ampliatur. Christi verba Joan. 10. 18. explicata. De diei creationis secundi exitu disceptatio. Benedictio in Versione Gracā inserta, qam Hebreā lectio non agnoscit. Praterita Hebreā in plusquam perfecti notione. בְּנֵי Gen. 1. 9. & Jer. 3. 17. qid sonet. Animantia die quinto, an sexto creata. Picherelli methodus in Capitibus 1. & 2. Moysa de Cosmopœiā consarcinandis. Paradisus qoto die constitutus. Scirpes an die tertio consummate. Tājri & Arama in epia rejecta. Omnia primitū in perfectione suā creata. De Verbis Gen. 2. 4, 5. disceptatio. בְּנֵי qid propriè significet. Versio Juniana, sed & Dieviana utræque, rejecta. בְּנֵי ista, non illæ. Ille unde, alavda ḥāmādōw. בְּנֵי qid. Job 12. 8. explicatus. בְּנֵי qam latè pateat. בְּנֵי qid sonet. בְּנֵי qid significet, & unde ortum habeat. pro calamitate perperam Junio sumptum Jer. 36. 27. Plinius locus insignis de agis caelestibus. Rorem & nebulam pluvie vicem suppleret. Saadie, & Junii expositiones & vav hic probatae. Copulativa in disjunctiva notione. Negative ellipsis εἰ τοιοῦ suppleta. Esaja loci insignis noviter explicatus & illustratus. Panis pro frumento. frumentum pro pane. בְּנֵי trahat. בְּנֵי tribula, qd ratione dicta. Formula passiva verbalia, notionis diverse. בְּנֵי סְמֹן qd syntaxi dicatur. Subjecti ellipsis hād insolens. Dan. 9. 21. & Joel. 3. 14. explicata. Detribula Magistrorum sententia. Triturandi apud Hebreos modi variii. Sed & apud exterorum ex Varrone. בְּנֵי Esaja qid. בְּנֵי פְּנֵי בְּנֵי qid velit. μάχαιρα disquG. בְּנֵי & בְּנֵי sive בְּנֵי יְהוָה. Cornu qid. Mic. 4. 14. Capite tertio narrata, uerum intra hebdomadam uundi primam conclusa. De dici sexto

sexti horis 12. & intra easdem peractis, nungamenta Talmudica. Eam ante lapsum, à viro cognitam, intra horulam, gemellos saltem edidisse. Corpus Ada unde consefatum, mole quam prodigiosum fabulentur. De Homine intra diem sextus lapsi traditio impugnata & rejecta. Ambigentium, contráre sentientium censura ab Autore concentus Scripturæ nimis aspera; hominis ingenio condonanda. De Ada sepulcro, de lapsu illi parilis, traditio.

DE Dictionis Mosaicæ liminaris structurā in Capite prægresso disseruimus. De vocibus nonnullis, qibus ea concipiatur, in hoc ulterius dispicietur. Atq[ue] h[ic] novos nobis tursus in simpulo fluctus cent, vel lasciviora, vel morosiora quedam ingenia. Ex his sunt curiositates h[ab]et unz, à Mose Majmonide magno illo apud suos habitu, in *Moreb nebocim*, sive *Doctore perplexorum*, propositæ, qas examini istic subjiciemus.

De בְּרָאשׁוֹן primo loco sic argutatur, ut *bct* nolit esse גַּם־בְּרָאשׁוֹן sive temporis indicem particulam, sed בְּרָאשׁוֹן i.e. instrumentalem, qæ efficientis cooperantis, sive coadjuvantis, & subservientis designandi rationem habeat: Huic accedit, qd verbo בְּרָאשׁוֹן h[ic] non vult temporis exordium, sive initium intelligi, itaque inter בְּרָאשׁוֹן & בְּרָאשׁוֹן anxiè distingvit, & qidem vult de eo duntaxat usurpari qod tempore antecedit; בְּרָאשׁוֹן verò, & de illo qod est rei alterius alicujus principium, sicut cor est principium in corpore animato, & elementum in corpore elementari. itaque אֶת־בְּרָאשׁוֹן derivari, qod caput significat, qod ipsum est situs ratione animantis principium. omnino autem contendit בְּרָאשׁוֹן non esse h[ic] idem qod חַיִלְלָה Ita substantivum aliquod principium, ut Tertullianus loquitur, voculâ istâ designatum innuere videtur: (neque enim explicat satis loquitur) & ad Targumistæ בְּרָאשׁוֹן forsan respexerit, Sapientiam utique divinam, qâ terram is fundasse prohibetur. Paroem.c.3.v.19. qod est suprà rejectum. Ejusmodi aliquid & Aqila voluisse videtur, qj (referente, post Hieronymum, in Tradit. sive Qæst. Hebr. in Genes. Joanne Philopono, in commentariis sic ἡ Εράνων, qoram excerpta quedam apud Photium in myriobiblio cod.240. supersunt) redidit,

dedit, 'Εν καραλάψ, *In capite*, sive, *In capitulo*. Affinis certè habuisse Gracos, q̄i Aqīl versionem seqebantur, ex Philopono eodem discimus. Ex eis nonnulli *capitis* nomen principiū loco usurpatum voluere, ànō ἀ ἀρχῆς Φοίνικας, ἀ κερδῆς, à capite, qđ est corporis principium, ductā similitudine; à qđ subtilitate nec Majmonides absuit. Alii insuper hinc argutabantur, Κυρηναῖος καὶ ὄμοις θύεσ, simul junctimge condita cælum & terram. κερδῆς enim nomine freqenter designari ἐπειδὴ τοιδῶν δύαι Κυρηναῖοι, rerum complurium in uno aliquo qđ capite comprehensionem. qđ de re ulterius dicendi deinceps locus dabitur.

Verum istic Majmonida David Camius adversatur, q̄i uti **הַבְּנִים** hic, contrà qđm Jairus & Esdrajdes, **וְיֶלֹּא** i.e. **constrūtum** esse negat, ita contrà etiam qđm Majmonides, **וְיֶלֹּא** hic idem planè qđ **רְחַחָה** valere disertè affirmat. ac proinde **בְּרָאָתָה** per **בְּתֻחָה** *in principio*, sive, *in initio*, exponit. Cui astipulatur & qđ Moses ipse, Cap. 2. v.4. *Hic sunt*, inquit, **נוֹתָן** **בְּנֵי** **בָּשָׂר** *in die facere*, i.e. qđ tempore **זָמָן** Deus fecit terram & cælum. Nec aliud, opinor, voluit, avt Jonathas, cum **בְּלִיה** **וְיֶלֹּא** à *principio*, (qđ modo ἀπὸ ἀρχῆς Evangelista Matth. c. 19. v.4. & Joan.c.8. v.44.) avt Onkelos, q̄i **וְיֶלֹּא** *in initio*, sive, *in primordiis*, (plurali usus, prout & Latini qandoqe) reddidere. Sed nec Evangelistam, cum narrationem ita ordiebatur Evangelicam, ἐπὶ ἀρχῇ λόγῳ, *In principio erat Verbum*, sive, *Sermo*, qđ Erasmus, sive *Ratio*, qđ Tertullianus maluisse videtur; Talmudistæ & Targumistæ **וְיֶלֹּא** dicent, qđ ad priora illa propius accedit. In qđ loco edifferendo frustra sunt, cum è Scriptoribus Græcis, inter qđs est Cyrillus, q̄i ἀρχὴν τὸ πατέρεον ονομάζει, principii nomine Deum **Pa-trem** volunt significari, in qđ Filius ab æterno fuerit: tum & Socinus blasphemus ille multo magis, q̄i qđ τὸν λόγον æternitatem eludat, non de *Mundi materialis* primitū a *Deo conditi* primordio, sed de *Mundi spiritualis*, sive Ecclesia Christianæ, per Christum conditi arte extracti exordio, impiè admundum accipiendum contendit. Qin nec aliud qicquam sensisse Judæi Magistri illi videntur, avt q̄i, Jajro referente, **בְּרָאָתָה** *in principio universi*, sive *rerum omnium*, exposuere; avt

בראשיות הנערב או הלילה צו
avt q̄i, Esdraide narrante, בְּרִאשָׁתְּךָ h. e. in principio vespera, vel noctis, vel tenebrarum.
quia utique vespertinum matutino, nox die, luce tenebra prior
es extiterant. q̄i eidem, & Abrahā eodem commemorante,
הַיְלֵן hic נֶצֶן addititum, sive supervacaneum esse existimab
ant. atq̄e ita בְּרִאשָׁתְּךָ dictum, q̄o modo בְּרִאשָׁתְּךָ Num. c. 10.
v. 13, 14. qod sine רְאֵשָׁתְּךָ legitur Num. c. 2. v. 9. ubi dici
tur בְּרִאשָׁתְּךָ bi primō sunt profecti. ita בְּרִאשָׁתְּךָ &
רְאֵשָׁתְּךָ sed & dempto בְּרִאשָׁתְּךָ & רְאֵשָׁתְּךָ idem omnino
fuerint. et, qicqid in adversum differat Esdraides, hoc loco
reverā sunt. proinde & בְּרִאשָׁתְּךָ hic primō verti posset; sed
adverbialiter sumpto: q̄o modo & Καρχηδόν Gracis usurpa
tur Joan. c. 8. v. 25. de q̄o loco aduersus Pradensem alibi dif
serui: & Principio Latinis, uti in Maroniano illo En. 1. 6.

Principio cælum & terram. —

Verūm, cum נֶצֶן latius pateat qām נֶצֶן illud enim tam
ad loci, qām ad temporis ordinem pertineat, q̄o modo in
Numerorum inciso illo, Primō. i.e. loco primo, profecti sunt:
hoc ad temporis duntaxat rationem referatur: ideo, q̄o am
biguitas omnis tollatur, נֶצֶן primitus verti aptissimè
poterit. sicut in Luciliano illo, qod apud Nonium deprava
tissimè prostat, primitus usurpatur,

Sicuti cum primus ficos propola recentes

Protulit, ingenti pretio dat primitus pavos.

ita certè commodissimè redderetur loco ab Esdraide superius
indicato, Deut. c. 33. v. 21. נֶצֶן & prospexit primi
tus fibi. ad primum scil. appulsum, sive ingressum, in terra
promissa fines; sive ad primam hereditatis divinitus desi
gnatae aditionem. sicut hoc loco ad primum orbis condendi
opus à numine ceptum aggressum. Multa qidem differunt
& nostri de variis vocis Principii acceptationibus, Basilius,
Ambrosius, Avgustinus, Tertullianus, alii; & ostendere co
nantur, q̄o modo citra fidei detrimentum principium istud
variè sumi queat: verū ad hoc tandem deveniunt, ut genu
inus vocula sensus is sit istic, q̄o temporis articulus deno
tetur. Ita Basilius, in hexam. orat. I. Ἐν δρυῖ, τετάρτῳ, εἰς ἀρχὴν
τούτη τῇ χριστῷ Χείρον. et Ambrosius in subjectum idem I. c. 5.
In principio temporis, inquit, cælum & terram Deus fecit. Di
X . . . . .

fertissimè verò omnium Tertullianus *adv. Hermog.* c. 19. *Nos unicuique vocabulo proprietatem suam vindicamus ; principium initium esse, & competit se ita poni rebus incipientibus fieri. nihil enim quod fieri habet, sine initio esse, quia initium sit illi ipsam dum incipit fieri. ita principium, sive initium, incrementum esse verbum, non alicuius substantia nomen.*

Cæterum aliam insuper, qâ lectores suos exerceat, subtilitatem ex verbis novissimis elicit Majmonides. Etenim, *Scire*, inquit, *hoc quoque te refert, quod in verbis illis וְשָׁמַע וְלִפְנֵי תְּבִרְאָה* particula וְ idem valeat quod וְ i. e. cum, ubi præverbii rationem obtinet, unde duo ista à Sapientibus colligimont. primò, *cælum & terram simul esse creata* ; tum *Deum unum cum cælio creasse & cuncte sunt in cælo, & una cum terra, & cuncte sunt in terra* ; ita tandem concludunt, *cuncta simul fuisse creata* ; juxta illud Esaja c. 48. v. 13. וְלֹא אָנֹכִי מֶלֶךְ עַמּוֹן Me illa compellantur consistunt simul ; licet postea successivè sint ab invicem discreta. id quod illustrant imagine ab agricola desumptâ, qum semina varia uno eodemque temporis articulo terre committit, qorum quedam postridie, alia post biduum, à triduo alia proveniunt, etiam si sementis tota sit uno eodemque temporis momento peracta. Cui potest adiici [A]jnsvorthi nostri ex eadē forsan officinā de particula eadē inanis argutiola, mundum universum cum omnibus eodem comprehensis à Deo conditum eā innui, qia ex literulis duabus confiat, qarum altera Alphabeti Hebraici prima, altera est novissima.

Verum misso futili commento isto, *Judæorum* illi, (quod tamen avtores an favtores è nostris etiam insignes habuit, de qo & alibi dissertum est) ex adverso se opponit Esdraides, negat enim ultra unum aliquod die uno qcqam fuuisse creatum ; primo *lucem* ; secundo, *expansum* ; tertio, *herbis stirpésque* ; qarto, *luminaria* ; quinto & sexto, *animantia*. verum & de hoc merito ambigi potest, terram enim quando creatam dixerimus, si intra nullum è sex illis condita fuerit ? Interim de Esaja loco illo rectè idem monet ; non de rebus nondum creatis ibi agi ; (qâ enim posse compellari, qâ nondum existant) sed de jam conditis, qorū prius per vatem summ Deus meminerat ; dęqe horum ministerio, qo servorum aut saltellitum

tellitum instar regibus & magnatibus aut magistratibus astantium, ad Dei imperia excipienda, mandata exeqenda, quæ in procinctu, jugiter præstò consistunt.

Cæterum novam rursus crucem Græcis suis Aqila etiam hic fixit, dum (qod ex Philopono discimus) versum integrum sic reddit, 'Ἐν τῷ καραπάτῳ ἔνος ὁ θεὸς Κύρος ἡγεμὼν καὶ Κύρος ἡ γῆ. qæ qidem versio cum vix Græca sit, interpres proinde, in expiscando qid vellet, havd parum torsit, exercitosqe habuit, id ariolabantur utique plerique formulâ hac inusitatâ designari, qod & Judæi Magistri illi; τὸ οὐρανοθεόν διηλόν, particulâ οὐρανοῦ nempè rerum duarum conjunctionem indicari. itaque eâ hic insinuari, ἡγεμὼν τὸ δέον, cælum & terram utrumque simul extitisse. alii vero insuper, qod & illi itidem, αἰών & ἡγεμὼν τὰ μέσα παραινόμενα, unâ cum terminis extremis, superiore cælo, inferiore terrâ, ea qæ interjacent simul fuisse comprehensa. Ita vel ex hoc sensu, τὸ οὐρανοῦ, sive τοῖς οὐρανοῖς, subintelligeretur, qo sensus integer foret, vel ex priore, τὸ οὐρανόν, non tam præverbii, qod regat, qām adverbii absolutè adjecti rationem obtineret; prout, ubi οὐρανοῦ φυντίστηται, unâ duo editi, de geminis dicitur; et, Κύρος οὐρανός εἶπε Χορούντων, duo simul incidentes, Homero; et ad verbum condendi, non ad cæli ac terre nomina, οὐρανοῦ particula pertineret: qæ qidem structura utraqe hîc, sive Græca, sive Hebraica spectamus, est nimium quantum coacta & absurdissima planè. Nec mirum Aqilæ homini cum primis κακοζηλίαις vitio laboranti; ut voculas formulâsque Hebraicas citra judicium, anxiè nimis plerumque, putidè etiam sâpenumero exprimere studio habuisse videatur, versionem tam absonam excidisse. Mirum magis Majmonidem, virum tantum, tantiq[ue] apud suos habitum, ut de eo vulgo dici consvererit, *A Mose ad Mosen huic parem nullum extitisse*, animum inducere potuisse, ut de interpretatione, tam ab omni ratione sensuq[ue] alienâ, tam serio suos moneret: idq[ue] cum versionem expositionemq[ue] hæc tenus genuinam, à qâ ista tantopere distat, pro verâ autem verbis illis proposuisset; *Et vera loci illius expositio est hæc*. In principio creavit Deus superiora & inferiora. *expositio conveniens novitati mundi*. Hæc ille. Nec potest reverâ aliud esse hîc οὐρανοῦ particula, qām index nominis sub verbi regimine, pro eâ

ratione, qâ in lingvis exteris, per casus qos appellant in flexione variantibus, accusandi qem nuncupare solent, designatur. nec àrti [¶] usurpari consuevit, nisi ubi verbum vel consistens merè, vel reciprocum antecesserat. Post transmutationia affectum jugiter habet superius indicatum; nec in lingvis illis exteris exprimi, aut solet, aut etiam rite potest; cum affectus istius indicem, præter nominis ipsius aut pronominis formam, particulam nullam habeant.

De particula itaque vi verâ constat satis. Verùm cœli ac terre nominibus qid designetur, disquisitione ulteriore aliquâ opus habet. Siquidem nec Judæis Magistris, nec nostris etiam interpretibus secum invicem hîc convenit. Et Majmonides qidem, (qod & antè monuimus) cœli nomine vult superiora, terre nomine designari vult inferiora, hisce autem contineri qid velit, mox explicat. cœli nempe, sive superiorum nomenclaturâ orbes cœlestes; terra, sive inferiorum, elementa qathor, ignem, aerem, aquam, terram, qorum in sequentibus mentio fiat distincta, idqe eo ordine, qo ex rerum ipsarum naturâ situm suum obtinent; primo enim loco occurtere terram, qz omnium sit infima; supra hanc esse aquam; aqua adhærere aerem; supra hunc esse ignem. tenebras autem ignem esse probatum it, ex Deut. c.5.v.22,23. & Job.c.20.v.21. qz cum dicantur esse super faciem abyssi, inde constare aere superiores existere. Spiritus autem nomine aerem sive ventum intelligi, firmatum it ex Exod.c.10. v.19. & c.15.v.10. et Num.c.11. v.31. (cui adjiciunt ex nostris, inter qos Theodoretus, Hymn.147.v.8.) qj & Dei esse, & ferri dicatur, qia mobilem ac flatilem Deus fecerat, ventique motus in Scriptis sacris Deo semper adscribatur. In qibus adversantes sibi ex parte habet Græcos illos qorum vestigia premit Philoponus. Hi enim ratione potius ~~τὸν ὄχητο~~, sive tenebras, non ignem, sed ~~ἀέρας ἀπόντων~~, aerem lumine cassum prossus, expouunt, ~~πλήν~~ sive ~~ἀερῶν~~, pro vocis Græca notione atque usu perpetuo, non aerem, sed ~~ὑπερ πολὺ καὶ τῆς βαθείας χαρᾶς ἀληθῶν~~, copiosam immensa altitudinis aquam, πούναν² vero, h.e. Spiritu, sive venis, qo modo vox ea usurpatur Joan.c.3.v.8. nomine, aerem, (τοις ὑστεροῖς ὁ ἀνὴρ θεοῦ οὐχι, qia aer utique agis supernatū) intelligunt.

At

At Abraham Esdraides, uic Majmonidæ per omnia, nec sibi ipsi etiam consentiens, hîc deprehenditur. Siqidem postquam Saadiæ sententiam retulerat, q̄i terram ait centri sive puncti instar habere, cælum autem fili, sive linea huic circumducta; neq; cum ratione constare, ut vel centrum sine linea, vel linea etiam sine puncto constitueretur; ideoq; cælum & terram eodem temporis articulo fuisse condita, primo utique die; deinceps verò ea q̄a illis continentur, agam utique & ignem; aliorum etiam sensum adjecterat, q̄i cæli vocabulo acriam, terra agam, comprehendi, volebant; ac omnia etiam, die primo simul condita avtumabant. iste ab his utrisque recedens, cum ultra unum aliquod die unoq; conditum negat, (uti est suprà indicatum) statuit tandem cæli nomine expansionem, (cui condendo diem secundum superius assignaverat) terra nomine aridam designari. agam qoto die creatam velit, nullus dicit. Interim nec Majmonides, nec ipse verò satis liquido se se explicant; eaque uterque profert, q̄a nec secum invicem probè convenientiunt. Verùm Oedipo aliquo, aut Delio nata tore opus esse innuunt, q̄i sensus suos explicantur, cum ajunt, תְּהִלָּה הַסּוֹרֶה בְּנֵי אָהָרָן וְבָנֵי שָׁלָמִים Viros intelligentia ampliori instrutos ista, q̄a hîc tradunt, arcana affecturos. quorum è numero me non esse, libertè palamq; profiteri, nullus erubesco.

Sed nec nostri etiam in appellationum harum expositione secum invicem consentiunt. Etenim (ut sententias receptas maximè duntaxat attingam) sunt q̄i cæli ac terra nomine, non ea q̄a nunc oculis usurpatnus, intelligi velsint; sed rudem vastamq; qandam materia congeriem molémq; in q̄a, tanquam παντερπία, sive seminario communī, delitescebant recondita horum utriusq; semina, & ex qā educta sint, q̄a deinceps condita sunt universa. Alii cæli ac terra nominibus volunt designari, mundi hujus machinam universam, in duas qasi partes principales distributam, de cuius utriusq; cum structurâ, tum & instrukturâ, narratio in seqentibus accuratiū & distinctiū instituatur. Cui sententia favere videtur, qod Esdraides monuit, ἡ articulum hoc loco esse πυρὶ τελεῖαν, ut qasi δικλυοδεκτάσθια, sive digito exerto demonstrata, designentur cælum istud & terra ista, q̄a se oculis nostris ingerunt. Qin & mentem suam hac in parte Moses ipse

perspicue satis explicuisse videtur; ubi Cap. 2. narrationis
 antegressa à ~~τραχείᾳ~~ ~~ταλαντων~~ instituens, Ita, inquit, consummata
 sunt cælum & terra, cum universa eorum instructurâ. Et rur-
 sus, Hi natales fuere cæli & terra, quando ea creabantur; qo die,
 sive, tempore, fecit Deus terram & cælum. qibus verbis, non
 aliud cælum, terrâme aliam, opinor, voluit designata qâm ea
 qz sensibus humanis subiecta, in diem usqæ hodiernum per-
 sistunt. Distinctionem horum qod attinet (mihi mea si licu-
 erit animi sensa interponere) Cæli nomine contineri existi-
 mem mundum superiorem, sive ambitum universum illum, in
 tres qodammodo regiones dispartitum, in qo aves feruntur,
 in qo nubes consistunt, in qo sidera colludent: istis enim
 omnibus cæli nomen in voluminibus sacrosanctis passim tri-
 buitur: qz etiam, si cui ~~διχορούται~~ magis arriserit, in aerem &
 etherem poteruntq; dispesci. Aeris nomine cum Theodoreto,
 comprehendendo, τὸ ἀέρα & τὸ ὕδατον & ὅμορφια πάντας τὸν
 οὐρανόν, id omne qod ab aqæ superficie ad cælum usqæ, qod nos
 vulgo dicimus, siderum utique regionem sedémve, pertingit:
 (nam de ignis elemento & pagina sacra silet, nec de eo etiam
 inter Philosophiaæ seculares studiosos ac peritos sit necne satis
 convenit) etheris aviem, qicqid inde ad extimum usqæ uni-
 versi ambitum porrigitur. Terra nomine, mundum inferio-
 rem, sive terra & aqæ, ita sibi invicem intercursantium mo-
 lem, ut corpus unum, globum saltem unum, junctum confi-
 cere videantur. Hoc eo magis ita sumendum autumo, qia in
 recensione mundi primitus conditi toties alibi repetitâ, terra
 solius mentio facta reperitur. Hymn. 121. v.2. & 124. v.8. &
 134.v.3. Jer.c. 10. v.11. Matth.c. 17.v.25. qibus tamen locis
 terra nomine mare qoqe comprehendendi, patet ex Hymn. 46.
 v.6. Act.c. 4.v.24. & c.14.v.14. Apoc.c. 10.v.6. & c.14.v.14.
 qod & propterea factum conjicere licet, qod cælum & terra,
 hominibus qibusq; in qacunq; orbis terrarum, uti loquimur,
 regione sive climate agant, ex aspectu ipso cognita sint; qum
 mare qâm plurimis, ex eis præsertim, qz in intimis continentis
 alicujus partibus perpetim degerint, nisi si de nomine forsan
 solo, nunquam innotuerit. Patet idem etiam, ne longius hinc
 abeamus, ex eo, qod hoc ipso Capite Vers. 15. Luminaria in
 cælo sita perhibentur, ad terram illustrandam; qod tam ad

mare

mare qām ad aridam pertinere quis nescit? Act. c. 27. v. 20, 33.
 Et cum vapores dicuntur à terra ascendere, Cap. 2. v. 6. et, à finibus terre, Hymn. 135. v. 7. tam è mari extrahi & exhalare, qām à terrā sursum attolli, intelliguntur. *Qin* & *Cæli* nomine, eādem in hac mundi primitū extrecti atq[ue] instructi narratione Mosaicā, insignitur, tam *aer*, ejusdēmque cum regio ea, in qā aves volitant, Vers. 20. tum ea in qā nubes aquæ consistunt, Vers. 6. 7. qām & *ather*, sive regio aut statio illa, q[ue] est sideribus assignata. Vers. 14. 15. Sed & ex proximè sequentibus eadem elicitor distributio, ubi terra primitū informis & inanis fuisse dicitur, utpote aq[ue] immersa penitus, donec eis in loca certa discretis, arida sepe proderet, & in conspectum prodiret; & *abyssi* nomine globus ille designatur, q[uo]d aq[ue] terram intra se in suis quasi visceribus demersam & conclusam continebant. neque enim possum hic Viro Cl. Fr. Junio assentiri, q[uo]d *abyssi* nomine vult communem *cæli* terraque materiam denotari; qum nusquam in sacro codice vocem hanc sic usurpatam reperiam. Hujus autem *abyssi* faciem, sive, *superficiem*, qod tenebre dicuntur occupasse, superiorem illam mundi regionem, q[ue] aq[ue] extabat, universam, (tam *aerem* contiguum, qām *atherem* longius distitum) lumine omni destitutam orbāmq[ue] prorsus, *cæli* nomine insignitam datur intelligi; qum nisi in subjecto aliquo nec lumen, nec tenebra confistere possint. denique qod primò dictum est, *super faciem abyssi*, id mox, *super faciem aq[ue]*, sive, *aqarum*, dicitur, ut *abyssi* nomine intelligantur *aq[ue]*, qorum in utero continebatur haec tenus terra in apertum & conspectum brevi proditura, atq[ue] ita Jajrus è Mose ipso Mosen exponit עלי הרים טלית אַרְבָּה עַל־הָרִים *super faciem abyssi*, i.e. עלי הרים טלית אַרְבָּה עַל־הָרִים *super faciem aqarum* que *super terram* fuerant.

Hoc autem posterius à Mose his verbis concipitur, וְרֹאֵת תִּרְאֶה בְּלָתָם עַל־הָרִים Ubi *Spiritum Dei*, non defundit è nostris, q[ui] cum Eldraide & Majmonide, *aerem*, sive *ventum*, exponant, in qibus est Origenes de Principiis lib. 1. Diodorus Tarsensis, Theodoreus in Genes. q[uest.] 8. Tertullianus adv. Hermog. c. 32. qod & suprà est observatum: cum plerique tamen de *Spiritu sancto* intelligent; à q[uo]d nec Jajrus ipse prorsus abhorre videtur, cum ad incisum istud hac habeat,

beat; *Solium gloriae in aere fuit consistens, et ἦργον movens, an incubans, Spiritu oris sui, Dei utique sancti Benedicti, & Verbo suo, super faciem aquarum.* Verum utrovis modo *Spiritus* vocabulum sumere libuerit, de verbo Ηλιού unde ἡράκλειον istud amplius erit querendum. Hoc eò plerique referunt, ut alitis ovis, qd excludat, incubantis, eaque calore suo foventis; affectionem gestumque propriè designet. Ita Jajrus, qd supra dictis subiungit, בְּנֵי יִצְחָק כַּיּוֹנָה הַמְּרֻחָה sicut columba, qd modo suo incubat. ita enim voce barbarā, uti ipse appellat, accubandi, sive incubandi, explicat ulterius. Ab illo Vir Cl. Grotius sumplisse videtur, qd in *Annotat. ad lib. I. de Verit. Relig. Christi.* dixit, vocem hanc *incubitum columba super ova sua* significare; qd ad *Spiritum* trahit in specie columbae ad Christi intuitum super ipsum descendenter & desidenter etiam. γραβαῖον καὶ μέρον. Joan.c.1.v.33. id qd τὸν δὲ requiescat super eum *Spiritus*, dixerat Esajas c.11.v.2. Verum non de columba solā, de agilā etiam dici, recte monet Esdraides ex Deut.c.32. v. 11, itaque laxius extulit Basilius in hexamer. orat. I. ubi à Syro qodam ait didicisse, hanc esse genuinam vocabuli hujus notionem, σωθισμόν καὶ ἴζωγόρει τὴν ὑδάτων φύσιν, καὶ τὸ εἰκρά τὸ ἐπωαλέοντος ὄρυζον, καὶ τὸ απλοῦ πτωχούς εἰσιόντας τοῖς ἀνδαλμένοις. Hinc Ambrosius, qd ex Basilio complura traduxit, in hexamer. l. I. c.8. *Syrus*, qd vicinus Hebreo est, & sermone consonat in plerisque & congruis, (qd idem reverā ferē de Syris etiam Basilius) sic habet, et *Spiritus Dei* fovebat aqas. i.e. Vivificabat, ut in novas cogeret creaturas, & fotu suo animaret ad vitam. At *Syrus* qid habeat, nec Basilius dixerat, nec Ambrosius, credo, qicqam rescriverat. et fortean vocabulum hoc ipsum retinuerat; qd modo in explicatione suā Jajrus. Hieronymus in *Qest.* sive *Tradit. Hebr. in Genes.* *Incubabat & confovebat, in modum volucris ova calore animantis.* Et monet qidem insuper Pentaglotti auctor, τὸ Ηλίου Rabbinicē & Syriacē, ovis incubuit, significare. et metaphorice, fovit, confovit, complexus est amore, misericordia, &c. atqe ab hac radice reverā prouentia legimus, ἡράκλειον miserator, Jacob. c.5. v. 11. qd loco conjunguntur ἡράκλειον qd τὸ μετασταγγύον, & τὸ ἡράκλειον qd τὸ σύλιγμα, exprimat. et Νοτίον Philip. c.2.v.1. qd loco Νοτίον & Νοτίον junctim

junctum quoque posita reperiuntur; sed ut contrà qām apud Jacobum, illud τῷ ἀπλάγχῳ, hoc τῷ οἰκτίῳ respondeat. ita ἡ sensu tralatitio usurpatum idem ferè prorsus qod ἡ valuerit, à qo fortean per literarum ἐναλαγώ ortum primitus habuerit. nam de proprio significatu, qo ἔπειται, sive, οὐς incubandi, notionem apud Rabbinos & Syros habere dicitur, nullum hactenū prolatum exemplum videre contigit. Et reverā alibi, non incubitus, sive qieris in loco, sed motionis & agitationis notionem obtinet. Bis tantum extra locum de qo agitur, in codicibus sacrī usurpatum deprehenditur, Deut. c. 32. v. 11. in Cantico Mosis, & Jer. c. 23. v. 9. qibus omnibus recensit, in Radicib. Camius subjungit, קְרַב בְּלָד וְגַן נֶגֶד, habent ea omnia motus atque agitationis notionem. Et qidem in Jeremia verbis aliter sumi non potest, ubi vates, Confringitur cor meum intra me, לִפְנֵי יְהוָה commoventur, sive, concutintur, omnia ossa mea. Targum, יְהִי Graci, ιωακεὶ. Latinus Vulgatus, contremuerunt. Tigurinus, fluctuarunt. Pagninus, commota sunt. Junius, eliduntur. Piscator, colliduntur. qz omnia eodem recidunt. De loco in Mosis Cantico varietas insignior. Targum Jonathā, ἦρθεν ex qo emaculandus Targumista Hierosolymitanus, apud qem ἤρθην pro ἥρθεν ex formulā geminatae vitoſe habetur. idem valet ex eodem themate utrunque, protegens. Apud Gracos, qz LXX dicuntur, ἐμπέσον vulgo legitur, qod desiderii & affectus notionem habet, qalem apud Syros τὸ ἅπειδεῖν, obtinere, suprā indicatum est. at Picherellus mendum subesse suspicatur, & pro ἐμπέσον, legendum ἐμπέσον. qod & editio Complutensis admisit, h.e. involitat, sive, involitare assoler. Ita enim aorista ista creberimē usurpari, alibi ostendimus. Verū mendum illud si fuerit, ab antiquo vitiatis codices, ex Hieronymo constat, qz ad Matthai verba illa ca. 23. v. 37. ποτίσεις ἐθέλουσα διστομαγγέλιον τὰ τίκυα Καὶ δι τούτοις διστομαγγέλιοι τὰ τίκυα εἰσὶν τοῦτο τὰς πτέρυγας; qoties volueram liberos tuos congregare, quemadmodum avis, sive, gallina, pullos suos sub alas suas congregat? Gallinæ, inquit, similitudinem in Cantico Deuteronomii legimus; sicut aquila protegit (oneatis, tegit, Græcus) nidum suum, & super pullos suos desideravit; expandens alas suscepit eos, & tulit super pennas suas. At

Latinus Vulgatus, *Sicut aquila provocat ad volandum pullos suos, & super eos volitat, expandit alas suas; & assumptum eum, atque portavit in humeris suis.* Tigurinus ad Hebraica propriis accedens, *Qemadmodum aquila excitat nidum suum, & super pullos suos volitans, expandensque alas suas tollit illum, & portat eum super alas suas.* Junius vero sensum alterum sequetus, *Ut aquila excitat nidum suum, pullis suis incubat; pandit alas suas, assumptum eum, portat eum super alas suas.* Et ab utroque alium, uti videri possit, in Pentaglot. Schindlerus, licet eodem cum prioribus illis collineat, *Sicut aquila dilatatis & expansis alas movetur & agitur super pullis suis, eos ad volandum exsuscitans & invitans: sive, volat iuxta pullos suos, ut eos volare doceat.* Videtur existimasse Πτλ isticum cum Πτλ cognitionem habere, qod dilatandi notionem jugiter obtinet. Certe Πτλ isticum Πτλ modicum aut Πτλ πορνού, significatum habere non potest, quum non de ovis, sed de pullis jam exclusis, & pennis etiam (si hos seqimur) jam instructis usurpetur. qemadmodum & Vatablus primum etiam Versiculi incisum illud interpretatur, *excitans, vel, provocans, nidum suum, i.e. pullos suos.* Mihi istic ab utrisque his, tam qui in incubandi, tam qui in *ad volandum provocandi* notione sumunt, discedendi libertatem concedi postulaverim, & ad protectionem cum paraphrastis retulerim. Verba Mosis sic verterim, *Sicut aquila excitar, sive, excutit, nidum suum, (vel nidum propriè sumptum, qo pullis commodiorem faciat; ut Jairus, ωπτλ ιαρού, vel, nidum. i.e. pullos, ut & Jairus idem; Metonymia subjecti, Piscator, continens pro contento, Vatablus; qo modo non desunt qui sumant, Esaj.c.16.v.2.) agitat se super pullos suos, (ad eos utique protegendos; non aggravando, sed protegendo, Jairus) alis passis assumptum cum (vel, nidum, pro pullis, ut antè dicebatur, acceptum, Piscator. vel potius, eorum unumquemque; ηιη ηιη ηιη, unumquemque pullum & pullum, Esdraides) super alas suas vehit. (nondum utique volare potes, Esdraides) pari modo (deest collationis redditus index particula; prout & Parcēm.c.25.v.12. & c.26.v.11.) duxit eum Iovas solus, absque ullo, Deo alieno. qo pertinet & qod ipse de se dixerat, Exod.c.19.v.4. *Vidistis ipsi, qo modo super alas aquilinas vexerim vos.* qanquam argutius pavlo; nec verum.*

verum forsitan, qod Iajrus hic commentatur, volucres alias
aqilæ metu, qam norint sese & viribus & volatu superare, pul-
los suos in pedibus suis vectare; aqilam verò, cum à nullo
alite, sed à sagittâ solâ metuat, ideo super alas suos ferre,
præstare reputans, ut sagittas in eos missas, ipsa potius, qam
illi, excipiat. qod & ad Deum accommodat; qia inter Ägyptios
suosqe confisstens, Exod.c.14.v.19.20. sagittas & faxa
a balistis, ex illorum castris in hos missa, ipse intercipiebat.
qo modo & alas expansas, ad rubem super capita ipsorum *ex-
pansam*, Hymn. 105.v.39. refert Esdraides. Ego vero etiam si
in *agitationis* notione cum Camio alijsqe plerisqe verbum
¶ hinc sumam, (eam enim esse genuinam vocabuli notionem
ex Jeremiæ verbis liquidò patet) at de *agitationis* hujus fine
atqæ intentione eis nevtiqam assentior; qia contextus ipsi-
us series alio spectare videatur. Notum certè satis est, qantâ
cum sedulitate, quanto pro viribus cum molimine, agant agi-
tēntqæ se circumvolitando alites qiqe, qo pullos suos, ubi in
discrimine versari senserint, vel transferendo eripiant, vel
protegendo tutentur. Eò respexit Assyrius, qum de se ja-
stabundus prædicat Esajæ c.10.v.14. *Invenisse manum suam
tangam nidum* (i.e. tangam aves in nido. metonymia subje-
cti; inquit Piscator. qod tamen ibi non est necesse) malim,
tangam in nido, (ellipsis particula, qalis Job.c.1.v.13. &
alibi creberitme, five ova, five pullos, Devt.c.22.v.6.7.) *opes
populorum*; & sicut ova derelicta (per metum ab ave incu-
bante) colliguntur; *terra totius opes*; (en *¶* noire suppletum,
qomodo Job.c.31.v.3. & c.36.v.32. Esajæ c.5. v.2.4.29. &
c.58.13.) nec frust, qia agitaret alam, aut aperiret os; aut pipi-
ret. ubi rectè Piscator, *agitaret alam*. i.e. avderet se mihi op-
ponere. qod ille qidem ad pullos ipsos imbellies alludere exi-
stimat; ego ad matrem malim ipsorum, qæ alâ solet manum
in nidum immissam vel depellere, vel impetere saltet; (qod
& Camius istic observavit) qomodo & pipiendi vocabulum,
volucrum earundem voces querulas respicere, qas huc illuc
volitantes edere solent, ubi nidos suos diripi, pullösqe abripi,
succurere impotes prorsus ipsæ, viderint. Junius argutius
pavlo, *alam*, inquit, *agitet*, ad avolandum, vel involandum;
os aperiat, ad impetendum; *pipiat*, ad implorandam opem,

aut expositationem faciendam. Eodem omnino, qo hic Moses, Deus ipse respexit apud eundem vatem Cap 31. v.5. verbis illis, qibus Thrasonis illius jactantiam vanam retundit, *Sicut avicula volitant* (circa nidum suum, ut recte Piscator, opem pullis, si id pote, laturz, sive, qo pullos protegant, ex inciso sequenti supplendum; cui gemina videoas, ejusdem vaticinii Cap 1. v.18. & c.13. v.13. & c.30. v.17.) ita (circumvolitando) proteget *Jovas Hierosolyma*. aliter ibi secum agi deprehensurus est Assyrius, quam in eis qas occupaverat regionibus ac provinciis factitium esse jactaverat.

Sed ad Mosis prima illa de *Spiritu Dei* enunciata denuo revertetur. Ibi qoqe, prout alibi in motionis sive agitationis significatu verbum נִבְרָא sumunt havd pavei. Targumista tres, quasi uno consensu, pro נִבְרָא נַבְרָא exhibit; Esdraides, נִבְרָא spirabat; sive, ut Pagninus, sufflabat. Graxi, ἐμπέρατο. Theodoretus in Gen. qest.8. de aere interpretatus; διπλός γόνος, τὸ τοῖς κάτω κυρίον διπλόπεδος. (qod Philoponus διπλούς dixit) μάλα δὲ οὐρανόθεν τὸ ἐμπέρατον, καὶ ὑπὲν ἐπεκτείνεται, εἶπεν; τὸ δὲ ἐμπέρατον τὸ κυρτόν τὸ διπλόν τὸ ἐπεκτείνεται. incubandi notionem ut minus idoneam excludit. Latinus pariter Interpres, ferebatur. Tigurinus, motabat. Vatablus, volitabat; agitabat se. Picherellus, involitabat, sive, velut involitabat; addito ad lucem maiorem similitudinis adverbio; quasi chaos ipsum ad erumpendum, emergendum, & formam sumendant provocans. metaphora à vulneribus pullos ad volandum provocantibus. Vide Deut.32.11. de quo loco qid sentientium sit, est suprà indicatum. Hieronymus vocis notionem utraque conjunxit, in Epist. de Episc. digamo ad Ocean. qo loco & ad fontis sacri aquam cum Tertulliano, Ambroso aliisque accommodat, verbis illis, *Spiritus Dei in aurige modum super aquas ferebatur*; & nascentem mundum in figurâ baptismi parturiebat. De aere sancte, sive vento, si cum antiquis illis ceperimus, intelligi poterit non incommodè, *Spiritus Dei*, flatus vehementissimus; qo modo, *montes Dei*, h.e. excelsissimi, Hymn. 36.v.6. &c, *arbores Dei*, procerissimæ; Hymn.104.v.16. vel à Deo immissus, qo modo, *malus spiritus Dei*, Reg.l.r.c.16. v.15. à Deo utique missus, Vers.14. *malus ob vitium, Dei ob ministerium*, uti Avgustini nomine auctor de mirab.sacr.script.

l.2.c.10. sive, ut Gregorius in Job.l.2.c.10. *Domini, per licentiam potestatis justae, malus per desiderium voluntatis injuria, et l.18.c.2. domini, per acceptam justissimam potestatem, malus per insitam nequissimam voluntatem.* qo modo denique **לְנֵזֶם יָמִין** Job.c.31.v.23. *exitium, sive calamitas, Dei. וְגַזְוֹר דֵּין,* **תְּרִיסָה מִצְרָא**, **וְעַדְתָּה בְּשָׁלָטָה**, *malum vel ingens, vel à Deo immisum, vel utrumque etiam. status autem iste partim aqis exorbendis & exahriendis, dum in vapores attenuata sursum attrahuntur, partim ad loca certa eisdem designata congregandis, inservire poterat, qo terra in abyssu hactenus reconditæ, sed in conspectum post pavlo proditur, via methodusque præstrueretur. Videatur Exod.c.14.v.21.*

Sequitur ibid. vers. 4. **בְּנֵי אֲלֹהִים אֱלֹהִים יְהֹוָה** Et vidit Deus lucem, qod bona esset. Ubi Drusius observ. l.15.c.4. *Vidit.* i.e. approbavit, lucem; eo qod svavis, jucunda, utilis esset. unde *lxv.* *lata* omnia significat. Est.c.8. v.16. Hymn. 97.v.11. Vide Eccles. c.11.v.7. **בְּנֵי** autem tam *svave & jucundum*, qam *bonum* significat; de qo alibi monuimus. Sed & aliam syntaxin, eamque (opinor) genuinam, Vir idem Cl. subjicit, ut sic *אֲרֻתִּינָהוּס* cum trajectione; qalis in Terentiano. illo, *Evnuch. act. 5. sc.9.* *Sciu' me, in qibus sim gaudiis?* cui adjici poterit ex eadē fabulā, *act.4.sc.3.* *Evnuchum gem dedisti nobis, qas turbas dedit?* et, qod ad eum locum ex Marone *En.l.1.* Donatus, *Urbem quam statuo, vestra est. qibus gemina ex Codicis faci Instrumento Novo, Marci c.6. v.16.* *בְּנֵי אֲלֹהִים יְהֹוָה, בְּרוֹס בְּצָר.* qem decollaveram Joannem, iste est. Et ad Romanos Pavli Cap.6. v.17. *tic בְּנֵי מִצְדָּקָה נְסָעָה, in qam tradisi estis formam doctrine.* ad qem locum Piscator, *Hypallage*, qz valde illustratur exemplo illo Terentiano, *Restitue in qem me acceperisti locum.* Ita fuerit, *Vidit lucem, qod bona esset, pro eo qod esset, Vidit lucem hanc esse bonam;* qo modo Junius reddidit. nec recedit Piscator. *Vidit, inquit, i. consideravit, judicavit, intellexit, ac proinde approbavit, lucem illam esse bonam.* i. utilē ad constituendum diem. At Picherellus, *Viderat avtem, sive, Previderat, illam fore bonam.* ut non tam ad postremam operi additam manū, aut de opere jam perfecto latam censuram, qam ad, instar architecti prudentissimi ac providentissimi, de opere

futuro deliberationem & prævisionem referatur.

Sequitur וְיַבְרֵל אֱלֹהִים בֶּן הָאָוֹר וּבֶן הַחֲשִׁיךְ separavit Deus inter lucem & inter tenebras. h.e. distinctionem fecit inter lucem & tenebras. sive, lucem à tenebris discrevit. Factum autem hoc non tam קָרְאָת שָׁמוֹת nominum inditorum appellatione, uti Abraham Esdraides, qām קָבְעַת חַחְמָה terminorum utrius certorum fixione, qibus sibi invicem succederent, uti Salomon Jajrus. Syntaxin qod attinet, observat hic Esdraides, separationem rerum Hebrais ritu triplici designari; qandoqe תֵּבָנָה inter, cui ה ad respondeat; sicut istic Vers. 6. פְּרֻזִּיל בְּזַפְּרִים לְפָרִים separans inter aqas ad aqas. pro eo qod est, inter aqas & aqas, uti Tiguriña; sive, aqas ab aqas, uti vulgata versio reddidit, ita לְפָרִים בְּזַפְּרִים inter sacram ad profanum. Ezek. c.22, v.26. & c.42, v.20. & c.44, v.23. qandoqe, idqe creberrimè, בְּזַגְּמִינָה gemino adhibito; qo modo hoc ipso in loco; & rursus vers. 7. בְּזַהֲפִים וּבֶן הַחֲשִׁיךְ Et separavit inter aqas has qe sunt infra expansum, & inter aqas illas qe sunt supra expansum i. has ab illis. qibus gemina occurunt Cap. 9. v.13. & c.10. v.12. & c.13. v.7,8. & c.16. v.5, 14. & c.17. v.2,7, 10, 11. & c.32. v.16. & alibi passim. aliquando deniqe particulâ בְּזַעַנְתָּם una cum ה preffixo, iteratâ; qo modo legitur Esaja c.59. v.2. qo separatio utiqe ac distantia à se invicem dissitorum qām longissimè facta designaretur בְּזַעֲנִיכָם לְבֶן־אֱלֹהִים iniquitates vestre separationem fecerunt inter vos & ad inter Deum vestrum. h.e. vos Deumque vestrum à se invicem qām longissimè separarunt. Pleonatum hunc Græcus interpres istic retinuit, & sic expessit, Καὶ διεγένετο ὁ δῆμος ἀνὰ μέρους τῷ φύλῳ καὶ ἀνὰ μέρους τῷ οἰκτρῳ. Sed nec Latinis insolens prorsus est istiusmodi redundantia. Sic enim Livius lib.22. Roma juris dicundi urbana fors Pomponio, inter cives Romanos & inter peregrinos P. Furio Philo, evenit. et Flaccus sermon. lib. 1. sat. 7. ————— inter Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem Ira fuit capitalis —————

Huic affinis & pleonasmus ille alter, qd in hoc Capite sapius occurrit Versu 5, 8, 13, 19, 23, 31. Versu 5. זְהִי־עָרָב יְהִי־בָּקָר יְהִי־אַחֲרֵי אַמְתָּג, אַיְלָהָרְכָה, אַיְלָהָרְכָה. Sed ut, sive, una, illis, opinor,

opinor, arti [¶] regim prima, sicut, *μία Καβδάνων*, Matth.c.18. v.1. est primus hebdomadis. sed &c, uti plerisque visum, ad Cor.ep.1. c.16.v.2, ubi tamen vir acris judicii Thomas Mortonus noster, in succinto suo illo, sed sensuum prægnante ad Epistolam illam commentario, reclamat; & disquisitionem sanè ulteriore poscere locus ille videtur. Verum ad Moses redeamus. apud hunc חנוך non est aliudquam ^{וְיָמֵן} dies primus: quemadmodum, אַחֲרֵי ^{וְיָמֵן} dies primus mensis (uti orbis istic) Ezr.c.10.v.16,17. & Nehem.c 8.v.2. clarè docet secundi, tertii, & reliqorum cujusque ordine suo deinceps disertè facta mentio. Ut inanis planè sit illa Jajri argutia, quod diem hunc non primum, sed unum dictum vult, quia angelis utique, quos die secundo vult creatos, nondum existentibus, Deus tunc ^{תִּתְנִית} solus, sive solitarius fuerit. Satis notum est Hebraeos numerorum nomina cardinalia quæ appellant ordinalium vice frequentissime usurpare. Verum de numerali vocabulo sive hoc, sive illud statuere libuerit, syntaxis in singulis est pleonastica; *Et fuit vespera, & fuit mane, dies primus, & dies secundus, & sic deinceps.* h.e. ita vespertinum tempus & matutinum (sive ab initio utriusque noctis & dies sic *Χωρολογίας* designata, τὸ ρυθμικόν, ad Cor.ep.2. c.11.v.25.) diem primum constituebant. At Junius vult nomina priora illa cum novissimo in rectionis structurā committi, quoniam vertit, retento pleonasmo Hebraico, *Sic fuit vespera, & fuit mane diei primi.* Picherellus etiam, sed omissâ redundantia illâ, *Atque ita primi vespertinum diei & matutinum extiterunt.* qanquam monet idem verti posse, *Atque ita vespertino constans & matutino extiterit primus dies.* Atque hoc modo redidit Vulgata versio. Factumque est vespera & mane dies unus. et Tigurinus, *Fuitque vespera & mane dies unus.* Eò concedit & à Junio hic discedens Piscator. quod & ex accentu sive pavsa tiphecha præcedente confirmat. vertit itaque, *Atque ita fuit vespera et mane dies primus.* per appositionem, inquit ille. per prædicationem, malim ego, alterius utique de altero. *Vespertinum & matutinum fuerunt dies primus.* h.e. diem primum constituebant. quemadmodum Jer. c.7. v. 4. הַיּוֹם יְהוָה הַכָּל ubi pavsa eadem. *Jova Templo, sive Palatium, sunt ista.* Et Matth.c.19. v.8. *ixēm tisoi d'vo, ἀνὰ οὐρᾶς μία.* Vir & uxor sunt una caro. Sed.

Sed & Joan.c.10. v.30. *'Eγώ δέ εἰ μαρτύρησον τὸν θεόν. Εγώ δέ οὐ πάτερ οὐδὲ σύντομος. Ιδέ με γε επ. t. c. 5. v. 7. Τοιούτοις είναι τοι. Τρεῖς δέ εἰ μαρτύρησον.* Verum pleonasmum quod attinet, ejusdem esse commatis existimet illud Evangelista ejusdem Evangelii cap.10. v.18. in verbis illis, *'Ἐγενόμη τοιούτοις διάβολος αὐτοῦ, καὶ ἐγενόμη τοιούτοις πάλιν λαβεῖσθαι αὐτοῦ.* Potestatem habeo animam meam ponere ; & potestatem habeo eam rursus sumere. hoc est, potestatem habeo, animam meam, ubi posuerim, resumendi.

De die secundo, qd versu 8. conclusus videtur, qaritur, cur celebre illud epiphonema, approbationis divinæ testimonium, Et uidit Deus bonum esse, quod est die illo factum, non sit cum reliquis diebus consecutus. qanquam Graeca editio, qz τὸν ἀδερφὸν τὸν τίτλον præfert, etiam hic contextui, sed citra pagina Hebraica auctoritatem, inseruerit, Καὶ σὺ δέ εἶ θεός ὁν γέλει. Mitto in Sapientum allegorica ; ad qz Majmonides nos amandat ; aut in ea etiam qz ipse proponit anigmata, quibus τῷ πητῷ fidem derogat, altius inquirere. mitto & Hieronymi de re conjugali, cui ille passim iniqior, nugamenta ; aliorumque Pythagoricis de numeris superstitionis subtilitatibus additorum futilis putidásque ratiunculas. Ratio, Jajrus quam reddit, nec plerisque improbat, hac est ; benedictionem, sive approbationis divinæ elogium, de diei secundi opere suspensum fuisse, & ad diem tertium dilatum, eò qd aqarum constitutio die secundo inchoata tantum, non & consummata fuerit, nihil avtem, donec perfectè consummatum fuerit, in plenitudine ac bonitate suâ existat : proinde ad diei tertii opera elogium geminum dari, alterum ad opus de aqâ die secundo inchoatum, sed tertio absolutum vers. 10. alterum de opere diei tertii peculiari, stirpium nempe atq; herbarum productione. vers. 12. Verum Vir Cl. Petrus Picherellus aliam nodi istius solvendi rationem init. Existimat ille intra diem secundum, non avtem tertio, peractum, qd Vers. 9. ac 10. factum narratur. Itaque illud ΥΝΩΝ Verl. 9. Ἀρχαὶ τῶν reddit, Sed tamen postquam Deus dixisset, in unum congregarent se locum, qe sub extento erant aqâ, & siccum appareret ; sicque extitisset : & siccum illud appellasset Deus Terram, aqarum verò congregationem Mare. Previderat avtem illud fore bonum. Ad paraphrasin adnotat : In Hebreo, Et dixit Deus. qd

qd per plusqām per sedūm interpretor. qo modo & initio Cap. 12. collatione factā cum fine Capitis prægressi, & cum Stephani verbis, Act.c.7.v.2,3,4. necessariō sumendum li-
quid patebit. Nec reverā aliter eo loci Junius etiam רְאֵנָה reddidit, Dixerat enim Jehovah Abramo. Nec diffitetur Vir Cl. plerosqe diei tertio hac attribuere. se verò cum doctissimis qibusdam & Rabbinis & Christianis diei secundo assignare; ne secundus elogio suo destituatur, qd reliqis qibusqē con-
stanter ascribitur. Ejusmodi avtem hysteroses monet reperi-
ti & hoc ipso in Capite, de qo deinceps videbitur, & in pro-
ximo aliquoties. Habētqē reverā hac in parte consentientem
sibi Abraham Esdraidem. Istud, inquit hic, רְאֵנָה. Et dixit,
cohæret cum superioribus. neque enim factum est expansum
antequam terra siecaretur. terram autem cœlumqē uno eo-
démqē die condita fuisse probatum it, ex Cap. 2. v.4. ubi di-
citur, die, qo terram & cœlum fecit Dens. de qo loco non se-
mel, cum istie, tum & alibi, disserimus. nec est, inquit, crea-
tio propriè loquendo, aut rei absconditæ, ac delitescentis, qz
jam actu existit, in apertum sive in conspectum productio,
aut rei diffusa ac dispersa in locum unum aliquem congrega-
tio, & intra limites terminosqe certos coercitio; qorum illud
terra, agis istud factum hoc loco narratur. in quam mentem
& de expanso Iairus vult intelligi qd est dictum. Et fecit
Deus expansum, non de creatione utique, sed de situ ac con-
stitutione; qo modo verbum נִפְלָע sive facere usurpatur in
lege illâ Deut. c.21.v.12. et faciet ungues, de qo loco cum
Reg.l.2-c.19.v.24. collato alibi qoqe egimus. Sed eō tandem
devenit Abrahas, ut concludat, verborum istorum, רְאֵנָה
וּכְבָר אַמְרָא לְהָיוֹת. Ante autem di-
xerat Deus, Congregentur aqæ in unum locum. qd Junius
(obiter monitum esto) rectâ confluant & collineant, exponit.
tanquam à פ lineâ voce deductâ. et de aqis duntaxat usur-
pari affirmat. in qo eum castigat Piscator, allato ex Jer. c.3.
v.17. qem eundem lavdat & Esdraides, qo congregandi notio-
nem vocabulo subesse confirmet. ubi de populis Hierosoly-
mis congregatis, sive convenientibus, usurpatur. Verum
nihil obstat, qo minus eo loci qoqe, confluent, commodè fa-
tis reddatur; metaphorâ ab aqis confluentibus ductâ. qo mo-

do in loco huic gemino Esajæ c.2.v.2. verbum יְהִי indidem traductum de populis eisdem usurpatur. Verum in transitu istud. Certè autem Judæi Magistri, *Ante dixit*, & Viri doctissimi, *Postquam dixerat*, eodem profrus recidunt. Gemini autem est huic utriq[ue] illud Reg.l.2. c.19.v.24. de Me-phiboshetho, מִשְׁבֵּת שָׁוֹבֵן רַגְלֵי נֶהֱרָה & non fecit pedes suos, & non fecit mystacem suam. h.e. nec pedes, nec barbam sibi haec tenus curaverat. Sed ne longius abeamus; expositio[ni] huic sua statuminanda ex Capite proximo duò loca depromit Vir doctiss. q[uod] isti paria esse censet: alterum ex Vers.8. & 9. Et collocavit ibi hominem quem fixerat. et fecit ut ē terrā progerminaret arbor q[ua]vis. hoc est, *Ante autem fecerat*, ut ē terra progerminaret arbor q[ui]libet. nam ante hominem conditum ē terrā Deus stirpes q[ua]sq[ue] produxerat. Alterum suggerit ex Vers.17. ubi post interdictum fructus arboreis scientiæ boni ac mali esum, dicitur, *Et formavit Deus ē terrā bestias agri universas.* h. e. antē formaverat. nam animantia itidem q[ue]rere ante conditum, nedium in horto collocatum, hominem, condita fuerant.

Verum locus ille tertius, ad quem digitum Vir doctiss. intendit, ex hoc ipso Capite depromptus, est ampliore aliquā disquisitione non indignus. Habetur ver. 24. ubi Vir Cl. eandem quam istuc, hysterosin existimat deprehendi. Proinde q[uo]modo hic, perinde & illuc; Mosis verba sic ~~אָגָזֶלֶת~~; Sed postquam tamen etiam Deus dixisset, Terra animantia juxta eorum species produceret; nimirum jumenta, reptilia, & feras; sicq[ue] extisset. Feras enim secundum species suas, jumenta juxta suas species. Et omnia super terram repeatantia juxta etiam suas species fecerat Deus. quem hoc quoque bonum fore prævidisse. Ita animantium terrestrium productionem, ad diem quintum, à sexto revulsam, retrahit. Rationes autem, qibus sententiam suam hanc firmatum it, duas subjungit. Primo, q[uod] cum uno eodemque, tertio nempe, die, herbas & arbores q[ua]sq[ue] vegetativā præditas animā, Deus ē terrā creaverit; pars esse, ut animā prædita sentiente, volatilia & animantia terrestria quoque, uno eodemque die, quinto nimirum, ex terra quoque fecerit. nam volucres quoque ex terra Deum fecisse, constare ex Cap.2. v.19. Deinde Adamum plasina tam nobile, & cum eo Eavam, dignos

dignos fuisse, qibus &c eis quod eos contingebant, creandis, suis daretur seorsim dies : ut, sicut qibus vegetans erat anima, unus ; qibus anima sentiens, item unus ; sic, quod potius, qibus anima rationalis, suus itidem impenderetur dies. Denique inde sumi posse argumentum, animantia terrestria die quinto, non sexto, condita ; cum enim propagationis beneficio nevitiqam destituantur, meliore multo ratione sub benedictione aqatilibus, unâ cun volatilibus collatâ, communi comprehendatur ; Vers. 22. quam sub peculiari illâ unâ cum dominatu in creaturas reliqas, in hominem collatâ contineretur, Vers. 24. illa autem quod die quinto, haec sexto sit data ; illo itaque die, non isto creata, ad quod benedictio die illo edita pertineat. Haec ille. de qibus sententiam ferant eruditi, qibus ego illa ideo dispicienda proposui ; qia haec Viri doctissimi reliqa scripta in pavcorum manibus haberi existimem.

Ita autem ~~de pars etiis~~ ille suam & nos uocoris Mosaica paraphrasin instituit, ut quod de eadem distinctius latiusqe explica Capite secundo denarrantur, intra primi terminos per dies singulos, pro eo quod sunt condita ordine, sub contextu uno, quod filo perpetuum producto, digesta exhibuerit. Proinde stirpium producendi rationem, & paradisi quod appellant plantationem, ad diem tertium revocavit, ejusdemqe inter opera recensuit. Qod etiamsi veritati consentaneum omnino videatur : quod intra dies sex opera, quod fecerat, universa confecisse Deum ac consummisse planet, Moses ipse attestetur ; ubi Caput secundum (cujus tamen Versus tres primordiales, non sine ratione probabili, primo adtexunt nonnulli) ad sexti diei exitum, verbis hisce orditur, *Et, sive, Ita, consummata sunt celum & terra, cum totâ eorundem instructurâ, consummaverat enim die septimo opus suum, qod fecerat ; qui evitque die septimo ab omni opere qod fecit.* habet tamen hac in re V. Cl. sibi adversantes hanc pavcos ; illos cumprimis, quod nolunt ea quod Vers. 5, 6. de stirpibus herbisqe è terrâ productis in diei tertii operibus haberi. In his est Salomon Jajrus, quod plantas ait stirpesqe tertio qidem die fuisse creatas, sed יְמִינֵי שָׁמֶן ad soli oſtium, sive superficiem summam, constituisse, donec Adam esset conditus, quod cum imbrum utilitatem, & ad fatorum productionem necessitatem intelli-

geret, pluviam est prece supplici à Deo consecutus, qā tellure jam irrigatā, ex qā nondum sese altius extulerant, ad perfectionem justam perducta sint. Idem ex R. Ame, in *Gemarā Holin* refert Manasses Israélides, in *Conciliatore ad Genes. q. 3.* Qò pertinet, & qam eodem loci, ex Isaako Arama refert, fabula, *Vaporem*, quem Moses, cum ascendisset, dixerit terra totius superficiem irrigasse; aerem utique fuisse humidum igneā vi solis sursum enectum, qo in aquam resoluto cum terra irrigaretur, omnia simul concurterent elementa, ignis, aer, aqua, terra, ad argillam illam conficiendam, ex qā corpus Adæ conderetur. Totā mirum nī telluris universa superficie irrigatā & maceratā opus erat, ad hominis unius, havd gigantea (opinor) molis, (licet & hoc illi, uti pōst videbitur, fabulentur) corpusculum constituendum. At Moses Majmonides, ex Sapientum scitis, concedit qidem & ipse, herbas Deum arboreisque è terrā non antè produxisse, qam pluviā demissā irrigaverat: proinde id qod dicitur, *Et vapor ascendit*, qod Onkelos *nubem* reddidit, narrationem esse rei antegressæ illud Dei edictum, *Producat terra herbam*. Cap. r. v. 11. (dqe ex hoc ipso loco liquido patere affirmat, ubi dictum sit, *Et omne virgultum nondum erat in terrā*. Subjungit, qod illorum commentum pessundat prorsus, pro recepto apud Sapientes suos axiomate haberi, Universa à Deo primitus creata, בְּרֵית בְּקָרְבָּן in statuā suā, in scientiā suā, in decoro suo. h.e. in quantitate, formā, specie perfectissimā & elegantissimā, qod de stirpibus dici non poterat, nisi si & ipso creationis sua die & altitudinem justam attigissent, & frondibus, fructibusque etiam, qz fructum facere natæ erant, exornatae fuissent. Qām autem absurdum est & à ratione omni alienum, opinati, vel terram, qz ex aqis, qibus immersa penitus antè jacuerat, per diem unum duntaxat, nec integrum forsitan, recens emergerat, aquā cœlitus demissa opus habuisse, qo limus madidus stirpibus producendis necessarius haberetur; vel hominem tam stupidum initio condicū, ut intra diecula, nec hujus integræ spatiolum, pluvia imbrum vivi ac virtute fieri posse speraret, futurūmq; expectaret, ut stirpes nondum è terrā prominentes proceritatem justam assequentur, & fructus etiam omne genus proferrent. Nam qod

Conci-

Conciliator de Mose utroqe, Majmonide & Nachmanide, & Isaako etiam Abarbenele refert, existimasse hos, stirpes quisdem qasvis die tertio creatas, nec crevisse tamen, nec specie ulla produxisse ante diem sextum : de hoc apud Majmonidem nihil qicqam ultra id qod superius est indicatum reperio. Et certè nisi *crescendi* verbum in *propagationis* notione sumatur, prout Cap.1.v.22.28. qod est istic ~~dægadibvov~~, repugnantia planè & ~~aw'sm~~ loqueretur. De Nachmanide & Abarbenele, cum horum in Mosen commentarios non habeam, non habeo qod dicam.. Abarbanelis tamen verba, qæ recitat Manasses ipse, aliò spectare videntur, prout & ab ipso explicantur, nihil horum utique generatione naturali provenisse, cum & pluviae deessent, & homo q̄i terram coleret, id qod est omnium verissimum, Mosisqæ cum verbis, tum & scopo, qem collimat, proposito cum primis consentaneum.

Sed in textum Mosaicum, cum locus insignis sit, altius inquirere opera pretium (opinor) fuerit : Huic explicando primo loco observatu dignum est, qod Jajrus suggesterit, omne **בְּרֵאשִׁית** in paginâ sacrâ נַחַת h.e. *adbuc non*, sive *nondum* sonnare, non avtem **בְּרֵאשִׁית** i.e. *ante*, sive, *antegam*. qanqam & istic & alibi sape, sive hoc, sive illo modo reddatur, parum aut nihil omnino intererit. Verum id eò magis advertendum, qia minus animadversum interpretes, tam Judæos q̄am nostros, insigniores etiam, hanc medioeciter tollit, in Mosis verbis exponendis Exo.c.9.v.30. & c.10.v.7. qorum interpretationes parum commodas, absonas etiam nonnullas, coactiores plerasqe, apud avtores ipsos videndas & censendas. alis dimitto. Jajri dictatum hoc fusiùs prosequitur in *animadvers. postum*. Vir Cl. Lud. Dievsius, & hanc esse primariam ac nativam particulae notionem, allatis compluribus, qibus id evincatur, exemplis firmatum it. Et versioni tamen Junianz, q̄i *nondum* reddidit, Vulgatam præfert, q̄a Graciam **אֶת־** secula, *antegam* exhibet. Verum q̄a ratione *antegam*, vel *prīus-gam* verti poslit, ex alia Hebræa dictionis peculiarí structurā ostendit evenire, cui adjicere licet, qod huic loco convenit, *bet* particulam, qæ quandoq; exprimitur, nouunquam subavdiri, ut sit **בְּרֵאשִׁית** *nondum*, pro **בְּרֵאשִׁית** *nondum*, *sive*, *qum nondum*, *sive*, *qum adhuc non* : qod idem prorsus cum *antegam*.

aut priusquam valet. hoc autem admissio, syntaxi peculiari illâ nihil omnino opus fuerit. ita cum *bet* reperitur Gen. c. 37. v. 18. Lev. c. 14. v. 39. Reg. l. 1. c. 2. v. 15. Hagg. c. 2. v. 16. sine *bet* autem Gen. c. 16. v. 4. תְּשַׁבֵּבוּ מִן־נָדָעָם anteqam cubitum issent. Hymn. 119. v. 67. תְּרַמֵּם אֶת־נָדָעָם cum nondum, sive, anteqam, vel priusquam, affligerer. et hoc loco pariter תְּרַמֵּם quin nondum, sive, anteqam, esset. At Juniana reverâ & versio & expositio alia ratione coactior utraque videtur. Verit. Et omnem stirpem agri, qm nondum fuisset futurus in terra, & omnem herbam agri, qm nondum fuisset oritura, h.e. uti se ipse explicat, quamvis justissimis natura temporibus descendissent pluvie, vapores ascendissent, culturam homines adhibuissent, Sol calcesceret, Luna humectavisset, aer perspiravisset, catena denique omnia una operam suam contulissent; frustra fuissent omnia, nisi Deus creavisset stirpes verbo potente suo, & adhuc eadēm suā vi recrearet soverētq; non has solū formas, sed etiam apta his continendas & propagandas media. Sed & apertius pavlo adhuc in ~~agricultura~~ nondum istic ad illud tempus refert, in qd Moses ista scripto consignavit. qd omnino nihil est necesse; nec ad illud pertinet, qd hic Moses sibi proponeret, prout ipse etiam illud ipsum definit, nempe, illustrissimum exitisse in creandis istis divina potentia testimoniam: non enim provenire solent illa, nisi & irrigantes pluvia, & humana cultura, & humectantes vapores accesserint. hoc autem omnia dixerit Moses, ante procreationem stirpium etiam infatiorum negat exitisse; ut solo Dei potente verbo prognatos fuisse agnoscamus. Nec qcicquam certe amplius exhibent contextus verba, qe sic habent, Ipsi sunt natales cœli & terra, cum creabantur illa; in die facere Jova Deum (i.e. qd tempore faciebat) terram & cœlum; & stirpem agri omnem, qm nondum esset in terra, & herbam quamq; qm nondum germinasset. ita reddo simpliciter, prout in superius adductis. qd sive, qm nondum, sive, anteqam, reddideris, cōdem deveniet, idq; temporis spatium duntaxat designabitur, qd stirpium herbarumq; die tertio productionem præcesserat, Dei solius nutu sive sermone mero peractam, absq; aliis ullis adminiculis; de qorum ex ordine in rerum natura divinitus fixo, usu in futurum ordinatio, vel vi etiam divinâ, citra quam nihil valeant,

ant, jugiter adsidente, nihil in verbis hisce Moses, nisi qod aliunde per vim apertam contextui inferatur.

Verum Vir doctiss. qd & Junianam, & Vulgatam etiam, licet Juniana pralatam, (in qo saltē illi volens assentior) repudiat, qo ipse modo verti velit, videamus. Versionem geminam proponit. et de utrāqe videbitur. Prior sic habet; ut, *Vav*, a qo Versus quintus orditur, otietur, *Ille sunt generationes cœli ac terra, quum crearentur illa, qo die faciebat Dominus Deus cœlum & terram, anteqam ullum virgultum esset in terrâ & anteqam herba agri ulla germinabat, qia &c.* Alteram sic instituit, ut *וְיָם* per nondum, qomodo Jonath^z *וְנַחֲנָה* i.e. hactenus non, (in edit. Buxtorf. נַחֲנָה tantum) exprimatur; *vav* avtem, non pro copulativo; sed pro retributivo ad *וְנַחֲנָה* habeatur, & Latinè vel abundet; vel per tum vertatur, ut Cap. 3. v. 5. *Ille sunt generationes cœli & terre.* (h.e. Hujusmodi fuit ratio productionis rerum qalis jam sequitur) *Quum crearentur illa, & qo die faciebat Dominus Deus cœlum & terram, ulla stirps agri nondum erat in terrâ, & ulla herba agri nondum germinabat; qia non pluerat Dominus Deus super terram, & homo non erat ad colendum terram; sed vapor ascendebat à terrâ, & irrigabar totam superficiem terre.* Ista vero versiones ambae mihi certè multo minus ardent, qm̄ avt Juniana, avt Vulgata, qe maximâ ex parte est proba satis. Mitto, qod *וְיָם Ille* vertat. etiamsi enim sonita prope convenient *וְנַחֲנָה* & *Ille*: ut alterum ab altero profluxisse videatur, qod tamen secū est. cum ab *is*, *ille*, (qod Jul. Scaliger in *Cavss. Ling. Lar.* havd semel monuit) derivatum sit. qo modo & idem, & *iste*, & *ipse*; te autem syllabica tantum adjectio existat, sicut in istis *dms*, *te*, & *pse*. at *וְנַחֲנָה*: non illi, avt *ille*, sed *hi* & *he*, sive *isti*, & *iste*, significat. ut in *וְנַחֲנָה* unde Exodus orditur, & Hebrais nuncupatur, *Ista, non illa, sunt nomina.* itaque in Paraphrasi Vir doctiss. non *Ejusmodi*, avt *Illiusmodi*, sed, *Hujusmodi*, ipse dixit. Mitto & qod verba Mosis in versione utrāqe invertit, *cœlum & terram*, in commatii primi membro novissimo, ponendo, cum *terram* Moses in ea clavulâ *cœlo* praeposuerit. de qo multa curiosius argutantur. & *Judai* & *nostri*, qibus avt discutiendis avt recitandis etiam impræsentiarum super-

supercedeo. Ista mitto leviuscula. At duo sunt præcipue, qe in istis minus possum probare. Alterum est, quod syntaxis plana & familiari repudiata, novam inducit Spiritus Sancti proposito minus convenientem. Quale enim, quod, est istud dicere? aut quorū diceretur, ante cælum & terram condita, nec stirpem ullam, nec herbam ullam extitisse? Ecquis enim suspicari posset, herbam stirpemve ullam existere, ubi fundus unde oriatur, nullus extat? Nisi si quis fabulam Aristophanem pro historiâ habuerit, de aliavdis terrâ antiquioribus, quarum pârens cum expirasset, needum tellus esset, in quâ sepeliretur, proles in capite suo parenti sepulcrum defoderit, unde om̄nū propriūs postea illa sint nuncupata: quod in qibusdam (nec immerito) ridet simul & flagellat Hejnſius Thœcritic. lect.c.27. aut quorū cælum & terram condita perhiberet ante stirpem herbamve ullam exortam; qui ista ad cœli terræ fabricam extruendam conducere aliquid, si extiterant, potuissent? nisi si cœli tabulata, & cœnacula Enniana cum scalis & pergulis, uti de Valentianis Tertullianus, comminisci placuerit, qibus excitandis è sylvis & nemoribus matieries necessaria fuerit. Alterum, quod minus probem, est, quod idèo stirpes nondum extitisse dicat, qia pluvia nondum extiterat, nec homo qui terram coleret, sed vapor tantum ascendebat, qui terram irrigarit, & plantas illas in paradiſo produxerit; qui verò aut citra pluvias adjumentum hominisve operam non potuerit Deus stirpes qualibet producere; aut sine illis, si rei ipsius naturam intueamur, vapor solus hisce non producendis, sed ad perfectionem summam uno qui momento perducendis sufficeret. Siquidem ex dictione Mosaicâ sic conceptâ hoc insinuaretur, potuisse illa existere, si pluvia justa unâ cum hominis cultura adfuisisset; et vaporem solum, cum deesset utrumque, utriusque potuisse defectum supplere. Qin & si idèo ista nondum existebant, qia nec pluvia, nec agricola aliquis adhuc extaret, & tam hominis tellurem colentis opera, quam & pluvias eandem humectantis tempestiva defensio, ad ista producenda necessariò exigebatur, unde factum est, ut vapor, qui pluvias solius vicem supplebat, totum hoc præstiterit, cum nihil interim præstò esset, quod hominis ministerio responderet?

Sed

Sed nec in his Viro. doctiss. possum assentiri ; primò qđ ad hortum in Edene consitum periochen hanc refert. in qđ forsan tamen Gr̄acos potuerit consentientes habere, qđ [¶] Vers. 6. qđ vaporem significat, πνγλω̄ fontem reddiderunt, qđ fontis nomine designetur fluvius ille, qđ hortum illum irrigasse fertur, Vers. 10. Verba enim ambitus latioris esse multo videntur, & de terra totius tam instructurā, qđm & irrigatione agere. Altero, qđ illa, Γαλλοּתְה אֶלְעָזָר ista, potius qđm, Ille, generationes sunt, vel, fuerunt, etiam, &c. non vult cum Jajro alijsqđ plerisqđ, ad superiora, qđ sunt capite antegresso designata, spectare ; sed ad sequentia referri, qib⁹ ratio modisqđ productionis rerum qarundam repetitur pleniusqđ explicatur ; ad qđ conficiendum, in novas denuo formas Mosis verba refingit. etiamqđ enim de plantis productis, homine creato, horto instructo, muliere conditā, fusiūs pavlo qđdam istic enarrantur, qđ sunt strictim dyntaxat superius relata ; at de cælo terrâge ipsis conditis, nihil amplius hīc dicitur, qđm in Capitis præcedentis exordio ipso prius fuerat dictum. Qin &, etiamqđ hoc illi concederetur, non tamen evinceret, non fuisse intra dies sex illos Capite prædente recensitos condita, qđcunque Capite isto narrantur, nisi si mulieris creationem extra limites illos protollere libuerit, qđ maris & fæmina Cap. 1. v. 27. mentio facta planissime refellit. Nam qđ Vir doctiss. de vocabulis hīc usurpatis argutatur ; Πνγλω̄ qđ virgultum significet, i.e. vīgarum multitudinem ex præcedētā radice, ut eloquim & sermo ; qđ & Πνγλω̄ significet, ex conceptribus pullulantium. Πνγλω̄ qđ non absolute terram, sed terram cultam, & sive satis, sive pecorum pastui adaptatam denotet. Πνγλω̄ denique, qđ germinare, pullulare significet : itaque de surculis & stolonibus dici, qđ ex præcedētā semine ac radice exurgunt, tale avrem nihil fuisse in primā creatione, ad qđ pluvia & cultura regiruntur. sed herbas & arbores, de qib⁹ Cap. 1. non ex semine ac radicibus pullulasse, sed ipsas metu fuisse prima omnium plantarum semina & radices. itaque nullum horum vocabulorum Cap. 1. extare. Hæc, inquam, omnia, sunt meræ subtilitaires, Chrysippis non absimiles, qas retundis facile atque in se replicari affimat Seneca, et qidem qđ de aristā ille, uti nibil acutum, ita

fragilior nihil. Nam primò latiore notione, qām eā ad
qām Vir Cl. hīc adstringere connititur, sumi vocabula
ista, clarum est satis. **¶** in genere pro produci sive prodire
usurpatur. Esaj. c.42. v.9. etiam si ad ea plerumque accom-
modatur, qāe ratione naturali jam proveniunt, qia de eis solis
plerunqē sermo habetur. qod idem & de **¶** producere,
qod Cap.1.v.12. usurpatur, dici potest; & de **¶** germe-
nare, qod ibid. vers.11. habetur, & nisi Joel.c. 2.v.22. nūsqam
alibi reperitur. Sed & **¶** laxius sumi patet. Idqē hoc ipso
in Capite v.19,20. nisi feras agrestes, qāe à pecudib⁹ ibi distin-
guuntur, vel à Deo conditas, vel ad Adam adductas nega-
verimus. et Cap.3.v.1. nisi si serpentes eis accensere volueri-
mus, qāe nisi in locis cultis non agunt. Et **¶** herba, qāe istic
habetur, etiam Cap.1.v.12. deprehenditur; & junctim cum
eādem unā **¶** qod stirpem omnem, sive arborēm, sive fruti-
cam, comprehendit. nec, si eam qām dat Vir doctiss. & **¶** notationem admittimus, arbores sine virgis conditas qisqam
facile concesserit, eas saltem harum species, qāe fruticem apta-
nate suāpte sunt. et **¶** cum pro frutice, sive arbusculā ple-
rumque sumatur, ut Job. c.30.v.4. & ibidem rufus v.7. qod &
hīc usurpatum eō magis videtur, qd significaretur ne fruticem
qidem aut suffruticem, nedum arborem proceram aliquam ex-
titisse, cum Deus arbores creandi opus aggrediebatur. qāe
ratione & à Jobo c. 12.v.8. vocem hanc cum Mose Nachma-
nde & Abrahā Peritsoleide ex Pagnini fide, adlibitam exi-
stimo. Ubi hæc habet, Interroga jumenta, & docebit te horum
qodqē; aut volucrem eoli, & indicabit tibi; aut **¶** **¶** **¶** fruticem terra, (ut **¶** **¶** Psalms Davidis) & docebit
te; etiam pisces mari, & enarrabunt tibi. Ut hæc Jobi mens sit,
nullum esse tam vitem, & nihil habitum fruticem, aut suffru-
ticem, qj non vim virtutēmqē divinam deprædicet: juxta vul-
gare illud,

Presentemque refert qualibet herba Deum:
Pagninus, *virgulam terra*, reddidit; Oecolampadius, *fruti-
cem*; & in metaphrasi, *ex arbūsculis*, eatumqē *minimus*, Dei
conditoris sapientiam impervestigabilem deprehendi. certe
nisi sic sumimus, licet plerique alio abeant, nihil fuerit, qod
jumentis terrestribus, volucribus aeriis, pisibus marinis,

com-

commode satis respondeat. Quid & eodem fine, cum **תְּבַדֵּל** frutex agri, turn & **תְּבַדֵּל** herba agri, h.e. agrestis, dicitur, ut nec arbusculam fruticantem herbam agrestem, sive ut Junius loquitur, *infativam*, nedum sativam aut hortensem ullam extitisse innatur, anteqam Deus eas creandi opus incepisset, qas citra ullum adminiculum, qod tum nullum fuerat, adhibiticum, nutu solo è terrâ produxit. ut omnino, contrà planè qām vir doctiss. censet, *ager istic horto septo atque concluso*, Cant.c.4.v.12. & c.5.v.1. opponatur, in qo plantz pretiū notare qz sunt alicujus, studiose coli conservaverunt. Ceterum futile nimis est argumentum, *herba & arbores* qas die tertio Deus creavit, non ex semine & radicibus præcedaneis pullularunt, sed ipsa fuerunt prima omnium plantarum semina & radices : (qod tamen impropriè, ut verum sit, dictum sumi oportet) ergo non fuerant tunc plantz ipsz consummatæ & integræ ; qales nunc ex semine & radicibus præcedaneis oriuntur. buc enim contendit Viri doctiss. dissertatio. Etenim pari modo argumentari licebit ; animantia die quinto, an sexto creata, non fuerunt ex semine præcedaneo procreata, sed futurorum omnium semen in se continebant. ergo non fuerunt eo ipso qo sunt condita die corporibus organicis integris, aut justâ etiam mole ac staturâ præditis consummata : cujusmodi sunt qz ex sexus veriusqz germine nunc non creatur, sed procreantur & propagantur. de protoplastis itidem parentibus nostris, qorum creatio in priori capite strictum tantum attingitur, idem indidem concludere licuerit. Scopus est Mosis ostendere, ut cœlum & terram ; ita stirpes herbæsque qasvis solo nutu verbōqz divino producta proinde verbis proximis removet tollitqz adminicula, qorum ope operavé ista hodiè producuntur & propagantur, universa. Ego itaque id qod sequitur verterim, non, *qia non fecerat*, sed, *neque enim fecerat*. (qo modo particula hac sumitur Hymn.12.v.1. Esaj.c.28.v.27. Jer.c.4.v.3. & c.14. v.13. & c.51.v.5.) sive, *quam* (prout Hymn.75.v.2. Job.c.3. v.22. & c.5.v.21.) *non fricissat*, *foras ne super terram plueret*, (*neque enim hoc vult*, ideo prius hac non extitisse, qia adminicula istiusmodi defuerunt, sed ideo solo nutu verbōe conditæ, qandoqidem istiusmodi nihil suppetebat)

nec homo ullus esset q̄i tellurem (terra particulam ullam) col-
ret, aut vapor, sive, nec vapor, ascendisset, q̄i totam terrā su-
perficiem irrigaret; q̄a tota utique tunc plantis stirpibusq̄e est
instructa.

Caterium de clavulâ novissimâ istâ major adhuc est con-
certatio. **T**N an **T**N qid significet, statuere havd est adeò dif-
ficle. qanquam de vocis origine, qâ calamitatem cladēmque
plerunq; denotat, havd perinde apud eruditos convenit. qid
dam hoc à vaporē, sive pluvia à tractum volunt, q; sit plantis
noxia, cum avt intempestiva avt immoderata eis supervenit.
Job.c.37.v.12. Reg.l.1.c.12 v.17. Parcim.c.26.v.1. ita Mer-
cerus, alii qia ea vox **T**N nubem denotat, qo modo & Jona-
thas istic reddidit; dies autem calamitatis avt cladis, **T**N
TN dies nubis & caliginis dicatur, Joel.c.2. v.2. ita Esdrai-
des. alii, in qibus Avenarius, ab **T**N volunt deduci. titionem
id significat, Amos c.4. v.11. Zac.c.3. v.2. qod fumigare so-
let, Esaj.c.7. v.4. itaque primariò ac propriè fumum denotare:
qo modo Esdraides per **T**N istic exponit. qanquam autem fu-
mus propriè exhalationem sicciorē designet, qalis à fornace
ascendere solet, Gen.c.19. v.28. **T**N tamen hic vaporē poti-
ù humidiorem denotat, qod & Camius observavit, qalis è
lebete ab igne subtūs accenso excitatur, q̄i ubi in aheni oper-
culum ascenderit, illinc denuò defluit: qo modo & vapores
ab aqis radiorum solarium vi sursum attracti, & postqam in
nubes condensati fuerint, resoluti denuò, in terram, à qâ
sublati fuerant, descendunt. Hinc Job. c. 36. v.27. extrahit
Deus stillas aqas (i.e.: aqas attenuatas è mari locisq; his inferi-
oribus extrahit) q; pluviam fundunt ad vaporē ejus, qo
loco optarim Junius, ad calamitatem, non vertisset. ad hunc
explicandum adducit Camius: nec alibi in notione hac vo-
cula ea reperitur. Non possum autem hīc subticere Plinius
illa lib.31. c.1. Aqas scandunt in sublime, & cælum qoqe fibi
vendicant. qid esse mirabilius potest agis in cælo stantibus?
exdem cädentes omnium terrā nascentium caussa finit. prorsus
miribili naturâ, si qis velit reputare, ut fruges gignantur,
arbores fructicēsque vivant, in cælum migrare aquas, animāmq;
etiam herbis vitalem deferre. Qanquam vapores qoqe isti, eti-
am si altius evecti longiusve à terrā sublati non fuerint, hujus-
tamen

tamen superficiem nebulâ tenuiore roscidâq[ue] madore humectare conservaverunt. Ita Maro, de Mantua sua, Georg. I.

Et quantum longis carpunt armenta diebus,

Exiguâ tantum gelidus ros nocte reponit. Videatur & Judic. c.6. v.38,40.

Sed in primâ particulâ h[ic] plurimum laboratur. Copulativam plerique discretivam aut adversativam faciunt. itaque, quod modo & Dievsius, sed, reddunt. Volunt enim, etiam non pluvias imbræs copiosiores, at *vapores* saltem fuisse herbarum stirpiumque productioni h[ic] narratæ præcedaneos. quasi Deus scilicet, adminiculo ullo in rebus creandis usus fuerit; vaporum in his, quæ ante luminaria, quorum ministerio vapores educi constat, condita & in celo constituta, die tertio sunt productæ. quæ q[ui]dē expositio narrationis hujus totius scopo primario superius indicato, ex diametro adversatur. Proinde, quod contextus ratio rite procedat; dupli modo particula exprimi poterit. Alter est, ut copulativa notionem induat disjunctivam. Ita Junius reddidit, *aut vapor ascendens à terrâ. h[ic] q[ui]lasci ascendere solet.* quæ in re Junium castigans Piscator, per, Sed, reddi probat magis; *ut significetur, inquit, q[uod]modo Deus initio terram humefecerit ad stirpes producendas.* id quod est hoc loco ἀλλότριον καὶ ἀλλότρον. Copulativam autem eam quæ vult h[ic] Junius notionem usurpari, satis est familiare. Intendit ille digitum ad Exod. c.21.v.15. cui adjici possunt Exo. c.21.v.17. Est. c.4.v.11. Nehem. c.5. v.8. Job. c.6. v.22. & c.8.v.3. & alia complura. Modus alter est, ut copulativa notione primariâ retentâ, negative εἰς τὸν δὲ πραecedentibus suppleatur. Ea est Saadiæ explicatio; *Vav*, pro ὁπλίτη, neque. ut sensus sit, q[uod]modo Camius in radicib[us] explicat, *In mundi principio, nec hominem fuisse, qui sererer, nec vaporrem, qui ascenderet; sed Deum sanctum benedictum omnia creasse decreto suo mero ea constituentem.* Saadiæ interpretationem hanc commemorat tantum nudéque proponit Esdraides; Camius probat; reliquæque omnibus his verbis præfert, בְּכָל הַמִּירָשׁ אֲשֶׁר כָּל הַאֲנָשָׁן וְרֵלָה est expositio ista *præ omnium eorum quod locum hunc exposuerunt;* expositiōnibus utique. Neque vero aut insolentia, aut infrequentia etiam sunt negativæ Defectus & supplementa istiusmodi; idque vel

cum particula copulativa, vel absque eadem. cum copulativa, Hymn. i. v. 5. non consistent improbi in judicio, & (i.e. neque) peccatores in caen justorum. Hymn. 44. v. 19. Non retrocessit cor nostrum, & (i. neque) declinarunt a semitis tuis gressus nostri. Hymn. 50. v. 8. Non reprobendam te de sacrificio, & (sive, neque) de holocausto tuu coram me jugiter. Paracem. c. 31. v. 3. Ne concedas mulieribus vires, sive, facultates, tuas, & (i. neque) vias tuas eis, quae regibus sunt exilio. Esaj. c. 41. v. 28. circumspiciebam, & non erat ex eis qui consuleret; & interregabam eos, & retulerunt verbum: sive, neque erant, qui cum interrogabam eos, quicquam respondere poterant. Sine copulativa, Hymn. 9. v. 17. Non in eternum oblivioni habebitur egenus, [neque] afflictorum expectatio in perpetuum peribit. Hymn. 91. v. 4. qd loco in eadem periodo ter reperitur; Non timebis a pavore nocturno; [neque] a sagittâ, quae interdiu volas; [neque] a peste, quae in tenebris gravissimâ; [neque] ab excisione, quae in meridie devastat: Esaj. c. 23. v. 4. Non parturio, neque pario filios, nec juvenes tollo, [nec] puellas educo. Unicum adjiciam ex eodem vase locum, insignem sanè. eo magis, qd non carnivorâ solvam, sed crastiori carceri tollam, quam interpretes, quos haec tenus viderim, universi; per observationem hanc eo loci non animadversam, in Vatis dicta intulerunt.

Habetur is Cap. 28. v. 27, 28. in hac verba.

Neque enim tribulâ tritirabitur melanthium, & rota plavstri super cuminum circumagetur, excentur namque baculo melanthium, & virgâ cuminum: panis comminuetur: neque enim in perpetuum tritirabis eum, & conseruat cantho plavstri sibi, & equitibus suis non comminuet eum. An non in versiculo altero, inter incisi primi ac novissimi verba, repugnatio manifesta & contradictione mera statim deprehenditur? Panis, inquit, comminuetur; & rufus, non comminuet eum. qd & magis parebit, si verbum, cum indefinitum sit, per formam passivam, quam appellant (prout commodè potest, & in structurebus istiusmodi cerebrimè sit) exprimatur; comminuetur panis; nec comminuetur n. et ad idem, & de eodena enunciatur utrumque: quum de pane tritirando utrobiq; agatur. Quid & ratio quam insulsa fuerit ista, Panis comminuetur; quia non comminuet eum, ita enim dictionis contextus series. Nam qd

qdod de *stipula* sive *straminis* concisione suggestant hic Judæi Magistri Camius & Abarbinel, frivola planè & futileissima sunt. Sed nec huc cieqath faciunt, qdod de *frumento in molâ comminuendo*, priusquam panis inde confici possit, alli ad hunc locum dissentunt: qum de extuendo, non de commisendo apertè agatur. Cæterum nodum hunc tam difficilem facilem solvet, omnémq; repugnatiā penitus atmovebit, formula qam diximus in Vatis verbis observata; in qibus iteratā, & qidem utroq; modo, nunc cum copulativā, nunc citrā eandem adhibita, occurrit, et alteram qidem, hic, adhibitam, nec semel tantum, ubi copulativa aderat, adverterunt, atq; admiserunt interpres: at ea ubi deccrat, fecit hujus desideratus, ut eorundem sedilitatem per inadvertitiam eadem delitescens subterfugaret. adverterunt in illis, & rōta plauſtri circumagetur, itaq; verterunt, neq; rōta plauſtri circumagetur. admiserunt & in illis, & conseruē rōta plauſtri sūi reddentes, neq; conteret. ibi nō adverterunt, ubi animadverso maximè opus erat, ad ea vatis enunciata concilianda, qd; alioq; frontibus planè advētis sibi invicem repugnarent: in initio utiq; Vers. 28. qo loco admissā, Vatis verba egō sic reddidetim; *Neque enim tribulâ tristirabitur* (sive, *triturari* solet) *melanchium*, *neque rōta plauſtri super cūminum cōtrahatur*: (sive, *circumagi* solet) (*nam, vel, quia, vel, sed, baculo exomisur melanchium, & virgâ cūminum:*) *Neque panis cōminetur*: (sive, *cōminui coasvevit*.) *neque enim per perpetū tristirare eum pergit*; (*Heb. in perpetuum tristirando tristirabit*) *neque plauſtri sūo cātho conterit*, *neque equibno suis cōminuit* eum. Poterunt & missā negativā per disjunctivam sic redi; *Neque enim tribulâ tristiratur melambiam, uis* (*super cūminum plauſtri rōta circumagitur*: (*baculo namq; exentitur melan- chium, & virgâ cūminum:*) *Avt panis cōminuet*: qm̄ non perpetim eum tristirare pergar; *aut plauſtri sub cātho con- terat*, *neq; equibno suis cōminuat eum*. Utrumq; enim adhucueris, mēs est eadē planè futura. ut siūl negativa inter- sita minūs placuerit, disjunctivam tamen suppletam admis- tero ne refugiat, cuius ellipsis passim tam frequenter occurrerit. Videantur Reg. l. 1. c. 20. v. 12. & l. 4. c. 9. v. 32. Job. c. 6. v. 6. & c. 8. v. 31. & c. 11. v. 7. & c. 13. v. 9. Et. c. 17. v. 6. &

c.27.v.7. & c.38.v.14. Jer.c.2.v.31,32. & c.11.v.19. & c.18.
v.14.

Sed & voces ipsas pavlis per dispiciamus. Atque hic primo
five *panis* nomine, quod & Camius & Abarbinel monet,
continentur *triticum, hordeum, & spelta*, qia ex his *panis* confi-
cii solet. *panis* pro frumento; quo modo & Hymn 104.v.15.
Eccles.c.11.v.1. Esaj.c.30.v.21. sicut *vicissim, frumentum,*
pro pane, Thren.c.2.v.12. Zachar.c.9.v.17. Tum **פְּרוֹת** occur-
rit, quod **אַנְתֶּלֶת** *excisum, concisum, decisum, five, excisorium,*
concisorium, decisorium, sonat. Si autem adjективum fu-
erit, quod & esse videtur; erit substantivi, five subjecti, defe-
ctus; & vox **פְּרוֹת** h.e. *traha*, fuerit subintelligenda. atque ita
Camius in *radic.* hunc locum explicans, **פְּרוֹת** inquit,
פְּרוֹת quod & ipsum expressum habemus Cap.41.v.15. ubi po-
pulo suo Deus, **פְּרוֹת** חֲרֵץ בָּעֵל פִּיּוֹן
qi locus (quod obiter monere visum) in. Buxtorfianis *Concor-
dantiis*, accuratissimis illis, sub hoc titulo deest. h.e. *Ecce
posui te in traham incisoriam* (*exacutam, an acutam?*) *novam,*
dentibus instructam. **פְּרוֹת** cum Pagnino, *traham* *verto*: à
quod in Targum Deut.c.19.v.5. & Reg.l.2.c.6.v.6. *impellere*,
five, *propellere*, denotat: de qā in sequentibus ulterius dicetur.
פְּרוֹת autem & **פְּרוֹת** qidam volunt esse substantivum utrumque;
quod vel similitudinis notā, vel copulā interveniente, licet non
expressā, alterum alteri conjugatur. illam interserit Pagni-
nus, dum sic vertit, *Posui te ut traham;* ut *tribula nova habens*
ora, triturabis montes. istam aliū nonnulli. ut **פְּרוֹת** **פְּרוֹת** sit *ärri-*
פְּרוֹת *traham & tribulam.* sicut **שְׁמִיר** *שְׁמִיר* *שְׁמִיר* *pro*
sensit & vepris, Esaj.c.27.v.4. **לְבָב** *לְבָב* *לְבָב* *Sol Luna; pro,*
Sol & Luna, Habb.c.3.v.11. ita in *radic.* Camius; qī & diver-
sa vult esse instrumenta, *trituratio* qidem exercendā desti-
natum utrumque, qanquam mole vel figurā à se invicem discre-
pantia. At aliis nullū particula iſtius utriusqē avt. defe-
ctum avt usum hic agnoscitibus, alia syntaxis magis pro-
batur. Ex his autem qidam illud substantivum, istud adjec-
tivum esse volunt, uti suprā strictum est indicatum. et **פְּרוֹת** qidem
substantivum esse, nevtiqā ambigitur, de **פְּרוֹת** dun-
taxat controvertitur. hoc autem nomen esse verbale an par-
ticipiale, inter hos convenit satis. Qidam enim, in qibüs Ave-
narius

narius & Irtonus, וְרֹאֵת שׁוֹרֵג volunt esse tribulam excisam, sive incisam, incisiones multas habentem; ob foramina in tabula imam, de qibus ex Magistris infra dicetur. vel etiam exacutam & expolitam. qomodo בְּרֹאֵת sagitta expolita dicitur. Cap.49. v.2. et forma qidem notionem passivam exigere videtur: qd ratione, pecus mulipatum וְרֹאֵת Levit. c.22. v.22. et, excidium decisum, וְרֹאֵת עַלְלָה? Esaj.c.10. v.22. et, fossa incisa, וְרֹאֵת uti mox indicabitur, Danc.9. v.21. dicitur. Alii tamen activam potius attribuunt. ita Camius in comment. בְּרֹאֵת h.e. benè incidentem, sive incidere habilem, interpretatur; & inde vult dictam, qia stipulam, sive stramen ab aristâ succidat. Proinde Piscator, qem & nostri secuti sunt, acutam, reddidit; et, Heb. inquit, incisam. i.e. incidenti facultate preditam. nec desunt, sive verbalia, sive participialia nomina, qæ licet formulam passivam gerant, activam tamen magis notionem habeant, nec tam perpessionem aliunde illatam & impressam qd affectionem insitam & inherenterem designant. ex his sunt, סְבִיבָה sive pro valido, sive pro numero sumatur, Num.c.22.v.6. פְּרֻבָּה oppressor, Parcem. c.28.v.17. פְּרֻבָּה peritus. Annal. I. c.5. v.18. פְּרֻבָּה habitans, sive habitator, Jud.c.8.v.12. sed & ipsum פְּרֻבָּה (ab eadē radice, sed in significatu diverso, qd movere, sive agitare denotat, Exod.c.11.v.7. Jud.c.10.v.21.) pro sedulo, Parcem. c.10.v.4. & c.12.v.24,27. & c.13.v.4. & c.21.v.5. qd pigro, somnolento, remissō opponitur. Sic λαθοσμήνος Græcis, & consideratus Latinis, non is, de qo ratio aut consideratio habetur, sed qd ratione & consideratione justa in rebus peragendis uti consuevit. Alii מְרֹאֵת & וְרֹאֵת substantivum esse utrumque volunt, non in conjunctione tamen, sed in redione cohaerentia. et qidem prout טְבִילָה qod alioqi Camets in syllabā alterā haberet, regere istic videatur. ita fuerit trahę tribule, sive tribularis; qd à trahis aliis usibus destinatis & designatis, distingvatur. vel trahę excisionis, qd modo פְּרֻבָּה Joel.c.3.v.14. i.e. vallis excisionis; sive concisionis, uti post Vulgatum Junius & Pagninus reddidere. à judicio deciso, definito, determinato Esaj.c.10. v.22,23. & c.28. v.23. eo loci exeqendo sic dicta, ubi tamen Piscator, qod magis problem, tribule, sive, triturationis, ex Esajæ locis his, de qibus

nunc agimus. Huic autem novissimae interpretationi omnino assentior; sed ut nomen קָרְבָּן qanqam primariò adjectivum merum fuerit, tamen ratione peculiari ubi de instrumento hoc triturationi designato, sicut & alias qandoqe, pro substantivo habeatur. Sic קָרְבָּן qod aridam duntaxat ex se designat, Esaj.c.44. v.3. pro terrâ usurpatur, Gen.c.1.v.9,10. Jon.c.1.v.9.13. קָרְבָּן qod consistentem denotat, pro segete, Deut.c.6.v.9. & c.23. v.25,26. Jud.c.15.v.5. Esaj.c.17.v.5. קָרְבָּן sive קָרְבָּן, qod rostum, pro frumento, sive spico, (cui & conjunctum reperitur Lev.c.2.v.14.) rosto, adlibetur, Lev. c.22.v.12,14. Josh.c.5.v.11. Reg.l.1.c.17.v.17. & l.2.c.17. v.28. קָרְבָּן & קָרְבָּן qod feracem, fæcundam, fructuosam, significat, & cum קָרְבָּן vinea qandoqe tanquam attributum jungitur, Hymn.128.v.3. Esaj.c.32.v.12. at seorsim, nunc pro vite, Gen.c.4.v.22. nunc pro oleâ, fæcundâ, Esaj.c.17.v.6. usurpatur. קָרְבָּן denique pariter, cum incisum primariò significet, tamen quasi substantivè acceptum, nunc pro fossâ incisa, Dan.c.9.v.21. nunc pro trahâ, sive tribula incidente, sicut hoc utroque Esaja loco, usurpatur. Ita demum קָרְבָּן קָרְבָּן sumatur, traha incisoria, sin substantivè, qod ipse malim, traha tribula, sive tribularis; à tribula triturationis instrumento, qod ab incidendo nominis id habet; sic dicta. Trahas certè tribulâge conjunxit Maro. Georg.l.2. verbis illis.

Tribulâge, trabeage —

ad qz Servius emendandus, Tribula, inquit, genus vehiculi omni parte dentatum, unde feruntur (teruntur, legendum) frumenta; qo maxime in Africâ utebantur. Trabea; vel tribula est, ut qidam dicunt, qe trahenib⁹ bubis solit area induci ad pabulum colligendum. vel vehicula sine rotis, qas vulgo tragas dicunt. nostri sleds vocant. Sed & קָרְבָּן Camio in radicib⁹ instrumentum est qo frumenta trituran. est autem, inquit ille, tabulis lignea, qz lapides acutos suppactos habet, ad stipulam incidendum, & granum è folliculo sive glumâ excutiendum. Abarbinel itidem in Esajam, Est, inquit, instrumentum è ligno lato cum multis foraminaibus confectum, qorum in medio silices acuti sunt; cui lapidum pondus grave imponunt; tum frumento superinducunt, qo granum hujus opera

operā à paleis separetur. Jajrus autem, Instrumentum est, inquit, ligneum grave, stylis five clavis frequentibus instrumentum, qod super stipulam spicarum trahendo, in stramen eam minutum conterunt, qanqam reverâ *tribula*, non tam stipula incidentz, qam grano ex aristâ excutiendo adhibebatur. Verum huc facit qod Targumista Cap.28. וְיָרַחֲצֵת שׂוֹבֵט בְּרַלְתָּן trahas, five, *tribulas ferreas*. qo modo וְיָרַחֲצֵת תְּבִרְלָתָן legimus Reg.l.2.c.12. v.31. & Annal.l.1.c.20.v.3. & חֲרַבְתָּן הַבְּרִיל Amos c.1.v.3. i.e. *tribula ferrea*, non ex qidem è ferro solido confecta, sed stylis clavisve ferreis instruta. à qibus instrumentum istud Cap.41. בְּעֵל פִּינְפִּוּתִים ensis orium, Hymn.149 v.6. dicitur. qem Graeci qoqe μάχατερ δίσκων, Heb.c.4.v.12. Latini, *ancipitem* dicunt. Sic קָרְנֵי בָּלָל aries, cornuum dominus, h.e. cornibus instructus, cornutus, Dan.8. v.3,6. & קָרְנֵי בָּלָל ales, ale dominus, i.e. alis instructus, alatus, Parcem.c.1.v.17. dicitur. *Dentibus* autem *instructum*, reddidi. qia *dentem anchorae*, apud Maronem Eneid.l.6. & Vomeris dentem, apud eundem Georg.l.1. & qod eodem recidit, aratri, apud Columellam l.2.c.4. reperio. et *forcipes denticulatos*, apud Plinium l.9. c.11. Sed & Servius *vehiculum* hoc undique *dentatum* dixit. ejusdémque orbiculos dentatos, Varro. Et Camius ipse נֶגֶן dentes *tribula* nuncupat qeis stipulam incident, qos כְּרַשְׁתָּם Cap. 28.v.28. *Vates* appellat, uti & Pagninus, *dentes* reddidit. Vox ipsa plerunque *eqites* denotat. unde qidam, è qibus Mercerus est, *dentes*, five *stylos* illos, de qibus Camius & Jajrus, sic dictos volunt, qia *equitum calcaria qadantenus* referant. alii de eis intelligunt, qia *tribulam regunt*, (avrigas eos Varro vocat, uti mox indicabitur) ita Pilicator; qia & *eqites* reddidit. Alii de jumentis ipsis sumunt. qos כְּרַשְׁתָּם Camius refert סְמִים non *eqites*, sed *eqos*, interpretari. Itaque Vulgatus & Tigurinus, *ungulas*, reddidere. qasi נֶגֶן legissent. In qam mentem & Abarbinel, licet lectionem receptam havd immutet, jumenta, inquit, qia *tribulam trahunt*, סְמִים hîc dicuntur. *Tribula* autem, qam *Vates* hîc respexit (licet seciùs pavlo, uti ex suprà adductis pater, è Judais Magistris qidam

describunt) *plaustrum*, sive *plastelli* formam habuisse videtur. id enim vox קְלָבִרְעַמְּ Cap. 28. sub juncta significat. atque ita קְלָבִרְעַמְּ reddidit Vetus interpres. Cap. 41. Qui nec *plaustrum* an *plastellum* istud rotis caruisse, qod de *trahis*, sive *tragis* suis Ser-vius prodit; qibus hanc absimile videatur fuisse illud, qod Judai Magistri illi nobis hic suggerunt; ab isto, qod vates respexit, planè diversum. cui enim usui esse poterant, silices illi acuti tabule imæ infexi, cum rotis ea insistens areæ super-ficiem, spicâve in eâ stratas non attingeret. at hoc de qo vates rotis sive *orbiculis*, ut Varro loquitur, instructum fuisse, ex duabus etiam vocibus קְלָבִרְעַמְּ & קְלָבִרְעַמְּ Vati pariter ibidem usurpati, appetat. קְלָבִרְעַמְּ enim rotam significat; קְלָבִרְעַמְּ (sive קְלָבִרְעַמְּ qod est usitatus) orbem, sive *canthum*, rotæ: de qo Persi-us sat. 5. Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno.

Vertentem sese, frustra sectabere canthum,

Cum rota posterior curras, & in axe secundo.

unde & קְלָבִרְעַמְּ Talmudicis, perinde ac קְלָבִרְעַמְּ Gracis, & *can-thus* Latinis, de oculo qoqē usurpatur. קְלָבִרְעַמְּ & פְּדָעָמְּ סְנָאָמְּ Hesych. & inde Gracis recentioribus קְלָבִרְעַמְּ, qd anti-qioribus קְלָבִרְעַמְּ, oi εὐλόγη τὸ ξύνος σιδηροῦ κύκλου. sive τὰ κύκλων τὸ ἀριθμὸν ξύνος σιδηροῦ. sive τὰ εἴδη τὸ ξύνος Κίστης ἡ χαλκῆ. ut eos describunt Svidas, Etymologus, Eustathius. h.e. ut Hieronymus in Ezech. circuli rotarum ferre, (aut eri etiam) qibus lignorum rotunditas artatur & stringitur. sive etiam ligna ipsa qibus radiorum extima pars infiguntur. Ad-hac *canthos* istos, è qacunq[e] fuerint materiā, clavis, sive stylis ferreis suppactos atque instructos fuisse, est ex altero hujus ejusdem Vatis loco superius indicatum. Atque hic qidem fuit unus frumenti triturandi modus apud Judaos usitatus, sub qo contineri poterit etiam qod à Judais magistris describitur; fuit & alter, in aream immisiss jumentis, sive bobus, sive asini, aut eqis, ac per segetes agitatis, qd unguis suis granum è spicis excuterent. allusum hoc loco illustri illo, Mic. c. 4. v. 13, 14. ubi Deus populos Sionis hostes, adversus ipsam convenientes, tanquam manipulos in aream congregaturum se comminatus, eam sic alloquitur. *Surge & tritura, filia Sion;* ferreum raim faciam cornu tuum & unguis chalybeas, qibus populus multos comminuas. qo loco קְלָבִרְעַמְּ sive cornu, de unguis qoqē

quod intelligi potest. prout & Latinis eqi *cornipedes*, apud Maronem *Siliumque*, inde appellantur. Ad triturandi modum utrumque pertinet, de *bovis*, dum in areâ grano excutendo operam impendit, ore *fiscellâ non obstringendo*, lex lata, Deut. c. 25. v. 4. Cor. ep. 1. c. 9. v. 9. Utrumque, nec sine illâ, quam observavimus in altero, differentiâ, apud exterios etiam in usu fuisse, ex Varrone *de re rustica*. l. 1. c. 52. discimus; cuius verba, qia Vatis locum hunc utrumque, & Magistrorum quod Judæorum ad eundem annotata, superius adducta, cum primis illustrant, adscribere hic nevtiqam gravabor. *E spicis in aream secerni grana oportet.* qod sit apud alios jumentis junctis ac tribulo. id sit e tabula lapidibus aut ferro asperata; qe imposito avrigâ, aut pondere grandi, trahitur jumentis junctis, ut discutiat è spicâ grana; aut ex assibus dentatis cum orbiculio, qod vocant plostellum Pænicum. in eo quis sedeat atq; agitat qe trahunt jumenta; ut in Hispaniâ citeriore & aliis locis faciunt. Apud alios exteritur grege jumentorum inacto, & ibi agitato periculis, qod (qoad, forsitan) unguis è spicâ exteruntur grana. Hæc ille. Apud nos vero baculo, sive flagello, qod ad melanthium & cuminum adhibebant Judæi, ad frumenta etiam qalibet trituranda abutuntur.

Caterum ut finem tandem dissertationi prolixiori huic demus: qomodo apud Vatem, & apud Mosem pariter, vel copulæ index particulariæ disjunctionis notione sumi, vel negans ex pragressis suppleri poterit: qo significetur, ne tenuissimum qidem terram irrigandi, qo ferax fieret, vaporis etiam, nedum imbris, adminiculum exitisse; qo tempore eam herbis stirpibusq; Deus primicùs instruebat.

Qod avtem Vir Cl. omnem illam Capite secundo comprehensam historiam intra hebdomadem primam conclusit, & Capitis primi contextui ipsi in Paraphrasâ intertexuit, in hoc, opinor, non est reprehensione dignus, nec de re ipsâ qenquam ferè dissentientem habere poterit. At, q; tertio Capite narrata, etiam intra sex dierum ambitum constipant, ei vero an avdiendi sint, ambigi forsitan nec immerito potest, &c, qod ille olim, *avdiendos magis ipse qam auctoritandos existimem.* In his sunt Talmudici, q; in *Gemarâ Sanbedrin.* Cap. 4. sect. 10. ex sententiâ R. Achæ filii Haninæ, diem sex-

tum in horas duodecim dispergitum ita particulatum, an articulatum (uti ille loquitur) comminuant, ut vel homine condendo, vel eis q̄ sive ab homine, sive de homine sunt facta, dies integer insumatur. Siq̄idem horā, ajunt, primā collectus & coaggeratus est pulvis, ex qo corpus hominis conderetur; secunda, ex pulvere illo □?12 (Hymn. 139.v.16.) sive massa q̄dam informis coacta & compacta est; tertiā, ex ēā massa membra singula, artūsque effingebantur; quartā, corpori sic effigiato anima infundebatur; quintā, anima jam præditus homo, humo, in qā jacebat, elevatus elatūsque, in pedes erigebatur; sextā, nomina animantibus imposuit; septimā, mulierem conubio sibi junētam accepit; octavā, lectum ascenderunt duo, & descenderunt quatuor; nonā, preceptum accepero de abstinen-
do à fructu arboris sc̄ientia boni ac mali; decimā, preceptum datum sunt transgressi; undecimā, de transgressione judicium subiere; duodecimā de korts expulsi sunt. At ista, qoad horarum digestionem ac distinctionem frivola sunt universa, incerta minūsque verisimilia nonnulla, q̄dam aperte, imò prodigiosē, falsa. Scilicet tam operosē cunctanterque, per gradus, horāsque gradibus singulis insumptas, in hominis corpuculo condendo Deum progredi necesse fuerat, q̄i verbulo solo, unōqe ferē momento, mundi hujus universi fabricam integrā extruxerat, q̄am per dies singulos deinceps, havd majore, credo, cum negotio, & expolivit & instruxit. Illud autem ab omni est rationē alienum, qđ q̄i Deo in homine condendo tot horarum moram dederant, ut una materie convehendā, altera ēādem macerandā, tertia effingendā, quarta erigendā, extraheretur, quinta denique spiritu vitali imbūendā exigeretur, homini eidem tam proclivia. omnia atq̄ expedita fecerint, ut intra horulz unius spatiū, animantia universa à Deo ad se adducta, & in conspectu suo posita, non recensuerit tantum, sed nomina etiam, singulorum naturā ratione saltem aliqā consestanea, siagulis seorsim singula imposuerit; tum ut intra horulz alterius spatiū, mulier à viro prægnans facta, gemellos ederet partus, Cajnum nempe cum forore suā; qanqam alii etiam non geminos, aut tergeminos, (uti minus propriè loquuntur) sed quaternos partu eodem hoc editos volunt. Sed ideo forsitan

Deo

Deo operi suo confiendo spatii prolixioris dandi rationem aliquam habuerint; qia secundum R. Meirem, ex Payli Ricij fide, ad corpus hominis condendum ex totâ terrestri machinâ terra erat convehenda; qo utique secundum R. Oziam, truncus corporis è terrâ Babylonicâ, caput è terrâ Israeliticâ, reliqua membra ex regionibus aliis collectâ materiâ effingerentur: moles autem corporis tanta, juxta R. Eleazarum fuerit, ut capit is vertice firmamentum superius pulsaret, laeertis expansis extremos. utrinque orbis terminos attingeret, tum ad materiam terream illam subigendam macerandâmque, necessaria fuerat elementorum reliqorum ignis, aeris, aquæ, pro mole terrenâ illâ portio justa, ad quam è singulis decerpendum tempus par exigebatur. Molis denique tam portentosa colosso tam vasto erigendo, præfertim cum inanime adhuc existeret, nec qod Lacon ille, cum cadaveri pedibus constituendo frustra insudasset, intus aliquid qo operis id promoveretur, non haberet, horâ minimum assignatâ opus fuerat, cum non citrâ labis alicujus discrimen, avt subito, avt nisi magnâ cum cavtelâ id pavlatim posset peragi: neque enim Regis Babylonii, stupenda licet altitudinis, hac tamen tam longe inferiorem statuam illam, vel die forsan uno, nedum horulâ unâ, erectam ac constitutam, verisimile est. ut de flatus vitalis per tota membra tam longe à se invicem diffusa permeaturo nihil adjiciatur. Ceterum & istis majora, etiam si vera forent, verbo nutuâ solo, uno momento Deus, cui nihil arduum est, poterat; & ante incepturn istud (uti est probabile) confecerat; & ista sunt reverâ hominum vallisimorum commenta putidissima. Tum & ea, qæ vel ab homine jam condito designata, vel circa eundem gesta narrantur, per horas certas hoc modo dispartiri ac digerere, & est præsumptio mera fundamento nullo subnixa, eaque in nonnullis nec rationi consentanea, & veritati etiam adversa.

Ut enim nihil dicam, qod de fructu interdicto lex homini data, mulieri conditæ subjicitur, contra planè quam contextus Mosaicus exhibet: mulierem ante legem illam eandem datam, nedum violatam, à viro cognitam fuisse, & est narrationi Mosaicæ omnino contrarium; etiam si Jairus goqe
id.

id affirmare sustinuerit; & Iudaorum etiam aliorum placentis adversatur, q̄i avtore Manahemo, Cajnum tradunt, à semine immundo, qod Eva serpens instillaverat, prognatum: à nostris verò itidem omnibus jure merito repudiatur, q̄i vi-
tiositate ingenitā à conceptu ipso intinctum statuunt fuisse,
qod ante contractum id à parentibus ipsiis vitium non poterat.
De geminis intra horula spatiolum & conceptis & editis, ecqd opus est qicquam adjicere? stipites sunt meri, qibus ista probentur. Ad animantia redeatur; ad hominem addu-
cta, & ab eodem sigillatim perlustrata, appellationibuscque non
sine justâ aliquā ratione insignita; hoc totum, inquam, intra
horulam ab Adā fuisse peractum, rationi consentaneum mihi
nevtiqam videtur. Etiamsi enim demus hominem eximiis
cum animi, tum & corporis ab initio fuisse dotibus instru-
ctum: at & mentis dotes & carnis vires circumscriptas ter-
minatasque habuerit necesse est: vixqe fieri poterat, qin die-
culē illius pars benē magna, tot animantium variorum specie-
bus diversis, sigillatim perlustrandis, considerandis, nun-
cupandis, extraheretur.

Horum autem seria sedulāqe contemplatio (qo animi mei
sensa liberius expromam) eō adigit, ut sententia illi tanto
cum consensu recepta, nequeam acqiescere, qā statuitur uti-
que, hominem eo ipso qo est conditus die, à conditore suo
defecisse, hortōqe (qod ab his dicitur) ejectum fuisse. Aliò
animum abducunt diei illius gesta, prout à Mose Spiritus
Sancti amanuense scripto consignata ac digesta exhibentur.
Mitto qarere, an præter hominem animantia ulla eo die sint
producta. detur, qod Vir Cl. censet, pridiè fuisse condita;
vel, qia plures ad hunc referunt horum creationem, mo-
mento temporis creatas species tot varias q̄e antè non exti-
terant, ad ea me adstringo, hominem q̄ spectant. Sed nec
alterā ex parte id admittendum censuerim, qod Epiphanius
tom. I. l. I. c. 4. nonnullos sensisse refert, hominis creationem
die quinto inchoatam, sexto consummatam fuisse. caterum,
prout Moses narrat, Die sexto omnino conditus est homo;
extra hortum, opinor; id contextus series sapit. extra hor-
tum conditus, in hortum deducitur; arbor utraqe & vita &
notitia, in horti medio consta utraqe, indicatur; de absti-
nendo

nendo ab alterius fructu lex datur : ab hac data ex horto denuò in planitatem (credo) patentem aliquam abducitur ; (hortum enim quis crediderit animantium turbam tantam confertam conculcatum?) sistuntur eò loci (Deo id procurante) animalia quae terra protulerat universa, generis cuiusque unicum saltem ; atque ita (puto) conveniunt, ut ne se invicem, aut contrudant, aut conculcent : in Adae conspectu ita sita sistuntur, ut de singulis speciebus seorsum dispiceret ; & ubi displiceret, pro speciei cuiusque naturam, indole, dote aliquam insigniore, quam à reliquis distinguebatur, ex eâ quam valebat sagacitate, appellationem aliquam speciei illi peculiarem, ingenioque ejusdem congruentem imponeret. Nec possum assiqui (quae mea forsitan fuerit vel mentis obtusioris hebetudo, vel intelligentiae restrictionis angustia) qui fieri qiverit, quin diei pars magna negotio hoc conficiendo fuerit insumpta. Viri utique militares copiis havit numerosis viritum perlustrandis diutius longè distinerentur.

A negotio hoc exacto, Adam sive fatigatione aliquam, cum in opere illo diutius fuisse immoratus, sive citra hanc etiam procreatione divinam, in somnum incidit altiorem. dormienti interim costa eximitur, ex quam mulier conjux ei futura extruitur. Eam à se conditam, ~~περιέργησος~~ sive pronubum agens ipse, ad maritum futurum virum Deus adducit, eidemque addicit. Is in eâ sui partem agnoscens, in consortii intimi atque individui passionem ad se assumit. Atque haec tenus quidem protrahitur, istaque plane serie pertexitur, narratio Mosaica, intra diei sexti terminos conclusa. Ab istis, novo quasi sumpto exordio, narrantur, quae ad hominem, non tam constitutum, quam destituendum mox, & destitutum jam etiam pertineant. Mulierem enim jam viro junctam, sed à viro se-junctam, per serpentem adortus est Satanas. Ita, attestante paginâ sacrâ, cum Saadiâ & Manae, aliisque tam Judais Magistris, quam & nostris, potius censuerim, quam cum Esdraide, qui serpentem merum solamque vult extitisse. quamvis per serpentem is locutus fuerit ; sicut per asinum Deus ipse, an angelus Dei, cuius dicta tamen asino tribuuntur. Petr. ep. 1. c. 2. v. 16. Qanquam nec accedo Talmudicis fabulis illis, quibus, narrante Majmonide More. l. 2. c. 30. Sammaelem perhibe-

spirituum malignorum principem, serpenti, q̄i camelum magnitudine æbat, inequitatem, mulierem aggressum, eam seduxisse. Cæterum absente viro, cum serpenti se se insinuasse, mulierem abortum, Satanam, nostri, q̄os viderim, consentiunt universi. Etiam si enim versio nostra antiquior, q̄z à Tindalo ceptam secuta est, aliò spectare videatur, dum reddit, and gave also unto her husband belng with her. at nec illud belng in contextu reperitur, nec aliud à reliquis hac in parte sensisse versionis illius avtores, inde evincitur; qum & Piscator, q̄i supplementum illud ipsum interserit, dedit etiam viru suo, cum esset secum, aliud verbis illis voluisse se apertè indicat, ubi in scholiis sic se explicat, q̄i erat secum, h.e. qam primum ille ad ipsam venisset: sermocinatione serpentis jam absolutâ, & serpente, ut videretur, jam elapso. Sed & Vatablus, licet q̄osdam referat hinc dicere, seductam Eram praesente viro. (qod Calvinus etiam cum retulerit, nullo modo credibile esse affirmat) Hebreos tamen ait subavdire, ut ederet; siveque conjungere, dedit viro suo, ut ederet unâ cum ipso. atq̄e ita reverâ Esdraides in locum. Ecqis autem, scriptura eum hac in parte sileat, animum facile induxit, ut credit, fieri potuisse, ut ait mulier à viro suo, ad quem adductam intam arctam & intimam cum eodem consuetudinem, tantâ cum solennitate, eam adjunxerat atq̄e adstrinxerat Deus ipse, qamq; tanto cum affectu verbis signatissimis expresso suscepserat atq̄e amplexatus fuerat vir, ab eodem statim, eodem non die, sed horâ ferè, se subducere sustinuerit; ait ut vjr, q̄i sibi à Deo sic oblatam & commendatam, tantâ cum lubentia admiserat, qasi consortii eum cā inicii satias statim cepisset, à latere suo, non dico divelli, (ecqis enim erat, id q̄i faceret?) sed è conspectu suo longius discedere, atq̄e expatiari, confessim pateretur. Certè non tam exilis langvidusq; affectus inter pares lubentia pari recens junctos hodie etiam reperitur: nedum ut illi alterutri esse posuerit: præsertim cum nemo qisq; extaret, qocum possent à se invicem dissiti familiariter conversari. Sed & sermocinationem etiam prolixiorent serpenti cum muliere intercessisse, probabile est admodum, & à plerisque statuitur; nec nisi post disceptationes varijs utrinque habitas, industam

ductam mulierem, ut in esu pomi periculum faceret. nec verò viro etiam, citra rationes alias à muliere prolatas, eaque denarrata qæ à serpente acceperat, ut in eundem cum muliere, quam etiam fructu gustato sospitem adhuc cerneret, excessum concederet, perswasum fuisse, verisimile fit. Adjiciantur his qæ secuta sunt, perizomata confecta, latibula conquisita, evocatio majestatica, qæstio judicaria de viro, muliere, serpente seorsim habita, censura pro criminis ratione in singulos prolatæ; amictus novitus è pellibus animalium utriusque inductus, in eo amictu traductio ignominiosa, utriusque denique è loco, in quo hastenū egerant, expulsio. Hæc autem omnia, si intra diei sexti limites coerceri voluerimus, in particulam ejusdem extremam, exiguamqæ admodum eandem constipanda fuerint, qum partem maximam in prioribus illis exeqendis effluxisse sit necesse. Simul interim juncta cum illis ista, adeò me vehementer constringunt; ut non possim non parentum primorum defectionem in tempus ob ortu primo longius dissitum protollere, statuqæ in qo sunt à Deo primitus conditi ac constituti, moram saltæ qam dieculæ unius fuerit, diuturniorem adscribere.

Præsagit animus fore ut à complutib⁹, eis cumprimis, qui scriptorum consensus concordis astu secundo, vel deferendos, vel abripiendos etiam, citra examen ullum sese dediderunt, vel imprudentia, vel impudentia etiam, temeritatis saltæ nimia reus peragat, qui adversus torrentem amne pleno recurrentem solus, si solus saltæ, homo nihil obnitar. Nec sum ignarus Virum eruditissimum, & in scriptis Rabbinicis versatissimum, in Scripturæ, quem inscripsit, *Concentu*, hoc tanquam fidei dogma primarium fidentissime asserere, hominem nec dicim unum in integritate sua persistisse. Hoc à religione cuiususqæ affectis ubiqꝫ receptum, lumine qod in tenebris lucet ad id tenendum inducente. Huc trahere Talmudicos & Midrasbim illud Hymni 49. v. 13. de Adā exponendo, qm in dignitate primordiali nec per nocturna sit. Addit ex Majmonide in *Moreh chelk*. 2. perek. 30. à Judæis id generaliter teneri; nec ullum sese ex eis avdivisse, qui aliter sentiret. *cibnicos Christianos* à principio idem tenuisse; *Gracos patres*, *Irenæus*, *Chrysostomus*, *Theodorus*, *Theophylactus*, *ad Cedreni*

etatem usq[ue] idem statuisse; Gracis hodiernis idem in ore,
 ἡ μέρη ἐνδέση, η ἔτελλεν. qod tamen Vir doctiss. parum
 commode reddidit. *Eodem die & formatum & deformatum*
 fuisse. Latinos pariter, cum eruditiores. *Augustinum & Ber-*
nardum, tum & eruditione tenuissimā imbutos, qalis apud
 Chavcerum nostrum *Indulgientiarum* proxeneta. Acerrimē
 deniq[ue] perstringit, tanquam *avribus, oculis, mentibus stupen-*
dis præditos, q[ui] dogma istud, vel *pro curioso sive incerto ba-*
buerint, vel negare dilexerint. Allosisse videtur Sophocleum
 illud in Oedipo Rege, Τυχόδε τά τ' ἀτα, τίντιντεν, τά τ' ὄμπα-
 τα. Appingit duorum virorum insignia nomina, tanquam q[ui]
 hac in parte sint lapsi, *P. Martyr, & H. Bullinger, in Gen. 3.*
 Qorum apud alterum, Martyrem nempe, nihil qicqam eā de
 re eo loci reperio. alterum non habeo, nec an in Genesin
 scripserit qicqam, avt ex Gesneri ac Simleri laterculo, q[ui]
 tamen scripta illius in tomos digesta sigillatim accuratiū re-
 censem, avt ab alio qoqam refiscere potui. alibi forsitan aliā
 occasione, qid hac de-re senserint, exposuerunt. Hymnodi
 verò verba qod attinet, Talmudicorum & Allegoretarum
 (tales sunt Midrashim scriptores) expositiones, parum apud
 illos sunt ponderis habituri, q[ui] notint, qam miserè, turpiter,
 putidè, ridiculè scripturas sacrosanctas illi torqueant, lacerent,
 pervertant, eludant, illudant, tum q[ui] serii magis sunt ex-
 posidores, in commentariis suis, qos in manibus habemus, Sa-
 lomon Jajrus, Abraham Esdraides, David Camius, unā cum
 Targumistā vetere, alio h[ic] abeunt, nec de protoplasto in
 in commatii istius explicatione qicqam omnino exhibent:
 mitūmq[ue] mihi sit eruditum *Decaplorum* Autorem ex Jajro
 adducere, *Nor pernoctabit*] unā nocte in integritate non per-
 manebat Adam, sed in fine diei lapsus est. qod in Jajrianis
 commentariolis non comparet. Rectè interim Esdraides,
 י"ל-ז exponit ex illis Hymni 25. v. 13. בְּטוֹב שָׁמָן In
 bono commorabitur anima ejus. Majmonide autem verba, cum
 ambigua sunt; tum etiamsi id velint, qod Vir doctiss. opini-
 aatur, havd est ita magni momenti, qid Judæi Magistri h[ic]
 statuant, qibus nihil in negotio hoc certi amplius esse pote-
 rat, qām qod scripta Mosaica prodiderunt, q[ui] nobis ex æquo
 cum illis patent. nisi si Cabalam oralem, in monte Sinaitico.

Mosi

Mosi seorsum traditam admittere libuerit, qod sincipitis fani nemo fecerit. De Traditione cum apud Græcos, tum apud Latinos receptâ, qod tantopere jactat, qm̄ inanes atq; incertæ traditiones fuerint istiusmodi, non possunt esse ignari, qd vel in veterum scriptis, vel in nostrorum cum Pontificiis controversiis, mediocriter etiam sunt versati. Præstò nobis adest λόγος βεβαίων πρᾶγμα pagina sacra. à qd solâ nobis in rebus fidei lux, clara certâq; eadem, affulget, ea *Lucis* illius, qd in tenebris micat, mentem nobis in his prodit; nec spiritui cuiquam extra hanc qicquam adstruenti fidem adhibere edocit sumus. Inde *luminis* aliquid, qod illos, sive vetustiores, sive recentiores in opinionem hanc induxisse affirmat, si protulisset, qod & factu proclivius, si qod esset, fuerat, & ad id firmandum, factum oportuit, qod tam fidenter assertum dabant; necessariò nobis illi concedendum foret, idq; lubentissimè faceremus. Interim cum nihil istiusmodi vel molitus sit, nedum ut præstiterit, nihil cavissima fuerat, ob qam aut lecū sentientes, aut in re tam incertâ, & à Spiritu sancto in medio relictâ ἀποστολὴν, duntaxat, (nam contradicendi affectum affectationēm qod Viris magnis piisq; eisdem, qorum animos hac in parte perposse non poterat, teclius affingit, est à charitat̄ Christianz normā penitus dissidenteum) tanquam sensus omnis tam externi qm̄ interni expertes tam satyricè atq; sarcasticè arroderet. Sed condonandum hoc homini, qd per dotes in qibusdam insigniores Ecclesia Dei utilior esse poterat, si non sibi nimium vel arrogasset vel indulsisset. Cum enim in Linguis Orientalibus, literis præsertim Hebraicis, qd tunc minus erant, qm̄ sunt nunc diērum, familiares, (quemadmodum Hieronymus olim apud sibi coœvos) ampliorem plerisque fuisse peritiam consecutus; tantum eā occasione tribuebat sibi, ut dissensum à se in re ullā ægerrimè ferret, adversisque viros cum eruditione tum & pietate insingnes, qd placita sua, etiam in rebus qandoq; accessariis aleviculis, vel oppugnaverant, vel attentaverant, tanquam qd fidei totius ac religionis firmamenta fundamentaque concuterent & convellerent, impotentissimè debaccharetur. In suis autem dilatandis dilavdandisque ex occasione qavis tam importunus, tam immodicus deprehenditur, ut cerebri lexi

etiam nonnullis de se suspicionem moverit. Verum missio isto, qui præter Traditionem ἡγεμονία, Hymnique commination, à Judæulis qibusdam (qos & nostri forsitan qidem imitati sint) perperam habitum, nihil quicquam hic adduxit: tam illi, qām & aliis qibusque, qui hoc ipsum fidentes assertum ierint, aliisque tenendum idem contenderint, Hominem utique primum intra eum ipsum in quo est conditus diem à conditore suo defecisse; in medio eis, qā in adversum vel hīc à nobis, vel ab aliis alibi dissertata sunt, reliquis, illud poterit reponi, qod in suis ad Gen. 38. habet Esdraides, קתבורי נזיר הַמְלָאכָה, h.e. qod in Jure nostro dicitur, *Autori*, sive, *Affirmanti*, *in-cubis probatio*. licitumque cuivis in rebus istiusmodi vel secus sentire, vel fidem saltem inhibere, donec is, qui affirmaverit, id qod affirmat, probatum dederit.

Istud ubi absolveram, in scriptores duos incidi, qui questione utrinque disceptatā, pro parte negante concludunt, è nostris Paræum, è Pontificiis Pererium, qī & præter alios Abulensem idem statuisse testatur, idqē ex matuori deliberatione, cum contrā prius sensisset. Illud obiter monere havd abs re fuerit, qod Michael Glycas *Annal. part. I.* refert, apud Pyronem qendam Annalium scriptorem reperi, *Adamum non ante quadragesimum diem in horum Edenis introductum*; cum historiæ Mosaicæ tam disertè adveretur; fuisse forsitan potius, non fuisse ultra tot dies in Paradiso commemoratum, sive non fuisse ante diem quadragesimum inde ejectum. eo magis, qia tot dies eo loci egisse, visum nonnullis, cum Pererius, tum & à Pererio (puto) Paræus, commemorat uterque. Ita nec tam generaliter recepta traditio fuerat; & quantumcunque recepta, auctoritatis fideique parilis, planè cum illâ, qā Adamus in Golgothâ sepultus perhibetur, cōdem planè loci, ubi mortem perpessus est Christus, cuius sanguine reliquia illius fuerint irrigata. de qācum aliis, & pluribus, opinor, qām illâ altera stipulatores habet.) Origenes in *Mart. catoni* qā extant orat. 25. et Epiphanius *adv. Tarijanos heres. lib. I.* tom. 3. her. 25. sett. 5. qo inter Adæ primi lapsi tempus, sepulti locum, ac secundi pro ejusdem delicto mortem perpessi, perpensionisqē locum, paria fierent; traditio utraqe primicūs confita videtur.

Cap. III.

A culpā peractā reatus animadvertisit. Verba Moysis Gen. 3.7. expensa; alib[re]ge paulo qām plerisq[ue] exposita. Protoplatis acus & filium unde. de veprum spinis Oleastrī conjectura. יְהוָה complicare, conferere, affigere. יְהוָה ut frons, ram ramum qām folium designat. Sic Gen.8.11. Graci interpres notati. Epitheti ellipsis. Frons nunc statum deciduum, nanc perennantem denotat. Vestes prima primis parentibus unde. de Eva textrinā Epiphanius qid. Esaja locis c.6.v.2. expenditur. Priscornū qorundam argutiola rejecta. Pedes tegere, Hebreis qid. Pedes, pro pudendis. Pedum pilus, qis. Sorotiare, & Fraterculare, qid. Festus notatus. Pedes Seraphi qos obviens. Expeditus sententia in mulierem lata, Gen.3.16. Basilius Sel. de cā argutiola. Conceptus dolores, minus commode dicitur. יְהוָה qid. Iacobis nomen unde. Gracorum halucinatio. יְהוָה qid. pragnatus, sive pregnatio. יְהוָה pragnans. Pregnantium affectus. Venter, & Uterus, promiscuè usurpata. Solariorum usus. Per sis stata nulla cibi sumendi tempore. Gehins emendatus. יְהוָה & יְהוָה affinis. inde Amos 1.18. dictio ambigua. Mulieri difficultiores qām aliis animantibus partus. nec his tamen difficultatis expertes prossus. de ibicibus & cervis nugamenta Rabbinica. Primiparis pra. aliis graviores crucianus. Oleastrī sententia de partu protelata rejecta. Nonnullarum parturitionis minus molesta. Mediis liensis molestias eas levatum & lenitum ire non illicitum. Sententiam in Adam latam intermissionis esse, non interdictionis. Picheriana eiusdem verso. Sudor nasi, qid. Hebreæ vox וְאַתָּה nasalum primò denotare, rām faciem tonam; ut os Latinis,

Praeclarum sane Menandri illud apud Jo. Stobæum tom. x.
tit. 4. Οὐδεὶς ἔροισσι ἐκαμπάνω, τόσον
'Αμφίτρει τὸ μέγαθος, ὅστις δ' ὁρᾷ.
Nemo satis, dum peccat; qid faciat, vider:
Sceleris ac peractio, atrocitatem intelligit.
dum.

dum scil. ut Grægorius in Job. comment. moral. l. 15. c. 22. Oculos, quos clauserat culpa, aperit pœna; vel ipsa etiam quandoque culpa jam perpetrata & praterita conscientia. Hoc in generis nostri fatoribus primis animadvertere licet. Eis quippe, postquam fructum vetitum gustando culpam in se se admiserant, reclusos & reseratos oculos fuisse à Moze prohibetur, nuditatēmque, cuius jam pigebat ac pudebat, perspiciam. Ceterum turpitudini amoliendæ, aut supprimendæ saltem, hanc scitè commodè satis consultum. Sic enim Moses l. 1. c. 3. v. 7. *Cum apertis jam oculis, nudos esse se noscent,* קְרַפְתִּי חָאָבָן קָדְמָה qod vertunt; *Consuerunt folia siculnea, & fecerunt inde sibi subligacula.* Mihi vero nec consuere, nec folium illud satisfacit. Siqidem, primo querere jure licet, unde illis acus & filium tunc temporis, quorum ope folia illa consuerent. Vedit hoc Hieronymus ab Oleastro, sed ad aliud hanc minus ineptum confudit, avi manu ligando, inquit, unum alteri, aut vepribus confundo. quasi scil. ex vepribus spinis aciculas confererint sibi, quibus folia illa sibi invicem confundendo conneccerent sive conjungerent. hoc enim נֶגֶן significare, idem rectè monet. Evidem vix otii, puto, tantum erat, avi curiositatis etiam, in tantâ animorum consternatione, ut foliis sigillatim legendis, & operosis consenserdis & contexendis operam navarent supervacaneam, cum ramusculos, termites, palmites possent & decerpere, & ad eum, quem volebant, usum, sibi invicem implexos, negotio minore multò, accommodare. verto itaque; *Et frondibus complicatis, sive contextis, fecerunt sibi subligacula.* Verbum קְרַפְתִּי tam applicare, complicare, aptare, affigere; קָמַם consuere, & consarcinare significat. Jobi c. 16. v. 15. קְרַפְתִּי סָכֵם applicavi, affixi, cuti mee. Et Ezek. c. 13. v. 18. קְרַפְתִּי applicantes, sive accommodantes pulvillo axillis qormaqe. certè, ut conserrere, vel contexere istuc vertere detur, consuere nullo modo licuerit. recte Castellio, conserris, non, consuisis, dixit. Vocem autem נֶגֶן etiam Graci ubique φύλλον reddiderint, loco uno excepto Jerem. c. 17. v. 8. ubi στλέχη verterunt, cum φύλλα debuissent; tamen non folium tantum, sed & ramum, flagellum, palmitem, termitem significare, certissimum est. Sic Genes. c. 8. v. 11. סָכֵם

רָמֶשׁ olive, atque ita vetus interpres. Et Augustin. in Joann. tract. 6. Reportavit ad arcam ramum de olivâ. Ramus ille & folia & fructum habebat. non sint in te sola verba; non sint in te sola folia. sit fructus; & redit ad arcam. ramum, sive frondem historia dicit; de fructu nihil. Sed Græcos is ex parte est fecutus interpres. qd. οὐλον folium reddidere, τὸν ωρόθ, qod Ambrosius de Noe c. 19. ramum, Augustinus ipse Locution. l. 1. surculum vertit. itaque incertum est rami nomine hoc an illud expressum voluerit. Melius, ramum decerpsum, Junius. qanqam qod σαλδυ vertisse LXX. Avgustino dictum adfirmat, apud Avgustinum non reperio. Verum sic Proverb. c. 11. v. 28. *Qui confidit in divitiis suis, ipse decidet:* (qod Esajas, לְלִבְנֵי sicut folium, definet. c. 64 v. 10.) *justus autem לְלִבְנֵי tanquam ramus, florebit. tanquam ramus.* i. tanquam ramus virescens, frondescens, efforescens. Junius. recte. ellipsis epitheti: qalem observat Camius, Malach. c. 1. v. 14. *Maledictus est subdolus homo, cui cum masculus.* i. mascula pecus integra & sana, in gregè sit, voti damnas, corruptum domino mactat. Et Esaja c. 1. v. 18. *Si peccata vestra velus coccinea fuerint, tanquam nix exalbercent; si vermiculi inßar rubra fuerint, lane* (candida nimurum, neclum intinctæ) *similia sient.* Et ibid. c. 5. v. 4. *Expectavi, ut proferret uvulas,* (bonas utique, probas, generosas) & protulit עַמְנוּן *fætidas, viles.* neqe est opus ut labruscas, aut alijs alicujus stirpis plantæve nescio cujus speciem novam hic comminiscamur. Vides interim pro diverso significatu, ad res non diversas tantum, sed adversas planè, ad umbrandas, atque ad umbrando etiam illustrandas ac depingendas, vocabulum idem, imaginem planè eandem adhiberi. Vates ad statum deciduum delineandum; Parœmiantes ad perennantem describendum, usurpavit. Sed omnium clarissimè Nehemia c. 8. v. 15. qo loco, vocabulo isto qinqies repetito, populus oxwomiyac ãptlu celebrans, narratur, olive, pini, myrti, palme, arborum aliarum frondosarum, ramos è montanis tulisse, unde tabernacula, sive trichilas, conficerent sibi, in quibus per dies festos illos hilaria agitarent. neqe enim ex foliis meris, opinor, ea erant extructuri. itaque in Genes. Junius, folia, vel ramos: Vatabl. folia, vel frondes, imò non folia,

foliis, sed ramo, aut si libuerit, frondes. nam & frons Latinis, qo modo נַעֲרָה Hebrew, tam ramum, quam & folium designat. Cicero pro Cælio: *Interclusa frondibus & virgultis via.* Mela 1.3. c.10. *Folia proximis decisâ frondibus.* Placcus 1.1. ep.3. *Fronde comas vincti.* Mato 8.4. et alii 1.2.
— *delubra Delum — festa velamus fronde:* —

Et 1.4.

Velleribus niveis & festa fronde revinctum.

inde *Frondator* eidem, Etloga 1. ad qem locum Servius; Tria genera sunt frondatorum: *frondator*, q̄i arbores amputat: et q̄i frondibus manipulos facit hyemis tempore animalibus ad pastum offerendos: et q̄i manibus vitium folia uellit, qo ardor solis uiam maturiorē reddat. *Frondibus* igitur conservis, non foliis consutis, confiebant constabāntq̄e ~~et~~ quae prima illa, *vestibum* nomen vix, ut ne vix qidem commerita. At *vestes* primas protoplastis patasse Deus ipse referunt, ex bestiarum casarum *pellibus*, quibus induitos, brutis animantibus, quorum vestiebantur exuviis, quam divino numini, cuius imaginem iam exuerant, similiores propioreſe pronunciat. Vers. 21, 22. Eva verò deinceps (si Epiphanius avimus heres, 78. §. 18.) viro suo Adæ *hauria spars*, *Vestes* contextit: *et ipsorum scil. à Deo edicta*, ut *eius* *culpā* homo nudatus fuerat, ejusdem operā etiam amiciretur. Verum tam ego Epiphanio de *veste* contexta, quam de *subligacnis* consutis, illis fidem habeo.

Isteq̄ apud eos istiusmodi vicem videtur obiisse alatum Seraphicarum par alterum: de qibus Elajas c.6. v.2. Seraphi superne astabant illi: senis alis unisq; ge: quarum binis regebant faciem suam; binis obtegebant pedes suos: binis avicem volabant. Hebr. sex ala, sex ala uni. i.e. senz unicuique. qo modo Ezek. c.10. v.21. *quatuor quatuor facies uni*, & *quatuor ala uni*. i. quaterne facies unicuique, & alae quaternae unicuique. De alatum usu ineptiunt Origenes, ejusdemq; insistens vestigiis, in ad *Damascum* epist. Hieronymus, quum non iphis, sed Deo utique, faciem pedesq; Seraphorum alis obvelatos intelligunt; qo indicetur nimirum abscindita nobis esse, q̄e ante mundum conditum sint à Deo gesta, qaqe à seculi consummatione futura sint; intermedia

media duntaxat esse mortalium oculis exposita. nec felicius
faniūsve illis qicqam hīc argutatur Bernardus in *concion.* fr.
lenn. 103.

Caterūm alis suis satellites illos cœlestes, binis faciem bi-
nisque pedes, non solio insidentis, sed suos, obtexisse vult
Vates *Æthiopos* & *Æthioporis*; eoque interpretum pars longè
maxima concedit. Inter eos & de facie obductâ plerisque con-
venit. stuporis autem id videtur esse, qasi ad divinæ maje-
statis fulgorem oculos ita perstrictos habentum, ut *ærno-*
debetus & *ærno-**mirus* non sustineant. Sed nec de *pedibus ob-*
nuptiis ambigi videtur, qin ut stuporis illud, ita pudoris istud
& verecundiz indicium existat, qasi vilitatem, nuditatem,
immunditatem suam, ad præstantiam puritatēmque divinam
collatam deprehendentium, eāmqe agnoscere symbolo isto
professorum. Verū de phraseos ipsius notionē genuinā,
havd ita liquidò patet; nec interpetum tot ullus qem hac-
enus viderim videtur advertisse, nos indagabimus saltem; si
ruspando forsitan id qod res est, in lucem protractum dare
poterimus.

*Pedes itaque regere, non unā ratione in scriptis sacris dici-
tur.* Primo siquidem *pedes regere* *χρηστον* ponitur, pro
eo qod est *ἀνατένει*, egerere, ventrem levare, alvum purga-
re. Ita usurpatur in historiā *Judicum* c.3. v.24. ubi de rege
suo avlæ Moabitice miñstri, *regit pedes suos in cœnactili effi-*
vi conclavi. item hist. *Regum* I. x. c.24. v.4. de Savle, in *speluncam secessisse ad tegendum pedes suos.* ubi *Jonathæ Targum*
pedes regere exponit, necessitatem suam facere. qod & apud
nos puelluli dicunt, *to do their needs.* Formula rationem ve-
ram pro didit. Vir Cl. II. Casavbonus in *notis ad Svetonii Au-*
gustum c. 82. tractam scil. partim à vestitus laxioris ac pro-
lixioris ritu, qo non Hebræi soli, sed Romani Græcique veteres
etiam utebantur; partim à ἡ θεὶ κοιλαιούσια ὄρη gestu. unde
Vatablus, *egerentium gestus.* qum enim ejusmodi uestes
forent, necesse erat, ut corpore ad ventris onus deponen-
dum inclinato, defluentes laciniæ pedes obtegerent. hinc
Græcis in mentione ventrem levantium, uestis *καθίλανδς* &
ἀντάκας dicitur. Herodianus in *Macrino*, nis iadūras ἡ μηνῆ
καθίλανται. Proinde qod de Savle dicitur, in *speluncam ingres-*

sunt ad tegendum pedes; id LXX qui dicuntur, reddiderunt, eis τὸ πρεπαρῶντος, i. ad preparandum, uti codices nunc habent, vel potius, uti Theodoretus exhibet in Reg. l. i. q̄st. 56. τὸ ἀφαιρόντος. i. ad deponendum, onus ventris, scil. Aquila, eis τὸ αποχωρῶντος, ad evanescendum. Josephus antiqu. l. 6. c. 14. δὲ τὸ φύσιν, ad naturā regista; sive, ut ex eodem Theodoretus ἐγγυάλικος, (neque enim ipsa sunt Josephi verba) τὰς φυσικὰς εὔρησις μοίηνται, ut excretiones naturales facerent. Jo. Zonaras Annal. tom. I. eis ἀποτελοῦσσι. Vet. Lat. ut purgaret ventrem. In Eglonis autem historiā qod est pariter dictum, Graci nonnulli, τὸς Δρύσιος καὶ Στράβωνος ἐν τῷ ἀποχωρέοντος καὶ νοσήσασι, sella familiarica insidet in cubiculi secessu. Vet. Lat. ventrem purgat. At LXX. ἀποκεροῦ τὸν πόδας ἀπότομος, evacuat pedes suos, ubi pedum nomine, Drusius in notis ad Judic. intelligi vult, id quo viri sumus; ut cum dicimus, aqua pedum, pro lotio, sive urinā. Verum non videtur interpretatio ista loco huic quadrare satis, neque enim, opinor, spazzuicias pati regem suum existimabant avlici, ut in vesicā evacuandā moram tam diutinam traheret.

Pedes tamen ἀττικὴν ἀσθολον, pro partibus verendis, usurpari constat, qod & Vir doctor. idem in per epist. q̄st. c. 35. monuit, isque revera vocabuli usus, ad genuinam loci propheticī mentem, qasi manu nos ducit. Sic enim Vatis ejusdem c. 36. v. 12. & Hist. Reg. l. 4. c. 18. v. 27. pro eo qod γέγραψε, scribitur, i. loxium, urinam. legunt Judai ἡλικίαν ἀγαμα pedum, qod nec idem tacuit, Observ. l. 15. c. 15. pro quo Plinius, agam per pedes fluentem dixit, hist. natur. l. 30. c. 7. Presentem dolorem levare, si quis agam per pedes fluentem haurire suffineat, qod & Alber. Gentili in lect. Virgil. c. 13. est antimadversum. Huc faciunt & ē Mose illa: qod Jacobus patriarcha in Testamento condendo, Gen. c. 49. v. 10. Non deficiet sceptrum ē Iuda, neque Legislator ab inter pedes ejus, sive ē medio pedum ejus, ubi LXX. ἐν τῷ μαρτυρίῳ Lat. Vet. ē femoribus ejus, i. ē posteris, ex ab eo progenitis & propagatis. De quo loco, ex Doctorum qorundam Hebraeorum sententia Vatablus, De semine ejus, qod egreditur de inter pedes ejus, allusit ad stūm pudendorum, qas sunt instrumenta generationis. Et Drusius itidem q̄st. l. 1. c. 36. Labor, inquit, ut cre-

dam.

dam significari semen qod per pedes ejicitur, figurâ notâ. nam
qod alii pedum nomine femora intelligent, inter qe semen emit-
titur, non probô. Sed nec ipse, qod adscriptus Abraham El-
draides, (quem tamen Calvinus secutus est) locum respici,
quem scriba obtinebant, ad, vel inter pedes judicatum. aut etiam
qod Junius adnotavit; Sumpsum esse à parentibus, ad quorum
pedes educantur liberi: quemadmodum etiam ad genua dicuntur
educari, infra c.50.v.23. miror magis, qod, cum ita inter-
pretatur, similem ait locutionem haberi Deut.c.28. v.57. Si-
qidem locus ille, aliò planè spectat, cōdēmque disertè, qo nos
istic collineamus. ubi in comminationibus divinis sic legi-
tur; Mulier comedet **תְּרֵדָה** χρεον LXX. corium illud, secun-
dius vocant, qo embryo in utero materno adhuc consti-
tutus involvitur. i. fœtum corio illi involutum; qod exit ab
inter pedes suos, sive, è media pedum suorum. Sept. cursus, τὸ
εγκλήσιον διὰ τὴ μητέρα ἀντίτην. Lat. qā egrediuntur de medio semi-
num ejus. qo loco, non puerolorum ad pedes genuâve edu-
catio, sed infantium ex utero materno eductio, & è mem-
branis, qibus involuti prodeunt, evolutio atqe exclusio, al-
luduntur. Denique ne longius abeamus, aut ulterius disseta-
tionem istam protrahamus, sicut *qua pedum*, pro lotio, qod
è pudendis exit; ita *pilius pedum*, capite huic proximos pro-
pube, sive pilo, qī circa partes illas enascitur, usurpatus de-
prehenditur: de qo & Ezek.c.16.v.7. *Ubera tua sororiave-
rant.* ita scitè Junius, Plavtino usus vocabulo; apud quem
in *Privolaria*, nescio quis.

— tunc papille primulum.

Fraterculabant. illud volvi dicere.

Sororiant.

unde tamen sine fundo Festus colligit, fraterculari dici pue-
rorum mammas, cum primum innoescunt, sicut sororiant puer-
larum. cum vocabulum prius illud mere fictitium existat, qod
ludendo ille, qasi per lingua lapsum alterius vice protulisse
videri voluit, verum ita expressis fiavd. inepte Vir Cl. qod
נִכְנִים Hebraica habent. Sequitur. Et germinaverat pilus
tunus. pilus, inquam, non capitus. sed pubis. itaque rectè docti-
simus interpres idem, pubes effecta eras, nubilia, & apta viro;
qod hic dñobus signis exprimitur. Sic ergo & Yates noster.

qasi interpres ipse sui, Cap. 7. v. 20. *Abradet Dominus novata conductitiam, caput, (five, pilum capitis) & pilum pedum, & barbam quoque ipsam vastabit. qo loco, pilus pedum, cum à verticis mentique pilo distingatur, aliis quam pubis esse non potest.* Huic affine est, qod plebis nostratis ore jactatur, *sage indicione esse, cui vetula inter hallucem utrunque* (sic enim loqui amant) *pilus nullus suppetit.* qasi in partibus secretioribus illis muliercula ejusmodi à dæmone familiarí suo (uti appellant) depilari conserverint. Nec longius abit, qod in eodem Ezekielis c. 16. v. 25. dicitur, *Aperiuit pedes tuos cui libet transenenti.* qod Sirachides, *ἀχνωρεῖπος* pavlo, c. 26. v. 15. ad palum omnem sessura, & ad telum godvis pharetram aperiura est. Pedes itaque familiarí admodum Hebraicis formulâ loquendi pro partibus verendis usurpantur. Partes autem illæ, cum *τὰ πόδια ἀπιστεύει καὶ ἀχνωρίσει*, pro corporis humani in honestioribus minusque decoris habentur; (Cor. ep. 1. c. 12. v. 23.) inde sit, ut spiritus illi cœlestes, dum effigie humana qasi convestiti comparent, dicuntur, *alii alteris obvelare sibi pedes.* i.e. partes illas, quarum protoplastis jam lapsis obtegendi cura prima ac præcipua fuerat, qâsq ab aliorum conspectu cohibendas & cooperiendas esse, natura eos, qì verecundiam omnem non excusare prorsus, universos planè edocuit. Atque hanc genuinam loci mentem, verbisq notionem veram esse, jam olim ariolatum, firmavit amplius, qod in Villalpandi *Tabulis* ad Templi delineationem Ezekielicam adjectis, Cherubos ita depictos postea deprehendi, ut alis invicem complicatis partes illas obumbrarent. Post & in Salom. Glassium incidi, qì *Philolog. Sacra lib. 1. tratt. 3. sect. 8.* Sanctum pariter locum hunc esse interpretatum monet. Sed ad Mosem historiamque primordialem regrediamur.

In eâdem historiâ, commatio 16, refertur sententia in mulierem à Deo lata, *εά partus & parturitionis dolores præcipue denunciantur:* de quibus festivè pro more suo Basilius Seleuciensis orat. 3. *Ἐν τούτην γέρνοι μὲν οὐταιμένην, τοῖς τοῦ* *τυρῆς δριδῶν γέρνεσ.* Quod fructui interdicto non pepercisti, circa ventris tui fructus dolores es expertura. ut terminalis instar unedonis fructus ille habuerit, qd intestinos mulieri sit

fit conciliatura cruciatus, in foetu tum gestando, tum & entendo. Sed Mosem ipsum Dei verba recitantem audiamus. Grucus:
 הַרְכָּה אֶרְבָּה עֲבוֹדָה זָרָה בְּעֵבֶד תְּלִוִי בְּנֵיכֶם
 פְּנַדְבָּר מִסְּאָתָּה כְּשַׁבְּתִי וְשַׁבְּתִי בְּנֵיכֶם
 Et Castellio: Ego se multis doloribus erumpi ge afficiam: tu
 natos cum dolore paries. Vetus Lat. multiplicabo arumias tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios. Pagninus: Mul-
 tiplicando multiplicabo dolorem tuum, & concepsum tuum: cum dolore paries filios. Junius: Admodum multiplico (sive,
 valde multiplicabo; Piscat.) dolorem tuum, etiam conceptus
 tui: in (cum, Pisc.) dolore paries liberos. Ego malim, Argen-
 do avgebo dolorem tuum; hoc est, insigniter avgebo, dolore
 insigni afficiam te, nam בְּגָדָל tam avgore, quam multiplicare
 significat, tam magnitudinis quam multitudinis notionem ha-
 bet. qanquam bene factum, cum sic vertissent, qod etiam con-
 ceptus, potius quam, & conceptus, reddidere, ut בְּגָדָל suo
 dictum sit; ne proles numerosa ex conceptu frequentiori, pro-
 missa magis, (cum benedictionis, & beneficii istud sit) quam
 denunciata videatur. Picherellus pariter; conceptum tuum
 & dolorem tuum: i.e. conceptus tui dolorem; sive, conceptu-
 um tuorum dolores. Sic Matth. c. 4. v. 16. ex Efaj. c. 9. v. 2. Græ-
 co. in regione & umbrâ mortis. i.e. in regione umbra mortis;
 ex Job. c. 10. v. 20. Sic qod Gen. c. 2. v. 7. est moï לְבָנָה; Act.
 c. 17. v. 25. legitur, לְבָנָה moï. Qod Reg. l. i. c. 10. v. 9. & ali-
 bi lepe est, יֻדִּיכָּם & יְשִׁיטָה. et Maccab. l. i. c. 2. v. 29.
יְשִׁיטָה & יֻדִּיכָּם, in Græco legitur Deut. c. 16. v. 18. in
 Hebr. יֻדִּיכָּם יְשִׁיטָה. i.e. ut Hieronymus, יְשִׁיטָה יֻדִּיכָּם. Sic Vergiliana loca, In brevia & Syriis; Molémque &
 montes; Radiis & avro. interpretatur Servius, In brevia
 Syriis, Molēm montium, Radiis avri, sive avreis. docens
 esse בְּגָדָל suo. Hac ille Vir doctiss. Et esse qidem crebras
 formulas hafce, negari non potest. Sed nec locum hic ha-
 bere ego incidas iverim, ceterum qod. בְּגָדָל quasi unanimi
 consensi conceptum vertere, havd itidem probandum censu-
 erim. Etenim conceptus dolores quis unquam fando accepit? in
 conceptu lubentia magis conseruit esse, in gestatione & par-
 titione anxietas: quæ verbo בְּגָדָל & בְּגָדָל hic aptissime ex-
 primitur; cum ex voces tuas adives, i. tuas & ἐγκυμόνων οὐτούς

καντε ἡ τεκνωτῶν ὁδύνας καὶ λύπας, pregnantium, parturientium,
 & parientium dolores ac crucianus, propriè designare
 videantur. (licet & **לִי** Hymn. 48. v. 6. & **בְּנֵי** Esaj. c. 66. v. 7.
 pro eisdem usurpentur) unde & **בָּנָי**. Faber si nomen proli
 indidit mater **μορσίν**, qia בָּנָי cum dolore gennerauit, vel
 pepererat eum. Annal. l. 1. c. 4. v. 9. qo loco Gracis **Ιατέλλη**, &
 ἐν σιατίσθαι qasi à **בָּנָי** sive **בָּנָי** nomen esset deductum. Non
 possum itaque aut Abraham Esdraida hic assentiri, qia בָּנָי no-
 mine vult hic dolorem significare. בעה העני בזאת דם בחרילום
 quam virguncula in congressu primo experiuntur, respectu
 ad illa habito, Deut. c. 22. v. 15. voce proximâ, eum quem in
 conceptu, quem כָּכָר gravem, non minusquam partum esse
 vult, qm membro tertio designetur; aut Salomoni Jairo, qm
 primo vult עַצְר הַנִּירול molestiam educationis, secundo
 העברות congressus, an conceptus, an impregnationis Job. c. 21.
 v. 10. tertio בְּלִי partus denotari. Neque vero satis hic fuerit,
 conceptus nomine prolem ipsam, sive rem conceptam intelligere.
 licet מִרְאֵת ita usurpetur Ruth. c. 4. v. 13. Et dedit illi Dominus
 conceptum. i. sobolem, & peperit filium. Sed & Latinis con-
 ceptus eo sensu sumatur: unde mortuus conceptus Plinio l. 20.
 c. 22. neque enim concepta prolis, sed gestantis parientisque
 dolores hi. Sed nec per Syncedochen totum uteri ferendi
 spatium conceptus nomine designari, qia is est alter intervalli
 terminus. (Varro de re rustic. l. 2. c. 1. Fæturam appello à con-
 ceptu ad partum: hi enim pregnationis primi & extreimi fines.)
 neque enim à conceptu statim incommoda illa, qz prægnan-
 tes infestant, mulieres invadunt. Decimo à conceptu die (in-
 quit Plinius l. 7. c. 6.) dolores capitisi, oculorum vertigines te-
 nebriæ, fastidium in cibis, redundatio stomachi, indices sunt
 hominis inchoati. Sed plurimum langoris capillum germinante
 re partu. Hac autem ille plurimum ab Aristotele habuit,
 cuius hæc sunt històr. animal. l. 7. c. 4. Μετὰ δὲ τὰς συλλήψεις αἱ
 γυναικεῖς φαῦλοι τὸ σώμα πᾶν, καὶ σκότος τεχνὴ τὸ διμέτρον, καὶ εἰς τὴν
 κεφαλὴν γίνονται πάντα δὲ τὸ διδόνον, καὶ χειδὸν δεκτατελεῖς
 γίνονται, δὲ τὸ βεβαδύτερον ἔπειτα τὸ γυναικεῖον, καὶ τομῆτος λαρυγγεῖου τὰς
 πλεῖστας πολλαῖς καὶ τολλαῖς καὶ σπραγγεῖαις γίνονται τὸ πελοτάτον.
 καὶ πολλαῖς σκεῖ τὰ σκέλη οἰδίηματα. εἰδὼδος δὲ τὸ κυνόποιον αἱ ὀπίστημα
 γίνεται πατεροποιοῖς, καὶ μεταβαλλεῖται ἐξένας. ὁ γαλεῖοι πυρες παρατητικός

λέγει δὲ ἀστρινός, ὅτι τὸ πράχανον τὸ μαστίγιον τοῦ χειρὸς ποιεῖ. Itaque Oleastrius hanc absurdem gravitationem vult verti. mihi optio si detur, *pregnatum* prætulerim; quam vocem apud Tertullianum alicubi memini legisse; vel *pragnationem* etiam, qā Varronem usum ostendimus. Verbum ἡδῶν propriè *pragnantem* esse, ἐπὶ γαστὶ ἔχειν, quo modo Græci LXX. reddidere. Genes.c.16.v.4. ubi vidit, יְהוָה נִתְּנָה prægnantem se esse, ὅτι ἐπὶ γαστὶ ἔχει, Grac. Judic.c.13.v.3. יְהוָה נִתְּנָה prægnans futura es. Grac. ἐπὶ γαστὶ ἔχεις. Inde Ischomacho jocus qæsitus, q̄i mendicam tormentibus vexatam percontanti medico, μὴ ἐπὶ γαστὶ ἔχει, num in ventre haberet, regessit, καὶ τοιαῦ μὴ βεβρωκε; q̄i potest, q̄e triduo toto nihil gustaverit. de foetu ille qærebatur; hic de cibo respondit, refert Athenaeus diplosoph.l.10. Cui affine, sed serium, Septimii illud; de jejun. c.7. Anna retro sterilis impetravit à Deo inanem cibo ventrem filio implere. Ventrem & uterum promiscue dixere. Esuriens in Plavti Boeotia paratus, lavdante Gellio, noct. Attic.l.3. c.3.

Ut illum Diis perdant, primus q̄i horas repperit,
Q̄i q̄e adeo primus h̄ic statuit solarium,
Q̄i mihi comminuit misero articulatim diem.
Nam me puerū uterū hic erat solarium,
Multo omnium istorum optimum & verissimum.
Ubi iste monebat esse: nisi cum nihil erat.
Nunc etiam qod est, non est, nisi soli lubet.

Qō alludens Ammianus histor.l.23. de Persis. Nec apud eos extra regales mensas, hora est præstituta prandendi: sed venter unicuique velut solarium est; eōq̄e monente, qod inciderit, editur. qanquam hoc belluarum esse censem Cassiodorus variar. l.1. ep.46. ex ventris esurie horas sentire, & non habere certum, qod constat humanis usibus attributum. Ita qod uterum Comicus, ventrem historicus dixit. In Comici vero verbis mendum subesse suspicor, cum sincera tamen videri possint. Mitto qod A. Gelli codices qidam pro iste esse exhibent, qia vitiosum hoc existimo: qanquam in eodem versiculo forsitan pro esse fuit esum est. ubi iste monebat, esum est. ita enim, uti concipitur, pendet sententia. nec animo facit satis, qod V. Cl. in Exercit. Plinian. exhibet, Ibi iste monebat esse, &c.

Ec

Verum

Verum illud, *Multo omnium istorum optimum, auctumo fuisse,*
Multo omnium istorum optimum, ita dixit solaria, qd celi
ictibus, ad parietem, vel in pilis & columnis, erant delineata. *omnium istorum optimum, pro ictis omnibus melius ac*
prstantius. Superlativum pro comparativo: de qd alibi
monemus. Sed de viâ in semitam. A verbo ιγνατε pregantem
esse, fit nomen verbale ιγνατη pregnans, ē jaspī χρυσ, ut Graci,
Matth.c.1.v.18. & c.24. v.19. & Apoc.c.12. v.2. Sic de vir-
gine Deiparâ Esajas c.7.v.14 Ecce virgo ιγνατη pregnans futu-
ra est. qd Matthæus c.1.v.23. reddidit, ē jaspī ἔστι. Sic
Davidi Bathsheba Reg.l 2. c.11.v.5. ιγνατη ἔστι εἰπεὶ ē
jaspī χρυσ, LXX. pregnans sum ego. Sic Hagari angelus Ge-
nesc.16.v.11. ιγνατη Ecce tu pregnans es. LXX. ē jaspī
χρυσ. & Histor. Reg.l.1.c.4.v.19. ιγνατη pregnans, sive
gravida, partu vicina; qd Graci διτονον dicunt, & τοκωνον
Cratinus, uti Pollux docet l.2.c.2. Joannes Apoc.c.12. v.2.
διτονον καὶ βασινον σύντονον τεκνον. Habet ea vox affinitatem
cum ιγνατη qd montem designat; unde & ὥρα Græcum. qia
prgnantibus uterus montis instar intumescere & attolli so-
let. unde Statio Theb.l.12. Certa tumentis spes uteri. Sed &
prgnantium speciem montes qodammodo præ se ferunt.
Notum est ex Plutarcho in Agesil. & Athenæi l.1.1. illud
regis Ægyptii, qd Agesilaum perstrinxit: Ὅδοι νέοι ὥρα.
Ζεὺς δὲ ἐφοβεῖται τὸ δέ τεκνον μῦν. Mons parturivit: Jupiter expa-
vit: murem autem ille peperit: Et Flacci illud in arte
poetic.

Parturivunt montes: nascetur ridiculus mus.
 tractum utrumque à paremiâ vetere,

*Οδοί νέοι, οὐ πάντα ἀπίκλειν.

vel ab apolo Ælopico, qem ex Porphyronis ad Flaccum
 commentarii habeas. Hinc factum ut ιγνατη Amos c.1.v.13.
 alii de mulieribus pragnantibus discissis intelligent, ut Hosch.
 c.13.v.16. & Reg.l.4.c.15. v.16. in qibus est Salomon Jaj-
 rus; alii de montibus terminalibus dissectis, sive urbibus me-
 nissis, qd instar montium habeant, effractis & eversis, acci-
 piunt, in qibus est Paraphrastes Chaldæus & David Camius;
 qd cum Abrahâ Ezraide, tamen utrumque proponit. et istud,
 opinor, vero proprius. Proinde ιγνατη ιγνατη sunt pragnationis,
 sive.

sive gestationis dolores, diurniores illi qidem, sed lentores; qibus parturitionis partusque ipsius, minus plerumque diuturni, sed acutiores & acerbiores succedunt: unde factum ut angustiae anxietatesque gravissima qævis ac vehementissimæ parturientium cruciatibus conserui conservent. freqens admodum ea in sacris scriptis collatio. Hymn. 48. v. 6. Elaj. c. 13. v. 8. & c. 26. v. 17. Jerem. c. 6. v. 24. & c. 22. v. 23. & c. 49. v. 24. & c. 50. v. 43. Hosch. c. 13. v. 13. Mica. c. 4. v. 10. Homerus item Iliad. λ. de Agamemnone in pugna vulnerato, & ex vulnera siccato cruciatus gravissimos perpresso:

Ως δι' θνατον οὐκείη θάλασσα ἀργέν γυναικας,
Δεκαν, τό, τι φρεστος μοχοσκον εἰλείθυας
"Ηρας θυματέρας πηρας οὐδίνας ζηνοντι"
Ως ὅτες οὐδένας άνον μήν ουρανος.
Parturiens veluti mulier quando ita sagittæ
Acri & acutæ illæ fuerit, quam miserit alma
Filia Junonis Lucina, doloris acerbæ
Materiam prebens, & difficiles eninxus:
Sic gravis Atrida penetrabat cor cruciatus.

Nec animadversione indignum, qod Aristoteles observat histor. animal. l. 7. c. 9. mulierem præ omnibus, qæ uterum fertunt, animantibus, maximâ cum difficultate eniti. τὰς μὲν δὲ άλλοις ζώοις ἐν διπνοείς γίνεται τρυπαὶ, ἀλλὰ μετατρέπον διδύναται δια τὴν έρωχλεψίαν ταῦτα & οὐδέν οὐδὲ γυναικί. Κυριακίουν εἰ πλεον ιχυόπτεροι. Alii, inquit, animalibus non sunt partus laboriosi: sed apparet minores minusqæ molestos ea nixus experiri at mulieribus dolores vehementiores obveniuntur: qod nos αὐτολέξει planè dicimus, habeo longior labore. Verum qod dicit, ἐν διπνοεις, non sunt laboriosi; cum micā salis, uti Jurista loquuntur, sumendum: ut non adeo laboriosi, graves, molesti intelligentur. Siqidem & de cervis, & capreis, sive rupicapris Dominus Jobi c. 39. v. 3. Incurvant se, excludunt (sive, diffundunt & dissecant se edendo) partus suos, emittunt dolores suos. i. fœtus, qos enitendo, dolores & cruciatus experuntur. neque enim Junio accedo, qd illud de fœtus ipso, istud de fœtus involucro accipit; & ad se se leos arige usum refert, ex Aristotele hist. animal. l. 9. c. 5. & Plinio l. 8. c. 32. qibus illæ ante partum, qo facilius enitantur, à partu, qo commodius

purgentur, vesci solenne habeant. nam putidissima plane sunt illa R. Jajri; qui ibices, sive rupicapras ait, cum foetus suos oderint, jam partui propinqas, rupem celsam ascendere, unde partus, praeceps dum proruit, intereat; sed agilam intervenientem, factum abreptum ab interitu vindicare: cervis itidem, cum per matricis angustias foetum edere nequeant, presto adesse draconem, qui mortu matricis os aperiat, quo facilius commodiisque ea parere possint. Ceterum mulieribus difficiliores esse partus, quam reliquis animalibus, inde patet, qod illa ad foetum enitendum aliena ope non indigeant, sed obstercentur ipsa sibi, qum mulieres etiam ope arteq; opus habeant aliena; Et nec citra hanc commodè ferè unquam partiant, & eā etiam adjutæ, cum cruciatus graves nihilominus plurimum perpetiantur, adeò ut in ipso s; p; numero intereant puerperio, tum ita plerumque infirmentur, ut decumbere ad dies fatem aliquot cogantur: qod nulli alii animali à partu edito usu venit.

Qemadmodum avtem in muliere, quam in alio qovis animante, ita in primiparâ pra; aliis graviorez dolores isti. Medicorum princeps de natura puer. Mâlisa ἡ ποιοται αἱ γυναικεῖς ἐτῷ τόπῳ, καὶ τοῖσι λοχίσιν αἱ περιτοξοι. Inde Jerem. c. 4. v. 31. Vocem qasi parturientis audio; angustiam, qasi primipare. Hujus itaque partui jam propinq; gestum per doloris cruciatûsq; impatientiam graphicè admodum sic depingit Oppianus de venat. l. 1. dum canem venaticum prædam investigantem huic comparat.

Ως δὲ τη νέρη δίσποτον θεού μήτηρ Κελίνης την πρωτότοκοθ λοχίσιν ετ' ἀδίσποτον πυντίον, πολλά την αγαθήν.
Λύπτε μὲν πλούτες, λύπτε δὲ αὐτὸν δαΐδημα μαζάν.
Η δέ ἄχιττα, πελάπτε καὶ ἀκρόδεμαθ εὔσοι, πολλά την αγαθήν.
Σηραφάταις πάντῃ καὶ δάμαται, καὶ μογήνου, πολλά την αγαθήν.
Αλλοί μὲν πρόδοσον μετανύσαται, ἀλλοί δὲ ἀποτίνασσον πολλά την αγαθήν.
Ἐς λέχθιδες τοὺς δὲ εὐ κορίστροφεισσον πολλά την αγαθήν.
Κακίες ποσδάλησον ἀπομύχουν παρείσις.
Ως δέ την μοσχόσεσσον ἀντίσσαι αὖδηντον, πολλά την αγαθήν.
Τῇ καὶ τῇ δύνει τοι, καὶ ἔξεινες ἀρρενεῖς.
Πλευτα λόγοι, καὶ πάντα λόγοι, καὶ πάντα μαρτυρίου, πολλά την αγαθήν.
Διερρέει δέ, οἷμερίδας τοι, καὶ αἰμαστὰς, καὶ αἰλαντις.

Primis

*Primipara ad Lunam ut decimam cruciatibus usque
 Crebris, qui partum praesunt, perstricta puerilla,
 Et crines solvit, solvitque à peccore vittas;
 Tum misera, obsecrata tunica, passisque capillis,
 Pérgit ades passim discurrat, & atta dolore,
 Nunc in vestibulum se proripit, inde revelta
 Projicit in lectum, aut in pulvere dira volutans
 Ejulat, atque genas roseas fibi lacinat ungue:
 Vexatus sic ille animum mordente dolore,
 Huc illuc fertur, scrutaturque undique cuncta,
 Collem omnem, saxum omne, nec ulla aut semita uarem,
 Aut stirps, aut vitis, sepe se, aut area fallit.*

Nec possum tamen Oleastrii sententiam probare, q̄i gestationis tempus protelatum vult mulieri ex divinā hac censurā, ut gravidatio (uti ille loquitur) ei multiplicata dicatur, qđ longiori tempore factum gestare cogeretur; qum alioq̄i concepto semine, formatōqe foetu statim fuisse editura, non aytem per mentes novem partum molestè præstolatura. Neq̄ enim hoc in reliq̄is animantibus videmus usu venire, ut à formatione statim factum emitantur: nec necessarium erat; ut, si tempus consuetum expectaretur, vel gestatio molesta, vel partus etiam difficultior idcirco fieret, q̄are enim uteri gestatio in eā sorte molestiam crearet ullam, q̄z agritudine intemperię omni corporeā immunis proflus erat futura? qare cum difficultate ac dolore partus tunc temporis necessariō conjunctus censeretur, cum etiam in statu isto, q̄i nunc obtinet, imbecillitatis atque xrumna facto, circa insignem ullam, aut difficultatem, aut infirmitatem, qz parturiant pariantque, reperiantur nonnulla? De Hibernis nostris narrant hoc, q̄i in partibus illis degerunt aliquandiu, partui propinquam nonnunquam à mensa recedere, & utero levato post pavlo ad vescendum reverti. De Illyricis Varro *rei rustica* l.2. c.10. pregnantem s̄aepē, cum venit pariendi tempus, non longe ab opere discedere; idq̄e enī am puerum referre, q̄em non perisse, sed invenisse putet. qđ si corporis exercitio, opeque ac arte humanā procurari potest, ut partus mitiores minusq̄e difficiles fiant, qidni munere beneficioqe diuino, absq̄e cursus naturalis, q̄em alibi obtinere cernimus, immutatione, dolo-

ris difficultatisque omnis exors mulieri partus obtingere potuerit? Verum quod poterit, an mediis ullis licet detur abiuti, ad partus mitigandos, & dolores hosce leniendos: & an hoc non sit divinam velle sententiam revellere, aut censuram etiam celestem subterfugere. Cui ego quod si respondeam: tam licere modis mediisque ordinariis, nec alioquin illicitis, dolores difficultatesque istiusmodi mulieribus levare; quam eisdem geminisve morbos quosvis, gestationisque incommoda, aut vita hujus mortalis arumnas molestiasque, quantum in nobis est, depellere & amoliri. nec censuræ divinæ ratione illâ contrainimus magis, quam & istâ.

Quia & illud observatum velim, verba illa sententiae in Adam latet, *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, ibid. v. 19. interminati, non interdicti rationem habere. itaque periocham istam hanc satis commodè usurpare, qui eam adversus homines desides & ignavos, etiamque censurâ notaque gravissimâ planè hanc indignos, intorquent, & inde probatum eunt, teneri unumquemque ad certum vitæ, in quo se sedulò jugiterque exerceat atque desudet, institutum aliquod arripiendum. Neque enim istuc *labor necessarius*, sed dulitatisve injungitur, quod & ante lapsum obtinebat; sed labori necessario, comes jam familiaris futura, erumna, lassitudo, tardium adjungitur, quod lenire tamen, modo ne officium defugiendo id fiat, nemini unquam negatum est. Ac proinde censuræ justissima fundus infirmus substernitur, ubi ex his verbis homines desidiosi redarguntur.

Illud denique ubi adjectum fuerit, caput hoc clavdam. Qod hinc Hebraicè dicitur יְמִינֵךְ In sudore vultus tui, redundant plerique. At Picherellus, *Nasi tui sudore*. Verbo, inquit, significantiore, sudorem nasi appellat maximum labore, quo in fronte conceptus sudor, guttatum per nasum defluit. Et vox qidem Hebraica primariò *nasum* denotat, quod & ortus indicat, tum *Cunoxiōs faciem*, sive vultum: quo modo os Latinis, in Nasoniano illo *fabul. l. i.*

Os homini sublime dedit. —

Potestque in *nasi* nomine emphasis esse aliqua. Sed de hoc viderint eruditus.

Cap. IV.

*Deum in justificatis delingentibus peccatum nevitiam videre,
Libertinorum evi hujus dogma absurdum & impium. Quatenus non agnoscatur, ex orthodoxis prisca definitum. Hymn. 32. 1.2. & 85.2. pie prisca explicata. Ruffini expostio rejecta. Et ratione & religione alienum ostenditur dogma, quo à suorum delictis simpliciter cernendi numen aretur. Balaam dictum Num. 23. 21. in hanc mentem detortum discutitur. A dogmatis illius favoribus perperam, & adversus suam ipsorum sententiam, adhibitum. Aliorum etiam expositiones minus commode, rejecte. Idololatria in eremo quoque Israëlis exercita. Non an pro idolo usurpetur. Idolis non men ΤΝ qā ratione detur. ΤΝ & ΤΩ qid propriè significant. ΤΝ & ΤΥ objectivè usurpata. ΤΩν iisdem & ΤΤΩ. Sic Gracis πνεύμα, & ἀποκτια. Lux hinc variis locis data, Hymn. 49.6. & 65.14. & 119.133. Heb. 12.6. Circumcisio pro circumcisiosis. ἀρνητου qid, & unde tractum. & adversus. Visio divina duplex, contemplationis, & probacionis. Habakkuki verba cum Balaami dicto commissa.*

Exorta est seculo hoc nostro, (qo, prout libertatis vel licentiae potius avidum nimis est ingenium humanum, iustitia πρόσθια, sive μόρφωσις, quam Pavlus dicit, ad Timoth. ep. 2. c. 3. v. 5. προφίας διηγένεια, uti Petrus loquitur, epist. 1. c. 2. v. 16. faciunt hanc pavci) nova hominum festa, qd in salutis Christianæ negotio, qo justificationi coram Deo nostræ, non primas tantum concedant, sed totum planè deferant, nec sanctificationi quicquam reliqui faciant, locumve aliquem largiantur, Deum contendunt in hominibus jam justificatis, sibi qe in Christo suo reconciliatis, peccati culpæ nihil prouersus intueri. Dogma absurdum sane, & qod numen omniscium, ut cum schola loquar, planè neget. Concedimus qidem lubentes, Deum, prout & hominem, ubi culpam aliquam adversus se admissam, verè integrè remiserit, nonad eam jam magis animum adjicere, eave hactenus saltem affia, ut aduersus eum, qd admiserit, animum vel infestum vel infen-

infensum gerat, qām si ne videat, ave ne norit qidem. Atq[ue] hoc est qod Avgustinus, enarrans Psaltæ illud Hymno 32. v.1. Beati, qibus remissa sunt iniq[uit]ates, & qorum obiecta sunt peccata; (cui geminum planè & illud, Hymn.85. v.2. Condonaveras iniq[uit]atem populi tui; peccatum eorum omne obtexera) Si voluit regere, noluit videre: si noluit videre, noluit advertere: si noluit advertere, noluit animadvertere: noluit agnoscere, malnit ignoscere. Sed & qod avtor, Hieronymi nomine insignitus, commentariorum in Psalmos, ad illa qæ sequuntur, *Beatus vir, cui Dominus peccatum non imputaverit*: Qod tegitur, non videtur: qod non videtur, non imputatur: qod non imputatur, nec punietur. Qo loco meras nugas agit, q[ui] Ruffini nomen præfert, dum alios indicari contendit, qibus remissa sint in fonte salutari iniq[uit]ates; alios, qorum post tunctionem admissa per resp[on]scenciam & emendationem fuerint obiecta: aliud deniq[ue], *virum strenuum, q[ui] & ideo unus, qia rarus, cui, qum animi virtute fultus, ab omni se peccato criminali custodierit, Dominus peccatum non imputaverit.* planè contra Regis religiosissimi mentem. Cæterū Deum sanctorum lapsus ac delicta nec cernere, qibus succensere, Exod.c.4. v.14. & Deut.c.9. v.20. qæ redargvere, Numer.c.12. v.8. qæ pœnis suppliciisq[ue] sapenumero profeci dicitur, Histor.Reg.l.2. c.12. v.10,11,14. Corinth.ep.1. c.11. v.30,32. qæ in conspectu ipsius perpetrari perhibentur, Hymn 51.v.4. affectus vitiosos morbidosq[ue] ne nosse qidem, qos perfert, conqueritur, curat, corrigit, lanat, Esajæ c.57.v.17,18. Apoc.c.2.v.4. & c.3. v.1,2,15,17,18. est non à religione tantum, sed à ratione omni prorbus alienum. Cæcum sanè surdumq[ue], ex parte saltem, Deum faciunt; aut spectrum potius nobis pro Deo substituunt, quem cujusq[ue] qicqam aut factum, aut dictum, aut concupitum, aut cogitatum, aut affectus etiam ullus effugiat.

Verū urgent illi Balaami vatis verba apud Mosem Numer.c.23. v.21. qæ sic vulgo leguntur; *Non intuetur iniq[uit]atem in Jacobo, nec aspicit perversitatem in Israele.* Ita ferè Junius, Pagninus, Tigurinus, Genevenses, Angli. Eliciunt ergo istinc cæculi isti, q[ui] cæcitatem numini omnituenti affingunt, *Deum in justificatis culpa nihil intereri.* At i. rogo, qā facie,

facie, qâ fronte, locum hunc ad dogma suum stabiliendum
 isti adducunt, qî ubi nos priscorum peccata à Deo reprehensa,
 objurgata, castigata objicimus, respondere solent, eos sub
 veteri pacto ante gratiam Evangelicam collatam degisse, ali-
 am tunc temporis, qâm est nunc dierum, rerum istarum ra-
 tionem extitisse? nihil dico, justificationis eandem planè
 utrobiq; rationem fuisse, ex Apostolo ad Romanos cap.4.
 clarissimè evinci; qum ab Abraha ac Davidis justificatione,
 ad omnium in universum fidelium absolutionem, eo loci ra-
 tiocinetur, illâq; hujus specimen ac imaginem vivam exhibe-
 ri contendat: illud duntaxat excipio, de Israele, qî tune
 fuerat, Balaamum ista protulisse, cuius tamen iniqüitates ac
 perversitates Dominus sâpenumero, non vidisse tantum, sed
 & animadvertisse, & suppliciis diris castigatum ultimq;
 ivisse, historia sacra passim evidentissimè docet. 2. Non de
 sanctis tantum avt justificatis è populo illo, sed de populi illius,
 qî Israelis & Jacobi nomine designatur, corpore inté-
 gro ac cœtu universo loquitur vates; prout verba & præce-
 dentia & sequentia docent. Ecq; enim ut execraretur, à
 Balaco postulatum? ecq; ut ne execraretur, à Deo est Ba-
 laamo interdictum? avt qosnam ex Ægypto eduxit Deus?
 num sanctos justosq; solos, an plebem turbâmq; miscellam?
 frustra ergo ad pavcos restringitur, qod de toto in univer-
 sum cœtu enunciatur. 3. In adversum tendunt Mosis verba,
 præceptumq; per ss Mosis à Domino ipso populo huic ipsi
 datum. Deut. c.23. v.9-14. Qum exhibit exercitu[m] adver-
 sus hostes tuos, à re omni malâ caveto tibi. Siq; apud te fuerit
 ex casu nocturno immundus, è castris excito, nec ad ea denuò
 regreditor donec vesperâ appetente qâ sâ proluerit: sum Sole
 occasio in castra revertitor. Item locus esto tibi extra castra, ad
 qem secedas; & pax illus esto tibi inter arma tua, qo qum se-
 surus eris, fodias, & excrementa tua, priusq; reversus fne-
 ris, cooperias. Etenim Iova Deus tuus castra tua ingiter per-
 ambulat, ut eripiatur te, hostesq; tuos exponat tibi. Sancta itaque
 sunt castra tua; ne turpem rem aliquam apud te qum videris,
 sese à te avertat. Qorsum enim Deus de munditiâ externâ
 tam anxiè observandâ tam accurate interdicit, nisi ut de in-
 ternâ immunditie omni sedulô cavendâ cumprimis sollicitos

esse voluerit? Alioqui certè stercore humano numen divinum nihil afficitur magis, qām fimetis ac sterquilinis splendor Solis, cuius radiis tamen attacta illa odores tetros fœtidosq; exhalant vapores. Proin q; fortes illas in castris Israelicis non sine detestatione insigni spectaturum se comminatur, istas multo magis in cœtu illo animadversurum se, & ad animadversas ita offendit & infensum fore, ut præsentiam suam hospitalem & salutarem ab eis subtracturus sit, ritu illo præcipue significatum volebat. 4. Si & versionem vulgo receptam admittere, & ad populum pium justūmque restringere libuerit, ne sic qidem elicietur necessariō, qod isti volunt, *Deum suorum delicta nec cernere*. respondere siqdem in promptu erit, eo qem suprà diximus, sensu accipiendum, ubi resipuerint illi, & condonaverit ipse, Deum ad suorum admissa animum non ulterius adjicere, nec de ultione aut animadversione jam amplius cogitare, cum q; fecerint jam pro infectis habeat, juxta illud Bernardi in *Annunc. serm. 1.*
Utique qod factum est, non potest non fieri: ipso tamen non imputante, erit qas non fuerit. Ita explicat Vatablus; *Dominus peccatum Israeli non imputat propter fidem: peccat qidem fidelis, sed statim condonatur ei peccatum.* Jajurum, puto, secutus; q; Deum ait in populi sui transgressiones non sollicitē inquirere. Et Junius, non imputat illis, sed regit & purgat peccata. qā eādem incedit & Piscator, & alii. Atque hæc valida satis fuerint ad telum istud horum manibus excutiendum, q; dicto divino (is enim ipse per Balaamum tunc locutus est) tam insigniter abutuntur.

Ceterū loci sensum genuinum ista non videntur attinere. Qām exilis enim ista populi lavis, qām frigidum encomium, peccare qidem illos; sed q; peccant, Deum statim condonata habere? peccata videre qidem Deum, sed non advertere? itaque *dilutam* merito interpretationem hanc Calvinus dixit. Sed nec, qod suprà demonstravimus, verum hoc de populo, qem Balaamus hic loquitur, nam avdacter planè nimis Castellio, elegantie curiosior, qām studiosior veritatis: *Nulla culpa visitur in Iacobis: nullum facinus in Israelite extat.* qanquam nec aliter feret R. Abraham; ideo non valere *incantationes adversus populum Israeliticum*, qod non fint.

sint iniqüates, que apud eum Deus advertat. q̄i & ex hoc dicto Balaco ansam datam vult populum ad delinqendum trahendi, qđ aduersus ipsos, Deo jam infenso, prævaleret.

Sed alias vel versiones vel interpretationes dispiciamus. Chaldaeus; Non intuetur cultores simulacrorum in domo Iacob; nec videt idolis servientes in Israel. Et Latinus vetus; Non est idolum in Iacob, nec videtur simulacrum in Israel. qđ licet ab Hebraicâ veritate longiusculè abeat; et longius etiam, qđ Avg. Stevchus, Non declinat vanitas ad Iacob. (qāl הַנְּבָתָה non נִבְתָּה scriptum esset) nec displiceat, inquit, qđ hanc vanitatem Hieronymus idolatriam interpretatur. tamen Victorino Strigilio placuisse video, q̄i adnotat, Non est idolatria in Ecclesiâ. Astipulatur etiam doctissimus Exercitator de legibus Mosaic. part. I. l. I. præcept. 2. exerc. 5. cuius verba obiter pœcis discutiemus: Tertium Dei attributum, quatenus est ens entium, est Bonum, bonitas, nemo bonus nisi Deus solus. at idola per viam appropriationis peccatum dicuntur. Thren. c. I. v. 8. Populus mens commisit peccatum. i. idolatriam. Sic Exod. c. 32. v. 22. Populus iste ad peccatum proclivis est. i. ad idolatriam. Sic Numer. c. 23. v. 21. Non vidit iniqüitatem in Iacob. i. idolatriam. arqe hoc sensu sumendus est locus ille Sirachid. c. 49. v. 5. Omnes reges Israelis peccatores fuerunt, exceptus Davide, Iosâ, & Ezechia. i. fuerunt Idololatre. Hac ille. Atq̄ i. ne unus qidem locorum istorum, etiam eo, qđ ipse polcit, sensu acceptus, id firmat, ad qđ probandum adducitur; nempe idolum ipsum peccatum dici. neque enim aut ὁ οὐρανὸς dicit, Populus mens idolum commisit: aut ὁ ἀνθρώπος, Populus iste est ad idolum proclivis: nec ipse etiam sic enarrat. poterat aptius pavlo illud Mosis adduci Deut. c. 9. v. 21. Et peccatum vestrum, visulum, quem feceratis, accepi. ubi de idolo peccatum enunciatur. Verum peccatum vestrum, nihil est aliud etiam istuc, nisi id, in quo peccaveratis. 2. nihil est qđ cogat, peccati autem iniqüitatis nomine locis illis idolatriam solam designari; qum alia etiam flagitia ac faciöra populus ille perpetrasset; & ad alia peccata ac delicta etiam proclivis nimis fuerit. peccatum, inquit ille, peccavit. i. graviter peccavist. ut recte Piscat. רְבָבָה נְבָתָה peccatum magnum,

magnum, vel etiam muletum peccarit. Chald. sicut David-Hymn. 19. v. 13. בְּ שִׁׁדְּלָה n delicto multo, vel magno. & Hymn. 25. v. 11. propitius esto peccato meo, נַחֲנָה בְּ qoniam multum, vel magnum est; vel potius, qanvis (qo modo ea particula usurpatur, Gen. c. 8. v. 21. Josh. c. 17. v. 18. Hymn. 23. v. 4.) multum, magnūmve existat. qod de idololatria nemo sanus acceperit, nec amplius qicqam de populo Aaron, qām ad peccandum proclivem esse. 3. nec Sirachida verba tam restrictè sumi opus est; sed qod ceteri reges omnes gravissimē peccaverant. qin & de Josaphato falsissimum est, idololatram eum unquam extitisse: & de Alā itidem, de qo extat elogium celebre admodum, à Spiritu Sancto profectum, Histor. Reg. l. 3. c. 15. v. 14. & Annal. l. 2. c. 15. v. 17. rxcclsa quidem sub ipso non fuisse amata; Ase tamen uniuersum erga Israhel integrum fuisse omnibus diebus vite ejus. qod ad cultum divinum Junius peculariter refert. 4. VN qatenus idolis tribuitur vanitatis potius, sive mendacii, & rei nihil significatum habet. unde Bethel, qasi domus Dei, qd dictus fuerat, locus, ob divinam apparitionem eo loci Jacobo factam, cultumque ab eodem inibi praestitum; post vitulum à Jeroboamo ibidem constitutum, Bethaven jam, qasi VN NW i. vanitatis & mendacii domus, ut Chaldaeus interpres & Doctores Judæi etiam monent, ab Hoseâ dictus est, c. 4. v. 15. & c. 5. v. 8. & c. 10. v. 5. & minitando Deus ruinam ejusdem, Amos c. 5. v. 5. Bethel erit in Aven. i. in nihilum redigerat, ut Chald. non amplius futura. atque hoc sensu potius τῷ ὀντὶ, & τῷ οὐσιῶ, qatenus ens & bonum convertuntur, τὸ VN opponitur, qum idolis tribuitur; qe & eadē ratione עֵדֶן qsi res nihil appellantur, & ἐστὶ ἦ Apostolo dicuntur, ad Corinth. ep. 1. c. 8. v. 4. Denique nec idololatria immunitis prorsus extiterat populus Israeliticus, etiam cum in eremo ageret. qod & locus ille ex Exodi c. 32. prout ab ipso istic explicatum habemus, evincit. et vero Amos verbis disertissimè Dominus ipse attestatur, Amos c. 5. v. 25, 26. Act. c. 7. v. 41 — 43.

Observavit hoc Calvinus, qd banc interpretationem etiam ideo merito repudiat. ipse nihil aliud volit significari, qām populūm esse Deo gratum, ut pote qd sanctificaverit eum. unde civitas sancta sit dicta Elaja c. 1. v. 31. & populus sanctus Deut.

Deut. c. 14. v. 2. & palmites sancti, à radice sancta enati. Rom. c. 11. v. 16. Verum nec ista nobis satisfaciunt, quandoquidem cum contextus ipsius verbis hanc ita probè conveniant, nec Calvinus ipse in eisdem acchievit. Aptiorem superiore sensum ab eis dari censem, qui non esse populum violentissimè & injuriis detinens, quia vocabula hic usurpata ea iniuritatum genera significant, quae ad homines ledendos & injuriandos tendunt, qod est, ut mox videbitur, verissimum.

Idem aliquā ex parte vidit Hieron. ab Oleastro, sed cum superiora pleraque recitasset; & ex Chaldaeo perperam habito ad avguria ac incantationes aliquando retulisset; nec ubi pedem figeret, certius qicquam occurret, eò tandem delapsus est, ut sensum hunc daret. Non videre fecit Dominus fatigationem in Iacob, & non vidit laborem in Israele. i. non permisit eum plus ego in itinere laborare, nege fatigari. qui sensus sancte mihi valde jejonus est, licet Graci ejusmodi aliquid voluisse videantur, qui reddunt, in Iusti misericordia & in Iacobis, sed in operibus Christi in Iesu.

Ad Vatis mentem proximè accedit, qod loco ultimo propositus Calvinus, Deum non aspicere iniuritatem vel molestiam in Iacob, quia permittere nolis illum in justè gravari vel affigi. Proinde ego sic verterim: Non intueri, (id est, non sustinet intueri) iniuritatem (injuriam) adversus Jacobum; (sive Jacobo illatam:) nec videt (i. videre sustinet) molestiam (i. afflictionem, vexationem) adversus Israelem. **¶** iniquitas, inuria, afflictio. **¶** vexatio, molestia. Jobi c. 5. v. 6. neque enim predit è pulvere **¶** afflictio; neque ex terra progerminatur **¶** molestia, vexatio. Verum natus est homo **¶** ad molestiam; (ne de opere exercendo intelligatur, cum de arumnis dictum sit) quo modo scintilla in alium evolvet. Ibidem c. 4. v. 8. qui arant **¶** iniquitatem, & qui seminant **¶** molestiam, metunt eam. i. ut optimè Piscator: Quis scleratè vivum & aliis molestiam exhibent, tandem propter sceleram suam à Deo puniuntur, & ipsim molestiam afficiuntur. Et c. 15. v. 35. Pragmatantes sunt **¶** molestia, & parvunt **¶** iniquitatem, & venter eorum parat fravdes. Vides coniuncta simul iniuritatem, molestiam, fravdem, familiares & folennes improbitatis fructus. nec seclus Esaiæ c. 59. v. 4. **¶** **¶** **¶** concipiendo molestiam,

am, & pariendo iniqitatem. Et Hymn. 7. v. 15. Ecce parturie
 וְאַתָּה iniquitatem; prægnans est חַדְשָׁה molestia; & peperit, קְרַב
 i. קְרַב negotium falsum. Piscat falsum aliquid peperit, vel,
 sed pariet קְרַב mendacium, falsitatem, vanitatem. i. spe suā
 frustrabitur. Et Hymn. 36. v. 4. verba lingua ipsius (improbi)
 וְמִרְמָה לְחַדְשָׁה molestia, vexatio, sive dolor, & dolus. Et Hymn.
 10. v. 7. Plenum est os ejus execratione, fraudibusque, & dolo:
 subest lingua ipsius וְאַתָּה לְחַדְשָׁה molestia & iniqitas. hæc sunt
 qæs jugiter meditatur & loquitur.

In Jacobum, & in Israelem. i. adversus Jacobum & Isr. ita
 enim planissimè וְאַתָּה usurpat, commatio pènè proximo; non
 est incantatio adversusJac. neque divinatio adversus Isr. Ubi
 nec illud obiter monere abs re fuerit, וְאַתָּה & יְהֹוָה in Hymnis
 sacrīs à viris sanctis, non pro suā, prout plerisque placet, quam
 in se cum gemitu sentiunt, sed pro alienā, non semel accepta
 deprehendi, quam ab inimicis ac malevolis illatam sibi expe-
 riuntur: sive ut latius pavlo observationis hujus limites pro-
 tollamus, non subjektivè, prout in scholis loquuntur, sed objec-
 tivè, ista sumi. Ita וְאַתָּה ego sanè ceperim Hymn. 119. v. 133.
*Gressus meos firma in sermone tuo: (i. juxta promissionem tu-
 am, sic enim וְאַתָּה sumitur vers. 38. & 123.) nec dominium
 obtineat וְאַתָּה adversus me וְאַתָּה ullā iniqitas. i.e. ullius cuius-
 quam, qā me impedit & impugnat, iniqitas, sive iniqitas nulla.
 i.e. iniqi, aut improbi ulli: iniqitas pro iniqis. Sicut וְאַתָּה
 circumcisio, pro circumcisitis. Galat. c. 2. v. 7, 9. qo sensu &
 Christus διδούσθεντος, minister circumcisionis dicitur,
 non qd circumcisionem procuraverit vel promoverit, sed
 qd circumcisionis intervierit, vel, qo rem propriū accedatur,
 prout πράγματα πραγματα, pro peccatoribus: qo modo sumenda illa,
 Ephes. c. 6. v. 12. τὰ πράγματα & πράγματα, spirituales pravitates,
 sive improbitates, pro pravis improbisque spiritibus. Sed &
 qod Hebr. c. 12. v. 4. ἐπει μέχεται αἷμα ἀνίστησι, οὐκ εἰ
 ἐμπράτια ἀνταγωνίζεσθαι, nondum ad sanguinem usque restitu-
 stis, adversus peccatum decertantes. à pugilatu traductum
 monet Petrus Faber agonistic. l. 1. c. 9. & 12. de qibas ut ἀν-
 ιγραῖαι istic Apostolus, ita ἀνταγωνίζει Sophocles in Trachi-
 niis, & crastior κλαῖναι, Theocritus idyl. 23. qod μέχεται αἵ-
 ματι*

malū ait, & eosdem spectat, de qibus Seneca epist. 13. Non potest athleta magnos spiritus ad certamen afferre, q̄i nūngām suggillatus est. ille q̄i sanguinem suum fudis, (vel, Lipsio avtore, vidit) cuius dentes crepuererū sub pugno, ille q̄i supplantatus adversariorū toto tulit corpore, nec proiecis animūm projectus, q̄i coties cecidit, contumacior resurrexit, cum magnā spe descendit ad pugnam. Idēmque de provident. c. 4. Veteranus cruentū suū sp̄ctat, q̄i scit se sepe viciisse post sanguinem. qd. Maro Aeneid. l. 5. de Darete,

crassūmque cruentū

Ore rejectantem, mis̄tōsque in sanguine dentes.

oēs & ἀμαρτιῶν, adversus peccatum. Potest, inquit Piscator, intelligi vel de peccato inhabitante, & in periculis ad defectionem solicitante: vel de peccato hostium Evangelii ad defectionem solicitantium; vel etiam de illis ipsis peccatoribus. oēs & ἀμαρτιῶν. i.e. oēs νὸς ἀμαρτωλῶν, de qibus versu proximo dixerat. Sangvinem enim in martyrio profundendum voluit. ē posterioribus utram elegeris, perinde fuerit. sicut ergo apud Apostolum peccatum, pro hostium professionem Christianam persequentium peccato, vel pro ipsis etiam peccatoribus hostiliter agentibus: ita apud Psalmem iniquitas, vel improbitas, pro adversantium sibi improbitate sive iniqitatem, vel etiam iniquis improbisq̄e ipsis eidem adversantibus. Svatet qd sequitur, versu 134. Redime me ab oppressione hominum. qd tamen loco עֲמָלֵךְ יְהוָה Jairus interpretatur עֲמָלֵךְ יְהוָה cogitationem sive concupiscentiam malam, q̄e creaturem sive hominem premit & deprimit. qd modo & I^oN exponit Camius, qm ple- riq̄e sequuntur, ex Hymno 19. v. 13. sed mihi prius illud potius videtur, & cum sequentibus melius convenit, aptius coheret: Sic Hymno 49. v. 6. Qare timerem, (animūm desponderem) in diebus mali. (i. tempore adverio) qando עֲמָלֵךְ iniqitas calcaneorum meorum undige me cingit. i. qando iniqiatq̄e improbi homines, hostes mei, q̄i calcaneis meis insidiantur, eōsq̄e, q̄asi mox supplantaturi me, acriter premunt, ab omni parte me obsidebunt. atq̄e in hunc sensum interpretantur, commodissimē planē ac simplicissimē, duumviri insignissimi Calvinus & Mollerus. eūmq̄e Hymni contextus evincit planē, nam Hebræi doctores augas istic agunt nugacissimas.

Nec.

Nec secūs τὸ οὐρανὸν usurpatum deprehendas, Gen.c. 16.v.5. ubi, **וְעַלְכֶם חִטָּפָה עַלְךָ** *Violentia, sive, Injuria, mea* (h.e. mihi illata) *su-*
per te esto; inquit, ab Hagare spreta, Abrahæ Sara. Et Jerem.
c.51.v.35. ubi, **עַל־בָּבֶל חִטָּפָה עַל־ךָ** *Violentia, sive, Injuria, mea,*
(i.e. in me exercita, mihi illata) *super Babelem esto.* ei im-
putetur, in eam ita incumbat, ut in eā vindicetur; inquit po-
pulus Israelicus, sub ejusdem imperio in exilio servitioqe
gravi satis, constitutus. Sed & τὸ οὐρανὸν Gen.c.27.v.13. ubi
Jacob Rebekka ἦν κράτησε *super me esto maledictio tua.*
h.e. maledictio, qæcumque adversus te vibrata fuerit, in me
recidat. Qin nec aliter ego qidem ceperim (renitente licet
totā interpretantium cohorte) Psaltæ illud Hymno 40. v.13.
sub Christi personâ enunciatum, *Innumerabilia* ἔντονες *cir-*
cundederunt, sive, ut Junius, circundantia invadunt, me mala :
assequuntur, sive, assecutum deprimunt, me ἔντονες *iniquitates*
mea. (i.e. iniqæ adversariorum adversus me machina-
tiones) *ut suspicere nequeam.* prout nostri reddunt. *dispi-*
cere, Junius. *videre,* Vulg. Interpres & Tigurinus. *אֲנָשִׁים nu-*
merosiores sunt capillis capitis mei. qd formulâ eadem de ad-
versariis ipsis pronunciatur, Hymn. 69. v.5. idqe eo mihi
probabilius videtur, qia nulla per hymnum totum peccato-
rum confessio vel delictorum agnitio, de vexatione atqæ af-
flictione conquestio jugis, deprehenditur. Nec dispar mihi
judicium de verbis illis Hymn. 65. v.4. *Verba ini-*
gitatum. λόγοι ἀδύτων. Græc. *Verba iniquorum.* Lat. Sed, *verba*
iniquitatum; pro, res iniqæ, (ut **רְבָרִי צָמָת** *verba, sive, res je-*
juniorum; negorium de jejuniis. Est.c.9.v.30. & **רְבָרִי נְגָרָת**
negotium de sortibus. ibid.v.31. et **רְבָרִי הַבְּזָרוֹת** *res cohibi-*
tionum, pluviae scil. Jer.c.14.v.1. iniqa improborum hominum
confilia & machinamenta,) adversus me prevaluerant. ex
personâ enim populi sui loquitur; uti, monuit Esdræ filius.
Sed nec de illis Hymn. 39.v.8. **בְּכָל־עַשְׂרֵה** *Ab omnibus rebel-*
lionibus meis, (non qibus adversus te rebellis ipse extiti, sed
qibus adversus me est ab aliis rebellatum) *sive, Ab omnibus*
rebellibus meis, (i.e. adversus me rebellantibus) *cripe me.* etc-
nim ad ea digitum intendere videtur, qæ partim à filio re-
belli ejusdemque assecis; partim à subdito nequam Shimeio
eidemque comparibus, per fugam suam perpessus fuerat, itaque
seqitur,

sequitur, & in opprobrium stolidis ne exponas me. qanqam non sum nescius, tam **בְּעִירָה** מִשְׁפַּט מִשְׁפַּט **מִשְׁפַּט** de rebellionibus erni, qām **בְּאֶרְזָה** אֲלֵי sangvinibus erni. i. e. à cadiis reatu, dici posse. Ceterū de ipsis, qz non adeo certa clarāqe existunt, suus per me cuique sensus liberrimè condonetur, in pragressis sic sumi, dubitandi nullus cuiquam esse qit locus. Pari ergò modo **וְאַתָּה** & **וְאַתָּה** apud Mosem accipienda, qo in Hymnorum locis illis, **וְאַתָּה** & **וְאַתָּה** pro hostium nimirum iniquitate & vexatione, qā illi Dei populo molesti esse conantur.

Porro videre iniquitatem, & afflictionem intueri, est visam sustinere. Jobi c.11.v.11. **וְאַתָּה** נָאֹתָה num videret iniquitatem & non animadverteret? videret: i. videre sustineret. aliud est Hymn. 10.v.14. **בְּעֵם תְּבָטָל** לְעֵמֶל certè tu molestiam & indignationem, (vel tristitiam potius, ut Eccles.c.7.v.3. sive vexationem, qam nimirum improbus creat pīs. Piseat.) vides. i. attendis, advertis, consideras. Verū ad rem præsentem appositissimè Habakkuk.c.1.v.3. & 13. qj locus, isti planè compar est. Conqueritur Vates commatio 3. qd cogatur videre **וְאַתָּה** iniquitatem, & intueri **וְאַתָּה** molestiam, & שׂור וְזָהָם vexationem & violentiam ob oculos habere. tum commatio 13. cum Deo expostulat qodammodo. At tu, inquit, purioribus es oculis qam ut malum videoas. i. videre sustineas. **מִרְאֵחַת רַע** neqē potes (i. non sustines) molestiam (vexationem, ærumnam a sceleratis illatam) intueri. **שְׂמֵחַת תְּבָטָל** לא חוכך qare intuereris (i. intueri sustineres) perfidè agentes? surdum ageres, (racendo, nec vindicando) dum improbus semet justiorem absorbet, & deglutit? Non intuetur, dixit Balaam, **וְאַתָּה** תְּבָטָל **וְאַתָּה** Intueri non potest, non sustinet, uti pleniū Habakkuk: sicut **וְאַתָּה** non continebunt (i.e. continere nequeunt) agam. Jer.c.2.v.13. Videl qidem visione contemplationis, visione verò comprobationis non videt. videt, qia intuetur; sed absqē displicentiā & detestatione non vider, licet toleret atqē sustineat ad tempus. Vise sis Esajæ c.26.v.17,18. & Thren.c.3. v.34-36. **וְאַתָּה** autem & **וְאַתָּה** eodem planè sensu usurpavit Vates uterqē & divinator & divinus. Ista verò ni locum illum illustrent clarissimè, ego nihil video.

C A P . V.

Verba Historici Est. 1.8. discussa. Aliorum expositiones varia in medium producunt, & examini subiecta. Persarum veterum instituta, ratione virtus, restrictiora. insequentium mores solitiores. ἀναχρόδει Xenophonti qid. Xenophon obiter emendatus. matula in convivis adhibite. mos, & rūs, unde. בְּרִית הָנָה in Esteria historiā qid velit. דַּנִּי tam cohibere & coercere, qām impellenda cogere. Locus Daniel. 4.9. explicatus. Verborum historici dicti mens genuina. Veteram ritus pocula mensis apponere. Mensa convivis qibusque equalis. illiberalis, ubi secus sit. Ḥo. Veneris de loco dicto dissertatio discussa. Inde av in convivis generatim Ethnici immoderatores. Persa an cum primis moderati. Horum virtus ante imperium acquisitum restrictior; post laxior & latior. Chōaphis aqā solā Reges usos, historici. In caenā primā nūm & Persa reliqui. Mensa prima & secunde Persis qales. Valla in Herodoto lapsus. Assuerus Vastin accersiri quando iussit. בְּרִית הָנָה qid. Olivetanus Athenis qd fnerint. cur ḥqdāwūl dicti. Eupolidis de suis gerimonia.

Libri Ester avtor, qisqis is fuit, operis initio convivium magnificum multis delicit, qd regni sui proceribus: totiqe Suorum populo Assuerus rex exhibebat. Inter alia, qd commemorat, potandi, vel potius, potum exhibendi, legem, his verbis, qd satis ambigua videri possunt, refert; cap. 1. v. 8. בְּרִית הָנָה בְּרִית הָנָה ea Junius involutè nimis sic reddidit: *Potum autem ex iure nemo exigebat. explicatiū: Piscatores; Potatio autem sibiā secundum legem: nemo cogebar. Et recte interpretatur, secundum legem, illam nempe qam Rex dederat ministris, ut mox declaratur. Sic enim Rex in mandatis dederat ministro cuique domum sua, ut facerent pro voluntate uniuscujusque.*

De duabus vobis hīc ambiguit, פְּנֵי & בְּרִית Alii ergo nomine פְּנֵי legem apud Persas publicitas latam intelligunt de potu usu immodico nimioque cohibendo. atqe hoc inclinat Brentus. Poteſt, inquit, intelligi, ut in hoc convivio publice sobri-

sobrietatis lex & conservatio, qe hæc enī apud Persas obser-vata fuerat, negligenter. Maximus enim Persis fruſſe cibi & potus moderationem, ostendit his verbis Xenophon Cyri institutus. I. I. Λιχρόν γέ την καὶ νῦν ἔστι Πάροις καὶ τὸ ἀποδίδειν, καὶ τὸ ἀπο-μιθεῖσαι, καὶ τὸ εὔοντα μετὰ φαντασίᾳ: αἰχρόν γέ την καὶ τὸ ἴστρον την παρεργά θεωρίδην, οὐ τὴν οὐρανοῦ τοποθεσίαν, οὐ διὰ ποδὸς τούτου. ταῦτα δὲ τὸν ἐδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διατῆ μετειπάθησαντο, καὶ τὸ υγείᾳ επο-νέστες ἀρήλιοιο, οὐτε ἄλλῃ τοι ἀποχωρεῖν. Turpe etiamnum apud Persas habetur exspuere, emungī, statu referatos deprehendi: turpe etiam per viam vesica levande vel alterius ejusmodi rei cauſā secedentem aliquo confici, qd fieri non possent, nisi victu modico uterentur, humidumque elaborando consumerent, ut ab aliis aliquā viā excerneretur. nec iniquum est, inquit auctor idem, ne iustis de cauſis de legis severitate aliquid interdum remittatur. Huic interpretationi favere videri possit Junii versio illa ob-scura satis, Potum ex jure nemo exigebat. q. d. nemo exige-bat, ut ad legis præscriptum potaretur. LXX. qd dicuntur apertè suffragantur. "Ο γέ πόλες ἡ τοῦ εχθροῦ πόνον τύ-τυλο. Potatio autem ista, sive potationis ratio, non secundum legem propositam instituebatur. Verum & coacta nimis versio ista videtur: nec legis istiusmodi apud Persas latæ mentio ulla in Xenophontis illis. nec nullius sanè momenti videtur & qd Piscator observat, Πώπολι legi cum articulo. ut regis edictum ministris suis eo tempore datum intelligatur.

Alii igitur plerique in adversam huic planè sententiam abſcedunt. Vetus Rex, inquit qidam, (eodem Brentio refe-rente,) compotationis certamina, qe jam tum in Persarum im-perio obtinuerant, ita ex malis moribus bona nascuntur leges. nam posteri Persarum ab antiquo moderati vicitus instituto deflexisse notat & Xenophon operis ejusdem I.8. cum aliis multis, tum his verbis: "Ηγέτησιν τόμαρον, μικρὸν τρεχοῖσις εἰσφέρεις εἰς τὰ Συρικά, Δηλοντὸν νομίζοντες τὸ μὲν τέρατον, οὐδὲν ἀν τὰ σώματα καὶ γνόματα σφάλλειν. νῦν δὲ μέσοφέρεις τὸ πέπον, οὐτε ἀλλὶ τὴν σφράγειν διεφέρειν, ὁμι-dῶν μηκέτι δύναται δρούσαρχος εἰσιγεῖται. In Xenophontis verbis mendum subfesse videtur, qd havd nuper tamen irreperit, αὐτὸν pro αὐτῷ, τὰς τρεχοῖσις scil. prius dictas. has autem Atheneus I. II. πύλικας πνεας, calices qdādam exponit; Leunclavius,

obbas. at Hesychius, ἀμίδας, matulas. Matulas autem in triclinia inferri solitas, (quod nunc etiam apud nonnullos obtinet) ubi compotationes longius extrahebantur, ex prisco-rum monumentis notissimum est. Id Sybaritarum inventum fuisse refert Athenaeus l. 12. Πρῶτον δὲ καὶ ἀμίδας ἐξεῖσθαι, τὰς τισ-τίπους εἰς τὰ Κυρηναῖα. Verum ab illis (siquidem illi primi usurparint) ad alios id dedecoris transit. Hinc. illud apud Tar-rentinos Siculósque in conviviis familiare. Ἀμίδα δέρνεται, cedo matulam. et apud Tragicos Aeschylum Sophocleme in A-chaeorum Gundem, convivarum alter alteri πάκοσφους ὑγέλυτος, quod & ille Σίλεος μαρωνεύος nuncupat, in caput, non effundit, sed impingit. Avtor idem l. 1. Iste Evstathius ad Odyss. g. recitatis, subjungit & Demosthenicum illud, ex orat. adver-sus Cononem, Ἐρεύπυρ τὸ ἥπτον, καὶ τὰς ἀμίδας κατεπίπους. quod in vulgatis tamen Demosthenis codicibus secius pavlo sic le-gitur, καὶ τὰς ἀμίδας νερτονέδρυνος, καὶ περούπυρ. Quidni ergo & apud Xenophontem πεχοῖναι matulas intelligamus? ex cerite nisi τὰς πετρίους, immodecē potantibus, non sunt necel-sariae. at illis fuerint. Erat, inquit, olim illis usū receptum, ne in convivia obba, sive matule, inveherentur; cum existimarent minus vel corpora, vel mentes etiam debilitari, si non justo plus bibatur. nunc autem ne inveherantur ea, id qidem adhuc ob-servatur; ceterū tantum bibunt, ut pro non invelitis obbis, sive matulis, inveherantur ipsi, cum corpore erecto exire jam non valeant. Concedit hoc Livelæus noster; Mos, inquit, apud Persas erat, ut est hodie Germanis, cogere alios sibi iisdem crat-ribus respondere. hoc prohibere magna benignitas erat. Concede-dit & Drusius observ. l. 12. c. 7. Restituit, inquit, legem pravā consuetudine abolitam. atque ita Græcam versionem cum He-braicā veritate conciliat; siebat compotatio, non more Persico, go alter alterum plenis poculis invitavit. ut rōμεος pro conve-sudine positum sit. (unde & mos vocabulum Latinis decisum, sed frustra, puto, avtummat H. Stephanus: cum sit potius ἀ πόρος, sive ωιρά, more, moris, mos; ut ἀρεγ, rure, ruris, rus.) Sed secundum legem, quam rex tunc dederat, qā constiuentum scil. negis inter pocula alterum cogeret ad bibendum. Qin & Doctores Judei, avtore Jairo, Cum sint, inquiunt, in convi-viis qī convivias adigant scyphos magnos haurire, hoc avtum-

nonnulli absq[ue] molestia insigni nequeant, noluit rex, id ut faceret, cogi q[ui]ngam. Vetus Interpres Latialis, Nec erat q[ui] solentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, ut sumeres unusquisque qod vellet. Et Tigurinus, Erat & lex bibendi, ut neminem quis cogeret, &c. Ita volunt eam hic à Rege, tanquam modi imperatore, latam legem, q[ui] in symposio Platonico convivis placuit. Διδούλαι πίνειν δον ἀ τραπέσθαι, ἐπίτραπες δι μανδρὶς. Decretum est, ut biberet quisque, quantum ipse vellet; nulla cuiquam imponeatur necessitas. ἡ διάτραπες τὸ Κυκλιόποιον, neque enim cogendus in convivio quisquam. Eustathius ad illud Homer. Odyss. v. 70.

— μήτε δέ τε δυνάσθαι.

Eandem habitam rationem in Cleomenis Spartani invitacionibus refert ex Phylarchi histor. l. 35. Athenaeus lib. 4. μήτε διεγράφετο, εἰ μή τις αἴτιον. Potius, nisi quis posceret, non prabebatur.

Cæterum nec hoc forsan accuratius pavlo dispiciens satisficerit. Si enim certamina ejusmodi, q[ui] non Persis magis quam aliis in usu, vetare Rex voluisse, non ministris vel pincernis, sed convivis ipsis legem istam proposuisse. Aliter itaque pavlo vir idem doctissimus in ad Esteram annotatis; Mandavit, inquit, ne plus praberent quam quisque veller. Atque ita revera, quem & advocat ipse, Josephus antiquit. l. vii. c. 6. Περσοῦντος ἦν τοῖς σταύροις, μὴ βιάζεις πίνειν, τὸ πόλεμον διδοῦς Κυκλιόποιον τραπέσθαι, ὃς καὶ θεός Πέρσαι γένεται, ἀλλ' διπλάσιον τοῦτον καὶ τρεῖς δέ βέλεις τηταυμάνων ἔργος φιλοφρενίδες. Ministris in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illi jngiter prabendo, sicut apud Persas sit; sed permitterent illis, prout accumbentium unicuique visum, hilariter agere. At vero mandatum istiusmodi, de jugi potus submittatione interdictum, poterat restrictoris ingenii suspicionem dare, speciem aliquam saltem pra se ferre. Aliquid certè, quemadmodum in reliqua totâ narratione, designari videtur, qod regis munificentiam & magnificentiam indicaret. Ego itaque conjecturam meam ubi proposuero, aliis eam considerandam censemamque resinqam.

Td δὲ istud est τὸ διπλές λεγομένων, ex eis q[ui] semel tantum in Hebraico codice sacro occurrunt: in Chaldaico vel Syri-

eo potius, (nam Syrorum lingvā, qæ Chaldaicis tamen itidem familiaris fuit, Dan.c.1.v.4. concepta sunt paginae sacrofancie periochæ illæ. Dan.c.3.v.4. Efdr.c.4.v.7.) Danielis textu lemel itidem usurpatum: sed in paraphrasi Chaldaicâ, qæ dicitur, crebrius; qo modo & in Syriacâ Novi Instrumenti versione, & apud Talmudicos doctores hanc infreque reperitur. Significat autem in genere, vim adhibere, cogere, negotium facessere, sive impellendo, & adigendo; sive reprimendo, cohobendo, coercendo id fiat. Priore modo sumitur apud Syrum, Galat.c.2.v.3. qj pro eo qod Pavlus Græcè dixit, ἐν λαβασθεὶν στρατηγίαις. habet, וְנִזְמָן אַלְפָרְאָנִים רְגֵבָרְנִים וְנִזְמָן אַלְפָרְאָנִים posteriore, Daniel.c.4.v.9. quem locum huic geminum censet Esdraides, תְּלִי תְּלִי תְּלִי Grac. καὶ μυσκεον ἡν διμωλεῖ C. nullum arcanum facessit negotium tibi. Jun. h. e. nihil te impedit, aut cohober, qo minus illud expedire possis. nullum mysterium est prohibitum aut negatum tibi. Mercer. Nullum arcanum constringite. Calvin. Hebrai Doctores. Joseph Jachiades; תְּלִי תְּלִי later te; absconditum est à te. Iairus, נְקֹדֶם וְלֹא בְּכֹרֶךְ suppressetur, aut occultatur à te. qod Domino Job, c.42. v.2. Novi te omnia posse: וְלֹא תְּלִי תְּלִי nec cohoberi à te cogitationem ullam. ita enim malum, qam cum Junio, neque avertire posse à cogitatione, perficiendâ, scil. Omnia optimè Saadias תְּלִי תְּלִי קָרְבָּה וְלֹא תְּלִי seroi, angustia afficit, angustiat, coarctat te, perinde acsi diceret, inquit, וְלֹא תְּלִי תְּלִי ḥַדְשָׁתְּךָ בְּלֹא תְּלִי תְּלִי כָּלְבָּד וְלֹא תְּלִי תְּלִי קָרְבָּה וְלֹא תְּלִי תְּלִי קָרְבָּה וְלֹא תְּלִי תְּלִי קָרְבָּה non es tu coangustatus, in arctum coactus, coercitus ab illo arcano aut mysterio. certè de impulsione coactivâ vix, aut ne vix qidem, sumi potest. Atque in hoc loco pariter ego qidem ceperim; ex regis mandato nullam fuisse enijsqam restrictionem, cohibitionem, coercionem; quum rex ministris omnino præcepisset, ut qodcunque peterent, quotiescunque aut quantumcunque poscerent, convivarum cuique liberrimè simul ac liberalissimè concederetur. noluit cuiquam ansam dari conquerendi cum lena Platinâ, in Cistellariâ,

Raro nimium dabat qod biberem: atque id merum
Infuscabat. —

voluit, convivantium unicuique præberent, mīr, non ḥīt tam-
tum, sed ḥīt, π, καὶ οὐδὲ ἀροίτε, mīr, inqam, ḥīt, ut bibe-
rent,

rent, qandocunq; sive cotiescunq; animo allubesceret. in
qem finem observat Athenaeus *dipnosophist.* l. i. apud Home-
rum, ἵνεσφ τὸ δαιλούρων ἀγριῶν γεδίκας καὶ κέρατος, καὶ δίτας,
τοῦτο δημός ἀρδεῖ. Conviviarum cuige appositam mensam,
cum disco, & cyatho, qo, cum animus esset, bibere liceret. A
qo ritu nec Hebraos priscos abhorruisse, fidem nobis faciunt
Doctores Talmudici, qos ex *Tractatu de Benedictionibus* vi-
dere est apud Virum Cl. Jo. Buxtorfium de *Ciēna Dominicæ*
Institutione Exercit. sacr. S. 37. hodiéqe etiam Chinensibus ob-
servari, avtor est Mat. Riccius de *Expedit. ad Sinas* l. i. c. 7.
De Romanis Servius ad *Aeneid. lib. 1.* illa,

Qd dapibus mensas onerent, & pocula ponant.

More, inquit, antiquo dixit; qia veteribus non in manus daban-
tur pocula, sed mensis apponabantur; ut hodie apud plures in-
canistris argenteis apponuntur, qe canistra siccaria dicuntur.
qin & Trimalcio Petronianus, ubi tanquam Proverbiale dicti-
rium præmiserat, *Mars aquum amat;* (de qo videndus Jan.
Rutgerius *Var.lett. l. 3. c. 5.*) qasī ritus prisci illius æmulus,
jussit suam convivantium cuige mensam assignari. Homeri
versus sunt *Odyss.* 6.

— πάρ δ' ἐτίθεται κέρατος τράπεζας,

Πάρ δὲ σίτας οὐσοι, μῆν δὲ δημός ἀρούρων.

non ergo scyphum poscere subinde opus erat, cum vino ple-
nus semper præstò in mensa adesset, sed ubi exahferant, re-
plendum tantum denuò porrigere. Verùm addo, non δη,
duntaxat, sed & ί, η, qodcunq; sive qalecunq; volebant,
præberi porrigiq; rex unicuique citra discrimen habitum vo-
lebat. Apud qoldam enim fastuosos, sed illiberales, non ea-
dem omnibus, qos invitaverant, vel edulia, vel vina, qin nec
aqua etiam, ponebantur. Tangit istos, saléqe suo defricat,
havd semel Martialis, ad *Cacilianum lib. 1. epigr. 21.*

Dic mihi, qis furor est? turbâ speltante vocata?

Solus boletos, Caciliane, voras?

Qid dignum tanto tibi ventre gulâge precabor?

Boletum, qalem Clavdius edit, edas.

Ad invitatorem innominatum l. 3. ep. 48.

Vejentina mibi misces; tibi Massica poras.

Ad Ponicum l. 4. ep. 86.

Nost.

Nos bibimus vitro, tu myrrhā, Ponice, qare?

Prodat perspicuus ne duo vina calix.

Ad Cottam denique l.10.ep.49.

Cum potes Amethystinos trientes,

Et nigro madeas Opimiano;

Propinas modo conditum Sabinum,

Et dicas mihi, Cotta, Vis in avro?

Qisqam plumbea vina vult in avro?

Atq[ue] mercede pactā magnati cuidam conviventis studiosi hoc in Votis Lucianus refert fuisse. Σεργείδεις ἀτὶ ἐπρόμην ἦ χρυσῷ πίνεται ὅπερ ἔλλων οὐδεῖστον καὶ παλαιότατον ὄντον τιμόντων, αὐτὸς μέντος πονηρόν πνα καὶ παχὺν πίνει· ὡς μὲν ἐλεῖχος ἀπὸ Φεραίων τριῶν, ἕπτας ἀπούσων Κυριάκης. hoc. scil. ipsum omni modo expetere, & qā potē, procurare, ut in avro argentoq[ue] semper bibet; ne ex vini colore pareret pateretq[ue], qām vilis conviva haberetur, q[ui] cum ceteri suavissimum ac vetustissimum potarent, pessimo ipse ac faculento solus exciperetur. Ulterius proreditur, q[ui] argumentum hoc fusissimè prosequitur, Juvenalis sat. 5. ubi inter alia hæc habet:

Non eadem vobis ponit modo vina gerebar:

Vos aliam potatis agam.— mox de pane;

Sed tener & niveus, mollige filigine factus

Servatur Domino. dextram cohibere memento.

Sin minus, — Supereft illic q[ui] ponere cogat. i. ΔΙΝΗ q[ui] cohibeat. Talis invitator is, de qo Plinius minor l.2.ep.6. Accidit, inquit, ut cœnarem apud qendam, ut sibi videbatur, lavatum & diligentem; ut mibi, fordinum simul & sumptuosum. nam sibi & pavcis opima qendam, ceteris vilia & minuta ponebat; vinum etiam parvulis lagunculis in tria genera descripsérat, non ut potestas eligendi, sed ne jus esset recusandi, et aliud sibi & nobis, aliud minoribus amicis, aliud suis nostrisq[ue] libertis. At contra Plinius, cui mos iste planè displicuit; Eadem, inquit, omnibus pono. ad cœnam enim, non ad notam invito, cunctisq[ue] rebus ex quo, q[uo]d mensa & toro aq[ua]vi. Nec aliud sensisse videtur Jul. Cæsar, q[ui] referente l.1.c.48. Svetonio, Pistorum suum, q[uo]d alium, q[uo]d sibi, panem convivis subjecebat, compedibus vinciebat. de vino, ut verisimile fit, pocillatori idem facturus. Ut de Catone majore nihil dicam, qem

μὲν τὸ οἰκεῖον ὅμοιον καθίσματον, τὸ δὲ πότης ἴδιον, καὶ τὸ πότης σύντονον, cum famulis una mensa assidentem, panem eundem comedere, vinumque idem bibere solitum, auctor est Plutarchus. Nec alias Assuero, saltem hoc tempore, animus. nihil voluit, qod ad epulum hoc apparatum fuerat, cuiquam negari, nihil à quoqam cohiberi. inde vers. 7. *vini regii* mentio. ut quemadmodum de Cyro Xenophon institut. l. 8. qd sibi apponabantur, eadem planè suis concessisse; ita Assuerus qo ipse vino utebatur, idem planè, qodcunque & qalecunque id esset, convivis suis qibuscunque permitteret. Idqē contrā planè qām Persis Regibus olim in usu fuisse tradit, ab Atheneo l. 4. laudatus, τὸ Παραδραστὸν, h.e. de conviviorum apparatu lib. 2. Heraclides Cumanus: qd de convivis regii, Κυπινόν μετ' αὐτῷ, & τὸ πότης σύντονον κακάνειον. cum rege ipso potant, inquit; ac non idem, qod ille, vinum. Deniqesicut vino regio nemo prohibebatur, sed μέτρον, n̄ δυῆδες ἀρχότων. qodcunque poscere libebat, cuique concessum est: ita nec modus poscendi ullus definitus, sed μέτρον δοῦνον δυῆδες ἀρχότων, sive, δοῦνον οὐδελον, ut Joannes loquitur c. 6. v. 21. quantumcunque voluerat quisque, poscere licebat: ita nec in hac etiam parte cohibitio erat ulla. neqe enim hic opus locūs erat Spartani Regis cavtelæ, qd in convivio modimperator designatus oscillatori miscendi legem poscenti, hanc tulit, ei μέτρον οὐρών δοῦνον, δοῦνον ἄρχεται αὐτῷ. εἰ δὲ διάγονος, ιτετο μόνον. Si vini copia adesset, quantum quisque posceret; sin minus, ex ego singulis preberet. Plut. in *Agesilai apophth.* Potum, inquit historicus sacer, prebebant (ministri nimirum regii) scyphis avreis, qd subinde ierabant, vel mutabant; prebebant autem, ut vinum regni; i.e. regium, regii usibus destinatum; ita plurimum, copiosum idem, juxta regis manum, i.e. pro regia facultate; prout tam amplis opibus instructum regem convivis suis suppeditare par erat: in eo maximè convivio, qo regni sui dicitas splendorēmque ostentare ambiebat, ut est versu 4. Sic omnino διανοια δicitur dici vere poterat; cum qd ulla in parte cohiberet, planè nullus esset; sed unicuique pro libitu suo, qodecunque, qandocunque, quantumcunque posceret, à ministris qibusque porrigeretur: quem ego verborum istorum sensum, nec ambiguus id, autumo genuinum.

Verum ista, postquam chartis illeveram, factum est ut inciderem in Viri eruditissimi Joannis Vemesii *Synagogam Christianam*, in qua ex ritu apud Persas ante, opinor, inaudito, de loci hujuscem sensu decernit, sententiāmque de eo receptam commento novitio, tanquam tibicine recenti, suffultam probè dedisse fidens satis videtur. Siquidem scripti dicti lib. 1. cap. 6. sect. 8. paragrapho 12. cuius de Conviviis Iudaicis isti titulus habetur; *Canon. 1.* eum *Canonis firmamentis* sic habet. *Iudaici in conviviis suis ethnicis immoderationes fuerunt. Omnes enim eorum mense vomici plena erant, ut nullus locus mundus foret. Esaj. c. 28. v. 8. Hos. c. 7. v. 5. Perse vero in conviviis suis valde moderati fuerant. Siquidem in missu sive ~~secundo~~ pri-mā (that first service) aquam dant taxat ex Choapte amne potabant; in missu vero proximo, vinum. Assueris quando in vi-no erat, Vasselin accersivit. Est. c. 1. v. 10. h.e. quando missus secundus agebatur (in the second service) non avtem, quando inebriabatur, sicut usalgo sumitur. Habantur enim ibi oratores, inspectores vini, qui eidem & doctarij, quasi convivii oculi dicebantur: hi vinum respiciebant, sive, intuebantur, & convivias in conviviis observabant, nec permutebant, ut alios quisquam ad potandum adigeret. Est. c. 1. v. 8. Hæc ille.*

Qibus verbis varia habentur confusaneè congesta, nec sibi invicem coherentia, nec veritati etiam pleraque consentanea. Siquidem primo loco, qod de Judais pronunciatur, déqe conviviis eorundem, tanquam *Canone* qodam universaliter defixum, definitur, hos, *in conviviis suis Ethnicis immoderationes existisse, laxè nimis, liberèque, imò censorie nimis decernit.* Siquidem iniquum planè videtur, ut qod illo, sive tempore, sive seculo, qo Yates vixerat, factum, ab illo jure merito reprehendebatur, id genti in universum tanquam per actates singulas generatim usitatum & inolitum planè ascribatur, & per opprobrium, tanquam eidem peculiare, impudentur. Tum nec apud exteris gentes ullas, qod in istis reprehenditur, idem planè non pariter obtinuisse, qā ratione Viro doctiss. aut innotescere potuit, aut probatum dari poterit? Sed missis Judais, qibus iniquior hac in parte videtur, qum de conviviorum apud illos ratione generatim *Canone* positio sic statuit. De Persis in contrarium havd minus laxè, minusque etiam

etiam verè pronunciat, qum in conviviis tam moderatos extitisse affirmat. Etiamsi enim Persis ante imperium in gentes finitimas acquisitum, dum finibus patriis coercebantur, cum regionem maximā ex parte asperam incolerent, vīctus pariter esset restrictior, qīqē lavti fere avt opipari nihil haberet; at postquam imperio potiti sunt, mores mutaverant, qod & ex Xenophonte suprā monuimus, luxūqe cum primis frānā laxarunt, adeò ut reges Persici edictis publicitus editis, magna illis prāmia proponerent ac pollicerentur, qī avt potus avt edulii delicatioris qīcqam, vel ipsi excogitare, vel aliunde invehere possent. uti ex Herodoto, Ctesiā, Clearcho, Xenophonte in *Ageſilaō*, alīsqē scriptoribus antiquis videre est apud Athenæum *sophistarum convivalium lib. 4.e.10.* & *l.12.c.17.* qo loco & de Persis contrā planē qām vir doctiss. Avtor iste pronunciat verbis hisce disertissimis, Διαβόντος ἡπεὶ οὐεῖ ἕγερον πεῖτο πάντων ἀπόποις Πέρσαι. *Luxus nomine pre aliis omnibus hominibus primo loco passim predictantur Persae.* Ut pessimo consilio Vir doctus hos tam eo nomine ubique terrarum infames in moderationis exemplum proposuisse videatur.

Sed unde probat Vir doctiss. modum in conviviis apud Persas tam accurate observatum? *In primo enim*, inquit, *missu aquam ē Choaspē fluvio duntaxat potabant.* Atqī primō, nullo ista avtore dicuntur. Refert qidem Herodotus *lib. 1.* Choaspis aquam solam bibere Reges Persas convevisse; qam proinde decoctam, vasisque argenteis commissam, petorratis multis secum inter impedimenta vehendam curarent, qocunqē proficiscerentur. Unde in dissertatione *de exilio* Plutarchus, (qi de historiā tamen veritate ambigere videtur) Reges illos non immeritō rideri affirmat, utpote qī ἀριθμοὶ ἀλοῖς ἢ ἀλλα μῆνας οἰκουμένων, orbem terrarum reliquum totum in aquosum sibi facerent. Verū Persas qosqē (nam de gente agitur) à Suis usqē Persidi conterminis (qam urbem Choaspem alluisse constat) aquam jugiter petiisse, quoties convivia celebrarent, avt hilaria agitarent, viro doctiss. tam fidenter asseveranti, Plutarchus, opinor, multō minus fidem habuerit, sed nec aliis, credo, qīcqam, nisi valdē nimis μηχανισμοῖς, facile crediderit. Tum coenas qidem secundas Persis antiquis in

usu fuisse refert idem Historicus, in qib⁹ ḥnq̄p̄'mar⁹ sive bellaria varia habebant. qā in re cum inferiores sibi Gracos existimarent, dicere solebant, "Exalwas. Citoquērus, mivālūz. rāvād. qod parum rite cepit Vallā, ubi vertit, Gracos pastos jam demnum non esurire amplius. quum contrarium huic planè voluerint illi, Gracos ubi edere desierint, adhuc esurire. Verū ante secundas illas vinum nevtiqam gustasse nullus dicit: nec verisimile est eos, (qos vino plurimū deditos fuisse testatur) cum in primā cœnā, ditiones q̄i forent, boves, egos, camelos, asinos in furno toſtos integros (Herodotum avdis) apponenter, non latices simū! Iacchicos exhibuisse, qib⁹ carnes istiusmodi concoquerentur. Talmudistis Judaicis alioq̄i providos minūs futuros, q̄i ad Leviathanis, Behemotis, & Zizis, piscis, qadrupedis, alitis, magnitudinis portentosissimæ cujusq;e, in Mesiā convivio q̄x comedendæ sunt, carnes concoquendas ac digerendas, vinum ex Edenis vitibus confectum & in cellariis Adamiticis hoc fine reconditum, paraverunt. Vide Buxtorf. *Synag. Jud. c. 36.* Qin nec si in cœnā primā, sive missu primo, aqā Choaspicā contenti Perse agerent, in mensis secundis modum tenuisse inde confieret; cum eo liberalius largiūsq;e vini avidos homines merum ingarbitaturos (ut cum Plavto loqar), credere par sit, qia eousq;e utiq;e abstemii egissent. Verū ista teste idoneo destituta gratis dicuntur.

De. Assero qod subjungitur; castigantur qidam, q̄i dixerint ebrium fuisse, cum Reginam accersiri mandaret; ipse autem, vult intelligi, id factum, cum in missu, sive ḥnq̄p̄' alterā jam ageret. At nec de periphorā primā, q̄x prandii canini instar, (uti diverbio vulgari dicitur) ḥnq̄p̄' fuerit, unde probetur, qod Viro doctiss. dicitur, qieqm̄ istic comparet: et fundamento probabili magis nituntur illi, qos h̄ic tangit, cum Historia sacra disertē narret, Regem à vino corde bonum, h. e. animo hilari, cum existeret, ministris astantibus id in mandatis dedisse. Est. c. 1. v. 10. q̄x formula & de Amnone usurpatur Reg. l. 2. c. 13. v. 28. &c. ad hoc qod volunt illi accedit prop̄.

Sed qanam, q̄xfo, ratione istos it refutatum? Nam, inq̄it, vini inspectores habebant, q̄i convivas observarent, ne quis alios

ad potandum adigeret, &c. At ista qām ἀναστά? qām ἀνεκόλυτα? Rex id cum praecepisset, ebrius non fuit; qia vinum inspectores habebant, qia convivias observarent, &c. Ceterū missā consequentiā, rem ipsam dispiciamus, ad qām incisum istud, de qo agitur, respicere Viro eruditio censetur. Ex Athenzo qidem lib. 10. à qo etiam Hesychius, & Pollux l. 6. c. 3. ex eodem emendandus uterq; sumplisse videntur, discimus; Athenis munus quoddam eorum fuisse, qia non ἀνομοι, (qz vox est nihil) sed ὄρθραι, eidēmque ὅρθραιοι dicerentur: sed nec qia etiānūm presides, aut conviviorum magistri, sive Modimperatores, ut Varro, ac bibendi arbitri, ut Flaccus, existenter, uti Campensis, & alii nonnulli, referente Stephano, qia nec ipse improbare videtur; sed qia ad epulas publicas lucernas facēsque (nam noctu plerunq; illa habebantur) procurarent ac praeberent; nec convivias, sed pocillatores (nam & oīoχōs ab his diversos fuisse monet Athenaeus) observarent, ne vinum interverterent, aut non singulis pro lege bibendi à modimperatore data, ex æquo porrigerent. Sic enim Athenaeus, ἐπωάγων τὸν δέιμαν, τι καὶ τὸν πίνακα οἱ Λυγάροι alioqui si de convivis ipsis intelligatur, sensus, contrā placitum qām vir doctis contendit, futurus est, inspectorum nempe istorum munus fuisse, ut convivias qolsqe ad eandem vini quantitatēm à bibendi Arbitro praecriptam habriendum adigerent. Utrovis modo ceperis, pro viro doctiss. nihil facit. Qo modo autem apud Persas βασιλίους ὅρθραιοι Regis oculi dicebantur, qia exploratorum munere apud eum fungebantur. (ita Xenophon Inscript. l. 8.) pari ratione apud Athenienses, non convivis, uti Vir doctus, sed Modimperatoris, sive Magistri εἶναι ὅρθραιοι oculi dicebantur ὄρθραι isti, qd in explorandi munere eidem inservirent. Munus autem εἰπτάλε, sive ignobile, notaq; nullius fuisse, cum ex Philino rhetore, docet Athenaeus, tum & ex Eupolide Comico, qia in Πόλεσ, sive Urbibus, (fabula; is est titulus) de Republicā suis temporibus plurimum immunitatō conqueritur verbis illis,

"Οὐς δὲ ἡνὶ ἀντεῖλεν· ἐδὲ ἡνὶ ὄρθραις πεπόνη,

Νῦν σπατηγὸς λεύκαροψ. —

"Qos nec vinisfrices velleris eligi

Pridem, videmus nunc daces exercitus.

Ita nihil hæc omnia aut nostram de loco hoc sententiam infirmant, aut receptam etiam firmant ciequam; cum nec apud Persas inspectores istiusmodi in usu fuerint, nec inspectorum istorum munus hoc, quod vir doctus vult, fuerit; sed hoc utrumque cum aliis, quæ constipavit istic, ipsius mera commenta sint.

C A P. VI.

Sensim alienos sive parere lingvarum imperitiam. De Hymni 119.v.109. instituta dissertatio. In manibus tuis, pro meis, Graci plerige; & Latini nonnulli: etiamsi id Hieronymus uerumque disertè negat. ipse, in manibus meis, non, manu meâ; quo modo & Chaldaeus. In Dei manu esse, qid sit. Letta pariter & tristia à Deo dispensari. Quid qid Eccl. 3. 1,4. neq; dñsq; scil. non rupit. Tempestivitas vis qanta. Quid negotium res. Animam in manu, sive volâ, habere, aut ferre, qid velit. et unde tractum. Expositiones varia rejecta. genuina prolata & firmaea. Non quotplex. an pro alâ unquam sumpta. profunde cavo. fundi notatio jocularis. quâ ratione nunc securitatis sit, nanc discriminis. Formula exteris minus familiaris. frequentiores, in ore primo tenere, labii extremitis insidentem habere. apud Xenarchum tamen reperi. Hymni 138.v.2. ex Grecâ versione sensus discutitur. Labores fructuum; notio nibili. Verba Apostoli 2 Tm.2.6. expensa & explicata. Ascetica, qd Basilio tribuntur, cuius sint. roquios & dños qid. Plato obister emendatur. Plutarchos isidem. zgypti. Psalte alii, alii Apostolo. regnus corporis humani pars genam. oī naptōi Graco Interpreti arti & xp̄p̄.

QAM turpiter s̄p̄enumerò halucinentur à lingvarum imperitiâ viri magni; qām perversè paginam sacram interpretentur; quoties verione aut interpretatione genuinâ verâqe repudiata, vitiosas ineptâsque sectentur; qām, ubi gratis hâsitant, extricare se incassum moliantur; qām miros, mysticôsque sensus, non tam è textu eliciant, qām in textum inferant; non potest nescire, qd vel in veterum scriptis, vel

in.

in avi sejioris ac recentioris interpretationibus fuerit sedulò versatus. Ea res nimurum fraydi fuit summis alioqi viris in locis qibusdam enarrandis, è qibus duos hoc capite, vel explicandos, vel illustrandos suscepimus. Hymno 119.v.109.
Anima mea jugiter in manu meā. At Græci qidam, Ἡ ψυχή
 με τὸν Χριστόν θαυμάζοντες, atq[ue] ita Apollinaris; nisi qod
 cor pro animā, metro poscente, posuit.

² Ήττος ἐμὸν παλαιόν σιλουέτως Κέδρον ἵζετο:

Palma jugiter endo tuis mibi cor retinetur.

Sed & Græcos secuti Latini plerique, *Anima mea in manibus tuis semper.* Hilarius; *Anima mea in manibus tuis semper.* i. *Totum qod vivit, Deo vivit.* Atq[ue] si ita legeretur, aliud qiddam ex usu lingva sacræ indicaret: animam scil. suam à Deo custodiri; atq[ue] ita Chrysostomi nomine qd prostat; & Theodoreetus, & Cassiodorus, ἡ τῶν περιοίκων Κύριον προφέπει, à tuâ providentiâ custoditus, qo modo de suis Christus, esse eos in Patri sui manibus. Joan.c.10.v.29. & de justis Aucto[r] sapientia Salomonis c.3.v.1. *Fustorum anima in manu Dei sunt,* nec secus ferè Euthymius; *Animam meam in manus tuas semper trado.* (qo modo idem Hymn.30.v.6. & Christus Luc. c.23.v.46.) t[er]e q[ui]c ut illius custodem, protellorem ac moderatorem suscipio. sicut Petr. ep.1. c.4.v.19. Vel etiam ad Dei placitum, non ad alias cuiusq[ue] arbitrium, vitam sibi continuari, qo modo de se ipse Hymn.31.v.15. *in manu tuâ sunt tempora mea.* i. terminus & status vita mee. Junius: qanquam nec spreverim prorsus, qod Piscator: *tempora mea, sive lata, sive tristia.* Cui concinat illud Tragie in Ajace flagellifero;

² Τὸν τῷ θεῷ τὰς γῆς καλεῖ κακούστας.

Quis dolet vel ridet, ut ruisum Deo.

ad quem locum Schol. διδεῖ καὶ τὸ γαλῆνον καὶ τὸ καίμανον διδασκεῖ. atq[ue] ita sumendum, qod Salomon Eccles. c.3.v.1,4. *Cuique (vel homini, ut Chald. vel rei potius, ut alii plerique) tempus determinatum est,* & *tempus negotio cuique sub celo.* *tempus flendi,* & *tempus ridendi.* *¶ tempus determinatum,* sicut ea vox usurpatur; Ester.c.9.v.26,31. & Nhem. c.10.v.34. & c.13.v.31. à Deo scil. ut recte Piscator, itaque exiliter numis vetus interpres, *Omnia tempus habent:* nec commode satis Junius, *Cuique [sua] est tempes̄ta.* *¶ enim istuc non tam est iugurde;* de

de qo Avsonius ex Pittaci mente,

Τίγνωσκε ρηρόδ, tempus ut noris, moner.

Sed ρηρόδ iste tempestivum tempus est.

Licet Gregor. Naz. ita cepisse videatur, *adv. Eunom. c. rat. I.* Καὶ πός τῷ παντὶ φρέματι, ὡς Σολομὼν πάντα δοκεῖ· καὶ τὸ καλὸν καὶ κακόν, ὅπερ μὲν καλῶς γένεται, ut rei cuivis opportunitas & tempestivitas quædam sit, qā observatā cum licitè, tum & commodè fieri queat. juxta illud M. Antonini l. 12. §. 35. τὸ ξυνεχεῖν μόνον, ἀγαθόν, et Libanii orat. 19. τὸ φύσις καλὸν τὸ κα-
κόν στρεθεῖν, καὶ τετύπον ἀπέβη. itaque Pindarus *Pyth. ode 9.* ὁ κα-
κός παντὸς ἔχει καρυκεῖν. Et Sophocles apud Svidam,

κακός τὸ ἀνθεῖται

Μέγιστος τέ τοῦ παντὸς εἰς ὄντας.

Maximum opportunitas

In hominum agendis rebus imperium obtinet.

Atque ita etiam Abraham Esdræ filius intelligit ; qui hinc colligit, debitorem esse unumqemque in suā tempestate exequendi rem quamque ; additque, ex Salomone, ibid. v. 11. pulcrum esse quodque, ubi tempestivè agitur. qod tamen de Deo Concionator facer, non de homine dixit ; Deum scil. ita universa disponere, ut in eis, qatenus ab ipso proveniunt, ἐνταξία pulcerima reperiatur. sed IC! hic potius est, qod Grati *περιθεμάτων, tempus præstitutum*, vel, ut Tigurinus habet, *præfinatum*. hoc enim vult Rex sapientissimus, ita à providentiā diuinā res humanas disponi, ut varias fortiantur vicissitudines ; habituriqē sint mortales, dum sub sole degunt, velint nolint ipsi, nunc nascendi, nunc denascendi ; nunc latandi, nunc lugendi occasionses ac tempora, eisdem à Deo præstituta : juxta illud Senecæ, *de provid. c. 5.* *Scio omnia certa & in aternum dicta lege decurrere, (qd Marcus Imper. l. 7. §. 31. πάντα τούτα) non ut putamus, incident cuncta, sed veniunt. olim constitutum est, qid gaudias, qid fleas. decernuntur ista, non accidunt.* Idem epist. 96. Proinde nec ΚΩΝ. voluntatem aut consilium, cum Junio ; aut etiam rem capitam, cum Drusio, q. 8. l. 3. c. 80. verterim. neque enim aut nasci consiliis res est, nascenti saltē, aut res capita sunt flere, lugere, plangere, perdere, qā inter reliqua, qibus tempus assignatum fertur, eo loci recensentur, malum, negotium ; et sic Chald. ΝΙΠΩΝ, vel.

genera-

generalius etiam ὥραγμα, rem, et si Drusio id minus placeat; atque ita Graci reddiderunt cum hoc loco, & infra vers. 17. tam & cap. 8. v. 6. ubi idem denuo repetitur; unde & expeditio ista confirmatur; quem subjiciat Ecclesiastes hoster; ideo mali multum mortalibus incubere, qis, etiam si cujusque rei tempus & ratio existat, ipsi tamen qid futurum sit, nescii existant; quem nimur rerum istiusmodi tempora præstituta Deus penes se recondita contineat, uti suos monuit Dominus Christus. Act. c. 1. v. 7. qin & cap. 5. v. 8. וְאַתָּה אֶפְרַתִּים aper-tissimè sic usurpat; *Si oppressionem pauperis, jurisq[ue] ac iustitie interversionem in provincia alijā videris, noli mirari.* קָרְבָּן יְהֹוָה de re ista. δέ τὸν ἀπόδυσαν. Græc. Accedit & Salomonis Jajri auctoritas, qd קָרְבָּן הַזֶּה rem omnem. monetq[ue] eo significatu usurpari vocabulum istud in lingvâ Talmudicâ. qin & יְהֹוָה idem interpretatur עֵת tempus fixum, constituum, apud Deum scil. qamdiu istiusmodi cuncta sint duratura. Non igitur de prudentiâ humana, sed de providentiâ divina locus intelligendus est. Ita Orosius in apologet. *Audi Salomonem super ordinatione temporum & Dei constitutione testantem; Omnia tempus habent; & suis spatiis transirent universa sub caelo.* - Deinde alio loco dicit; *Iustum & impium judicabit Deus: & tempus omnis rei tunc erit.* Sed & Orosio prior Gregorius, non Nazianzenus, cuius inter scripta repertitur, sed Neocæsariensis, qod ex Ruffini hist. Eccles. 1.7. c. 25. discimus, in Ecclesiast. metaphrasi. c. 3. Χειροῦ στρατοῦ πάτερ, γῆς τὴν εὐαγγελίον δέχεται καὶ αποστολῶν ἐξ ἡγεμονίας τὸ διάνευτον τὸ θωρακόν γέραθεν τούτον μεταστρέψει. Enimvero hoc tempus contrarietatum qarumq[ue] est refertissimum. rebus humanis ex eis qd bona videntur in mala certissima celerrime mutantibus. Atque hac occasione lectionis vitiosæ, parumq[ue] commoda ejusdem interpretationis. Ad Hymnographi locum regredimur, quem Hebraica scriptura sic exhibet, תְּמִימָה בְּנֵי נְפָרָה. Animamq[ue] jugiter in manu meâ: quam Hieronymus Epist. ad Suriam & Fretelam, non וְאַתָּה sed וְאַתָּה legit, in manibus meis prout & Chaldaeus, qd וְאַתָּה, habet, qasi ad manus, vel manibus assidentem dixeris. nec apud Hebreos tantum, sed & apud Septuaginta, & apud omnes interpretes, idem scriptum esse affirmat, in manibus meis, non

in manibus suis. cum tamen contrà planè apud Sept. xpsis ss.
 hodie legatur. et cum Ambrosius, tum & Avgustinus iti-
 dem, in plerisque codicibus, suis, legi asseverent, etiam si re-
 verâ apud Latinum Veterem in codicibus hodiernis, manibus
 meis, habeatur. Addit Hieronymus, omnes apud Græcos Ec-
 clesiasticos interpres locum istum sic ediscere. qd ut verum
 fuerit de eis, qd Hieronymum antecederant, qdram scripta
 maximâ ex parte jam interierunt; at de sequentis avi enarrâ-
 toribus secùs se habet, ut ex Theodoreto, Chrysostomi qd
 nomen præsert, & Euthymio liquet. Verum lectionem hanc
 Avgustinus ubi proposuerat; hoc, inquit, qmodo intelligatur,
 ignoro. tum nonnulla subjungit longiusculè petita, qz nihil
 ad rhombum; sed versioni priori inbarere præoptat. Arnol-
 bii vero nomine qd scripsit in Psalmos. Animam suam in ma-
 nibus habet, qd semper eam exituram considerat. Et Bernardus
 in Vigil. Natal. serm. 3. Sicut, qd in manibus nostris tenemus,
 non facile oblivisciuntur, sic nungam obliviscamur negotiorum
 animarum nostrarum. Et illa cura principaliter viget in cor-
 dibus nostris. At Ambrosius aliter interpretatur; Animam mea
 in manibus meis, hoc est, in aliis, in operibus, semper. Qd
 idem planè Remigius; sed & Gregorius fere Rom. in Job.
 l. 11. c. 19. Animam in manibus portare, est intentionem cordis
 in operatione ostendere. qd ergo intentionem suam per opera insi-
 nuerat, animam suam in manibus portat. Verum à versione illâ
 mox denudo resulit. Et ad vitiosam illam pronus fuit Am-
 brosius, in qd etiam explicanda multum se torquet; multaque
 congerit, qz nec secum invicem, nec cum verbis ipsis satis
 convehiant, interim tamen imprudens in illam illiusque sen-
 sum genuinum fortè magis, qdqz arte incidit, dum obite-
 monet, iustum domino posse dicere in periculis postem. Propter
 te quidam morior, quidam periclitior. propterea in manibus meis
 anima mea. arqe ita Hieron. Est breviter hic sensus: Quod-
 die periclitior, & qd in manibus meis sanguinem meum porto.
 Rectissime. Hebreus enim anima in manu posita, vitam peri-
 culo ac discriminis expositam designat. qd etiam significan-
 tius exprimi posset, si veteretur, anima mea in volâ meâ.
 (qd Aquila forsitan voluit, cum ē τέλος ου reddidit.) hoc
 enim propriè significat, qd de tribus corporis partibus
 enun-

enunciatur, est enim יָד volamannus. לְבָד־יָד planta pedis. Genes. c. 8. v. 9. & יָד־יָד curvatura, sive commissura femoris. Genes. c. 32. v. 25. nam qod יָד etiam pro alio usurpari affirmat auctor Exercitationum in Legem Mosaicam de leg. ceremon. l. 1. exerc. 9. exemplo planè carere videtur. nec occurrit qicquam qod vel svadeat, multò minus exigat. יָד Hymn. 7. v. 4. in alis potius, uti ille vult, qod eslet בְּנֵי קָם in manibus meis, qod disertè significat, exponi. Rectè Abraham Esdræ ; ideo, inquit, יָד i. e. manum nominavit, qia eā homines cädere & occidere solent. Qod itaque Lyrodus noster ait ; *Anima mea jugiter in manu, sive, in volâ, meâ, metaphora est ab eis ducta, qz cum in manu, vel manus etiam volâ gestentur, facillimè excidunt, & excidendo vel amittuntur vel intercidunt. Tale est & Jobi illud c. 13. v. 14. quam obrem tollere cogor carnem meam dentibus meis ? (ita scil. dilaceratam, ut particulas ejus dentibus prehendere & auferre possim ? Piscat.) & animam in volâ gestare ? è qâ utique facilimè excidat.* Illud Jephatachi Judic. c. 12. v. 3. Posui animam meam in manu meâ, & traxi ad Ammonitas. i. non sine vite periculo traxi : ut rectè Druſius observ. l. 2. c. 18. Illud Jonathæ de Davide Histor. Reg. l. 1. c. 19. v. 5. qod ad locum hunc adducit R. Abraham ; Posuit animam suam in manu suâ, & percussit Philistæos. i. cum vita sua periculo percussit illos. Illud sagæ ad Savlem ibid. c. 28. v. 21. Posuit animam meam in manu meâ, & avscultiavi verbis tuis. i. vita discrimini me exposui, qd morem tibi gererem. Josephus Gorionides L. 5. Bellum hoc confici, & in manu meâ animam meam posui. qod Homerus dixit Iliad. I. v. 322.

Αἰτὶ ἐπιλογὴν τὸν θεόν πανταλόθησθαι τοιεύεται.

Jugiter exponens animam mihi belligerando.

De Malachia Hiberno ad Archiepiscopatum Armachanum evocato, in quo graves & enormes admodum invaluerant excessus, quos corrigerre arduum nimis videbatur, Bernardus in Oratione funebri : *Animam suam in manibus suis ponens, accessit intrepidus, suscepit Archiepiscopatum, tradens se se discrimini manifesto, ut tanto crimini finem daret.* Illud obiter observatu non indignum, quum adversâ plane invicem mente formula ista, qâ manu teneri vel gestari aliquid dicitur, nunc

in securitatis significatu usurpetur, ut quum *in manum Dei deponi*, Hymn. 31. v. 5. Luc. c. 23. v. 46. & Petr. ep. 1. c. 4. v. 19. vel *in manu Dei aliquid haberi* dicitur, Joan c. 10. v. 29. & Sapient. c. 3. v. 1. qia utique nec ibi positum quisquam abripere, nec eō mali quisquam attingere possit. nunc contrā ad *discriminis designationem* adhibetur, uti ex locis illis omnibus suprà positis paret; respectu diverso ista necessariō dici. forsitan avtem in priore significatu, ad ea respicitur, qæ manu eāqe complicatis digitis compressā, tenentur rōbusti alicujus, galis Milo prædicatur, q̄i, uti Ælianuſ *Var. hist.* l. 2. c. 24. & Paysanias in *Eliac.* l. 2. malum punicum ita manu continebat, ut nec alius quisquam vi eximere posset, nec ipse tamen comprehendendo elideret. unde de eodem Plinius *hist. nat.* l. 7. c. 20. *Malum tenēti nemo digitum corrigebat.* pro qo frustra, corripiebat, substitutum eunt, in posteriore ad ea, qæ manu aper-tā, sive in volā gestantur, & vel eripi, vel elabi proclivia sunt; sicut & ea qæ יְלָקָן קַבָּן in funde cavo, sive volā, (nam & de hac etiam adhibitum reperitur) habentur, facile, ubi occasio est, excutiuntur. unde Cicero in carmine joculari; (si Donato in Terentii Eunuchum fides)

Fundum Varro vocat, qā possit mittere funda.

Ni lapis excideris, qā cava funda patet. restituī Varronis nomen pro eo, qod in excusis, verò, legitur. qanqam alias vocabuli illius notationes Varro dederit. *cava funda* est τὸ κοῖλον ἢ σπουδήν, *cavum funde*; qod utrumque etiam tam Gracum qām Latinum, de manu pedēq; itidem, prout Ἡβραις, usurpatur. Verūm istud, prout libuerit, accipiat quisque per me licet. Pro eo avtem qod *animam in manu ponere* eis locis, *animam projicere* alibi dicitur. qod enim de se Jephtha *Judic.* c. 12. v. 3. שׁׁלֵל שׁׁלֵל שׁׁלֵל posui animam meam in manu meā: Jotham de patre suo, idem dictum volens, cap. 9. v. 17. Σῶντας τὸν Κράτοντας Κράτοντας Grac. ἐπέιτε ἢ λυχνία, autem, proiecit animam suam. i. periculis objecit, i. φωτολυχνίας, διὰ πτοεινῶν, qasi nullam anima. i. vitæ suæ, rationem haberet. qanqam Latinis *animam projicere* aliud est, nempe abficere, despōndere. *Nec proiecit animum, projectus.* Senec. epist. 13. Ceterūm eo magis in loci, hujus sensu halucinari sunt prisci illi, qia phrasis ista in eis linguis, qas callebant ipsi,

vix deprehendatur. Nullum enim ex omnibus tum Gracis, tum Romanis scriptoribus occurtere refert V. C. Isaac. Casavbonus, qo vix qisqam diligentius utriusque lingua scripta excusit, qd formulâ istâ sit usus, prater Xenarchum unum in Pentathlo, quem Athenaeus l. 13. adducit in hac verba:

'Ἄεὶ δὲ τερπαινούσα, καὶ φοβούμενοι,

Δεδιότα, εἰ τῷ χρήσι τὸ λυχνίῳ ἔχοντες.

Trementem jugiter, plenum formidine,

Semper paventem, animamque gestantem in manu.

Affine huic forsitan, diversum tamen pavlo, Polemonis illud de Cynagiro in Callimachi epitaphio, *'Απολυδίλη τὸ χεῖρα, οὐτοῦ εὐθὺς, ὡς πειτέραν τὸ χωρ, διὰ τὸ δεξιό τὸ λυχνίον αὐτῷ κατέκατον. Abscissâ manu, concidit statim, qd alteram non haberet, sed inde tristam animam gestaret. Graci aliâ fere formulâ idem exprimunt, nec eleganti minus illâ, qd Hebrai hac volunt. Animam in ore primo teneri, in labiis extremis haberi, vel eisdem etiam insidere, tanquam è corpore mox evolaturam, dicunt. Plato, lvdante Gellio l. 19. c. 11.*

Τὰ τὸ λυχνία, Ἀγάθωνα φιλῶν, δὴ χειλοντι ἔχον.

In labiis animam mi, Agathonis ad oscula, habebam: nam Gellianam, qia lascivior est, versionem, an paraphrasin, missam facio. Bassius apud Senecam Epist. 30. *Non dubitare se, qd senilis anima in primis labiis esset. Amphitryo in Seneca Hercule furente, act. 5.*

— hanc animam levem,

Fessamque senio, nec minus qassam malis,

In ore primo tenco. —

Nec abscedit longe, qd Lucianus in rhetorum magistro, *Πρόχειρ τὸ λυχνία, καὶ ὥρα δὲ τὸ ἄρρεν δὲ τὸ χειλον. Presto mendacium, & iuramentum semper in labiis extremis. unde facile prompteque ad omnem occasionem prodeat. Sed à formulâ istâ per idiomatis inscitiam perperam habitâ, ad aliam transimus.*

Hymno 128. v. 2. Hominis Deum verè timentis, ritęque collentis, sortem beatam prædicans Hymnographus, inter alia, *Labore, inquit, manum tuarum vesceris. Id Gracus sic expressit, τὸν τέλος τὸ καρπον ζεργατα. Qod Augustinus redidit: Labores fructuum ignoramus manducabis. & qod male-*

verterat, vel versum offendebat, nihilo melius enarrans: *Qātē*
 perverse videbatur dicere non intelligentibus. debet enim dicere,
 fructum laborum tuorum manducabis. multi enim manducant
 fructum laborum suorum: quis manducat labores? nemo, in-
 quam. Mox: *Qid sibi vult, labores fructuum tuorum mandu-
 cabis?* modo labores habemus; fructus postea erit. modo labo-
 res fructuum, postea fructus laboris. Hac illi; adjecta etiam
 dissertatione bene longa, quā sensum istum scilicet vel confir-
 maret, vel expediret. Id nimurum autem voluisse Vatem,
 qod Apostolus ad Timotheum ep. 2. c. 2. v. 6. Tōv κονόντα
 γεργύδη δεῖ τεστον ἔχεταιν μελαχιμβδεν. qod Beza mihi re-
 stet vertisse videtur; *Agricolam oportet prius laborando fru-
 ctus percipere.* (τεστον, ἀρτὶ Φ αρόπετρ, ut Tim. ep. 1. c. 5. v. 12.
 & Apoc. c. 2. v. 4.) Et Calvinus explicasse, in sensum hunc;
 non ante agricultorū fructum colligere, quām in terra culturā, sati-
 one aliisque sudaverint. ut τὸ τεστον ad κονόντα, non ad μελ-
 αχιμβδέν referatur; & eodem spectet, qd id qod proxime
 dixerat, Athletam neminem coronari, priusqam decertaverit;
 atqē etiam ρομίους. i. πάντα τὸ ἀθλοτεών ὑπόνοιαν, certa-
 minis lege omni obseruantā, ut Jo. Chrysostomus. τῷ μηδὲ με-
 ρόδῃ τὸ πελέκυν ἔστατελαγμένων, τῶν δὲ ἔργων ποιητῶν, ὃς τεσ-
 τερήθε. ut ne minimum qidem omittatur eorum qd precipiunt-
 tur, & ita singula perficiantur, prout est preceptum. Basilius
 Caſariensis, an Evſtathius Sebaſtiens. (huic enim à nonnul-
 lis conſtanter attribui ascetica illa monet Sozomenus hiſt.
 Eccles. I. 3. c. 13. & ex Sozomeno Nicephorus I. 9. c. 16. & I.
 13. c. 29. ex Nicephoro Nicetas in Greg. Naz. orat. 30.) in
 proœm. ad precept. latiores. qz & orat. de rerum abdicat. *Α-*
θλητικὸν νόμῳ δεῖ (εἰ πολίτευεδε; εἰ δὲ μὴ, εἰ στρατιῶτος) *ἀθλητικὸν νόμῳ*
 dixit, (qo modo de Musico Lucianus ad indoctum libros cor-
 mentum, καὶ τὸ νόμον τὸ τέχνης, verbis illis, *Ἄστρος Δεξιῶς, καὶ πα-
 πλος καὶ τὸ νόμον τὸ τέχνης, εὐρύτε καὶ ἀριστερόπεπτο.*) qod Apostolus
 ρομίους. qo vocabulo in eodem argumenito usus est Ga-
 lenus ad Hippocr. aphorism. 18. *Φυλάπορτας* δὲ ἀυτὸν μάλιστα καὶ οἱ
 γυμνασταὶ, καὶ οἴηται ρομίους ἀθλεῖσθαι. Plato de leg. I. 8. *Α* δὲ τὸ μὴ
 παθόντα, η ποιησυλα δαι γινέν, καὶ εἰς ὅπον, γενέσθε γενε τῇ
 πάλη διέργοντεστησι οἱ πάληριστικοὶ, τοῖς τὸ πάληριστικοὶ, τοῖς τὸ πάληριστικοὶ,
 τοῖς τὸ πάληριστικοὶ, τοῖς τὸ πάληριστικοὶ, τοῖς τὸ πάληριστικοὶ, τοῖς τὸ πάληριστικοὶ,

Σεργαλέντιος, χρή τάχε Κυπρομαστιτίν καλεύεται, τίς νικηφόρος
δίκαιος τοῖς πάντας ἀν τας μέχας, ὁ, π μὴ πατέον ἡ λεπτοντο-
λεγες vult in armis decertantibus præscribi, qid facere, qid
fugere debeant, ut pro victoribus habeantur, verba novissi-
ma docent. ita ut nos exhibuimus, prima legenda, non μὴ πι-
νοντα, qod codices impressi habent, qos & Serranus fecutus
est. Verum ista obiter de voce νομίμως, & imagine Aposto-
licā à re athleticā translata, qz illi alteri, à re rusticā, inver-
lutiū pavlo proposita, explicanda opem optimè ferat. Itaque
utrumque simul conjunxit Ascesicorum auctor in Proœm. ad
præcept. aſſet. Tis, inquit, εἰ καὶ τὸ πτοεῖδες οἷος γεθεῖται, ἢ
καὶ διάδων ἐπειδὴ τὸ πτοεῖδες τὸ κατόπιν τὸ σπαζακτον;
ἢ τὸ ἐπεύγοντν ἀπολόγα τὸ μὴ ταῦτα πεντεπέργων; Εὐαγρον οἱ
καρποι, ὃν καὶ οἱ πάνοι. αἱ πυαὶ καὶ σέραροι τὸ νικηφότην σιει. τὶς
σέραροι τὸ μῆδε ἀποδύτηλα τετρες τὸ διλιπλον, ὅτοτε ἡ νικηφότην μέ-
νον, ἀλλὰ καὶ νομίμως ἀδιάλοκοι, καὶ τὸ ἀποδύτηλον. Hunc locum spe-
ctasse patet clarissimè. Atque hoc est qod Xenophon Cyri
inſtitut. l. 1. Πόροι, τὸ ζεῦν οὐδέποτε οὐχιόντες, vel potius, qod ad-
versus Epicurum de vita iucunda Plutarchus. Αθληταὶ σέραροι,
in ἀγωνίζονται καὶ λαμβάκοι, αἴτα σιγανοτάτοις καὶ νικηφότες ἔτο-
ι τοῖς ἀγαδοῖς τὰ νικηφότα τὸ δια μῆδη τὸ διαρχη. ubi in col-
lationis inciso primo, altera forsitan negativa delenda fue-
rit, alioq; sensus futurus est: Athlete, qj non decertant,
sive, nisi decertent, coronam non accipiunt; qum auctoris
mens sit, Athlete non decertantes coronam accipiunt, sive, non
coronantur, dum abhinc decertant, sed ubi iam decerteaverint &
vicerint. eodem modo vita proba peracte premia post eam iam
exactam bonis conceduntur. qod Apostolus epistole dicta
cap. 4. v. 7, 8. vita exitu imminentे, qali διηθεον decantans,
τὸ πόρον τὸ καρδιον οὐχιόνται τὸ δέρμα τετάρτην τὸ τίσν τετάρτην
τὸ πόρον τὸ πόρον ταῖς μαὶ σέραροι. Ceterameis præclarum certa-
vi: cursum absolvi: fidem custodivi: superest iam accipienda
corona, &c. Veruntamen non desunt, qj Apostoli priora illa
aliter qām qod dictum est, accipient. In his Syrus est, qj sic
επιτροπέα, Agricola qj laborat, convenit. ut primus de fructis
bus suis cibetur. Jo. item Chrysostomus; (licet Nic. Faber
agonist. l. 3. c. 25. secus sentiat) qj sic Σφραγίδει, ὥστε ὁ γατε-
ρος οὐδὲν ποτε, ἀλλὰ τοὺς τὸ ἀλον αὐλαῖς απολαθεὶς τὸ πέραν

τοις εἰκόναις. οὐ καὶ τὸ μετασχήματον εἶναι. quem & Oecumenius secutus: τὸ ἀρχαῖον τὸ ματιῶν περὶ τὸ ὁ σύδωναλ θάπλανη τοῦ
 θεοῦ, ἀπό τὴν καρπῶν ὁ γεργύς. Sed & Theodoretus; περὶ τὸ
 τακτικόν οἱ γυπτοί μεταλαχχάνους τὴν καρπῶν. Agricola enim
 ante possessores fructuum sunt participes. è recentioribus
 item Piscator; cui insolens admodum videtur trajecto illa. is
 sic explicat; Sicut agricola, qui sedulū laboraverit in agro suo
 colendo, primus & ante omnes alios, fructus inde natos percipi-
 pit: sic etiam tu, si sedulū laboraveris in agro Domini, quæ est
 Ecclesia, colendo, primus & ante omnes auditores tuos percipies
 laboris tui fructum, viz. eximiam gloriam & felicitatem in
 celo; secundum illud Danielis c. 12. v. 3. At hoc esset, non
 ante, sed supra discipulos. Denique Jo. Leſildus noster, non
 cum discipulis doctores, sed ipsis inter se committens: ὁ κο-
 πῶν, qui plurimum laboris etiam difficilis subit, ut ep. 1. c. 5.
 v. 17. οἱ ἐν λόγῳ κοποῦται. atque ita etiam Chrysostomus; ἡ Χρυ-
 σότονος γεργύδεις, ἀλλὰ τὸ κοπῶντα ὑδὲ ἀλλοῖς κατέφορτα, ἀλλὰ τὸ
 κοποῦθεν. Qui ergo religis plius laboraverit, & operi Domini-
 co insudaverit, (qod de se Apostolus ipse, οὐαρτεστοὶ αὐτῷ
 μάρτυρες εποίασα. Corinth. ep. 1. c. 10. v. 15.) is primus laboris
 sui mercedem præmiūmque feret. he that laboureth hard, shall
 first be served. qd & idem trahit illud ad Corinth. ep. 1. c. 3.
 v. 8. τὸ δικαιοδότης & οἰνοκόπον. unusquisque suam sive, pecu-
 liarem, accipiet mercedem secundum peculiarem laborem suum.
 qod Tho. Mortonus noster, acutus sanè accuratissime scrip-
 tis sacre interpres, de mercede, non salnit, sed laudis intel-
 ligit. Merces enim, inquit, hec nihil aliud est quam laus munieris
 recte prestiti, quam unusquisque à Deo reportabis; juxta illud
 Cap. 4. v. 5. unicuique à Deo erit laus sua. Urget Leſildus qod
 sequitur. Nobis a Ἀβρα. intellige quid dicām. mysterium aliquod
 subesse monet. Et Chrysost. ταῦτα εἴη παραπλανητικά τὸ
 θεολογικά. At hoc ipsum Beza excipit, qod hac sententia perob-
 scura ac pene allegorica videri possit. nec aliud certe Chrysostomus voluit, quam ista quæ dixerat, qas tropica & proverbialia esse; qod utrovis modo acceperis, verissimum est. Ve-
 rū optimè Calvinus; Hoc non addidit propter similitudines
 quas posuit, sed ut sibi ipse suggereret, quanto prestantior sit sub
 Christi auspiciis militia, & quanto amplior merces. nam vix
 affidua

affiduâ meditatione hoc tandem sentimus.

Sed domum tandem redeamus. Alii planè sunt καρποί, de quibus Apostolus, alii καρποὶ qos Græci Hymni interpres solebat, qâ in re Avgustinum, & Prosperum (si sunt saltem illius in *Hymnorum partem posteriorem commentarii*) halucinatos, cum lingvam Græcam minùs callerent, nihil est mirum. Origenem Græcum, in Hebrais etiam versatum, in Rom. I. i. c. i. ad eundem lapidem impegitse, est qod magisqis miretur. Verùm mentem interpretum germanam tandem avdiamus. *Ἄριθμος χειρὸς καὶ βεγχλὸν οὐ καρπός. καρπὸς εἰσ μάνος καὶ βραχίονος σύνδεσμος, παρ’ ἣντας τὸν καρπόντος συνδεσμόν τοντοῦτον εἴρηται.* Idémq[ue] rursus ad Odyss. n. ἀριθμὸν χειρὸς, μελαχὺν βεγχλὸν καὶ δίραπον. manus junctura, qe inter volam & brachium intercedit. Latinè qomodo nuncupetur, nondum comperi. nos dicimus the wrist. is est enim locus, ubi pulsus explorari solet: qod ex Galeno discimus de dogmat. Hipp. & Plat. I. i. c. 9. ai χειρὶ τοῦ καρπὸς τὴν χειρῶν ἀποκλεῖ, ὅτι τὸν μὲν διατεταγμένον περιτονήσιαν πολεοντας ἔργα. atq[ue] hi sunt καρποί, (qod dictos illos fecellit) καρπὸν χειρῶν, non καρπὸν δρυῶν, qos Hymnorum interpres Græci voluerunt, & pro manib[us] ipsis, q[ue] hisce cubito junguntur, posuerunt, qia ad manuum usum liberum validūmq[ue] hi plurimum conducent, nec ha nisi illorum ope & ministerio adjute, qicqam ferè confidere possunt. Vedit hoc Theodoretus, *Planum est,* inquit, *Septuaginta interpretes καρπὸς, οὐ τὴν ἀποκλεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ μέρος τὴν χειρῶν, non fructuum perceptionem vocasse, sed manuum partem.* itaque qod illi καρπῶν, Aqila & Symmachus exactius apertiūsq[ue] vertendo χειρῶν dixerunt. *Laboribus vestiis,* est fructibus inde provenientibus frui. τὸν τὸν δικαιοδοσίαν πόνων. Chrysostom. sicut contrâ de impiis improbisq[ue] Paracem. c. i. v. 31. comedent de fructu via sua, & ex consiliis suis saturabuntur. i. impietatis improbitatisq[ue] sua pœnas commeritas abundantissimè percipient ac perpetuentur.

C A P . VII.

Verba Domini Ioan. 4.35. discutiuntur. quasi opards, qod illis subest. Origenis allegorica interpretatio rejecta. Camerarii icidem de anni currentis exist. Hebreorum idiotismus. Scriptura varia. recepta minus necessario non solicitanda. Hejnisi, de quadrimestri messis spatio, Heracleonis etiam fuisse. Nec Camerario, nec Hejnso favere Theophylactum. Proverbium haberi, qd opinati sint. horum, alii de laboribus intermissis, alii de frugibus serotinis, alii de messe feratā, interpretati. Proverbii probatio nulla exhibita. quadrimestre spatum, pro exiguo, minus verisimile. יי. תְּקִיעָה Pentecostes festum cur dictum; יי. תְּמִימָה tabernaculorum. Interpretatio simplex, jam olim recepta, asserta & firmata. Tempus anni, qo istud locutus Christus. messis Iudeis intra qo & qos menses consummata. Pascha Iudaicum Messis initium. messis duplex in dicto Dominicō.

Habentur hæc Domini Christi verba, Joannis c.4.v.35. *Annon vos dicitis, ἐν την τριημερίαν (live, ut alii habent, τριημερίας,) ὅτι, καὶ ὁ δεκαπολιτεύοντος ἡρώς;* supereft adhuc spatum quadrimestre, & messis erit, live, post spatum quadrimestre affutura est messis? ecce, discorvobis, attollite octatos vestros, & regi-
anos videlicet jam esse albas ad messem. *ἀνίστανται* fronte prima, loqui videtur. qomodo enim messem indicat propinqam se-
getum flavedo, si menses ad messem qatuor adhuc superfluent. In nodo hoc solvendo multum torquent se viri summi, hiq[ue] plures. Origenes, solus, quantum ego possim assequi, verba illa, *Ἐν τριημερίᾳ τότε, καὶ ὁ δεκαπολιτεύοντος ἡρώς,* àλλοperh[er] interpretatur, de messe spirituali, & mensibus nescio quibus mysticis; ut sit præoccupatio eorum qd excipere poterant discipuli, ad ea qd dicturus erat de messis huiuscem propinqitate; difficultera scil. esse qd à Christo docentur, qam ut posuit ad horum apprehensionem tam citò perveniri: & de qatuor elementis suo more ntagatur, tam putida, ut recensere pigient prorsus, nec qnqam putem astigilatorem sibi haclenius nactum. Camerarius, referente Lud. Dicysio, intelligit, restare adhuc de
anno.

anno tum currente menses qatuor. dicit enim initium anni ab ingressu solis in signum Libra. proinde tempus, qo istud profrebat Christus, in messem incidisse. hoc ergo vult Dominum dixisse. restat tamen qadrimestre spatium ad anni presentis exitum, & messis tempus, qod eo spatio annum exequentem anteverterit, jam instat. Ceterum adversus interpretationem istam opponit Vir doctissimus, annum politicum à Tifri initium sumpsiisse. at inde ad Nisan, qo tempore haec dicta vult, menses sex intercedere. ut totidem fere utique alteri ad exitum superfuerint, posset regeri, sumi à viro doctissimo de tempore dicti dominici id pro concessio, qod nondum probatum sit, nec Camerarius ei forsitan largiretur. Verum revera coacta nimis videtur ea interpretatio. Recte enim Beza observat ex Hebreorum idiotismo dici; ἐν τετρακυβέρνησι, καὶ διεργάδες ἑπτά. adhuc qatuor menses sunt, & venit messis. pro eo qod est, post qatuor menses messis aderit. sicut Genes. c.40. v.13,19. adhuc tres dies, & toller caput tumum Pharaon. Jonæ c.3.v.4. adhuc 40. dies, & Ninive subveretur. Esajæ c.16.v.14. adhuc tres anni, & gloria Moabi absumentur. Hoc ipso in Evangelio c.14.v.19. ἐν μηρῷ, καὶ ὁ κόσμος μὲν ἐπ Σαρπῖ. adhuc pavulum, & mundus non videt. i. videbit, me amplius. Et Hebr.c.10. v.37. ἐν μηρῷ ὅσον ὅσον, καὶ ὁ ἵερος νέος. adhuc pusillum quantumcunque, & qui venturus est, veniet. Sed Camerarius, qd interpretationem suam stabiliat, ait in veteri codice scriptum offendisse, ἐν τετρακυβέρνησι, καὶ διεργάδες ἑπτά. eandemque scripturam in MS. Rutgeriano inventisse se testatur V.C. Dan. Hejnus. Verum etiamsi dematur ἐν illud, sensus idem nihilominus restare poterit. Sic enim etiam circa particulam illam Evangelista idem cap.16.v.16. Μίκρον, καὶ δερπήτε με· καὶ πάντα μικρόν, καὶ διεργάδες με. pavulum temporis spatium, & non videbitis me: & rursus pavulum, & videbitis me denuo. Ceterum de sensu verborum vir summus in suis illis ad Nonnum exercitationibus eruditiois recondita refertissimis, cap.12. à Camerario discedit. Hebraismum esse avtumat, quem ad verbum Hellenistæ sic efferrant, ἐν τετρακυβέρνησι, καὶ εἰ αὐτῷ διεργάδες. hoc est: τετρακυβέρνησι εἰ διεργάδες. huic interpretationi statuminanda Theophylactum accersit; qui, νικῆσθαι λέγετε, ἀντὶ τοῦ νικήστε, ἐν διεργάδες εἰ τὴ

τιλεψίν τινά της Χριστού. Vult itaque, sicut ioptiū δειπνός Πεν-
 tecosten Mosi, ita τιλεψίων δειπνός dici eam anni partem,
 cuius initium Nisan, in qā duo Regalim Pascha & Pentecoste
 concurrerent, qorum altero initium, altero finem sumebat mes-
 sis. Hujus autem interpretationis non ille primus auctor exti-
 tit: Heracleonem enim Origenes refert. Domini verba ista
 de messe q̄ oītabat eorum q̄ generantur accepisse, perinde
 q̄asi messis ista spatiū q̄atuor mensium determinatum ha-
 beat. Ita non de q̄atuor, q̄ ad messem supererant, sed de
 q̄atuor, intra q̄os messis confici solebat, mensibus, locutum
 Dominum, avtumabat. Verum nec à receptā scripturā citra
 necessitatem insignem recedere tutum satis videtur; qd ne-
 cessē fuerit, si interpretationem hanc admittimus; nec qm
 V.C. advocat, Theophylactum, hoc qd ipse opinatur, vo-
 luisse, docent q̄x subjicit, ὁ αἰδηῖς Δηλαδήν. ἐπὸ δὲ λέγω υἱοῦ, ὅπ-
 πατεστιν ὁ ροντὶς δειπνός. messis spiritualēm ait jam adesse, il-
 lam alteram non item. Theophylacti verba illa, ὁ δειπνός εὐ-
 τῷ τιλεψίν τινά της Χριστού, non sunt ita intelligenda, ac si di-
 xisset, triens anni ille in q̄o messis habetur jam adest, (qo modo
 Theophylactum Camerarius itidem explicat) sed intra tri-
 ensem anni, sive spatiū q̄adrimestre messis tempus ad futurum
 est. Maldonatus primus, opinor, censuit proverbium fuisse
 Iudeis familiare; ab otiorum hominum voce desumptum, q̄i
 eum sementem jam fecissent, q̄asi nihil usq̄e ad messem. i.e. n̄ q̄e
 ad longum tempus, haberent qd magnopere agerent, dicere so-
 lebant. Adhuc q̄atuor sunt menses usq̄e ad messem. plerunque
 enim, inter eum mensem q̄o sementis, & eum q̄o messis. siebat,
 erant q̄atuor menses. siebat enim sementis mense Novembri, mes-
 sis Aprili exente; inter q̄os duos menses q̄atuor erant, Decem-
 ber, Januarius, Februarius & Martinus. q.d. hoc vos soletis de
 corpore à messe dicere; sed de spirituali, ad qam vos jam mis-
 surus sum, non potestis. Qanquam idem refert, doctum qen-
 dam q̄adrimestris spatiū nomine tempus breve admodum signifi-
 cati voluisse. q̄asi diceret Christus, Vos ipsi indicatis tempus
 jam esse, ut de futura messe cogiteris, cum diciuis, non nisi q̄a-
 tuor menses usq̄e ad messem superesse. Verum havd absurdè
 censet ipse, sensum istum Christi menti esse planè contrari-
 um. Cui adjici potest, q̄adrimestre spatiū, cum sit anni
 triens,

triens, messis autem singulis annis recurrat, pro tempore brevi incommodè nimis usurpari. De proverbio autem, qod Maldonatus habet, cum autore caret, tum contradicere videtur Maronianio illi,

— *redit agricolis labor actus in orbem,*
 qo significatur etiam inter sationem messémque laboris jugis
 materiam terræ cultoribus nunquam deesse. V.C. Sam. Peti-
 tus eclogar. Chronologic. l. I. c. 12. proverbiale istud usurpasse
 vult Judæos de frugibus serotinis, ἐπ τετέφυλῳ οὐδὲ διεργῷ εὔχεται. i. adhuc supersunt menses quatuor, messisque tempus ad-
 erit. cum enim mense Iyar non ita matruissent fruges, ut pos-
 sent meti, dicebant superesse adhuc anno vertenti absolvendo
 menses quatuor, intra eos māturescēt fruges & metentur. annus
 is a Tisri incipiebat, qod erat caput anni frugum & plantatio-
 num: mense igitur Iyar quatuor adhuc menses supererant, in-
 tra eos fieri debebat messis, at Christus, qd cum suis ista mense
 Iyar logebatur, dicebat, non esse qod dicarent, qas̄i serotinis
 frugibus, ἐπ τετέφυλῳ οὐδὲ διεργῷ εὔχεται. nam jam ma-
 turerant fruges, οὐ αἱ χάρες ἀδυγαὶ εἰσι τοις διεργοῖς οὐδὲ
 qibus verbis indicabat, matruisse frugem spiritualēm. Atq[ue],
 o vir πολυμαθίσατε, qo modo tibi convenias ipse, non video,
 qd suprā dixeras, Certe falsum constat ex iis qd addit Domiu-
 nus, quatuor superesse ad messem menses, subiungit enim, ἐπ
 ἀδυγαὶ εἰσι τοις χάρει. instabat ergo messis. Etenim si de messe
 alia dicuntur ista, qod & ipse agnoscis, nec inficias iturum
 qonqam havd frustra Origenes affleverare est avsus, qomodo
 messem eam instare ex his verbis elicitur? cum intra spati-
 um contractius multo qām est quatuor ab Iyar mensium, mes-
 sis tota consummabatur, etiam frugum qām maximē serotini-
 narum, qum vindemia etiam ante Tisri medium absolvetur.
 Levit. c. 23. v. 39. & Devt. c. 16. v. 13. itaque festum Pen-
 tecostes, qod in messem Sivan incidebat, dicitur וְיִזְבַּח בְּנֵי
 Exod. c. 23. v. 16. festum messis, qia frugum messe jam confe-
 stā celebrabatur; festum autem Tabernaculorum וְיִזְבַּח
 festum collectionis, qod fructibus quoq[ue] jam collectis, vinōq[ue]
 ac oleo confectis, habebatur. Exod. c. 23. v. 16. Parameiodes
 esse consentit D. Dievsius in animadvers. in Evang. sed vule
 cā locutione, qas̄i sententiā consolatoria, usos Iudeos, jam jacta

in terram semine, ἐπ τελεόμηνος θεοῦ, καὶ ὁ θεοῖσμος ἐρχεται. adhuc menses quatuor, & messis aderit. nam Iudeus, inquit, aratio fiebat mense Marchesvam, satio Cislev, messis Nisan medio. ita inter sationis & messis tempus qadrimestre fere spatum intercedebat. esse ergo perinde ac si dixisset, Tritum hoc apud vos dictum est; sed cuius nunc nullus usus est. neque enim ians quadriimestris spatii morā opus est, ut expectetur messis, cum regiones ianae ad messem aliae sint. Verum qam ille præscriptionem adhibuit adversus D. Hejnisi interpretationem, non ligere scil. solitos Iudeos in trientes istiusmodi annum dividere; aut trientem illum peculiariter ita nominasse: eadem adversus cum ipsum, tum & reliquos illos, qui proverbiale loqendi genus hic comminiscuntur, ut licebit; nihil ab eis produci, unde constare possit, tritum apud Iudeos dictum istiusmodi fuisse. Qid est autem opus ad ejusmodi vel commenta, vel conjectamenta divertere, cum simplex sponte se in oculos ingerat sensus? ad messem scil. naturalem, temporis spatum satis longum superesse, spirituale verò jam instare. Ita ex antiquis Avgustinus in Joann. tract. 15. quem Beda, Hugo, & Hemingius ἀνταλέξει transcriperunt; *Vos quatuor menses computatis usque ad messem; ego aliam vobis messem albam & param tam ostendo.* Cyrill. l. 2. c. 106. "Ωρα μὲν λόγῳ χριστῷ ἐπειναι τοὺς κυρίους, ἀφίσιαλης δὲ καὶ νέος πατεριάτων ὁ οὐδαέμος μόνος μὲν τὸ αρέρης ἔξιστες κυρίοις τοιαύτων μηδὲν δυπένοντι Θεοῖς οὐ περιζελθεῖται ποιεῖς περισσοτέροις πολλοῖς; ἀλλαγὴν τὸ δὲ γῆς φραγμάτων οὐ τὸ σταυρός διφερεῖ μηδὲν ἀνοχλεῖσθε, τὸ πεδιματικὸν ἄναξτρεῖται πολλοῖς, ὅπλονδινούσια μὲν, δὲ τὸ ἀλανα βασιλέων μὲν οὐδὲτο, καλεῖται δὲ λοιπὸν ἐφ' ἑαυτῷ τὸ ἀμυντεῖς Κίσαρε. Hibernum adhuc tempus fuerat, viridesque ac novelli culmi vix speciem horrescentem arvis induerant. ac spatum qadrimestre ubi cursum suum confecerat, fore ut in messoris manus incidenter, expectabatur. Caterūm vos, inquit, à rebus terrestribus mentis oculo pavilisper dimoto, sata spiritualia contemplamini, flavescentia horrenum appetere, & falcam messoriam poseere. Theophilus in Thoma Catena; Nonne dicitis, qđ adhuc quatuor menses sunt, & messis venit, scil. materialis. ego autem dico vobis, qđ messis intelligibilis adeſt. Verum is Theophilus, puto, est Theophylactus. Nec aliō abscedunt Chrysostomus & Euthymius.

mius. Ex recentioribus, qorum pars maxima eodem concedit, disertè Nic. Liranus in Joa. 4. *Licer tempus messis corporalis adhuc distet; tamen tempus messis spiritualis jam instat.* Jo. Ferus in Joa. c. 4. *Vos dicitis messem procul absesse, qatuor scilicet mensibus: at ego dico eam prope adesse.* At de messe agrerum hoc dicere non potuit, à qd, ut ipse fatur, adhuc toto quadri mestri spatio aberant. de spirituali igitur messe loquitur, qd per Evangelii predicationem perficitur. Rod. Galterus in Joa. homil. 31, Mart. Chemnitus harmon. Evang. c. 32. *Vos dicitis, inquit, jam qatuor menses restare ad messem. ego autem dico vobis, spiritualem Evangelii messem jam instare.* Et Corn. Janse nius concordant. Evang. c. 23. *Vos dicitis, post qatuor menses venturam messem: ego autem dico vobis, jamjam instare messem Evangelicam: regiones enim jam albescere ad messem. i.e. paratos esse homines ad recipiendum Evangelium, per qd colligantur in horreum Domini.* Thomas denique Cajetanus. Hinc supputari facile potest; qd Iesus novem menses vel circiter post paschā mansit in Iudeā, nam qadrimestre ante messem hys male tempus est. Et qia in regionibus illis præcoces sunt fructus terra, computando messem sole existente in Geminis, consequens est, qd sole existente in Aqario vel circa, hec dicta fuerint. Appositè admodum, nisi qd missis tempus justo serius pavlo constituit, qd sole in Ariete existente, mensis Nisan medio ordiebatur, ut ex frugum primitiis, ad festum Paschale oblatis, pater, Levit. c. 23. v. 5, 6, 10, 11. & Deut. c. 16. v. 9. in Tav ro existente, mense Iyar toto servebat, in Geminis existente, mense Sivan medio ferè consummabatur. Certe manifestam antithesin Dominus instituit inter messem hanc & illam alteram; cujus venustatem gratiamque tollunt proslus, qd circa messis hujusce tempus hoc dictum volunt. Ut fru stra quoque fuerit Origenes, qd inde interpretationi sue planè absolve & à Christi mente remotissimz firmando, rationis speciem saltem aliquam avcupatus, idèò in utroque membro allegoriam latere contendit, qia in altero reperitur, cum & tempus temporis & messi missis disertè opponantur. Proinde cum V. C. Joz. Scaligero de emendat. temp. l. 6. statuendum videtur, circiter mensem Tebet hoc à Christo prolatum, à qd ad messem Iyar, qd messis servere solet, qadrimestre spatiu-

tium intercedit. Nam qod Vir doctissimus inde colligit, statem fuisse, qia Christus æstu fatigatus ad fontem desededit Joan.c.4. v.6. id verò non tam ab æstu; qam ab itinere factum esse poterat. Ut nihil etiam hac in parte sit, qod à sensu simplici obviq; defletere svadeat; qod cogat verò multo minùs. Caterum in hanc partem peccant crebrò viri etiam maximi, dum ad rationes suas scripta sacra trahere satagunt, cum ad ista sua potius exigere debeant,

Πρότερον πέπλον πέπλον, μή τι πέπλον πέπλον σάθησε
uti carmine proverbiali monuit Avtor gravis in commenta-
riolo de profectus indicis.

C A P. VIII.

Hymni 18. commat. 34. pedes cervini, qà ratione usurpati.
תַּרְבִּיר tam cervi, qam cerva. Animalium nomina Hebreis
שְׁנֵיר et Gracis pariter. ita illis **חֲרֹבָה** & **אֲחַדְנוֹת** De
Ione pisce Iajri nugamentum. ita **וְעֶזֶב** onager. Ier.2.24. ubi
lapsus Piscator. ferus, unde **תַּרְבִּיר** leones, Zeph.3. 3. De
ntroq; sexu, ἡ ἀλεφ, ἡ ἔλαφ, crebrùs Graci. Ex Aristotele
corrindens Plinius. Elaphoentis monti fissis avribus
cervi. ἡ ἄπτη, ἡ πύλη, &c. non Dorum, aut Atticorum
duntaxat. Ubi cervi cornua abjiciunt, Proverbium unde.
cervos cornua defodere, creditum; utrumque an alterum, atq; ex
bis utrum. cervorum generi masculo duntaxat cornua.
licentiā poetica cerva cornuta singitur; qod cum veritate
conciliare frustra satagunt. Cervos & apes in Africā
haberi, prisci negant. Maro tamen, cervorum agmen in
partibus illis Ænea oblatum. id Servius ut excusat. utrumque
genus in regionibus illis hodiè deprehendi. De hederā &
oleā, qid veteres tradiderint. Gaza Theophrastum perperam
habuit; sed & Plinius. Evripides ab Eliano notatus, de
noctu in Cretā; Statius à Scaligera, de cypresso. Alpinā;
Herodotus ab Aristotele de aquilā bibente. ἀνδρα τὸ γαματό-
ρυχα. Albi, montes Cretici. Alpes Gallis, montes alti qiqe.
India nobis terra, & à nobis, & à se invicem longissimè
diffusa.

dissite. Qe ex Herodoto Aristoteles, in ejus scriptis jam non parere. Muresus qd in Cicerone notarit.

Occurrit aliquoties in scripturis sacris proverbialis qdā formula, qm & V.C. Jo. Drusius observavit, & in Proverbiorum suorum classis 2. librum 5. conjectit loco 54. **רְגָלִים כַּאֲלֹת** cervinorum instar pedes. Reperitur ea in Davidis hymno διηρύκιῳ καὶ ιυχαιεικῷ Histor. Reg. l.2. c.22. v.34. & in libro Hymnorum Hymn. 18.v.34. sed & in Habakkuki cantico v.18. Formulā autem hac qidam consistendi firmitatem designari volunt. in qibus est Salomon Jajrus. ut eodem spectet qd id qd seqitur, versu 37. *Et non nutarunt tali mei: qidam strenuitatem in hostibus, tanquam serpentibus, concuplicans & conterendis;* in qo Theodoreetus ferē folus est. sed qj à commatio 41. suffragium habere videatur, qo loco David hostes suos pulveris instar comminuisse, *ut in instar conculcasse perhibetur.* at alii plerique velocitatem, celeritatem, agilitatem intelligi volunt: atq; ita Chaldaeus, & Levi Persimides. celeritatem verò sive agilitatem q; sic sumunt, explicant, vel eam q; in hostibus veluti venatoribus, fugiendis, qd iporum impetus effugiat, ne eum illi assequantur, adhibetur; & sic David Camius in Reg. l.2.c.22. cui Evthymius, sed mysticè interpretatus, accedit. vel eam, q; rupes cérvi ascendunt, & loca inaccessa, unde venatores cum contemptu qodam despiciant. & sic Areas Montanus in Habak. c.3. cui suffragatur, qd statim subjungitur. *Et super excelsa mea me statuis.* Vel eam, q; fugam impudentia, lamæ, cavdices, vepreta, & similia, transiliuntur. qo modo Avgustinus, sed & q; Hieronymi Prosperiq; nomina prferunt, sed allegoricè, interpretantur: vel eam etiam, q; ad hostes persequendos sit usui; qo modo in eundem locum & Camius. cui astipulatur, qd versu 36. *hostes meos insecutus & asscutus sum.* Vel eam deniq; q; in arcibus munitissimis ac propugnaculis excelsissimis etiam transcendendis, exercetur atq; exeritur. qd inclinant è nostris Calvinus & Mollerus. favetq; eorum sententia, qd prius dixerat, vers.30. *ope Dei mei murum transilio.* Ego simpliciter sumendum existimo, & loca munitissima cum celeritate ac facilitate eximiā superandi

occupandiq[ue] facultatem aytumo eā īmagine adūbra-tam.

Verū q[ua]eritur, cur קָרְבָּלָה cervus, potius q[ua]m כֵּרֶב cervos dictum sit. Atq[ue] in hoc nodo solvendo frustra se torquent nonnulli. Jajrus enim, qem ad firmatatem tetulisse diximus, crura rectiora, & ex consequenti firmiora, vult esse in cervino genere foemellis q[ua]m masculis; sed nullā id vel specie probabilitatis. alii, in qibus est Areas Montanus, agiliores opinantur esse cervis masculis ceras, q[uo]d cornuum pondere nullæ prægraventur, qod idem & de ariomade & onagro frustra D. Camius, in Jer.c.2. v.23,24. foeminas maribus esse velociores. qanqam cornuum ratio in his locum non habeat. At mihi verò קָרְבָּלָה nomine, etiamsi formula sit sc̄iminea, sexus uterq[ue] promiscuè designatus videtur. sicut & οὐρανός nomine, cum tamen foemininum sit, tam asini q[ua]m & asinæ comprehenduntur. Genes.c.12. v.16. Job.c.1. v.3. &c.42. v.12. Sed & קָרְבָּלָה singulare, cum formam præferat masculinam, עֲשֹׂו; tamen & ipsum adhibetur. Itaque in Balaamī historiā Num.c.22.v.23,25,30,33. verbis foemininis junctum identidem reperitur. qod & idem de voce קָרְבָּלָה patet, ex Exod.c.13. v.13. ubi תְּמִימָה וְאַתְּ אַפְּרִירא asinæ apertura asini, dicitur foetus is, q[ui] asinæ vulvam prius recludit. Neqe est idcirco necessarium, qod Euthymius, & post Euthymium Jansenius concordantia c.120.volunt, apud Zachariam c.9.v.9. vocabulo isto asinum, non asinam designari, qia nomen Hebraicum formam habeat masculinam. nam qod cum Ribera in Zachar. tum & Jo. Piscator in Matth. Evang. observarunt; refelli-tur hoc ex Histor. Reg.l.2,c.19. v.26. ubi Mephibosheth Da-vidi Regi, *Dixi, inquit, לְהַחְזֹר וְאַרְכֵב עַלְיָהוּ* accingam mihi asinam, ut supē eā veher. nisi siq[ue] adeo sit Ar-eadicus futurus, ut dicat asinum Mephibostethum accingi voluisse, q[ui] asinæ scil. posset veher. q[uod] modo Jajrus, cum apud Jonam legisset, c.1.v.17. preparasse Deum קָרְבָּלָה pīcem magnum, q[ui] Jonam deglatiret; & rursus c.2.v.1. supplicasse Deo Jonam ex visceribus קָרְבָּלָה pīcis: ubi forma sc̄iminea usurpatur: duos inde nobis pisces exculpavit, marem alterum, alteram foeminnam. ab illo Jonam pīmo exceptum, cum in ventre pisces spatiū satis amplū inveniret, ad orationem ani-

animum non adiecisse. at cum Deus pisci illi mandasset, ut in foemina forma os captivum suum evomeret, tum demum in angustiis jam constitutum, de liberatione sui Deum interpellasse. Verum advertisse debuerat Judæus, qod c.2.v.10. sequitur, *mandasse Deum* ¹⁷ *pisci*, (ubi forma masculine denuo occurrit) captivum suum ut emitteret. ita pari ratione, non duos tantum, sed tres pisces communisci licuerit; marem, qd primus vatem absorperit; foeminam, qd à mare rejectum exceperit; marem alterum, cui illa denuo tradiderit. ut datatim, tanquam pilâ, Jonâ pisces illi luserint, sunt verò ista sartoribus suis dignissima nugamenta. Animalium vocabulî citra formationis respectum, nunc de meliore, nunc de seqiore sexu, utuntur scriptores sacri. qod ad Jer.c.2. v.24. Camius obseruat; qo loco, cum nomen ipsum, tum & attributa formam masculam habent, qum tamen de foeminae ciente marémque fœstante agatur, nec animadversum id, cum descriptoribus Judæis variam exhibendi scripturam, tum & Scholiastæ eruditio, contextum divellendi, occasionem præbuit. Nec exteri secus. Grati enim in qibusdam masculineam formam frequentius, in aliis foemineam familiarius usurpant. De elephante Aristoteles *istor. animal.* l.6.c.27. ὁ δὲ εἰλέφας ὄχεται καὶ δύσις τὸν οὐτόν. *Elephas in it & initur ante annum vicefimum.* Et l. 5.c.14. Ὁρ δὲ ἡ γυναικονομοίον, τέτη μάλιστα καὶ ἀπότελει. qem impleverit, sive impragnaverit, eum non attingit denuo. ubi aperte de seqiore sexu agens, formulâ usus est masculine. qo modo de eqd à Phormide representatâ Pavlaniae *Eliac.* 1. Οὐτέ δέ τινες, λέγοντες τὸν Ἰππομαύρον λέγοντες τὸν Ἡραῖον γένονται. *Iste est, cui, ne Elei ferunt, Hippomarus immixtum est.* ex qo loco V.C. Cl. Salmasius in *exore*, *Pliniani* apud Theocritum *idyll.* 2. pro Ἰππομαύρον φύλον δε, legendum contendit, Ἰππομαύρον φύλον δε, &c. ut ad statuam dictam respectum sit. At contrâ de cervis, prout & Hebræi, genere foemineo utuntur crebrius. Sic enim (ut LXX. præteream, qj articulum, siqem, foemineum præfigunt, ubi de cervis verba habentur, *Deut. c.12. v.22. Hymn. 42.v.1. & 104.v.19.*) philosophus idem, ne longius abeatmus, operis ejusdem l. 6. c. 29. *Ἡ δὲ θηλατὴ τὸ πτερόν τοῦτον, καθάπερ εἰλέφατος.* *Cervus* coitum perficit, prout supra dictum est. Et mox: *Ἐπεὶ τὸ θηλατή*

τῷ ἐλαφίσθι καλύπτω ἔλαφος πάσαι τὸ δὲ ιχθυόμενον εἰσιν. In monte Elaphunte cervi omnes avribus sunt fissis. Ita enim Plinius rectè vertit, cervi, non cerve, qo modo & apud Hymnographum Vetus interpres hanc malè, cervorum, non cervarum, pedes reddidit. nec nostris harts seet, qm̄ bides seet reddere minus liquerit, qo modo Zeph.c.3.v.3. מִתְּנַשֵּׁה תְּרַנָּא Græcum Latinumq; pariter secuti, vertunt, roaring long, qum tamen vocabulum eo loci usurpatum formam foemineam præferat. Qod autem apud philosophum Leonicus & Camotius, pro ἐλαφίσθι, substituunt ἐλατίσθι, tanquam ab abietibus monti nomen id inditum sit; qia forsitan apud Plinius 1.8.c.58. montem Elatum offendaverant: ex Aristotele potius corrigendum Plinius videtur; & Elaphuntem legendum: qod etiam malim, qm̄ Elaphum, qod ex Strabonis ac Ptolomei auctoritate reposuisse Longolius perhibetur. Ceterum usum hunc foemino genere usurpandi οὐτον, οὐ πάλον, ubi de masculis est sermo, qomodo Theocritus idyllo dicto.

τῷ δὲ δὴ πάσαι.

Καὶ πᾶλος μάκρος ἀνέστη, καὶ δυάδις πάποι.

— istic in montibus omnes

Perciti aguntur egi celeres pullige furore.

& οὐδὲ ἔλαφος pariter, qo modo proverbium vulgo jactatum habet, cuius meminit Aristoteles 1.9.c.54. "Οτι αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. ubi cervi cornua abiciunt sua; Dorum esse asserit Cl. Casavbonus, Atticorum Jo. Drusius. certè apud scriptores omne genus, tam q; fert, qm̄ q; soluto sermone sunt usi, frequentissimè deprehenditur. Proverbium verò qod attinet, inde tractum dicit Philosophus, qod cervi εἰ τίνους χαλεποῖς καὶ δυσέδροποις, in locis inventu difficultibus, vel ut Plinius 1.8. c.31. inviis, cornua deponere conserverint. Plutarchus verò libello de Pythie oraculis, Proclei tyranno, q; Timarchum Athenensem, imperfectum prius fiscellâ conclusum submergi procuraverat, de rebus suis consulenti, redditum refert oraculum, eo proficeretur, ubi fiscellam illam deponi fecerat, vel διπλα τὰ κέρατα ἀποβάλλει οὐδέλαφος, ubi cornua sumum cervus abicit; ex qo, inquit, intellexit sese aut submergendum aut defodiendum voluisse Deum fatidicum. eo nigrum qod cornua, ubi depositerint, defodere cervis sonnenne

lenne sit habitum. Ita Oppianus Venatic. l. 2.

• Ή γέ σύχιδνον καρέων ὄρης πούρτων,
Βόσπον δὲ καὶ γάιαν ὄρυξαμών τελέσαται.
• Temporibus ramosa suis ubi cornua ponunt,
In terrā defossa solent sepelire cavaτā.

At Plutarchus non *cornua*, sed *cornu*, qasi alterutrum duntat, defodi dicit, q̄i & loco prius adducto subjungit, oī γέ ἔλαφον προτερήποτε καὶ ἀφίζεται λαβεῖν γῆς, τὸν εὐπίση, τὸ κέρας. Et *Sympo*. l. 7. c. 12. τὸ προτεραθμόν ιστὸν τὴν ἔλαφου κέρας. nec deerit forsan, q̄i Oppianum pariter capiendum statuat, ut *cornua* pro cornuum altero dixerit, q̄o modo *ad navis latera*, pro, ad latus alterum Jona c. 1. v. 5 dictum alibi observamus. Ceterū de utro cornu, dextro an sinistro intelligendum sit, id verō inter narrationis hujuscē avtores havd perinde convenit. Etenim Aristoteles, ubi adagii supra dicti meminerat, *cornu sinistrum* defodi testatur. Λέγεται, ὡς τὸ δευτέρῳ κέρας ἀστεῖς οὐδέποτε. ἀποκρύπτεται γάρ αὐτῷ, ὡς ἔχον πνεῦ φαρμακίαν. Ac Plinius, q̄i Aristotelem transcriptissime videtur, qod de *sinistro* ille, *de dextro* pronunciat, l. 8. c. 32. *Dextrum cornu negant inveniri, cetero medicamento aliqo preditum, defodi ab eis putant.* Solitus, q̄i Plinium passim sequitur, c. 19. ē *cornibus quod dextrum fuerit, efficacius ad medelam.* qanquam defossionis (qod mirum) non meminit. Theophrastus itidem in fragm. *de animantibus inividis*; Καὶ ὁ ἔλαφος τὸ δεξιὸν καπρύποτες κέρας, πρός τὸν δὲ φρύνον φρύματα, καὶ περὶ ἅλλα πολλὰ χρήσιμα. Et ex Theophrasto Alianus *de animali*. l. 3. c. 17. οἴδε καὶ ἔλαφος τὸ δεξιὸν κέρας ἔχον εἰς πολλὰ ἀγαθά, καὶ μέν τοι καπρύποτες δύτε &c. Et Antigonus *in histor. mirab. congerie* c. 24. Τὸ γέ τὸν ἔλαφον τὸ δεξιὸν κέρας καλορύσων. Ηδὲ γέ τὸ έτος πολλοῖς χρήσιμον. Qin & Aristoteles (si. is saltēm fuerit, qod non immerito ambigitur) *in relationibus mirandis* c. sed ad cervos Epitoticos restringens; Tāc ēτ *Ηπίης ἔλαφος καλορύποτες φασὶ τὸ δεξιὸν κέρας.* Verūm de lite istā componendā, non est qđ multum laboremus, cum merum sit. figmentum, q̄omodo cunque libuerit sumere. nec defodere cornua sua cervos conservisse, & utrumque pariter obvium deprehendi, experientiā jugi compertissimum habetur.

Sed, ut ad prius proposta redeamus, τὸν δέκανον nomine etiam.

cervum masculinum venire, claret apertissimè, cum ex diverso
 illo, tum ex auctoribus illis supra citatis, q̄i de cornua abjecen-
 tibus pari modo loquuntur: siquidem, ut philosophus l.4.c.11.
 κέρατα θλαφθεῖσα ἔχει. cerva cornua nulla habet. Et Pol-
 lux l.5.c.12. §.2. τὸ ἐλαφων ἀκέρας οὐ θλεῖται οὐδὲ ἀπόλλος κέρα-
 φος. è cervis fœmina cornuum est expers; mas solus gerit
 cornua. Frustraque est V. C. Conrad. Rittershusius, qod ad-
 agium refungi, & pro aī θλαφοι, οῑ θλαφοι legi postulat; etiam si
 Plutarchi lectio, (qod is tamen havd advertit) mutationi e-
 jusmodi favere videatur; cum & præter Aristotelis codices
 hac in parte consentientes, Zenobius, Svidas, Apóstolius in
 paramiarum collectaneis reclament, (nam Diogenianus articu-
 lum supprimit) & locutio ista scriptoribus pricipuis qoqe
 opidò qām familiaris existat. Nec frustra tamen ait Aristoteles
 poetic. c.25. havd ἀραιάδημον prouersus censem, siq̄is, licet
 per ignorantiam, cerva fœmina cornua poeta tribuerit; ait
 Pollux hoc nomine Anacreontem perstringit, tanquam minus
 commodè locutum, qod οὐ θλαφων κέρατα dixerit: qod V.C.
 Salmasius frustra eluere conatur locutionis istiusmodi privi-
 legio; non facturus, si dicti Anacreontici meminisset: sed
 nemo unus aut omnia videt, aut q̄e novit, semper in animo
 habet simul universa. illud vero nobis exhibet cum Elianus
 de animal. l.7.c.39. tum & Pindari Scholiaستes ad Olymp. o-
 den 3. his verbis: Αγανάκτης, οἴδετε νερέρην νεοθήλεα γαλαθίων. δε τοῦ
 οὐλαίς κερόσαντες νεοθήλεας νεού μετέρες εποίειν. aperte dicit
 hinnulum à matre cornutum relictum. ut nullus sit tergiversati-
 oni locus relictus. itaque q̄o vitio huic medicinam faceret,
 Zenodotus ἐργάσαντis pro κεράταις ibat substitutum; sed Ari-
 stophane Byzantio omnino refragante. Qnimò non Ana-
 creontis solius hic error est; sed cum plerisque illi poetis
 communis. οι μέντοι πανταὶ πάντες, κέρατα ἔχεις ποιῶσιν. Poe-
 ta omnes, (inquit Scholiaستes ille) cervis, etiam fœmellis, cor-
 nua tribuunt. Sic Pindarus, χρυσόνεγγενέλαφον θύλαια, cervam
 avricornem fœminam, Evrytthei ab Hercule adductam ait.
 qo epitheto eandem ab Eriphide qoqe in Temenidis insigni-
 tam docet Elianus. q̄i & ex Iphigenia ejusdem versus qosdam
 profert, in ea fabula jam non extantes, qibus Agamemnoni
 scil. pollicetur Diana, θλαφον κέρατα, q̄e Iphigenia loco ma-
 etaretur,

etaretur, à se iri substitutum. Sophocles item, (qod & Pollux notavit) cervam Telephi nutricem nuncupavit : quam & eo modo olim depictam passim avtor est Scholiastes. qui idcirco vanis conjecturis incassum contendit, verisimile esse etiam hoc genus fcmellas ejusmodi aliquibus in locis deprehendi. nec avdiendus Ælianuſ, q̄i contra omnem experientię, & prisce & præsentis, quotidiana etiam, fidem, ex poetarum dictis istiusmodi contrarium evincere imprudens conatur. qod est ex poesi historiam corrigere, ex figmento veritatem, qanquam nostris temporibus cervam cum cornibus viſam in Gallia testatur Jul. Scaliger poetic. l. 3. c. 4. q̄i tamen hoc Callimachus, objectum ingenuè magis excusat, tam poetæ licuisse cerva cornua tribuere, quam *avrea* eadem facere. Qod idem utrumque & Val. Flaccus admisit Argonaut. l. 6. v. 72. verbis illis,

Omine fatidica Phyreus movet agmina cerva.

Ipsa comes, setis fulgens & cornibus avrejs.

Ac proinde in adversariis l. 29. c. 25. Turnebus obſervat Latinos poetas Græcorum hac in parte etiam vitia imitatos. præfertim cum non in hoc solo poeta, etiam primatii, ab historiæ veritate, rei que ipsius, quam in manibus habent, naturâ ac proprietate quandoque recedant : qod nec Æliano ipſi incompertrum, uti mox videbitur. In hoc ipſo, de qo nunc agimus, animali, peccasse censetur Latinz princeps poesis, qod Æneid. l. 1. cervorum agmen in Africâ Æneas faciat oblatum : cum Africam cervos gignere neget Plinius l. 8. c. 33. Cervos Africa, inquit, propemodum sola non gignit : de Libyâ faktem conſtanter idem tradant, Herodotus l. 4. Aristoteles biſtor. animal. l. 8. c. 28. Antigonus mirabil. c. 11. hanc autem Africæ partem, Libycas nempe oras, accessisse Æneam narrat poeta. frigidæ enim frivolaqe sunt satis Servii excusationes ; vel cervos pro feru qibuscumque dictos ; vel heroica tempora respexisse poetam, qibus omnia ubique nasebantur ; juxta illud ejusdem,

omnis feret omnia tellus.

Qanquam, qieqid tradant veteres illi, nunc dierum multos in Africâ cervorum greges paſci compertum est : qod & ad Plinium Dalechampius momuit : idemque fiderem mihi affirmarunt.

marunt ad mensam è Mavris ipsis, nota melioris nonnulli, qui à Rege Marrucosio ad nostrum hoc, qo ista literis manda-
bam, anno missum legatum affectabantur. Qin & qod auto-
res iudicem sues agrestes in Libyā reperiri negant, (qod de A-
rabiā etiam Plinius prodidit l.8.c.52. *suillum genus ibi non
vivere*) id verò falsissimum esse testantur navtæ ac mercato-
res nostri, qui suum agrestium venatu, dum in eis partibus
moram trahunt, sese frequenter admodum exercent. Illud
tantum Veteres illos excularit, si dicatur illorum temporibus
fortè, nec cérvos, nec sues in Africā viros, seculis post aliquot
eō pervenisse. qo modo, (ut de oleā nihil dicam, qia falsissi-
mum esse ex sacris literis constat, qam Herodotus l.5. ex quo
rundam sententiā refert, in Atticā regione solā olim exti-
tisse) de Hederā, Plinius l.16.c.34. *Hedera jam dicitur in
Asia nasci. negaverat Theophrastus; nec in India, nisi in
monte Mero. qin & Harpalum omni modo laborasse, ut sereret
eam in Mediā, frustra.* Verū Theophrastus hoc non dicit;
sicut nec, qod interpres doctissimus Theodorus Gaza expres-
sit, cujus post avtoris verba versionem dabo. Sic itaque The-
ophrastus *histor. plant. l.4.c.4.* Κατὰ δὲ τὸν ἐλάτην καὶ φασιν εἶ τὸν Α-
σιακὸν τοῦ ἀρά τὸν Συγιας ἀντὸν δεδῶσιν περθ' ἡμερῶν· ἀνὰ δὲ τὸν Ιν-
δὸν φανέναι, καὶ τῷ ὄρε τῷ Μηρῷ καλέμενοι· — τὸ δὲ ἄλλον εἰ μη-
δίᾳ μύρον· — καὶ τοῖς γε διεφιλοποιεῖν Ἀρπαλότες τοῖς αὐτοχθόνοις
τοῖς τοῖς Βαβυλῶνι φυτεύων πολάκις καὶ φραγματεύοντες· αὖ-
τὸν δὲ ἐποτει πλήρην. ἐπίδειναλο ζεῦ, φασε τὸν εἰ τὸν Ελλάδος.
At Gaza: In Asia hederam, & abietem parte superiore Syrie,
itinere à mari quinque dierum, enasci negant: sed in India vi-
sam in monte, cui Mero nomen, affirmant. — Harpalus verò
in Mediā tantum locare eam contendit, serendo sape hortis Ba-
bylonis, & curiose colendo; sed nihil efficere potuit. hec enim
nullo pacto vivere valebat, scitis religa qe è Greciā sunt adver-
ta. Verū nec in Asia nasci hederam negat Theophrastus,
nec apud Indos in Mero monte solo reperiri affirmat. qod u-
trumq; Theophrasto Plinius affingit. imò in Asia partibus
qibusdam nasci tradit, & cum apud Indos, tum speciatim in
monte illo, deprehensam. Qin nec Harpalum in Mediā, qod
Plinius ait, serendam, sed frustra, curasse refert; qum ibi
sponte provenire narrat: & multo minus, qod Gaza, in Me-
diā

dia eam tocare contendisse, serendo in hortis Babyloniis. qd enim Mediae, quam Ponto (Caspium, opinor, voluit) adjacere Theophrastus ibidem asserit, cum hortis Babyloniis in Chaldaea sitis? Negat Theophrastus, ex aliorum relationibus vulgo receptis, aut hederam aut abietem in Asia partibus, qd Syria superiora continent; aut in aliis etiam ejusdem regionibus, Media solam exceptam, nasci: nam de Indis prius dixerat. De hortis Babyloniis, ex Theophrasto, idem narrat Plutarchus *Sympo.* l.3.c.2. & in *vit.* Alex. de Mediâ nihil. Nam qd Asia hederam, Syria parti alicui abietem ex Theophrasti mente negatam Gazam versio insinuat, id auctoris contextus nullo modo admittit. Ceterum Maroniano errato, (si fuerit saltem) geminum admississe observat Elianus de animal. l.5. c.2. Evripidem, qd in Cretâ noctuam Polyidi conspectam facit, qum in Cretâ noctuam nec nascantur, & aliunde inveniuntur mori perhibeantur. Sic enim & Plinius l.10.c.29. & ex Plinio Solinus c.11. Statium pariter poetam non ignobilem notat Jul. Scaliger, poetic. l.6.c.6. qd Cupressum Alpinam dixerit, cum in eis cceli plagis cupressus nulla nascatur. locus habetur *Thebaid.* l.6.v.851.

— *Alpini veluti regina Cupressus*

Verticis. —

qanquam qd forsitan poterit, *Alpini* Statius *verticis*, an *Albinis*, dixerit, à montibus nempe, qd *Albi*, ἀλβοὶ Græcis nuncupantur, Creticis, hos enim cupressis abundare refert Plinius l.16.c.33. post Theophrastum l.4.c.1. sed minus id verisimile, qia *Albos* qd Plinius appellat, Græcam potius eo vocabulo appellationem exprimere, qm Latinis familiarem insinuare volebat. Itaque & Bernartius ad illud Stattii: *Attigit, ut videtur, Papinius hic guttam è flumine Lethes. nam in Alpibus nusquam cupressi. nisi forte speciem pro genere posuit; qd non inepte affirmare possumus.* Vult poetam *Alpes* pro montibus qibusvis celsis posuisse, qo modo regiones remotiores tam *Orientales*, qm & *Occidentales*, licet pelago vasto à se invicem dissitas, communi appellatione, sed qz unius tantum *Orientalis* origine suā peculiaris sit, *Indias* vulgo nuncupamus. Servius certè ad *Eneid.* l.10. omnes montium altitudines à Gallis *Alpes* vocari tradit. Sed & ne poetas folos tan-

gamus, Herodotum Aristoteles *histor. animal.* l. 8. c. 18. reprehendit, qđ agilam in Nini obsidione bibentem inducat, qum nī γαμήσαντα ἀποτελεῖται existant. Illud obiter moneo, in Herodoti scriptis, qđ supersunt, istud neviqam reperiri, qđ lib. 1. qidem Ninum ait à Cyaxare expugnatam, modūmque alibi fūsius narraturum pollicetur; sed in eis, qđ habemus, nūsqam id præstisso deprehenditur. Ceterū ἀρισταὶ isti usmodi non in Euripide, Plavto, Marone; Nasone, sed Ciceronē qoqē ipso, nonnulla deprehendisse gloriatus, (ut de aliis nihil adjiciam) Ant. Muretus var. lef. l. 14. c. 16. & c. 20. & l. 15. c. 14. Eum, qđ volet, adeat.

C A P. I X.

A laudato laudari, magnificum. De Fr. Junio Scaligeri elogium effusissimum; Imperatorii, & Livelai liberalia sat. Livelai ipsius encomium iustum. חסֵר benignè acceptus habitusve, Junio passim. formā repugnante, qđ affectum infirm sonat, ut אָבִיךְ נָרִיב צַדִּיק עַמְּךָ pro sancto, pio, benigno, benefico adhibetur. חסֵר Gracis. unde & vocabulum hoc per Syros iſti; nam חסֵר Syris. a in o transire crebro. Siruq. unde. pietatis nomen officia & divina & humana etiam complecti. religiosi vocabulum in partem seqiorem usurpatum. חסֵר pins; & ab illo istud ciconia, a pietate. אֲלִימָדָגְזָרִין qid, & unde Gracis. affectus hujus: in pullos; pullorum pietas in parentes senio confitit. alia hec a נְצָר qđ struthio, a pennis sic ditta, Job. 39. 16. qđ Trens. & Innio primis animadversum viderur. חסֵר Deus qđ ratione dicatur. Hasidorum votum familiare. חסֵר Magistri Indei. qđ modo delineant. hominum, discipulorum, eleemosynam facientium, classes gatnor. פְּרִזְבִּת illi qđ distinguuntur. Primitiarum portio qota dari solita. Officiorum & beneficiorum distinctio. Roma. 5. 7. verba discussa. Siruq & ἀράδος ibi ad sint eadem ταῦτα sāp̄ iustinere possint qđ mandere. פְּרִזְבִּת & תְּמִימָנִית promiscue usurpata.

pata. Singo dīli p̄dādōs, xp̄n̄s, ðm̄n̄s. justitia, pro eleemosyna.

Lætus sum laudari me abste viro laudato, pater, inquit, laudante sapius Cicerone, Hector Nevianus. Qd &c Se-neca forsitan respexit, quum dixit, epist. 102. *Tragicus ille apud nos ait; Magnificum esse laudari à laudato viro. Magnum ergo Fr. Junii p̄uargit⁹ decus, qd à viro nunquam satis lav-dato, magno illo Scaligero, elogium tam amplum consecutus sit, ut Constantino Imperatorio in ad Iachinam Danielē no-tis referente, pronunciaverit; Ab Apostolorum temporibus hæcenū parem Theologum nullum vidisse seculum. Certè, qd Constantinus idem vir literarum rerūmque Hebraicarum peti-tissimus, Innumerā sacra scriptura loca primus ipse illustrā-vit. Itaque fixum apud me stat, semp̄rē stabit illud Edvar-di Livelxi, viri cum lingvarum artiumque peritiā, tum animi modestiā insuper cumprimis ornatissimi, cui literarum He-braciarum instituta prima magnā ex parte debere me luben-tissimē agnosco, qd de Scripturā Sacra interpretibus verba faciens in p̄fatione ad annotationes in Prophetas ē minoribus q̄osdam, hanc de Heroum pari illo, Tremellio ac Junio, sententiam protulit; Tremellio & Junio q̄i multa deberi negat, ne ille ait iudicii experti, ait invidas. Homines tamen fuerunt & isti, prout & q̄i eosdem antegressi fuerant, à qibus in multis, jure merito discesserunt. Proinde quemadmodum ab his, qibus elogium tam ingenuum, tam liberale tribuit, vir ille modestissimus dissentire nihilominus quandoq; se, lib-erè ipse professus est; ita, iudicium ego virorum tantorum licet qām maximē probem, in qibussdam tamen summis viris illis assensum qd minus præbeam, cavillas justas satis videor deprehendisse.*

In his est qd ~~poli~~ passim passim sumunt, eumque inter-pretantur, qm̄ qis benignē accipit, sive gem̄ benignitate ample-ctitur ac prosequitur. passim, dico; qia, sicut verbis actiuis id exprimatur, beneficentia sive benignitas, non avtor, sed ob-jectum significatur is, de qo ista enunciantur. Ita verterunt Hymno 4.v.4. *At agnoscite separatum afferuisse Ichovam sibi-um, qm̄ benignē accipit.* Hymno 32.v.6. *Propter hoc ora-*

et tu es tu, quemcumque benignitate prosequeris. Hymn. 86. v.2.
Serva animam meam; nam is sum, quem benignitate prosequeris.
Hymn. 50. v.5. congregate mihi, quos benignitate prosecutus sum,
*Hymn. 79. v.2. carnem eorum, quos benignitate prosequeris, (dede-
 runt cibo) bestias terre.*

Huic autem interpretationi adversari videtur, 1. qđ hū-
 juscē formæ adjectiva non ament significationem istiusmodi
 admittere. v.g. בְּרִית liberalcm, munificum, animo ingenuo pre-
 dictum, sponte largiri proclivem, designat; non eum, erga qem
 quis munificus est, sive qm liberalitate prosequitur. Exqd.c.35.
 v.5.22. Efajæ.c.3.v.5.8. אָבֶן robustum, qm robore pollet, suis ge-
 etiam robur ac vires suppeditat; sic enim Deus toties אָבֶן.
 & שָׁרַק & עֲזָבָן dicitur. Efajæ.c.1.v.24. & c.49.v.26.
 & c.60.v.16. cum c.40.v.29. עַל violentum, violentiam ex-
 ercentem, aliis vim facere promptum: non eum, cui vis adhi-
 betur, aut adversus qm vi res geritur. Hymn. 86. v.14. Efaj.
 c.25.v.3.4. צְדָקָה justum, qm justitiam exercet & exhibet, non
 apud gmea exercetur, sive cui ea exhibetur. Joannes ep. 1.
 c.3.v.7. δικαιούμενος δικαιούμενος δικαιούμενος δικαιούμεנος Hymn.
 15. v.2. Ita commatis istius toarim affectionis immanentis,
 affectionisqne inde emanantis, significationem obtinent; nec
 objective sed subjectivè passim ac perpetuo sumuntur. 2. Qđ
 usitatissimè יְהֹוָה pro pio, sancto, benigno, benefico sumatur. qđ
 modo & ipsi quandoqne vertunt. Hymn. 18. v.26. Cum benigno
 benignum te exhibes. Hymn. 12. v.2. desisi beneficis. ubi pius
 tamen malim. Hymn. 43. v.1. Vindica me à gente non benignâ.
 à non piâ, impiâ. qmoodò Græci interpres, ἀπὸ θρησ καὶ
 ἀστρα. qm & τὰ θρησ demptis locis tribus duntaxat, per Græ-
 cum ὄντος perpetuo reddunt. Et videri sanè possit. ea ipsa
 vox ad Græcos per Syros ab Hebræis descendisse. nam qm
 Hebræi תְּהִלָּה Syri טְהִלָּה Græci terminatione suâ adjectâ ὄντος
 dicunt. patet hoc ex Hymn. 16. v.10. ubi qđ David dixerat
 נְהִלָּה Græcus emqne secutus Lucas Act. c.2. v.28. & c.13.
 v.35. ἡ ὄντος Τεχνή. Syrus autem תְּהִלָּה dixit. qđ magis miror eo
 loci potuisse animum inducere, ut secùs, qđ dictum est mo-
 do, redderent. certè sive טְהִלָּה Syrum à תְּהִלָּה Hebræorum de-
 tritâ ultimâ procusum sit, qđ Serario placuit Trihæres, l.3.
 c.1. (sicut vice versâ אָבֶן primâ detractâ Græcorum si-
 ↗ ↗ ↗

ꝝ deductum volunt Illyricus in *Clavi*, Gvichardus in *Harmon. Etymol.* alii). sive à Νῷ qod Syris est ἐντεῖν, pius esse, nomen colere, cultus divini studiosum esse, item misericordem ac benignum se exhibere. prout, rejectā originatiōne illā, statuit Jos. Scaliger elenchi c. 17. ꝑꝝ certè Græcum à Syro Παῦλος manasse omnino videtur, & significatu ultiq[ue] tria ista convenire, vix est ut quisquam diffiteri queat. in deductionibus a in o transire, nihil est novi. ut ἡρόες προσέρπεια; θεοὶ δομοί; περβίως σορπεος; κάμαθος, copo; η, δ; sic Νῷ οὐρανος; & Νῷ οὐρανος; qod & Scaligero ipsi probatur emendat. temp. 1.6.3. Qod locis eis, qibus hoc pacto verterunt, nulla necessitas compareat à significatione primariā atqe usitatā recedendi. nihil enim impedit, qd minus locis illis omnibus, tum eis qos adduximus suprà, tum & reliqis qibus illi pariter sic reddiderunt, ιριζόν pīus, vel benignus vertatur.

Illud adjiciendum τὸ Πάντα non tantū θεον. i. pium designare, qatenus pīus, hominem erga numen divinum officiosum sive religiosum. (qod tamen in malam partem ille apud Gellium l.4.c.9. rapit, verbis illis,

Religentem esse oportet; religiosum nefas.)
sed pīus significare, eā etiam ratione, qā

πατὴρ δ' ὁς ὑπόθετος,

Poetarum principiū dicitur; unde & pīus nomen in Latium migrasse existimo. ꝑꝝ enim pīus; & ꝑꝝ pīas pīetas. unde pīas Aeneas; & qā pīetas erga homines, parentes cum primis, solet prædicari, pro benignitate, teneroqe animi affectu, qī benefacere atqe ope indigentibus nostrā subvenire promptos facit. inde ciconie Κύρια nomen hæsit; à pīetas scil. qam in parentes senio confectos exercere perhibetur. qod & Græcis Τελεπηλαρχῆς nomine in proverbium abiit: unde & pīetascultricem apud Petronium Publ. Syrus appellat. Qin nec in parentes tantum, sed & in pullos, pīetas nomine laydatur ciconia, itaque Delphis Belgarum refert Hadr. Junius in Bataviā, ciconiam, flamas nido, in qo pulli implumes adhuc manebant, imminentes depellere; eosque eripere, frustrā conatam, passis alis in nidum se præcipitem dedisse, qd communi cum pullis fato interiret. Proinde recte videntur summi viri illi, qibuscum jam agimus, ē libro Jobi locum illum

c.39. v.16-20. constituisse, q̄i prius aliorum interpretamen-
tis, nec rationi consentaneis & sibi invicem adversis, mirè
miseréque divexabatur ; dum קְרִירָה q̄e perpetuò ciconiam
significat, ἡ διστιγνυτ, & posteriorem hanc vocem, non
pro plurā (qo modo tamen Levit.c.1.v.16. & Ezech.c.17.
v.3,7. usurpat) sed pro ave, Salomonem Jajrum in eo se-
cuti, accipiunt : & Scrutitionem interpretantur : cui, non &
ciconia, q̄e sequuntur convenientiunt. Hac autem notione sicut
נְחֵלֶת gratiosus, & חַדְרָה misericors, ita יְמִינָה etiam Deo attri-
buitur, Hymno 145.v.17. ubi pronunciatur is יְמִינָה justus in
omnibus viis suis, & יְמִינָה pins, benignus in omnibus operibus
suis. & Jerem.c.3. v.12. ubi populum, et si flagitiis omne ge-
nus cooperatum, ad resipiscientiam sub venie consequenda fidu-
ciā invitat hoc argumento, qđ ipse sit יְמִינָה pins ac miseri-
cors. ex qo utroq̄e loco simul juncto colligere datur וְיְמִינָה
animum designare, & ḥenekh יְמִינָה, affectum scil.
cum ad donandum, tum & ad condonandum proclivem. qo
modo Graci verbo χαρίζεσθαι horum utrumq̄e denotant.
Rom.c.8.v.32. & Coloss.c.2.v.13. &c.c.3.v.13. Itaque de Ha-
sideis antiquis, qib⁹ peculiari ratione qadam appellatio ea est
attributa, in libro Musar dicitur, referente Drusio, hos pri-
mos sic orasse solitos, Remitte & condona eis, q̄i vexant & af-
fligunt me.

Hebrai verò Doctores יְמִינָה q̄i sit, variis modis exprimere
atq̄e explicare conſeverunt. In Pirke Abot, sive Patrum
dielis collectaneis, cap.5. §.10. alludentes Esavim ad Jacobum
fratrem illud Genes.c.33.v.9. Esto tibi qod tuum meus. Quatuor,
inquit, sunt יְמִינָה i.e. genera vel classes hominum ; in pri-
mā statuitur, cujus ea vox לְפָנָי שְׁמָךְ וְשָׁלֹשׁ qod meum,
tuum ; & qod tuum, meum : & iste est האַרְצָה populus ter-
re. i. homo mundanus, q̄i mundum colit. in secunda, q̄i dicit,
לְפָנָי שְׁמָךְ וְשָׁלֹשׁ qod meum, meum ; & qod tuum, tuum.
& iste est סְוָרָם mos Sodoma : de qâ scil. Ezech.c.16.
v.49. non erat erga pauperes benefica. vel, ut alii referunt,
מִזְרָח בְּנוּגָתָה ista est sors media, inter עַלְפָר & חַסְר nempe.
ēstq̄e eorum, q̄i sibi tantum vivere volunt, sed citra aliis cu-
jusq̄am damnum avt injuriam. qalem Esayum dicto illo se
professum avtumant : in testiā statuitur, cui illud in
ore,

ore, פָּלֵךְ שָׁלֹךְ וְשָׁלֵךְ : qod meum, tuum ; & qod amum, tuum. & hic est, qd dicitur, pius, benignus, qd nec ab aliis officia postulat, & sua gratis prestare atque exhibere prometus est. qd murmuratur, & largitur, וְאֶתְּנָא תִּקְרַב. Hymn. 37. v. 21. & Luca c. 6. v. 35. in ultima cui solenne illud, פָּלֵךְ שָׁלֵךְ qod meum, meum, & qod tuum, meum. iste autem est עֲשָׂרֵי improbus, pessimus : utpote qd non sua tantum, sed aliena qocumcunq; sua pariter esse velit.

Ibidem, §. 1. 4. Quatuor sunt בֵּין הַכְּרָס domum doctrina, i. scholam, ingredientium genera.

1. פָּרָכְרַבְתָּה est qd intrat, neo facit. & hic mercedem tantum pro accessu accipit.

2. טַבְשָׁה אֲנוֹן הוֹלֵךְ est qd qui non intrat & facit tamq.

3. טַבְשָׁה וְשַׁבְתָּה est qd intrat & facit. iste פִּסְמֵן pius est.

4. וְלֹא טַבְשָׁה est qd nec intrat, neo facit. iste עֲשָׂרֵי improbus, improbus est.

Mitto querere, qd è scholam ingredientibus existant, qd omnino non ingrediuntur, sive ea qd ibi docentur faciant, sive non faciant : aut qd profectio[n]is utilitas aut merces ei, qd cum eo profectus ac ingressus fuerit, dum nihil eorum facit qd discit, nihil tamen qicquam proficit. Moneo tantum obiter in editione horum Venet à cum adjunctis Josephi Chajoni scholii depravata ista, genus unum: idémque notò duplicita insigniti.

Ibidem §. 1. 3. Quatuor sunt מְדוֹת בְּנוֹתֵי eleemosynam dantium conditiones, i.e. genera:

1. רָזֶה שְׁוִים וְלֹא יְהִי אֶחָדִים est qd liberter dat, nec vult tamen ut alii dent.

2. עַזְבָּן רָעָה בְּשָׁל אֶחָדִים est qd vult ut alii dent, modo ipse ne det.

3. עַזְבָּן וְלֹא יְהִי אֶחָדִים est qd dat ipse & vult ut alii dent: iste עֲשָׂרֵי pius est.

4. עַזְבָּן וְלֹא יְהִי אֶחָדִים est qd nec det ipse, nec vult ut alii dent. iste עֲשָׂרֵי improbus, improbus est.

Ex his autem sumenda mens dicti R. Hillel; qd. ibidem cap. 2. §. 5: reperitur עַזְבָּן גָּמָם הַאֲרָבָּן populus terre, i. vul-

gus promiscuum, non est pius. de qo videndum Drusius de
3. sct. Fud. l.2. c.3. & ad Serarii Minerval. l.2. c.14.

Denique Midras Tehillim, sive Commentarius in Hymnos, ad Hymn. 103.v.17. inter פָּרָשָׁת חַנְקָה & צִוְּיָה sic distingvit; eodem referente, neque enim mihi codicis consulendi copia datur; *justus est, qd iussa Dei exequitur; pius, qd plus etiam facit, qm jubeatur.* qod ad Pontificiorum opera supererogatoria, specie tenus fortean, inclinare videatur. Ceterum in externis qibusdam fieri potest, ut plus qoqe qm exigi stricto jure possit, etiam in rebus Deum spectantibus, impendere qis promptus sit, v.g. Lege veteri תְּרוּמָה sive primitialis oblatio sacerdotibus debebatur. hujus autem cum certa ratio nulla fuerit in Lege Mosaica designata, statuebant Doctores, ut avtor est R. Moses Majmonides de *primit. c.2.* §.17. cui astipulantur & Salomon Jajrus ad *Devt. c.18.* v.4. & Hieronymus ad *Ezek. c.45. v.13.* partem 60^{am} ad minimum usui isti deputandam. id ex Ezechielis loco illo, uti etiam Hieronymus observat, colligebant, ubi תְּרוּמָה sive oblatio primitialis illa Ephæ parte 6^a sive *semisato*, ex Homere qoqe qd Epham decies, satum tricies continebat, tollenda Deoqe fistenda decernitur. hinc primitias illas adducentium tres classes statuunt, uti Moses idem de *Terumoth i. Oblationib. c.3.* §.2. ut si quis sexagesimam tantum daret וְעַל oculi mali, sive restrictus; qd 50^{am} וְעַל oculi medii, sive medianus; qd verò 40^{am} וְעַל oculi boni, sive benignus diceretur. qd allusit Sirachides c.35. v.9. ubi dicit, *Oculo bono honorem Domino tribue; manuumque tuarum primitias ne minus.* Iste וְעַל vir oculi boni, צִדְקָה merito dici potest.

Verum homines qod attinet, צִדְקָה צִדְקָה discrepantiam nullā forsan ratione melius statueris, qm è Seneca verbis, qibus inter officia atq; beneficia distingvit, de Benef. l.3. c.18. *Beneficium est, qod dat, qd potuit sine reprehensione cefare; officium est eorum, qos necessitudo suscitat, & ferre openit. Beneficium enim est, qod qis dedit, cum illi licet & non dare.* ibid. c.19. Et c.21. Qadam sunt, qd leges nec jubent, nec verant facere: in his servus materiam beneficii habet, qmdam prestatur; qod à servis exigi solet, ministerium est: ubi plus qm qod servo necesse est, beneficium. qicqd est, qod servilis

vitis officii formosulam excedit, qod non ex imperio, sed ex voluntate prestatur, beneficium est. In illo genere, qd officio suo responderet, פָּרַץ justus; in isto, qd promptus ac freqens est, רְבִנָּה benignus, sive beneficus perhibetur. Itaque Camius in Hymn. 36. v. 11. רְבִנָּה בְּטוֹבָה bonitatis excellentiam.

Interim ista de vocabulo רְבִנָּה dissertatio, locum qendam Apostoli in memoriam mihi adducit, qem non defunt, qd istuc trahere conentur. Habetur is ad Roman. c. 5. v. 7. מֵאֱלֹהִים יְהוָה δεσμού τῆς ἀποδοτείας ὁ νόμος γέγονεν ἡ μάρτυρας τῆς ἀποδοτείας. Vix enim pro justo quisquam moriatur: nam pro bono forsan aliquis etiam mori sustineat. ita enim τὸ πολυτάρχην cum Castellione ac Bezā reddere malim, qm̄ cum Vetere & Erasmo, avdeat, tum hoc loco, tum & aliis nonnullis. Sic hujus ipius epistolæ cap. 15. v. 18. Οὐ γάρ πολιτεῖον, non enim sustinuerim quicquam loqi qod per me non feceris Christus. qo loco dictionis Apostolice vim elidunt planè, qd Avdeo, vel Avsim, redundunt. qum hoc innuere videri saltem possit, Apostolo id eloquendi non deesse animum, metu tantum reprimi, qo minùs id faciat; qd alioqi lubens velit. qod & Vir Clarissimus advertit, cui tamen assentiri non possum, qod τὸ πολυτάρχην, & sustinere, eo hic sensu vult accipi, qasi usurpetur pro posse & parem esse alicui gravi & difficulti rei prestante. qo modo Plato politic. l. 2. dixit, "Ος ἀνὴρ πολιτεῖον ἀπέκτεινται ἀλοτείων, qd rebus alienis abstinere sustinuerit. qo de loco alibi ex V. G. Hejnsii sensu ac sententiā diximus. neque enim ejusmodi quicquam Apostolus voluit, qasi rem arduam & difficultem admundum esse censeret, de alienis laboribus gloriando abstinere. Sed neque id denotant Fabii qd subjecit verba, ad Apostoli mentem propriū accedentia, ex institut. l. 2. c. 4. Nec enim hujus rei iudicium differre sustineo. Verum ista potius Apostoli mens est; hoc esse à qo abhorreat prorsus, nec ut admittat, animum inducere possit. At Castellio cum à mente Apostolicā, tum & à contextus ipsius verbis, qm̄ longissimè recessit, qum vertit, Nam ne qidem eloqui avsim, qum nihil non effecerit per me Christus. Sic ad Corinth. ep. 1. c. 6. v. 1. Τολμᾷς τε ὑμῶν; sustinet qis vestrum, negotium habens adversus alterum, sub injustis iudicio experiri, & non sub sanctis?

i. potest animum ad hoc inducere? quomodo apud Nasonem
epist. 5. Oenone;

Sustinet Oenonem defensisse Paris.

& Sveton. Cajo. c. 30. Hanc ut crudelissimam cedem & defle-
vit edito; & eos q̄i spectare sustinuerint, execratus est. Senec.
de benef. l. 4. c. 15. Non sustineo, eum descrere, cui vitam dedi.
Itaque recte Erasmus, τὰ πάμπλα istic significare, non tam rem
periculosa, in qā propriè dicimus avdere, qām duram affe-
ctibus nostra. & intolerandam atq̄e indignam. qod & variis è
Svetonio testimonii ostendit, ex l. 1. c. 74. de Cæsare; Corn.
Phagite, cujus nocturnas insidias agere evaserat, nunquam no-
cere sustinuit. ex l. 2. c. 31. de Avgusto: Pontificium maxi-
mum, qem nunquam vivo Lepido auferre sustinuerat, mortuo
demum suscepit. Et ibid. c. 66. qamvis minimè appeteret here-
ditates, ut q̄i nunquam ex ignoti testamento capere qicquam susti-
nuerit. De Michaele pariter cum Satana decertantur Judas
v. 9. ἐν ἡρόμενοι κρίσιοι ἐπεργυνόμενοις. non sustinuit in-
ferre adversus eum sententiam maledicam. convicium facere
non sustinuit, non potuit animum inducere id ut faceret:
quoniam tamen non impunè tantum, sed & licet id posset. Illu-
strat plane Jude dictum Catonis Censoris illud, qod maledi-
co cuidam regessit, "Αντοθὲ οὐ μέτι Καὶ μοι πάχη τούτῳ. οὐ δὲ αἰθ-
ρε τὰ πάχη πάσισι, οὐ λέγει εὐχαροῦ. οὐοι δὲ οὐ λέγει αἴσις, οὐ
δικεῖν αἴσις. Iniqua mihi tecum concertatio est. tu enim male
& audire promptus es, & dicere proclivis: quoniam mihi & di-
cere ingratum, & audire sit insuetum. facit eodem & qod illa
apud Menandrum, referente Cyrillo adversus Julianum A-
postolatum 4.7. —— χαλαπήν, Παμφίλη,

(ita malo, ut mulieris mulierem, matronę meretricem allo-
quentis, verba sint, prout & Cyrilli codices habent, qām qod
Crotius in excerpto exhibet, Πάμφιλη).

Ἐλλόθεν γυναικὶ τοιούτῳ πάχην μάχη.

—— dura est, Pamphile,

Ingenua cum meretrice contestatio.

qia nimicum haec verbis probrosis excipiendis referendisque
affeta sit, qe illa nec audire, nedum regerere sustineat. Ita-
que etiam hoc loco verbum idem Vir Clarissimus vellem usur-
passe, ut, non sustineat, potius, qām non avsius est, verteret.

Sive

Sive enim Michaelis istum è spiritibus ministratoriis primarium aliquem intellexerimus, qod non pavcis placet ex Danielis c. 10. v. 13. non rectè, nec pro spirituum illorum indole, verteris. Non est avsum, qum non avdere dicatur, cui non voluntas desit, sed facultas; at illi ne velint qidem, etiam si possint, sive Dominum Christum, uti qidam volunt ex Danielis c. 12. v. 1. dum locum illum de resurrectione universalis ad diem judicij novissimum futurā (sed frustrà, opinor) accipiunt; non avsum, multo magis ineptè prorsus, nec pro Christi maiestate; non sustinuisse, aptissimè ac commodissimè diceretur, erit enim ἐπλανόν, sive non sustinere, animum non inducere, non avtem, animum non habere. Christus autem non ἀπλαγόθη τantùm, Luc. c. 2. v. 34. sed & λαθορύθη, ἐτόλμων, sive πειστέος, Heb. c. 12. v. 3. (nam & τὸ πολμῆν, πεισμένη, qoqe significat) sustinuit, patienter tulit; qo modo Ulysses à procis contumeliosè habitus: de qo apud inferos, ex turbā illā procaci petulantique Amphimedonitis anima, Odyss. v. 160.

"Αλλ' ἔπειρι τε κυκλῶν εἰλίποροι, οὐδὲ βολῆσσιν.

Αὐτὰρ ὁ τέως ψὲ ἐτέλμων εἰλι μεγεσιον εἶσιν,
Βαλώνικος καὶ εἰτωβάνος τετληπη δυμά.

Incessavimus hunc nos jactibus & maledictis.

Ædibus in propriis. ipse avrem sustinuit tunc
Constanti jactus tolerans animo & maledicta.

ipse scil. ἀπλοιδοῦτ, sive ἀπβλασφημῆν, ἐπ ἐτόλμων, non sustinuit; non legum metu utiqe à maledictis abstiens, sed se ipse comprimens, qo & nobis pariter, rem gerendi exemplum, præberet.

Verum missa ista σεὶ τὸ πολμῆν disceptatione, qo in loci petitioniora mentis aciem immittamus, qaritur σύνθετη τέχνη nominibus qidnam significetur. Atq[ue] istic varias in partes discedunt & à se invicem dissentient interpretes, dum ista alii à se invicem distingvi, alii idem aut eundem saltem, designare contendunt. nam Syrum mitto, q[ui] contraria planè qām Græca veritas haber; ΝΥΨΙ ΤΙΤΙ. i. ἡσπ ἀρβες, pro improbo exhibet. qum textui Græco planè ex diametro adverferetur. nec intelligo qid Fr. Junius voluerit, cum legere jubet pro legitimi sive justi, tanquam si librari-

orum culpā נָגַד scriptum fuissest pro נָגַד. neque enim occurrit Syrum ullum vocabulum qod ejusmodi qicqam designet. et cum Syro Arabs hic consentiat. Sed nec prioribus illis inter se convenit. Etenim alii, τὸ δίγονον, non τὸ δίγονον intelligi volunt, & exponunt: *Vix mortem libenter excepturum* qenqam, etiam si justa moriendi causa subsit, ut ἡ στρατιώ sit, pro re sive causa justa. *qum tamen ἡ ἀράδος pro bono,* hoc est, pro Christo, cuius in se bonitatem experti sint, non desint, qm mori libenter velint. In his est Origenes; quem & qm Evcherii nomen, sed falso, præfert, in Novi Testamenti questionibus sequitur; adjecto, Apostolum, qid ipse pro Christo possit promptiusqe fit facere, verecundè verbis istis innuisse. At cum contextus series poscere videatur, ut ἡ διρή, & ἡ ἀράδος ratio eadem habeatur, & utrumqe vel de rebus, vel de personis dictum intelligatur; idecirò Victor. Strigelius, *pro justo,* vult esse, ut illi, *justitia de causa;* quomodo, ubi mortem, quam latrocino meruisse, ferunt latrones: *pro bono autem, pro rebus sibi charis aut utilibus, putat, facultatibus, propinquis, liberis, gloriā.* qo modo Petr. Martyr, *pro bono suo,* i. *pro gloriā nominēque post obitum sibi comparando.* Ceterum hæc sunt ab instituto Apostolico aliena prorsus. Nec minus incepta, sed & impia insuper Hæreticorum commenta illa, Marcionis, qm *ab* δίγονον *justum,* *Deum Legis & prophetarum exponit,* pro qo pavci; ἡ ἀράδος *bonum, Deum Evangelii autorem,* pro qo innumerabiles mortem oppetierint: Et Arii contra, qm *justum* ad Christum Dei filium, de qo Psal.72. v. 1. Joan.c.5.v.22. & Act.c.22.v.14. *bonum ad Deum patrem refert;* de qo Matth. c.19.v.17. Avtor Hieronymus ad Algasiam qast.7. At è nostris vir doctissimus Tho. Godvinus de ritibus Iudaicis 1.1. c.9. δίγονον ἄπο τὴν ἀράδον ita secernit, ut ille קִנְעֵן iste Hebraeorum sic תְּפִלָּה Tria, inquit, sunt hominum genera; מִשְׁרָב ἀσθεῖ, impii, improbi. □ קִנְעֵן δίγονος, justi, qm qod lex exigit, faciunt. מִשְׁרָב ἀσθεῖ, ἀράδον, pii, boni, qm amplius aliqd qam qod lex exigit, præstant. allusit huc Apostolus, ubi dixit, pro justo vix moriturum qenqam; pro bono, forsitan aliquem mortem appetiturum; pro impiis improbisqe nullum prorsus; qod pro nobis ramon Christus fecerit. qanqam Syrus צְבָבָה non reddiderit. Atque huc Thom. Cajetanus etiam inclinare videtur:

detur. Seciùs pavlo Castellio, *Christus*, inquit, pro sentibus mortuus est; cum vix quisquam etiam pro insonte moriatur: nam pro viro bono fortassis aliquis mori sustineat. ita diximus insonte esse vult, qui sit criminis expers; bonum, qui virtutis etiam pietatisque specimina ediderit. Et aliter planè, qui sub Ambrosii titulo prodidit: *Duos*, inquit, *gradus posuit, justi & boni*; *justum exercitio significans, bonum vero naturam*. unde quamvis melioris meriti, *justus quam bonus*; tamen pro bono forte quis audeat mori, quia miserabilior carissa innocentie est. Sed & alio declinat Henr. Stephanus, qui *¶ Fidei & veritatis proprietas* sit, pleniùs idem planiusque in *Clavi Flac. Illyricus*; *Vix accidit, ut quis vitam suam profundat etiam pro iustissimis*: pro eo tamen qui alicui valde est utilis, forsitan quis mori non recusat: ut iustitiae absolute considerata, utilitas privata & emolumenntum propriam ac peculiare opponatur. quæ mihi omnia, cum arguta nimis, tum & coactiora videntur.

Atque hi vocabula ista à se invicem distinguant, restant, quos sequar magis, qui utroque idem censent designari. Ex his est Hieronymus, qui loco supra adducto, ad res tamen, quod minus probem, non personas referri utrumque postulat. Siquidem ubi illorum & retulerat & rejecerat simul sententiam, qui ita interpretarentur Apostoli verba, ac si dixisset; *Si ille pro nobis impiis mortuus est & peccatoribus, quanto magis nos absque dubitatione pro iusto & bono Christo debemus cecumbere?* *Iustum*, inquit, & *bonum non putemus esse diversum, nec aliquam proprietatem significare personam, sed absolute iustum rem & bonam, pro qua difficulter, sed interdum aliquis inveniri potest, qui sum sanguinem fundat.* Verum horum reliqui plerique de personas accipiunt (quod & necessariò faciendum antithesis Apostolica clarissime evincit) hominemque iustum ac bonum pro eodem accipiunt. atque in hac parte praeunt Jo. Chrysostomus & Oecumenio referente Photius, qui *¶ dixit capite nomine*, quo modo *Theodoreetus*, utrumque comprehendunt. frustra enim Illyricus in *Glossa*, distinctionis suæ *Athanasius ac Chrysostomum* autores lavdat. sequuntur Jo. Calvinus, Bucerus, Beza, Piscator, Parens &c. ut sensus sit: Rarissimum sane inter homines exemplum extare, ut pro iusto mori

qis sustineat; qanquam illud nonnunquam accidere possit.
Iustus verò s̄a numero, ἀντὶ τὸν θεοῦ sumi; hoc est, non
 pro eo q̄i stricō jure agat, sed q̄i benignè, piē, moderate, misericorditer se gerat, ex multis sacrae Scripturæ locis liquidissimè
 paret. Hymn. 37. v. 21. *Iustus* gratiam exhibet & largitur.
 & mox denuo. v. 26. *Tota die* gratiam exhibet, & mutuat nr.
 i. jugiter benignitatem ac beneficentiam exercet, nunc largi-
 endo, nunc mutuando, qod hymno 112. v. 5. dicitur; *Bonis*
 q̄isq̄e gratiam exhibet, & mutuò data, ut hic τὸν bonus sit, q̄i
 illuc πάντα *justus*, unde & πάντα *justitia* ἀλί τὸ εἰλεγμονύμιον, pro
 eleemosynā sive benignitate, ibid. v. 9. & δεργονύμιον pariter ad
 Corinth. ep. 2. c. 9. v. 9, 10. Sic Parcēm. c. 12. v. 10. Rationem
 habet vita etiam iumenti sui *justus*. Sed & Matth. c. 1. v. 19.
 Porrò Josephus vir ejus, justus qum esset, (i. homo leni, miti,
 bono, benigno ingerio, οἰκτιρός, τὴτ' ἐστι, χρηστὸς καὶ ὀπεικάς,
 Chrysostom.) nolleq̄e eam ignominia exponere, clam eam di-
 mittere in animo habuit. Itaque inter *justum* bonumq̄e hoc in
 loco distingvere, nihil qicqam est qod cogat, cum ea tanquam
 synonyma Spiritus Sanctus tam crebro usurpet.

C A P. X.

Gvili. Maji elogium. Hymni 16. commation. 4. q̄i sit interpre-
tatus. Deos falsos dotant sui. Deus verus dotat distarque suos.
Solus verus Dominus, q̄i servo nullus indiget. Namini vero
nihil confertur. Πάντα mola salsa τὸ libamen. libamenta ē
sangvine. αὐτὸς δὲ, q̄a ratione usurpatum, Phil. 2. 17.
2 Tim. 4. 6. Deorum alienorum nomina usurpare vetitum. In
locorum collationibus cavito adhibenda. Ad justitiam im-
putari; sensu diverso usurpatum, Moſi Gen. 15. 6. Psalma
Hymn. 106. 31. In Ceruborum effigiatione Ezek. 1. 5, 6. ex-
plicandā, lapsus Exercitator. Sed & Moſes Αἴγυπτις.
facies quadriformes habuisse; uti triformem Chimara poetica.
facierum situs q̄i fuerit. Hebreis antica pars mundi Oriens,
poetica Occidens, dextra Australis, sinistra Septentrionalis.
κοεχοκέφαλος, κωνοκέφαλος, κωῶμος. Cerubis spiritus mini-
stratoriis designati, an Christus imagine illa designatus; an
Evan-

Evangliste, an attributa divina. Animantia à Joanne visa Apoc. 4.7. alia ab eis Ezechielii exhibitis, oculis undique cincta istic animantia ipsa, illic rotarum cantbi. Angeli illi, mortales istis representati. Davidis verba Hymn. 16.4. ex Christi Joan. 17.9. explicata. Hymni 126.vers.1. expontur. Casus inopinatè somniis res habiti. Visi nocturni instar improborum ac mundanorum felicitas. Quidam somniare, quandoque, dormire, nunquam. idem etiam valecere, convalescere Jobi 29.7. et Quidam ad sanitatem reducere, sanitati restituere. Esaja 28.16. pari notione sumi posse Hymn. 126. Captivitas Babylonica Iudeis morbi, moriis instar. ejus dissolatio à morbo diutino, imo à morte restitutio. avangastis medicis qid. ejusmodi qid an Greecis V.T. Interpretibus τὸ θεραπεῖον. Verba Hymn. 82.7. discutantur. Adam ibi alius ὁ θεραπεὺς, alius homo plebejus. ΟΝ alius unus, aliis primus. Principes, alia angeli desertores; aliis principes exterzi. Pia minus Magistrorum de improbarum animis sementia; etnicorum qorundam potior; et Ecclesiaste 12.7. compar. Mors principes & plebejos pariter rapit. Cadendi verbum qid hic velit. Pavsa distinguente minus observata plerisque proposuerunt. ΟΝ simul, pariter. inde loci sensus gennitus Major est.

IN hoc caput conjiciam aliorum qorundam interpretationes quasdam in publicum, qod sciam, hactenus aevitqam emissas. Agebat diu apud Londinates meos D. Gvilhelmus Majus, vir lingvarum famè pericissimus, & qd in Scriptura sacra sensibus enucleandis pares pavos, superiorem vix allum haberet. Ceterum Stoicæ, vel Cynica postius, disciplinx ita infvererat, ut rigidus animi affectus corporisque illuvies eruditiois gratiam plurimum imminuerent, fructuque, qd alioqz decerpí poterat uberrimus, prater pavos, & hos etiam anxiè admissos, reliquos plerosque defravdarent. Inter codices tamen sacros pro coacione explicando, & in privato etiam quandoque cum eis, qos familiarius pavlo habebat, confortio, excedebant, qz tollere studiosos qvis non designaretur. Ex his nonnulla cum istic proposuerimus, aliorum iudicis censenda dimittimus. Hymn. 16. v.4. sic legitur. *Multiplicantur buntur.*

buntur dolores illorum, q̄ia alium (pr̄ter verum Deum) do-
tant. (ut eleganter Junius), hoc est, q̄i se idolo alicui velut
matrimonio copulantes, non accipiunt, sed conferunt dotem (Ju-
nii sunt verba) mox in nibilum abituram. Commentarii vicem
pr̄stabilit Ezekiel vates c. 16.v.30-34. vise fodes. est enim
prolixior periocha, q̄ām ut transcribi ex usu sit. Ita culto-
res suos Deus verus dotat ac ditat, ipse ab eis dotem nullam,
cum rei nullius indigus sit, exigit. Dominus, inquit, ipse es;
beneficentia mea nihil ad te. v.2. Ipse enim verus est Dominus,
q̄i servo non indiger, & q̄o servus indiger. Avgust. epist. 5. Ipse
Deus est tuus, q̄i tuus nec eget bonis, nec timet à malis. Idem
in Psalm. 80. Hunc autem beneficium prestare non possumus.
Idem de verb. Dom. orat. 58. Nec ille siquidem collato egit, nec
nos ei q̄icquam conferre possumus. Senec. de benef. l.4. c.9. At
contra Dii extranei non tam cultores suos dotant ac ditant,
q̄ām ab eis dotem, sumptum nempe & impensas frustra col-
latas, exigunt. qod doni auctoribus idcirco tandem in
damnum grave, dolorēsque inde perceptos, redundabit. ita enim
cum Piscatore malim passivē sumere, prout verbi ipsius for-
ma postulat; q̄ām cum Junio activē, ut de doloribus intelligi-
gatur, qib⁹ sanctos, qos priūs dixerat, afficiant ac divexent
improbi. Seqitur: Horum ex sanguine libamina non sum li-
baturus; nec assumpturus in os meum nomina eorum. Ad ani-
mantis mactati victimam unamq̄amque, adjiciebatur πίναχ
ἀλοχύται, mola salsa, & τόξον, libamen. Num. c. 15. v. 5.
& c. 25. v. 7. qod erat victimæ ipsius q̄asi complementum.
Itaque Deo vero vino super hostiam effuso libabant. Deis fal-
sis, vini loco, sangvine saepe humano. unde libamenta è san-
gvine Psalta nuncupantur. neq; enim Avgustino accedo, q̄i
epist. 5. de pecorum victimis dictum vult, qas Judæi immola-
bant. Ad utrumque forsan alluserit Pavlus ad Philipp. c. 2.
v. 17. Ἀλλ' εἰ καὶ αὐτὸς δὲ τὴν δυσὶ καὶ λεπτογραφίᾳ τὸ πίστως
ὑμᾶς &c. Qinetiam si liber, sive libamini in morem effundar,
super sacrificio & ministerio fidei vestre, gaudio id mibi futu-
rum est, &c. Philippensem fidem nimurum ac pietatem ho-
stia comparat, sangvinem suum libamento, qod eam qodam-
modo consummet, dum pro Christi cavilā fulo eos in fide
confirmat. Sed & eādem usus metaphorā ad Timoth. ep. 2.

c.4. v.6. jam morti propinquus, "Hdū s̄c̄ m̄r̄d̄q̄as. Jam enim
libor. mox pro libamento mihi sanguis fundendus est, qđ mi-
nisterio meo, qđ sacrificii instar obtinet, colophonem adjiciat.
utrumque, inquam, allusisse videtur; qia ut Avgust. de
civit. Dei l.10. c.4. Deo eruentas vīctimas cedimus, quando
usqđ ad sanguinem pro ejus veritate certamus. Qemadmodum
Jul. Firmicus de error. profan. relig. Hic est Cabirus, cui The-
salonicenses cruento, cruentis manibus supplicabant.

Sequitur: Neque assumpturus sum in os meum nomina eorum.
Five, Labia mea nomina ipsorum non intrabunt. Hoc vulgo ac-
cipiunt, ac si Deorum falsorum nominibus vel simpliciter
usurpandis, vel inter jurandum adhibendis, abstinere se velle
profiteretur. Atque ita Druſius obſerv. l.3.c.7. ex Exod. c.23.
v.13. & Josh. c.23.v.7. Majus noster alio abit.

Verūm hujus interpretationem prius qām proposuero, illud attingam, qđ interpretes ille in verbis illis exponendis
in fravdem illexisse avtumabat. Collationem locorum plu-
rimū conferre ad Spiritus sancti mentem genuinam indi-
gandam atqđ eruendam, nemo qīsqam, opinor, unqam infi-
cias iverit. cautione tamen & judicio opus esse, in collatio-
nibus instituendis, & ex collatione sensum certum constitu-
endo, id verō plurimis exemplis liquido poterit demonstrari.
Ad rei evidentiam, uno & altero impræsentiarum contenti
erimus. Formula illa, qā ad iustitiam imputari aliqd alicui
dicitur, bistantū, qđ memini, in Veteri Instrumento re-
peritur. Genes. c.15. v.6. ubi Abrahæ fides, qam Dei pro-
missis adhibuit, in iustitiam illi imputata, vel reputata, dici-
tur. Et Hymn. 106. v.31. ubi Phœnicis factum, in flagitiosis
illis trucidandis, in iustitiam itidem ei imputatum perhibetur.
Jam siqis vel ex eo qđ de Abrahæ fide enunciatur, idem
hoc fundamento de Phœnicis facto pronunciaverit, vel
ex eo qđ de Phœnicis facto prædicatur, nihil aliud de
fide Abrahæ intelligendum contendenter, qia gemina de
utroqe formula usurpatur, nec alibi uspiam ea sensu alio
aliquo usurpata occurrat, nā ille ratiocinationis Apostolicæ,
qā ex fide merā peccatoris coram Deo justificationem stabilire
conatur, ad Roman. c.4. v.3, 5, 8, 9, 22, 23, 24. nervos penitus
inciderit. itaque à locorum collatione nihil istic sanè con-
cluseris, imputari siqidem ad iustitiam, loco priori, sic sumi-
tur,

tur, ut pro justo apud Deum hominem censeri faciat, qui alioqui tamen peccato immunis non sit. at loco altero hoc dunt taxat designat, factum illud Phœnicis fuisse tanquam justum, à divino numine approbatum.

Aliud damus. Ezekielis c. 1. v. 5, 6, 10. in visione depinguntur animantia quatuor, corpus quod attinet, specie humana, facie vero sive vultu multiplice & multiformi; faciem enim unum quodque horum quadriformem habebat, humanam, leoninam, bovinam, aquilinam. nam quod vir doctus, sed magis Rabbinicis addictus nimis, qui in Legem Mosaicam exercitatiōnes nobis dedit, in Leg. cerem. exer. 9. de Cernibis, negat istuc pro facie sumendum, negat animantibus singulis faciem quadriformem fuisse; hoc tantum voluisse Vatem sacram contendit, aliqā ex parte animantia quatuor illa hominis, leonis, bovis, agile speciem imitatos; bovinis, quod faciem humanam cum cruribus erectis haberent; leonis, quod collum petensque leonis cristam sive cervicem iubatam representarent; bovis vituline, quod pedes ungulates bisidōsque obtinerent; agile, quod alis essent instructa. hac inquam, à vatis sacramento rei que ipsius, veritate quam longissime recedunt. Exercitatori scil. cum aliis nonnullis contigit, quod pictoribus quibusdam contigisse refert Evstathius, qui Homeri verdis illis, qibus Iliad. c. Chimaram descripsérat,

Πρόθε λέων, ὅμηρος δὲ θεάκαν, μέλιν δὲ χίμαια, perperam acceptis decepti, Chimaram ejusmodi nobis depinxerunt, quæ capite Leonino, corpore caprino deformata, in draconis spiram volabilem desineret. quem Hesiodus (à quo fortassis mutuatus est Homerus) monstrum illud diserte doceat, non triforme tantum fungi, sed & triceps. Hujus enim in Theogonia verba sunt ista:

Της δὲ ταῦτα καραλατεῖ μία μὲν χιροποιὸ λέοντος
διδύλη δὲ χιμαίρης δὲ δράκοντος καραλεῖται.

Πρόθε λέων, ὅμηρος δὲ θεάκαν, μέλιν δὲ χίμαια,

Δευτέρη ἀποτελεῖται πυρὶ μέλι αἰδομένοιο.

Huic tria erant monstro capita; fulvique leonis,

Hirsutaque pilis capre, immansisque draconis.

Ante loco retroque draco, capra inter utrumque,

προσειδεῖ. Ignotis quo borrendam vim nimirū exhalabat.

Ceterum de ponte illō imaginario viderint poeta, poetarūq; me

eticorumque figuramentorum interpres; quibus inter se vix convenit. De animantibus à Vate nostro delineatis, qod primus forsitan, nec solus tamen, nam ejusmodi qibiam & Grotius in *Annotatis* habet; commentus videtur iste, constat planè contextui sacro omnino adversari, qd vers. 10. leonis faciem à dextris collocat, bovis à sinistris, ut per consequens ab anteriore parte facies humana, à posteriore aquilina sita fuerit: aut iste saltem inter illas media constituerint; nisi siq; forsitan adeò vecors extiterit, ut animantium illorum collum cum pectore à dextris, alarum par utrumque à sinistris, contra omnem proportionis decoræ ususque necessarii rationem, vellet statuere. Nec verò absimile vero videtur, qod David Camius habet in *Visi illius explicatione* ad *Commentarium* calcem adjectā. Censet is pro mundi plagiis qatnor animantium istorum, sive capita, sive facies, sicut obtinuisse suum, faciem scil. humanam Orientem versus prospectasse: ideoq; primo loco commemoratam, partim qd ea præ reliquis eminet, partim qd Vatis conspectui rectâ observetur. Leoniam proinde à dextris, bovinam à sinistris sitam; qd orientem versus faciem componenti, à dextra Australis cœli plaga, (qæ & ΠΩΝ ideo à ΠΩ dicta) à sinistra Septentrionalis existat, aquilina restat ut *Orientem* respexerit; qæ & postea pars mundi ΗΒΡΙ Hebreis censetur; sicut *Oriens* ΗΒΡΙ antica, anterior.

Minus enim probabile est, qod Moses Ægyptius in *Dōctore perplexorum* l. 3. c. 1. statuit, facies qatnor qidem fuisse singulis horum, sed humanas omnino universas. Leonis verò, bovis, aquila dictas, non qia animantium istorum facies existerent, sed qia eas aliquæ ex parte referebant. sicut de Davidis auxiliariis qibusdam dicitur, facies illorum fuisse ut faciem Leonis. Annal. l. 1. c. 12. v. 8. et de Theoro parasito apud Aristophanem παντὶς οὐ Alcibiades, --περιστῶν καλον οὐχει, cum κακον οὐ vellet, corvi caput habuisse. et Cleo Comico eidem in *Egitibus*, κυροκέφαλος dicitur, tanquam qd canino simile caput haberet. & κυνόμητα se Helena apud Homerum dicit *Odyss.* οὐδὲ κυνὸς θύρατα (uti Agamemnoni Achilles Il. a.) οὐδὲ οὐχει, qasi qd caninam turpemque, potius quam speciosam pulcrumque ortis effigiem obtineret. neque enim inverecundam

impudentemque se ipsa diceret; uti plerique interpretantur. Sed & Joan. Baptista Porta in *Physiognomonicis* suis, hominum facies hanc pavcas, utrariumque typis graphicè depictis, cum animantium aliorum faciebus componit. Verum & Moses noster istic, credo, solitarius incedit.

Imagine interim mysticā istā, Angelos, sive Spiritus ministratorios, esse delineatos, extra controversiam esse videtur. nec id insiciatur Exercitator; qui symbolis illis adumbratione spirituum illorum intelligentiam, vires, velocitatem, obsequium: Verum ad nugaciam mox dilapsus, Christi trophyum vult indicari, qui natus sit, ut homo, occisus, ut vitulus, resurrexerit, ut leo, ascenderit, ut aquila. quod ego certe pari loco habeo, quo commentum illud de quatuor Evangelistis, quos ex singulorum exordiis Evangelicis ducto arguento, animantibus illis representatos allegoriarum magistri tradunt. Quum autem in Joannis Apocalypsi c.4.v.7. animantia itidem quatuor occurrant, quorum primum leonis speciem preferat, secundum vituli, tertium hominis, aquile quartum: hinc statim concludunt eosdem planè istic designari, spiritus nempe Dei opt. max. administratos ac legatos; qui ab Ezekiele depingebantur. in quo fallitur etiam Exercitator, quod utrobiique πολυοφθαλμοί, sive oculis undique obsta animantia depungi affirmat: quod nunc ad spirituum intelligentiam humanam majorem, nunc rursus, sibi dissidens (quod in lusu istiusmodi solenne est) numeris divini τεσσαράς sive omnimentiam exprimendam refert. quum apud Ezekielum non animantia ipsa, sed rota, sive rotarum canthi oculis instructi dicantur. ver. 18. ceterum in Apocalypsi animantium nomine spiritus illos nequitam indicari perspicuum est, cum animantia illa quatuor una cum senioribus viginti quatuor, agni sangvini redemptos sese profiteantur ex spirite in quaque & lingua populoque ac gente. cap. 5.v.9. quod de angelis electis, dici non potest. Itaque cavtione, quod dixeram, opus in locis invicem conferendis; nec ubicunque formulæ occurruunt eadem, sensus idem statim statuendus.

Hoc autem non animadversum Majus noster opinatus est occasionem dedisse Psalte locum illum Hymn. 16.v.4. secūs, uti ille censebat, quam Spiritus Sanctus senserat, interpretandi. Cum enim populo Dei prohibitum legerent, Deorum alienorum.

enorum nomina in os suum assumere, Exod.c.23.v.13. & Josi. c.23.v.8. inde statim avtumabant idem planè istic qoqe designari. Verum is aliud planè innui contendebat. Sue avtem interpretationi qo viam munit; hoc primo loco sumit, sub Christi personâ Vatem loqi; qod ex vers.10. colligit, qj de Christo exponitur, cum à Petro, Act.c.2. v.25. tum à Pavlo Act.c.13.v.35. Tum exile nimis censet, qm ut profiteatur Christus, nolle se Deorum falorum nomina honorificè usurpare. Denique ad Syntaxin provocat, qâ numero plurali ad cultores Dei à vero alieni, non ad Deum falsum, qj numero singulari enunciatur, respectus simplicissimè habeatur. Mitto qe in contrarium forsan possent reponi. Cæterum hinc statuit, profiteri Dominum Christum istorum nomina, qj Deis falsis obstinate adharent, intra labia sua non admissurum, ut vel verbo tenuis pro eis apud Deum patrem suum agat. Itaque idem vult esse hoc sub Christi personâ à Davide ejusdem typò enunciatum, cum eo qod ipse, cum in terris ageret, Joannis c.17.v.9. suorum causam apud Deum Patrem perorans, dixit, *Non oro pro mundo, sed pro eis, qos ipse mibi dedisti* ut, *nomina eorum intra labia mea non sum admissurus*, perinde valeat, ac si dixisset, *in meis ad Deum Patrem intercessionibus locum isti nullum habituri sunt.*

Pergamus. Hymnus 126. uti vulgo redditur, sic incipit,
Cum redinceret Iovas Sionis reduces, somniantibus similes eramus: qd. explicant, somniare nobis videbamur; cum vix possemus credere rem veram geri; adeo supra modum admirabilis & inexpectata extiterat ea nostra liberatio. Sic Petrus Angeli ministerio catenis exutus & carcere eductus, fotibus insuper ac portis sponte cedentibus, non rem veram geri, sed visione nocturnâ illudi sibi avtumabat, Act. c. 12.
v 9. M. Senec. controversial. 9. Somnium hoc puto. Q. Curtius l.4. de Abdolomino à terrâ sariendâ ad regnum ab Alexander Tyri compote evocato; Somnio similis Abdolomino res videbatur. Et, Satisne essent sani, percunabatur, qd tam protervè sibi illudenter. Nicetas Choniat. Andronici Comneni. hist. l.1. c. 3. de eodem ad urbem Nicæam, quam diu frustra obsederat, ex inopinato à civibus sponte deditam; ἦτορες δέ τινες καὶ πλανῆς, πολλάκις τοι ὄφελοντο εἰς αὐγήν τοι

αμέντων μισθώλιοις θερπούν· αὐτοκράτορες γὰρ ἐδόκεια σλάπτει τὸ τόπο
τελένθρωποι. Idemque ibid.l.2.c.11. de Isaacio Angelo præter ex-
pectationem ad imperium raptum evenisti; ἐδυσόλαυτες οὖτε ψ
ευφορίας, ἐχοῦσι τὴν ἑρμηνείαν ἀρχῆς, ἀλλ' οὐτε υποράμψων τὸ π
φράγματος· ἐργάσθησαν τὸ καὶ μισθώλιον, καὶ ὄντας ἐχοῦσι τὸ π
τελένθρωπον τὸ παρόντα διόλυμπον. Joannes denique Chrysostomus
de se in Presbyterium cooptato; tom.6.orat.38. Ἐξ αἰλιθῶν
τὸ οὐρανόν μέσας γέροντες ἔτισαν τὸ γαστριπάντα; οὐ διατηλίθων;
οὐδὲ συλλέγοντες τὸ περιήργατον καὶ ὄντας; ἀλλ' ὑμένες ὄντες δὲτοι, καὶ ἐργαζόμενοι
ἄποντες; καὶ τίς αὖτις πενταποτίσειν, ὅπερ μαρτυρίουν
ἀπερρίψειν· τοὺς γὰρ ἀρχῆς ἀντιτίθει τοσοῦτον; non potuit
graphicè magis explicari sensus iste, quem hymnographi
verbis post Abraham Esdrā filium assignant interpres
plerique.

Caterum David Camius Josephum patrem suum narrat
aliò transtulisse, nec de præsenti latitiae, quam eommatio se-
quenti describit, sed de dolore atq[ue] anxietate præterita cepisse:
dolorem scil. angoremque, quem deportationis tempore pertur-
berant, ad reversionem divinitus procuratam, ex animis mem-
ribusque omnem statim avolasse, q[uo] modo somno experretis in-
somnia cum imagines nocturna solent. Ita Asaph Hymn. 73.
v.19,20. *Lomodo in desolationem, q[ua]si momento, abeunt?*
differunt, terroribus absuntur, instar somni, q[uo]d, ubi quis
orvigilaverit, evanescit protinus. Scite Simoeattus Epist.37.
Taῦτα εὐποιεῖν τὸ καθάρισμα τοσοῦτον ἡμᾶς ἐν φρεστεῖς προδιδάσκαλας, δον
ἐπεγνωσόλας ἐλύτης. Αἱ γὰρ ἐλπίδες μὲν τὸν Καναρίναν. Et Dio-
Prus. orat.37. Homerum παρωδίσας,

Τιμὴ δὲ οὐτὸν ὄντες ἀποπλαμένη παπούται.

Avolas ac mundi, cetera somnia vana, honor omnis.

Tanquam somnum enim avolat, q[uod] non invenitur, (sive, q[uod]
jam amplius non comparet, non est) & sicut visum nocturnum
fugatur. Zophar, Job.c.20.v.8. Videantur amplius Dio
idem orat.33. sed & Ambros. offic.l.1. c.12. & de Ioseph. c.6.
Aygustin. in Psalm.75. & homil.13. Gregor. Moral. in Job.
l.18,c.10. Petronius in Satyric.

Nocte soporiferā veluti cum somnia ludunt

Errantes oculos, effossaque pertulit aurum.

In lucem tellus; versae manus improba furtum,

Thesav.

*Tbesaurósque rapit; sacerdoti quoque perluit ora,
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium secreti consciens avri.
Mox ubi fingerunt elam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus quod perdidit optat,
Atque in præteritâ se rotu imaginè versat.*

At istic contrâ, unâ cum captivitate ipsâ, molestia memoria etiam omnis avolaverat, nec in eâ amplius hærebat reducum animus, sed qasi nec extitisset unquam, pra gaudi magnitudine absorpta penitus, & ex animis etiam & cogitationibus obliterata prorsus videbatur, qo modo de pueritâ prolem masculam jam enixâ Christus Joan. 16. v. 21. parturientis dolorum licet acerrimâ fuerint, pra gaudio, qod de partu jany edito concepit, nec reminiscitur qidem.

Verum Majus noster ☚ בְּלַבְלָה aliâ significatione istic sumi volebat. non in somniandi nimicum, sed in convalescendi sensu. qo modo τὸ βλῆμα usurpatum deprehenditur, Jobi c. 39. v. 7. de cervarum & caprearum prole: *Ipse incurvant, ac dissecant se, dum partus suos vix emituntur: at nati earum βλῆμα convalescent, crescent, matres deferunt.* Et informâ transitivâ בְּלַבְלָה facere ne convalescat qis, sanare. Elajæ c. 38. v. 16. בְּלַבְלָה ubi Vetus interpres, nescio qo fundamento, Corripies me, & vivificabis me. Tigurinus, Tu nse somno degradas, & rursus vivificas; tanquam βλῆμα dormiro sit. & Jo. Calvinus, qod dormire me feceris; ut somni nomine mors designetur, à qâ minimum absuit. ac Genevenses contra, dormire fecisti me. ac si insomniâ prius laborasse innueret. Verum proprius accessit Vatablus: *sanare itaque & vivificare me.* Et adhuc proprius Pagninus; *Et sanabis me, & vivificabis me.* nam βλῆμα sanare; & inde βλῆμα sani apud Syrum. Matthe. e. 9. v. 12. & utrumq;e, prout apud Elajam, junctum positum, pro Gracorum ἀπόστολον, βλῆμα vale, sanus & sospes vivas. Act. e. 23. v. 30. Sed omnium optimè Junius; *Sic fecisti ne revalescerem, & in vita conservasti me.* Valevitudinem milii restituisti, sanasti me. nam particula copulans, uti & sciolis qibusq;e notum, tempus verbi mutare solet. Eodem ergo modo & apud Hymnographum D. Majus sumi volebat. *A captivitate redces, similes illis exiijimus, qd à gravi-*

ac diuturno morbo subito tandem convalescunt. Et certè gravis
morbus, imò qasi mors qđam, captivitas illa visa est. Unde
& reduc̄tio qali à mortuis revocatio & resuscitatio qđam di-
citur Esaj.c.26.v.19. & Ezek.c.37.v.11,12. & Dan.c.12.v.2.
qin & Apostolus populi Judaici restitutionem deinceps futu-
ram, ζωὴν ἐκ ρεκόρ fore adfirmat. Rom.c.11.v.15. Graci
utrobiqe cum apud Esajam, tum apud Hymnographum eō-
dem ἀρχαῖς vocabulo utuntur. illic, ἔγειρε μή τολῶ,
καὶ συγχάνειτε ζωὴν. istic, ἐμβίθηδε ὡσεὶ συγχάλαμένος.
qo etiam verbo pro corroborare & vires addere utuntur. sic
enim τὸ ζεῖν exprimunt κατίζουσιν αὐτὸν, καὶ συγχάλαμένος.
Deut.c.3.v.28. & τὸ ΠΙΠ καὶ χεῖρας ἀνεψιες παρεγέλλεται. Job.
c.4.v.3. & τὸ ΙΨ, οἱ γέλοικύτες τιθεταις ἀρχαῖς. Esaj.c.10.
v.31. Certè ἀρχαῖς pro eo qod Latini dicunt, vires revo-
care & reparare, apud medicorum filios satis freqens est; &
de eis ut plurimum usurpatur, qd deliquium passi, medicamine
alioq restituuntur. ejusmodi qippiam ἀν τὸ ἀρχαῖς, qod
huic finitimum, vocabulo, Graci voluerint designatum, alii
viderint.

Aliud D. Maji interpretamentum peculiare, istis ubi adje-
cerim, caput hoc clavdam, Hymno 82. v. 7. sic legitur,
לְפָנֵיכֶם כָּלִים בְּרָאָתָר וְבָאָתָר קְרָבָן Qd qidem verba
variè, non à Judais tantum, sed & à nostris accipiuntur. Si-
qidem in membro priori qidam, in qibus est Jārus, & qd Hi-
eronymi in Psalm. nomen ementitur, τοιούτοις δεσηνα-
ri volunt, ac si dictum esset, Verumtamen moriemini, sicut Ad-
am: eo qd ad Adā instar transgressi sitis, trahuntqe huc
illud Hosh.c.6.v.7. & Job.c.31.v.33. Nec desunt, qd illud
itidem in membro altero לְפָנֵיכֶם non unum ē principi-
bus, sed principum primum vertentes; (qo modo לְפָנֵיכֶם דְּבָרָךְ primum ē principib⁹, Dan.c.10.v.13. Junius:) ut numerus
cardinalis, uti appellant, ordinalis viēe fungatur; prout
Gen.c.1.v.3. & Act.c.20.v.7. de Adā eodem intelligunt, qd
primus mundi hujus inferioris rector ac dominator, à crea-
tore Domino universi fuerit constitutus. Gen.c.1.v.28. Alii
à Judais minus pīe, in qibus Camius (nec abscedere longe
videtur Esdraides) Moriēmini, sicut homines merē terret; qo-
rum anima una cum corpore, ad iumenti instar, intercidit.

Hymn.

Hymn. 49.v.12,19,20. Eccl.c.3.v.18-21. ut opponatur scilicet, qod est supra dictum, *filiis excelsi estis omnes*: qod de spiritibus illis immortalibus Dei administris intelligent isti, qibus dignitatis ratione similes censeantur. At sanius meliusque Musculus noster, *Morici mini*, ut ceteri qique, *mors ultima linea rerum, fastigio fastigique vestro finem dabit*. & qod Hymn. 146.v.3,4 tam de principibus, qam de plebejis qibusvis dicuntur, *nbi expiraverit, ad pulvrem suum revertuntur, eodemque die cogitata ejus universa una cum ipso intercidunt*. ita tamen ut corpore ad terram, unde primitus sumptum est, Gen. c.2.v.7. & c.3. v.19,23. revertente spiritus, sive anima, ad Dei, qd dederat, Gen. c.2. v.7. tribunal sistatur, Eccl.c.12. v.7. sententiam sive latam fastigante, sive tristem diramque, pro justitiâ divinâ latam, subitura. Luc.c.16.v.22,23. et certe sanctius saniusque hac in parte egerunt Philosophi quidam Ethnici, qam Judæi isti magistri, qd tam malorum qam bonorum animas, non interitui obnoxias; sed corpori superstites, ac immortales, à compagis humanæ dissolutione, pro vita anteacta ratione, vel in sedes beatas, vel in loca pœnalis transferendas, aut fidenter censem, aut sentiebant credentes, sentire saltem ac credere se profitebantur. Videndum Socrates apud Platonem in *Phædone*, Cicero *Tusculan. I.* Plutarchi nomine *de philosoph. placit. I.4.c.7.* Stobæus *eclog. Physic. I. tit. 40. sect. 3.* Horum effata Epicharmus sic expressit à Plutarecho *ad Apollon. consolat. lavdatus*,

Σωτηρίδην, καὶ διεκρίδην·
Καὶ ἀρτούρον, θερινὸν λόγον, πάντα,
Γὰρ μὲν εἰς τὸν πενθεμένον δέντεν.

Concretum est, & discretum est:

(integralm hominis compagem loquitur animâ corporęque constantem)

*Reditque utrumque unde venerat,
Terra ad terram, spiritus sursum.*

Qibus gemina haberet & Euripides in *Chrysippo*, referentibus Clemente Alex. *Stromat. I.6.* Philone Jud. *de mundi immortal. & Marco Imper. comment. I.7. §.50.*

Χαρεῖ δέ ἐπίστο, τὰ μὲν εἰς ταῖς
Φύντ' εἰς ταῖς τὰ δέντεν αἰδηψί.

Θλαστόντα γενής, εἰς ἀρέφιον
Πέλλοι θλάστη πάλιν.

Retroge meant, quod terra dedit,
Iterum in terram; quod ab aetherio
Venerat ortu, cælestè poli
Repevit templum.

Sed & in *Supplicibus* (quod Moschionis nomine frustra apud
Stobæum prostant *Collectan.* tom. 2. tit. 124.)

Οὐαὶ δὲ τοῖς εἰς τὸ σῶμα ἐφίκατο,
Ἐγενέθη ἀπλαζίην, πεδίμα πέποντος αἴθιος,
Τὸ σῶμα δὲ εἰς γῆν.
Et unde nostra quodque natura est datum,
Eo reverti; ut magnus aether spiritum,
Corpus recipiat tellus.

Ex Stoicorum sententiâ uterque videtur locutus, quod ad Epicuream etiam transtulit Lucretius lib. 2.

Cedit enim retrò, de terrâ quod fuit ante,
In terras; & quod missum est ex aetheris oris,
Id rursum cæli rellatum tempora receptant.

Hæc eò magis interserere hic visum, qia cum Ecclesiastæ illis tam accuratè convenient. Qanqam hoc illi forsitan dicebant, ut cœli, atherisqe nomine aerem duntaxat intelligenter, in qem anima resloveretur. Verùm in eandem plandem nostris mentem Heraclitus, cuius insigne est illud epist. ad Amphidamas. Εαὶ δὲ φάσται τοιαῦται γένενται τὸ σῶμα, οὐδετεται εἰς τὸ εἰμαρμένον. ἀλλὰ πυχὴ δύναται ἀλλὰ διάφανον ἐπειχεῖσθαι, εἰς ὑεργόντων ἀνατάσθαι μετάρρωτος δέξεων δέ με εἰδίστοις δέμοις. Corpus mihi si undā ingruente obrui contigerit, ad locum sibi destinarum demersum descendet. at non demergetur, sive descendet anima; sed immortale qiddam cum sit, ad cælum sublevata evolabit; suscipientqe mē sedes aetherea. Verūm nescio quo modo nec opinantem longiusculè abripuit, detinuitqe diutiū, pensi destinati memorem minus, argumenti interjecti meditatio amœnior, & exiturienti jam (venia verbulo detur) accommodatissima. Ad rem, de quod agitur, denū redēamus. Illud Παῦλος Τιμῶν nonnulli de Angelis Apostatis, sive spiritibus desertoribus dictum intelligunt. Eo, Jajro referente, trahit auctor Adidras Agadab, ex Esaj. c. 14. v. 12. & c. 24.

v. 21. — Eadem concedit & Psevdo-Hieronymus, & hujus vestigiis insistens Hugo Barcinonensis, ex Luc.c.10.v.18. q̄i & dictionem h̄c mutatam urgent; prius enim dictum, mori-
emini ut Adam: at istic, non moriemini, sed caderis, at unus
è principib⁹. angelorum siquidem casus est, mors non est. At
meminisse debuerant, cadere pro mori, in sacrâ paginâ opidò
qām familiare existere. Hymn.91.v.7. Jer.c.44.v.12. & alibi
passim. Camius ergo de Principib⁹ exteris, tyrannis ethni-
cis, q̄i populum sibi subjectum premunt opprimuntq;e, ex-
ponit. qod & Liranus sequitur, & Musculus probat, illud
Luc.c.22.v.25. huc trahens; Junius verò comprobando eò
usq;e processit, ut vocem aliorum, qā à Judaicis discerne-
rentur principes h̄c dicti, contextui ipsi inferuerit, q̄o nomi-
ne à Piscatore, de re tamen ipsa consentiente, reprehendit.

Nostrī plerique (ut singulos recensere non sit opus) *Adami*
vocabulo *plebejum* qemvis designari volunt; qo modo à scri-
ptoribus sacrīs ea vox cerebrimē usurpat. Hymn.49.v.2.
& 62.v.9. Esaj.c.2.v.9. & c.5.v.15. Et sensus sanè is optimus & convenientissimus videtur. neqe enim è plebejis prin-
cipes, cum mortales pariter utiq;e sint, mors distinguit discer-
nitve; verū, ut Flaccus, *carm.l.1. ode 4.*

— ego pallida pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. — neqe, ut idem l.2. ode 3.
Divēs ne prisca natus ab Inacho,
Qicquam interest; an pauper, & infimā
De gente, sub dio moreris,
Vittima nil miserantis Orci.
Omnes eōdem cogimur; omnium
Versatur urnā, serius ocyūs,
Sors exitura, & nos in acer-
Num exilium impositura cymba 2
— undā scilicet omnibus,
Qicunque terra munere vescimur,
Enavigandā, sive reges,
sive inopes erimus coloni. Ibid. ode 13.
Et lib.3. — qā lege necessitas
ode 1. Sortitur insignes & imos:

Omne capax movet urna nomen.

Caterūm in clavulā insequenti amplius aliquid designari q̄i ve-
hant, non desunt, qod & verbo *cadendi* insinuari existimant,
qod in *deturbandi* ac *prosternendi* notione sumatur, ut mors
violenta & inveta aliqua intelligatur. Ita Musculus. Sed &
Junius, non tan̄um communī morte, sed etiam celebri & singu-
lari; ut *Esa. c.14.v.10*. Vide qod de ambitionis illis in Mo-
sen & Aaronem insurgentibus dicitur, *Num.c.16.v.29,30*.
Verum qidem est, *cadendi* verbum de cōde mortēque vio-
lentā sapiū usurpari, *Reg.l.2.c.1.v.19*. & *c.2.v.16*. & *c.3.*
v.36. & *c.21.v.9*. Nec verum minus qod Juvenalis *sat.10*.

Ad generum Cereris sine cōde & vulnere pacui

Descendunt Reges, & siccā morte, tyranni.

Caterūm *cadendi* verbum de eis etiam adhiberi, q̄i tam mor-
bo avt fame extingvuntur, q̄am q̄i gladio percussi occumbunt,
ex locis patet suprā indicatis. Calvinus itaq̄e argutiora vi-
dentur ista, ipse, q̄emadmodum & Mollerus, *sicut unus, principes cadetis*, reddit: h.e. ut illi uterq; exponunt, *sicut unus* ē multis, sive unus ē plebejis (de qib; antē dixerat) occidetis,
mortem obibitis. Favētq; versioni isti p̄svarum in Hebrai-
eis situs. Siq̄idem ad פָּנָא vox s̄sistit, qo indicetur רַדְכִּים qod *principes* sonat, non regi ab רַדְכִּים qod *unum* signi-
ficat, (unde patet perperam verti ē Gracis, εἷς τὸν ἀρχόντας;
à Latinis hos fecutis, *unus* ē *principibus*, avt *unus principum*) at
ab רַדְכִּים ad פָּנָא vox continuatur, ministeriali duntaxat
notā intercedente; qo מְרֹאֵב sive *principes*, reclam esse, mor-
riendi verbo, qod ab eo regatur, & qo cum conveniat, præ-
fixum, disertius indicetur.

Atq; hactenus qidem Majus noster istis assentitur: ca-
terum in פָּנָא expositione, tam ab istis, q̄am ab illis omni-
bus seorsum it, nec immerito. Siq̄idem, *sicut unus*, illud, pro-
ficit *unus à plebe*, avt ex infimae sortis hominibus, satis in-
solens videtur: nec locum geminum, q̄i pariare qeat, adduc-
cunt ullum. Proinde Majus רַדְכִּים adverbialiter hic sumi
postulat; perinde atq; alibi non semel, sed sapiuscūlē usur-
patum deprehenditur, notione verò adverbiali ubi sumitur,
nunc *una*, simul, nunc juxta, ege, similiter, pariter significat.
Sic *Esaiae c.65.v.25*. *Lupus & agnus רַדְכִּים עַי!* (pro qo

Cap.

Cap. 13.v. (נְתַחֲרֵת dicitur) *pascent* *una*, *sive simul*. Annal. l.2.
c.5.v.13. Cāmque clangerent & canerent נְתַחֲרֵת pariter, (Lat.
Vulg. Tigur. Junius) *edendo vocem unam*. Ezr.c.2. v.64. &
Nehem. c.7.v.66. *Tota congregatio נְתַחֲרֵת ubi Lat. vulg. qasf*
vir unus; Tigur. *ad unum n/qe*; Jun. *universē*. minus apē
omnes hi. optimē Græc. ἥδος, *simul*; & nostri, *together*. Ezr.
c.3.v.9. *Khadmiel* & filii ejus filii *Jude נְתַחֲרֵת simul*. Jun. &
Vatabl. ibid.c.6.v.20. *Nam mundaverant se Sacerdotes & Le-*
vita נְתַחֲרֵת pariter. Jun. & Tigur. *secūs utiqe qām* sub Ezekiel
extiterat, qo tempore Levitæ femet mundando sacerdotes
anteibant. Annal. l.2.c.29 v.34. Qibus coronidis vice adje-
ctus sit locus, qj huc cumprimis facit, ex Eccles.c.11.v.6. ubi
sic legitur; *Manè serito semen tuum*; & *vespero ne remitti-*
to manum tuam: nescis enim utrum successorum sit, hoc an illud;
an vero ambo bona futura sint, sive successura sint, נְתַחֲרֵת ubi
Græc.c. δη τὸ ἀντί. h.e. *in unum*, *sive, in idem*, uti Hierony-
mus reddidit. *simul*, Lat.Vulg. minus commode utriq. me-
lius, Tigur.juxta; Junius, *ex ego*; Castellio, *egē*; Serranus,
Fajus, Lavaterus, *pariter*. Itala, *parimente*. Gallica, *pareille-*
ment: *nostrū*, *altītē*. qz omnia, (primoribus duobus exce-
ptis, qz nec dicti ratio facilē admittit) cum eo qod in manibus
habemus, sensum eundem qum präferant, eximiē conveni-
unt. Idcirco Majo nostro censente, verba sic reddenda fue-
rint, *Veruntamen, sicut homo plebejus quisvis, moriemini*; & *pa-*
riter, sive, ex ego (cum illis scil.) *cajuri estis, sive, occidetis,*
principes. idem planē vos exitus, qj omnes manet. Hoc est
qod Seneca, *Mors it per omnes; necessitatem habet egam &*
invictam; omnes ex ego vocat: cui nasci contigit, mori restat:
quisq; ad vitam editur, ad mortem destinatur: impares nasci-
mur, pares morimur: omnium qj terram premunt, si remps lex
est: nec fatas eriem servant; nec citamur ex censu. in omnes
constitutum est capitale supplicium: & qidem constitutione
justissimā: nihilq; tam magnum est, qod perire non possit: ad-
do, qod non periturum sit. Ad Lucil. epist. 12. &c. 30. & 91.
& 93. & 99. ad Polyb. consol.c.30. natur-qasf. l.2.c.59. Atq;
in hunc ego loci hujus sensum sententiāmq; lubentissimē
concedo.

Cap. XI.

7o. Leifejdi elogium. Hujus de Hymn. 84.11. sensu genuino
 sententia. post varias aliorum interpretationes. גָּדוֹלָה pro רְוִי habitare; atatem agere, à רְוִי atas. Limen, pro אֲדִיבָה. Ad limina servus, custos. שְׁוֹרֵת הַשְׁוֹרֶת וְשְׁוֹרֵת אֲלִינָה alind ab ostiario, servus atriensis. Janitorum in ade sacrâ munus honestum, honoratum. מְשֻׁמְדָּר alius, ad limen accubare; aliis limen frequentare; Leifejdo, posti affixum esse; servum in perpetuum fieri, ex lege Exod. 21.6. avtem pertundere, Iunio sic sumi Hymn. 40.7. qia Christus servus, & servi formam indutus, Esaj. 42.1. Phil. 2.7. avres forata, sortis an gentis indicium. in obsequii notione, avris aperta, Esaj. 50.5. פְּסַפֵּת qoqe. רְוִי alius רְוִי habitare; alio, à רְוִי atas, atatem agere; Leifejdo, à רְוִי liberè versari, liberum agere. Dei ad Cajnum verba Gen. 4.7. discussa. peccatum ad fores excubare, qid velit. pro foribus, qid. servitii & satellitii ad fores dominorum excubandi mos. an ut peccati servus Cajn è formulâ notatus. ἀμαρτίας ποιεῖν, qid. medicinam facere, notione non und. artem aliquam facere, factitare. nihil à perjuris, impuris, iniqis, impiis, minimi gratum. Λακαδαιμονίας εὐηγέλια. Vittima verè opima & optima, genam.

Meja βιβλίον, μέja γράφειν. si Callimacho Grammatico, ex Athenai fide, credimus. Magnus, inquit, liber, magnum malum. Si liber magnus censuram hanc subeat, qid caput, libri particula, (hoc enim Gellio caput, qod Hebreis פְּנִים) prolixum censembitur? Proinde lectoris tædio qd consularunt, cum caput antegressum prater spem expectationemque crevisse animadverterim, novo sumpto exordio, subnectam ea, qd in proximum illud constipare statueram: Et à D. Gvil. Majo, ad reverendum virum D. Joannem Leifejdium Sacra Theologia Doctoratu insignem transibo. Is in suburbio Londonensi Ecclesiaz celebri plebiq; frequenti per multos annos præfuit. cùmque concionibus habendis operam daret indefessam, tum varia interim scripturae sacræ loca, prout occasio tulerat,

tulerat, enarrabat, tum & suas s̄apenumero de locis eis conjecturas proponebat, à vulgo receptis interpretationibus havd pavlo discrepantes. Harum nonnullæ, ne pereant & intercidant prorsus, chartis hisce committentur. Hymno 84. v. 11. Hymni avtor, qisqis is fuerit, (neque enim fatis liquidō constare videtur) cum studium ac desiderium suum in Dei ædibus commorandi vellet ἐμφαντάτερον insinuare, his verbis utitur, uti textus Hebraicè exhibet; בְּתַחֲרֵת הַסְּתָמֵךְ בְּבִירָה רְשָׁעָה Hujus autem periochæ varia dantur interpretamenta. Abraham Esdræ filius, *Elegi* לְשֻׁבְתִּי de-sidere potiis ad limen domus Dei mei, qām דָּוֶר, i. גָּוֹר habitare in improborum tentoriis. eumque secutus Pagninus, ad limen desidere, vertit. Solomon Jajrus, *Malim* מַלְּמִין וְעַל הַקְּוֹשָׁת רְשָׁעָה ad limen & postes domus Dei mei vigilare; qām וְלֹאָמַן בְּשִׁזְוָה habitatorem sive incolam agere in prospexitate sive tranquillitate, i. tranquillè habitare, in tentoriis improborum. ut ad jugem domus Dei frequentationem respexerit, de qâ Salomon Rex Parœm.c.8.v.34. cuius hîc verba allusit Jajrus. hunc Junius seqitur, q̄ limen frequentare reddidit. *Limen pro domo, ade.* Maro Georg.l.2.

Exiliisque domos & dulcia limina mutant;
sic Patria limina, templi nimirum; ædes ipsa. Martial. I. 1.
epigr. 2.

Limina post Pacis, Palladiūmque forum.

Et, *Novi limina templi.* l. 4. ep. 53. pro ipso templo.

Et, *Intra limina sanctioris avile.* l. 5. ep. 6.

Inde & *Limina Apostolorum.* hinc, *limina adire,* Maro Aene. l. 6. — us te supplex peterem, & tua limina adirem.

Et, *limina terere.* Martial. l. 12. ep. 26.

Sexaginta teras cum limina mane Senator.

& l. 10. ep. 10.

Mane salutator limina mille teras.

&c, *limina frequentare,* eidem l. 10. ep. 58.

— q̄ nocte dieque frequentas Limina —

i. ades hujus vel illius. Adjicit aliquid amplius David Camillus; *Malo*, inquit, *limen porta domus Dei* לְבֵד הַכְּנֵסָם solus adire, intrare, sive (ut in radicibus habet) מִלְּדָה in domo Dei hospitari, qām דָּוֶר דִּירָה שְׁלִימָדָה habitatione integrâ habitare in terris:

terris gentium. ut solitudo frequentia, aditio sive hospitatio, habitationi perpetua opposita sit. Huic ex parte calculum dat Jo. Piscator, q̄i ἡταν etas, semper humana vita. Graci; οὐελεξάμπλιος Δαρρηνίδης &c. q̄o & Latinus Vetus interpres fecutus; Elegi abjectus esse, &c. Expreslit latius Jo. Calvinus; Τις αστοῖς ιεράστοις φαίνεται Τέμπλον εἰσελθεῖν, διστάνει τὸ θυμίαμα in atrio λιγότερον, καὶ τὸ πόρτην στούντιον φέρει. Μάλλον δὲ dicitur in ipso Τέμπλῳ foribus subsistere, ac limen tenere, q̄ām occupare tabernacula impietatis. q̄ d. se in vulgarem & ignobilem locum malle rejici, modo censeatur in Dei populo, q̄ām primarium gradum senecte inter impios. Nec abscedit Mollerus; subiungit tantum, ad Coritarum officium alludi, qib⁹ janitorum officium erat demandatum, ut assidue aliqui ex his cogarentur sedere ad limen seu foras domus Domini. Annal. l. 1. c. 26. v. 1. Joan. Campensis, ad limen accubare. qod servi solebant, & in avlā regia satellitium. Videatur historia Regum l. 2. c. 11. v. 9, de qo infra amplius videbitur. Genevenses nostri vertunt, Malim esse ostiarius. a doze-keeper. qanqam istud notionis aincipit esse potest: Siquidem inter ostiariū, sive janitorem, q̄i ē mancipiis infirmis, & in vinculis sapienterō esse solebat; (unde illud Nasonis amor. l. 1. eleg. 6.

Janitor indignè dñrā religate catenā.
& Svetonii de clar. Rhet. in Otacilio; Servisse dicitur, atque etiam ostiarius, veteri more, in catenā fuisse.) & servum atriem, multum intererat. quin & iste tamen quoque ad limina servus dicatur Apuleio Miles. l. 2. Et, --ad limina custos: prout Maro A. n. l. 9. fidusque ad limina custos. i. editus. Servius, qomodo קַרְבָּלָה custos liminis i. januæ. Jerem. c. 23. v. 4. & קַרְבָּלָה custodes liminum. Est. c. 6. v. 2. & קַרְבָּלָה custodes liminum. Annal. l. 1. c. 9. v. 19. et l. 2. c. 23. v. 4. קַרְבָּלָה ad verbum, janitores liminum. isti vero, qod & Servius ibidem obseruat, in ingenti honore apud majores fuerant: imò servi etiam atrientes, qod idem Savriæ Playtini exemplo probat, in totâ familia plurimum ferè pollebant: Proinde Paradoxo 5. Cicero; In magna familiâ sunt servi alii lavatores, ut atrientes; sunt inferiore loco, ut mediastini. Sed & Janitorum in Tabernaculo sacro fors. & conditio,

ditio, etiamsi hominibus profanis, aut ambitiosis etiam, qd Mollerus monet, *vilis & abjecta* videri poterat; erat tamen revera honorabilis admodum, & apud populum Dei talis habebatur.

Proinde aliud designari vult Lejeffeldus noster. Versionem primò; mox explicationem habiturus es. Vertit itaque; *Malum posti esse affixus in domo Dei mei, qām in tentorii improborum liberè agere.* Nota satis lex est de servo lata, q̄i manumitti cum licet, libertate, qā posset, frui recusabat. jubebat ea ut servus ille ad Domini januam deductus, avre subulā perforatā, posti affigeretur, in servitii perpetui, cui se ipse addixerat, indicium. Exod.c.21.v.6. ad eum ritum respxisse vult Junius (Juniiq̄e premens vestigia Piscator) va-tēm regem, ubi sub Domini Christi personā dixit, Hymn. 40. v.7. *avres perfodisti mihi, q.d. servitio ac ministerio perpetuo addixisti me. unde Esajæ c.42.v.1. Ecce servus mens &c. pro qo, Græci, eosq̄e secutus Apostolus ad Hebr.c. 10.v.5. σῶμα ὃ ἐγενέρω μοι. i. corpus avtem mihi coagmentasti. qia scil. tum servī formam induit, cum carnem humanam, & peccati-cis etiam similitudinem assumpit.* Rom.c.8.v.3. & Philip.c.2. v.7. Qin & avres forata, sive perforata servitutis insigne habebatur. notum est Ciceronis scomma in Octavium qendam, q̄i nobilis videri voluit, cum Libyā oriundus existimaretur. qum enim is avdire se negaret qid ille dixisset. Atq̄i solebas certe, inquit, bene foratas habere avres. Macrob. *Saturn.* l.7. c. 3. Plutarch. in *Apophth.* Græcè sic extulit; Καὶ πλουτίζειν τὸ χειρότερον. At verò avres forata hanc immunes geris. qanquam hoc gentis potius, qām conditionis indicium esse voluit. Petronius Satyric. Pertunde avres, ut imitemur Arabas. Eodēmq̄e nomine in Poeni asseclas ludens Plautus *Pœnul.* 5.2.

Servos qidem edepol veteres antiquosq̄e habet.

A. *Qīscis?* M. *Vides homines sarcinatos conseqi?*

Atque, ut opinor, digitos in manibus non habent.

A. *Qī jam?* M. *Qia incedunt cum annulatis avribus.*

annulos nempe in avribus gerebant, qibus aliis ambiuntur digiti. Sed simplicius forsitan *avrem perfodere*, sive *perforare*, fuerit, dicto avdientem præstare. qo modo ex ejusdem per-

Q q sonā

sonā stirpe regiā oriundus (uti vulgō censetur) vates cap. 50.
v. 1. *Aurem aperuit mihi Dominus : nec restiti, nec retrocessi.*
Verū eō D. Lejfejdus ab Hymnographo loco superius de-
signato vult allusum, ut ἡράπετη ibi sit posti affixum. i. mini-
sterio ac servitio jugi, mediaſtini instar, in perpetuum addi-
ctum esse, citra ullam redempturę aut vindictę spem pote-
statēmve. qamvis autem in lege illa הַמְלָאָמָר non ḥa legatur, &
חַד pro limine creberimē usurpetur, tamen postem qoqe signi-
ficare docet David Camius in radicib. ex Amosi c. 9. v. 1.
Idēmque pariter interpretatur, Ezek. c. 40. v. 6. & c. 43. v. 8.
Sed & interpres plerique. Annal. l. 2. c. 3. v. 7.

Restat vox חַד qod illi habitare vertunt, at D. Lejfejdus
mavult, liberè versari, liberum esse, libertate frni. ut sit חַד
אֲלֵל חַד liberum esse, unde חַד libertas, Esajæ c. 61. v. 1. cā-
dem analogiā, qā אֲלֵל declarare, בָּרוּ Eccles. c. 9. v. 1. & אֲלֵל
חַד fistulare, saltare, חַד Judic. c. 21. v. 21. ita sensus tandem
emergit iste, malle se sub qavis conditione, etiam servitio per-
petuo addictum, non servi atriensis, sed vel mediaſtini loco habi-
tum, in Dei domo etatem transfigere, qam apud homines impios
libertate largissimē ac liberalissimē fruentem versari. Ser-
vitutem infimam etiam, sibi libertate vel liberrimā potio-
rem fore, modō ad Dei domum aditus pateat ; libertatem
amplissimam qoqe servitute qavis deteriorem minūſqe tole-
rabilem, qam diu ab illā exulem atqē extorrem egerit.

Qod autem de servis ad limina superius paulò dictum est,
trahebat idem vir eruditissimus ad dictum illud Domini, qo
Cajnum increpat, Genes. c. 4. v. 7. Vertunt plerique ; Nonne,
si bene egeris remissio, (peccati, scil. futura est, ita Chaldaeus, &
ex Judæis Jairus, ex Latinis Hieronymus) sive, ut alii, acceptatio
futura est : (oblationis tua scil. ita Theodotion. & nostrum
plerique) vel etiam, elevatio futura est ; (vultus scil. qj jam
dejectus Vers. 6. juxta illud Job. c. 11. v. 15. ita è Judæis Es-
draides, è nostris Mercerus) Si verò non bene egeris, pra fori-
bus peccatum cubat, velexcubat. וְאֶת הַמְלָאָמָר חַד ? qod qidam
de peccato ipso intelligunt. Bernard. de divers. serm. 19.
Peccatum in foribus est : nisi ipse aperiae, non intrabit. Abra-
ham Esdræ filius : Ita fixe homini conjuncta est malitia ejus
& concupiscentia mala, ne unā cum ipso decunbat. jnxta illud

Jobi.

Job c.20.v.11. in pulvere una cum ipsi cubabis. alii plerique de penis ultricibus culpa perpetrata affectis. qod & Esdraides monet : *¶N¶T dñi ¶N¶qomodo & vers.13.* ideoqe participium adjectum formam masculinam obtinet ; ut Junius censet. *Chaldaeus :* *Inquit tua, reatus tuus, ad diem judicii reservatur.* Verum hoc literæ ipsi adversari videtur, qæ pre foribus monet eam adesse, *dñi dñegeis*, Matth.c.24.v.33. sive *mæg duæv*, Jacob.c.5.v.9. i. prope in propinqo. Itaque Vet. interpres reddidit. *Statim in foribus peccatum aderit.* Nec abscedere tamen videtur Salomon Jairus. *Usque ad os firmum scipulcri tui custoditur peccatum tuum.* itaque tanquam unum idemque R. Abraham utrumque recensuit. qd subjungit tamen alios interpretari, de foribus domus ejus : alios de foribus laborum, ex Mich.c.7.v.5. At R. Menachem : *Cubat peccatum ad justitia fores, unde judicium adversus delinquentes prodit ; inde enim vim obtinet suam angelus mortis.* Hieronymus, qm ut plurimum reliqui sequuntur, in qst. Hebr. *Qod si iniqè egeris peccatum ante vestibulum tuum sedebit, & janitore tali comitaberis, sensus est,* inquit Drusius, proverb.clas.2.l.3. prov. 38. illicò pœnas lues facti dignas : *aut peccatum tibi insidiabitur.* juxta illud Sirachid.c.27.v.31. *ut leoferis insidiatur ; ita maleficiis peccatum.* Et Salomonis Parcem.c.13.v.2. *Peccatores insegitur malum. i. pena mali, aut ultio divina.* Drusibid. l.1.c.7. Flaccus, carm.l.3. Ode 3.

*Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pena tardo.*

Et Cato, *Neq[ue]ter factum semper durat, & reum comitatur.* qo sensit & illud dicitur, *Noxa caput sequitur. sumptum à feris egredientem hominem antè fores expectantibus ut discerant ac dilacerent.*

At Lejeffdus noster periocham totam aliter est planè interpretatus ; *Nonne sive bene egeris offerendo, sive male egeris, ad peccati fores cubas ?* hoc est, peccato te addixisti, peccati servus ac mancipium existis ; ideoqe nihil potest à te acceptum esse. Siquidem, *Sacrificium improborum abominatur Dominus.* Parcem. c.15.v.8. & qomodo nihil à perjuris, ita nihil ab impuris est acceptum numini, illud Plavti est in Rudentis prologo :

*Arge hoc scelesti in animum inducunt suum,
Jovem se placare posse donis, hostiis.*

*Et operam & sumptum perdunt : id eò fit, qia
Nihil ei accepum est à perjuris supplici.*

hoc Platonis scitum legum l.4. tñ μέλαχρον καὶ πεισματεῖν
δὴ τοῖς δροῖς καὶ εὐχαῖς καὶ ἀνθίμασι καὶ ξυμπόνῳ διεγένεται, γέλλεσον
καὶ ἀεισον, καὶ διαφερόντως φένον. τῷ δὲ κατὰ τύραννον αἰχθέρῳ Θ
ράψας τὸν καρκίνον, οὐδέ τοῦ μαστοῦ λαῖρον, ἐτὸν ἀντρίνον ἄγαθόν,
τὸν διόνοτον τόπον ὅθιδε δέχεται. μάρτιον δὲ τοῖς δροῖς ἐπολὺς δέ
πόνος τοῖς ἀνθίμοις. τοῖς δὲ δροῖς ἐνγερόντῳ ἄποιν. qz tanquam
ex Äliano lavdat Svidas, in Miacē. Certè è Platone Cicero
de legib. i. *Donis impiis ne placare avdeant Deos, Platonem av
diant, qz vetat dubitare, qz sit mente futurus Deus, cum vir
nemo bonus ab improbose donari velit. Respxit eodem & Dio
Prus. orat. 3. ubi de rege pio ; ἔποτε λαῖρον δέξαι). Θράψας τὸν καρκίνον
ἀντρίνον τὸν δρόντα ἀνθίμασιν, ἐδὲ δυοῖς οἷς Ι χαρητεῖ τὸν αἴσ
θον ἀντρίνον. Perjuris & impuris, de quibus illi deserte, inigos
iste addidit. Nec subticere sustineo, incerti, sed nominatu
dignissimi, poeta, ethnici licet, versiculos illos à Porphyrio
de animal. abstin. l.2. Clemente Strom. l.7. & Cyrillo adv. Juh
lian. lavdatos ;*

Tis ἀδει μαρδες καὶ λίαν ἀνεμένοε
Ἐνυσος ἀντρίνον, ὅστις ἐλπίζει δρόντα
Οσῶν δοκέων καὶ καλῆς πυρεμένος,
Α καὶ κυστὸν πινάσιν ἐχει βρεστημα,
Χαίρειν ἀπαρχῆς, καὶ γέρες λαχεῖν τόδε,
Τέτων τε τοῖς δρόντοις ἐκλίνειν χαρεῖ,
Καὶ πιεζέται, καὶ λησται, καὶ πέραγον, [διὰ]
Τύχωνιν δύτες ;]

*Qis gente in hominum tam supine credulus,
Aut fulitus adeo est, qz deos existimer,
Sev bilis ista, sive crudorum ossium,
Projecta qz vix tangat esuriens canis,
Gaudere donis, idqz honoris ducere,
Facientib[us]qz gratiam reponere,
Licet tyrauni immenses, pirate licet,*
Licet latrones rapto viventes sient ?

qz postrema etsi Clemens solus exhibeat, auctorita tamen
ejusdem

ejusdem esse cum reliquis, nullus ambigo. Sed de via in semitam.

Ad dominorum fores, regum ac magnatum cum primis, servos ac ministros praestolari atque excubare solitos, historia cum sacra, tum prophana clare docet. Histor. Reg. l. 3. c. 11. v. 9. *Cubavit Ursas ad fores domus regia cum servis reliquis domini sui.* Maro, En. l. 4.

*Reginam thalamo cunctantem ad limina primi
Poenorum expectant.*

cum ergo ad peccati fores cubans Cajn dicitur, ex consequenti peccati servus intelligitur, qalis in Scripturā pronunciatur, peccato quisqis operam dat. Sic enim servator noster, Joan. c. 8. v. 34. (ut Apostolos interim taceam, Pavlum ad Rom. c. 6. v. 16. Petrum ep. 2. c. 2. v. 19. idem planè, licet aliis verbis, affirmantes) *Πά; δοτῶν ή ἀμαρτίας, δέλδε δει τη ἀμαρτίας.* Et notanda phrasis, *τη ἀμαρτίας ποιειν.* qo melius intelligatur, qod Joannes dixit epist. 1. c. 3. v. 9. *Πά; δο τη φύσην μετα έπει τη Θεού,* *ἀμαρτίας η ποιειν.* quisqis à Deo genitus est, peccatum non facit, sive peccato non dat operam. *ποιειν ἀμαρτίας* dixit, qomodo *ποιειν λαζαρίν,* medicinam facere, dicitur; non eo sensu, qo Cicero famili. l. 1. ep. 7. Ita sum levatus, ut Deus mihi aliquis medicinam fecisse videatur. pro eo qod est, remedium adhibere, mederi; sed pro eo qod est, artem medicam exercere; (qo modo, argentariam facere, dixit Ulpian. ad edit. l. 4. & habetur Digest. lib. 2. tit. 13: de edendo. Is etiam qd desit argentariam facere, ad editionem compellitur ubi argentariam exercuit. et, histrionicam facere, in Heliogabalo Lampridius) sive medicine studio, avt rei medice operam dare. qo modo Lampridius idem de Alexandro Heliogabali consobrino, *Fecit & geometriam.* Nec secūs, artem ludicram facere, Plavt. Avlul. 4. 3.

Continxo cor meum cepit artem facere ludicram.

Et, *Artem pudere prologi quam facilitas.*

apud Ciceronem de Clar. orat. hac autem ratione quisqis peccatum facit, mancipium est peccati. talem autem fuisse Cajnum, qod ambigamus, nihil est. Nec mirum itaque si à peccati mancípio profectus cultus, Deo peccati osori, ingratus extiterit. Hæc Lejeſſaldi fuerat sententia de loci istius sensu: cui

suffragatur participii forma mascula; (qod illi tamen qomo-
do eludant dictum retrò) adversari videtur interpunctionum
(si qd illis fides certa) ratio. adversatur planè, qod primis illis
temporibus, nec servi, nedium servorum usus ejusmodi, qd
alludatur, uetus, extiterint.

Ceterum de interpretatione dispiciant aliū dogma qod at-
tinet, colligunt idem frequentes ex historiā ejusdem comman-
tio 4. & 5. ubi Deus ad Abelem & ad manūs ejus respexit se
perhibetur; ad Cainum verò munūsque huius respexit se nega-
tur. Unde Basilius Selecviens. orat. 4. Ὁρὸς τὸ περιστέραν, τὸ
περιφερόμενον δίχως). περιτον τὸ γνόμων, καὶ τοῦτο τὸ δίον περιστερά).
Offerentem spectans oblationem acceptam habet: mentem pri-
mo; tum manus admittit. Jo. Chrysost. in Genes. orat. 18.
Τὰ περιβατα τὰ διατρέχοντα ἡ θύσια χρεῖ, καὶ τὰ ἄπο τὸ γῆς θυσεῖς
περιστέραν, παιδίους ἡμᾶς, ὅτι ἔτι τὸ γῆ ἀλέγων περιστερά, ἔτε τὸ
τὸ ἄπο τὸ γῆς καρπὸν περιπαγγεῖ ζητεῖται φέρε, τῷ δέον, ἀλλ' ἡ τὸ^{τὸ}
γενέντιον διάδοσις μέντον. οὐδὲν καὶ τὸν ὃ μὲν ἀπό τὸν ἀπόδεικτον γέγονον
μᾶς τὸ δίον, ὃ τὸ πάλιν διὰ ταύτων ἀποβλήθη μᾶς τὸ δίον. Vide sis
& Isidorum Pelusi. l. 1. ep. 230. Gregorius Roman. comment.
in Job. 31. c. 12. Ex danti corde, id qod datur, accipitur. id-
circo non Abel ex muneribus, sed ex Abel munera oblatā pla-
cherunt. prius enim ad eum legitur Dominus respexit se qd da-
bat, qd ad illa qd dabat. Optimè Porphyrius de abstin. l. 2.
Μᾶλλον τὸ διαμένον πρὸς τὸ τὸ δύνατον οὐθὲν, οὐ πρὸς τὸ τὸ δυομένων
παῦθον βλίμι. Et Aristoteles, an Anaximenes (qod Victorio
magis vifum var. lec. l. 14. c. 11.) de rhetor. ad Alex. c. 3. ἐκ εἰ-
κος τὸν δὲ τὸν χαίρειν τὸ δαπάνας τὸ δυομένων, ἀλλὰ τὸ εὐοιβείας τὸ^{τὸ}
δύνατον. Καὶ τὸ ἀν δύνατον εἰν, εἰ πρὸς τὰ διατρέχει τὰ τὸς θυσίας ἀπο-
βλέποντο οὐδὲν οἱ θεοί, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ φυχὴν, τὸ δοσιθεοῦ
τὸν πυχέν. Plato Alcibiad. 2. Nec male Julianus ipse de Cy-
nism. 2. Πάντε πάντα μεγάλα καὶ συμχρά, μᾶς τὸ δόσις τῷ διεθετογό-
μενα, τὸ τὸν Εχει δύναμιν. θεοποιεῖν τὸ δόσις, ἐκ ἐκατόμετρη, ἀλλ' ἡ
τὸ Ολυμπιαδὸν χιλιόμετρα, ἀρδώμενα μόνον δέκα, ἀλλο τὸ δίλισ. In eandem plane sententiam Rex sapientissimus, Parcēm. c.
15. v. 8. Sacrificium improborum abominationi est fove: ora-
tio verò rectorum accepta est illi. Ubi orationem, qia cum
sacrificio confertur, in sacrificiorum censu collocari obser-
vant. Estq; reverā sacrificiū sp̄ituale Deo ipso attestante,

Hymno

Hymno 50. v. 14, 15, 23. Prophetā item, Hofh. c. 14. v. 3. & Apostolo, ad Hebr. c. 13. v. 15. Itaque Tertullianus *apolog.* c. 30. Offero ei optimam & majorem hostiam, quam ipse mandavit, orationem de carne pudicā, de animā innocentis, de spiritu sancto profectam. Verum malim istic, quod & V. C. Fr. Junius videt, sacrificii nomine quantumvis solennem & sumptuosam cultus divini ostentationem ab improbis adhibitam designari, cui iustorum oratio mera simplexque opponatur, numinique supremo acceptior multo prædicatur, cum præ ista illa villescat planè; immo gratissimum naribus divinis odorem ista spiret, cum illa mephitem foetidissimam & ingratissimam exhalat. Hinc apud Platonem *Alcibiad.* 2. Jovis Ammonis vates, conquerentibus Atheniensium legatis, quod Lacedemoniis magis quam suis Deus faveret, cum tamen ipsi eum quotannis sacrificiis laetissimis, donatiis pretiosissimis, pompis avgustissimis, sumptus denique nullo non genere colerent, illi contrā in Dei cultu parcissimè ac folidissimè se gererent, respondit, Βέδελος ἀντρὸς & Θεὸς τὸ Λακεδαιμονιαν ἐνθουσιαστὴ (quod Plato *ἰντερπετά*atur) Οὐ μᾶλλον, οὐ σύμπαντα τὸ Ἑλλώνων ιερό. Malle Denim Lacedemoniorum precem, quam Gracorum omnium sacra universa. Qod apud Svidam Avtor innominatus. Εὐρημέτας χάρειν πεπηδῆ τὸ Λακεδαιμονια τὸ θεῖον, οὐθὲ τὸ Αθηναῖον βαρύς σύμπαντας καὶ τοὺς καὶ ἀγάλακτα καὶ ἐρετόμβιας καὶ τὸ λοιπὸν φλιάρον, τὸ ἁδυμέντωντες καὶ δορδέειν γλυχουμένων. Certè, quod Dio Prus. *orat.* 44. "Et pīma πάτερ Θεὸς αὐτὸς ἀπὸ ἐνύδιας ποθὲν καὶ φίλατος, οὐ τὸ ζέμπεν εἰν ἀνθρώποις χρυσοῖς, καὶ σέραφοι, καὶ τὰ ἄλλα τοῦ θεοῦ λαμπρῶν. Et præclarè Seneca *de benefic.* l. 1. c. 5. Nec in virtutibus, licet opima sint aurōque præfulgeant, Deorum est bonus; sed pià & rectâ voluntate venerantum. itaque boni etiam farre ac fidelib[us] religiosi sunt. mali rursum non effugiant impietatem, quamvis aram sanguine multo cruentarint. Sed manum de tabula.

Post ista scripto commissa, cum prodiissent Viri Cl. Lud. Dievsi. in Vet. *Test. Libros Animadu. post huma*, in eis deprehendi hunc in eandem ferè cum Lejfejldo nostro sententiam concedere, qoad periocha Mosaica, de quā agimus, partem faltem anteriorem; licet de alterā in diversum abeat. Etenim verba is sic reddenda postulat; *Annon, sive bene offeras,*

r.s, sive non bene, ad ostium peccatum cubat? Eadem sic עֲשֵׂה־פְּשָׁעֶךְ, Tu peccatum perpetuo circumfers, illudque in procinctu habes, cubans qippe ante fores. itaque nihil refert, benéne an male secundum ritus legales offeras: vel optima tua oblatione à peccato vitiatur. טַחַת־יְשִׁיבָה לְכַתֵּב est bene incedere, Prov.c.30.v.29. נַעֲמִיב נַעֲמִיב bene pulsare, Ezek.33.33. &c. Et est revera formula freqens admodum. qz & probè expensa Jonæ dictiōnem Cap.4.v.9. aliquā saltem ex parte leniat: quum reddi possit, tum Dei interrogatio, Num valde succēses? tum & Vatis responsio, Ego valde succēse, qo modo post Chaldaeum Paraphrasten, El draides & Camius exponunt, adducto Deut. c.9. v.11. & Reg.l.4.c.11.v.18. ubi בְּלֹא pro valde usurpatur. Ut non sit necesse vertere, vel cum Vulgato, Putasne bene irasceris? Et, Benè irascer ego. Vel cum Junio, An factum bene, qd accensa est tibi ira? Et, Factum bene, qd accensa est mihi ira. De formulâ igitur constat satis; sed an hīc locum habeat, ambigitur. sensus itidem utrobiq̄e sanus; verū an genuinus istic, qaritur. Hoc verò aliis discutiendum & statuendum relicto, ipse ad ulteriora transibo.

C A P. XII.

Hymni 58. analysis, à recepta diffidens, Leijfeldia ad admirationi conveniens interrogatio. nomen אֱלֹהִים judicibus attributum, non & הָנָן! De Deo אֱלֹהִים formâ plurali, & cum pluralib⁹, usurpatur. In singulari vertendum, Exod.32. ubi de visu lo sermo habetur: in plurali Dan.3.25. q̄i locus ad Christum fruſtra decorgetur. Regum, aut deorum filii, ethnicus vulgo dicti, corporis specie, animive dotibus eminentioribus insigniti. De cœlitibus cum sexu mulierib⁹ conſuetudinem habentibus, ex Encho ſuppoſitio fabula. Hymn.29.1. & 89.7. interpretationes variae. ἀρτίσται, Σωτῆρει, διογένει. Similis filio hominis, Dan.7.13. qid item Apoc.1. 13. & 14.14. filius hominis, pro homine; filii hominis, & hominum, pro hominibus. De Christo dictum Apostoli Phil.2.7. q̄i sumendum. Solis progenies, apud

apud Heliodorum. si ergo ibi, apud Prodromum, qd. Jobum ab eo designatum: ex Gracā versione, iunguntur ἡ δῆλη ἀνατολῶν. in quo lapsi Svartius, Ribetus, Portus, Niceta interpres. de Jobo dictum mysticè priscis sumptum. Didymus in Niceta catenā, ex Nyseno emendatus. Jobi paupertas in proverbium abiit. Arabes filii orientis unde dicti. Svartii in Prodromo lapsus non unus. apertūs dñe, Prodromo qid sit: qid λέγεται. dites sapere solos, vulgi sensus.

Nondum Lejfejdum & ~~μαρπίτις~~ dimitimus, Hymnum
Nis qinqagesimum octavum aliter longè, qām interpretes
ad unum omnes, credo, interpretabatur. Primoribus com-
matiis duobus Savlis consiliarios compellari existimant, &
injustitia atque violentia insimulari. in sequentibus itidem eos-
dem exagitari & diris devoveri censem. adjecto tandem ad
finem Hymni epiphonemate, qō significetur, quantum pro-
videntia divina laudis gloriae accessurum sit, ubi viadictam
de eisdem sumpserit numen. Atq̄ multis plane parasangis ab
his recedebat D. Lejfejdi interpretatio. Statuebat hunc
hymnum eo fine à Vate sacro conceptum & conscriptum, qō
Judices ac magistratus Dei vicem gerentes, officii sui com-
monefaceret. Id qō ~~ἐμφανήτεον~~ & efficacius fiat, ordiri à
potestate illâ prædicandâ & evehendâ, qath divinitus ei
fortiti sunt. Hanc tamq̄ admirabundum commemorare;
& qia admiratione convenit interrogatio, uti Fabius l. 9. c. 2.
~~ἀριστουργῶς τὸν εἰ τῷ κράτει sic affari:~~ Itane, ὁ vos *judicum*
cœtus ac *confessus* ē filii *Ade*, perinde ac reliqui omnes, cum
sitis, eam tamen à nomine summo tributam potestatem obtinere,
ut qid justum & equum sit pronuncieris, qid sit rectum ex sensu
scitō ge vestro censeatur? ut qd in iustâ ac iniq̄e in terris istic
geruntur, vos animo vestro per tristes, & per violentiam per-
petrata manibus vestris qodammodo appendatis, qd sceleri cui-
qe merces digna debitāq̄ accurate rependatur? Ita cum se sic
habeant, tamq̄ sublimis vobis à Deo sit concessa potestas,
accipite loco secundo, qinam sint illi, adversus qos potestate
istâ cœlitùs demandatâ sit utendum. *improbi* sunt huius paci,
ab ipso ortu errore pravo, nequitis ac mendaciois innutriti: *indol-*
em si maleficam spectatis, *serpentibus* iōbōlois consimiles; se

R r   *muntari*

mutari nesciam, apudi surde, q̄e carmine nullo incantatur. horum dentes molares, b̄ vos, Dii q̄i estis, confringatis: hos exitio at q̄e exterminio festino ē medio sublatum eatis. ita fieri, ubi operā vestrā vindictam de istis modis sumptam viderint mortales; ut dicant; Utique justitia fructus est; sunt utique iudices Dii in terrā. hoc est, agnoscētis vos reverā Deorum appellatio- ne, quam vobis supremus ille tribuit Hymn. 82. v. 6. dignos esse, cum ad illius in star vos gesseritis. Certē, bellē satis pro- cedere analysis ista videtur. Ceterū turbat, qod verfu 7. ad Iovam disertē in numero singulari oratio dirigitur, nam qod favere cum primis videri q̄eat, qod plurali בָּנִים וְ בָּנִי dicatur, ex adverso potest regeri; qod Josh. c. 24. v. 19. נָאָתָּה וְ נָאָתָּה קָרְשִׁים כֵּן הוּא pariter de Deo solo dicatur. ut si- cut istic omnino debet, ita & illuc pariter possit, non ob- stante adjecto plurali, Deus unus optimus maximus intelligi. Eōdem facit & Simeonis Mujissi illud, qod observatu non indignum censemus, q̄i in Variis sacris cap. 23. apud Mosen. l. 2. c. 32. v. 4. verba illa de Vitulo avreō enunciata בָּנִים וְ בָּנִי non plurali, sed singulari numero reddenda contendit, *Iste est Dens tuus*, q̄i eduxit te ē terra Agypti. & verf. 1. *Fac no- bis Deum*, h.e. ut Eld̄ē filius, corpoream aliquam imaginem & figuram, in q̄a Dens resideret. cuius nempe beneficio (cum Moses q̄i tam diu absuerat, jam defunctus crederetur) deinceps ducerentur regerenturq̄e. accedit huc, qod Abulensis, Cajetanus, & alii (Bellarmino ipso nec diffidente, nec refragante, de Imag. l. 2. c. 13.) *Indeos* avtumant vitulum illum pro Dei veri imagine habuisse. Advocat etiam Mujissius Esdræ verba, q̄i Nehem. c. 9. v. 18. ita planè habet, בָּנִים וְ בָּנִי *Iste est Dens tuus*, q̄i te eduxis, &c. nec obstat, qod apud Mosen verbum בָּנִים numero plurali legitur. qum numerus idem qandoque adhibeat, ubi de Deo vero uno sermo habetur, tum adjecti nominis, qod suprà vidimus, tum & verbi con- juncti. Genes. c. 20. v. 13. & c. 35. v. 7. & Reg. l. 1. c. 7. v. 23. Ita ille בָּנִים apud Mosen singulari redi postulat, ubi plurali pluriqe numero vertunt. nec Lejeſjdum avdiendum avtum, q̄i apud Psalten secus sumendum contendit.

Verū admittendam planè videtur, qod post Jo. Piscato- rem Majus noster בָּנִים pluraliter redi postulat, in Danie- lis.

lis commentarii c. 3. v. 25. Notius est, qām ut multis probatu sit opus, prīcos Patres dum triados Christiq̄e hominē induit mysterium ex prophetarum vaticiniis firmare contendunt, nihil non arripere, minus etiam ad rem apta aliquoties, qz vel tenui saltem specie eō spectare videantur. Atq̄e hoc regis prophani dictum illud trahunt, vel torquent potius, cum de tribus illis Dei servis in caminum conjectis ita suos affat: *Annon tres nos in ignem medium vincētis conjectimus?* ecce autem quatuor solutos citra lesionem in igne medio spatiantes int̄neor; forma verò qari similis est $\square\text{H}\square\text{V}$ qd vulgò vertunt, Filio Dei. Tertullian. ad Marcion. l. 4. c. 10. Hic erat visus Babylonio regi, tanquam filius hominis; & revelatus directe filius hominis Danieli. Et ibid. c. 21. tanquam filius hominis: nondum enim verè erat; nondum scil. natus ex homine. Hieron. in Dan. c. 3. Species qari qm similem dicit Filio Dei, vel angelum debemus accipere, ut LXX transtulerunt, vel certè, ut plerige arbitrantur, dominum salvatorem. Verum qd subjungit Hieronymus, Sed nescio qmodo rex impius Dei filium videre mereatur; & concludit itaq̄e angelum istum sive filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum in typo pr̄figurasse: potiore multo jure Piscator objecrit, & urgebat qidem Majus noster; q̄ fieri potuit, ut regi prophano & mysteriorum horum prorsus ignaro, de Dei Filio qicqam in mentem venire? De Dei filio, inquit, Scholiaſtes eruditus, nihil seivit Nebuchadnezar. proinde verti vult, similis est filio Deorum. ut ethnicus enim loquitur, atq̄e ita, Hieronymo avtore, verterat Symmachus. Species autem qari similitudo filiorum (non Dei, sed) Deorum. Sed & Scholiast ad LXX qz dicitur versionem, monet. alios interpres, Aqilam scil. & Theodotionem vertisse, $\square\text{G}\square\text{V}$, filii Deorum, nec secus forsan Symmachus. qo modo & idem, Theodoro testante, illud Hymni 89. v. 7. $\square\text{H}\square\text{V}$ vertit filios Deorum, qis in cælo (h.e. inter angelos cœlestes) aqabitur Iova? aut qis similis erit Iova in filiis Deorum? Pagnin. i.e. inter homines etiam illos, q̄ ratione dignitatis & præcellentia Deorum filii censentur. Nam qd subjicit Hieronymus, versionem hanc si seqimur, angelos esse sentiendos, q̄i & Dei, & Dei, vel Deorum filii sepissimè nuncupantur: nihil est necesse.

R I 3

Etenim

Etenim Ethnicis solenne fuit, homines dotibus eximiis, & corporis specie cumprimis insigniore ac præstantiore, præditos, Deorum filios indigetare, tanquam Deorum aliquo, nec humanâ, sed divinâ stirpe, fatos editosq[ue]. q[uo]d modo & regum filios appellant Zebachus & Tsalmunas viros specie corporalē, q[uia] majestatem q[ua]ndam p[re]se ferebat, præditos. Judic. c.8.v.18. Ut missum faciam Enoch illius θεοφανία, cuius ἀποκαλύψατο bene magnum V.Cl.Jos. Scaliger exhibuit in suis ad Eusebium annotationibus, de angelis q[ui]busdam apostatis, q[uia] cum mulieribus consuetudinem habentes gigantum progeniem proseminalint, delirium. q[uod] ex antiquis tamen h[ab]et pavcis placuisse video; q[uia] eō etiam trahunt, q[uod] Moses refert. I.1.c.6.v.1. *Filios Dei hominum filiabus se junxisse*, &c. Ut hoc, inquam, mittam, opinabantur Ethnici cœlites formam corpoream induitos cum mulierculis s[ecundu]m numerō congressos esse, unde sati natique sint heroes qidam corporis specie viribusq[ue] supra sortem humanam insignitos, tales Hercules, Achilles, Pollux & Castor, aliisque innumerabiles. Hinc Herculi apud Theocritum ille idyll.25.

— οὐδὲ γέ φησιν εγκάντην ζεῖ

*Εργάσιας, ἐλλήνων εἰσιόντων φύσις αὐτοῖς,

Οἴστοι μέτα εἴδοθε δημόροις οὐ πάντα πείσθε,

*Ἄστρατοι τοιούτοι μηδὲ θυσίοις γάστρι.

— h[ab]et credo malis te :

Prognatum; similemque malis existere, cui tam-

Præstans forma decūsq[ue], carentum morte decorum;

Hac specie soboles mortales inter oberrat.

Ex Fabio Pictore Dionysius Halicarn. de Romulo & Remo, stirpe utraque conjunctâ simul, *Antiq.Rom.* I.1. Oi γέ ἀνδραῖς γάρον) γενέτε ἀξίων μορφῆς γέ φερνταλ Θόγκον, οὓς ἀντιτίθεται τὸ ἔκ βασιλεὺς τὸ φύλακ γάρος, γέ ἀντὶ διαρύνων απογέγεγόντος. H[ab]et, cum ad etatem virilem pervenissent, eā erant & forma dignitate, & animi celsitudine, ut stirpe regiâ ortos, & semine divino prognatos, merito q[ui]s existimaret. Observat & Aristotleles ethic. Nicomach. I.7.c.1. & Eudem. I.6.c.1. Homerum Priamum inducere de Hectore dicentem, *Iliad.* v. 87
ερόδες λέπαθτος, ἐδὲ ἱόκην

*Ἀστράτος γέ θυστοῦ μετά θυμόντας, αἵδη διοῖσο.

qed

qod Platoni qoqe Plutarchus accommodat *sympos. problem.*
l.8.c.1. qo loco de geniturâ istiusmodi ex Aegyptiorum men-
te differit. Libanius sophista in vitâ suâ. Tòv Ἀλιμον τέπε
διὸς πνΘ ἔγεια τῆσδε ἡγεμόνας γενούνται. μὴ γάρ οὐδὲ ἀνθερὸς φύγει
τοῦτο. Pessit forsan horsum spectare, tam illud ΟἽΝΗ ΚΩ
Hymn.29.v.1. qàm & qod ex Hymn.89.v.7 suprà adductum
est, ubi Vetus Interpres Latinus, Gracos fecutus, filios Dei,
vertit, qd. διὸς. et Chaldaeus angelos interpretatur. Hieron.
priore loco, filios arietum, posteriore, ut superiùs dicitur, fili-
os Dei. at Genevenses nostri, illo filios potentum; isto filios
Deorum. De illo Hieronymo, de isto nostris illis consentit
Pagninus, filios fortium, sive potentium, utrobiq; Junius. Ve-
rūm de istis qicqd fuerit, de Rege Chaldaeo clare satis liquere
videtur, de qarto illo, qem in fornace flagrante conspexer-
at, formulâ usum profanâ & à pietate nostrâ alienâ, simi-
lem dixisse specie filio Deorum alicui. Videlicet V. Cl. Fr.
Junius, q; ad illa, formâ similis filio Dei; adnotavit i. ven-
stissimâ & qasî divinâ: ut Homerus ἄρνειος, Διοκέλειος, & Δι-
οχοῦς nominat. itaque ex regis profani mente, Deorum, non
Dei, vertendum fuerat: sed & lingvâ nostrâ, si ritè reddere
velimus, dicendum erit, non, like the son of God, sed, like
a son of the Gods.

Qin & pari modo vertendum fuerit, (nec Majo nostro
minus id animadversum) qod ejusdem commentarii c.7.v.13.
dicitur, Ecce cum nubibus veniebat similis filio hominis, i. hu-
manâ formâ prædictus qidam, like a son of man; non, qo-
modo vulgo redditur, like the son of man: qasî Christus
homo pariter ac Deus designetur, uti Junius explicando ad-
notavit, qd is filius hominis in novo instrumento frequentis-
simè nuncupetur. q; enim potuit forma Dei filii in carne no-
strâ representandi Danieli ob oculos tunc versari, ut qem cœ-
litus descendenter viderat, huic similem visum prædicaret,
qem qali specie futurus esset, prævidisse ipsum non est pro-
babile? Etiamsi enim Filius Dei revera is fuisse videatur, qem
vates Deo patri Antigo diernu per visum illud appropinq;asse
conspexerat, non tamen idcirco Filio hominis, Christo scil.
similem dixeris. hoc enim esset, ac si sibi ipse similis dicere-
tur; sed filio hominis. i. homini; qomodo Ezekiel filius homi-
nis

nis passim dicitur; & filii hominum, pro hominibus, qo nihil frequentius. Sic & Apostolus, ἐν ὁμοιωσὶς ἀνθρώπῳ γενέσθετος, καὶ χάριτος εὐπέπειτος ὁ ἀνθρώπος. Philip. c. 2. v. 7. nisi qd̄ ὁμοιωσίς ista, illud σταυροῦ μολινός dictum sit. Pari modo sumendum & Joannis Evangelista illud Apoc. c. 1. v. 13. οὐκον οὐ πάτερ, qod & V. Cl. Theod. Beza vidit, qum vertit, *Vidi* (qendam) similem filio hominis. Et in annotatis, *filio hominis.* i. homini, sive qd̄ hominem referebat; ex Hebreorum idiotismo. quamvis enim hic Christus erat, tamen in genere hoc accipiendum esse de hominis figurā, vel ex eo appareat, qod non additur articulus. item ex Danielis c. 10. v. 5. ubi simile prorsus visum describitur. Hac ille, cui & adjici potest locus geminus, eundem spectans, ejusdem libri c. 14. v. 14. δὲν φρεσίλου ραθίδης, διωρος ἡρῷον ἀνθρώπων, nubi insidens qidam, *filio hominis* (i.e. homini) similis.

Sed ut ad priorem illam formulam revertatur: quemadmodum Deorum filios viros pra reliquis eximios nuncupabant: ita Solis progeniem, ἀφ' ἀλιτηρίου γένους, pro stirpe nobilissimā dixisse Heliodorum in *Ethiopicis extremis*, monet Evstath. Svartius anallett. l. 1. c. 11. qd̄ hinc inter omnes Deos suas posteriores Philosophi, qd̄ Sophistarum nomine celebriores sunt, peculiarem gendam honorem tribuebant. Unde & avtor idem tractum existimat, ut verē nobiles, omniumque opinione generosi sūt ēt ēt nuncuparentur. Trahit huc Theodori Prodromi illud ex carmine de providentia, ubi de bonorum infelicitate conqueritur;

"Ἄλλος δὲ σωτήρ, ἐν γῆς τε, τῇ δὲ θάνατῳ,

Καλὸς δὲ οἰδητός, καλλιεργὸς τε βλούς &c.

"Αὐτοὶ δέ φρόντιστον, άθλιοί, πίνεις.

i. vertente Svartio,

Gravis sed alter, sole ab oriente, inclitus,

Formaque, moribusque commendabilis;

Pavper, misérque, viduus incedit foco.

Eiqe finitimum, tauquam παραγμένος, ac mentis ejusdem, ex Svidā profert Jo. Ribittus ad Prodromum à se Latio donatum. Et Svidas reverā de Jobo verba faciens; Μήτρος (inquit) ἔτερος ἐν γῆς τῇ ἀλιτηρίᾳ ανταπλάστη. qod Portus vertit; *Solus enim hic est ille nobilis, qd̄ à Solis ortu [ad occasum usque] hic*

hic inclitus ille &c. qas̄ Svidas, sive quisq; ille fuerit, ex qo Svidas hac sumperat, verbis illis hoc vellet, Jobi famam & nomen à sole oriente ad occidentem usq; pertigisse. Verum falsus est Portus. neque enim Jobi famam, sed sedem designant verba illa ex historiæ Jobi c. i.v.3. versione Græcæ mutuata. καὶ λοῦ ὁ ἀρπάτερ εὐθύνει τὸ ἀρ' ἡλίῳ ἀνατέλλει. nec aliò, qm ad Jobi historiam respexisse puto Prodromum, cum τοξεῖ diceret. probum sed ppterem virum delineat. Jobi autem ppteratas jam oīm in proverbium abiit. In Hebreo textu legitur, בָּנֵי קָרְבָּן fuit is maximus ex Orientis filii. i. ex eis, qm plagam Orientalem incolebant. qo nomine Arabes peculiariter in sacris literis nuncupari monet vir doctissimus Medius noster in Apoc.c.9.v.3. ex Judic.c.7.v.12. qia Arabia erat Orientem versus sita respectu Ægypti, ubi Israelitæ sic loqi didicerant. Certè incolatus Ægyptiaci tempore & gesta & conscripta Jobi illa, opinantur pluriqe. Verum juvat illos, qod & in fravdem, puto, induxit, veterum qorundam explicatio, qm verba illa, qm de Jobi sede patriâ sunt dicta, allegoricè interpretati sunt. Sic enim Didymus, in Nicetæ catena : Πέδε μὲν τὸ φυτόν, ἐνθύμησε τὸ ἀρ' ἡλίῳ ἀνατέλλει, διὰ τὸ οὐρανόν τὸ Ἀβερραιού σκιάσθητο· πέδε δὲ τὸ ἀραγανγήν, οἱ τοὶ τὸ φύλον, καὶ τίνα θεοὺς δὲ τὴν φωτεινῶν χρηματίζειν, ὅτοι εἰσὶν οἱ ἀρ' ἡλίῳ ἀνατέλλει. ὁ δὲ στρατὸς ἐνθύμησε τὸν αἴτην, ἦν δὲ τὸ ἀρπάτον, αἷς ἦν τὸ φύλον τὸ ἡλίῳ τὸ στρατούντον καταρραπτούσιν. Literam qod attinet, genere clarus dicitur inter orientales, ob cognationem qm cum Abrahā illi secundum carnem intercessit. at juxta anagogēn, qm filii lucis, & Dei soboles ob opera lucida nuncupantur, isti sunt orientales illi : justus enim generis claritatem obtinet, non ab hominibus, sed à lumine Solis justitie effulgentem. Qm interpres havd satis commodè expressit, qum vertit, *Lucis*, & Dei filii à lucidis operibus vocati illi sunt, qm Orientem incolunt. neque enim hoc avtor voluit. Sed sefellit illum, opinor, mendum leviculum in Græco delitescens, qod vix forsan quisquam suspicetur. legendum enim, vel δι γοὶ τὸ φῶνον cui respondeat τὸ φῶνον. vel pro χρηματίζειν τὸ χρηματίζοντες. & hoc malim ob id qod mox dabitur. alioq; dictio hiulca futura est. In eandem mentem Gregorius Nyssenus de Virginit. c.20. Γίνεται δὲ τὸ φῶνον αὐτό-

άντεματος Σωτηρίας, πολλοῖς καὶ τοῖς φαύλοις πορεῦσθε κάκειν Θεόν
χειρ φιλοπιόντος, ἀλλὰ τὸ πένθος καὶ αἰσθῆσις δι' ὀικέων πεπονθυμάτων
περσηγορίνων, οὐ μένοις ἀναχθῆσαι οἱ Φωλῆς θεοὶ, καὶ τέκνα θεοῖς, καὶ τὸ
ἄρθρον ἄνατολῶν εὐθυτεῖς, διὰ τὸ Κρήτην περιτείναντα χρηματίζοντες.
Generis verò splendorem, non eum, qui casus fortuito multis etiam
malis vilibusque contingit, aequali ambitione conicitur, sed
eum qui labore studioque per res praeclaras à se gestas compara-
tur, de quos foliis gloriantur, qui fidis lucis, Deique soboles, & ab
oris solis nobiles ob opera lucida nuncupantur. An non alter
planē ab altero mutuatus videtur? Sed de hoc plura qui vo-
luerit, si bonas horas malè collocare est animus, adire poten-
tit rugatorem illum, qui sub Origenis nomine *commentarios in Jobum* edidit, in quibus multa multis hanc in partem decla-
mit.

Caterūm in Prodromi poema illud, satis Elegans, sed qod
in metri leges peccet. Sapiuscule, cum inciderimus, virum eru-
ditum, qui in restituendo operam hanc levem, aut levam eti-
am, insumpsit, errore uno & altero liberare conabimur. Post
illos, inquit, *versus*:

Ω τάλαρε πέρυτες, ἀθλον γένεθλον,
Πλέτω Κύριον, καὶ Κύριον χρυσόν
Τῆς ἀρπᾶς τὸ λόχον ἀφηγημένοι.
Ο miserī egentes, obſitum arumnis genus,
Cum censu opimo, cùmque tristi avro ſimul,
Virtutis omni decore nudis, & gloriā:
Videntur deesse alia, non enim conuenit diſputationi exclama-
toria, quæ ſequitur conclusio:

— ὁ κύρος οὐ ἀγαθὸς πῶς ἂν θεός την
Ἐν τῷ πονηρῷ καί μέθοντος; λόγει λόγον
Et orbis ifte, quo bonum faciat modo,
Malo ipse totus subjacens? Christus canit. Hæc ille.
At primo illud, tristi avro, istic non placet, ecqid enim triste,
si re tristi careant pauperes? aut avrum igitur simpliciter di-
cendum, aut adjiciendum epitheton, qod in partem ſequio-
rem non propendeat. Tum nihil qicquam deest; sed pulchre
coharent omnia. In fravdem illectus est, dum auctoris men-
tem non est affecitus. Ἀρπᾶς δόξα, non est decor aut gloria
virtute parta, qibus pauperes orbentur pro rorsus: (contra
enim

enim etiam pauperissimos virtutis laude atque decore florere ac ac fulgere dixerat) sed *virtutis opinio* atque *existimatio*, quæ apud divites, imo & alios etiam quosvis mundanos destituntur pauperes, dum ex rebus externis de hominibus sententiam ferunt. sic enim in proximè antegressis dixerat;

Ως ἀπόλοιπον θρόνον ή φαλόπει,
Οἱ τοῦ καλύτερον κρίνουσιν οὐκέτι ξίας,
Καὶ τοῦ καλύτερον τύπωπαιν οὐκέτι ξίας.
Utinam periret hominum iners recordis,
Solita estimare sorte de bona bonos,
Malisque contra de malo infortunio.

Itaque vertendum fuerat.

*Cum censu opimo qibus, & auro ipso, simul
Virtutis omnis estimatio tollitur.*

vel, *Virtutis etiam ipsius opinio demitur.*

Sicut contra divitibus ea non ab ipsis tantum, sed ab aliis etiam tribuitur, Salomon. Prov. c. 28. v. 11. *Sapiens est in oculis suis* (sive, sapere sibi videtur) *dives*. Et Evripides Heraclidis;

Ἐστι δὲ ἡ λαβφὴ τὸν μὲν δρῶμον ἔχον,
Εὐφυχίας δόκησεν οἰομένη γε
Τὸν ἐντοξεύτη πάντα δίδωσι γελάσι.
Accedit opibus more nevitqam probo
Prudentis animi opinio : nam qos evehit
Fortuna, nosse hos cuncta opinamus probè.

qx apud Stobæum tom. 2. c. 92. cum locus in margine adscriptus intercidisset, cum versiculo ejusdem ex Cressis proximè adsit, frustra commissa sunt.

Itaque adversus hanc mortalium opinionem pravam & perversam, animum sibi püsque qibusque firmans Prodromus in sequentibus ex dicto Apostolico;

"Ouros, inquit, ο κόσμος &c.

At (non, et) orbis, (vel mundus) hic, qui fecerit quicquam boni,
Cum totus ipse (ut fertur) in malo cubet!

judicium, inquit, mundi quis non susque deqe habeat? qomodo enim ille bene quicquam faciat censemate, cum totus ipse in malo cubet? *Mundus, pro, mundanis. nihil tritus. Male,* inquit Svartius, *aboy rationem ; vertunt, cum Servatoris dictum notissimum alludat. Sed & ipse male vertis, Christus canit ;*

qum reverā, non *Servatoris*, sed Joannis Apostoli dictum alludat, ex Epist. 1.c. 5.v. 19. ἐν οὐρανῷ τὸν πνεῦμαν κατέτι. itaque ἀλλοτρίον est Christus, sed verbum, sermo, divinus scil. sic enim ὁ ἀλλοτρίον frequentissimè sumitur.

C A P. XIII.

Pagina sacre ex scriptis profanis illustratio. Ejus rei specimennum & alterum. Gen. 16.2. & 30.3. formula ex dissertatione Plautinā lux data; inidem itidem Salomonis dicto. Eccles. 10.18. Liberi parentum qasī adficia qedam. inde בָנִים filius, Hebreis; & בָנָה filia. Inertia corrumpi, perinde ac adficia, liberos. Ecclesiastē c.7.v.6. ex Apulejo lux. Flamma de spinis, de spispala, qalis. Hymn. 58.10. explicatur. Stolidorum cacibinnus qalis, imaginibus variis ostenditur. Herba Sardoa. Senes Decrepiti unde dicantur. Grammaticorum in hoc nugamenta. Crepum & crepusculum, unde. Crepare qid, & unde dictum. decrepare, qid velit. qid item delterere. à Scaligero astrobiq̄e discessum. de igne & flammā, veterum superstatio. Decrepitorum nomine q̄i veniant. De exteroīum scriptis ad dogmata sacra illustranda adhibitis Veterum sententia; ab Egyptiis spoliatis Exod. 11.2. & 12.35. à mulierculā captivā, Deut. 21. 10—13. Locis is discussus. ungues facere, aliis producere; aliis contrā præcidere. hoc rellīns. sacra aditnris unguis resti. pedes facere, 2 Reg. 19.25. qid. barbam facere, iidem, cum Hebreis, tum & Latinis. pedum pili. Πρωτη qid propriet. Πτυχη, ποτή, facere, qām late patent. Catonis Utic. habitus lugubris sub bello civili; Scipionis diversus, die à Tribunis Plebis diēt à. Insontis confidentia.

EX qo ad studia Theologica animum adjicere ceperam, id mihi cumprimis cura fuit; ut siq̄d intel̄ct̄ avtores exteris legendum occurreret, qod oraculis sacrīs illustrandis conducere videretur, qō ubi usus posceret, præstō esset, in adversariā mitterem. Eo fine codices mihi comparaveram sacros chartā purā, qāe observationes ejusmodi exciperet, interjectā

jectâ concinnatos. Instituti hujuste spetimen hîc dabo, unâ-
qe, qod ajunt, fidelâ parietes duos dealbabô; unâ scil. av-
totis prophani periochâ sacre paginæ duo loca illustrari
posse docebo.

Prior locus est Genes.c.16.v.2. ubi Sara, sterilis ipsa cum
esset; qo Abraham virum suum impellat, ut cum Hagare an-
cillâ suâ congregiatur; **וְאֶת בָּנָה אֲשֶׁר** **בְּנֵי** **אַתָּה** **לֹא** forsan, inquit, edi-
ficabor ex eâ. Græcus; **Ινα πειρωνισθωμας οξειας αυτης.** ut ex eâ
liberos consegari, et Jacobo pariter Rachel de Bilhâ, Ibid. c.30.
v.3. **וְאֶת בָּנָה אֲשֶׁר** **בְּנֵי** **אַתָּה** **לֹא** ipsa edificabor ex eâ; Græcus, **καὶ πειρω-**
νισθωμας καγχης &c. i. illius opera liberos consegari, qos pro
meis scil. habeam. ex qo loco colligunt Doctores Hebrai,
qod & D. Camius in radicibus monet, liberos esse **בְּנֵי** **אַתָּה** **לֹא** i. parentum qasi adiustum qoddam. itaque & **בָּנָה**
à **בָּנָה** q.e. edificare; & **בָּנָה** indidem, pro qo contractum
בָּנָה filia, sicut **בָּנָה** pro **בָּנָה veritas**.

Alter locus est Ecclesiast.c.10.v.18. qo loco Salomon in-
comoda ab ignaviâ & desidiâ profluenta delineans. *Pigri-*
tiis, inquit, *attignatio corruptitur, & manum demissione per-*
pluitur domicilium. Utriq[ue] ex Plavtinâ in *Mosellariâ* ael. 2.
seen. 1. dissertatione lux havd spernenda dabitur. Ibi sic pro-
locutus inducitur, suopte ipse qz loquitur, exemplo edocitus,
Philolaches adolescentulus.

Recordatus multum & diu cogitavi,
Argumentaque in pectus multa institui
Ego: atque in meo corde, si est qod mihi cor,
Eam rem voluntavi & diu disputavi,
Hominem quoq[ue] rei, quando natus est,
Similem esse arbitrarer, simulacrumque habere.
Id repperi jam exemplum.

Novarum eidum esse arbitror similem ego hominem,
Quando hic natus est.

Habes *edificium*, de qo Rachel, & Rachele prior Sara. Sed
pergit porro adolescentis noster, dicti hujus rationem ad-
jungere.

Aedes qom exemplò sunt parata, expolite,
Fatte probè examissim,
Laudant fabrum, atque aedes probant. sibi quisque

Inde exemplum expetunt ; sibi quisque simile,
 Suo usque sumptu : opera ne parcunt sue.
 Atque ubi illico immigrat nequam homo indiligenſe
 Cum pigrâ familiâ, immundus, infrenatus ;
 Hic jam adibus viciū additur,
 Bona cum curantur male.
 Atque illud ſepe fit : tempeſtas venit,
 Confringit tegulae imbricesque : ibi
 Dominus indiligenſs reddere alias ne volit.
 Venit imber, lavit parietes, perpluunt
 Tigna, putrefacit aer operam fabri :
 Negior jam eſt factus uſus adiūtum :
 Atque hanc eſt fabricula culpa. ſed magna pars
 Morem hunc induxerunt. ſi qid nummo ſarciri potest,
 Uſque mantant, neque id faciunt donicum.
 Parietes ruunt. edificantur ades iſta denuo.

An non graphicè depingit, qod loco altero de inertia Rex ſa-
 pentifimus dixerat ? Verum ad prius argumentum reverti-
 tur in ſequentibus.

Hac argumenta ego adiſciis dixi. nunc etiam volo
 Dicere, ut homines adiūtum eſſe ſimiles arbitremini.
 Primū m-dum parentes fabri liberūm ſunt,
 Et fundamentum ſubſtruunt liberorum,
 Extollunt, parant ſedulō in firmitatem,
 Ut & in uſum boni, & in ſpeciem populo
 Sint : ſibi que ari materia ne-parcunt,
 Nec ſumptu ibi ſumptu eſſe ducunt :
 Expolunt, docent literas, iura, leges :
 ſumptu ſuo & labore nituntur, ut
 Alii ſibi eſſe illorum ſimiles expetant :
 Ad legionem qom itant, adminiculum eis danunt ;
 Tum jam aliquem cognatum ſuum...
 Eatenus abeunt à fabris.
 Unum ubi emeritum eſt ſtipendium, igitur tum
 Specimen cernitur, qo eveniat adiſatio.
 Nam ego ad illud frugi uſque & probus fui.
 Poſtequam immigravi in ingenium meum,
 Perdiſi operam fabrorum, illico oppido

Venit

Venit ignavia : ea mihi tempestas fuit ;
 Ea mihi adventu suo grandinem imbrēmque attulit.
 Hac verecundiam mihi & virtutis modum
 Deturbavit, texit, detexitque à me illico.
 Postillā obtegere eam negligens fui.
 Continuò pro imbre amor advenit in cor meum.
 Is usq[ue] in pectus permanavit, permadefecit
 Cor meum, nunc simul res, fides, fama, virtus,
 Decūsq[ue] deseruerunt : ego sum inusū
 Factus nimio negior. atq[ue] adepol ira
 Hac tigna humide putent, non videor mihi
 Sarcire posse ades meas, qin tote
 Perpetua ruant ; qin cum fundamento
 Perierint ; nec qicqam esse auxilio qeat.

Qām clarum lumen loco utriq[ue] foenerentur ista, nemo non
 viderit ; nisi si quis fuerit, qod de Tiresiā Tyrannus in Oedipo
 Rege,

Tuq[ue]s τάτ' ὁ τα, τόν τε υῦν, τάτ' ὄμιστη.

His adjiciatur Regis Ecclesiastæ ejusdem illud ex cap. 7.
 v 6. Stolidi cachinnus spinarum sub olla crepitus. Vin' colla-
 tionis istius vivam imaginem ? Avdi Lucium Apulejum in
 apolog. 1. Ecq[ue]ando vidisti flammam stipulā exortam, claro
 strepitu, largo fulgore, cito incremento ; sed enim materiā le-
 vi, caduco incendio, nullis religiis ? Et talis reverā fatuorum
 latitia ; interest tantum, qod hic stipulam, ille spinas posuit.
 illam Naso ob oculos habuit, ubi dixit, Trist. I. 5. eleg. 8.

Flammāq[ue] de stipulā nostra brevisq[ue] fuit.

istas Hymnographus hymn. 58. v. 10. Prinsqam olla vestra
 rhamnum senserint, tanquam crudam (carnem) per indignati-
 onis sua aestum abripiet.. observat V. C. Jo. Drusius Proverb.
 claf. 2. l. 2. pr. 30. metaphoram videri à carnibus, q[ue] semicrude
 extrahuntur ex olla, prinsqam bene senserint calorem ignis.
 Eadēmq[ue] planè risus inanis ratio ; idem fructus ac effectus.
 cachinnum edit, strepitem facit, labia diducit, latera con-
 cutit ; ceterū cor non attingit, pectus non implet, cura-
 rum nil concoquit, gaudii genuini, solatii solidi nec hilum
 suppeditat. Etiam in rīsu ejusmodi cor anxiū perstat :
 finisq[ue] latitia illiusmodi mōror est. Parcem. c. 14. v. 13. Sat-

donium scil. qendam risum insinuat, qalisherbā Sardoā ve-scentibus, q̄i ora rictu diducit, ut dum mortem oppetunt, riden-tium facie intereant. Solinus polyhist. c. 10. qalem sub tyran-nis Theodosii antecessoribus describit Latinus Pacatus in Panegyrico Theodosio dicto: Serenos nubilis mentibus vultus inducabant; & ad illorum vicem, q̄i degustato Sardorum gra-minum succo fernuntur in morte ridere, imitabantur leta mor-entes. saltem qalem titillatione molestā gestientium Plu-tarchus in praecept. de valetud. conserv. Κατάθραι τοι μαχαλέντες φυλαφίσσεις εἰς ἴδιον, ἐδὲ πρῶτον, ἐδὲ ἡλεία γέλωτα τῷ φυχῇ περέ-χον, ἀλλ' ιοκόπεια πασομῆ καὶ χαλεπόν· ὅτοι πάλιν δοὺς τὸ σώμα νυπόδρομον ἔπει τῷ φυχῇ εἰδοράς ἔχει καὶ παρεπήδημον, εἰσαπέι καὶ παρεχίλιαν ἄλλοτειαν τὸ φύσιον εἰσίν. vel qalem etiam cra-pulae indulgentium idem ibid. Ἡδοναὶ πλέοντες καὶ ἀπλεῖς, καὶ πολὺν ἔχοντας σφυγμὸν καὶ οἴστρον εἰς Ταπεινόντος διατάσσεις τῷ καὶ πα-γαῖ πόρον καὶ πομάτων ἐπαπολεῖταις θεατέρων. vel qalem libi-dine flagrantium, εἰς ἐπίκλιτα καὶ ἀπόλλυτος γαλικύπτεροντ, μὴ ἱδονῆς ὀλυμπίδιοι μεμυγμέντες, uti idem sympos. l. 5. c. 7. vel qalem deni-que foedā scabie & impetigine laborantium; prout idem de curiosit. γαλικύπτερος τοι γαργαλισμός, ἀπερ ἔλεθος, αἰραδαρεται-τὸν, ὅταν ἀμύνων τοι πολὺ τὸ ἕδεις ἀνταίνων ἐνθερσίνες ἀλλεῖς καὶ χαρεῖς ὀρομάτην. Plut. idem de vit. jucund. adv. Epicur. Ec- quis enim sanus dixerit, τῷ φειδόντοι καὶ κινοῦνται, ἀφθονεῖς ἔχοντα τὸ πιπῆς πούδρην διατελέσθαι τοις, εὐθαυμότερος, εἴτε ἱδεῖς, ζεῦς; Platonis sunt εἰς Georgia. Vides qām copiosam materiam, ad Salomonis locum illum illustrandum, etiam unus scriptor subministret.

Porrò à flammā tali, sed jam deficiente, qalem nobis de-pingit, sive Ecclesiastes Hebraeus, sive Madavrensis Apo-logistes, translatione ductā, (qod pavcis hastenū observa-tum) senes Decrepiti sunt dicti, q̄i viribus per etatem fractis, vigore pristino universo prorsū destituti, jam existerent. Lu-dunt enim nos Grammatici, nugantürqe strenue, cum appella-tionis id trahunt; vel à crepero, unde crepusculum scil. (qod est κρίπης potius, crepum primò, sicut κρίσης crissare, κριστὸς crispus, λέγεις dirus, πονὴ mora, γρομὴ groma, & similia, post crepusculum, uti ad Varronem Jof. Scaliger) sive qasī desperati, creperā jam vitā, ut Festus; sive qasī in vitā cre-pero.

pero. i. dubio constituti, ut Nonius; ita scil. *estate confecti*, ut
 dubium sit, vivant an mortui sint. Phil. Paræus, sive qâsi in vîte
 crepusculo agentes, aut ad mortis crepusculum & tenebras de-
 vergentes, ut Isidorus Origin. l.10. vel à crepando, sive qđ
 moribundis planctu sape creperit familia, & funera conclu-
 mata sunt, (qđ defunctis tamen solis fieri solitum, ex Plini-
 o Servius ad A.n.l.6.) ut Donatus (si is saltem est) ad Te-
 rentii fabulas; sive etiam, qđ crepare. i. loqi desierint;
 qđ Isidorus quoque dedit. Veritatem, quam qâsi per nebulam
 is videtur vidisse, accedit proximè, qđ secundo loco Festus
 adjecerat, *Decrepitos* idèò dictos, qđ propter senectutem, nec
 mouere se, nec ullum possent facere crepitum. qanquam crepi-
 tum qem voluerit is, ambigi potest. neqe enim eum, op-
 nor, in animo habuit, qem diffissâ parte posticâ Priapum
 suum ficalneum edidisse Flaccus comminiscitur. Qemcunq[ue]
 sanè voluit, id forte saltem attigit, qđ res habet. ab eo
 utique, qđ crepare (est avtem crepo sp̄uo, ut λύπης, λυ-
 πης vespa) desitum est, decrepitos dici. Neqe enim possum
 Scaligero assentiri, qđ à *Incernâ* vel *candelâ* sumptum censer,
 qđ *ultimum expirans crepitum edere* solet. Qanquam apud
 Plutarchum non semel legam,* ideo ζῶν τη πόρη, animatum
 qiddam ignem Romanis priscis habitum, (qibus & eâ de cav-
 sâ lucernam extingvere religio fuerit) ὃν οὐρανού πορτού
 αἴσθονται πορθεύονται, qia crepitum qâsi vocem qandam, tan-
 quam si trucidaretur, dum extinguitur, emittit. Hoc enim, in-
 quit vir summus, est decrepare, ut apud Persum deſterrere.
 Videtur ὁ πόρος existimasse decrepare esse crepitum clariorem
 emittere, qo modo apud Persum deſterrere, altum dormire
 & dormiendo ſomniare. Ita de verbo prefijum non effet *septi-*
nus, fed ἀνέρηνδος καὶ ἀμφανδος, quemadmodum in *Deperire*,
valde perire; *Deprovire*, ἀλλα πάτειν; *Despretus*, *valde ſp̄retus*.
 Festus. qod mihi feciſ videtur: & de prepositionem eandem
 hic vim obtinere, quam in *denasci* ſortitur, in illo apud Noni-
 um Cassii Heminae ex *Annal.* l.2. *Quonata*, ea *omnia denasci*
 ajunt. l. c. ἀπογίνεσθαι, quam in *depudere*, in *Senecæ* illis, de
constant. sap. c. 17. *Affidit* *convitio* *depudere* didicerat. quam
 dedolere, in *Nasonianis* illis, *remed.* l.1.

* In *Q. de R. Rom.*
q. 76. & in
Problem. *Sykopis.*
l.7. c.4.

*Optimus ille fuit vindex, ledentia peccus
Vincula qui rupit, dedoluisti que semel.*

quam denique in despere, in Ciceronis illis, ad Lentin. l. I. ep. 9. qibus Platoni refert, ex ad Perdiccam epistolā, hanc eavslam fuisse reipub. non attingenda, qđ offendisset populum Atheniensem prope jam despicientem senectutē. Ut ejusdem ætatis affectus fuerint & despere & decrepare. Qin nec aliter illud Persii interpres accipiunt plerique, (Casavbonus, Marcilius, Tornorupax, alii) defteruit, stercere, somniare desit. Nec reverā tam moribundos, sive animam jam exhalantes, aut spiritum etiam extrellum trahentes : (Neque enim est ejusmodi, aut pater ille tristis & decrepitus senex, quem filium adolescentem objurgantem introducit Cicero in orat. pro Cælio ; aut Evnuchus etiam Terentianus, quem decrepitudem dicit, qđ dicit, Parmeno) qđm vigore pristino omni viribūque exahystos prorsus ac destitutos, (qalis Comico Evnuchus ille describitur, *Vetus, vietus, veternosus senex*) qibus scil. ut Lucretius l. I.

— annis corpus jam marcat, & artus

Confetti langvent, —

decrepiros nuncupamus ; ab igne in stipulâ, qisqiliâ, cremiis, spinis, carduis, aliis similibus, concepto ductâ metaphorâ ; qđ absumptâ, qđ alebatur, materiâ, marcescens, neandum extintus tamen, crepare, sive crepitum, quem dum vigebat, insignorem dederat, edere ultra jam desierit. Aptissimè scitissimeque expressit Christianus Egenolphus in epod. sacr. verbis illis ;

Vt flamma destituta ligno decrepat ;

Absente sic lis maledico.

Eâ mihi verbi significatione nihil verius ; vocabuli notatione nihil certius. Atqđ hæc de decrepitis qidem obiter decrepitus ipse, ex flamma illius occasione, qđ crepitum ullum edendi jam impos, imbecillitatis mihi mea, per atatem devetax corpusculiqđ invalidiam qasso jam confectoqe, vivam satis, vividâ licet minus ipsa, imaginem repræsentat.

Quin autem de exterorum, quem diximus, usu ad codices sacros explicandos illustrandoqđ differere ceperimus, liceat veterum hac de re testimonium unum & alterum subjicere, qđ

qō ex libris eisdem ipsis institutum istud comprobare nituntur. Alterum ab illo Dei edicto mutuatum est, qō Ägyptios spoliandi Hebreis facultas concessa est. Exod.c.11. v.2. & c.12.v.35. Sic enim Augustinus de doctrin.Christian.l.2.c.40. Philosophi figura vera & fidei nostrae accommoda dixerunt, non solum formidanda non sunt, sed ab eis etiam tanquam injūtis possessoribus in usum nostrum vindicanda. Sicut enim Ägyptii non solum idola habebant, qe populus Israeliticus detestaretur, sed & vas, ornamenti & vestimenta, qe populus ille Ägyptio exiens, non auctoritate propriā, sed Dei praecepto, tanquam ad usum meliorem sibi clanculum vendicavit, ipsis Ägyptiis nescienter commodanib[us] ea, qibus non bene utabantur. Sic doctrina Gentilium non simulata solum & superstitione figura habent, qe fugere & adestari debemus; sed & liberales disciplinas, veritatis usui aptiores, & quedam morum praecepta utilissima continent; qe tanquam aurum & argentum, qod non ipsi instituerunt, sed de qibusdam veritatis divine metallis, qe ubique infusa est, eruerunt; & qo perverse abutuntur, ad usum iustum predicandi Denū avferre ab eis Christianus debet. Alterum à lege illā de mulierculā, in bello qæ captia sit, latā, Deuter.c.21. v.10-13. Hieronymus ad Damalum de filio prodige. Hujus sapientiae typus sub mulieris captiva formā describitur: de qā divina vox precipit, ut si Israelites eam voluerit habere uxorem, calvium ei faciat, ungues præfecet, & pilos avferat, & cum munda fuerit effecta, transeat in viatoris amplexus. itaque quando philosophos legimus & veniunt in manus nostras libri sapientiae secularis, siq[ue]d in eis utile reperimus, ad nostrum dogma convertimus: siq[ue]d superfluum, de idolis, amore, curā secularium, radimus, calvitium inducimus, in unguum mortem, ferro acutissimo dissecamus. Videndum idem ad Magnum Oratorem. Sed & Sidonius ad Faustum lib. 9. ep.9. & Ambrosius epist.7. qd idem & epist.13. ad Ecclesiam accommodat ē gentibus evocatam.

Qod autem de captivā muliere illā sancitur, תְּהִנָּה
תְּפִרְנָה ut unguis faciat, h[ab]vd periinde ab interpretibus accipitur. Chaldaeus Paraphrastes reddit, & unguis producit; nutrit, crescere faciet, qod & Doctores Hebrai R. Aqibas, Salomon Jajrus, Moses Majmonides, pluriqe reliqui admittunt;

tant; eoque fine sancitum volunt, qd aspectu deformior turpiorque videatur. Hos sequuntur nostri Petrus Martyr in Reg. c. 3. v. 1. (nam in Genes. c. 24. idem in diversum planè abit). Fr. Junius, & Jo. Piscator. At R. Eleazar & David Camius, corriget, detrahens, ungues. Græcus interpres γένετα ὄρυχτοις δυτίν. qd Vetus Lat. ad verbum; & circumcidet ungues. Hieronymus, ungues præfecet. Vatablus, præcidet. Tigurinus, aptabit. qz potior interpretatio videtur. Siquidem, uti recte C. V. Jo. Calvinus post Liranum observat, Dubium non est, qm Dens menstruo luctu, raso capillo, & aliis signis [ungyibus nimirum resectis] renovari eas velit, ut aliis moribus assuescant. Qd facit, qd sacra celebriora adiuturi ethnici qoqe, è ἀγνήσιαις, non capillos tantum demere, sed ungues etiam resecare, solemne habebant, ut docet in tractatu de ritibus Egyptiacis Plutarchus. Confirmat sententiam hanc Camius adducto loco parili ex Histor. Reg. I. 2. c. 19. v. 25. ubi de Mephibosheth dicitur נִתְבַּחַת יְהוָה וְלֹא יָרַבֵּשׁ הַמֶּלֶךְ ad verbum, nec pedes fecerat, nec mystacem fecerat. qo loco, neque pedes fecerat, Chaldeus exponit, נִתְבַּחַת נֹתֵן lavaret. et R. Esajas וְלֹא יָרַבֵּשׁ נִתְבַּחַת non correxerat, non lavaverat. et David Camius, ne pedes qidem lavaverat, medium corpus rotum: neque necesse fuerat, ut hoc adjiceret, cum illud dixisset. Ita Latinus Vetus; illoris pedibus. Junius item, neque pedes curaverat, i. lavaverat, ex Cap. 12. v. 20. at Levi Gersom filius, neque ungues resecuerat. non incommodè, qia hoc etiam tum maximè fieri assolet. itaque Græcus interpres, οὐ ἐπεγνωτο τὸ πόδιον ἀντεῖ, ubi dixerat, qasi Εγγυόντας adjecit, οὐδὲ ὄρυχτον. ut generalius illud τὸ θεραπεύειν, sive curare, sumplisse videatur. qd Piscator ad eam pedum curam resert, qd pedibus affectus Mephibosheth cum fuerit, cap. 4. v. 4. eo magis indigverit. nam qd Hieronymus in Tradit. Hebr. Non rando, qd in Hebræo, non, illoris pedibus, sed legitur, pedibus infectis, fecerat namqz sibi ligneos pedes, qibus uti qasi pro naturalibus solebat. sicut solem facere claudi, quemadmodum ille erat. Rabbinuli alicuius putidum nigramentum videtur. sed nec probabilis Hieronymi alterius ab Oleastro conjectata, pilos pedum. i. pilos pudendorum intelligi. et si enim eo sensu pilis pedum dicantur Esajæ c. 7. v. 20. qd alibi ostendimus, hos

hos tamen vellere vel radere, mollicellorum aut pathicorum, non modesti aut ~~per~~ etiam alicujus fuerit.

In posteriore membro vox οὐψ propriè mystacem significat; & Κυριακοῦ pro barba ponitur. itaque qod Græcus, οὐψ & μύστης; Latinus, intonsa barba, ut & Chaldaeus, ρεψ non totonderat, & Liranus, barba incomposita, reddit. Proinde ut μύστης, sive barbam facere, est barbam curare, demere, præcidere, concinnare; ita unges facere, est eosdem curare, aptare, præsecare, præcidere. Nec abhorret ab hac phras, sermonis etiam Latini consuetudo. De portento hominis illo Elagabalo Imperatore Lampridius; *Rasit virilia subactoribus suis novacula, qā postea barbam fecit.* Et Gloss. Vet. ἔγραψεν exponit, unges facere. Optime Pet. Picherellus de Missa cap.2. Verbum πύψ facere variorum accusativorum & postpositorum respectu tam latè patet, ut ferè omnibus de rebus dicatur, congruā tamen significatione & loco apposita exponendum, quemadmodum μύψ Græcum, facere Latinum, & faire Gallicum. Deut.c.21. v.12. πύψ facere unges, amputare est & resecare unges. 2 Sam.19.24. facere pedes, & labrum, est lavare pedes, & radere labrum. Sic dicimus, faire la barbe, faire les ongles. Reddē itaque David Camius, & Abraham Esdraides (qī utramque tamen interpretationem proponit, sed ad posteriorem istam magis inclinare videtur) πύψ i. correctionem sive concinnationem monent utrobique designari. Clavdam caput hoc Plutarchi de Catone Uticensi narratione. Is hunc refert, postquam civile illud, qod inter Cæsarem ac Pompejum, horumque utriusque partes intercessit, bellum jam exarserat, εἰπεν τὸν κῆρυξ, μήτε καπάλω ἐπικινέσθαι, μήτε σφαρον διδίδειν, τίρβεις δὲ καὶ κατοπλας καὶ βαρύνθη διὰ τὸ Κυριοεῖδες τοιαῦται, διὰ τοιαῦτας διαφυλάξειν. ab eo die, nec caput nec barbam totondisse; nec coronam unquam sumpsiisse; verū luctus, mestisie, angustias ob patriæ sue calamitates, speciem habitumque, sive vincerent ei, qorum è partibus esset, sive vincerentur, eundem ad mortem usq; perpetim tenuisse. At contrā de Publ. Scipione Pavli filio ex historico innominato refert Gellius Noct. Attic.l.3.c.4. Eum cum renuere esset, die à Tribuno plebis ad populum dictâ, nege barbam desisse

diffisse radi, neque non candidi veste uti, neque fuisse cultu solito
reorum. Ea fuit animi nihil sibi consciū infracta confidentia.

C A P . X I V .

De rerum adversarum in mente humana perdomandā vi, testimonia varia. prospera contrā ut corrumpant. Eādem facere Lyrodi de se professionem Hymn. 119. 67. 71. De verbis illius varie complurium sententia; quinis singularis. Et solitaria, rejecta. nūc nūc affligere, vel etiam affligi; nūc responderē, clamare, eloqui. in utraque formā, tam activā qām passivā, modo utroque sumi. Hymn. 116. 10. explicatur. Lucas. Esaiæ 53. 7. expenditur. Interpretamenta varia recitata rejecta. Lud. Cappelli adducta, probata, firmata. Respondendi verbum, a spondendo dūctum, Gallis fidejubere; nostris, sed & Latinis, satisfacere: Hebrais non voce tangitum, sed reip̄a assentiri, annuere, prästare. Christus ī p̄ voc, sponsor noster; debili. nostri solutionem, & suscepit in se, & præstitit...

Quantam vim habeant res adversa, ad ingenii humani impetus coercendos, hominēsque etiam pro perditissimis habitos ad frugem meliorem adigendos, scriptorum cum exterorum, tum & nostrotum calamis frequentissimè prædicta-
tur. Xenophon Cyri institut. 1.8. Δοκι. πολ. χαλεπότερον ἔστι
σύγχρονον ἀνθετάνει τηλίκων φύσιον, ή τὰ γράφει ταῦτα
πεδούσι τὰ διαφεύγειν τοῖς τάντοις εἰποτεῖ. Difficilius, ut mihi
quidem videtur, hominem reperias q̄i bona, qām q̄i mala probē
ferat. ista enim multis insolentiam, illa q̄ihas via modestiam in-
gerant. Cato Censor. Origen 1.5. à Gellio 1.7.e.3. laudatus.
Adverse res se. domant, & docent qid opus sit fatto: secunda
res letiria transversum tendere solent à recte consulendo atque
intelligendo. Isidorus Pelus. 1.3. ep. 213. Καὶ διωνεῖται ἐν πρατό-
με, ὃ τὰ ποδὰ ἐν διανυέσθαι προεγένεται, εἰς δὲ εὐνυχία παρεγένεται.
Videtur, ut plurimum, humana natura, in adversis qidem r. bus
moderate se. gerere, in secundis verò petulantius agere. Scilicet,
qd̄ Gregorius Nazianz.

Σχλησθεὶς μαστίξ παιδαγωγοῖς καρφίας.
i.e. ut Jo. Drusius reddidit,

Durum flagellum pedagogus ingenii.
ut Hadr Junius,

Duro flagello mens domatur rectius.
Et, ut Salvianus de provident. l.6. *Qui corrumpuntur prosperis,
corriguntur adversis.*

Non possum itaque satis mirari, cur Fr. Junio placuerit, à receptâ interpretatione recedere, in versione commatli 67, Hymni 119. ubi enim Vetus interpres, *Priusquam humiliarer ego, deligi*: *Gracum secutus; q̄i prior vesterat, Πέπει Φέριον μιμωθῶν, ἐπὸι ταυτίσαντο.* & Pagninus, *Priusquam humiliarer ego, errabam.* & Vatablus, *Priusquam affligerer, à te scilicet Castellio, Priusquam vexarer, &c.* Leo Judæ, *Anteqam in erumnas incidisse.* Sed & Chaldæus, *Ψυχὴ Αὐτοῦ Τὸν Θεόν & David Camius *צְדָקָה יְהוָה עַל־עֲבֹדָיו* Et Abraham Esdraides *לְאַתֵּן־עַל־עֲבֹדָיו**

non est necesse ut affligar amplius ob delicta diebus preteritis admissa: quia nunc observo praecepta tua. At Junius maluit, *Qum nondum loquerer, ego errabam.* & exponit; *indo ab ortu meo sum peccator, & alienus à lege tuâ.* Versionis variæ ratio ab ambigvâ verbi *וְיִגְדֶּל* significatione. qod modo respondere, *logi, clamare;* modo *humiliare, affligere, vexare;* & humiliari etiam, *affligi, vexari* significat. priore sensu cepit Salomon Jajrus; *Priusquam responderem tibi de lege tuâ, i. loquerer, meditarer & commentarer de ea: in schola & avditorio* *וְיִגְדֶּל בְּתַחַת inter sapientum auditores & discipulos constitutus;* qd̄ trahit illud v.172. *וְיִגְדֶּל respondebit lingua mea sermoni tuo;* vel, *logetur sermonem tuum.* & illud item Malach. c.2.v.12. *וְיִגְדֶּל הַזְרָבָל vigilante & respondentem;* i. doctorem & discipulum. interpretationem hanc Vatablus leviter attigit. Sed Calvinus, q̄i Vulgatam ipse seqitur, ut nimis coactam, meritò rejicit. Sensum verbi priorem amplectitur etiam, sed alio à Iajro collimans, Piscator; *anteqam clamarem,* inquit, *præ afflictione scilicet i. anteqam affligerer.* prout & Hymno 115. v.10. accipi vult illa, *וְיִגְדֶּל צָדִיקָה וְיִגְדֶּל ego clamavi valde, ex Esaiæ c.13. v.22. וְיִגְדֶּל bestia insularis in palatiis eorum,* at Junius ibi, *Ego fatus fueram supra modum: posteriorē cepere, cum aliis plerisque, & q̄os suprā re-*

censui : nec de sensu Piscator ipse adversatur, licet in vocabuli explicacione grammaticā dissentiat. Junianam enim interpretationem qod attinet, nec ducem is ad eam, nec comitem, nec asseclam hactenū nactus videtur, vel ex eis etiam, qos de verbi significatione primā propriaque habet sibi consentientes. Sensum alterum evincit plane, qod in eodem Hymno post pavlo commatio 71. subjungitur, טוב לו י בְּנֵי בָּנָיו Bono mihi fuit, qod humiliatus, sive afflictus sum, ut discerem statuta tua. qis enim non videt respondere huic אַתָּה בְּנֵי קָרְבָּן, qod tribus tantum commatis interjectis dixerat, Antequam humiliarer, sive affligerer, errabam; nunc autem sermonem tuum observeo. Neque vero opus est, ut per tropice locutionis ambages illas sensum hunc aut extundamus aut eliciamus, qum sponte prompteque ex vocis ipsius notione simplici ille nobis sece offerat, & oggerat etiam. obstat duntaxat videatur, verum obstat nihil, qod activam formam istic verbum נִזְבָּנָה habeat. est enim mediū, vel communis potius, significatus, tam in activā, qam & in passivā formā verbum istud. Et qidni tam in formā activā passivē in significatione affigendi & humiliandi, qam in passivā activē, in loqendi & respondendi significatione sumatur ? nec defunt clara satis utriusque exempla. נִזְבָּנָה passim pro affigi sive humiliari, ita locum illum Hymno 116.v.10. tam Hebrai, qam nostri plerique interpretantur. נִזְבָּנָה afflictus humiliatus sum valde, nam Jajrum hic nihil moror, q, asperè locutus sum, interpretatur, & de responso intelligit à Davide Mephiboshethi dato, qum is Ziba calumniam diluere & amoliri à se niteretur. sed & alterum locum, qd est extra omnem controversiam, suppeditat nobis Camius in hunc ipsum, de qo agimus, Hymnum, ex Esajæ c.21. v.10. ubi vates de leone valido cum prædā, qam jam cepерit, pastores aduersus consistente, נִזְבָּנָה non humiliabitur, non demittet se, non animum abjiciet, ad illorum strepitum. tertium etiam Esdræ filius in Hymnum 116. ex Esajæ c.25.v.9. נִזְבָּנָה עֲרוֹצָם propago, sive palmes potentissim, prævalidorum, humiliabitur, deprimitur. ut optimè Mercerus. rursus vice versa נִזְבָּנָה qod passivum est, activē, pro respondere. Ezekiel.c.14.v.4. 17 נִזְבָּנָה ego respondebo illi. iterumque v.7. נִזְבָּנָה ego respondens ero, vel, responsum sum illi. Eodem

Eodem ferè modo sumi postulat V.Cl. D. Ludovicus Capellus in illo Esajæ c. 53.v.7. וְאַתָּה נֹתֵן וְאַתָּה ubi Græcus, καὶ ἀνδρὸς στοῦν τὸ παρεγωγόν, et ipse quia affligebatur, ut alterum vocabulum saltem insuper habuerit. Latinus Vetus & Hieronymus ipse, Oblatus est, quia ipse voluit. oblatus est, qod dicunt. וְאַתָּה legiſe videntur. Et ipse voluit, cur adiectorint, Musculus se nescium facetur, nisi si וְאַתָּה pro וְאַתָּה legerint. ego verò existimo וְאַתָּה in respondentī sensu cepisse. quia respondentendo velle nos aliquid significamus, sicut contrā, non respondentendo, nolle. inde respondere pro annuere, exaudiere, exorari, in sacris cerebrimè. et apud Maronem Georg.l.1.

Illa seges demum votis respondet avari

Agricola. — b. e. inquit Servius, satisfaciet, consentieret. Pagnin. Oppressus est & afflictus est. Musculus & Leo Judæ: Multatus & afflictus est. et Castellio, Multatus ipse, oppressusque. forsan Camium hi secuti; qd וְאַתָּה de multatâ pecuniaria, וְאַתָּה de supplicio corporali exponit. quamquam Iairus illud de violentis pressuris, istud de verborum operebriis interpretatur. Verum verborum ipsorum series, qd personas hic clare distingvit, vel potius provocabulo verbo posteriori praefixo, anterius impersonaliter sumendum indicat, interpretationes alteras istas nequitam admittit. Chald. בְּרִירָה נֹתֵן וְאַתָּה. Orans, (sive, Exigens; nam utrumque vox ea Chaldaic, Syris, Talmudicis sonat; sed illud hic potius, ob id qd sequitur) fuit, scil. & responsum ipse tulit, sive, exauditus est. Ita idem fuerit qd Vers. 13. post dicitur, interpellasse pro defectoribus, & cum interpellaret pro eis, exaudiens fuisse. Verum hoc intercessioni tribuit, qd ad satisfactionem potius pertinet. nec sensum hunc verba ipsa ullo modo admittunt, neque enim aut וְאַתָּה in orandi notione usquam reperitur; nec וְאַתָּה pro responsum ferre, sive exaudiens usurpatum deprehenditur. Rem proprius accessit Junius, qum vertit; Exigitur, (poena scil. de qd proximè dictum est. & Jovas facit ut incurrat in eum poena nostri omnium) & ipse affligitur. Sed & Piscator illius vestigis insistens; Exacta fuit, & ipse afflictus fuit: sive, qum illa exigebarat, ipse affligebatur. i.e. qum Deus à nobis exigebat poenam iniurati nostre debitam, tum Christus ut sponsor noster, illam luit pro

pro nobis. Verum rem acu, qod ajunt, planè tetigit D. Capellus in prizatio ad D. Gvil. Bradshavum literis : Exigitur scil. debitum nostrum ex rigore justitia divina ; ipse verò spondet, sive sponsor, fidejussor constituitur. nam ut Latinis responderet a spondere, & Galli respondere pro fidejubere dicunt, qidni pari ratione ? Qod propriè respondere significat, pro spondere & fidejubere usurpetur ? licet alibi in hac significatiōne non occurrat. Hac ille : cuius ego in sententiam pedibus promptissimus eo : Christumq[ue] cum Apostolo ad Hebr.c.7. v.22. οννον i. sponsorem nostrum ex hoc ipso loco libenter agnosco. hoc etiam adjecto, respondendi vocabulum, prout nostris in praestandi, sive satisfaciendi (quomodo apud Maronem Servius est interpretatus) notione usurpatur, cum dicimus, to answer a debt ; (neque enim verba de debito invicem commutata, sed nummis representatis solutionem factam, formulā illā intelligimus) ita in Vatis loco superius adducto, vice alterā, vocabulum istud, non responsionem vocalem, sed realem planè designare, qā Deus versipellibus illis pœnas, pro simulatione suā commeritas debitāsq[ue] sit repensurus. In Christum Dominum itaq[ue] dicitio prophetica cum primis qadrat, q[ui] & pro pœnis, delictorum ac defectionum ratione nobis debitisi, satisfaciendi onus, pacto cum Patre eā de re inito, in se suscepit ; & qod suscepserat, etiam factō, ubi id exigebatur, præstitit. Hebr. c.1. v.3. & c.10. v.5 — 12. Petr.ep.1.c.1. v.18-20. & c.2. v.24. & c.3. v.18.

CAP.

C A P. X V.

Locus 4. Reg. 5. 13. expenditur. Transitus à numero ad numerum; nunc singulari ad pluralem, nunc plurali ad singularē. Pavli 1. ad Tim. 2. 15. verba discutiuntur. διεῖ τινος πρᾶς qid velit. qid item, οὐτὸς μίσθιος. Marci Imp. locus frustra solicitatus. Terentius explicatus. Nonius emendatus. Plures mali. Pluralium singularibus junctorum usus Hebreis varius; nunc discretivus, nunc distributivus. De Gen. 23. 6. ambigitur. De ḥud. 12. 7. rejectis ḥudeorum fragmentis, nec admitti. Martyris suspicione, statuitur. Hymni 1. 3. duplex interpretatio. De ḥon. 1. 5. Zac. 9. 9. Matth. 4. 3. Ioan. 6. 45. Act. 13. 40. De latronibus apud Evangelistas τὸ ἐπανόρθωμα non uno modo solvitur. Dictioni vehementiam addere pluralia, rhetorica magistris observatum. Varia hujus formulae specimina. Sophocles ex conjecturā solicitatus, emendatus. De sexu sequiore forma masculine. Pluralia ad emphasis majorem adhibita ḥudic. 7. 10. 2. Annal. 24. 25. & 28. 3. Hymn. 74. 4. 7. qo loco & hypallage adnotata. In suo genere eminentia plurali enunciata. בְּהַמִּיחָר אֶלְיָהוּ Deus: qod & de singulis personis usurpatum. בְּאֶתְנָהָרִים de Deo. Ellipsis in eis formulis nonnullis asserta. Ad res attollendas pluralia adhiberi: prout Thren. 3. 22. Hymn. 51. 17. 2. Reg. 22. 51. ubi varia lectio; uti & ibid. v. 28. qo loco ex Hymnorum Hebreis ac Gracis consentientibus lectionem restitui qidam postulant: sed & è Grac à Hebraicam Hymn. 20. 9. Jod & Vav Scribis crebrò invicem permurata. Reciproca in agendi simulandive notione. Pluralia etiam ad res deprimendas Hebreis usurpata, Dan. 9. 18. Esaj. 26. 18. & 27. 11. & 40. 29. Indicativa in notione potentiali. Pluralium in propriis usus peculiaris. Ad locum 4. Reg. 5. 13. denuò redditum. Eum vel discretivè sumi posse, qod de Matth. 26. 8. censent nonnulli; vel distributivè; prout eiusdem nota illa, Gen. 49. 22. Exod. 17. 12. & 31. 14. Hymn. 73. 7. Paræm. 3. 18. & 14. 1. Job. 12. 7. Joel. 1. 20. Iob. 2. 4. de qo discutiuntur placita Rabinica. Eidem ge-

*minum planè è Corn. Severo. de qo Porcelli reprehensioni
opposita M. Seneca censura. Hic dies meus est, formula
Proverbialis.*

DU M inter sacra obeunda, è Regum historiæ libro 4. caput 5. de Naamo à lepræ morbo liberato recitatur, syntaxin in textu Hebraico animadverti, qæ vario explicatio modos admittat, ea versu. 13. in hac verba reperitur: *Et accesserunt illum servi ejus, & allocuti sunt eum, dicendo, Pater noster, &c.* Occurrit freqens, tam apud sacros, qam & apud profanos scriptores, transitus à numero ad numerum, qui interpretibus non observatus, modò vitii suspectos immixtò codices facit; modò in sensu parum consentaneos inducit. *Transitus* autem, nunc à singulari ad pluralem fit. Parceriarum c. 24. v. 24. Dicentem improbo, *Transitus es, execrabitur populus: — corripiensibus verò illum pulebrè erit.* Hymno 140. v. 9. *Ne concedas improbo desiderium ipsius;* cogitationem sceleratam ejus ne provehas: alioq[ue] efferent illi se[nti]e. Pavlus ad Timoth. ep. 1. c. 2. v. 15. *οὐδέποτε διὰ τινος οὐδὲν εἰ τίσῃ καὶ ἀπάγῃ.* Servabitur autem prolem gignendo; si in fide ac charitate permanferint. ubi frustra est Hieronymus, qui membrum posterius, in epist. ad Salvin. & adv. Jovin. l. I. ad liberos referendum contendit; cum mulieres ipsas spectare, & contextus ipse clatè satis evincat, & scriptores plerique, cum recentiores, tum & antiquiores agnoscant. Sed nec *τινος οὐδέν εἰ τίσῃ καὶ ἀπάγῃ,* per quam in membro priore salutem consecutur mulier prædicatur, ad partum virginem restringere quod cogat qicquam suppetit: quod tamen fecisse nonnullos refert Theophylactus. è qibus est Origenes in ad Rom. comment. lib. 4. (quem etiam de hac periochâ nugas miserè agentem, in Matth. orat. 29. adire poterit, cui temporis impensa vili constiterit:) & Pseudo-Chrysostomus (cum aliò ipse in commentariis è χρυσόπηπος concedat) de Sacr. Pasch. orat. 3. in Edit. Savil. tom. 5. Nec cum Scholia st̄te eruditio ita sumere necesse est, ac si diceretur, *salvam futuram mulierem, quantumvis liberos gignere & educare cogatur cum molesta;* q[ue] res ira divine argumentum possit videri. q[ue] mihi syntaxis insolens, & analysis coactior videtur. Optime Calvinus; *banc vult esse viam;*

viam, quam secum illum ad salutem incidentem infondere ex usu
communi Deus velit; Liberos utique parienda emeritendōq; :
uti Apostolus ibidem hanc multo post cap. 5. v. 14. utrumque
enim istud utroque loco τεκνοπρεῖς nomine continetur. Pro-
inde recte exposuit Beza, οὐτι τεκνοπρεῖα. i. εἰ τῷ τεκνοπρεῖ,
sicut δι' ἀρρενίστης, pro ἐπάγγελτη, Rom. c. 4. v. 11. Οὐ δι' ὑμέ-
τερος, interdum, οὐτι Κύριος, δι' αὐτοῦ, per visam, per etatem ro-
tam, dici consuevit. Nec abscedit longè Casavbonus, qd̄ διὰ
τεκνοπρεῖας, τεκνοπρεῖα interpretatur; qd̄ modo Plutarchus in
Casare, δι' ἀπόστατας, per morbum. i. ἀπόστατα. Ita enim
vult legi, qd̄ in evulgatis δι' ἀπόστατα editis, qanqam ni-
hil profitetur mutaturum, cum apud Homerum *Iliad* c. pa-
riter habeatur, ἀπόστατος διὰ τύχης, per noctem; qd̄ & Be-
za prior submonuerat. Ceterum parum solidē de loco hoc
differit Avgustinus de *Trinit.* l. 12. c. 7. nec perspicuē satis
Chrysostomus ipse, in orat. ad Apostoli verba ista. Sed
hac obiter: in viam institutam regredimur. Marcus Im-
per. comment. l. 2. S. 4. Μέμνον εἰ πότε ταῦτα ἀρθάται, καὶ ὅμο-
οιος τεγματικαὶ λαλῶν, ἡ χρὴ δύναται. Memento, qd̄ mandū
distuleris, & quoties, opportunitatem cum acceperis, neglexeris
eas. vel etiam, tempus certum (vitæ scil. corrigenda) tibi pra-
fixeris, eis ne vitigam utaris. ubi ejtra cavillam dictionem mu-
tilatam Xylander, vitiatam Annotator Lugdunensis cavila-
tur. Dio, an Xiphilinus, in *Severo*: Διδοὺς ποτὲ νεφέλους, ὃς οἱ
λίγοι μεγάλους ἐπείρησε. Cum magilem aliquando desideraret, qd̄
lacus is insignes alit. Sophocles *Antigon.*

"Οὐτις γάρ αὐτὸς οὐ προνεῖται μέντοι διοῖσι,

"Ηγένετος, λιγὸν ἔτταθε, οὐ τυχεῖται τεχεῖται,

Οὐτις διατελεῖθετες ὕβρισις πεποιηται.

Nam quisquis ille est, sapere qui se se unicet,

Mentem lingua mea sibi aliam quam alios putat,

Hos si explices, vanissimos deprehenderis.

Terent. *Eunuch. prolog.*

Si quisquam est, qui placere se studeat bonis,

Quam plurimis, & minimè multos ledere;

In his poeta hic nomen proficitur suum.

ubi (in transitu id ut moneam) non sunt assecuti poetæ men-
tem, qui bonis quam plurimis de eisdem dictum accipiunt; cum

ellipsis familiari, de qâ alibi diximus, bonis magis vel potius, qâm plurimis, (m̄esores ἦσαν τοῖς τελεῖς, ut ille olim) voluit. expressit nimurum qod Accius ēr̄ r̄aor̄ μάχη.

Probis probatum potius, qâm multis fore.

& Lucilius *Satyr.* I.4.

Paucis se malle ac sapientibus esse probatum,

*H̄ μάνην ρευμάτων καταφθάνουσαν ἀριστείν.

Veterum, inquit Nonius, memorabilis scientia. (sententia, forsan) paucorum numerum pro bonis. ponebat; multos contra malos appellabat. Maro *En.* I.8.

Fulmen erat, toto genitor qe plurima cælo

Dejicit in terras. —

Cicero pro Milone; Si tempus ullam hominis necandi, qe multa sunt.

A plurali pariter ad singularem transitur. Jobi c.12. v.7. Interrogajumenta, & docebit te. Et c.34.v.18. Qd regi dicit, ô nequam; qd principibus, ô improbe. Apostolus ad Corinth. ep. I.c.4.v.1. ζητεῖτε ἡ τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα μήτε μη ἐνρεψθῆ. A dispensatoribus exigitur, ut fidelis quis sit. Et ad Galat. c.6.v.1. Ταῦτα οἱ πρόδημοι, καὶ λύτριζεται τοις τοῖς, σκοτών Καυτόρ, μη τῷ τοι πρεσβύτῳ. Vos spirituales qd estis, hunc restaurate, temet attendens, ne & ipse tenteris. Salust. Catilin. Interea servitia repudiabat; cuius rei initio ad eum magne copie concurhebant. Terent. *Eunuch.* 2.1.

— Adeone homine's immutari'.

Ex amore, ut non cognoscas eundem esse.

Idēmque hoc in loco deprehenditur, Servi dixerat, Pater mi, &c.

Usus autem Syntaxis istiusmodi apud Hebreos duplex est. aliando enim discretivè, aliando distributivè usurpatur. Discretivè, ubi plurali nomine è pluribus unus aliquis designatur: de qo videri poterit Cl. Jo. Drusius *qast.* I.c.5. & I.2.c.4. Sic Abrahæ dictum volunt ab Hethi filiis; Genes. c.23.v.6. In electis sepulcris nostris sepeli mortuam tuam, i. in præcipuorum aliquo, vel præcipuo qovis, verū id nihil est necesse. singulariter enim dictum est. בְּמִזְבֵּחַ in delectu, sive in lectissimo sepulcrorum nostrorum; ut recte Junius. Sed sic Judic. c.12.v.7. de Jephthā, Sepulus est in urbibus Gileaditicis.

i. in.

i; in harum unâ aliquâ, ut Abraham Esdraides in Hymn. i. qam interpretationem cum dedisset & Gersomides, maluit tamen ad fabulas Talmudicas declinare; Jephtham scil. qia sine prole, qâ nomen ipsi propagaretur, dececessurus esset, ideo praecepisse ut ossa sua per singulas Gileaditarum urbes distracta sepulturæ mandarentur; qo nomini sui memoriale aliquod obtinerent singulz. alii, in qibus Camius, Jephtham ob filiam mactatam & immolatam, morbo pessimo correptum fabulantur, cuius vi cum membra tabida diffluerent, in eis locis, qibus deciderant, sepulta sint; hoc in urbe istâ, illud in alterâ. alii, in qibus avtor *Scholariorum in Ben Syra adagia* eum, ob Ephraitarum cades ab ipso factas, non adeptum sepulturam, sed membratim discerptum, ossaque per urbes Gileaditarum dispersa fuisse. Verum hæc sunt hominum nugas commenta putida. Petrus Martyr, post interpretationem simplicem, qæ & genuina planè, subjecit suspicionem suam, (sed eam quoque minus probabilem) יְהוּ five יְהוּ proprium esse nomen civitatis unius cujusdam, licet plurale sit, sicut *Syracusa*, *Athene*, *Qinquecclesia* dicitur. qibus & מִן־מִן urbs Moabitica Jer.c.48.v.24. adjici poterat.* Hymno i. v. 3. ad rivos aquarum. i. ad rivum aligem, Esdraides; qanquam Dru-sius ad divortia aquarum mavult, qasi sit ad rivorum confluentiam. Jonæ c.1.v.1. descendebat Jonas ad latera navis. i. ad laus alterum: Esdræ filius. Zachar.c.9.v.9. puluis asinarum. i. alterius subjugalis, Esdraides idem. Apud Matth.c.4.v.3. Diabolus Christo, Εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι ἔτοι ἄργοι γίνωνται. Fube, ut lapides isti panes fiant. h.e. ut lapidum istorum aliquis in panem convertatur. qum enim lapides grandiusculos fuisse probabile sit, sufficiebat tam ad alimentum, qam ad miraculum lapis unus aliquis μεταμορφώθη. atque ita Lucas c.4.v.3. εἰπὲ τῷ λίθῳ τέτο, ἵνα γίνωνται ἄργοι. Lapii isti precepe, ut panis fiat. Joan.c.6.v.45. Scriptum est in prophetis. & Act. c.13.v.40. dictum est in prophetis, i. in uno aliquo prophetarum. Esajam alter, alter Habakkukum, innuebat. Matth. c.27.v.44. Id ipsum latrones etiam, qd crucifigebantur cum illo, exprobabant ei. ubi queritur, qd id verum esse possit, cum alterum Christo exprobasse, alterum eidem, socio reprehenso, patrocinatum Lucas referat c.23.v.40. Hoc ut sol-

vant, qidam, juxta illud Avgustini, *Distingue tempora, & concordabit Scriptura*; utrumque volunt primò exprobrasse, sed alterum postea conversum ab incepto destitisse. *huc concedunt Hieronymus in Matth. & epist. ad Marcell.* *Theophylactus in Lucam.* *Euthym. in Matth.* alii *latrones* dictum accipiunt; pro altero è latronibus, utrumque refert Ambros. in *Luc. I. 10. c. 22.* & Avgustin. *de consens. Evang. I. 3. c. 16.* qd cum ad posteriore hunc inclinat sensum, tum & vehementiam aliquam dictioni istiusmodi inesse observat. optimè. ut sit dictum, *Latrones etiam exprobrabant illi*, qd modo dici vulgo solet, *Et rustici insultant mihi*, etiamsi unus tantum sit, qd insultet. Nec praterit istud, licet strictim tantum tegerit, Aristoteles *rhetic. I. 3. c. 6.* Eis ὡντας, inquit, οὐ λέγεις Κυριάκος; οὐ τὸν πολλὰ ποιῶν. *Ad elocutionis amplificationem condicis;* ex uno multa facere, qd pluribus explicavit Dionys. Longinus in libello illo *περὶ ὕψους insigni.* Αλλ' ἐκσιν, inquit, μᾶλλον θεωρίους ἔχει. οὐτοὶ διεξομπέντε τῷ βχλῳ οὐδεῖμον. Est autem illud observatione cumpressum dignum, qd pluralia quandoque magnilogiūs avribus accidentur, & ipso qd pomeri frēpitū pompaq; qdām pra se ferunt. Ejusmodi occurunt in Sophoclis *Oedipo Rege* non pavca, è qib; ista Longinus lavdat.

— ἦ γάμοι, γάμοι, (qo loco tamen, γάμοι
ἀγαμοι, reponi postulat ad *Apostolis Adagia* Pantinus an
Shottus, prout Chorus ibidem ἀγαμοι γάμοι, & innuptas ppi-
tias Tragicus apud Ciceronem *de Orat. I. 3.*)

Ἐρύσις ἡμάς, καὶ φυτεύσαντες πόλιν

Ἄντην αὐτὸν (ταῦτα f.) σωθῆαι, καὶ ποιήσαντες

Πλεύρας, αἰδειλφὺς, παιδεῖς, αἵμ' ἐμφύλιον,

Νύμφας, γυναικεῖς, ματίσσες τε, καὶ ὄπιον

Αἴχις εἰ ἀνθρώποισιν ἥρη γίνεται.

— connubia, οἱ connubia,

Nos seminastis vos, satisque denuo

Idem repetitis semen, inde proditis

Patres, fratresque, filios, consanguines,

Sponsos, uxores, matres, & emperissima

Quicunque apud mortales agitari assolent.

qe omnia, inquit rhetor, Oedipus nunc, nuncque vocatus designant, dñs' ἄμεις χωρίς εἰς τὴν πληθυντὴν δέοντα. Κακάν-
δων γὰς τὰς ἀνυχίας, Sed numerum in pluralia diffusus, inforn-
nia etiam simul multiplicasse videtur. In eodem drame
Tiresias Oedipo,

Δικαιότερος εἴη φυσι τὸν τοῦ φιλάδελφος
Λιγχιδ' ὅμαλοντ', ἵδ' ὅρη τὸν εἶ τον κακόν.
Latere te, te, dico, cum carissimis
Confusse fide, & in malis quæcis agas.

ubi Scholia est τὸν τεὸν τοῦ μερὸς, confunditatem cum matre int-
nui monet. Et Oedipus ipse;

— ξύρος τοῦ
Οὐ χρέος μὲν ὅμαλον, τὸ τέ μὲν ἐν τῷ τοιούτῳ.
— quis non oportuit,

Congressus; & quo minime oportebat, ne cens.

cum de matre solā illud, de patre solo istud diceretur. ubi
obiter observes de sexu legiore formam masculine adhiberi.
cujusmodi alia phura exhibuit Grotius in notis ad Matth.
c. 26. v. 72. Idemque rursus; — id est rupes;

Begrotes ἐπανίθια ἦν θρυλόπ.

Nec sponsus est nunc dicerer, quis sum editus.

ubi Triclinii scholia; si τὸ πέρι Begrotes mox τὸ ἐπανίθια Λαβδαῖς,
ἄρτι τὸν τοῦ Begrotes νόσον; si τὸ πέρι τὸ rupes; άρτι τὸ τῆς
μυτελ. ceterum utrovis modo τὸ Begrotes sumere libuerit, τὸ ἀν-
τίκανόν, matrem solam denotabit. Sed & chorus ibidem,

Tί γέ τὸν Λαβδαῖς,
Η τῷ Πολύθε νοῦν τὸν ξύρον;
Quoniam aut Labdacidis,
Aut Polybide lis fuerat?

Λαβδαῖς τῷ Λαβῷ. Schol. i. e. qd aut Lajo cum Oedi-
pode, aut Oedipodi cum Lajo lis intercesserat? Triclin. Rursus
de Oedipo, qd exposuerat, famulus,

— ξύρον τὸν τοιούτος τῷ λαβῷ.

Necaturum hunc parentes sermo erat suos.

ubi Scholion hoc καὶ σύλληψιν dictum monet: alterum enim:
tantum, patrem nempe, non & matrem, imperfectum pra-
dixerat oraculum. Homerus Iliad. γ. v. 397. de Venere unū.

στεγάνης αἱρέω, Στάδιδδος λυστέρην.

— collum speciosum, & Pectora amabilia. —
avrī Φ σύθο. i. pectus. Plutarchus, an Favorinus, an Apollo-
nius Alex. an alias quis, de ditione Homericā. Cui finitimum
Nasonianum illud fabul. lib. II.

Pectora percussit : pectus quoque robora fiunt.
ubi pectora pro pectus, robora pro robur, habetur. Apud So-
phoclem in Ajace Teucer,

"Οθ' οι δοκεῖτε ἐν ψεύσις μεράκιναι

Τοιαῦτα ἀμπλάνεται. —

Cum qui videntur esse natu nobiles,

Talia delinquent. —

qui nobiles natu videntur, vel existunt etiam ; (de quā formulā
alibi vidimus) cum de Menelao uno loqueretur. Flaccus
epod. 3.

'Edat cicutis allium nocentius.

Et Drepanus in Panegyrico, *Qui degustato Sardorum grami-
num succo feruntur in more ridere.* De Mutium agente
Martialis, l. 10. ep. 25. *Mutius, imposuit qui sua membra
focis.* cum is manum akeram duntaxat foco accenso im-
misisse tradatur. Liv. lib. 2. Ita in sacrā historiā Judic. c. 7.
v. 10. (qod & Galatinus obseruat de arcan. relig. Christ. l. 8.
c. 19.) *Israelita dicuntur transgressi, anathema furati, men-
titi, &c.* cum Achan unus id perpetrasset. Et Annal. l. 2. c. 24.
v. 25. de Joramō Rege, in gravissima ipsum mala incidisse,
propter cedem filiorum Jojade Pontificis ; cum unus tantum
Zacharias cæsus sit. vers. 20, 21. nec est opus ut cum Camio
suspiciemur, alios etiam Jojadæ liberos à Joramō fuisse in-
terfectos; nam & ipse fatetur posse sumi, qomodo dictum est,
Genes. c. 46. v. 23. *Filiis Dan, cum unus tanum Huskum sub-
jiciatur.* Verum istic ad facinus exaggerandum dictio plu-
ralis adhibetur. De Achazo Rege pariter dictum est Annal.
l. 2. c. 28. v. 3. *Etiam filios suos per ignem traduxit, sive igne
cremavit;* (de quā duplice lectione alibi diximus) cum tamen
in Reg. hist. l. 2. c. 28. v. 3. in filium duntaxat, sive è filiis
unum, immanitatis id genus exercuisse feratur. Nec secus
pro Cluentio Cicero, *Fratris liberos vitā privavit. cum de filio
uno loqueretur.* Et Terent. Hecyr. 2. 1.

Qui illum decretur dignum, suos cui liberos committerent.

Ad

Ad quem locum Donatus : *Multum sonanter & accusatorio strepitu, nec masculinum genus nec femininum posuit, nec unam, sed liberos. Sic Cicero, Encui tuos liberos committas.* et, *Habemus enim liberot omnes; de puellâ. Gellius itidem Noſt. Attic. l. 2.c. 13. Antiqui oratores historieque aut carminum scriptores etiam unum filium filiâmve liberos multitudinis numero appellabant, id confirmat ex Sempr. Asellionis lib. 5. ubi de Tib. Graccho, *Orare cepit, ut se defenderent liberosque suos.* cum unum tantummodo haberet. Hymno 74 v.4. *Rugunt hostes in medio קְרָבֵן conveniunt tuorum. h.e. Templi, de quo Exod. c. 25. v. 22. קְרָבֵן ibi convenientiam te. Jajrus. de Templo in plurali logitur; qia omnis Israels conventus ibi habebantur. Esdraides. et vers. 7. Miserunt in ignem קְרָבֵן sanctuaria tua. Miserunt in ignem. pro, Ignem immisserunt, קְרָבֵן Camius. hypallage. Junius. qalis Judic. c. 1. v. 8. Sanctuaria autem, *Templum*: uti Doctores Hebræi. etiamsi Junius, loca sacra, synagogas, scholas, &c. ex Verf. 8. Huc pertinet קְרָבֵן usus, quo numerus pluralis קְרָבֵן ḥəzəχlū sive per excellentiam atque eminentiam Hebreis usurpat, singulare rei alicui designanda qđ in eo genere eximia sit. Sic *Elephas בְּהַמּוֹת* dicitur Jobi c. 40. v. 15. cum vox ea non bestiam, sed bestias, vel etiam pecora significet Hymn. 50. v. 10. quo loco Psaltes, *Et בְּהַמּוֹת in mille montibus.* unde Talmudista deliri belluam nescio quam portentosam molis prodigiosissima producerunt, qđ montes mille quot diebus depascat, per noctes singulas gramine succrescente denuō reparandos. Sic תְּכִמּוֹת Sapientie clamat. Parcēm. c. 1. v. 20. i. e. summa Sapientia. Jun. divina scil. qđ omnem in se continet sapientiam. Riber. in Mic. c. 5. v. 2. ira eqidem malum, quam cum Mercero distributivè, sapientiarum qđqđ. Nec aliter, puto, קְרָבֵן cum plurale sit, de Deo unicè uno usurpat. falluntur enim, qđ de personis singulis, aut una aliquā distinctim consideratā negant enunciari. Qum de *Filio*, (Spiritu sancto ipso interprete) adhibetur, Hymn. 45. v. 6. & de *Patre* ipso versu proximo. de quo loco videsis Apostolum ad Hebr. c. 1. v. 8, 9. Sed & קְרָבֵן pariter Mal. c. 1. v. 6. קְרָבֵן Si domini ego, pro Domino summo adhibetur; qđ omnem in se continet dominatum. Ribera. qđ & idem μόνος slavensis, καὶ κύριος τὸ κυριότατον, solus dynastē X x domi-**

dominūsque dominantium, Pavlo dicitur, ad Timoth. ep. i. c. 6. v. 15. Hisce autem in formulis ellipsis subesse vulg. V. Cl. Grotius in *Explic. Decalog.* ut sit יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים Deus Deorum; prout Hymn. 50. v. i. Et pro אֶחָד וְאֶחָד אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים Dominus Dominorum. uti וְאַתָּה תִּשְׁאַל Joanni Apoc. c. 19. v. 16. & וְאַתָּה תִּשְׁאַל בְּרַבְתָּךְ pavlo suprà. Qin & ratione pari, pro בְּרַבְתָּךְ bestia bestiarum. nec aliter Junius Parcēm. c. 9. v. i. Sapientia תְּקִסּוֹת Sapientie. i. Sapientia Sapientiarum.

Verum de Ellipsis viderint alii. Per excellentiam usurpari pluralia constat satis. Sic enim Thren. c. 3. v. 22. בְּנֵי בְּנִים Benignitates Iovae, (i. benignitas benignitatum, si Grotium sequimur; vel etiam summa benignitas, ut Junius) est, qod absumpti penitus non sumus. Hymn. 51. v. 17. בְּנֵי Sacrificia Dei (h e. Sacrificium Sacrificiorum, sive Sacrificium Deo omnium acceptissimum; qod unum instar omnium est, immo omnia longè superat, Jun.) est spiritus fractus. Cui affine est & illud Reg. l. 2. c. 22. v. 1. טְנוּתָה Turris salutis. i. salutis omnimode. Jun. Cujus loco tamen in Hymnorum facrorum codice שְׂוִירִיל שְׂוִירִיל legitur. qod Junius vertit, Magnificam prostat salutem omnimodam. at, Magnificat salutem multiplicem, Piscator. ad verbum, Magnificans salutes. Ea interim lectionis varietas, utrum ab auctore ipso profecta, an per Scribarum incuriam inventa sit, ambigi potest non immitto: cum literula unica leviuseculè immutata punctationi, (qz scripto primo posterior longè viris summis jam censemur) diversæ ansam locumque dare potuerit. Certè qod in Hymnorum volumine Hymni ejusdem commatio 27. legitur, לְמִזְבֵּחַ וְעַל וְעַל et, Græc. ωρθετος αινεπιλυ. Lat. cum perverso perverteris, ego malim, cum perverso perversum, sive contortum te exhibebis; (de vocabuli ratione videndus Piscator) vel etiam, perversum ac tortuosum ages. (eam enim notionem frequenter continent formula istiusmodi; ut videre est Reg. l. 1. c. 21 v. 13. & l. 2 c. 13. v. 5. & c. 14. v. 2. & l. 3. c. 14. v. 2.) id in Historico codice מִזְבֵּחַ exhibetur. qod si literam seqimur, insulsum te exhibebis, vel, insulsum ages, reddi postulat; at Græc. redē, opinor, ωρθετοσι. et Lat. pariter, perversus eris. Ut non defint, qd ex Hymnorum libro

bro Historicum refingendum ac restituendum censuerint. qod in priore quoque periochâ Piscatori placuisse video. q̄i & idem de verbis illis Hymn. 20.v.10. ubi Hebræa sic habent, קָרְאָנוּ בְּזַעֲנָה וְזַעֲנָה יְהֹוָה וְזַעֲנָה כָּל־יִשְׂרָאֵל: qod esset, *zova servato*; *rex avdiat nos*, quando clamamus, sive, *invocamus*; sententiam eandem protulit; quum genuinam esse censeret Graecorum versionem, q̄i ζητεῖν legentes reddiderunt, Κύριε σῶσον τὸ βασιλεῖαν, καὶ ἐπάκουον ἡμῶν εἰς τὸν ἡμέραν διηγλεσόνθιδες. Et Latinus Interpres; *Domine salvum fac Regem*; *Cō exaudi nos in die qā invocaverimus te*. Certè à 'in' & vice versa, calami lapsus proclivis est, atq̄e in locis havd pavcis à Iudeorum Criticis, *Massoretas* q̄os appellant, extat deprehensus. Sed de istis aliorum esto iudicium.

Cæterū ad pluralium usum istum, qo ad rem subjectam attollendam dilatandāmque adhibentur, qem animadvertebunt jamdudum adnotaruntq̄e eruditī, alterum istic adjicere nevitq̄am abs re fuerit, havd perinde haftenūs, plerisq̄e observatum, qo in *depressionis* ac *diminutionis* notione ex lingvæ sacræ idiomate, codémque havd infreenter, usurpantur. Ita Dan.c.9.v.18. Supplices te deprecamur *לֹא עֲלֵיכָם קָרְבָּן יְהֹוָה* non propter *justicias nostras*. i. propter *ullam justitiam nostram*, ut recte Iunius. *καὶ ποιήσασθε, nullae enim fecimus*. inquit Gregorius Naz. *adv. Eunom.* orat. 4. Efajæ c. 27. v. 11. *וְנֹתֵן תְּבוּנָה לְעַמּוֹן Non est populus intelligentiarum.* qā formulâ non intelligentia exacta & omnibus numeris absoluta populo illi detrahitur, sed omni omnino potius inanis planè prædicatur. Nec secūs sumi videtur apud Vatem eundem c.40.v.14. ubi qarit, *ecquis Deum edocerit, דְּבָרָךְ תְּבוּנָה בְּלֹא שְׁלָמָה* *salutes non faciemus*, pro facere, efficere, præstare poteramus. indicativum in notione potentiali; qomodò Hymn. 56.v.4,11. Ier.c.2.v.11,23. & c.11.v.12. Matth.c.12.v.23. collat. cum Marc. c.3. v.24. *salutes avtem, etiam si aliis in locis, pro salute omnimodâ, sive amplissimâ firmissimâq̄e creberrimè usurpetur, uti præter superiùs adducta*, Hymn. 28.v.8. & 42. v.5,11. & 44.v.4. & 74.v.12. at istic ullam omnino vel levissimam, nedium ut exumiam & prædicandam meritò aliquam,

designat. Qin & Vatis ejusdem eodem in Capite, 40. nem-pe, vox eadem □'TN & Versu 36. ubi de Deo usurpatur, per eminentiam, qo modo & Hymn. 78.v.51. *vires amplissimas* sonat; & contrà planè Versu 29. ubi de populo imbelli ac imbecilli verba habentur; *vires ullas vel tenuissimas* designat verbis illis, *Ei cui non sunt vires, (ullæ scil. vel minimæ) robur ampliter suppeditat.*

Aliud est interim, qod M. Antoninus Imp. comment. l.7. §.19. Πλούτος ἦδη ἐπίστρεψεν; πλούτος Σωράπτει; πλούτος Ἐπικλήτες, να ταξίπευται; Λοτ Chrysippus? qot Socrates? qot Epictetus avum jam absorpsit? Cum nominum istorum cu-jusque unus duntaxat philosophus illustris extiterit. Sed Chrysippus, Socrates, Epictetus dixit, pro Chrysippo, Socrati, Epicteto similibus, qo modo Florus in *carmine florido*,

Unum ego malum Catonem, quam trecentos Socrates.

Et apud Plutarchum in *Catone min.* Romani nobilis illius as-
seclæ peregrè agentem parum comiter habentibus, cum is
placide sustineret, εἰ μάρτις ὑπὲρ ἀριθμοῦ Κατωνες. Non futuri
sunt Catones omnes, qd ad vos appulerint. Et Catoni ipsi Uticenses,
Εἰ Κατωνες οὐ τοῖς, οὐδὲ τῷ Κάτων Θρόνῳ καρπον,
οὐκέπει δὲ διατελεῖν αὐτοῖς. Ignoscendum imbecillitatis suæ, si
Catones non sunt, nec Catonis spiritus capiunt. De Catone Val. Maximus. memorabil. l.2. c.10. *Omnibus numeris perfe-
cta Viri ejusdem virtus effecit, ut quisquis sanctum & egregium
civem significare vellit, sub Catonis nomine definiret.* Hinc Se-
neca epist. 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones feret.* Idémque epist. 120. *Quidam alternis Vatinii, alternis Catones
sunt.* Qin &, qod Plutarchus qoqe monet, Τὺς φάντας μὴ γι-
ἀπολέσεις, της λόγοις ή Γεωργίας καύσησης, χαλαρώντες έπειτα Κά-
τωνας. Homines improbos perditosq; sermone interim gravi ac
severo utentes, per ludibrium Catones vocare solebant. Inde-
luvenalis sat. 2:

Tertius è cælis cecidit Cato.

Et Avgusto familiare illud, *Contenti sumus hoc Catone.* Sve-
ton.lib.2.c.75.

Verum, ut ad locum primitus propositum, à diverticulis.
istis revertamur; poterit discretivè sumi, qod dicitur, *Naa-
mani servi dicebant.* i. unus aliquid ex servis. qo modo Matth.

c.26. v.8. *indignabantur discipuli.* i. unus aliquis è discipulis ; Iudas nempe. Ioan.c.12. v.4. nisi si, cum Calvinus & Ianse-nio, cæteros etiam Iudâ avtore, ejusque verbis commotos idem fecisse, statuamus.

Atq[ue] hæc de pluralium usu discretivo. seqitur distributiu-m. ubi à plurali numero ad singularem transitur, ut ad sin-gulos q[ui]osq[ue] referatur, id qod dicitur. de qo Drusius itidem q[ui]est.l.3. c.33. & observ.l.1. c.3. Sic Genel. c.49. v.22. *Pal-mites incedit juxta murum.* i.e. palmitum uterque. nam duo designantur. Exod.c.17.v.12. & fuit manus ambe (i. manu-um utraqe) firma. Hymn.73.v.7. *pre pinguedine oculi eorum* (i. oculus eorum uterqe) extat. Exod.c.31.v.14. *prophanan-tes illud* (i. prophanantium q[ui]sque) *morte morietur.* Parcēm. c.3.v.18. *apprehendentes eam* (i. apprehendantium q[ui]vis) *bea-tus erit.* Et c.14.v.1. *sapientes mulieres* (i. sapientum muli-erum unaq[ue]q[ue]) *adificat domum suam.* Ioei.c.1.v.20. *bestie* (i.e. bestiarum unaq[ue]q[ue]) *clamat ad te.* qo modo suprà, Jobi c.12.v.7. *interroga jumenta,* & docebit te. i. unumq[ue]dqe eo-rum docebit te. cum nihil sit in creaturis, etiam vilissimum & contemptissimum qodqe, qod non vim sapientiamq[ue] av-toris sui prædicet. De duobus illis à Jesu terram Cananæam ac Jerichuntem exploratum missis, Josh.c.2.v.4. *Cepit duos illos viros mulier,* & abscondit eum. i.e. illorum utrumq[ue]. est enim putidum planè figmentum, qod ex Rabbinulis suis re-ferunt Iajrus & Camius. duos hos Phineazum & Calebum fuisse : hunc autem à mulierculâ absconditum, cum alter ille Angeli instar, coram regiis ministris inconspectus consi-steret. Sed nec opus est, ut cum aliis, q[ui]os & iidem lavdant, dicamus, seorsum à se, sub acervo privo, delituisse hunc & illum, q[ui]anquam probabile satis id existat. qo modo, inquit Iajrus, dictum est, Parcēm.c.27.v.9. *Unguentum & suffitus eorū exhibilat.* Cæterum eo sine factum id, qod Gersomidæ pla-cket, ut si alter repertus fuisset, alter evaderet, istud certè nec probabilitatis speciem præfert; cum eodem in loco absconditi haberentur utriqe, & deprehensus alter alterius investigandi ansam præberet, reperiendi etiam rationem ultrò com-monstrareret. Ita denique illud ego sumpterim de Syri famulis ; *Dixerunt ei servi.* i.e. servorum unusq[ue]q[ue], sive servi singuli,

Pater mi, &c. Cui affinem deprehendas syntaxin apud Poetarum principem Iliad. π. v. 265.

— οἱ δὲ ἀλιμον ἔπειρος ἔχοντες,

Πρόσωπα πᾶς πάτεραι —

— cor illi strenuum habentes,

Prorsum omnis volitat. —

sive, *Prorsum quisque volat. nam πᾶς, ἀνὴρ τὸς ἴραστος, unusquisque.*
καυρωπεπτὶς μὲν, εἰς ἀσύνθετος δέ. Eustathius. Sed geminam planè observat exhibetq; M. Seneca *suasor.* 2. in Corn. Severi scriptis, qd de militibus Romanis ante prælium ineundum epulantibus,

— strategiæ per herbam,

Hic meus est, dixere, dies.

ubi Porcellus Grammaticus (nomine suo havd indignus) illud, tanquam *Solœcismum*, arguebat; qd, cum plures induxisset, diceret, *Hic meus est dies, non, Dies hic est noster.* Verum emunctioris naris pectorisq; acrioris rhetor, id, inquit, accusabat, qd optimum erat. nam qasi proverbii loco est, *Hic dies meus est.* ita certè usus est Seneca Tragicus, sive Marcus hic, sive Lucius filius, apud quem Medea,

Meus dies est; tempore accepto utimur.

Sed pergit rhetor; Et cum ad sensum retuleris, ne Grammaticorum qidem calumnia habebit locum. dixerunt enim, non omnes simul, sed singuli ex eis, *Hic meus est dies.*

C A P. XVI.

Cor pane, sive cibo, fulcire; formula Hebreis familiaris.

*Ἰηδ. 19.5. Gen. 18.5. Hymn. 104.15. nos dicimus, ὅταν τὸ
stomach. Nec Latinis, poetis maxime, inservia. Graci, συνέ-
ζειν, & συνεπεῖν, fulcire, & suffulcire, reddidere. inde ci-
bus fultura, τετρα; & stabilimentum, στεγα. qd rā se-
pē, τὸ σώμα, & suffinear. fultura istiusmodi necessitas unde.
ea ab adiicio sumptu imagine eleganter delineata. Εὐθύνη
τοῦ, amor edendi. vino venas fulcire, Seneca. καρδία,
Grecis medicis, stomachus, sive τὸ στομάχιον σῶμα, inde κα-
ρδιαλγία, & καρδιαγγεῖς, & nostris heartburning; ven-
triculi*

*triculi non cordis affectiones. Usus vocabuli hac notione
ratio.*

IN Iudicum historiā cap. 19. v. 5. Levitam generum suum
abiturientem sacer senex, apud quem divertebatur, sic al-
loquitur; פָּנָא בְּקָרְבָּן הַזְּבֹבֶן hoc est, verbum verbo si red-
dere libuerit, fulci cor tuum frusto panis. nos Angli apposi-
tissimè diceremus, Stay thy stomach with a bit, or, a morsell
of bread. nec incommodè Græcus interpres, Στήσου τὸ καρ-
δίον τοῦ φαγητοῦ. Latinus verò longius ab Hebraicis rece-
dit, dum sic אֲמִתָּה גַּסְתָּה prius pūsillum panie, & conforta
stomachum. Neque verò ego formulam istam, qā cor, vel sto-
machum cibo, panéve, fulcire monemur, aut Græcis aut Latini
etiam adeo opinor fuisse familiarem, etiam tam nostris
freqens sit, qām & Hebrais fuisse videatur; qum vice alterā
rursus eodem loci hospes ille usurpasse perhibetur; et A-
braham hospitibus suis celo advenis, Genes. c. 18. v. 5. Et ac-
cipiam (i.e. acceptum afferam) frustum panis, et fulcite cords vestra. Eodem respexisse Psalmem nullus am-
bigo, cum Hymno 104. v. 15. dixit, וְלֹחֵם לִבְבָּךְ אָנוֹשׁ יְסֻדָּךְ et panem, qod cor hominis fulciat. Græcus; καὶ ἀπέθεω
ἀρθράτῳ σκεῖται. rectè nam σκευα fulcrum, dilutiùs pavlo
Latinus; et panis cor hominis confirmat. qod suffulciat, po-
tiūs. unde & Chald. תְּלַעַב comedere. Reg. l. 3. c. 13. v. 7. &
תְּלַעַב cibus. Ruth. c. 2. v. 14. Sic tamen Latini poeta quando-
qe. Flaccus sermon. l. 2. satyr. 3.

Deficient inopem vena te, nī cibus atqē
Ingens accedat stomacho fultura rmenti.

Apud Comicum Cursul. act. 2. sc. 3. servus ludibundus;

Atqē aliqid prius obtrundamus, pernam, sumen, glandium:

Hac sunt ventris stabilimenta, pane, & affa bubula,

Poculum grande, & avla magna.—

fultura, σκευα, stabilimenta, σκευα. Qo modo Gregorius
Nyssen. orat. catechet c. 37. Διὸς τὸ στόμα τὸ ἀνθεντὸν θρῆνος τὸ
τερπὸν τὸ σωματικὸν τὸ ανθεντὸν. Per alimentum solidum corporis
soliditatem, sive id qod in corpore est solidum, suffulcimus.
Nec aliter Columella de re rustic. l. 6. c. 23. Forda, qe jam pe-
perit, nisi cibis fulta est, quamvis bona nutrix, labore fatigata,

nato

nato subtrahit alimentum. Sed omnium clarissimè ac elegan-
tissimè Lucretius, q̄i de rerum naturâ l.4. cibi panisque neces-
sitatem usūmque istum versibus hiscē prosecutus est.

*Illud item non est mirandum, corporis ipsa
Quod natura cibum querit quoque animantis.
Quippe etenim fluere atque recedere corpora rebus
Multæ modis multis docui : sed plurima debent
Ex animalibus eis, quæ sunt exercita motu :
Multaque per sudorem ex alto pressa feruntur.
Multæ per os exhalantur, quom langvida anhelant.
His igitur rebus rarescit corpus, & omnis
Subyrnitur natura, dolor quam conseqitur rem.*

Et post.

*Et quoniam non est, q̄asi qđ suffulciat artus,
Debole sit corpus, languescent omnia membra ;
Brachia palpebraque cadunt, poplitæque procumbunt.*

Et ab illis continuò :

*Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus,
Et recreet vires interdatus, atque patentem
Per membra ac venas ut amorem obturet edendi.
amorem edendi, pro fame dixit, Homerum imitatus, apud
quem occurrit toties,*

Aūtup ēm̄ abōn̄ & n̄ ēdūlū & ūz ūzg ūz.
qđ Maro,

Postquam exempla famæ epulis. ——

*Qin & Vincentius Victor libr. de anima origine : Nunqid,
quia anima aut cibum querit aut potum, ad ipsam transire cre-
dimus pastum ? non ad animam pertinent ciborum sustentacula,
sed ad corpus ; cui etiam præter cibum procuratur simili
ratione vestitus : ut illi necessarius videatur pastura suggestus,
cui competit & ipsos habere vestitus. an non enim putamus in-
qilinum quemque sua habitationi prospicere ? nonne si eam senser-
it, aut telet tremere, aut nutare pariete, aut labare fundame-
ne, destinata querit, qib⁹ imminentem possit ruinam sedulò dilin-
geretur fulcire, ne sub periculo mansionis discrimin⁹ videatur
impendere remansori ? ita & anima carni suum desiderat
cibum, ex qā ipsūm concipit sine dubio desiderium. Hæc ille ;
Afferens (inquit Avgustinus) adenundem de eodem argumento*

l.3.c.4.) non anima regiri alimenta, sed corpori, cura qidem illius, sed tangam in domo habitantis, & moribunda carnis imminentes ruinas providâ reflectione fulcientis. ita rei ipsius rationem reddidit Lucretius, phraseos Vincentius, dum corpus domicilii instar labantis habere suggerit, qod eibo potuque tanquam destinis ac tibicinibus qibuldam suffulciri & sustentari necesse sit. cibo, inquam, portioqe. nam & de isto Seneca (licet avdacijs forsan pavlo videatur) epist. 95. *Vino fulcire venus cadentes*, qod idem de benefic. l.3.c.9. *cadentes venas vino reficere*, dixit.

Qod avtem stomachum Latinus reddidit, qod Hebraicum textum secuti Graci καρδίας dixerunt, nec illud incommodè prolsus. siquidem Graci veteres τὸ σῶμα τὸ κοιλαῖσσιν τὸ καρδός, i.e. stomachum, καρδίας dixerunt: uti pluribus in locis monuit Galenus, de aliment. facultr. l.2. c.24. de locis affect. l.5. c.8. comment. in Hippocr. de humoribus l.3. §.30. idēmque variis, ex auctoribus prima note, exemplis confirmat. de Hippocr. ac Platon. dogmat. l.2.c.9. inde καρδίας & καρδιώμας, non cordis, sed ventriculi αἰλυμάτη καὶ δίκεται, dolores morsūsq; : uti idem docet ad aphorism. l.4. aph. 65. & in prognost. comment. 3. §. 36. Idem καρδίαλγειαν exponit τὸ σῶμα τὸ κοιλαῖσσιν οὐδαμῶς, in Epidem. l.1. comment. 3. §. 22. clarissimè vero Eonianus in lexic. Hippocrat. Καρδίας ἐντλεύτην οἱ πλειστοὶ καὶ τὸ τὸ καρδός σῶμα, ὃν καὶ τὸ στομάχον κοινῶς καλέσθω. καρδιώματιν ὅποι καρδιώγειν λέγεται, τὸ μὲν γαστρίας καὶ διάνυστος ἀνταῦτος τὸ στομάχον καὶ καρδιώματος ξεποιήσειν, διλλῆται τὸ τὸ στομάχου δημητρίον. Hoc est qod Hesychius; Καρδιώμετρον, τὸ καρδίας ἀλγεῖν. πνήσις δὲ διάνυστος στομάχου οὐτοὶ λιμοι, πέποι, πέποι, πέποι τὸ τὸ γαστρίαν. nec nostri secus ventriculi affectum istiusmodi dicimus, the heartburning. Nicander ab aconiti esu φᾶται ἀπκαρδίωντα describens in Alexipharmac. v. 19.

— διηγήσεις διατάξεως οὐδέποτε.

Νειδόγης ἄκατον διερρόθεντον στοματούς,

Τεύχεις οὐκ χρείαν διεπόρπον, οἱ δὲ δοκαῖαις

Κλείσιοι στομάχοιο, πόλη δὲ δημόκαιοις οὐρχαῖς

Πράτη κόλαυν, οὗτοι πάντα βερτῶν ἀλις ἐμφέρεις οὐλαῖς.

ubi Schol. σόμα καρδός, οἱ στομάχοι. cuius & nomen & sedem & usum Nicander verbis illis nobis exhibet. Aliud autem

Yy longe

longè est, qod Thucydides (Galenō etiam non semel, sed in codicibus impressis viciatum, referente) lib. 2. dixit, οὐ παρέστησεν αὐτὸν τὸ μέλιτον παθήσαντα, ab eo qod Graci in contextu sacro, μέλιτον παθήσαντα, istuc enim τὸ μέλιτον passivè, vel etiam reciprocè sumitur, & significat morbum, qo de verba facit eo loci historicus, ventriculo incubuisse, sive in eodem sese fixisse. ad quem locum etiam Scholiastes: Οἱ παλαιοὶ λαῶν παρέστησαν τὸ μέλιτον παθήσαντα, γάρ παρέστησαν τὸ πόνον τοῦ σωμάτου. Stomachum autem illi cordis nomine insigniverunt, ἀφ' αὗτῆς δημόσιος Κυπαρισσιανός, ut Galenus de locis affect. l. 5. c. 8. sive ὅπερι Κυπαρισσιανός, ut Alexander problem. l. 2. q. 35. qia sympathia qđam inter cor atq; stomachum intercedit, & communes qđam sunt partis utriusque affectiones insigniores. Itaque vocabuli παρόδης usus iste in re medicā maximā ex parte reperitur, aut ubi de partis illius affectibus agitur.

C A P . X V I I .

Scala, qđ ad numen ascenditur, creatura. Rom. 1.30. Deus inconfidibilis, ex operibus fit conspicuus. Luce amictum esse, Hymn. 104.1. qđ dictum. Λαίρων χιτώνα, γλώσσαν, θύραν, πονηρόποιεντας. χιτώνα, sive υἱόνα, μενδο οβαλέτον, eccl̄um dicere philosophi qidam. Λαίρων χιτώνα φοράν, item φῶν τοῦ Κέρατου, dici posse genitam fulgide undique amictum. decore ac majestate amictus Deus qđ ratione dicitur. Panis qis, & gatenuis fulcire cor dicitur, ibid. v. 15. Oleo an vino, nitoris uulni conciliandi. facultas à Lyrico tribuatur. in mirante partem sententia, rationumque momenta. Olei usus adunctionem, ad esum, ad lumina. facies dictio[n]is, in poesi. Lyrica cum primis sapientia immutata. בְּרַעֲמָלֶת qđ referatur: לְבִזְבּוֹרָה? qid velit. recepe h[ab]e, syntaxis gemina Job. 5.10, 11. בְּרַעֲמָלֶת oleum unde. בְּרַעֲמָלֶת iſtūc in splendoris notione; alibi nusquam. בְּרַעֲמָלֶת oleum, sive, unguentum, Homero dictum. Versio loci nova ex conjecturā exhibita. בְּרַעֲמָלֶת exultare, hilaria agere, unguentorum in his usus. בְּרַעֲמָלֶת cavissale. Hymni ejusdem v. 17. בְּרַעֲמָלֶת arbor qd. בְּרַעֲמָלֶת qis ale[s]. ciconia in arboribus au agat. domus quācum, uirum nidi; ut nidi, pro domib[us]

domibus de bonine dicuntur; an stirpes arborésque ipsa, iste
domicilia potius, illi in istis cibilia. Origenes ex conjecturā
emendatus. Drusii syntaxis rejecta. Lambino Lucretius
partim rite explicatus. avium natura locutione, ramis, non nidi.
calvis unde. xeroculus nidiicare, hanc recte redditur. in
aviariis cellæ à nidiis diverse. spelunca nidi Oppiano dicta.
Hymni ejusdem v.25. O! nūl mare quodnam designet. manus,
prospiciens. ambabus, frustra Piscator. brachia, Naso, qod
manus, nostra. maris lingua, Hebreis, pro finu. ut telluris
Latinis, pro promontorio. Pacuvii fragmentum restitutum.
Vocabula à corporis membris ad terras, montes, fluvios tra-
ducta. In sacrâ paginâ, maris labium : &, montis super-
cillum. Naves ambulare, etiam Latinis dictum. Maris
transgressus, an dici queat. vñes noronbegi. naves adas, Innor,
eqi marini; currus, iidem. gubernator avriga dictus. mēr,
& mēr, de itinero pedestri usurpata. Maria ambulasse, ter-
ram navigasse Xerxem, Cicero. Amnes ambulare, ire, im-
cedere, currere, dicuntur.

KAIKANΟ διντος ἀράθαιος δια την πόλιν της Σείρην. Per cre-
aturas, tangam per scalam, ad Deum ascenditur. inquit
Basilius Seleuc. orat. I. Siqidem, ut Apostolus ad Rom.c.1.
v.20. Τὰ δόξατα δινέ αὐτῷ κτίστως κύρους, τοῖς ποιήμασιν ρομποδί-
αν θοεῖ. invisibilis ipsius, vis uirgine eterna maiestatisque divina,
à mundo condito in operibus penitusata spectantur. Qod Avtor
libri de mundo, qd Aristotelis nomen præfert, c.6. Πάτερ Θρυ-
τος φίλος Θεοῦ Καρδιός, ἀπὸ αὐτῶν Φίλος Σιωπῆται δὲ δέος.
Dens cum sit. natura mortali omni inconspicabilis, ex operibus
suis tamen conspicuus sit. Itaque Hymnum celeberrimum il-
lum, ordine 104. qd Dei potentiam, sapientiam, majesta-
tem, providentiam in mundi fabricā, creaturisq; qibusque
clarissimè eluentem, ac splendifissimè effulgente, pradis-
cans Lyricus sacer, ab his verbis orditur ; Amiciens se luce,
tangam ueste. Hoc explicans Calvinus Institut. I. c. 5. §. 1.
Ac si dicat, inquit, tum cepisse Deum visibili ornata insignem
prodire, ex qd in mundi creatione insignia sua protulit ; qibus,
goties oculos huc vel illuc circumferimus, decornis appetet. Al-
ludit enim, qod & Abraham Esdræ monuit, ad lucem primi-

tus creatam. Genes.c.1.v.3. licet Theodoreetus ad p̄os̄ ἀναγρ̄ειν, lucem illam inaccessam referat, de qā Apostolus ad Timothe.ep.1. c.6. v.16. Et est sanē phrasis ἐμπ̄ατωντά, qā Deus luce amictus perhibetur. de qā formulā & alibi diximus. Observavit hoc Evstathius ad Iliad.y. v. 57. ubi λαῖον ἔτο χιτῶνα, lapideam indueres tunicam, ἀλλὶ πλευραῖς, pro, lapidibus obruereris, dictum est. τὸ δὲ πλευράντα, inquit, ὁ ἀστρος πικάπον, ἀμπίχη ἐπὶ λίθων συγέσ. lapidatum enim, tanquam ueste qadam, lapidum acervo amicitur. parique modo dictum est Hesiodo, Ήραὶ λαῖον, aere induitos, heroas nempe defunctos. et dici posset, γλῦ ἐπιλαῖον τηρέα, terram inducum, q̄i se-pultus est: et ὑδατα συρίζονται, τὸ φύσιδιον ὅλον ἕνεκεν αὐτοῦ, aquam inducum, q̄i eā totus est immersus; καὶ φός ἀναβαλλεῖς, iapate δικλω, & luce amictum, uestis inſtar. qo modo LXX. istic, ἀναβαλλόμενος φός, ὁς πικάπον. De Levcippo. & Democrito Stobaeus tom. I. I. I. c.21. §.2. χιτῶνα κύκλῳ καὶ φύνεια πεπτελε-στητῷ κίσουν διὰ τὴν ἀγρυπνοῖς ὡραῖς ἐπιπλεγμένον. tunicam ſive membranam qandam mundo undige circumjiciunt, ex astris hamorum in modum ſibi invicem implexis contextam. talem ex luce ipſa conflatum numen amictum induiffe ſe Lyricus noſter inſinuat. Sive, ut Evstathius ait, λαῖον χιτῶνα πορεῖ, tunicā lapideā induatum festivē dici poſſe, & alioſ q̄i p̄oſt regi-maſor, q̄i gemmis lapidibusq̄e pretioſis instruētū undige ince-dit; ita & φός καὶ Κίλες λαῖον, luce ac fulgere amictum eſe, q̄i eisdem lucem fulgorēmque emittentibus, ita totus eſt obſitus, ut totus ipſe lucere ac fulgere. videatur, & aſtantium oculi exadversum intueri nevitqam, ſuſtineant. ita Eſdraides ad priora illa. verſ. I. Τί decore & majestate amictus eſt: tamuſ eſt majestatis tua ſplendor & fulgor, ut eam intueri ſpiri-tus etiam ſapienſiſſimi obtutum prohibeat; q̄emadmodum cor-pori ſecti ſpectu prohibet uestis eidem induata. ceterū q̄a uestis aspectabilis q̄edam majestatis divinæ lux eſt iſta, talis-que iſtic prædicatur.

Sed ex Hymno eodem alia pavea delibabimus, qibus & ab exteriſ forſan lux aliqua dabitur. Attigimus capite proximè antegreſſo, qod de pane dictum eſt commatio 15. fulcire eum cor hominis. qod de pane cumprimis dici monet Camius, qia nullus cibus tam insigniter hoc præstat., fruſtra ſunt enim,

qi ad panem mysticum trahunt. Verum de oleo god adjectum est, magis habetur controversum. Siqdem qod de oleo à plenisq sumitur, de vino interpretantur, Drusius observ. l.3.c.10. Drusique vestigia premens, Piscator. Itaque sic vertunt, Et vinum, qod latificat cor hominis, ut nitidam reddat faciem pra oleo, sive oleo nitidiorem faciat. Sensus est, inquit Drusius, vi num cor exhilarando, faciem hominis nitidiorem reddere qām est oleum, aut qām oleum reddere soleat. Präverunt autem his Vatablus. Hebr. inquit, ad faciendum nitere faciem ab oleo. i. splendere facit, vel nitidiorem reddit vultum, qām ullum unguentum. Et Mollerus, Vinum, non immodec sumptum, ita exhilarat cor hominis, ut facies etiam fiat nitidior & splende scat magis qām si oleo esset peruncta. Et sanè cordis hilaritatem in vultu se prodere; vinōqe sumpto frontem solvi; juxta illud Nasonis art.l.1. rugāqe frontis abit; nemo est qui nesciat. faret etiam interpretationi huic dictionis facies immutata. neque enim dixit, et oleum, quod hominis faciem nitere faciat, sicut de vino, & vinum quod cor hominis exhilararet; de pane, & panem, qd cor fulciat; sed, ἀντολεῖται, prout Vatablus posuit, ad nitere faciendum faciem ab oleo, vel pre oleo. Aliò tamen abscedunt, qod dixi, interpres plerique, qd ad olei usum referunt. Ita Hebrai doctores, Jairus, Elsdraides, Camius; qd de facie oleo ungenda, unde nitidior fiat vultus, unanimiter exponunt, qd spectant illa Hymn. 23.v.5. & 92.v.10. Eccles. c.9. v.8. Matth. c.6. v.17. qānqām Camius etiam de olei esu exponit, acsi oleo vescientibus facies nitidior redderetur; qin & de lucernis adjectit, qibus accensis, facies noctu qoqe illustratur. Graci pariter LXX. οὐδὲ πάντας εἰσάγουσιν εἰς εἰδέσθαι. Symmachus: σίδητε πάντας εἰς εἰδέσθαι. ut illustret faciem oleo. Unde Theodoreetus; Ελπίω δικέ μόνον εἰναι διαδρύναι, ἀλλὰ καὶ εἴσασθαι λαμψάναι τὰ σώματα. Oleum, non solum qod intus nutrit corpora, sed qod exterius etiam il lustret. Et Eusebius demonstrat. Evangel. l.4.c.15. in oleo prædicat, his ipsis Lyrici verbis adductis, τὸ πάντας αὔγετε οὐρανούς ὑλικός, φωλίδες αὐτοῦ πικέδε, πόνον τετραποτικόδε, πανάκτονος εἰς παλαιότερον, τὸ δὲ ἐπαλειφαμένων φαιδρότερον, φωλίδες δίκλιστος αἴτοις λεβοντος μαρμαρυχῆς, μαργαρητῆς καὶ λαμπρῆς, τὸ αὐτὸν χρώμαν αποτελεῖ θεοῦ. Basilius Cæsar, in Hexameron. orat.5. Αὕτη θεοῦ

surūca supēcīsērū pēccātūla nēgētūlā cōspōtē' ḥlādē' q̄ nēptōn pēp-
s̄x̄q̄m̄n̄ iñap̄v̄r̄v̄ d̄m̄d̄d̄j̄s̄ v̄t̄c̄w̄t̄v̄ c̄ ēz̄l̄p̄. Latinus, q̄i Gra-
ca seniorum dictē vestigiūs inhāret, Ut exhibaret faciem in
oleo. eodēmque concedunt, vulgatam qotqot sequuntur. Sed &
Calvinus, Bucerus, Musculus, Junius, Tigurinus, Geneven-
ses, nostrates. Nec sanē necessarium videtur, ut à receptiore
interpretatione discedatur. Siquidem 1. non videtur Vates
facer, cum creaturas præcipias ad hominis usum conditas in-
stiuisset recensere, olei, qod tam varios, tam eximios, apud
fūm̄ pōpūlūm̄ pōtissimūm̄, usus sui p̄b̄uissē cognoscitor,
mentionem omisſurūs; p̄s̄ertim, cum nec herbam ipsam
ſilēntiō p̄t̄ermiſſlā ſuſtinuerit. 2. in poesi, lyričā cumpri-
mis, dictionis faciem ſubinde mutari nihil eſt novi. hoc ipſo
in hymno qoties variatur? A personā ſecundā exorsus, mox
ad tertiam tranſit: à participiorum uſu ad verbi formam
primigeniam delabitur, verſ. 5. & cum de Deo pavca habue-
rit, mox v. 6. ad Deum dirigitur oratio. Sed & personæ par-
tēlq̄e denud̄ deinceps non ſemel immutantur. Iſtūc autem
immutatio minūs peregrina videbitur, ſi Junium avdimus,
q̄i reliqua commati hujus ſic vertit, *Q̄i vīno Lēxificat cor mor-
talis, — & cibo cor mortalis fulcit.* et mīm̄ adhuc, ſi ge-
minam ferē in commati proximē antegresso adverterimus;
ſed Junium ibi repudiando: Is enim cum Musculo Camium
ſecutus וְנִתְּנַחֲמֵר verit, ut depromant (homini-
nes ſcil.) cibūm̄ ē terrā, qia ea, inquint illi, qđ humanis uſi-
bus inſerviunt, non ſine hominiſ labore ac opera ē terrā educun-
tur, cum qa bestiis ſunt eſujs, ſuā ſponte proveniant. qđ trahunt
& qđ p̄cesserat, וְנִתְּנַחֲמֵר ad opus ſeruile hominiſ, h. e. cul-
tūr à hominiſ interueniente, ſive, operam ſuam impendente homi-
ne, ut post Camium & Esdraidem, Campenfis & Buceruſ,
qod alii rectiūs, ad ſervitium, ſive ſervitutem, Vulgata;
uſum, Tigurina; obſeqium, Pagninus; uſum, etiam Camius,
licet alterum illud adjiciat. neqe enim cauſa instrumentalis,
ſed finalis, qđ & Molleruſ monuit, eſt formulā illic deſignari viderur. nec eis tamen accedo, qđ & Camius ſubin-
dicare videret, q̄i illud ad hominiſ ſervitium de jumentis ſu-
munt, ut tam וְנִתְּנַחֲמֵר herba, qām & וְנִתְּנַחֲמֵר grāmen jumentis pro-
duci dicantur, qđ ea iſtis pasta & corroborata uſibus huma-
nis

nis inservire valeant. Verum ad Deum plerique aptius referrunt, qui panem è terrâ producere ibi dicitur, quo modo hoc loco hominis vultum olei beneficio nitidum reddere. ut panis, sive frumentum, unde panis conficitur, ab herbis aliis, quæ usibus humanis quoque inserviunt, distingvatur; prout & iste à gramine, sive fano, quod jumentis in pabulum cedit, phrasis certè utrobius eadem est, dictiōneque facies pariter utrobius immutata, *Q*i germinare facit pro jumentis gramen; herbámen ad usum hominis; ad deprendendum, sive deprendendo, i.e. deprendens, (sicut istic Junius, nitidum efficiendo. i. qd nitidum efficit) panem è terra. Origenes certè totam periocham serie continuatà sic protulit, *adv. Celsum l.4.* Ὁ Ἰανατίλλον χέριον τοῖς οὐλώσι, καὶ χάλιον τῷ διελίῃ παρέργαστον, ὑζεραγέας (i. Ἰανατίλλον παρέργαστον) ἀρτον εἰ τὸ γῆς καὶ τὸ σῖνθινον παρέργαστον, καὶ λαβόντα τὸν ἀρτόν, τὸν παρέργαστον εἰ λαβόντα, καὶ ἀρτόν τοις παρέργαστον, καὶ λαβόντα τὸν παρέργαστον εἰ λαβόντα. Idemque *l.8.* Άπο τὸ Θεοῦ καὶ τὸν σεργαῖον λαμβάνοντο, οὐκέτι παρέργαστον, καὶ πάλιν επιγένοντα παρέργαστον εἰ λαβόντα. Parilem certè syntaxeos immutationem obseruat Piscator in Eliphazi verbis Jobi c.5.v.10,11. *Q*i dat pluviam in faciem terra, & mittit agas in faciem fundorum. □¹⁰? ad ponendum (h.e. qd ponere comparatus, sive talis est ut ponas. Pisc.) depresso in excelso; & pullati attolluntur salute. sive, ut pullati attollantur (ut Josh.c.24.v.9. & Mal.c.1. v.9.) salute donati. ut Elaja c.38.v.17,21. frustra enim sunt, qd commatione utrunque eodem trahunt. Accedit, qd oleum ¹¹? passim nuncupatur, à ¹²? radice, insolente qidem illâ, sed quam lucis ac splendoris significaturam habere, docent clarissimè fenestrarum, qd lumen admittunt, & meridiei, qd diei est pars latissima ac lucidissima, nomina inde promanantia. cui finitimum & ¹³? qd hoc loco usurpatur, nec in hac vel formulâ vel mente etiam, alibi uspiam reperitur. itaque Mercurius monet, qsdam exponere, acsi ¹⁴? scriptum esset. atque ita sanè Esdraides, ¹⁵? ad illustrandum; sive, ¹⁶? illustraret; uti, & ¹⁷? Symmachus. Accedit & qd ¹⁸? qandoque oleum, sive unguentum, Græcis nuncupari, Atheneus *dipnosoph.* l.1. ex Criticorum qorundam sententiâ vult, in Homeri illis ex *Iliad.* v.392. de Paride,

Καλλεῖ τε σίλβαιν καὶ εἴμασιν. —
nitore, sive decoro, i. unguento, vestibūsque fulgens. Et alibi,
Ως καὶ Ἀφερδίτη καλλεῖ τα περιουσια καὶ διπλό.

Sic *Venus* unguento faciem illinit, atque repurgat.
quem versum respexisse opinor Hesychium : Καλλέ, τῷ μέρῃ,
τῷ δὲ Ἀφερδίτης. Καλλέ, unguento, *Veneris* scil. sive quo *Venus*
est abusa. ut oleum sive unguentum ideo καλλός sit dictum,
quod decorum nitorēmque eo utentibus conciliat, certe, σίλβον-
τας ἀδικο, oleo, sive unguento, splendentes, lev nitentes, dixit
poeta idem *Iliad.* v. 596. et, ἀποσίλβοντες ἀλίπετο, ungvi-
ne resplendentes. *Odyss.* γ. v. 408. verum de vestibus illud,
de postibus istud. Nec reticebo tamen, quod modò suggesterit
animus, exponi posse havd incommodè incisum istud, *Vinum*
scil. ita cor hominis lacum reddere, ut oleo etiam simul faciem
hilarescere, (quod *Ιαπύρα* LXX) sive hilarem vultum etiam
oleo adhibito, quod id effici solet, induere faciat. hoc est, facere ut
hilaria agitant homines, in quibus facies oleo inungi solet. Λύκ
enim exultare, hilaria agere. *Ester.* c. 8. v. 15. Certè in hilaris
celebrandis apud Orientales illos utrumque hoc simul con-
jungi passim deprehendas. Sic Salomon Ecclesiast. c. 9. v. 7, 8.
Comede enim latissim panem tuum; & bibe corde hilari vinum
tuum. Omni tempore nitida sint vestimenta tua; unguentumque
capiti tuo ne desit. nam ἔχει ταῦτα ab oleo, sive oleo simpliciter,
quam prae oleo, (ut sit ἡ Περιβάσις τοῦ Πατρὸς) excessus & excellen-
tia potest significare. neque necessarium est, quod exigunt illi,
ut hoc sensu, בְּשָׂרֶב non בְּשָׂרֶב diceretur. Siqidem ἐπί preposi-
tio cavillam efficientem, sive principalem, sive & instrumen-
talem, frequentissimè designat. nec LXX male, εἰδάσθ. sic
adhibetur Genes. c. 49. v. 24, 25. Hymn. 6. v. 8. & 38. v. 3. &
119. v. 16.

Hymni ejusdem v. 17. In quibus (arboribus scil.) aves nidi-
ficant: חסיניה בוחשים ביתה ciconia domicilium abietes.
nolo aut de arbore, aut de alite disputationem instituere.
qanquam אֲקִילָה Aqila, abietem; Sexta editio, (Hieronymo te-
ste) cypressum. allii ciconiam; alii ipso dico, ardeam, ut
LXX. & Aqila: alii ielivim, milvum, ut Symmachus, & Sexta,
quia is in excelsis arduisque arboribus nidum facere conservavit.
Hieron. ad Sun. & Fretel. Hinc itaque de ciconia scutulus
inji-

injicitur: qod ea in turribus, adiūmque culminibus, non abietum arbōrumve aliarum cacuminibus, nidiſcare plurimū deprehendatur. Verū de hoc alii viderint. Qod verò Abiētes domum dixit, sive domicilia, ut Junius, **הַבָּיִת** habitaculum, Abraham Esdraides, dupli ratione sumi posse moner Drusius obſerv. l.6.c.24. Prima eſt, ut domus pro nido ponatur. qo modo Psalm.84.v.4. Etiam paſſer invenit domum, & hirundo nidum ſibi, in quo ponat pullos ſuos. atq[ue] ita Camius בְּיַתְּרָה קֶרֶב domus ejus, nidus ejus. Cui concinit poetæ ignoti illud à Lycurgo orat. adv. Leocratem laudatum,

Οὐδὲν ἀγένεια τὸ ὄργανον, τὸ πάθος ἀδυον,
Ἄλλη ρεορδία ἔχεισσιν εἰλεκταῖς.

ita enim reſtituit Grotius; qod in editis εἰλεκταῖς ἔχεισσιν, per-
peram editur.

*Nam vaga nec ales propriam ubi ſibi domum
Extruxit, aliſi parere pullitatem volet.*

Sed & vice versa, rāia nido pro domo. Jobi c.29..v.18. Meritorum ſum in nido meo. i. domi mei; aut etiam in nido. i. in lecto. qo modo de eo dicimus, q[ui] morte defungitur naturali, in cubili ſuo defunctus eſt, he died in his bed. Verū ſic Hesiодus l.1. v.305.

Ὡς καὶ τοι ἀγένεια ξιτόν ταῦθων τραῦλαι.
Sint tempeſtivo ut vičtu nidi tibi pleni.

i. domus, horrea. Et v.299.

——— Λίθος ἢ τέλον τύμπανον τραῦλαι.

casam. Et v.372.

——— τέλος σφραγῶν τραῦλαι.

Nidum perſcrutata ſuum. —————

Epictetus diſſertat. l.1. c.28. Τί διαφέρει οἰκία ἀνθρώπῳ, καὶ τε
οἰκία πλαργῷ, ὡς οἶκος; Habitationem qod attinet, qid inter-
reſt inter hominis domum, & ciconie nidi? Altera, qam po-
ſuit Vir. Cl. explicandi ratio eſt, ut abietes dicatur pro, in ab-
ietibus, ut novalis, pro, in novali, Prov. c.13.v.23. nidi enim
in arboribus, non arbores nidi. Imò arbores ipſe domus, nidi
in arboribus, qas in domiciliis vel cubiculis etiam cubilia.

Maro Georg. l.2.

Antiquasque domos avium cum stirpibus imis

Ermit. — & Marone prior, à qo. ipse acceperat,
Lucretius l. 7.

Frundiferāsq[ue] domos avium. —

non nidos, ut Lambinus exponit, (pullos enim ii, non frondes ferunt.) sed stirpes arborēsque, in qibus aves stabulantur nidulantürqe, firmatq[ue] hunc dicti Lyrici sensum, qđ ab ies in plurali dixit. Nec aliorum abit, qđ apud Matth. c. 8. v. 20. & Luc. c. 9. v. 58. Christus, οἱ ἀλόγοις παλεῖς ἔχοντες, καὶ μετριῶν τὴν ἀγέροντα λαὸν λύσαντες. *Habent vulpes foreas, sive, latibula, & volucres aerie tabernacula, sive umbracula;* arbores ac stirpes utique, in qibus stabulantur iste, siue in lustris illæ. *κατατίναντες tabernaculum, ut οἰκησῃ domicilium.* οἰκησῃ ἀνδραῖς de sylvā, sive nemore eandem usurpavit poeseos Latina princeps. *An. l. 1.*

num sylvis scena coruscis

Desuper, horrentiq[ue] atrum nemus imminet umbra. nisi forsitan fuerit Hebræorum נִמְשׁ qđ Hejnſio placet, ad Nonnum c. 31. & ante Hejnſium Fullero nostro *Miscell.* l. 2. c. 4. De Allyrio, qm̄ cedro ingenti, sed bipennibus succiso, confert, Ezekiel Vates c. 31. v. 13. *Super cadivum truncum ejus נִמְשׁ habitaverunt* (ut recte Hieron. & Jun.) volucres aerie q̄ege. male enim, nidificabant, Piscat. contra qām & ipse Hymni hujussee Vers. 12. nec commode satis, aut Graci ærenauatio, regiescebant, Tigurin. aut nostri, xemalneb. malim ego, made abope, aut dīwell. Sed nec probare possum, aut Veteris, aut recentiorum versionem, qđ καταπλωμα in Historiâ Evangelicâ nidos redditunt. Certe aves cubilia fibi nidoſque construunt; ut Cicero de natur. Deor. l. 2. cubicula & domicilia in arboribus stirpibusq[ue] à naturâ ipsâ comparata fibi offendunt; q̄cum in frondibus ramisq[ue] cantillant, ut Vers. 12. Lyrodus noster. Siquidem & cītra nidos volucres etiam εἰς τὰς κατασκήνες καταλύσαι, h.e. stabulantur. male enim vertunt, nidulansq[ue]. Ita apud Danielēm c. 4. v. 12. καταπλωμα κατεσκήνει τὰ δυεῖα τὸ ὄξια, καὶ εἰς τὰς κατασκήνες τὰ ἀρέα τὴν ἀγέροντα. Subter eam stabulabantur (Heb. umbras captabant) bestiae agrestes, & in ramis ejus habitabant volucres aerie. Qin & avibus domesticis in aviariis, à cellis, qđ cubiculorum instar habent, cubilia nidoſque disparatos reperiās.

rias apud rei rusticæ Magistros. Vide sis Columellam l.8.c.2.

Ceterum *vulpium* mentio Oppiani memoriam refricat mihi, q̄i harum lustra sive speluncas etiam *nidos* appellat *venat*. l.3. versibus illis,

Kαὶ τούτην τὸν πυραλοῖς δὴ φωλεῖσσιν,

Ἐπίτη πύλας οἰχεσα δόμους, βῆτάς τη γλίας.

Vulpes cavia sagaxque extremis degit in antris,

Nidos septiforesque domos sibi quando paravit.

Hymni ejusdem vers.25. מִן־נָוֶל וּמִתְבַּיִן Mare istud dixit, ut mare mediterraneum, qod Judæam alluit, designaret, & à mari rubro, sive Edomæo, distingveret; de quo Hymno 114.v.3. רְאֵה יְמִין mare illud vidit, itaque melius Piscator, Istud mare magnum qod attinet, qām Junius, In ipso mari magno, est enim straçpnkdr, hoc qidem loco τὸν. At qod spatiosum, sive latum spatiis Junius, Hebr. est latum manibus; (prout & de fluminibus spatioſis idem usurpavit Esajas c.33. v.21. nec est opus, ut cum Piscatore, ambabus dicatur. qod avtem manus illi, brachia Naso dixit. fabul.l.1.

— neq̄ brachia longo

Margine terrarum porregerat Amphitrite.

Qin & qod scriptores sacri ☉ ΠΩΣ, maris lingvam dicunt pro simu, ad lingvæ instar exerz, in terras utrinque positas semet insinuante, Josh. c.15. v.2. & Esajæ c.11.v.15. idem de promontoriis, vel promontoriorum mucronibus, (nam distingvi hæc quandoq̄ solent) in mare projectis & procurrentibus usurpant pariter avtores exteri, Cæsar de bell.Gallie.l.3. Erant ejusmodi ferè situs opidorum, ut posita in extremis lingulis promontoriisq; neque pedibus aditum haberent, neque navibus. Livius l.37. Inde in altum lingua mille passuum excurrentis, medium fere sinum velutis notâ distingvit. Et l.45. Emerit in altum lingua, in qâ sita est Cassandrea. nec minus, qām in altum Athos mons, excurrit. De Italia Solinus c.8. ubi longius processit, in cornua duo scinditur, qorū alterum Ionium spectat agor, alterum Siculum: inter qas prominentias, non uno margine accessum insinuati freti recipit, sed linguis projectis sepius, ac procurrentibus distinctum promontoriis pelagus admittit. Pacuvius Anchisæ, citante Gellio l.4.c.17.

Id promontorium, cuius lingua in altum projicit.

Poetæ locus, vitio havd immunis videtur. Vossius pro *Id*, *Ide* legendum autumat, pro *lingua*, *ligna*. ego sic restitui posse existimo;

Ida, cuius promontorjum lingvam in altum projicit..
promontorjum, qadrifyllabos dixit, qomodo, orjundi τειουνδ-
bas l.2. Lucretius. De Siciliâ Naso fabul. l.13.

— *tribus hac excurrit in agora lingvis.*
qod Fast. l.4. idem,

— *tribus scopulis vastum procurrit in agor.*
Ammianus denique l.14. Regiones he velut in prominenti ter-
*rarum lingvâ posite. Mitto reliqa. Lectorémque ad Evstathium amitto, qd ad Poetarum Principis *Iiad.* p. qm plurima recenset ex Autoribus variis vocabula de montibus, terris, fluminibus usurpata, qd ab animantium membris traducta sint: in quibus, ποταμοῖς χείλαι, fluviorum labia: sicut Genes.c.22. v.17. Ποταμός & ad Hebr.c.11.v.12. τὸ χεῖλος τὸ δαλάσσει, maris labium, pro litore: Et ὄφρες, ὄφρεις πηγες ἔξοχαι. unde i. εργάς τὸ ὄπος. Luc.c.4. v.29. qod supercilium montis, sive clivosi tramitis, Maro *Georg.* l.1. qd eo libentius commemo-ro, qia in sacris quoq; reperiuntur codicibus..*

Hymni ejusdem v.26. *Ilic naves ambulant.* qd & Elajas c.33. v.21. de naviculis remigio actis usurpavit. pari planè modo uterq; qd Cato de *re rustic.* c.1. (qod & Drusius ad-vertit ꝑfit. l.3.c.59.) *Mare, aut amnis, qâ naves ambulent.* qm locum adducit Gellius l.10.c.26. qd Salustium ab Asiniis Pollionis censurâ tueatur, qod *bistor.* l.1. maris transitum navibus factum, *transgressum* dixit, eosq; qd transfretaver-rant, *fretum transgressos*. nihil enim obstare, qd minus tam gressus, qam *cursus*, aut *ambulatio* etiam, navibus, tribuatuer. Sed & Homerus νέας πολέμου, i. *pontigradas naves*, non se-mel dixit, unde & insularum incolæ si. νηνῶν antiqis *naves imo-*
des dicti, μὲν ναυαὶ χρομόνος, δον καὶ ποτι. qod *navibus pedum in-*
star ad itinera conficienda utantur. Qin & idem *Odyss.* d. εἰδὲ.
τετταύς, egor marinos, naves appellat.

Νέων ἀκτήσαντα διπλανήδων, αἱ δὲ ἀλλες ἵπποται:

**Aνδεῖστο γίνονται, πρίων τὸ πελέν τῷ ὑψήν.*

Ingressus celeres naves, qd homini instar egorum.

Sunt maris, eisq; brevi multum aqoris emetisur.

Et

Et Odyss. r. navem à Phæcibus Ulyssi vehendo assignatam
nηρεψα sive quadriga confert. Sed & vnde λιόχον, navis avri-
gam, poetis pro gubernatore dictum monet Pollux, l. i. c. 9.
§. 7. & Muretus qidem Var. leet. l. i. c. 11. tanquam Homeri-
cum lavdat versum hunc,

Φίγξαλο δ' ἵριοχθ ρήδε κωνομπάζο.

gem in poeta scriptis tamen nondum deprehendi. Caterum
Naso avrigam pro gubernatore posuit, tristium L. i. eleg. 3.
verbis illis,

Sic non qo voluit; sed qo rapit impetus unde,

Avrigam video vela dedisse rati.

Ab Homero autem Eustathius Euripidem sumpsisse opinatur,
qod navigium *reias dñthrūs*, *carpentum laticeum* dixit in
Medea; & alius, nescio quis, *ἀριά*, *currum* pro rati posuit. qo
pertinet & qod Aeschylus, in *Prometheo Vincto*;

Δινόδερις ἐντε ραυλίαν ὀχηματα.

Vehicula reperit linea alia nautica.

Et Catullus nupt. Pel. & Therid.

Ipsa levi fecit volitantem flamine currum.

Qin & sicut ποτία διλί Φ ποδ; sic & vice versā πλεῖ, sive na-
vigatio de pedestri quoque itinere usurpatur. Sic enim de Ha-
morrhoo Nicander, *Theriac*.

Δοχμὰ δὲ θησαλέων ὀλίγον δέμας, οἵα καρέσις,

Μίστη δὲ τὸν ράτην βαύδε πλοος αἵρεσιν.

Ταῖν ἔσθλισσων ποδύν.

ubi Scholia stes; πλέον λέγει δὲ οὐδὲν δὲ πλέων, δὲ ποτίας. πλέον
pro itinere pedestri usurpavit. adductis aliorum poetarum di-
ctis geminis. Antimachi,

Τοῖν δὲ υλέστη διὰ πλοος ἐρχομένοισι.

Et Aristophanis in *Hipp.* de muliere junctis asinis vecta,

— ἀπέντας τελε δὲ τον μηδιον.

Aliud est qod de Xerxe Cicero stylo ἐπικαινότητα dixit, de
Finib. l. 2. *Quum Hellepono juncto Athoque per se, maria am-
bulavisset, terram navigasset.* unde Juvenalis sat. 10.

Velificatus Athos; —

Suppositumque rotis solidum mare. —

Illud denique adjectum sit, qo modo naves hic Psalte per-
sqo or ambulare, sive incedere; pari pacto in hymni hujus;

Z. z 3 ejusdem

eiusdem vers. 10. etiam *amnes*, sive *fluvios* per valles *collibus* ac *montibus* interjectas *ambulare* sive *incedere* (idem enim utrobique occurrit vocabulum) eidem perhibentur: quo modo & Gen. c. 2. v. 14. de *Chiddekel*, sive *Tigride* fluvio dicitur, **תִּדְהֵקֶל** is est qui *ambulat*, sive *vadit*. ὁ οὐρανὸς θεός, Græcus. h.e. qui proficiscitur. Latinus; qui *fluīr*. quod nostri *currendi* vocabuli exprimunt. Nec Latini secūs qām aut nos, aut ille. Maro ipse *Aeneid.* l. 1. utrumque exhibet,

—per ora novem usq[ue]to cum murmurē montis

It mare proruptum.—

Et, In freta dum fluvii current.---

C A P. X V I I I .

Turba imbellis, in bello inutilis, damnoſa. Lepores galeati, de meticuloſis, talibus reliquorum cor emollitur. Cavitio hac in parte Mosaica Deut. 20. 8. Gedeoni eadem reperiſta, 7ud. 7. 3. ᾧ ibi, qid velit. ᾧ ὅρπιζε, manicare. item cingere, circumire. evolare etiam, avis instar. ᾧ ibidem, qid sit. Montis hujus ſitus. ὃ post, ultra. ut à, & ab Latinis, versus item. Discrimen gestus, inter bibendum, vel ore prono, vel manu cavâ, aqâ havrientium, in partes qām diverſas trahatur. Imaginis ſue umbram in proſluente adorantes. geniculatio idololatriæ impuritatis qib[us]dam indicium habitum. strenuitatis alii; alii ſocordie, aut intemperantia. Lambendo havrire alii puritatis & temperantiae; aliis ſolertia; aliis formidinis; contemptus aliis. Pradenſis novum aliqd proferre professus, novi nihil profert. Cyrillus mendo non uno ſublato reſtitutus. Canis in Nilo; proverbiale. de Antonio usurpatum. Aelianus à Pradenſi perperam expreſſus. Josephi ad historiam ſacram aſſumenta. Pradenſis itidem. ᾧ οὐρανὸς οὐρανός. Libera de congettaneis diſtis cenzura. Examinis iſtituti finis γένος.

REDE Vegetius de re milit. l. 1. c. 8. *In omni confliictu non tam prodefit multitudo, qām virtus. Veriſſimumq[ue] Svetonii illud apud Tacitum annal. l. 14. Etiam in multis legionibus paucis,*

pavcos esse q̄i pralia profligent. Ceterū, turba iners & imbellis, in bello, impedimentum magis qām auxilium, ut Livius l.9. multūmq̄e ab exercitu turba distat. Seneca de benefic. 1.6. c.31. Proinde de Xerxis copiis ingentibus interrogatum, cordatē pronunciasset Demaratum, multitudinem indigestam & gravem, meruendam esse ducenti: pondus enim, non vires, habere. Et de Darii turmis immensis, Aristides in Panathenaic. ὡς ἀλλοῖς ὅχλοις ὄντες, μέγιστοι ἐπανίστημα ἔωλοῖς, turba merita cum vere essent, maximum sibi ipsos ad victoriam obstaculum fuisse. Prudenterque Belisarius, experientiā id edoctus, apud Procopium Vandalic. l.4. ἵνα τῷ πλάνητῃ μαχούσθων, ἀλλα τάξει τε καὶ ἀρδείσα φιλεῖ διαμεσοῦσθαι τὸ τῆς πλάνης κράτος. Non ex bellatorum multitudine, sed ex disciplinā & fortitudine, belli robur pensandum. Optimo proinde consilio Moses, vel per Mosen potius Deus ipse, populo Israelitico præcepit, Deuter. c.20. v.8. ut ad prælium prodituri, per præconem edicerent; Si quis esset meticulus & mollis, missā militiā domum reverteretur; ne reliquorum cor ligefaciendo emolliretur. quorsum enim in acie lepores galeati? qin & usu compertum est, cum timidum unum aliquem aliando exercitui integro fugae occasionem dedisse; tum & strenuum unum aliquem aciem ferē integrum fugam meditantem & molientem jam, continuisse: qod & Lavaterus istic monuit. Hoc idem vero & Gedeoni in mandatis à Deo datum, qd copiarum numerus imminueretur, ut publicè proclamatum procuraret; Si quis timidus trepidusve faceret illicè avicule instar evolando, versus, an ultra montem Gileadē, domumq̄e se reciperet. hoc est enim, ut ego existimo, qd locutione illā signatissimā dicitur, שׁב וְזַפְרָנֶר בְּהַר גִּלְעָד. Judic. c.7. v.3. Qanquam verbum נִפְאַת hīc alii aliter sumunt. Jajrus & Levi בְּבִקְרָע manūcōsurgat, ut נִפְאַת sit, qd Grati ὥρηπίζειν, Vetus interpres, barbaro vocabulo, manicare dixit, Luc. c.21. v.38. & omnis populus manicabani ad illum; à הַר נִפְאַת qd Hebrais, Ezek. c.7. v.7, 10. sicut & Αἴρων Syris, Job 7.18. tempus matutinum significat. Vel, inquit Camius, בְּבִקְרָע circundet, montem scilicet Gilead, atq̄e ita ad suos redeat. ut sit נִפְאַת cingere, ambere, circundare: unde הַר נִפְאַת cedaris, corona. Elaſe c.28. v.5. qia cingit caput. Jajrum seqitur Pagninus, Tigurinus, Angli,

Angli, Genevenses, novissimi. at Junius & Tremellius, ro-
lato. ut sic à ἀνθρώπῳ avicula ; idemque existat, cum illo Hymni
11. v.1. ἀνθρώπῳ ἄνθρωπος avicula instar ad montem avolato. Piscator,
accelerato. i.e. celeriter discedito. qđ facit & qđ Chal-
daeus, ἀνθρώπῳ (qđ vitiosum esse pro ἀνθρώπῳ) Schindlerus mo-
nuit in Pentaglosso fugiat ; qđm celerrimè potest, conferat
se. Græci, qđ (qđ & Pagnino, sed perperam, puto, pavis
repugnantibus, placuit) ab imperatoris edicto revulsum ad
populi factum transtulere ; ἐξεργάσαντες. hos itaqe secutus
Latinus, sed dilutiū pavlo exprimendo, recesserunt. mihi Ju-
nii notatio, Piscatoris versio, præ reliquis arrident. nam avis
instar avolare, est fugam accelerare, festinare, velociter aliò se
conferre ; nec id sine trepidationis alicujus insinuacione
tacitum.

*Ut fugit accipitrem pennâ trepidante columba :
Hostes quisque suos.* —

Naso fabul. l.1. Vide Hymn. 55.v.7--9.

Sed qđ fiet verbis illis, תְּנַבֵּר בְּרַכָּה à monte, sive, è monte ;
uti ad verbum sonat, & pleriqe vertunt. num ergo in monte
Gilead copias suas Gedeon habebat ? non, opinor. fons enim
Charodi, ad quem castra metatus dicitur, à monte Gileadis
longè distabat. itaqe Junius, *versus montem Gileadis*, vertit :
Vatablus, citra : præ qđ ego, ultra, cum Piscatore malim.
Sic enim יְהוָה quandoque usurpatur ; qđ modo, à & ab, Latinis,
cum dicunt à meridie, à somno, à prandio, à cenâ. Sic Hosch.
c.6.v.3. בְּרַכָּה à biduo, post biduum. Ultra montem Gile-
adis se conferat. et à viâ, qđ à monte Gileadis incipit ; Piscator,
qđ peculiariter Manassisas Gedeonis populares attine-
bat ; sed Synecdochice religos comprehendebat : prout idem
observavit. Qanquam non displiceret prorsus versio Juniana.
qđ & loco parili non uno firmari posse videtur. ita siquidem
idem. havd sine ratione redditur, בְּרַכָּה orientem versus,
Gen.c.13.v.11. Et בְּרַכָּה Baalima Iude versus. Reg.l.2.c.6.
v.2. de qđ videri poterit & Fullerus noster miscell.l.1.c.4.
Verum Piscator ellipsis esse censet, cum Gen.c.13. ad regi-
onem ob oriente sitam ; & istic, prout est suprà indicatum.
qđ ad nostram versionem accedit proprius. qđ & ad illud
Reg.l.2.c.2. v.9. cum Annal.l.1.c.13. v.6. videri poterit.

Porro

Porro ex hoc de meticulosis edicto, secessione benè magnā consecutā, cum amplius adhuc imminui bellatorum numerū Deo visum esset, Gideoni mandat, ad aquam profluentem eos omnes qui substiterant, producat; ibi facto experimento, quoniam inter bibendum gestu uterentur, eos qui aquam manu habeam, canis instar, lambebant, sitti jubet; eis qui in genua procumbentes, bovis instar, havriebant, dimissis.

Hoc indicio qid voluerit Deus, ab interpretibus anxiè ac curiosè nimis disceptatur. Quidam ergò lambentium, canis instar, havam manu aquam, gestum, in partem meliorem trahunt, & vel pietati ac puritati, vel strenuitati, vel solertia, vel temperantia deputant. Iajrus, cui & Camius suffragatur, puritati adscribit, cum gestum alterum idololatricis impuritatibus addicitorum faciat indicium. *Justos solos, inquit Camius, Deus voluit in hanc militiam proficiisci, itaque pollicetur se disparaturum, sive defecaturum eos,* *וְיָצַרְתָּ* *qo modo scoria a metallo disparatur,* Hymn. 66. v. 10. et Esaiæ c. 1. v. 25. ex hoc autem procumbendi gestu innominis, quinam essent, qui Balaenā genua incurvaverant. addit idem ex commentariis Rabbinicis, fuisse & hoc seculo *בְּבוֹאָה ? עֲבָדִים ?* ex eis qui imaginem sive umbram suam, quam in aqua continebantur, colerent, eidēmque se incurvarent. Borrraus, & Piscator strenuitatis signum esse volunt, quod erecti consistentes bibant, cum procumbendi gestus ignavia deputetur. Accedit quod Liranus, & magistralem esse expositionem ait, signum fuisse, quod non multum stibundi aut fatigati essent, quod satis habebant quasi in transitu aqua modicum manu accipere, quo refrigerationis gratia ora sibi colluerent. alteros contrā, quum curvatis in terram genibus super profluentem se projicerent, quo aquam copiosius haverirent; valde stibundos & fatigatos fuisse; & ab exercitu hac de cassa separatos. Ita & Ferus: Signum erat fessos esse, & stolidi agre tolerantes. ad bellum autem requiriuntur non strenui tantum, sed laborum stolidi tolerantes. Levi Gersomides solertia tribuit eorum ritum, qui manu lingua suā aquam excipiebant; vel manu etiam, ut Avgustinus vult, in os projiciebant. Dnplex, inquit, Deus examen institui jussit. ac priore qidem peccatores removit. peccati enim conscientia est, quae timidos faciat, posteriore vero ignavos & pigros. tales enim fu-

erunt, q̄i procumbendo bibebant. cū gestus alter solertia & agilitatis indicium sit, accedit qd Avgustinus idem in *Judic.* q̄st. 37. illud facilius & minore cum labore fieri observat. Eōdem concedit Lavaterus; voluit alacres habere, & laboriosos, non pigros. pigritia avicem indicium est, si qis in terras defidet, cum aliquid est colligendum; ita q̄i bibeturus se in torrentem proiec̄t. Et Bucerus, videsur hominis ignavis procumbeare ad bibendum; et solertia, haurire manus. Alii; Procopio auctore, temperantia hoc tribuunt, qd aqam manu cavā parē excipiunt, non avicem corpore provoluto, bonis instar, os profundi insinuant. qd Nicander in *alexipharmacis* v. 496. dixit,

'Εν πόλεσ ταυρηδύ διαγένεται πόλει ιχθύος.

Nec abhorret ab ista ratione Bucerus, et omnino probat Brentius.

Ex alterā parte sunt, q̄i gestum hunc, canis instar lambentis in aduersam mentem rapiant. Avgustinus itaqe contemptus indicium facit, qia canis nomen in contemptus significatu sollet adhiberi. Matth. c. 15. v. 16. & Reg l. 1. c. 24. v. 15. ita contemptibiles Deum & ignobiles eligere, qorum ministerio opera magnifica edat, in majorem sui gloriam. Cor. ep. 1. c. 1. v. 26. Theodoreetus in *Judic.* q̄st. 16. ignavia & socordia asserbit. Crat, qd emaculem, exhibebo. Τὸν μὲν εἰς γάρ τινεστὸν ἡ πονητὴν (leg. μονομήτον) Κωνσταντίου Τερζοῦ δι' ὅπερα τὸ πονητὸν, τῷ Χριστῷ Πάπᾳ (leg. τῷ ράψῳ) μετατρέψαστο τῷ σκυπτρῷ τοὺς μόνοις ἐνιδοῦσι ὡς ἀργύριοι καὶ φαντάσται οὐκέτι ίπαχοι γένονται. Ιερά γάρ τοι διὰ τοῦτο η διάβολος. Cum plures essent q̄i in genna demittere se hiberent; trecenti tantum superessent, q̄i per ignaviam id non facerent, sed manu lascivem ori admoverent; hos solos tanquam ignavos & socordes in aciem adversus hostes procedere jussit: qd momenti divini vis magis patesceret. Eōdem fere concedunt, q̄i Procopio lavdante, factum hoc aqam lambentium temerētē haurientium de eorum imboccilitate interpretantur, qafsi regnes Deus Laborante impatiens delegerit; utpote qos genua inflectere, ac brevem sibi forem imponere pignerit, q̄iē timide ac tumultuarie qafsi raperiorint. qd videhet totum opus divinitatē gratia esse videsetur.

Hos

Hos ergo si legisset Laurentius Ramirez, non aliter longè historiam factumque hoc accipere ac interpretari proferetur, in Pentecontarecho c. 33. qām explicatum invenisset. Volebat, inquit, seclusis fortissimis, periculoso & maximum bellum, non exercitatis militibus, confidere. quā igitur Madianita ab orā flumen considerent, qā cum Gedone cis flumen erant, fitibundi, ad flumen accurrerunt: ex qibūs, qā ex hoste proximo timorem conceperant, partim incurvi & penē stantes manu aquam in os ingerebant; carērā verò nihil hostem proximum timenes, geribus in ripā flexis, ipso ore aquam hauriebant. Canum avrem similitudinem timidis militibus mirificē quadrare. canes enim ē fluvio bibiebros, sī in fluvio senserint esse animalia, à qibūs timere possint, rapim & currentes lambitare conservuisse, ne deprehendantur. unde natum proverbium, *Tanquam canis in Nilo.* *Aelianus Var. hist. l. 1. c. 4.* Καὶ ἐπένθετο τὸ κακός αἰγυπτίος τὸ σορόν. ἡνὶ ἀχρώσ, ἵδη ἀριστῶ, ἵδη ἐλαύρως δὲ οὐ ποταμοὶ πίνουσι, ὅπεράποτες ἄλλα, καὶ δον μελαῖσσον λάζαρος. ὑφορῶν δὲ τὰ τοιαῦτα θρεπτά. Οὐδέποτε δὲ τὸ ψυχλό, καὶ θεραπεύσοντες πίνουσι, δον ὁρκούσι, καὶ πάλιν εἴτε ἔτος οὐ μαλεψιάστων ἐκοράδων, εἰ μὲν ἀπέλαυντο, καὶ γῆν καὶ ἐκάστασο τὸ μέλιθρο. Et illud *Canis* & *Egyptii* sapientiam refert; qd̄ non confertim, non affatim, non libere bibunt; prōnūsimūl incumbentes, & qānum sc̄iūm haurientes: metuunt enim (ὑφορῶν, malē Pradensis, vident) qā in fluvio sunt bestias. (feras enim hic nullus dixerim) pretercurrunt itaq̄ ripam & furūm rapimē per intervalla bibunt. ita per interstitia satiati, nec pereunt, & sicut nūbitominis restinguunt. *Plinius l. 8. c. 40.* Certum est juxta Nilum currentes lambere, ne Crocodilorum aviditati occasionem prabeant. Qibus adisci poterit illud ex *Macrobius* *Saturnal. l. 2. c. 2.* Post Mutinensem fugam querentibus qid ageret Antonius, respondisse familiarem ejus qendam, Quid *Canis* in *Egypto*; bibit & fugit. Josephum demūm advocat, à qo istud havsitus, *antig. l. 5. c. 8.* cuius hæc sunt verba. "Ιτα μετωνομασίας τὴν αὐτὴν τὸ ξερόν, Καιβέλιδες φεί μισθῷ τὸ ιμέρον, εἰ ἀκμῇ τὸ τριματίον, ἀρεῖν τὸ τραπάνι δὲ τὸ ποταμόν, καὶ τοὺς μὲν κατακλιθέντας καὶ ἕποντας πίνοντας, ἐντύχοντες, οὐτελαμβάνεται" οὐσιοὶ δὲ ἐγένετοστριμένοις, καὶ μὲν δορύβιε πίνοντες πόχοιν, τοῖς νομίζεντον τὸν πειλαῖς Πτολεμαῖον καὶ γλαππηγόλας τοὺς πολεμίους. Quid opis divina rem esse

addiscerent; Gedeonem jussit Deus die medio, cum astus vigeret maxime, ad fluvium exercitum adducere; eosque qui procumbentes biberent, pro viris strenuis habere; qui vero fessinè ac tumultuarie potum sumerent, eos existimare per ignaviam metu hostium hoc facere. Subdit denique Gedeonem experimento hoc ex Dei mandato facto, trecentos deprehendisse, *¶ χρησιμοὶ ταῦτα γεγονέντα τούτων ταῖς μάχαις, οἵ τινες προμέτουν τοῖς στρατιώταις τούτοις*, qui agam premetu manibus suis tumultuarie sibi admoveantur. Hac Josephus: qd, si ea demas qd de astu diei, militum sit, hostium metu, indicio strenuitatis vel ignaviae divinitus dato, historiaz sacra de suo solens infernit, eadem sunt planè cum eis qd cum Theodoretus, tum Graci illi qos lavdat Procopius, de his gestibus statuerunt, eodem avtem cum illis-loco habendum, qd de hostium vicinitate Pradensis ex adversa fluminis orâ castra metantum. cum inter Israelitarum & Madianitarum castra fluvium intercessisse, fiat minus probabile, à Gedonis ad Castrorum hostilium extremitatem descensione facta: vers. 11. Sed nec verisimile est, non summo potius mane, qm ipso meridie, ad aquas, periculum facturum, suos eduxisse Gedeonem, cum tot millium lustratio horarum non pavcerum negotium necessariò exitterit.

Verum si sententias has, qd adversa fronte arietant, de strenuitatis & ignaviae indicis, committere & secum invicem componere voluerimus, favebit posteriori, qd Deo hoc medio uti placuerit, qd populi sui arrogantiam solennem compesceret, ne sibi tribuendo, operi divino derogaret. *¶ οὐδὲν τούτοις τούτων ταῖς μάχαις, οἵ τινες προμέτουν τοῖς στρατιώταις τούτοις* inquit. Græcè μή πολε καυχήσονται επειδεικνυτεί μου. qo verbo usus legitur Epicurus apud Marcum Imper. commentar. I.9. §.39. meliusq; Vetus interpres, ne glorietur contra me; qm Junius, ne gloriam assimat super me: & melius forsitan adhuc posset, ne adversus me se se efferaat; qd Jajrus ex Gallicâ lingvâ, *Clauter*, nos diceremus, *Clauter themselves over me, o; againt me.*

Meam interim si quis de histam variis conjectamentis sententiam exquirat; Jajri & Camii illa de ritibus idololatricis commentum putidissimum existimo; reliqua omnia arguta & curiosa nimis. Dei consilium simpliciter fuit, qm pavcifimis

simis auxiliis, atque adminiculis humanis negotium istud tam grande, tam gloriosum confidere; ut ad se se honorem solidum rei gestæ traheret. ejusmodi itaque examen instituendum mandavit, ex quo adhibito portio præ reliquis minuta admodum ad opus hoc execendum deligeretur.

Cap. XIX.

Hymni 60. & 108. commarii 10. membra duo discussa & explicata. De Moabitis prius. רְקַדֵּן olla lotionis mea; non, meæ, my washtingepot; non, washpot. ελάθα Graeci, quæ ratione. Chaldaeus quid voluerit, incertum. Ad paludes Moabiticas allusum qibusdam videri. De terra sangvine tingendâ, interpretati nonnulli. de abstergendo, olle instar, alii; de servili ad pedes lavando ministerio, alii. Vasa potius quam servitia spectari. In vilitatis & contemptus notione matula, pelluvium, ωδωδε. inde πάνειρ, convitiis incessere; &, πάνειρ πάνειρ, pro pelluvio habere. exitium unum cum servitio designari, minus placet: quæ tamen ratione admitti id possit. Sensus simplicissimus quis. Numinis cuiuspiam simulacrum ex pelluvio sordibus excipiendis prius adhibito, Amasidi, commento scito confectum. Simulacrorum sorores, germanæque materia, vascula qlibet. Minutissus ex conjecturâ restitutus. Materie ea è simulacris & statuis, in vascula ejusmodi nonnunquam redire donuò. et Lyrodo imagine illâ huc forsitan allusam. ex eisdem, matulam calicemque confieri, poculum pelluviumque constare: Grecis diverbia. Ad alterum de Edomeis membrum transfatur. Super Idumæam calceum projicere; subjectionem, sive possessionem designare qidam volunt. possessionis ratio ?uristis nonnullis data, inepta. Tractationem ignominiosam plenisque videri. corporis, cervicis maxime conculationem, nonnulli. à quæ diversum videri, hostium cervices dare, Hymn. 18.40. Pontificem Romanorum hac in parte excessus, Caligula fastu fastuor. Epigri, & epiuri, q; & unde. ḥixegi, & ḥixegi, clavi, compages. Seneca & Augustinus pariter emendati. Calceum in os projicere; calceo cædere;

dere ; soleā objurgare, Sandalio commitigare, contemptus, Iudibris, contumelie res. Bravūr, eā notione, unde. Sculponex, qe, & unde dīste. Fulgemis error ridiculus. Ee Gracis upur̄ia. Charite facinus. ad calceum ori impa-
ctum, à Psalte allusum q̄ sentiant. ad locum obsecutum for-
didūmque alii, in gem calcei luto conspurcati conjicantur.
alii ad ministeria soleis induendis, demendis, deferendis,
gestandis assignata. qibus insuper detergendas adjici poterit ;
qod est illis vilius etiam ministerium. Ita Moabitis pro-
pelluvio, Idumeis pro peniculo, eis saltē q̄ à peniculo, abu-
surus significetur. Petr. Ciaconii lapsus in Flaminii nomi-
ne ; Festi & Isidori in Cernui significatu. cernuus qid ve-
lit. ἡσθίαντα qanam. id vocabuli ex Ἀeschilo, ejusdemque
scholiaste Lexicis Glossariisq̄e donandum.

Hymno 60. vers. 10. qod & Hymn. 108. v. 10. Moab
מִקְרָב הַר הַלְּבָנָן pelvis mea, sive pelluvium meum. Aqila, λεβη-
ת λαργὸς μου. Syrus apud Theodoreum, ἡδοτὸς τὸ πόνον μου.
apud Scholiastēn, λεβὴν. Hieronymus loco altero, lebes pel-
vis mea ; altero, olla lavacri mei. ad verbum est, olla lotio-
nis mea. ita malim, qām cum Junio, Piscatore, aliisque mea.
Sic Hymn. 15. v. 1. in monte sanctitatis. i. e. sancto ; meo,
non, mee. et Hymn. 59. v. 10, 17. Deus benignitatis. i.e. be-
nignus ; mens, non, mee. Mitto Symmachum, q̄ longius
pavlo abscedens, reddidit, λεβης διεγυνοῖς μου, lebes, sive
olla, securitatis mee. Sed & LXX. qos nuncupant, & hos
secutum. Vulgatum interpretem, q̄ vertunt, λεβης ἐπιδιό-
με, olla spēi mee. qasi οὐπού legerint, incit Brentius, qod
significat spēm meam. Sed potius, qod Schindlerus opinatur,
qasi esset à Chaldaico ψεψερavit. Chaldaeus ; Ex consilio
Moabitum ingentur pedes mei in Edom fortes ipsorum erunt
instar olla lorionis mibi. Et in altero loco, Conculeavi Moa-
bitas tanquam ollas lotionum. Ut qid voluerit, hāvd ita liquido
pareat. Hinc tamen traxisse videntur, qod de copiosâ san-
gvinis effusione designatâ intelligent Genebrardus & Lori-
nus. ut sit genuinum illi Hymn. 68. v. 24. ut immersas pedes
tuos in casorum sanguine. Et Hymn. 58. v. 11. pedes suos lava-
bit in sanguine improbi. Abraham Esdræ ; Abluam terram
illo-

illorum, tangam ollam. Cui convenit, qod urbi Hierosolymitanæ comminatur Dominus, Annal. l.2.c.21.v.13. Abstergens sum Hierosolyma, in modum lancem abstergentis, qd ubi abstergerit, in os subvertit eam.

At plerique aliò eunt. Brentius; Utar ipsi ad servilissima opera; qale est lavare pedes è pelvis. Mollerus itidem: Ad vilissima qage officia abutar horum operâ. lotiones enim pedam in usu communis erant Orientalibus: & ad hanc rem ueban- tur operâ ministrorum & servorum. Hinc Abigail, Davidi Regi in uxorem poscenti, Reg. l.1.c.25.v.41. Ecce ancilla tua in famulam, ad lavandum pedes servorum Domini mei. Et Christo Domino, Petrus, Joah. c. 13.v.6. Domine, tu mibi pedes lavas? te tam vili & abjecto adversus me fungi ministerio? Nec abscedit longè, qod nostri vertunt; Moab is my wash-pot. qod nos vocabulum de servis mediastinis usurpamus; qorum ad ollas & paropides in euina prolu- endas & abstergendas operâ abuñ convevimus. Plautus Circul. act. 4. sc. 4.

*Non pluris facio qmanciam meam, qe latrinam lavat:
vel etiam, qe in latrina lavat.*

Verum vas potius qmanciam servitia Vates videtur allusisse. Melius itaque Ajnsvorthus noster reddidit, My washing-pot. olla in qmanciam loturus sum. Nec desunt, qd ad paludes Moabiticas, qe in ea regione frqentes, respectum habitum existimant, qod & Mollerus avtumat. Nec aliter Strigelius; Vocat ollam lavacri, propter loca irrigua. Salomon Jajrus, Abutar eorum ministerio, tangam vase abenco, qod lotioni destinatur. Nec dicit, inquit David Camius, ollam in qmanciam coquunt & alimenta parant; sed ollam in qmanciam aquam mittunt, qmanciam Vasa prolnant, qmanciam ad corporis sui usum adhibeant. Recteque obseruat Drusius proverb. class. 2. lib. 3. adag. 63. ollam lotionis. h.e. pelluvium, labrum, elnaerum, vas in quo sordes elununtur & deponuntur, pro re vili & abjecta usurpari. qmmodo matula est Plavto usurpata, Pers. act. 4. sc. 3.

— nunquam ego te tam esse matulam credidi.

pro homine contemptissimo, dignoqe qd pro matula habeatur. qod idem & Græcis ~~magistris~~ in eandem mentem usurpatum, argumento est Luciani illud, in lib. de mercede

conduictis studiis; sed & nunc autem d'inde p'grosus &c, ut & ceteri
v'beris & duxerit, es & apud, postea, omnes. Nihil ergo ave
ipsi grave perpeccii sunt, aut isti contumeliosum perpetrarunt, in
matulam, qod dici solet, immejentes. Certè, qod ad Vatis sa-
crae vocabulum accedit proprius, πλωδ, h.e. solium, sive elu-
acrum, in opprobrii ac contumeliaz significatu usurpant Græ-
ci. Pollux l.7.c.11. Άπτος τὸ πλωδός καὶ τὸ λειθορεῖον πλύτην. καὶ
πλωδός με ποιεῖ, ἡ καμφάνια φοσφή, ἦγεν ἔχοντες δίκαιος, ἢ αἰσχύνοντος.
πλωδός ποσεῖ (nam diversum quidam est τὸ πλύτην) idem
prorsus sonat, qod Lyrodo nostro, *pelluvium facere*. Comici
locus, qem Grammaticus, puto, in mente habuit, est Aristophanis *Pluto* 4. 5. ubi Anus ab adolescente contumeliose
habita,

Ταλάντητος ἀρδεῶν, ἐχ ὑμένειν μειοῖς,
Πλωδός με ποιῶν εἰς τοτέτοις ἀνδρόσιν..

h.e. vertente havd incommode Frischlino;

Satin' Janus es, homo infortunatissime,
Qui presentibus adeo multis ex me labrum
Facis, in quo sordes & maleditta tua eluas.

Junio, & exitium, & servitium etiam sordidissimum, simul
designari, placet. Adèò, inquit, despctus & abjectus est mihi,
ut eum liberè defringam, qasi testam; & si qos volviero ser-
vare, ad sordidissima ministeria cogam. digitumque intendit ad
historiam, qd habetur Regum. l.2. c.8. v.2. qo loco David
Moabitas legitur, qosdam neci destinasse, reliquos superstites
dimisisse, qd servi illi facti sint, & munera eidem adduxerint.
Favere possit videri, qod Hymn. 2.v.10. dicitur, *Sceptro fer-
reo confringes eos, & sicut r'as testaceum dissipabis.* Sed coa-
ctior est pavlo hæc interpretatio, cum olla testacea, ubi con-
fracta fuerit, nulli amplius sit usui. Esajæ c.30. v.14. *Fran-
get eam, prout frangitur lagena testacea, ex qd contusa non
habetur testa, qd ignis è foco sumatur, aut aqua è lacunā hav-
riatur.* et multò minus olla testacea in particulas comminu-
ta, pedum lotioni inservire poterit. festivè Dunelmensis no-
ster: (metro, spero, venia dabitur)

*Lapsa fenestra luit. Scyphus, urna Iuunt : nihil illa,
Qo teneat ; nihil hic, qo teneatur, habet.*

Sed nec admittere videtur formula ipsa de Moabo indefinite
usur-

usurpata, ut hac ratione de Moabitarum aliis, illâ de aliis accipiatur. Qanquam nec abnuerim, tam diffringendi, qâm & diffingendi mentem aliquam subesse posse: verum ut diffingi idem illud innuat, qod eo fine utique qo diffingetur, diffringi insinuatum sit; eo, quem mox indicabimus, modo. Sensus simplicissimus, et, ut mihi videtur, genuinus planè, est iste; Moab mihi, non *χειρίστης*, sive *malluvii*, in qo manus lavantur; qod honestius est pavlo; sed *ποδονίστης*, sive *pelluvii* instar, futura est, in qo pedum sordes eluuntur. h.e. Moabitis ad vilissima & sordidissima qæque ministeria abutar; pro mancipiis abjectissimis habebô illos. ecqid est enim eluacro illo vilius aut abjectius, in qo pedum ipsorum sordes deponuntur?

Illustrando loco huic facit, qod de Amaside Ægyptiorum Rege narrat Herodotus lib.2. Is ad fastigium regium elevatus, cum minus honorificè à suis haberetur, qd plebejus pavlo ante, stirpæque obscurâ & ignobili oriundus esset; technam istam, qâ erroris suos admoneret, commentus est. pelvim avream, in qâ cum ipse, tum & convivæ ipsius qiqe pedes ablueret soliti fuerant, in frusta concidit, atqæ ex fusis eisdem confectum genii alicujus simulacrum, in loco publico collocavit. hoc cum religione non exigua jam colebant Ægyptii, convocatos monuit, simulacrum illud, è pelvi illâ factum, in qam prius vesiculam, & ventriculum etiam, interdum deonerasse conservaverant, idem autem sibi met ipsi, qod pelvi illi, contigisse. itaque quamvis plebejus & ignobilis ante fuisse, regi tamen jam designato cultum regium deferendum. Allusit eò Minucius in *Oltavio*. *Dens*, inquit, *arcu vel argenteus de immundo vaseculo, ut sapius factum Ægyptio regi, confiatetur.* At avrum Herodotus, & avrum forsan Minucius scriperat. Sed & pro eo qod *sapius* exhibetur, forte *legimus*, vel *scimus*, fuerat. etenim semel id duntaxat Amasidi factum memorant historici. licet aliâs idem non raro usu venire potuerit, ut ex supellecstile sive familiæ instructurâ istiusmodi numinum simulacra conficerentur. Prudentius de *coron. hymn. 10.* sub Romani personâ deridens Ethnicorum Deos conflatis:

Qos trulla, pelvis, cantharus, sartagines,

B b

Fratella

Fraetla & ligata contulerunt Vascula.

Proinde nec inscīte Septimius; *Apologet. c. 12.* Deorum simula-
laca nihil esse aliud, qām materias sorores vasculorum in-
strumentorumqē, qāsi fatum consecratione mutantēs, licentiā
artis transfigurante. Et Septimio prior Philo de *vii. contem-*
plat. Tōv ξοάνων καὶ ἀγαλμάτων αἱ ἔσται, λίθοι καὶ ξύλα, τὰ μέχε-
ται μηρῷ τελεῖας ἀμφορα, λιθοτόμων καὶ θρυστόμων τὸ Συμβολαῖ-
τα Διακοπάτων, ὃν τὰ ἀδελφὰ μέρη καὶ Συγγενῆ λατερόφεραι γεγό-
νεσσι καὶ πολύτεροι; καὶ διὰ τὴν ἀποτέρων, ἡ τοῦτος εἰς σκόπῳ
Χριστὸς Σωτῆται μαλῶν, ἢ τὰς εἰς οὐλήν. Sculptilium ac simula-
crorum substantiae sunt lapides & ligna, donec à congenitā ma-
teriā cesorum sculptorūmque operā recisa fuerint, informis
prosus, qorum germanae cognatae partes in labra, pellavia,
aliaque nota ignobilioris concedunt, qā tenebrarum posuīs qam
lucis usibus inserviant. Et vice versa de Sejani statuis Aq-
nās sat. I.

descendunt statuae, restimqē sequuntur.

Jam strident signes, jam follibus atqē caminis

Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens

Sejanus: deinde ex facie toto orbe secunda.

Fiumi uiceoli, pelvēs, sartago, patelle.

b.e. vasa vilissimo ac fōrdidissimo usui cuivis deputata. Nec
abscedit longē Græcorū recentiorū diverbum illud, qod
reperiūt apud Theodorum Metochit. *hist. l. 2.* & apud Con-
stantinum Manassem in *synopsi historicā*;

Αὐτὲς οἱ τονιστοὶ εἰς τὸν αὐτὸν χρημάτων.

Matale qē calices qē eodem confiunt vitros.

Cui & istud attexit Manasses ille;

Ποδονήσεις καὶ κυππαὶ εἰς τὸν αὐτὸν χρημάτων.

Pellaviūmque poculūmque eisdem constant mirage.

Ista ergo plane Regis Lyrodī mens fuerit, se regnum Moa-
biticum, qod statua magnificentissimā, ex avio zteve Co-
rinthiacō confectā, aut vasis pretiosissimi atqē honoratissi-
mi, instar jam habeat, confractū in fornacem missurum,
ut in matulam aut pelvīm resingat denuo, qā usibus qam
fōrdidissimis qibulvis adhibeatur.

Sequitur de Edomo יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ נָאָתָה qod Greci
LXX. vertere, εἰς τὸν Ιουδαῖον εἰπεῖν τὸν Κορινθιακὸν Latinus
Vetus;

Vetus; *In Idumeam extendam calceamentum meum.* Hieronymus loco altero, *Super Idumeam incedam calceamento meo.* altero, (qod alii plerique sequuntur) Hebraicam originem proprius: *Super Edom projiciam calceamentum meum, sive sandalium meum,* ut Chaldaeus loco altero. Hoc autem ad subjectionem alii, alii & ad contumeliam pariter, prout & de Moabo prius illud, trahunt; sed ratione diversa. Alii de subjectione tantum dictum intelligunt, qas diceretur, *Edomiticam terram subjiciam mibi.* qod & factum legimus Reg.l.2.c.8.v.2. Fr. Vatablus: *calceamentum projicere est pedem immittere.* Pedem autem immittendo possessio acquiritur; saltem tanquam signo tesseraque usitata designatur. Iosuæ c.1.v.3. Deus eidem; *Locus omnis quem calcaveris planta pedis vestri, in possessionem vobis cessurus est.* et Calebo Moles, ibid.c.14.v.9. Terra, quam calcavimus pedes tui, in hereditatem tibi tuisque concedet. qas pedem in eam ponendo, jam occupasset, dominusque ejusdem institutus esset. unde & Juristæ qidam possessionem, qas pedis positionem dictam fingunt. qod eruditiores tamen meritò repudiant ac refellunt. Videantur Andr. Alciatus de 5 pedum prescript. de verb. & rer. signific. & dispropnct. l.1.c.1. Jo. Gœddæus, de seqestr. possess. & fruct. §.23. & Scip. Gentilis, originc.50. Favet his qod Veteres, Græcus & Latinus, extendam, non, projiciam, sed minus commode, vertunt. et in eandem intentem Brentius: *Super Edom proferam calceamentum meum, subjectionis.* inquit, est descriptio: proferre enim calceamentum, est proferre imperium, & subjecere tibi terram, quam pedibus suis calcaveris. Alii ulterius trahunt, & ad translationem ignominiosam extendunt. Subjectionem contumeliosam significat, inquit Mollerus. Junius itaque; *aydaciter conculcabo.* Chaldaeus: *super juncturam cervicis strenuorune ejus calcatum meum injiciam.* qemadmodum Regum Canaaniticorum cervices Josua suis conculcandas dedisse, legitur cap.10.v.24. qo facit & qod de hostiis suis conculcandis, huius instar, habet Rex idem apud Hymn. 18.v.38,42. qanquam aliud esse potest illud ibid. v.40. *Cervices hostium meorum tradidisti mihi qo osores mei disperderem.* fugam enim fusorum annuete videtur, in qâ cervix obversa, persequentibus

patet, & ad ictum letalem infligendum objicitur. Camius ; & ex R. Mose Esdraides ; *Conculcabit eos pes meus : eruntque instar scabelli pedibus meis.* Ut Conculcationem ejusmodi contumeliosam designet, qâ Christi hostes in scabellum pedibus ipsius dispositum iri denunciatur. Hymno 10. v.1. quo modo & Valerianum Imper. Romanum Sapores Persa, Romanum Diogenem Belphebus, Bajazethem Tamerlanes Scytha, bello captos, scamni loco adhibuisse, equum insensuri, perhibentur. Narrant Trebell. in Valer. Orosius hist. l.7. c.22. Fulgos. memorab. l.9.c.5. & Egnat. de Imperat. Rom. l.2.

At Mollerus ; *Idumeos non subjiciam tantum, sed etiam cum contumeliam qadim, ipsorum miseras aliis ostentabo : ut cum quis alicui superbe insultans, calceum inter ferendum in eum proicit ; significans se hunc non tantum contempnere, sed etiam ludibrio habere, atque aliis ridendum proficere.* Illiusmodi fuit, qod Alexander 3. Pontifex Romanus Frederici majoris Imperatoris suppliciter inclinantis se cervicem per superbiam excessum vix credeandum, havd ferendum certe, fastuosissime calcavit ; adjecto simul Hymnodi verbis illis, ex Hymno 91.v.13. *Super aspidem & basiliscum iacedes ; Leonem ac draconem conculcabis.* Referunt Jacob Bergom. in supplement. Navcler. gener. 20. & Papyr. Masson. in Alex. 3. Hujus qod Cœlestinus 3. Henrico Imperatori coronam Imperiale, quam capiti illius, non manuum, sed pedum usus operâ imposuerat, pedibus denuò eisdem per ludibrium à vertice deturbavit. Id testantur Ranulph. polychron. l.1.c.26. & Rog. Hoveden. annal. part.2. in Richard. l. ex qo etiam laudat probatq; Baronius Cardin. Annal. tom. 12 ad Ann. Chr. 191. §.10. De pedis socciq; Pontificii osculo, qo nihil familiarius, nihil frequentius, Regibus etiam ac Imperatoribus summis imperato; non admisso tantum, nihil ipse dico. qo tamen loco habuerit Seneca qod Cajus Imperator Pompejo Penno pedem osculandum porrexerat, docet ipse de benefic. l.2.c.12. *Qui excusant, inquit, & negant id insolentia causâ factum, aijne socculum auratum, imo avrum; margaritus distinctum, ostendere eum voluisse. ita prorsus : qid hic contumeliosum est; si vir consularis avrum & margaritas, & alioquin nullam partem in corpore eius electurus, quam purius osculare tur,*

tur, oculatus est? homo natus in hoc; ut mores liberae civitatis Persicâ servitute mutaret; parum judicavit, si Senator sex, summis usus honoribus, in conspectu Principum supplex sibi, more victorum hostium jacuisse; invenit aliquid infra genua, quo libertatem derruderet. non hoc est Rempublicam calcare? Certè si Senatori soccum oculandum præbere Imperatorem, sit Rempublicam calcare, ab Imperatore idem exigeri Pontificem, qidni Imparium calcare fuerit? sed pergit auctor noster: Parum enim fæde furiosoq[ue] insolens fuerat, q[ui] de capite Consularis viri soccus avdiebat, nisi in os Senatoris impigisset Imperator pigros suos. ita vulgati codices, pedeſque pigros dictos autumat Turnebus adversar. l.9.c.30. joculari vocabulo, quo desidiam principis segnitiemque notaret. Verum Tredigioni nostro obtusum hic videtur Turnebi acumen. itaque Pincianum præfert, q[ui] p[ro]ctos soccos legit; sed ut socculos malit. Jos. Scaliger epigros reposuit, cui calculum dat suum Jo. Mevrsius in *Avltario Philologico*, de *Gloria* dissertationi subiuncto: &c. *Animadvers. miscell.* l.4.c.11. ex Isidori auctoritate, q[ui] origin. l.19.c.19. & in *Glossis*; (q[ui] eadem & Papias habet in *Vocabulario suo*) Epigri, clavi, qibus lignum ligno adhaeret. eamque vocem Avgustino inde restituendam statuit, de *Civit. Dei*. l.15. c.27. et *Lignum ligno per subscudines*, (*subscudes*, Lipl.) epigros (epiros, vulg. ubi Vives, vel mendose legitur, vel qarendum qid sit) clavos & gluten bituminis non potest adhaerere, ut fabricetur arca? Clavos ergo intelligunt calceis impactos suppactosve; & Caligulae quidem, arteos. Epigri autem isti unde dicantur, docet Jac. Mavssacus in *dissertatione eritica ad Harpacriacionem* notis prefixa. à Græcā utique voce ἐπίγροι, ablatā diphthongō ἐπίχροι, & verso κ in γ, ἐπίχροι. sic enim Hesychius. ἐπίχρει, βονδοί, Κύμαχοι, ὀπίσκοποι καὶ θλοις ξύλαροι. Qin. & ὀπίσκη iudicem dicti. qod & Dan. Hejnisi lection. Theoc. c.11. monuit. Hesychius, ἐπίχρει, θλοις ξύλαροι. et mox; ἐπίχρος—ο φύλαξ απὸ ξύλου ὀπίσκη. In *Glossariis* etiam; ὀπίσκη, compages, sudis. Et rursus, ῥόπη, ὀπίσκη, sudis. Et Palladius l.11.c.8. Oleastri epiprum dicit. Neque proinde necesse est, ut vel apud Palladium, ex Mevrsii arbitrio; pro epiprum, epigrum legamus; cum epiprum probœ nota vox sit; & multò minus, ut in *Glossariis*,

ēπρ̄οτ, *subscus*; qum & literarum series refragetur, & lectio eadem constanter tot locis reperiatur; vel ut apud Isidorum, ex Mavssaci conjecturā alterā, pro *Epigri*, *Epicuri sive epiuri* reponamus. qum & istud apud Papiam pariter legatur, & Avgustini patrocinio se tueri videatur. Hęc obiter; qia non sunt qibusq; obvia. Ceterū, ut criticis hisce missis aliorūmq; censura permisstis, ad superiora revertamur. Perinde habet Seneca, *Soccum osculandum porrigerere*; ac si calceum ei cum clavis impaetis in os impiegisset. Proinde calceum osculandum alicui præbere, tam præbentis fastum, qm & ad munus id admitti contemptum insinuat. *Seccum vero impingere, soleāe cedere, non contemptus tantum & ludibrii, sed & contumeliaz res habebatur; nec nisi eis, qos pro abjectissimis haberi mancipiis volebant, adhiberi consueverat.* Apud Comicum *Evnacho*, a. 5. sc. 8. ubi Thaidi se dederat statuerat Thrafo, facturum qod jubeat, Herculis exemplo factum iri id prædicans, q; Omphalaz se olim in servitium dederat; subjicit ex ingenio suo Gnatho Parasitus, sed voce (ne id miles avdiat) submissā;

Utinam tibi committigari videam sandalio caput.
Sandalium scilicet solea ad manum præsto semper aderat, quo servulus nequam, ubi minus placuerat, vapularet. Inde Turpilius Lindiā, apud Nonium,

Miserò mihi mitigabat sandalio caput.
*Herculem autem sub Omphales servitio agentem, Lucianus in de *historiā conscribendā* ita solitos docet pictores depingere. εἰ ρόκαλον καὶ πορφυρόν τεια Γαίοντε, καὶ πατέρων νεαρὸν τοῦ Οὐρανοῦ τῷ Καρδανίῳ. Idque Aesculapium inducit idem in disceptatione qadam illi objicientem: εἴτε ιδύλλον, οὔτε τούτη τεια τοῦ Αὐδία, πορφυρά οὐδιδυκάς, καὶ πατέρων νεαρὸν τοῦ Οὐρανοῦ Καρδανίῳ. Persius item satyr. 5. amore insano perditō adolescenti,*

soleā puer, objurgabere rubrā.
soleā castigaberis, ut pueri assolent. puerilis enim castigatio ista, focco cedi. Apud Lucianum, de Cupidine Lunę Venus: Ἡστὴν δὲ παῖδας αὐτὸν ὀπετεῖται εἰς τὰς ποντας τῷ ουρανῷ. Idēmque in Philopseude; οὐρανόν καὶ χρυσόν εἰς τὰς ποντας δασεῖ τὰ μαλακά, ταῦτα δέξοιται εἰτε, οἱ ἀνθεγένειοι qod Juvenalis

Sat. 6. de mulieribus virōs ludibrio habentibus, et contumeliosis tractantibus;

— Et soleā pulsare nates.

nam, soleā, οὐρδάιον. Gloss. et, βλαύτη, Καρδαλίο τάναστον. Hesychius. βλαύτη autem, crepida, solea; et βλαύτιον, crepidula, sive sandalium; qo utebantur, quando ornatores esse volebant, ut ex Platonis *Symposio* discere est. Qin & apud Plautum solea sculponea opponitur, in *Casina*, an *Canisā*, act. 2. sc. 8. qd locus huc apprimē facit. Ibi seni nequissimo & libidine ex ungiculis ipsis perpruriscenti, cum is coqu: ad epulas, qas lavtissimē instructas apparatusque volebat, soleas (pisces nimurum) comparandas, mandaret, astans servulus, & ambiguo ludens,

Qui, qeso, porciās, inquit, quam sculponeas,

Libra batnatur tibi or?

ubi, sculponeas, Fulgentius Planciades, dici volunt, inquit, cestus plumbō ligatos. ineptè prorsus. sunt enim sculponee, Cattoni de re rustic. c. 59. memorat, qd Gracis χρυσές, (de quibus alibi diximus) calcei lignei, cujusmodi in Gallia tenuioris fortunę fortisque vilioris plebs induitur; rusticis vernulisque familiares. Unde Triptolemus sculponeatus, i.e. sculponeis calceatus, dum bigas cornutas sequitur, à Varrone in *Serrano* (non *sesquialter*, uti memoria lapsus Pareus) apud Nonium, visus singitur, dicta ex non à sensu sive scolpo, sono sicutio quem edunt, dum per lutum crassiusculum incedunt rusticī, ut Turnebus censet, *adversari* 1. 6. c. 23. Sed à sculpendo, ut recte Henr. Stephanus; qia è ligno edolabantur. Huic enim potius accedo, qm Fr. Fernando, qd Rob. Stephanum, & Ambr. Calepinum, qos tamen cum lectionibus vitiosis transcribit, havd immerito qidem castigat, in *didascaliam* multiplicit. c. 28. qia calceos esse dicunt è lanā confectos, ipse ex corio bovino durissimo vult. qod cum vocabuli notatione minus convenit. Nec secidis accipere cogit qicquam, apud Nævium in *Philemoro*, à Fulgentio lavdatum; verbis illis;

Sculponeis batnenda sunt hnic latera probè. ecqid enim obstar, qo minus tam latera, qm & ors, sculponeis, ligneas cum essent, non absq: molestia satis insigni, caderentur? Vult ergo Chalinus Plautinus, non solea è corio

con-

confectâ, ceventi silicernio os obtundi ; sed, qđ molestius ei sit, sculponeis id fieri, qđ & spureæ ex luto cœnōqe calcato, & praterquam qđ lignæ, clavis plerumq; etiam ferreis confixa. Sed è tricis hisce criticis, in qas denuò imprudentes delapsi sumus, ut nos extricemus denuò ; qām contumeliosum habebatur, in adultioribus paulò, liberis præsertim, soleñ sive sandalio castigandi objurgandive ritus iste, documentum dabit insignissimum, Charita pueræ cujusdam pauperculæ facinus. ea à Rege suo, à qđ annonam in fame petebat, sic excepta, per contumeliaz illius ferendi impotentiam, suspensio sibi spiritum interclusit. Narrat id his verbis Plutarchus in *Grecis capitibus qast. 12.* ἐλθέοντι παιδίσκῳ μαρτίῳ, ὅρφας γονάτων, καὶ περσταπάρους, ἡράτιον ἀντί τροπίζειν, καὶ τὸ περστότητον τὸ περστεῖνα περστέρατεν. οὐ δέ, [κατόπιν] πειραχέεται τοι, καὶ Κρητικόν, ἐν αὐτούς τοι οὐδὲ, επιπλέον πλούτον, καὶ λύπην τὸ ζάρλον, ἀνήρποντας εἰστι. Cum accessisset illum puella qadām parentibus orba, supplēxque annonam peterer, calceo eam cedebat, calceumq; ori impegit, sive calceum ei in faciem projiciebat. At illa qangam paupercula & orba, ingenio tamen havd degener, è vestigio, ubi abscesserat, zonā, qam gestabat, exolutā, se suspendit. ex qibis patet, qos socco cedebant, eisdem etiam, ubi aut vehementius exarferant, aut conrumeliosius etiam adhuc tractare volebant, in os insuper eundem projiceré solitos. Hac itaque ex horum sententiâ Hymnodi mens fuerit : Idumæos contumeliosè ac probrofè habiturum, qasī calceum sive soccum eis in os, vel in caput etiam impingendo.

At Mart. Bucerus, ut ad eundem cum prioribus ritum moremque pertineat, sic *Agogies* ; Moab subiecta est mihi, ut libes in qo lavem pedes : Edom erit, ut locus in gem abijiciam calceamentum meum. atq; inde colligit per lotionis lebetem pelluvium designari, qia calceamenti statim meminit. Havd inepte ; meo qidem judicio. Calceos siquidem, vel pulvere conspersos, vel luto contaminatos, & veteres qām maximè jam attritos & deformatos, in locum sordidissimum qemvis temerè abjicimus. Lucianus de mercede conductis : Τὰ ρυγὰ τὸ περστεῖνα τὸ πειραχέειν, οὐδὲ τὸ πειραχέειν πειραχέειν, καὶ τὸ πειραχέειν τὸ πειραχέειν, οὐδὲ τὸ πειραχέειν τὸ πειραχέειν. Caleci, etiamq; novi dum sunt, in estimatione curâge sint aliq;

qā; at ubi sapiū calcati lutoqe deformati fuerint, sub lectum alicubi projiciuntur. Nec aliorum abit vir eruditissimus Arnoldus Bootius, q̄i sententiam suam, de hoc loco per epistolam sciscitanti, in h̄c verba respondit: *Moabitas cum polubro (cajus frequentissimus ac quotidianus in illis regionibus usus, uti ex Scripturā sacrā constat) in contemptum a Davide comparari existimō; quāsi diceret; Non pluris eos astimo, nec majoris eos pretiū duco, cum reliquis subditis meis, q̄i Israēlitici sanguinis supi, collatos, qām in domo opulentā estimari solet podoniptron, qđ ē vili materia, atq̄e vili usui destinatum, unum est ex contemptissimis in totā supellecītate, praeferim respectu aurorum argenteorumq̄e atq̄e aliorum preciosorum vasorum. et qā pedes locuri homines, calceos cāno aut pulvri infellos non in medio pavimento destinare, sed in obscuriorem aliquem ac sordidiorē angulum conjicere solent, ideo proximo loco (cum prior comparatio hanc alteram videretur trahere, ejusq̄e mentionem suggestere). Edomitas istidem sibi spretos, cum loco ejusmodi vili comparavit; sicuti contra Esaj. c.22.v.23. Vir honoratus atq̄e ample dignitatis, paxillo fixo in loco selectiore, atq̄e ē qđ preciosa qāq̄e suspenduntur conferunt. Hac ille; qā cum hemistichio priore aptissimè conveniunt.*

Subjiciam tamen & Viti Cl. D. Hugonis Grotii sententiā. Is in Annotationibus suis in libros Evangelii eruditione genus omne refertissimis, ad Matth.c.3.v.11. David, inquit, Idumeo ait se objecūtrum soleas, nimirum ut exutas avferas. hoc est enim qđ βασάνω τὸ ἵδυμα, Matthæus dixit. qđ idem ministerium denotat τὸ λύων τὸ ἵδυμα, Act.c.13.v.25. sive τὶ ιερὰ τὶ ἵδυματων. Marc. c.1.v.7..Luc.c.3.16. & Ioan.c.1.v.27. ministerium scil. servis viliissimis mandari solitum. qđ spectant illa in Comœdiis, Date jam soleas. & apud Aeschylum Agamemnonē;

— οὐαὶ τοῖς ἀρβύλαις
Λύοι τὸ χθόνη, περιδιλον ἐμβασον ποδός.
Soleas age, aliquis ocyūs hos solvat mihi,
Qeis isinrantis indeuebantur pedes.

Accubituri utique soleas ponebant: ne strata eis, pulverulentæ aut lutulentæ cum forent, inquinarentur. Plato in Sym-

pos. ἔτειοντες, μαῖες, Ἀλκιβίαδος, ἡρα κατέκειν). Calcedos,
pater, Alcibiade solvire, ut accumbat. Plautus *Tracul.* 2.4.
Nam redit animus: deme soleas. cedo bibam.

Et sc. 5 Faci ut accumbam. accede.

Soleas mihi dace. — alii, deme.

Martial. I.3, epigr. 50. Depositui soleas. —

coenaturus scil. Rursus, surgere volentes poscebant. In Aristophanis *Vespis*, ad forum à coenâ properans senex,
Eūdūs δὲ ἀπὸ πομπῆς, καρπάχη εὐθύδεσ. !

Cœnatus altâ voce poscit baxeas.

In Plavti *Mostell.* 2.1. adolescentes inter potandum, nuntiato pro foribus adesse sodalis sui patrem,

Cedo soleas mihi, ut arma capiam. —

Apud eundem *Tracul.* 2.4. Dinarchus;

— rede soleas mibi: Properate; auferite mensam.

Flaccus ferm. I.2:sat.8. Et soleas poscit. —

De Manlio Prætore, (inquit Petrus Ciaconius libello de Trichino) Seneca controv. 2.5. Prætor ad occidentem hominem soleas proposuit. — Atque Flamininus, an Flamininus, is de quo ibi agitur, non Manlius, fuit. Videatur Livius I.39. Cicero, de senect. Val. Max. I.2.c.9. Plut. in Caton. & in Quintio. Plinius I.9. epist. 17. Nam multi, quum lector, aut lyristes, aut comicius induerintur est, calceos poscunt & calceos, dixit, quod soleas illi. Ad hoc igitur ministerium soleas, sive calceos, conqirendi, sistendi, induendi, exiendi, portandi, asservandi servorum famulorumque opera abutebantur. Unde & Pueris sandaliogeneris, (ut Dovza legi postulat:) Plavto Aulul. 3.5. & Antille sandaliogeneris, eidem Trinum. 2.1. qd & qd munereillo apud Heros herasque defungebantur. Commodumque obseruat Vir Cl. ad Marci c. 1.v.7. verbis illis, καὶ τὰς λόσους & οἰλάρια τὸν σωστικὸν, describi gestum famili calceum domino exuentis. νύτας, cernuus. Lucilius sat. I.3.

Cernuus exemplo plantas convestit honestas;

Et pedibus levâ Syconia demis honesta.

Cernuus pro inclinato. Nohius. h.c. οὐλὶ τὸν κατεῖ. recte. frustra sunt enim Festus, qd Cernuum, calceamenti genus; et Isidorus, qd Orig. I.19.c.34. soccum sine solo; esse hinc avtumarent. Tibull. I.1. eleg. 6.

Pauper.

*Pauper erit prestò tibi semper, pauper adibit
Primus, & in tenero fixus erit latere.*

*Pauper in angusto fidus comes agmine turba,
Subjicitque manus, efficietque viam.*

*Pauper ad occultos furtim deducet amicos ;
Vinetque de niveo detrahet ipse pede.*

h.e. omni ratione, ad infima usq[ue] q[ua]ris obseqia se demittens,
non expectat famulorum servolorumque, q[ui] h[oc] exeq[ue] sole-
bunt, ope operave, ipse tibi famulari non dedigabitur. Te-
rent. se puente, x. i.

Adcyrrunt servi ; soccos detrahunt.

Martialis l. 14. ep. 65.

Defuerist si forte puer, soleasque libebit

Sumere, pro pnero proderis ipse tibi.

Idem in *Luscum furem ludens*, l. 8. ep. 59.

*Si nihil invaserit, puerum tunc arte dolosâ
Circuit, & soleas surripit ipse suas.*

Nec in *Cottam festivè minus*, l. 12. ep. 89.

Bis Cotta soleas perdidisse se gestus,

Dum negligentem ducit ad pedes vernam ;

Ne facere posset tale sapientia damnnum,

Excalceatus ire cepit ad cœnam.

Ita servulos jugiter præstò habebant, q[ui] convivium inituris
soleas demerent, accumbentibus custodirent, desurgentibus
rursus exhiberent induerentq[ue], taliūmq[ue] operâ quotidianâ ute-
bantur ditiones & delicatores q[ui]qe, quoties calceos aut indui
aut exui oportebat. Inde Gorgus Cleomenis filiz, simplici-
tatem tam patriam, quam puellarem redolens, de hospite pe-
regrino dictum, quem à famulo calceari conspicabatur, nā-
tus, ὁ ξενός χειρος ἐχει, Pater, hospes noster manibus desti-
guitur. nam venustatem dicti corrumpunt, minuant saltē,
q[ui] qarendo enunciatum volunt. Inde & Diogenis scommag-
satis aculeorum, in adolescentem, apud gem servulus idem
ministerium obibat, πατέρα μαρτύριον, ἀν μη ζει καὶ ἀπομένει. οὐ π
οὐδὲ τι παθεῖτι οὐ τέλος χειρος. Nondum sat beatus es, nisi &
abstergat iste, vel emungat te : quod futurum est, ubi manus
factus fueris. Ad hujusmodi ergo operas, prout Joannes
Baptista Christo Domino exhibendas havd satis dignum se

censebat, cum tamen obseqii infimi esse videretur, eosque se demittere; ita ad easdem usui sibi futuros, ubi sub jugum miserit, Idumæos, interminari verbis illis Regem Lyrodum, Vir doctissimus opinatur. Nec abscedit Jajrus, qui in Hymn. 108. Ministerium, inquit, servile designat, quo Reges Idumæos defungi apud se velit, ut calcei sui corrigiam solvant calceosque sibi detrahant. Hoc autem inter servilia viliaque ministeria, quibus ingenuos admovevi nefas ducebant, apud gentem Ju-dæam habitum, patet ex Explicatione Praecepti negantis 176.

Mihi vero etiam ulterius abjectiusque qiddam eā formulā insinuatū videtur. In magnā familiā, inquit Cicero Paradoxo 5. sunt servi alii lavatores, sed tamen servi, ut atrientes. sunt inferiore loco, ut mediaстini. Et mox; In familiā, qui tractant ista, (supellectilem utique familiarem) qui tergunt, qui ungunt, qui verrunt, qui spargunt, non honestissimum locum servitutis tenent. Calceos certe, inquam ego, qui tractant ter-gentque, etiam illiberalissimum. Siqidem in nobilium atque honoratorum pavlo familiis, honestiore loco habentur, quibus dominorum calceandi excalceandique officium demandatur; utpote quies dominos tam prope adeundi cōpia sit assiduis concessa. qin & L. Vitellium refert Svetonius in Vitell. c. 2. pro Maximo honore à Clavdii Messalina petuisse, ut pedes sibi excalceandos preberet. Verum infimae prorsus sortis erant, qui ab illis acceptos sive pulvere conspersos, sive luto conspurcatos, emundabant, atque extergebant. Itaque senex φιλαθλαστης apud Aristophanem Vespis, ex judiciis habitis quantum boni sibi obveniat recensendo, inter reliqua denarat, Theorum existimationis hanc exigua hominem, quo gratiam ipsius demeatur, promptum esse, + ἀπόγρονος θυρότητος τὸ λεπέρνον τὰ ιψεῖδια σεκονεῖν, hoc est, ut Schol. ἀπόλατην ηγέλεισθε, baxe-as sive calceos sibi spongias sumptuas, quā id fieri solitum, detergere, atque ἐπελvi inungere. illud vult, ad fōrdidissima quaque obeunda paratum se demittere. Ad hoc igitur ceterorum omnium vilissimum planè abjectissimumque ministerium Idumæorum operā ait abusurum se; ut eis quasi pro penitenti habeat, quo calcei sui extergerantur, pro eis saltē, ad quos infamia operis id, cum honestior pavlo quisque refugiat, ex usu communī rejici soleat. Ita sc̄de admodum cum an-tegressis.

tegressis coherent ista : Moabum utique pro pollubro pelluviove habitum iri, in quo pedes suos proluat ; Edomum vero à peniculo futurum sibi ; utpote cui calceos extergendos, sit projecturus ; aut pedum ille, calceorum iste fordes excepturus sit. qod abjectius est multo, qām si illum παλαιόπτερον, in quo pedes intingeret, hunc παλαιόπτερον, quo ablutos eosdem abstergeret & exiccaret, loco habiturum se dixisset. Παλαιόπτερα κυνέας, τὰ πέμπτα διὰ τὸ πέδιον ἐκπαρανον, οἱ τέτες ἐκπανύροις Κυνέας. Schol. ad Aeschyl. Agamemn. qod eō magis obiter moneo ; qia vocabulum id cum Polluci ipsi, tum & Lexicographis Glossarūmq; compilatoribus havd animadversum, cum apud Tragicum tamen illum reperiatur, sed alio sensu usurpatum. Vilioris autem est ministerii calceis soleisque, qibus pulvis cœnūmq; à pedibus arceretur, qām pedibus ipsis, qibus inserviunt illa, emundandis admōveri.

C. A. P. XX.

Verba Pavli ad Timoth. ep. i. c. 3. v. 15. discussa. Rhemensis eius qām insigniter abutantur. Ecclesia credendum, non in Ecclesiam, Augustinus. Symbolum Constantinopolitanum sub Niceni nomine in ritualibus editum. Πιστήση, & εἰσηγήση, quandoque pro eodem usurpata. distingui tamen strictius & accuratius loquentibus. οὐτε πρότερον, οὐτε μετά, γε διστηντι. μετέντεντο, Deo soli attributi. Credere in Deum, plus qām Deo credere, Augustino, & aliis. Credere in matrem Christi, à Pontificiis etiam absurdum existimatam. In Symbolo recitando, ubi ad Ecclesiam ventum, in particulam omisssam, ab antiquis, à Patribus Tridentinis, in Catechismo, Sanctam, non in Sanctā Ecclesiam catholicam credendum. Ephesinam, non Romanam ecclesiam fuisse, de qā Pavlus ad Timotheum. Εὐαγγείλιον τὸ ἀληθινόν, de quoniam enunciatur. Quod de Christo sumptserint rejecti. De Timotheo dictum, qui censuerint. Ecclesia domicilium, in eā sūdos Apostoli, fideles gigas Senati columen. Ellipsis nota similitudinis ; participiū itidem verbi substantivi, scriptoribus tam scru-cri, qām & aliis familiaris. &c. Piscatori frustra intersi-

tum i Cor. 10.6, 11. Utrumvis admittere verba Petri ep. I. c. 2. v. 4. Familia columna, proles mascula. *Æschylus* interpellatione vitiosa liberatus. Eadem ferè Sophocli à Clemente tributa, aliter qām *Sylburgio* visum, restituta. *Filia unica* domus paterna fulcrum. *Eriadō Episua*, *Athenae*; *Asia* *Troja*, *Troja* *Hector*. *Sexus* etiam seior familia fulcrum. *Iam* mater qām & pater, domum firmare, fulcire dicitur; & familia firmamentum, *uxor*. De *Maccabearum* matre *Josephi* dictum. *Servi fidi*, *domus columen*, *columna*, *columella* dicti. *Terentii* scholiaſtes à mendis compluribus repurgatur. *Servi* *majores*; & *Major* *domus*, *qī*. *Tubero* *historicus* *Ciceroni coevis*. *Regnorum*, *civitatum*, *rerum pub.* *columnæ* & *columnina*, *reges*, *principes*, *proceres*, *magistratus*, *judices*. *Hymnus* 75.3. explicatus. *Symmachus* *restitutus*. *Ambrosius* *suppletus*. *Augustino* *columnæ Apostoli*, in *qos* tamen credendum negat. Ed *egloqua* qid. *Apostoli* *verbique* *administri* *priscis* *sueiyata*, *swot*, *columna*, *columnina*, *creberrimè* dicti. *Photii* codices emendati. *Hesychii* *elogia Andree* & *Jacobo* tributa, *qem utrumque* *Petro* etiam pretulerit. *Svidas* aliter, qām *Stephano* aut *Porto* *visum*, *restitutus*. De *Musonio* verba ipsa *Apostoli Basilio* *usurpata*. E *priscis* etiam de *Timoteo* intellexisse nec unum aligem, nec incelebres etiam. *Nysseni* verba perpensa. de lectione dupli conjectura. *Plato philosophiz* *columen*; *Chrysippus* *porticus* *columna*. *Apostoli* verba de fidei pictatisque mysterio, *qī* dicta velint. *Lanceloti* *hac in parte* argutia. *Vbitakeri* distinctio *columnæ* & *firmamenti* à fundamento. Fundamentum *Christus*. *Veritas* absq̄ *astipulatore* nullo per se consistit. *Locus Ephes.2.20.* perpensus. Prophetæ eo loci *qī*. *Christus* *Apostolorum* & *Prophetarum* fundamentum, lapis etiam angularis, qā ratione dictus. *imago* eadem res disparatas adumbrans; & res eadem *imaginibus* diversis adumbrata. ex instituto presenti *imagines* explicande. Fundamentum doctrina *Apostolica* & *Prophetica*; oujus lapis angularis *Christus*. *Ilyricus* à *Piscatoris* reprobatione vindicatus. *Nubis* *columnam* an allusferit *Apostolus*. *Theophylactus* emendatus: *qī* cum *Scholiaſte Chrysostomum* hanc rite cepisse videtur. Distinctio novitia *Hejn-*

sio iudicata, cui conveniat Chrysostomi explicatio, alia censenda relingitur. Junii ab usu forensi edita ac programmata columnis affixa proponendi explicatio proposita, exemplisque variis illustrata; sed rejecta, sicut, non sicut pilæ sine columnæ ejusmodi dicta. sicutas quatuor, martyres. Cameronis rationibus de mysterio fidei intelligendum statueris, obviandum.

Urgent plurimum Pontificii, ad Ecclesiarum auctoritatem, & in fidei dogmatibus proponendis ab omni prorsus errore immunitatem, confirmandam, Apostoli verba illa ad Timotheum epist. 1.c.3. v.15. "Ira eius, nōs dicitur, es oīus. Ideo dicas prophētū, nōs dicitur 'Exaudi nos Domine Christe, sis uisus ī idēgi-
cūs & ī dñs dñs'. qd vulgata versio sic reddidit: Ut scimus, qd
modo oporteat te in domo Dei conversari, qd est Ecclesia Dei
vivi, columna & firmamentum veritatis. Rhemensēs verò
nostrī eosq; sunt progressi, ut hinc statuant, non ecclesia
tantum in omnibus, sed in ecclesiam qdque esse credendum. ideo
concilii Niceni Patres dixisse, Hic uisus nōs ī Exaudi nobis. hoc est,
ut isti interpretantur, Credo fidōq; Ecclesia in omnibus.

Qibus opponere licuerit, 1. Avgustinum, licet de Ecclesiā
verba ista interpretetur, in Psal. 47. tamen ex hoc ipso Apo-
stoli loco ē contrario concludere, credendum Ecclesiā, non in
Ecclesiā. In expositione Symboli, qd habetur inter Conciones
solennes, sive, ut loquuntur, de Tempore, Serm. 131. ad competen-
tes conc. 2. Scirendum est, inquit, qd Ecclesiā credere; non
ramen in Ecclesiā credere debeamus: qia Ecclesia, non Dens,
sed dominus Deus est. Idēmque ad Neophytorum mil. 3. Non qmodo
in Deum credimus; sic in Ecclesiā sanctam Catholicam, qd
prōpterea sancta & Catholica est, qia certè credit in Deum.
Non ergo diximus, ut in Ecclesiā, qd si in Deum credere-
mus; sed ut in Ecclesiā sanctā conversantes, in Deum cre-
deretis.

2. In Concilii Niceni Symbolo ista nevitq; comparere.
Nec diffiteor tamen, sis Exaudi nobis, in Concilii Constantinopo-
litani Symbolo repertiri: qd ex Agendis Vulgatis, tam illo-
rum, qm & nostris, errore non nuperato, & jam ubique
fere recepto, sub Symboli Niceni nomine passim inter sacra-
per-

peragenda publicè solet recitari. sed & apud Græcos scriptores quosdam, Epiphanius nominatim in *Ancorato*. §. 121. formulam eandem deprehendi, quam & Hieronymus in *disce-ptione cum Luciferianis* pariter expressit. Ceterum obser-vavit rectè (nec primus tamen, qod ipse gloriatur, sed ante ipsum Petrus Martyr, in *ad Cor. ep. 1.c.10, v.2.* et Bartholomæus Traheron. popularis noster, in *Ioannis Evang. c.1.v.12.*) V. CL. Jo. Drusius observat. l.3. c.1. et *Miscell.* l.1.c.21. m-suev n. x̄ iis n. m̄i x̄ iis m̄a, pro eodem Gracis, prout & Hebrais qd sunt istis analoga, havd raro usurpari. Ita autem usurpasce Epiphanius, ostendunt, qd eādem planè formulā subiungit statim, x̄ iis ēr βάπτισμα, x̄ iis ἀνάστασην νεκρῶν, x̄ iis καὶ οὐρανού, x̄ iis βασιλείαν ἔργων, x̄ iis ζωὴν αἰώνιον. h.e. Credimus in unum baptisma, in resurrectionem mortuorum, in regnum cælorum, in vitam aeternam. pro eo qod *Symbolum Constantinopol.* habet; 'Ομολογῦμεν ēr βά-
πτισμα' φευγόμεθ ἀνάστασην νεκρῶν, x̄ ζωὴν μέλλοντα αἰώνα. Confitemur unum baptisma; expectamus resurrectionem mor-tuorum, & vitam futuri seculi. h.e. ista ita credimus, ut futura speremus, nōsqe ipflos rerum istarum esse, vel fore sal-tenti participes. qin & in sequentibus Epiphanius idem, de eo qod prius dixerat, πεινόμεθ εἰς ἀνάστασην νεκρῶν, credimus in resurrectionem mortuorum, anathemati subjiciens adversum statuentes, istudve non agnoscentes, ἀναδιματίζομεν, inquit, ταῦτα ὁμολογῦμενται ἀνάστασην νεκρῶν, damnamus illos, qd resurrectionem mortuorum non confitentes. Nec secus Cyrillus Hiero-solymitanus catech. 18. τὸ δὲ παπύριλλον τίσεως ἀκολόθως στελχύσοις τδ, εἰς ēr βάπτισμα μετανοίας ἀφεσιν ἀμαρτιῶν, x̄ εἰς μίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν, x̄ εἰς τηρίαν ἀνάστασην, x̄ εἰς ζωὴν αἰώ-νιον. Cum fides proposita, sive professio, contineat istud; In unum baptisma penitentie ad remissionem peccatorum, & in unam catholicam Ecclesiam, & in carnis resurrectionem, & in vitam aeternam. Ita & Petrus Ravennas, qd & Chrysologus dictus, serm. 62. Quia ecclesiam fatetur, (ομολογοῦ) in Ecclesiam, (εἰς Ἐκκλησιαν) se confessus est credidisse. Sic ergo quandoque & Latini. Irenei interpres l.5.c.12. Qocqot timent Deum, cre-dunt in adventum ejus. Cyprianus ad Demetr. In aeternam penam sero credent, qd in vitam aeternam credere noluerunt.

(qan-

qanquam hic, fateor, sensus alius esse potest, ut in panam
eternam, & in vitam eternam, finem effectumve, non obje-
ctum designet. Hieronymus in Ephes. 4. Non ita credens in
resurrectionem, (alii, resurrectione) mortuorum, ut Scripture
docent. Ambrosius epist. 82. Credere in resurrectionem
Christi.

καὶ ἀπερκον δύναμις τῷ εἰχοταί χορτῷ ἡδὺ τετέυγον ἐς
 εἰς θόρ, ἵστον ὃ δηλοι τὸ ἀγέν πολλὰ πιπούγον τῷ παρεῖσθαι
 τῷ ἑθαυμασθενῇ τῷ δησυσ τοῖς αὐτοῖς ἴδεις. *Ubi Christus*
signum fecerat, & manifestaverat gloriam suam, & credide-
runt in eum discipuli; tanquam in gemnam crediderunt? num
 in hominem sanctum simpliciter? at enim & ante signum illud
 exhibitum securi sunt eum, ut sanctam hominem suspicentes,
 caterum ex signo illo animadverterunt virtutem & potestatem
 habere cum humanā majorem. Proinde crediderunt in eum tan-
 quam in Deum. *Sciendum autem quod sanctorum multi, multa*
& admirabilia fecerunt; & admirationi qidem habitus sunt;
 verū nullus in eos creditit. Denique (catera ut mittam) ex
Joan.c.6.v.29. *Eīrō τῷ θεῷ στοκεύ ἀπελεῦθω, πιεύοτες τὸ*
Χειρό, πῶς εἴ τιν δεδιάλευτος; Si quod Deus probat faci-
 mens, ubi credimus in Christum, quomodo non verus Deus est
 Christus? *Augustinus præter superius allata, in Psalm.77.*
 Credere in Deum plus est quam credere Deo. nam & homini cui-
 libet plerumque credendum est, quamvis in eum non sit creden-
 dum. Idemque in *Joan.tract.29.* *Hoc est opus Dei, ut credatis*
in eum quem ille misit. Ut credatis in eum; non, ut credatis ei.
 Sed si creditis in eum, creditis ei. non autem convinco, qui cre-
 dit ei, credit in eum. nam & Demones credebant ei, sed non
 credebant in eum.. rursus etiam de *Apostolis* ipsis dicere possu-
 mus; credimus *Pavlo*, sed non credimus in *Pavolum*: credi-
 mus *Petro*, sed non credimus in *Petrum*. Qod idem & ex co-
 dem lavdant, Beda & Petrus Lomb. in *Rom.c.4.v.5.* *Ansel-*
mus Lavdun, in Gloss. ibid. & Alex. Alensis Sum. part. 3. quest.
 74 membr. 5. art. 1. *Qin. & Gualterus Mapes nostras in Nugis Curial.* dist. 1. cap. 31. cum in Concilio sub *Alexandro*
Pp.4. à Pontifice jussus adversus Valdesios qosdam, hære-
os suspectos experiri, Primo, inquit, proposuit levissima, qe ne-
mini licet ignorare: Creditis in Deum Patrem? responderunt,
credimus. Et in Filium? responderunt, credimus. Et in Spi-
ritum Sanctum? responderunt, credimus. iteravi, In matrem
Christi? & illi item, credimus. Et ab omnibus multiplici sunt
clamores devish. Adeò absurdum à doctis qibusque tunc tem-
 poris ducebatur, ut in ipsum Dei Matrem credere quisquam
 diceretur, imò in eam non credendum inter ea habeba-
 tur,

tur, q̄e nemini cuiquam ignorare licet.

Verum ad *Symbolum ipsum* redeamus. Avgustino itaque hoc in parte Ruffinus, in *expositione symboli*, Apostolici qđ dicitur, (qđ & inter Cypriani opera in editionibus pavlo vetustioribus habetur) *Vbi non de divinitate, sed de creaturis ac mysteriis sermo est, in prepositio non additur, ut dicatur in Ecclesiā, sed Ecclesiam credendam esse: & remissionem peccatorum credant esse; non in remissione; & resurrectionem carnis, non in resurrectione.* Petrus item Raven. serm. 60. *Credimus in Spiritum Sanctum. Credimus sanctam Ecclesiam: Credimus remissionem peccatorum: Credimus carnis resurrectionem: Credimus vitam eternam.* Et serm. 61. *Credo in Spiritum Sanctum: Credo sanctam Ecclesiam: Credo remiss. peccat. carn. resurr.* Qin & Tridentinum Concilium, *symbolum Constantinopolitanum* illud recitando, *Sess. sub Pavlo 3. præpositionem hanc in Articulo de Ecclesiā omisit: et in Catechismo ad Parochos ex ejusdem Conventiculi Decreto, Pii 5. iussu, edito, disertis verbis; Credo sanctam Ecclesiam Catholicam: tum in explicatione Articuli: Vnam igitur Ecclesiam sanctam & Catholicam esse, necessariò credendum est. Tres enim Trinitatis personas, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum ita credimus, ut in eis fidem nostram collocemus. nunc autem mutatā dicendi formā, (an non Lutheranum aut Calvinistam aliquid avdire te avtumas?) Sanctam, & non, in Sanctam Ecclesiam credere profitemur: ut hāc etiam diversā loquendi ratione, Deus omnium effector a creatis rebus distingvatur. Hac eō loci Pius Papa, pius magis Rhemensibus nostris; quocum istic ut conveniat illis, videant ipsi.*

Qibus & hoc poterat opponi; Ecclesiam, in qđ eo tempore, qđ Apostolus ista protulit & præscripsit, Timotheus versabatur; non Romanam, sed Ephesinam fuisse; cui Romanenses nostri immunicatem & auctoritatem illam, qam ex Apostoli verbis conantur elicere, nequaquam sunt concessuri. Proinde in tem suam trahere frustra connituntur. Ut nec opus sit insuper illud eisdem regerere, qđ in ad Rom c. 10. v. 14. agnoscent ipsi, *Patres antiquos in Symbolo (isto scil. de qđ diximus) indifferenter legisse, Credo in Ecclesiam Catho-*

licam; & Credo Ecclesiam Catholicam. Ut utrumque hoc, Rhemensibus ipsis inficias ire non avis, antiqui illi (sed ubi laxius loquebantur) pro eodem habuerint.

Caterum de loci ipsius Apostolici sensu ambigitur, nec inter Interpretes constat satis; verba illa, *sùa & à dñs*, qonam referantur.

Mitto, qd de Christo dictum intelligunt, antiquos quosdam; in quibus est Procopius, & quorum scripta compilavit, cuius haec sunt verba ex *commentariis in Exod.* Interdiu in columnâ nubis ostendebat ipsis viam, noctu in columnâ ignis, utraque columnâ representabant Christum. Est enim hic columnâ & stabilitum veritatis, sustinens nos supra terram. Hos, inquam, mitto, qia nullâ ratione contextus Apostolici series sensum hunc admittere videtur:

Non desunt ergo, qd ad *Timoteum ipsum* verba haec sentiant referenda: qd & Erasmus in *Annotationibus* in hunc locum jam elim monuit. Ita vir acutissimus Gwilhelmus Chillingworthus noster, in tractatu *de tutâ & salutari Protestantium Religione*, adversus Pontificium quendam, part. I. cap. 3. §. 76. Ecclesiam, inquit, domicilio confert *Apostolus*; *Timoteum columnâ in hoc collocate*. Interpretationem hanc destinis hisce suffulcit. 1. Cum ecclesiam domum antè nuncupasset; havd satis congruum videri, ut eandem confessim columnam diceret. 2. Apostolum eundem, aliis *Ecclesia procuribus*, sive membris præcipuis, columnâ nomen alibi tribuisse. Certè ad Galatas c. 2. v. 9. oī δοκεῖται σόλοι ἐστοῦνται, columnam in templo Dei. Apoc. c. 3. v. 12. 3. Ellipsis os particula familiarem esse? Estq[ue] reverâ, qd patet ex Gen. c. 49. v. 9. *Judas catulus leonis*. i.e. catuli leonis instar. Et de Dane p[ro]stiter, *Deut. c. 33. v. 22. Hymn. 11. v. 1.* vola

Sonati qd columnen cluent;
Qui adjici potest, qd & per Joannem Christus, unicuique pollicetur, qd fidelis perfisterit, facturum hunc se σύλλογον, columnam in templo Dei. Apoc. c. 3. v. 12. 3. Ellipsis os particula familiarem esse? Estq[ue] reverâ, qd patet ex Gen. c. 49. v. 9. *Judas catulus leonis*. i.e. catuli leonis instar. Et de Dane prostiter, *Deut. c. 33. v. 22. Hymn. 11. v. 1.* vola
; masculi   et h[ab]ent
passer.

passer, sive avicula. h.e. sicut passer. Esajæ c. 21. v.8. *Cla-*
mvavit leo. i. ut leo, Hieron. Hosh.c. 14.v.8. *Ego abies virens,*
i.e. abietae virenti similis sum. Sic & exteri. Flaccus in Arte,

Nec verbum verbo curabis reddere, fidus

Interpres. — i.e. tanquam fidus interpres. Et Persius Sat. 5.

— *Soleā, puer, objurgabere rubrā.*

i.e. tanquam puer, soleā verberabere, cädere. Poetarum prin-
 ceps de Hectore *Iliad.* v. 258.

— *ος διδε χαρε μετ' αὐδεγίνη.* —

— *qui homines Deus inter erat.* i. tanquam Deus.
 ita enim Eustathius, *Δεῖ καντάδει τρεπομάκειν Κυνίθισ τὸ ὄς,*
ἴτα λέγει, ὃς διδε λός. qd & ex proximè adjectis illis con-
 firmat,

— *εἰδε εἰσάχει*

— *Αὐδρός γε θυντέ πάις ἔμπειναι, ἀλλὰ θεοῖς.*

— *similisque*

Cœlesti fuit, havd mortali semine creto.

Longus *Pastoral.* l.1. *Τόπε δ, κύρε, φασὶν, ἐκ δεσμῶν λυθέντες,*
ἰονεψός, ἀοιδοφόρος, ἅδιος, Κυπαλάνων, κύρε. i.e. ὁποτε κύρε.
Tunc verò, velut canes, qd aiunt, vinculis exoluti, exultim
ludebant, fistulas inflabant, cantillabant, lucta concertabant.
 Et apud eundem l.3. Lamon Daphnidi Chloen post tempus
 per breve nuptum iri datum pollicitus; *Νῦ δ, inquit, φιλάτως*
ἀλλίους ἀδελφούς. h.e. ὃς ἀδελφός. Interim sicut frater & soror
 invicem se diligant. Josephus denique *Antiquit.* l.12.c.7. *Ηερβ-*
ζετο δ εἴτε βίβλος διδετίν ιερὸς καὶ νομὸς δὲ παρὰ οἰς διδετίοις,
καὶ έτοι γενοὶ γενοῖς ἀπόλοτο. Abolebatur, sicubi repertum foret,
lex aut volumen sacrum aliquod. Sed & ipsi, apud eos reperi-
 batnr, mali (i.e. tanquam mali) male peribant. neque enim ma-
 los dicere, aut haberi, voluit eos, qicunque legis divinæ codi-
 ces apud se habebant.

Qanqam poterit & alia ellipsis, nec minus familiaris ea,
 dari; ut dicatur, non ὃς σὺλος, sed σὺλος ὁ. Participiis
 enim verbi substantivi, qd dicitur, defectus havd est infre-
 quens. Matth.c.6.v.9. ὃ ἐν ἔργοις. ὁ scil. qd in cœlis es. Petrus
 ep.1.c.3.v.21. Ὡς οὐκέτινος ρύθμος εἰδησμα. pro eo
 qd est, ὡς ἀρνητος ὁ, cui correspondens sive analogus typus

existens baptisma. Pavlus ad Rom.c. I.v.30. Ψιστεύεται, γέγονας, γέγονος, &c. ὄντας, scil. susurriones, detrahentes, &c. existentes. et ad Corinthi ep. I.c. 10. v. 11. Ταῦτα δὲ μάρτυρες τῶν Κυριων εὐηγέρτες τοῖς ὄντας, vel ἔτη, ista omnia, exempla existentia, contingebant illis. ita enim malitiam, quam cum Piscatore, &c. τοῖς. quod & ille frustra interferit. v. 6. ubi Apostolus dissentet, τοῖς ἀνθρώποις τοῖς τοῖς, dixit Pavlus; qo modo, τοῖς τοῖς ποιητα, Petrus ep. I.c. 5. v. 3. de qo alibi. Ita Flaccus epod. ode 2.

Neque excitatur classico miles traci.

i.e. miles existens, militiam professus & secutus. Idemque epist. 2. lib. 1.

Vixisset canis immundus, vel amica luto fuit.

existens scil. sive, canis immundus, vel ceno, gaudens porcus, qoad viveret, per vitam totam, exitisset. de hominibus enim sermo est in animantia ejusmodi Circeo poculo demutatis. Martialis lib. 10. epigr. 10.

Sexaginta teras cum limina mane Senator.

Senator existens, scil. sive, cum sis. Svetonii nomine, de claris Rhetor. 6. 3. Otacilinus servisse dicuntur; atque etiam ostiarius veteri more in catena fuisse. pro eo qod est, ostiarius existens; sive, ostiarius cum esset. utramlibet interpretationis rationem admittunt, alterutram exigunt, Petri verba illa epist. I. c. 2. v. 4. Πλότον δὲ τὸν οὐρανὸν χρέοδοι, λίθον ζῷην. Vetus interpres, *Ad quem accedentes, lapidem vivum.* Verum supplendum aliqid, qo sensus integer existat. Itaque Syrus (qem & nostri sequuntur plerique) qd est *lapis vivus.* sive, *lapidem vivum existentem.* qanquam & similitudinis nota non minus apte quadrabit, ut dicatur, qd λίθον ζῷην, tanquam ad *lapidem vivum,* de Christo capite; qo modo commatio proximo de fidelibus qibusque, καὶ αὐτι, qd λίθοις ζῷης, *Ipsi quoque velut lapides vivi* (lapii illi vivo) *superstructi domum spiritualēm constituitis.* domum scil. eam ipsam, cuius fundamentum, sive *lapis angularis Christus, columnae post Apostolos, fidi qiqe gregis dominici pastores, verbique divini præcōnes atque administrati.*

Hac ratione Apostoli mens fuerit; Ut noris qo modo gerere te debeas in domo Dei, tanquam columnā & columnen veri-
tatis;

tatis; vel, columnæ columenque veritatis existens.

De prole masculâ in Iphigen. Tavr. Eripiides.

Σπύλοις γό οἴκων, παῖδες τίσιν ἀπόπεις.

Domum columnæ namque sunt gnati mares.

Qod idem, adjectâ & aliâ imagine, à re navalî ductâ, Aeschylus in Agamemnone,

Σωτῆρες νέας, πρόσθοντον ύψη λαζανάς σάγυνος

Σπύλοις ποδίγεν, μερογόνες τίσιον πατεῖσι.

locus ab interpunctione laborat, in codicibus excusis, quos videre contigit, universis, comma post πρότονον interstutum oportuit. ad navem enim, non ad edes id pertinet. qod & Gvil. Canterum advertisse compertio. verto licentius pavlo:

Ex quo apta navis est salu, primarium

Dicam rudentem; an celsa stabilimen domus,

Altam columnam; masculam prolem unicam.

Idem, sensum qod attinet, latius extulit Tragicus idem in Inferis:

Παιδες γό ἀρδπὶ κλαδονεας οὐληεσ

Θερόντι· φελοὶ δ' ὁς ἄγυνοι δίκλυνοι

Τὸν ἐκ εὐθεος κλασσηρας οὐληοτες λίτροι.

Nomen superflues mortuo sunt liberi;

Velutque suber, rete quo defenditur,

Submersa planè fila ne in fundum ruant.

*Qz eadem ferè Sophoclis nomine à Clemente lavdantur;
Stromat, lib. 2. in hac verba; prout in impressis exhibentur.*

Παιδες γό ἀρδπὶ κλαδονεας

Κατ' αἰλαν ὅτι κλαδονεας γεγανετον·

Φελλοὶ δ' ὁς ἄγυνοι δίκλυνοι οὐκ εὐθεοι,

Καὶ κλασσηρας οὐληοτες λίτροι.

Depravata hac nemo non statim dignorit. Sylburgius sic refingit.

Παιδες γό γένος ἀρδπὶ αἰλαν ὅτι κλαδονεας

Γεγανετον· φελοὶ δ' ὁς ἄγυνοι δίκλυνοι,

Τὸν εκ εὐθεος κλασσηρας οὐληοτες λίτροι.

havd infæcriter forsitan malum tamen in versu primo, Παιδες γένος ἀρδπὶ, deleto δί. et γεγανετον. qod in γετ' αἰλαν ὅτι facilè deflexerit, siquidem γετ' αἰλαν, sive γετ' γλῶ, δί, pro eo qod est sub terram condī. dici non existimo. in novissimo utrobiqe:

bique λίνεις qo modo Evripides, Pollice *l.7.c.10.* referente,
 λίνεις κλασσῆς dixit; nec est necesse, ut Clementem memoria
 lapsum suspicemur pro Ἀschylo Sophoclem substituisse. No-
 tum est enim, Clemente ipso indicante, Tragicos à se invi-
 cem multa, vel (ut ipse censet) suffuratos, vel (ut honestius
 loquamur) mutuatos; vocibus ipsis leviusculè tantum, imò
 qandoque nihil qicqam immutatis; notionibus vero atque
 imaginibus eisdem prorsus conservatis. Qin & Asterius A-
 malcensis Episcopus, cuius apud Photium excerpta extant,
 cod. 271. Jajri filiam unicam, τὴν οἰκίας θρησκεία, domus paterna
 fulcrum dixit. utpote, in qam, qod de Turno Virgilius
 En. *l.12.*

— patris domus inclinata recumberet.
 prout in *Herc.fur.* Herculem apud Tragicum Amphitruo,
 — unicum lapſa domus

Firmamen. —

Pindarum mirum ni imitatus uterque, qdī Ἐλάσθος ἔρηνομα, Athenas. (sicut & πάντας ἔρηνομα, Hectorem, Lycophron, & *Asie column*, Trojam, Seneca in *Troadibus*) dixit. referunt Aristides in *Panathen.* Lucianus in *Demosth.* Plutarchus in *Apophth. Lacon.* qdī nec, qid Spartanus qidam regesserit, ta-
 cet. Accedit his è *Cassandrā* Lycophronis illud de Hectore,

Ω μαῖμον, οὐχί κίον αἴσιων δόμων;

Ζαλεμ, hev, rues columnam, Fortuna, edium?

. sive, Ζαλε, οὐ fortuna, domum (hev) column rues?
 qod à Pindaro qoqe is acceperit; qdī *Olymp.3.* de Achille,

Ος Ἐπιος' ἔρηφαλε, Τεγέας

Αρμαχον, ἀραβῆ κίονα.

Hectorem qdī evertit, Troje

Invictum, eretam columnam.

ubi κίον appellando, qem ἔρηνομα alibi dixerit, qdī notionē
 columnē nomen in istiusmodi usurpetur, ostendit; spectant
 horsum & Artemidori illa *Onirocritic.l.2.c.10.* κίονες δὲ κα-
 θαρῷ πυρὶ καύθειν, καὶ μὲν διαφεύγειν, τὰ τέκνα Κυμαῖνος τὸ
 ἰδιόνθος δῆλον τὸ βελτίον καὶ λαμπρότερον μεταβλῆσαι οἱ δὲ Κυτειβ-
 ρυόντος, καῦν οὐδεπον σημαίνειν. Columnē igne claro flagrantes, nec
 absūpta, liberos significant in melius splendidiusqē proficien-
 tes: at confrætē eadem, filiorum interitum significant. Per-
 tinet

tinet huc, & qod de Adrasto Statius *Theb.l.1.* (ne proli ma-
sculæ duntaxat imago ista competere, aut Asterius solus huic
tribuisse, videatur)

*Hic sexus melioris inops ; sed prole virebat
Fæmineâ, gemino natarum pignore fultus.*

Hinc & domum fundare ac fulcire tam uxor matérqe, quam &
vir patérqe, dicitur, prole nimirum suppeditatâ, qâ familia
propagetur. Statius *sylv.l.4.* ad Maximum,

*Sed damus lento veniam, qd almâ
Prole fundasti vacuos penates.*

Et Apulejus *Miles.l.1.* Uxor ejus Plotina, decimo partus si-
pendio, viri familiam fundaverat. Unde & domus ea firma-
mentum, h.e. *leges quæ dicta.*

Afranius in *Privigno*, apud Nonium.

Uxorem querit firmamentum familie.

eoq̄e nomine scortis ac prostibulis conjux legitima opponi-
tur. subdit enim Comicus ;

Scias abesse ab eis Iustis ingenium procul.

Aliâ interim ratione Josephus de *Maccab.c.17.* fratum
septem illorum, q̄i sub Antiocho egregiè decertarunt, matrem
appellat, *st̄ylw ðñ nō sūl̄s t̄ m̄idaw ȳyudias idp̄uq̄iwlw
āxλ̄vñ, immorum liberis, tanquam columnis, suffultum tectum.*

Adjici potest his &, qod veteribus servi qoqe, qorum
fidei-sua suosq̄e Patres-familias credebant, domus, sive fami-
lia columnina, columna, & formâ diminuente, columella dice-
bantur. Cicero *adversus Verrem Action.2.l.3.* Timarchides
columen familia vestra, premit favces defensionis tuae. Apud
Terentium *Phorm. Act.2.sc.prim.* Demipho senex Getam ser-
vum suum inducitur compellans his verbis :

Oh bone custos, salve, columen verò familia ;

Cui commendavi filium hinc abiens meum.

Ad quem locum Scholia stes : sive Donatus is, sive alius qis
fuerit : *Columnen, culmen ; an columnen columnna ? unde colu-
mella apud veteres dicti servi majoris domus.* Lucil.22.

Servus neque infidus domino, neque inutilis cuiquam,

Lucilii columella hic situs est Tubero.

Hinc in millesimum annum eorum columnine civitas continebi-
tur. Horatius contra pro columnine columna.

Injuriioso ne pede proruit stantem columnam.

Ennius 10.

Regni versatum* summam verò columnam.

*Columen verò familie, sustentatio, vel decus, unde & columna dicte. Hac ille, qd modo non uno vitiola sunt. 1. Pro servi majoris domus, leg. servi majores domus. qalis Abraham Eleazarus. Genes.c.15.v.2. & c.24.v.2. erantque ferè verstores, avt seniores; prout ille. Tales in Davidis familiā ~~לְבָנָם~~ seniores, sive *majores, domus*; qd apud Regem gratia plus reliqis pollebant, eumque familiarius compellandi libertatem usurpabant. Histor.Reg.l.2. c.12.v.17. Talis & in Regum Francorum avlā, *Major domus* qd dicebatur. qd munus Pipinus Martellusqf gesse tam diu, ut Regibus tandem ipsis majores evaserint, nec alius in Pharaonis Regis Agyptii domo Josephus. Hymn. 105.v.26, ut dē Potipheris familiā nihil dicam. Genes.c.39.v.4,6. Si cui tamen lectionem vulgatam tueri est animus, Persii illud sat. 3. *De maiore domo,* poterit hoc trahere. verum nec Demiphonis apud Comicum, nec Lucilii etiam, domum existimo ejusmodi fuisse, qalem Satyricus volebat. Et tam minoris & angustioris, qm̄ majoris splendidiorisqf familiæ, columelle saltē esse qeunt.*

2. Pentametron illud,

*Lucilii columella hic situs est Tubero,
est spurium planè, pessimique consarcinatum, genuinum integrumque Martialis, sed ridendo, exhibet, lib. 11. epigr. 91.*

Lucili columella, hic situs Metrophanes.

*Metrophanes itaque nomini fuit Lucilii servo majori; non Tuber, qd scriptoris nomen est, ex qo sequentia deponuntur. Historicus is fuit, Ciceroni coœvus, uti ex illius ad Quintum fratrem Epistolā patet; quem lavdant, prout & Grammatici alii, Nonius Marcellus & Sosipater Charisius Inst. Gram. l.2. Flacci, qm̄ citat, locus habetur, Carm.lib.1. Ode 35. Enīi verò verba manca esse asterisco, qm̄ appellant, affixo ianuitur, restitui sic posse censet. Jos. Scaliger, in epistolā ad Paul. Merulum data; *Regni versatum tunc summovere columnam.* Ita quemadmodum familiarium columellæ sic regnorū qoqe, civitatum ac rerum publicarum columnæ & columnina dicuntur, reges, principes, proceres, magistratus, magnates, judices,*

ces.

ces. Sicut enim regni columnam Ennius; ita reipub. columnen dixit Cicero orat. pro Sestio. sed & Catullo epigr. 60. Thessalia columnen Peleus. Qo referunt interpres havd ignobiles, & qod Hymn. 75. v. 3. dicitur, Columnas ejus, (terra, regionis, regni, status politici, atq[ue] ecclesiastici etiam) ego aptabo. Columnas. i.e. statamina, & firmamenta. Junius. aptabo, gubernatores iustos statuendo. Piscator. Iustos gubernatores, q[ui] merito columnas appellaveris, constituturum, vel potius religionem & justitiam, primarias reipub. columnas restaturum se promittit. Sixt. Amama antibarb. biblic. l. 4. Quantum nihil est necesse, ut de columnis, q[ui]as velit Hymnodus Rex, anxiè queramus: qum nihil aliud voluisse videatur, q[ua]m qod de Gratiano, (qi pomen suum eô loci restitutum, Casavbono dicam an Shoppio debet) Symmachus, lib. 3. ep. 47. Domini nostri Gratiani (gratiam, cod. impr.) fortissimam simul ac felicissimam manu nutantia reipublica pondera fulcuntur. Nec illud denique subticendum, in Esajæ vaticiniis, Cap. 6. v. 13. Semens sanctam terra columnen, an fulturam sive columnam; Mosique Majmonidæ in Moreh Nebocim l. 3. c. 29. Mundi columnam Abrahamum dictum.

Cæterum, ut ad pensum nostrum redeamus; sicut liberi, masculi præsertim; servi qoqe majores, qibus rei familiaris cura potior commissa domus ac familia columnæ & columella, sive columnæ censemur; regni autem ac reipub. principes proceresque strenui, probi justique: ita viri pii, veritatis sacra propugnatores, præsertim in statione eâ, q[ui] in Ecclesiâ primas obtinet, constituti, qid obstat, qo minus pro columnis fulcrisque qibusdam habeantur? Neque enim aliud est id q[uod] gauua, q[ua]m, ut Svidas, sneyua fulcrum. qo vocabulo & in hoc argumento usus deprehenditur havd semel Nicephorus Callisti. Siq[ue]dem Histor. Ecclesiast. l. 7. c. 2. Ecclesiæ pastores vocat, sponætas sneyua, sive religionis fulcra. eosdemque l. 10. c. 23. mibis d[omi]n[is] sneyua, plebis Christiana fulcra quedam. qod Gildas noster de bonis sui temporis sacerdotibus; eis, q[ui]s columnis qibusdam ac fulcris saluberrimis, infirmitatem suorum sustentari, ne penitus collabatur. Ita Tertulliano de P[ro]p[ri]etate c. 16. disciplinarum columnæ immobilitis dicitur Pavlus. et Petrus, Joannes, Jacobus, columnæ Apostolam, eidem

adv. Marc. l. i. c. 20. qo modo Zenonis nomen qj ementitur, Avtori, serm 9. Susanna, columnen matronatus. Jo. Chrysostomus ad Rom. orat. x. de Pavlo : 'O ἁ εὐλογίας σύλογο, Ecclesia columnā. Et de Pavlo Petróqe junctim, oratione (si ejusdem saltem est) in eisdem ; Oι ἁ εὐλογίας σύλοι, Ecclesia columnae. qos & rursus, de oratione ad Deum habendā. orat. 2. vocat τὸν σύλον ἁ εὐλογίας, columnas Ecclesia. Theodoreetus, de provident.orat. 10. Petrum ac Joannem itidem, τῷ πόργυν ἁ εὐσέβειας, τῷ σύλον ἁ ἀληθείας, τῷ ἁ εὐλογίας ἁ οἰκοδομής επειδούσις, Pietatis turres, veritatis columnas, ecclesia strūcturam suffulientes, appellat. Basilius Cesar. in catenā Grecā nondum editā (referente Viro Cl. D. Hejnso) Εἰσὶ καὶ σύλοι ἁ Ἱεροσολῆμοι οἱ Ἀπόστολοι, τῷ τὸ εἰρηνήν, Στύλοι καὶ ἁ δεσμῶν ἁ εὐλογίας. Sunt & Hierosolymorum columnae Ἀποστολοῦ, secundum illud qod dictum est, Columna & firmamentum Ecclesie. Avgustinus pariter in Psalm. 74. Columnas Apostolos dicit. Sic Apostolus de coapostolis suis, qj & columnā una de illis erat, Qj videbantur, inquit, columnæ esse. Et qid essent columnæ illæ, nisi ab illo firmarentur ? qanqam (qod obitè adnotarim) qj columnas dicit Apostolos, idem in Apostolos credendum dixerè negat ; ut superius est indicatum. Eadem àvtoleξεi & in Commentariis illis habentur, qj Rufino tribuuntur. Ambrosius in Psal. 118. part. 5. Columna Ecclesia Apostoli, in timore sancto, qæ est basis, fundati. Et sicut Petrus, Jacobus, Joannes & Barnabas columnæ esse videbantur Ecclesiæ : sic & qicunque vicerit hoc seculum, sit columnæ [in templo] Dei allusit enim Apocalypticum illud, qod supra produximus. Facit huc & Hieronymi illud ad Tit. c. 1. At nunc cernimus plurimos hanc rem beneficium facere ; ut non q. r. ant eos, qj possunt Ecclesia plus prodesse, & in Ecclesiæ erigere columnas ; sed qos vel ipsi amant, vel qorum sunt obsequiis devinclti, &c. columnas erigere dixit, vel columnarum vicem præstare, vel qj id præstarent, extruendo firmandoqæ constituere. Dionysius Alexand. in Epist. ad Fabium Antiach. apud Evseb. l. 6. c. 41. fortissimos Christi martyres appellat στῆψες ή κυρίου σύλοις, κραταιωθύλας ὡν' αὐτοῖς, columnas Domini firmas, ab ipso corroboratas. De Andreâ (nam in Thomam habitam panegyricam titulus præfixus falso prædicat) licen-

llicentiūs pavlo Hesychius Hierosolymitanus, apud Photium Cod. 269. Οὐ τὸ χρεόν τὸ Ἀποστόλου περιτόκον; ὁ μεροτομῆς τὸ Εὐαγγέλιον σύνθετον, ὁ τε τὸν Πέτρον, (πίστη forsan, vel πέπτης) ὁ τὸν Θεοντόκιον θεμέλιον, ὁ τὸν ἀρχῆς ἀπαρχῆς, ὁ τὸν κληθῆαι καλῶν, ὁ τὸν περιποχθῶν απεπτάγων. Chori Apostolici primogenitus, primarius fixa Ecclesia columnā, Petro prior petra, fundamenti fundamentum, sive fundamentum fundamento antiquus, principis, sive principatus primitiæ, q̄i antecquam vocaretur vocavit, priusq̄am adduceretur adduxit. Vide Joan.c. I.v. 40, 41. q̄o respexit h̄ic Hesychius. Observare licet obitèr, q̄omodo Doctores prisci nunc hunc Apostolum, nunc illum, prout occasio se dabant, Petro non æquant tantum, sed anteferunt etiam. Sic Andream hic Hesychius; sic Jacobum fratrem Domini idem, apud Photium eundem Cod. 275. verbis hisce; Πᾶς ἰγκαμδῶν τὸ Χειρόν μοδλον καὶ ἀδελφόν, τὸ τέταρτον Ἰερουσαλήμ ὀρχιστρατηγόν, τὸ τέταρτον ἡγεμόνα, τὸ Ἀποστόλων τὸ ἔξαρχον, τὸ εὖ καραλαῖς κορυφὴν, τὸ εὖ λύχνον ἑρμηνεύσατο, τὸ εὖ ἀστρον ἑρμηνεύσατο; Πέτρον θημηροῖς αἷλλοις Ἰδκωβῷ νομιστεῖ. Qibus ego encomiis predicem, Christifatulum & fratrem, nova Hierosolyme summum Imperatorem, sacerdotum principem, Apostolorum praesidem, inter capita verticem, inter lucernas splendore, inter stellas fulgore, ceteras superantes? Concionem habet Petrus: sed Jacobus legem statuit. Sed his missis; Viennenses & Lugdunenses sub Marco Imp. in Epistola ad fratres Afraticos, apud Eusebium, hist. Eccles.l.5.c.2. Attalum Pergamenum vocant, Apostoli locum hunc alludentes, σύλον καὶ ιδεογραφία τὸν ταῦτα, eorum, q̄i ibi agebant, fideliūm columbam & firmamentum. Et Theodoreum Cyrensem Joannes Evchaites, ἀράστων ὀρθοδοξίας σύλον. h. e. inconcussum dogmatis veri, sive fidis recte, columnam. Qem locum forsan in animo habuit Svidas, cum Ἀκραδανῶν interpretatus est ἀπολέντον, dubiūtor. uti codices vulgati exhibent; sed vitiosē, dubio procul. ubimalim ego ex Josepho superius exhibito, Theodoreto post exhibendo, ἀλλόντων, qam avt cum H. Stephano ἀκίντον, avt cum Ἀem. Porta ἀλόντην, legere. Qin & Basilius Cæsar. de Musonio Neocæsariense Episcopo, epist. 63. ipsissimis usus Apostoli verbis: Οὐχεὶς ἀνὴρ οἰσαριστανὴν τὴν καὶ τὴν οἰστον

πᾶσιν διαδοῦ τοῖς ἀνθρώποις εὐφεγγεῖκαν ἀγάδοις, ἐρευνα ταχέσσος, ἐκκλησίῶν κλεψύτ, σύλος καὶ ἑρεύνα καὶ ἀληθείας. Obisit vir omnium sui temporis in omnibus simul humanis bonis præstans-
tissimus, patria columnen, ecclesia decus, columnæ & firma-
mentum veritatis.

Accedit denique interpretationi huic statuminandæ, ne no-
va & nunc primum nata videatur, (qod nec esse indicat
satis, Erasmi, licet rejicientis, *annotatione*) Gregorii Nysseni
avtoritas. cuius verba qia dilerta sunt in mentem hanc, ex
libro de vita Mosis transcribere non pigebit. Et si ne τὸ
κήρυγμα οὐκωνίας θεωρεῖσθαι τὸν πατέρα τὸν μυ-
στικόν, τὸν κύριον & εκκλησίας κατονομάζει λόγον, Ἀποστόλος
τε καὶ πιστοπόλεως καὶ περιφίλας, τὰ ὄντατα ταῦτα ὄνοματα (v. 17)
εἰς τὸ μόνον Πάτέρα, καὶ Ἰακώβον, καὶ Ἰακώβον, τύλος τὴν εκκλησίαν
είσει, ὡδὲ μόνον ὁ Βαπτιστὴς Ἰακώβος, ὁ λύχνος τῷ φανέλῳ.
ἄλλα πάντα τοι εἰ δι' ἀντοῖν τὴν εκκλησίαν ἴρειδοντες, καὶ οἱ πλαταὶ τὸ
Μήλον ἔργαν φεστῆρας μενούμενοι, καὶ τύλοις καὶ λύχνοις λέγοντες. ὑπεῖς
ἐστι τὸ φῶς τὸ κόσμου, φωτὶ τοῦτο τὸν Ἀποστόλον ἐκάει. καὶ πάλιν
ἔτερος δὲ τοῦτο Ἀποστόλος τύλος (τὸ πατέρα), λύχνος, ἑρεύνας
χίνεδος καὶ ἀμετακίνητος. καὶ τημέδον τύλον τύλον ἐπεκτείνετο,
ποιῶν αὐτὸν (ρεθός φοι τῇ ιδιᾳ φωνῇ) τύλον καὶ ἑρεύνας &
εκκλησίας ἀληθείας. Qod si quis tabernaculum inferius consi-
raverit, opimè is mysterii divini administratos; quos & Ec-
clesias columnas Scriptura nuncupat; Apostolos nempe &
Doctores, & Prophetas nominibus istis insigniverit. neque enim
Petrus^a duntaxat & Ioannes & Iacobus sunt ecclesia ce-
lumnae; neque^b Ioannes Baptista solus erat Incarna accensa;
Sed omnes in universum, qd ecclesiam operâ suâ suffulcavit,
bonisque suis operibus aliis prelucent, & columnæ dicuntur,
& lucerne. vos estis lux mundi, inquit Apostolis Dominus.
aliisque rursus divinus ille Apostolus columnas esse iubet,
verbis illis, firmi estote, atque immobiles. Timotheum verò
columnam pulcherrimam effabricatus est, cum ipsum faceret
(prout vocē propriâ testatur) columnam & fulcimentum ec-
clesia veritatis. Hec ille. Qorum in novissimis qod legitur
& εκκλησίας ἀληθείας, vox altera περέκλινη videtur: sicut con-
tra in Ambrosianis supra εἰλέπινον aliqd. et è margine for-
san illud εκκλησίας, à sciole aliquo Apostoli verba minùs at-
tendente

^a Gal.c.2. v.9.

^b Joan.c.5. v.35.

^c Mac.c.5. v.15.

^d 1 Cor.c.15.
v.58.

tendente primitus adscriptum, per describentium diligentiam nimiris officiosam post in contextum irrepererat. qod facile suspicor, nec renitar tamen, si quis deesse quidpiam, & vel τ ἐκκλησίας καὶ ἀληθείας, vel τ εἰς ἐκκλησίας ἀληθείας, legendum potius censuerit. Qin & illud, aliis pensandum relingo, an non duplex olim lectio extiterit contextus Apostolici, ut in exemplaribus qibusdam pro ἀληθείας legetur ἐκκλησίας. qo modo Basiliū citare suprà indicatum est; & citavit, qd Nyssenum ferè transcripsit, Procopius. qā ratione factum sit, ut apud Nyssenum quāpiam utrumque conscripserit. Potest autem veritatis columnā dici Timotheus; qo modo Philosophia columnā Platonem dixit Arnobius *adv. gent.* l. 2. Potest & ecclesie columnā dici, qo modo porticus Chrysippus. non ita tamen, uti de Chrysippo nonnulli, referente Laertio, l. 7.

Ei μὴ γέ λο Χρύσιππος, οὐ δὲ λο στα.

Hanc, nisi foret Chrysippus, esset pornicus.

Ista interim qocunq; modo se habuerint; de Timotheo prolata hæc, diserte pronuntiat Nyssenus: quem $\chi \tau \alpha \mu \delta \alpha$ sequitur Procopius in *Exodus*, ubi de tabernaculi facii columnis agitur, & cum eodem pariter de Timotheo interpretatur.

Hi verò omnes, cum antegressa clavulam istam respicere, & cum eis committendam existiment: sunt tamen qd in adversum contendant, & ad illud qod sequitur, pietatis nempe tantopere prædicatum mysterium, referenda potius arbitrentur.

Ita vir eruditissimus Joan. Cameron Scoto-Britannus, (qd à D. Andréa Melvino comprovinciali suo id havisse perhibetur) de Ecclesiā tractat. 5. *Mysterium*, inquit, pietatis summam, nempe, evangelii, columnam ac firmamentum veritatis vocat. Itaque verba sic concinnanda censet: Στῦλος καὶ ἰδεάτων τὸν ἀληθεῖαν, καὶ ὁμολογητῶν πάντα τὰ τὸν ἀληθεῖαν μυστήριον. *Columna* & *firmamentum* veritatis, & sine controversiā magnum, est pietatis *mysterium*. Eodemque inclinat Vir doctissimus Abr. Scultetus *observ.* in ep. T. ad Tim. c. 1°. Rationes, qas pro sententia sua firmamento adducit vir clarissimus, hæ sunt. 1. *Alioq; binicam* & *suspensam* videri posse.

posse dictiōnēm Apostolicā. qum sequentia cum precedentibus
vix ap̄ē cobereant. 2. Non solere Apostolum, ab & con-
junctione argumenti novi tractationem inchoare. 3. Solenne
esse apud Iudeos, ubi quis profiteretur se precipua religionis do-
gmatā traditurū, ut viam premuniat, premonendo, columnam
esse & fundāmentū veritatis vel sapientie, qod traditurū
est. Ita Mōsē Mājmonidēs opus nobilissimum de Iudeorū
dogmatib⁹ orsum; Fundāmentū fundāmenti, & columnā
sapientie hac est, ut sciamus qid sit ens primum, &c. 4. Dn-
rum admodum esse, ut Ecclesia potius dicatur firmamentum,
& columnā veritatis, qām veritas columnā & firmamentum
Ecclesie. qum & Ecclesia qd stat in uolta, atq̄ immota, id
veritati acceptum ferat. Hac ille. Et certe Jo. Chrysoſt ad
hunc locum, orat. in Epist. hanc. 11. Ηλίσθεια δὲ τὸ εὐχαρι-
στίας καὶ σύνθετη καὶ ἑράκουμα. Veritas est Ecclesia & columnā
& columnen. Irenaeus itidem advers. heres. l. 3. c. 1. Evangelium,
inquit, qod (Apostoli) tunc preconiauerunt, postea in
Scripturis nobis tradiderunt, fundāmentū & columnā
fidei nostra futurum. Et rursus, c. 11. Columnā & firma-
mentum Ecclesie est evangelium. q̄i & ideo quatuor vult esse
evangelia, q̄e quatuor orbis terrarum plagiis respondeant,
per qas Ecclesia est diffusa & disseminata. Basilius verò Se-
leviensis, orat. in Matth. c. 16. v. 18. Ταῦτα δὲ ὀμολογίας πα-
τέρων ταῦτα τοῦ Χριστοῦ, τὰ δέ τρια ὀμολογίας της μεταποίησις των ἁγίων
γένουται γένεσις δὲ ὀμολογίας της μεταποίησις θεοφύσιος. οὕτω δὲ
ἀλλοδοτεῖται ἡ εὐσεβείας ἡ πέτρα. οὕτω δὲ σωτηρίας ἡ χρυπής. Τοῦτο δὲ πίστε-
ως τὸ τεῖχος. οὗτοῦ δὲ τὸ ἀλλοδοτεῖται θεμέλιο. θεμέλιον γωνίας
ἰδεῖς δύνατος τείχους της θεοφύσιος, τοῦ θεοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ. Hanc
confessionem Christus ubi petram vocaverat, eum q̄ primus
illam professus est, Petrum nuncupat; professionis indicium
indēns nomen. hac est enim reverā pietatis petra: hac salutis
basis: hic fidi murus: hoc veritatis fundāmentū, fundā-
mentum enim aliud nemo potest ponere, prater illud qd jam
iactum est, Iesum Christum. ex ad Corinth. ep. 1. c. 3. v. 11.

Proinde & ex eis, q̄i ad Ecclesiam hæc referunt, hoc ta-
men sensu accipiunt, ut veritate tanquam columnā, sive desti-
nā Ecclesia suffulciri & sustinēri dicatur. Ita Victorin. Stri-
gelius; Potest, inquit, passim dictum intelligi; Ecclesia fulci-

trur & sustentatur, non opinionum commentis, q.e. dies delet, sed veritate, quam tempus confirmat. Et acutè admodum Lancelotus noster, Præsul, tunc Eliensis, post Vintoniensis, ad Bellarmini *Apolog. Respons. c. 14.* *Columna ea veritatis sic est; non cui veritas innixa, sed q.e. ipsa veritati, neque enim columna hæc in aere pendet: basin habet & crepidinem. ubi nisi in verbo Dei?* Eodem concedere videtur & Theodoreetus. *Oīoxον γδ, inquit, θεοῦ καὶ ἐκκλησίας τὸ πετρευκόν τον Κύλιον απεγνώρισε.* τύττες ἔρπ εὐλογοῦ ἡ ἐδεσμάτων τὸ ἀληθεῖας δὲ γδ τὸ πετρετος ἑρμηνείους, καὶ ἀκληρίους θαμένους, καὶ διὰ τὸ πραγμάτων κηρύσσοντες τὸ πλούτων διάθεται. *Domum, inquit, Dei & Ecclesiam, appellat cæcum eorum q.i. crediderunt. eos dixit columnam & firmamentum veritatis. supra petram enim fundati, stabiles & immobiles permanente: & rebus ipssis predican* *tant dogmatum veritatem.*

Qin & commodū observavit Gvil. Whitakerus noster de Eccles. controv. 2. qest 4.c.2. *σύνορον καὶ ιδεόμενα, columnam* qidem & firmamentum, non & *διμέλιον, h.e. fundamentum,* veritatis diei Ecclesiam. Praclare Arnobius *adv. gene. l. 3.* Nege enim stare sine assertoribus non potest religio Christiana: aut eo esse comprobabitur vera, si astipulatores habuerit plurimos, & autoritatem ab hominibus sumperit. suis illa contenta est viribus, & veritatis propriae fundaminibus nititur: nec spoliatur vi suā, etiamsi nullum habeat vindicem: imo si lingua omnium contra faciant, contrāq[ue] nitanuntur, & ad fidem illius abrogandam consensionis unita animositate conffirent. Accedit & qod Apostolus Ephesios hos, prout & fideles qosqe, ait ἵπποιο δομοθήλαις δὲ τῷ διμελίῳ ὄποσθλῶν καὶ περιφορᾷ, *Superstrūctos esse super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Ephes. c. 2.v.20. h.e. *Super vetus & novum Testamentum. qod enim prædixerant Prophetæ, prædicaverunt Apostoli:* inquit Avtor Ambrosii nomen præferens. Nimis siqdem argutum est, qod Primasius, (si is est) in commentariis huic tributis; *Prophetarum novi, non veteris, Testamenti: aliogi Prophetas priores nominasse debuerat.* cum in recensionibus familiariter sit, ut dignitatis magis quam temporis ratio habeatur. Avtor idem iste: *Fundamentum Apostolorum & Prophetarum Christus est, q.i. etiam lapis dicitur*

Fff

angu-

angularis, (Psal. 118. v. 22. Matth. c. 21. v. 42.) dnos parietes conjungens & continens. Et fundamentum avtem & summus, quia in ipso fundatur & consummatur Ecclesia. Ita Theod. Beza: Super Iesum Christum, qui est Apostolica & Prophetica structura fundamentum: sic enim Apostolus ipse se explicat. Cor. ep. 1.c. 3. v. 11. ex Esaias c. 28. v. 16. ut Apostoli & Prophetae huius templi, i.e. Ecclesia Dei, Architecti, non autem fundamentum, dicantur. Et Fr. Junius ad Bellarm. controver. 3. l. 3. c. 23. §. 54. Fundamentum Apostolorum & Prophetarum est, quod Apostoli & Prophetae posuerunt.

Ceterum obstat videtur interpretationi huic, quo fundamenti vocabulo *Christus* hoc loco intelligitur, quod fundamenti istius λίθος ἀρχογονιαῖς idem iste nuncupatur: tamquam in fundamento hoc ipso lapis ipse sit, vel *summus*, ut Vulgatus Interpres reddidit, eumque secuti veteres plerique, vel *imms*, ut Beza & Piscator, verterunt, quod utrumque tamen Hieronymus Zanchius probè satis conciliat, cum *lapi*dem angulari ejusmodi designari existimat; qui ab imo usque ad *ad*ficii fundo, ad summum eiusdem culmen pertingat. quo spece are videtur, quod Jo. Chrysostomus; (quem & Theophylactus transcripsit) Λιθὸς ὁ τὸ πᾶν Κυρίου ἐστις. ὁ δὲ λίθος ἡ ἀρχογονιαῖς καὶ τοῦ τοῖχου Κυρίου καὶ τοῦ θεωρίου. Et Chrysostomi vestigia premens Scholiares Gracius: Λύτρος ὁ καὶ θεώλεος καὶ τὸ οἰκοδόμημα, ἀναθέτε καὶ γένεσιν, Κυρίου καὶ οὐρανίου. Ipse est, qui & *ad*ficium, & *fundamentum*, quod *lapis* solet *angularis*, tam *superius*, quam & *inferius* continet & constringit. Qamvis enim sapienti numero deprehendatur, ut res una eadēmque appellations tralatitias varias ex rationibus variis obtineat: sicut & una eadēmque imagine seu similitudine res varis & à se invicem plurimum discrepantes denotentur, quod fusè docent Augustinus de Doctr. Christ. l. 3. c. 25. in Psalm. 35. et 66. et 90. et 103. et 108. in Joan. tract. 13. serm. in Parabol. seminavit. in Esav & Jacob. de divers. 20. &c. Gregorius Nyssen. adv. Evanom. l. 10. et Iordanus Petrus. l. 2. epist. 175. unde & *Christus* idem, nunc *fundamentum*, Cor. ep. 1.c. 3. v. 11. nunc *templum*, Joan. c. 2. v. 19. nunc *ostium*, Ioan. c. 10. v. 7. 9. nunc *lapis angularis*; Psalm. 118. v. 22. nunc *Architectus* etiam, Matth. c. 16. v. 18. dicitur.

dicitur. Et *les*, nunc *Christus*, Apoc.c.5.v.5. nunc & *Dia-*
bolum, Petr.ep.1.c.5. v.8. nuncupatur. tamen qod Isidorus
 idem l.3. ep.107. Ἐγένετο δὲ τὸ πρώτον μάτιο
 ἀνθρώπων λόγος. Parabola, sive similitudo omnis ex praesenti
 instituto est explicanda. nec, ubi hoc genus plura ita simul
 ponuntur, ut à se invicem liquidò distingvantur, de eodem
 planè videtur posse commode satis intelligi. Proinde, licet
 id Piscator rejiciat, de doctrinâ, tam Apostolicâ, quam &
 Propheticâ, sive veritate divinâ ab utrisque his traditâ, cuius
 princeps caput est de Christo ipso, sive Christus ipse Co-
 rinth.ep.1.c.2.v.2.&c.1.v.23 quamvis alia etiam quamplurima
 continet dogmata, quibus fides nostra innititur; cum supe-
 rioris lavdatis exponere malim. Idqe eo magis, qia disertè A-
 postolus, non qo modo Esajas c.28.v.16, *lapidem ipsum angularem* fundamentum appellat: sed *an* illius sive *ipsius*, cu-
 jus proximè meminerat, *fundamenti scil. lapidem angularēm* Christum esse subjiciat. potiorqe ideo videtur mihi Ilac.
 Illyrici versio illa, *cujus lapis angularis est Christus*; qm
 ea, quam huic Piscator prefert; *Qnm lapis angularis sit Christus*. Interim, qod & Theodoretus ad locum, de qo
 agitur, insinuat, mutuas sibi operas locant Ecclesia & Veri-
 tas; dum & fideles ipsos, quibus Ecclesia hæc constat, susti-
 net veritas; & veritatem ipsi, cum promulgant & prædicant,
 tum & adversus adversarios ejusdem eam tuentur, & ad san-
 ginem usq[ue] propugnant.

Columnam verò qod dixit Apostolus, columnam populi
 Israelitici in eremo palantis ducem alludi putat Jo. Chrysostomus. Σηλαὶ, inquit, ἡχὸς εὐαῖρος ὁ Ἰσραὴλς. columnna, non
 qalis Indiaica illa, qe populo nempe illi ducatum præbebat. Ex-
 od.c.13.v.21. Πτολεμαῖος τὸ Κωνίχον η̄ εἰσιν καὶ τὸ κέρυγμα, istic
 enim fides & predicatione, sive preconium, continetur. h.e. in
 Ecclesiā vivâ voce veritas sive via ad vitam promulgatur; qod
 columnna illa non præstabat. Qanquam de Templo, non de
 Columnâ, Chrysostomum cepisse videtur Oecumenius, sive
 quis alias Scholiorum illorum avtor. Et Theophylactus etiam:
 apud quem pro rādī, rādī perperam habebatur: qod ex Scho-
 liaſte illo discitur. ἡχὸς Ἰσραὴλς, inquit ille, rādī, ἀνὰ σιλ-
 ἔριδεγμα, τοῦτο ἵστι, ἐκπαιδεύεις & ἀκολούθεις ὁ γόνος rādī, γνῶση,

τὸν ἀληθέας λόγον ἴδεισμων. Non quale templum Iudaicum, illud enim typorum veritatis; hac autem est columnā & fulcimentū, h.e. firmamentū veritatis ipsius. Qod si φέρεται σύλον, sive nubis columnā, cum Chrysostomo, & Procopio, qd hunc sequitur, sed de Christo ipso interpretatur, uti supra monitum, respexisse voluerimus Apostolum, ita posse distinguvi censem D. Heinsius, ut legatur, ὡς δὲ τὴν εὐαγγελίαν, θεός ζῶντος σύλον τὸν ἴδεισμον τὸν ἀληθέα, qd est Ecclesia, Dei viventis columnā, ac firma sedes veritatis: Ut qd in nube olim presentem se exhibuit, Idem nunc σύλον habere feratur, in quo habitet, non nubem, non arcam, non templum Iudaicum, sed Ecclesiam. qd & ideo veritatis sedes firma sit dicta; qia ubi Deus, ibi veritas; ubi veritus Deus, ibi veritatis ἴδεισμον in Deo & verbo Dei. addic Vir. Cl. ita sublatum iri repetitionem illam, εἰς οἶκον θεοῦ, ὡς δὲ τὴν εὐαγγελίαν θεός ζῶντος. Sed, ut nihil dicam de repetitionibus istiusmodi, Apostolo nostro non insvetis, ut ad Tim. ep 2.c.1.v.18. & alibi, distinctionem hanc ipse aliis censem dam relinquo.

Ceterum Vir. Cl. Fr. Junius (qem & Alstedius, sed pro more suo nomine tacito, transcriptis, de Eccles. l.1 c.15.) ad columnas, sive pilas allusum existimat, qibus leges olim & decreta affigebantur. Sic enim is adv. Bellarm. ad Tom. 1. controv. 3. l.3. c. 4. §.6. Ecclesia Dei columnā dicitur, & ἴδεισμον. i.e. abacus, stylobatesq; columnā, non ratione architectonicā, ut columnā sustentaculum & fulcimentum est domus; nam si fulcimentum est, qomodo est domus fulmento nitens? sed ratione (politica sive) forensi; prout in Curiis & ante pretoria, columnā extant, & cippi, ad qos appenduntur auctoritate publicā leges atq; programmata. Est igitur hac columnā cum suā basi, custos veritatis, non firmamentum domus. Ita duobus elogis ecclesiam exornat Apostolus; qorum alterum primarium est, respectu Dei, domus est Dei viventis; alterum secundarium respectu nostri; columnā est, & quidem firmissima ac fundatissima, veritatis, qam nobis proposuit in ipsā Deus. Sic enim ex Curiā atq; Pretorio ad valvas aut columnas, ut Romæ olim pro rostris, decreta exhibentur & proscriptum foris; proscriptaque custodiri in eis solent. Hac ille. De columnis qibus leges, vel affigi, vel incidi solebant, habeas

habeas è multis ista. Dionysius Halicarnass. *Antiq. Rom.* l.10. de Decemviris: Ἐπικράτειον ή τὸ δέκανον τῶν νόμων, σύνταξις χαλκῆς ἐγχαρτέων αὐτοῦ, ἵψης ἔστιν εἰς ἀρχὴν τὸ δημοσίευσαν τὸν εὐλεξαῖδον τόπον. *Leges plebiscito confirmatae*, & columnis areis incisae, in fori loco maximè conspicuo, deinceps proposuerunt. Aliter pavlo qām Caius Imperator, qd de velli-galibus indictis legem proposuit, minutissimis literis, & an-gustissimo loco, ut nō cui describere liceret. Sveton. l.4 c.41. Attestit hoc apud Plavtum ille *Trinum*. 4.3.

*Eē leges etiā misera etiam ad parietem sunt fixae
clavis ferreis,*

Ubi malos mores affigi nimio fuerat agius.

Dio Cass. hist. Rom. 41. Ὄτι πᾶλιν οὐ μόνος ἐξέλιπε, καὶ καθηκόντες τὰς τὰς τὰς νόμους ἔχους ἐλυμάνεσθο. Sol totus defecit, & columnæ in quibus leges extabant, de caelo racte sunt. Ex Varro Nacrobius *Saturnal.* l.1.c.15. antiquissimam legem fuisse incisam in columnâ areâ, à L. Pinario & Furio Coss. cui mentione intercalaris adscribitur. Nec leges tantum, sed & foedera, & pacta conventa publica, columnis incisa legimus. Cicero pro Balbo: Cum Latinis omnibus fædus ictum, Sp. Cassio, Posthumio Geminio Coss. qis ignorat? qod qidem nuper in columnâ æneâ meminimus post Rostra incisum, & perscrip-
tum fuisse. Qod Livius l.2. Fædus cum Latinis à Sp. Cassio ictum, columnâ inscriptum, monumeno est. Et alia itidem ne-gotia monumentaque, qd nosse posse ex usu erat. De Augu-sto Dio. l.53. Περιστάτης τὸν Πόρου ὁδὸν αἰρεθεῖς, τὸ χρυσὸν μιλιον κακλημένον ἔστον. Curator viarum, qd circa Romanam sunt, constitutus, Milliarium (ita Plinius vocat, l.3.c.5. qd & in capite Romani fori statutum refert; & Tacitus *Annal.* l.17.) avrum, qod dicuntur, statuit. Id Plutarchus in Galba docet fuisse κίονα χρυσὸν τὸν οὐ αἱ τελευταὶ τὸν Ἰταλικὸν πᾶσαι πελοῦσσον i.e. columnam avream, ad quam via omnes ex Italia partibus singulis definiebant. Idemque morti proximus, res à se gestas columnis five pilis duabus æneis inscribi, Testa-mento mandavit. Dio. l.56. Τὰ ἔργα αἱ ἐπειζητήσαντα, αἱ δὲ τὰς χαλκῆς στήλας τῷ ιερῷ αὐτῷ ἀναγραφεῖσαι πάλιδοι. Rerum à se gestarum omnium syllabum reliquit; qas & in columnas, five pilas, æneas incidi, & ante Sacrarium suum statui jussérat.

In lapide Ancyrano, cuius supersunt adhuc fragmenta, sic legitur : *Rerum gestarum D. Augusti; & impensarum, qas in Rempub. Populumque Romanum fecit, incisarum abevis pilis, qe sunt Roma posite, exemplar.* Qanquam Svetonius l.2. c.101. indicem rerum a se gestarum, quem vellet incidi in eius tabulis, qe ante Mausoleum statuerentur. Nec aliter equidem capio, qod de Cicerone Dio Cass. l.39. Ανδρεί τι ἐτο Καπνώποι, καὶ τὰς σύνας διὰ τὴν ιαυθή φυγὴν Κλαδίου στήσαντες εργάζεται. In Capitolum ascendit, pilāqē de exilio suo a Clodio fixas dejecit, an, sustulit. Pari ergō modo in Ecclesiā Dei, tanquam in Columnā, ære qovis perenniore (Matth.c.16. v.18.) & in loco conspicuo, urbis ad instar super montem sita, collocatā, (Elajæ c.2.v.2. Mic.c.4.v.1. Matth.c.5.v.14.) prostant Legis divinæ Tabulæ ; via ad vitam & salutem æternam unica delineata & descripta ; pacta denique inter Deum genūsqe humanum conventa, qæ nosse nihil omnium interest magis.

Verū ut dissertationi de Apostoli verbis illis isti terminum figam ; in tam variā & diversā loci hujus interpretatione, siqis sententiam meam requisierit, eis lubens faverim, qī cum antegressis ea committunt. Siqidem qas in adversum rationes vir doctissimus adducit, minus validæ videntur. 1. Nec *ἀριστερός* est dictio, in qā, copulā intercedente, membra sibi invicem anneuntur : nec hiulca aut suspensa, in qā sensus commode continuatur. Etenim dato (qod negari non potest) *ἀριστερά*, sive veritatem, de qā Apostolus, esse *magnum illud Mysterium* ; consecutionis ratio commoda satis est futura, etiamq; præcedentibus annexantur ista. 2. Nec ad novum transit argumentumen Apostolus, cum *veritatem*, qam dixerat, ab altitudine summā dignitatēqe, qe in confessio sit, commendat : nec est insolens etiam in sacrâ pagina, ut à copulativâ, non argumentum tantum novum, sed scriptum qoqe integrum qandoqe inchoetur. sic enim & liber Esdræ, & Liber Jonæ ordiuntur. sed nec Apostolo ipst insuetum est prorsus, ab eādem ordiri ; et q; pro 3, sive pro avtem, usurpare. (videantur ad Corinth. ep. 1.c.2.v.1. & c.3. v.1. & c.5.v.13. Ephes. c.2.v.1. Thessal. ep. 1.c.1.v.12. Timoth. ep 1.c.5.v.7.) qod istic tamen non est necesse. 3. Nec for-

mula

mula illa Rabbinica locum hic habet. alia enim est *sapientia*, cuius Moses ille fundamentum & columnam dicit esse, *nosse quid sit ens primum*, ab hoc ipso, cui *fundamenti ac columnae nomen tribuitur*. cum apud Apostolum nihil aliud sit *veritas*, qm̄ *Mysterium pietatis ipsum*; qd̄ proinde sui *columna*, & *fulcimentum* minus apte diceretur. 4. Non est necesse, si cum præcedentibus conjugantur ista, ut *Ecclesia & dominus eadem & columna*; sed nec ut *columna ac firmamentum veritatis*, dicatur, qd̄ ex aliis interpretationibus patet superius adductis.

Ita cum prægressis committi nihil prohibet. Ex illis avtem, qd̄ cum antecedentibus compingunt, cum eis meum malim calculum dare, qd̄ *columnam fulcricem*, qm̄ qd̄ *pilam promulgatricem*, alludi statuunt: qum ista sūla plerumque potius qm̄ *σύλη* dicatur; (unde *συλίτες*, *συλεύειν*, *συλοκοπή*, *συλεγερζίν*, &c. et Gregorius Naz. in *epitaphio Basilii*, sanctos Christi Martyres & Confessores hāc ratione nuncupat, *μυητός σύλας, πον σύλης, & Σιγάρητη μηρύγματα*) tum & tā *ἴστηγίνηα* subiunctum illō trahere videatur. ex his avtem, in eorum pedibus iverim sententiam, qd̄ cum Nysseno & Gazzo de *Timoteo* dictum intelligunt, qia tam *columna* istic à *domo*, qm̄ ad Ephesios à *fundamento lapis angularis*, distin-gvi videatur.

F I N I S.

Admissa, partim describentium, partim componentium incuria, qæ majoris esse possunt momenti, nonnulla, restitui poterunt legendō, pingendōve,

Pag. 15. lin. 10. *Ales pro arbore.* p. 40. l. 15. -priani ad Jubajanum.
p. 108. l. 3. -*sia* Ἀτον. (qia fabulæ nomen est.) p. 110. l. 38. -pegisſet.
p. 114. l. 5. Τὴν ἐπων. (τ majuscūlā.) p. 150. l. 25. Job. 36. p. 160. l. 8. qæ
nido. p. 213. l. 4. *abſtissā tunicā.*

Minoris momenti reliqa, (qæ nec multa esse speramus) in numerorum,
pavſarum, spirituum, accentuum notulis pleraque, Lector candidus vel con-
donabit, vel emendabit ipſe.

Digitized by Google

Syllabus Locorum Sacrae Scripturæ qæ in Cinni Parte primâ hac citantur, explicantur, illustrantur.

Genes.

Cap. 1. verf. 1. pag. 124.
lin. 7-p. 141. lin. 16.
p. 151. l. 10-p. 159. l. 30.
v. 2, 7, 10, 11. p. 166. l. 20.
v. 2. p. 156. l. 19-38. p. 159.
l. 10-p. 165. l. 12.
v. 3. p. 348. l. 1.
v. 4. p. 165. l. 13-p. 166. l. 34.
v. 5. p. 166. l. 36. p. 288. l. 33.
v. 6, 7. p. 159. l. 8-p. 169. l. 23.
v. 6. p. 166. l. 11.
v. 7. p. 166. l. 16. p. 169.
l. 23.
v. 8. p. 166. l. 36. p. 168. l. 9.
v. 9, 10. p. 186. l. 6.
v. 9. p. 168. l. 32, 33.-p. 170.
l. 8.
v. 10. p. 168. l. 28.
v. 11, 12. p. 177. l. 33, 35.
v. 11. p. 178. l. 8.
v. 12. p. 168. l. 30. p. 178.
l. 7.
v. 13. p. 166. l. 36.
v. 14, 15. p. 159. l. 9.
v. 15. p. 138. l. 37.
v. 19. p. 166. l. 36.
v. 20. p. 159. l. 7.
v. 22. p. 173. l. 7.
v. 23. p. 166. l. 36.
v. 24. p. 170. l. 22.
v. 27. p. 177. l. 23.
v. 28. p. 173. l. 7. p. 288.
l. 35.
v. 31. p. 166. l. 36.
Cap. 2. v. 1, 2, 3. p. 171. l. 26.
v. 1. p. 158. l. 7.

v. 4. p. 135. l. 9-p. 152. l. 17.
p. 153. l. 4. p. 169. l. 15.
p. 177. l. 8.
v. 5, 6. p. 171. l. 33-p. 180.
l. 3.
v. 6. p. 49. l. 32-p. 159. l. 2.
p. 177. l. 4. p. 180. l. 5.-
p. 181. l. 37-p. 189. l. 23.
v. 7. p. 207. l. 23. p. 289.
l. 10, 12.
v. 8, 9. p. 170. l. 12.
v. 10. p. 177. l. 6.
v. 14. p. 358. l. 4.
v. 17. p. 170. l. 15.
v. 19, 20. p. 178. l. 10.
v. 19. p. 170. l. 37.
Cap. 3. ver. 1. p. 178. l. 12.
p. 193. l. 17.
v. 5. p. 175. l. 15.
v. 6. p. 194. l. 7-18.
v. 7. p. 200. l. 9-p. 202. l. 15.
v. 14. p. 70. l. 34.
v. 16. p. 206. l. 32. p. 214.
l. 1.
. v. 19, 23. p. 189. l. 11.
v. 19. p. 214. l. 13, 28.
v. 21, 22. p. 202. l. 16, 20.
v. 23. p. 137. l. 24.
Cap. 4. v. 4, 5. p. 302. l. 7.
v. 6. p. 298. l. 32.
v. 7. p. 298. l. 27. p. 304.
l. 18.
v. 13. p. 199. l. 3.
Cap. 6. v. 1. p. 67. l. 36-p. 308.
l. 13.
v. 18. p. 90. l. 37.
Cap. 8. v. 9. p. 243. l. 1.
v. 11. p. 200. l. 38.

v. 21. p. 220. l. 5.
Cap. 9. v. 13. p. 166. l. 19.
Cap. 10. v. 12. p. 166. l. 19.
Cap. 11. v. 2. p. 321. l. 3.
v. 4. p. 139. l. 11.
Cap. 12. v. 1, 2. p. 169. l. 14.
v. 16. p. 258. l. 16.
Cap. 13. v. 7, 8. p. 166. l. 19.
v. 11. p. 360. l. 33, 35.
Cap. 15. v. 2. p. 394. l. 7.
v. 5. p. 70. l. 12.
v. 6. p. 28. l. 25.
Cap. 16. v. 2. p. 315. l. 15.
v. 4. p. 209. l. 7.
v. 5. p. 166. l. 19, 20.
v. 11. p. 210. l. 13.
v. 14. p. 166. l. 20.
Cap. 18. v. 5. p. 343. l. 16.
Cap. 19. v. 4. p. 174. l. 4.
v. 28. p. 180. l. 20.
Cap. 20. v. 3. p. 306. l. 33.
Cap. 22. v. 17. p. 356. l. 15.
Cap. 23. v. 6. p. 32. l. 33.
Cap. 24. v. 2. p. 394. l. 7.
Cap. 25. v. 3, 4. p. 83. l. 32.
Cap. 27. v. 3, 4. p. 89. l. 16.
Cap. 28. v. 20-22-p. 139. l. 12.
Cap. 30. v. 3. p. 313. l. 8.
Cap. 31. v. 16. p. 166. l. 20.
v. 25. p. 243. l. 3.
Cap. 33. v. 9. p. 270. l. 27.
Cap. 35. v. 7. p. 306. l. 33.
Cap. 37. v. 18. p. 174. l. 2.
Cap. 38. v. 9. p. 139. l. 24.
Cap. 39. v. 4. p. 90. l. 37.
v. 4, 6. p. 394. l. 17.
Cap. 40. v. 13, 19. p. 251. l. 16.
Cap. 46. v. 23. p. 336. l. 29.

Ggg

Cap.

Cop. 48. v. 18. p. 24. l. 38.
Cop. 49. v. 8. p. 71. l. 18.
 v. 9. p. 388. l. 33.
 v. 10. p. 204. l. 31.
 v. 22. p. 186. l. 15. p. 342.
 l. 8.
 v. 24. 25. p. 352. l. 39.

Cop. 50. v. 4. p. 90. l. 38.
 v. 23. p. 205. l. 7.

Exod.

Cop. 1. ver. 1. p. 175. l. 31.
Cop. 3. v. 7. p. 32. l. 21.
 v. 28. p. 98. l. 35.
Cop. 4. v. 14. p. 216. l. 21.
Cop. 9. v. 30. p. 173. l. 25.
Cop. 10. v. 7. p. 173. l. 25.
 v. 18. p. 45. l. 22.
 v. 19. p. 156. l. 25.
Cop. 11. v. 7. p. 185. l. 23.
Cop. 12. v. 35. p. 321. l. 4.
 v. 36. p. 91. l. 3.
Cop. 13. v. 13. p. 258. l. 21.
Cop. 14. v. 12. p. 174. l. 3.
 v. 19. 20. p. 263. l. 7.
 v. 23. p. 165. l. 12.
Cop. 15. v. 10. p. 156. l. 25.
 v. 20. p. 125. l. 23.
 v. 21. p. 126. l. 13.
Cop. 17. v. 12. p. 341. l. 10.
Cop. 19. v. 4. p. 162. l. 37.
Cop. 21. v. 6. p. 297. l. 12.
 v. 15. 17. p. 181. l. 25.
Cop. 23. v. 13. p. 281. l. 13.
 v. 285. l. 1.
 v. 16. p. 253. l. 33. 36.

Cop. 25. v. 22. p. 337. l. 11.
Cop. 27. v. 6. 7. p. 29. l. 33.
Cop. 31. v. 14. p. 341. l. 12.
Cop. 32. v. 1. p. 306. l. 20.
 v. 4. p. 306. l. 18.
 v. 18. p. 136. l. 17.
 v. 22. p. 219. l. 93. 2. p. 120.
 l. 32.

Cop. 33. v. 11. p. 901. l. 5.
Cop. 35. v. 3. 22. p. 268. l. 10.

Levit.

Cop. 1. v. 16. p. 270. l. 5.
Cop. 2. v. 14. p. 186. l. 10.
Cop. 22. v. 22. p. 185. l. 6.
Cop. 23. v. 12. 14. p. 186. l. 11.

Numer.

Cop. 2. v. 9. p. 153. l. 7. 18.
Cop. 10. v. 13. 14. p. 153. l. 6.
Cop. 11. v. 31. p. 156. l. 7. 25.
Cop. 12. v. 7. p. 25. l. 4.
 v. 8. p. 216. l. 22.
Cop. 15. v. 5. p. 28. l. 25.
Cop. 16. v. 29. 30. p. 292. l. 8.
Cop. 22. v. 6. p. 185. l. 19.
Cop. 23. v. 5. 6. 10. 11. p. 255.
 l. 25.
 v. 21. p. 216. l. 33. p. 225.
 v. 39. p. 253. l. 31.
Cop. 27. v. 7. p. 30. l. 3.
Cop. 30. v. 5. 12. p. 36. l. 1.

Deuter.

Cop. 3. v. 28. p. 288. l. 12..
Cop. 5. v. 22. 23. p. 156. l. 22.
Cop. 6. v. 9. p. 186. l. 8.
Cop. 9. v. 20. p. 216. l. 21.
 v. 21. p. 219. l. 30. 37.
Cop. 12. v. 22. p. 159. l. 35.
Cop. 14. v. 2. p. 221. l. 1.
Cop. 16. v. 9. p. 255. l. 25.
 v. 13. p. 253. l. 31.
 v. 18. p. 207. l. 26.
Cop. 18. v. 4. p. 272. l. 15.
 v. 14. p. 35. l. 24.
 v. 15. p. 63. l. 21.
Cop. 19. v. 5. p. 148. l. 18.
Cop. 20. v. 8. p. 359. l. 15.
Cop. 21. v. 10. 13. p. 321. l. 21.
 v. 12. p. 169. l. 26. p. 321. l. 35.
 p. 322. l. 15. p. 323. l. 18.
Cop. 22. v. 6. 7. p. 163. l. 24.
 v. 25. p. 208. l. 11.
Cop. 23. v. 9. 14. p. 217. l. 26.
 v. 25. 26. p. 186. l. 8.
Cop. 25. v. 4. p. 189. l. 5.

Cop. 28. v. 57. p. 205. l. 9. 32.
Cop. 32. v. 11. p. 160. l. 18. p. 161.
 l. 11. 20. p. 164. l. 10. 26.
Cop. 33. v. 21. p. 138. l. 19.
 p. 153. l. 26.
 v. 22. p. 388. l. 38.

Cop. 34. v. 10. p. 72. l. 22.

Josb.

Cop. 1. ver. 3. p. 371. l. 13.
Cop. 2. v. 4. p. 343. l. 21.
 v. 18. p. 56. l. 5.
Cop. 5. v. 11. p. 186. l. 12.
Cop. 7. v. 11. p. 56. l. 7.
 v. 13. p. 56. l. 8.
Cop. 10. v. 24. p. 371. l. 24.
Cop. 14. v. 10. p. 371. l. 19.
Cop. 17. v. 18. p. 210. l. 5.
Cop. 23. v. 8. p. 281. l. 13.
 p. 285. l. 1.
Cop. 24. v. 9. p. 351. l. 24.
 v. 16. p. 396. l. 12.

Judic.

Cop. 3. v. 14. p. 103. l. 23.
Cop. 6. v. 18. 40. p. 181. l. 5.
Cop. 7. v. 3. p. 359. l. 29. p. 360.
 v. 4. 7. p. 361. l. 1. p. 365. l. 5.
 v. 10. p. 336. l. 18.
 v. 11. p. 364. l. 18.
 v. 12. p. 311. l. 14.
Cop. 8. v. 10. p. 308. l. 6.
 v. 12. p. 185. l. 21.
Cop. 9. v. 17. p. 244. l. 32.
Cop. 10. v. 21. p. 185. l. 23.
Cop. 12. v. 3. p. 243. l. 18.
 p. 244. l. 30.
 v. 7. p. 333. l. 38.

Cop. 13. v. 3. p. 209. l. 8.
Cop. 15. v. 5. p. 186. l. 8.
Cop. 19. ver. 5. p. 343. l. 3.
 p. 345. l. 10.
Cop. 21. v. 21. p. 298. l. 16.

Ruth.

Cop. 2. v. 14. p. 343. l. 14.
Cop.

Cap. 4. v. 13. p. 108. l. 15.
3. Reg.
 Cap. 2. v. 15. p. 174. l. 3.
 v. 26. p. 91. l. 33.
 Cap. 4. v. 19. p. 210. l. 13.
 Cap. 7. v. 13. p. 306. l. 33.
 Cap. 11. v. 17. p. 180. l. 11.
 v. 22. p. 83. l. 6.
 Cap. 16. v. 14. 15. p. 164. l. 36.
 v. 16. p. 125. l. 8.
 Cap. 17. v. 8. p. 121. l. 4.
 v. 17. p. 185. l. 11.
 v. 50. p. 121. l. 4.
 Cap. 19. v. 5. p. 243. l. 21.
 v. 11. p. 121. l. 7.
 Cap. 20. v. 12. p. 183. l. 7.
 Cap. 21. v. 11. p. 121. l. 11.
 v. 13. p. 338. l. 34.
 Cap. 22. v. 5. p. 121. l. 23.
 v. 5. p. 121. l. 9.
 Cap. 23. v. 19. p. 121. l. 23.
 Cap. 24. v. 4. p. 203. l. 25.
 v. 15. p. 362. l. 20.
 v. 20. p. 56. l. 3.
 Cap. 25. v. 41. p. 367. l. 10.
 Cap. 28. v. 21. p. 243. l. 24.

2. Reg.

Cap. 1. v. 15. p. 292. l. 9.
 Cap. 2. v. 9. p. 360. l. 38.
 v. 16. p. 192. l. 9.
 Cap. 3. v. 36. p. 292. l. 9.
 Cap. 4. v. 4. p. 321. l. 16.
 Cap. 6. p. 121. l. 25.
 v. 2. p. 360. l. 32.
 v. 6. p. 184. l. 18.
 Cap. 7. v. 14. p. 67. l. 14.
 Cap. 8. v. 2. p. 368. l. 24. p. 371.
 l. 10. p. 378. l. 24.
 Cap. 11. v. 5. p. 210. l. 11.
 v. 9. p. 296. l. 17. p. 301. l. 5.
 Cap. 12. p. 121. l. 28.
 v. 10. l. 14. p. 216. l. 23.
 v. 20. p. 321. l. 26.
 v. 27. p. 394. l. 12.

v. 31. p. 187. l. 8.
 Cap. 13. v. 5. p. 338. l. 34.
 v. 14. p. 109. l. 12.
 v. 38. p. 236. l. 35.
 Cap. 14. v. 2. p. 338. l. 34.
 Cap. 15. v. 14. p. 121. l. 9.
 Cap. 17. v. 28. p. 186. l. 11.
 Cap. 18. v. 27. p. 204. l. 23.
 Cap. 19. v. 24. p. 169. l. 27.
 p. 170. l. 5.
 v. 25. p. 322. l. 18. p. 323.
 l. 1. 24.
 v. 26. p. 258. l. 28.
 Cap. 20. v. 3. p. 121. l. 32.
 Cap. 21. v. 9. p. 292. l. 10.
 Cap. 22. v. 1. p. 121. l. 34.
 v. 23. p. 253. 30. 33. p. 258.
 l. 19.
 v. 27. p. 338. l. 3.
 v. 34. p. 257. l. 7.
 v. 50. p. 338. l. 18. p. 339. l. 2.
 Cap. 23. v. 1. p. 121. l. 19.
 v. 5. p. 26. l. 22. p. 28. l. 24.

3. Reg.

Cap. 8. v. 1. p. 128. l. 25.
 Cap. 10. v. 9. p. 207. l. 24.
 Cap. 12. v. 33. p. 29. l. 33.
 Cap. 13. v. 7. p. 343. l. 23.
 Cap. 14. v. 2. p. 338. l. 35.
 Cap. 15. v. 14. p. 121. l. 13.
 Cap. 19. v. 21. p. 29. l. 33. 8.

4. Reg.

Cap. 5. v. 13. p. 330. l. 4. p. 332.
 l. 28. p. 340. l. 37. p. 341. l. 38.
 Cap. 6. v. 10. p. 86. l. 28.
 Cap. 9. v. 32. p. 183. l. 37.
 Cap. 11. v. 18. p. 304. l. 13.
 Cap. 15. v. 26. p. 210. l. 33.
 Cap. 16. v. 3. p. 336. l. 34.

1. Annal.

Cap. 4. v. 9. p. 208. l. 6.
 Cap. 5. v. 18. p. 185. l. 20.
 Cap. 9. v. 19. p. 296. l. 31.

Cap. 12. v. 8. p. 283. l. 31.
 Cap. 15. v. 16. p. 122. l. 35.
 v. 21. p. 126. l. 22.
 Cap. 16. v. 7. p. 118. l. 31.
 p. 120. l. 32.
 Cap. 17. v. 13. p. 67. l. 15.
 v. 17. p. 132. l. 27.
 Cap. 22. v. 13. p. 167. l. 13.
 Cap. 26. v. 1. p. 296. l. 15.

2. Annal.

Cap. 2. v. 2. 17. p. 119. l. 37.
 Cap. 3. v. 7. p. 298. l. 11.
 Cap. 5. v. 2. p. 128. l. 25.
 v. 13. p. 293. l. 1.
 Cap. 8. v. 1. p. 128. l. 26.
 Cap. 13. v. 6. p. 360. l. 38.
 Cap. 15. v. 17. p. 220. l. 13.
 Cap. 20. v. 3. p. 187. l. 8.
 Cap. 21. v. 13. p. 367. l. 2.
 Cap. 23. v. 4. p. 296. l. 31.
 Cap. 24. v. 20. 21. 25. p. 336.
 l. 21. 24.
 Cap. 28. v. 5. p. 336. l. 24.
 v. 30. p. 118. l. 6.
 v. 34. p. 293. l. 11.
 Cap. 34. v. 13. p. 119. l. 38.

Extra.

Cap. 1. v. 1. p. 406. l. 34.
 Cap. 2. v. 64. p. 293. l. 3.
 Cap. 3. v. 9. p. 293. l. 7.
 v. 18. p. 126. l. 14.
 Cap. 4. v. 7. p. 230. l. 3.
 Cap. 6. v. 20. p. 293. l. 8.
 Cap. 7. v. 9. p. 123. l. 3.
 Cap. 10. v. 16. 17. p. 167. l. 9.

Nebem.

Cap. 5. v. 8. p. 181. l. 25.
 Cap. 6. v. 9. p. 29. l. 33.
 Cap. 7. v. 66. p. 293. l. 4.
 Cap. 8. v. 2. p. 167. l. 9.
 v. 15. p. 201. l. 12.
 Cap. 9. v. 18. p. 106. l. 29.
 v. 30. p. 339. l. 6.

Cap.10. v.34. p.239. l.1. 5.
Cap.13. v.31. p.239. l.35.

Ester.

Cap.1. v.4. p.233. l.33.
v.7. p.233. l.6.
v.8. p.226. l.24. - p.238.
l.16.
v.30. p.234. l.15. p.236.
l.33.

Cap.2. v.15. 17. p.98. l.2.
Cap.4. v.31. p.182. l.25.
Cap.5. v.2. p.92. l.2.
Cap.6. v.2. p.26. l.20.
Cap.8. v.15. p.106. l.32.
p.352. l.18.
v.16. p.165. l.26.

Cap.9. v.26. 31. p.235. l.35.
Job.

Cap.1. v.3. p.252. l.16. p.311.
l.45.
v.6. p.67. l.32.
v.33. p.163. l.23.
Cap.2. v.8. p.67. l.32.
Cap.3. v.22. p.179. l.34.
Cap.4. v.3. p.28. l.12.
v.8. p.221. l.31.

Cap.5. v.6. p.221. l.27.
v.10. l.1. p.351. l.20.
v.21. p.179. l.35.

Cap.6. v.6. p.183. l.37.
v.25. p.182. l.25.

Cap.7. v.18. p.359. l.34.
Cap.8. v.3. p.181. l.26.
v.11. p.183. l.38.

Cap.10. v.20. p.207. l.23.
Cap.11. v.3. p.29. l.32.
v.7. p.181. l.38.

v.11. p.225. l.21.
v.15. p.198. l.32.
Cap.12. v.7. p.332. l.17.
p.342. l.18.

v.8. p.178. l.14.
v.11. p.96. l.10.
Cap.13. v.9. p.183. l.30.

v.14. p.243. l.14.

Cap.15. v.2. p.355. l.23.

v.32. p.221. l.34.

Cap.16. v.15. p.200. l.29.

Cap.17. v.16. p.29. l.24.

Cap.18. v.13. p.29. l.14. 25.

v.15. p.30. l.7.

Cap.19. v.8. p.286. l.32.

v.11. p.209. l.7.

v.21. p.156. l.22.

Cap.21. v.10. p.308. l.16.

Cap.22. v.16. 19. p.22. l.11.

Cap.23. v.18. p.35. l.37.

Cap.30. v.4. 7. p.178. l.1. 20.

Cap.31. v.3. p.163. l.27.

v.33. p.165. l.5.

v.33. p.248. l.28.

Cap.34. v.18. p.332. l.16.

Cap.36. v.27. p.180. l.26.

v.32. p.183. l.28.

Cap.37. v.12. p.180. l.11.

Cap.38. v.7. p.67. l.33.

Cap.39. v.3. p.211. l.32.

v.7. p.287. l.17.

v.16. p.290. l.12.

Cap.40. v.15. p.337. l.21.

Cap.41. v.12. p.297. l.14.

Cap.42. v.2. p.230. l.29.

v.12. p.238. l.16.

Hymn. 1. *hypothesis.* p.2.

analysis. p.2.

versf. 1. p.2. l.26. p.6. l.1. 8.

v.3. p.16. l.9. p.333. l.19.

v.4. p.24. l.31.

v.5. p.49. p.56. l.9. 39.

v.5. l.31. p.182. l.2.

v.6. p.72. l.16. p.78. l.33.

p.79. l.15.

Hymnus 2. *an idem cum 1°.*

p.57. l.27.

v.7. p.58. l.7. 28. - p.61.

l.37. p.60. l.7. 33. 34. 18.

p.64. l.16. - p.69. l.35.

p.71. l.9. p.137. l.37.

v.30. p.378. l.27.

Hymn. 3. 4. 5. &c. p.124. l.18.

Hymn. 3. v.1. p.121. l.30.

Hymn. 4. v.1. p.125. l.32.

v.4. p.267. l.37.

Hymn. 5. v.5. 6. p.83. l.15. 21.

Hymn. 6. v.1. p.125. l.32.

p.126. l.22.

v.8. p.352. l.29.

Hymn. 7. ver.1. p.121. l.9.

p.124. l.3. p.126. l.27.

v.3. p.143. l.7.

v.15. p.222. l.1.

Hymn. 8. v.1. p.121. l.27.

p.126. l.6.

Hymn. 9. v.1. p.121. l.1.

p.126. l.24.

v.17. p.182. l.12.

Hymn. 10. v.7. p.122. l.6.

v.14. p.325. l.13.

Hymn. 11. v.1. p.388. l.38.

v.1. p.83. l.21.

Hymn. 12. v.1. p.126. l.32.

p.379. l.33.

v.2. p.368. l.25.

Hymn. 15. v.1. p.266. l.21.

Hymn. 16. v.1. p.122. l.23.

v.2. p.380. l.9.

v.4. p.280. 1. - p.281. l.14.

p.284. l.2. p.285. l.22.

v.9. p.54. l.3. 10.

v.10. p.168. l.32. p.285.

l.5.

Hymn. 17. v.1. p.123. l.13.

Hymn. 18. v.1. p.121. l.34.

v.16. p.268. l.24.

v.27. p.338. l.29.

v.30. p.257. l.35.

v.32. p.371. l.35.

v.34. p.157. l.8. - p.160.

l.9.

v.37. p.257. l.21. p.260.

l.4.

v.40. 41. p.371. l.36.

v.42. p.371. l.35.

v.51. p.338. l.21. p.379. l.2.

Hymn. 19. v.13. p.220. l.2.

Hymn.

- Hymn. 20. v.1. p.322. l.4.
v.6. p.30. l.3.
v.6. p.86. l.30.
v.10. p.339. l.3.
Hymn. 22. v.1. p. 122. l.4.
v.130. l.2.
v.6. p.86. l.30.
v.10. p.339. l.3.
Hymn. 23. v.4. p.220. l.6.
v.5. p.349. l.25.
Hymn. 24. p. 128. l.3, 16.
p.129. l.11.
v.6. p.70. l.12.
Hymn. 25. v.1. p.220. l.3.
Hymn. 26. v.1. p.124. l.13.
v.34, 5. p.14. l.20, 23.
Hymn. 28. v.8. p.339. l.36.
Hymn. 29. v.1. p.309. l.6.
Hymn. 30. v.1. p.122. l.32.
p.124. l.24.
v.6. p.239. l.20.
Hymn. 31. v.5. p.144. l.2.
v.8. p.72. l.23.
v.15. p.339. l.24.
Hymn. 32. v.1. p.123. l.38.
p.216. l.24.
v.2. p.116. l.10, 16.
v.6. p.267. l.38.
Hymn. 34. v.1. p.121. l.20.
Hymn. 36. v.4. p.222. l.5.
v.6. p.164. l.35.
v.11. p.273. l.5.
Hymn. 37. v.18. p.72. l.24.
v.21, 6. p.278. l.36.
Hymn. 38. v.1. p.123. l.16.
p.227. l.21.
v.3. p.352. l.29.
Hymn. 40. v.6. p.297. l.14.
Hymn. 42. v.1. p.123. l.38.
v.1. p.259. l.35.
v.5, 11. p.339. l.37.
Hymn. 43. v.1. p.168. l.26.
Hymn. 44. v.1. p.123. l.38.
v.4. p.339. l.37.
v.19. p.182. l.3.
Hymn. 45. v.1. p.123. l.38.

- p.126. l.2.
v.6, 7. p.337. l.34.
v.7. p.83. l.24.
v.10. p.122. l.22.
Hymn. 46. v.8. p.124. l.13.
p.126. l.21.
v.6. p.158. l.29.
Hymn. 47. v.1. p.124. l.19.
Hymn. 48. v.1. p.124. l.26.
v.6. p.28. l.6.
Hymn. 49. v.1. p.124. l.19.
v.2. p.291. l.18.
v.12. p.289. l.1.
v.13. p.295. l.33. p.196.
l.19. p.198. l.3.
v.19, 20. p.289. l.2.
Hymn. 50. v.1. p.127. l.30.
v.1. p.168. l.2.
v.8. p.102. l.5.
v.10. p.337. l.2.
v.14, 15. p.303. l.1.
v.20. p.15. l.3.
v.23. p.303. l.1.
Hymn. 51. v.1. p.121. l.29.
v.4. p.216. l.25.
v.17. p.338. l.14.
Hymn. 52-55, &c. v.1. p.123.
l.38.
Hymn. 53. v.1. p.122. l.12.
p.125. l.24. p.130. l.1.
Hymn. 54. v.1. p.123. l.24.
Hymn. 55. v.1. p.125. l.32.
v.7-9. p.360. l.17.
Hymn. 56-60. v.1. p.122.
l.23, 24.
Hymn. 56. v.1. p.122. l.12.
v.4, 11. p.339. l.32.
Hymn. 57. v.1. p.123. l.4.
Hymn. 58. p.305. l.10. p.306.
l.36.
v.1. p.123. l.14.
v.7. p.306. l.9.
v.10. p.317. l.28.
v.11. p.305. l.5, 11. p.366.
l.36.
Hymn. 59. v.1. p.323. l.15.
- v.10, 17. p.366. l.22.
Hymn. 60. v.1. p.122. l.14.
p.123. l.30. p.124. l.1.
p.126. l.1.
v.10. p.366. l.15. -p.381.
l.85.
Hymn. 61. v.1. p.125. l.32.
Hymn. 62. v.9. p.291. l.19.
Hymn. 63. v.1. p.121. l.23.
Hymn. 65. v.1. p.124. l.24.
v.14. p.106. l.3.
Hymn. 66. v.1. p.124. l.26.
v.10. p.361. l.17.
Hymn. 67. v.1. p.124. l.24.
p.125. l.32.
Hymn. 68. v.1. p.124. l.24.
v.9. p.125. l.29.
v.24. p.366. l.35.
Hymn. 69. v.13. p.15. l.5.
Hymn. 70. v.1. p.123. l.16.
p.122. l.21.
Hymn. 71. v.1. p.119. l.34.
p.277. l.26.
v.17. p.30. l.8.
v.19. p.118. l.9.
Hymn. 73. v.1. p.117. l.29.
p.148. l.25.
v.6. p.106. l.6.
v.7. p.341. l.11.
v.9. p.100. l.6.
v.19, 20. p.286. l.20.
Hymn. 74. v.1. p.117. v.34.
p.123. l.38.
v.4, 6. p.337. l.9.
v.7. p.337. l.13.
v.8. p.337. l.17.
v.12. p.339. l.37.
Hymn. 75. v.1. p.117. l.36.
p.123. l.15. p.124. l.24.
v.2. p.179. l.34.
v.3. p.395. l.4.
Hymn. 76. v.1. p.125. l.32.
Hymn. 78. v.1. p.123. l.38.
p.124. l.13.
v.51. p.339. l.3.
Hymn. 79. v.1. p.117. l.34.
Ggg 3. v.2.

v.1. p.238. l.4.
Hymn.80. v.1. p.123. l.23.
p.126. l.1.
Hymn.81. v.1. p.121. l.27.
p.126. l.6.
Hymn.82. v.6. p.306. l.7.
Hymn.83. v.1. p.124. l.26.
Hymn.84. v.1. p.126. l.6.
v.4. p.353. l.7.
v.5. p.295. l.4. p.298. l.24.
v.12. p.91. l.4.
Hymn.85. v.2. p.216. l.4.
Hymn.86. v.2. p.263. l.1.
v.14. p.267. l.16.
Hymn.87. v.1. p.224. l.24.
Hymn.88. v.1. p.127. l.29.
p.122. l.17. p.125. l.24. p.126.
l.7. l.23. l.26. p.130. l.1.
Hymn.89. v.1. p.127. l.29.
p.124. l.1.
v.7. p.307. l.32. p.309. l.6.
Hymn.90. v.1. p.127. l.24.
p.123. l.3.
Hymn.91. v.4. 5. p.182. l.13.
v.15. p.372. l.20.
v.17. p.291. l.7.
Hymn.92. v.1. p.122. l.5.
p.130. l.6.
v.10. p.399. l.26.
v.13. p.8. l.9.
Hymn.97. v.1. p.165. l.17.
Hymn.99. v.6. p.129. l.7.
Hymn.100. v.1. p.123. l.32.
Hymn.102. v.1. p.119. l.35.
p.122. l.7.
Hymn.104. p.347. l.28.
v.1. p.347. l.32. p.348. l.33
v.10. p.358. l.1.
v.12. p.354. l.33.
v.14. p.350. l.23. p.351.
l.25.
v.15. p.184. l.6. p.343. l.19.
p.348. l.36. p.352. l.30.
v.16. p.164. l.35.
v.17. p.352. l.31. p.355. l.8.
v.18. p.259. l.35.

v.24. p.135. l.20.
v.25. p.355. l.9. p.356. l.20.
v.26. p.356. l.21. p.357.
l.36.
Hymn.105. v.2. p.394. l.16.
v.39. p.163. l.10.
Hymn.106. v.1. p.123. l.34.
v.31. p.281. l.27.
Hymn.107. v.32. p.14. l.30.
v.38. p.86. l.32.
v.40. p.90. l.10.
Hymn.108. v.10. p.366. l.15.
p.381. l.15.
Hymn.109. v.18. 20. p.100. l.10.
Hymn.110. v.3. p.59. l.8.
p.61. l.28. 36. p.62. l.1.
Hymn.111. l.13. v.1. p.123.
l.24.
Hymn.112. v.5. p.278. l.8.
v.9. p.278. l.10.
Hymn.114. v.3. p.355. l.12.
Hymn.116. v.10. p.325. l.38.
p.326. l.23.
Hymn.118. v.19. p.128. l.12.
v.20. p.128. l.13.
v.22. p.128. l.14. p.402. l.1.
Hymn.119. p.127. l.31.
v.38. p.222. l.21.
v.67. p.325. l.9. p.326.
v.71. p.326. l.7.
v.109. p.239. l.4. p.24. p.241.
l.32. p.245. l.31.
v.113. p.30. l.1.
v.123. p.222. l.20.
v.133. p.122. l.19.
v.161. p.322. l.30.
v.172. p.325. l.27.
Hymn.120-134. v.1. p.122.
l.129. p.123. l.10.
Hymn.120. p.127. l.36.
p.128. l.34.
Hymn.121. p.128. l.17.
v.2. p.258. l.27.
Hymn.122. p.128. l.22.
Hymn.123. p.129. l.7.
Hymn.124. v.8. p.158. l.27.

Hymn.125. p.129. l.13.
v.1. p.185. l.23. p.288. l.19.
Hymn.127. p.128. l.5. 37.
v.1. p.127. l.28.
Hymn.128. p.128. l.7. 38.
v.2. p.245. l.34. p.246.
l.7. p.249. l.2-36.
v.3. p.286. l.14.
Hymn.129. v.1. p.129. l.28.
Hymn.130. p.129. l.1.
Hymn.132. p.129. l.10.
v.9. p.99. l.35.
Hymn.134. p.128. l.8.
v.1. p.123. l.34.
v.3. p.158. l.28.
Hymn.135. v.7. p.159. l.3.
Hymn.140. v.9. p.330. l.25.
Hymn.142. v.1. p.124. l.3.
v.2. p.72. l.22.
Hymn.144. v.12. p.72. l.22.
Hymn.145. v.1. p.123. l.33.
v.17. p.270. l.10.
v.18. 19. p.80. l.25.
Hymn.146. 150. v.1. p.123.
l.34.
v.3. 4. p.189. l.6.
Hymn.147. v.8. p.116. l.26.
Hymn.149. v.6. p.187. l.4.
Paræm.
Cap.1. v.9. p.91. l.18.
v.10-15. p.6. l.13.
v.17. p.187. l.18.
v.20. p.337. l.27.
Cap.2. v.13-20. p.6. l.13.
Cap.3. v.18. p.34. l.14.
v.19. p.135. l.25. p.245.
l.8. p.152. l.34.
v.34. p.89. l.30. p.93. l.27.
v.35. p.93. l.13.
Cap.4. v.9. p.91. l.20.
v.14-15. p.6. l.23.
Cap.5. v.22. p.79. l.29.
Cap.7. v.10. p.100. l.9.
Cap.8. v.21-26. p.63. l.3.
v.22-30. p.145. l.11.

- v.22. p.135. l.5.
v.24,25. p.66. l.19.
v.30. p.145. l.35.
v.34. p.295. l.18.
Cap.5. v.1. p.338. l.8.
Cap.10. v.2. p.82. l.14.
p.89. l.15.
v.4. p.185. l.24.
v.15. p.88. l.28.
Cap.11. v.1. p.83. l.12.
v.2. p.93. l.18.
v.4. p.89. l.17.
v.22. p.80. l.3.
v.28. p.201. l.12.
Cap.12. v.10. p.72. l.27.
p.278. l.12.
v.11. p.89. l.18.
v.24,27. p.185. l.24.
Cap.13. v.2. p.295. l.22.
v.4. p.185. l.24.
v.8. p.88. l.24.
v.10. p.81. l.7.
v.11. p.89. l.14.
v.12. p.81. l.14.
v.15. p.80. l.33.
v.20. p.7. l.4.
v.23. p.353. l.34.
Cap.14. v.1. p.341. l.15.
v.13. p.317. l.38.
v.15. p.80. l.26.
Cap.15. v.7. p.25. l.7.
v.8. p.199. l.37. p.302. l.34.
v.29. p.18. l.14.
Cap.17. v.15. p.84. l.11.
v.11. p.84. l.31.
Cap.18. v.5. p.83. l.35.
v.11. p.88. l.25.
Cap.20. v.23. p.83. l.10.
Cap.21. v.5. p.185. l.24.
Cap.22. v.1. p.91. l.11.
Cap.24. v.23. p.83. l.24.
v.24. p.330. l.14.
Cap.25. v.1. p.118. l.24.
v.3. p.17. l.18.
v.11. p.162. l.35.
v.16. p.84. l.3.
- v.23,25,27. p.17. l.18.
v.27. p.84. l.1.
Cap.26. v.1. p.180. l.11.
v.3,9. p.17. l.19.
v.11. p.162. l.35.
v.14,20,21. p.17. l.19.
Cap.28. v.11. p.313. l.17.
v.17. p.185. l.20.
v.21. p.93. l.24.
Cap.29. v.6. p.79. l.20.
v.19. p.79. l.35.
Cap.30. v.3. p.62. l.6.
v.29. p.304. l.6.
Cap.31. v.3. p.181. l.6.
v.30. p.137. l.31.
- Eccles.*
- Cap.1. v.4. p.70. l.13.
Cap.3. v.1,4. p.139. l.31.
p.24. l.1.30.
v.11. p.140. l.18.
v.17. p.241. l.2.
v.18-21. p.289. l.1.
Cap.5. v.8. p.241. l.9.
Cap.7. v.1. p.91. l.13.
v.3. p.225. l.14.
v.6. p.317. l.19.
Cap.8. v.6. p.241. l.3.
Cap.9. v.1. p.298. l.15.
v.7,8. p.352. l.20.
v.8. p.345. l.26.
v.11. p.91. l.23.
Cap.10. v.1. p.184. l.7.
v.6. p.293. l.12.
v.7. p.165. l.17. p.289. l.13.
v.18. p.315. l.17.
- Cant.*
- Cap.4. v.12. p.179. l.9.
Cap.5. l.1. p.179. l.9.
- Esaï.*
- Cap.1. v.18. p.164. l.7. p.101.
l.19.
v.21. p.220. l.38.
v.24. p.268. l.13.
- Cap.2. v.2. p.170. l.1. p.36.
l.13.
v.9. p.191. l.10.
v.21. p.56. l.28.
v.25. p.361. l.17.
Cap.3. v.5,8. p.268. l.11.
v.22. p.106. l.6.
Cap.5. v.2,4. p.163. l.36.
v.4. p.201. l.22.
v.12. p.125. l.22.
v.15. p.291. l.19.
v.29. p.163. l.16.
Cap.6. v.2. p.101. l.27.
v.13. p.395. l.18.
Cap.7. v.4. p.180. l.17.
v.14. p.210. l.9.
v.20. p.205. l.22. p.206.
l.1. p.322. l.38.
Cap.10. v.14. p.163. l.20.
v.22. p.139. l.19. p.185. l.7,36
v.31. p.268. l.13.
Cap.11. v.2. p.160. l.16.
v.6. p.293. l.1.
v.15. p.355. l.23.
Cap.13. v.8. p.211. l.6.
v.13. p.164. l.7.
v.22. p.325. l.15.
Cap.14. v.10. p.282. h.6.
v.12. p.290. l.38.
v.13,14. p.145. l.28.
v.22. p.30. l.8.
Cap.16. v.2. p.162. l.28.
v.6. p.28. l.16.
v.14. p.351. l.18.
Cap.17. v.5. p.186. l.8.
v.6. p.30. l.1. p.183. l.38.
p.186. l.15.
Cap.20. v.1. p.108. l.28.
Cap.21. v.8. p.389. l.7.
v.10. p.326. l.30.
Cap.23. v.4. p.182. l.17.
Cap.24. v.31. p.290. l.38.
Cap.25. v.3,4. p.268. l.17.
v.9. p.326. l.34.
Cap.26. v.16. p.211. l.17.
v.27,28. p.225. l.34.

- v.18. p.339. l.30.
v.19. p.288. l.4.
Cap.27. v.2. p.126. l.17.
v.4. p.184. l.18.
v.7. p.184. l.1.
v.10. p.30. l.1.
v.11. p.339. l.23.
Cap.28. v.5. p.359. l.37.
v.8. p.234. l.11.
v.15. p.49. l.6.
v.16. p.402. l.6. p.403. l.14.
v.23. p.185. l.36.
v.27. 28. p.182. l.23-
p.189. l.21.
v.27. p.179. l.33.
v.28. p.183. l.29. -p.189.
l.21.
Cap.29. v.1. p.135. l.4.
Cap.30. v.14. p.368. l.30.
v.17. p.164. l.7.
v.23. p.184. l.7.
v.29. p.125. l.22.
Cap.31. v.5. p.164. l.3.
Cap.32. v.72. p.186. l.14.
Cap.33. v.21. p.355. l.17.
Cap.36. v.12. p.204. l.23.
Cap.38. v.14. p.184. l.1.
v.16. p.287. l.21.
v.17. 21. p.351. l.25.
Cap.40. v.14. p.339. l.27.
v.29. p.268. l.14. p.340.
l.4.
v.36. p.340. l.1.
Cap.41. v.15. p.184. l.14.
l.9. 35. p.187. l.11.
v.18. p.182. l.8.
Cap.42. v.3. p.257. l.16.
v.9. p.37. l.4.
Cap.44. v.3. p.186. l.6.
v.25. p.29. l.4.
Cap.48. v.13. p.154. l.16. 35.
Cap.49. v.2. p.185. l.4.
v.6. p.268. l.13.
Cap.50. v.2. p.140. l.15.
v.5. p.298. l.2.
Cap.51. v.3. p.66. l.20.

- Cap.53. v.7. p.327. l.2.
-p.328.
v.8. p.69. l.36-p.70. l.22.
v.10. 21. p.70. l.4. 6.
v.13. p.327. l.13.
Cap.57. v.17. 18. p.316. l.26.
Cap.58. v.9. p.140. l.18.
v.13. p.163. l.29.
Cap.59. v.2. p.80. l.19. p.166.
l.22.
v.4. p.221. l.38.
Cap.60. v.16. p.268. l.14.
Cap.61. v.1. p.198. l.14.
Cap.64. v.10. p.201. l.13.
Cap.65. v.24. p.140. l.21.
v.25. p.292. l.38.
- Jerem.*
- Cap.1. v.3. p.135. l.8.
v.11. p.339. l.33.
v.13. p.225. l.30.
v.23. 24. p.258. l.11.
p.259. l.13.
v.23. p.339. l.33.
v.31. 32. p.184. l.1.
Cap.3. v.12. p.270. l.22.
v.17. p.169. l.33.
Cap.4. v.1. 2. p.139. l.32.
v.3. p.179. l.33.
Cap.6. v.24. p.211. l.7.
Cap.7. v.4. p.167. l.36.
Cap.10. v.11. p.158. l.28.
Cap.11. v.19. p.184. l.1.
Cap.14. v.13. p.179. l.33.
Cap.15. v.5. p.5. l.11.
Cap.16. v.19. p.71. l.8.
Cap.17. v.7. 8. p.33. l.2.
v.8. p.200. l.35.
Cap.18. v.14. p.184. l.1.
Cap.22. v.23. p.211. l.7.
Cap.23. v.9. p.161. l.11.
Cap.25. v.4. p.296. l.29.
Cap.44. v.12. p.291. l.7.
Cap.48. v.24. p.333. l.19.
v.29. 30. p.18. l.18.
Cap.49. v.24. p.241. l.7.

- Cap.50. v.36. p.29. l.1.
v.43. p.211. l.8.
Cap.51. v.5. p.179. l.34.

Thren.

- Cap.1. v.8. p.219. l.18.
Cap.2. v.12. p.184. l.8.
Cap.3. v.21. p.338. l.11.
v.4-36. p.225. l.34.

Ezek.

- Cap.1. v.5. 6. 10. p.182. l.5.
p.184. l.15.
v.18. p.284. l.27.
Cap.6. v.9. p.84. l.8.
Cap.7. v.7. 10. p.159. l.33.
v.19. p.89. l.17.
Cap.13. v.18. p.100. l.30.
v.19. p.83. l.30.
Cap.14. v.4. p.326. l.37.
Cap.16. v.7. p.205. l.24.
v.25. p.206. l.9.
v.30-35. p.280. l.5.
v.49. p.270. l.33.
Cap.17. v.3. p.270. l.5.
v.6. p.29. l.16.
v.7. p.270. l.5.
Cap.19. v.14. p.29. l.16.
Cap.20. v.25. p.84. l.9-21.
Cap.22. v.26. p.166. l.14.
Cap.31. v.13. p.354. l.10.
Cap.33. v.33. p.304. l.7.
Cap.36. v.31. p.84. l.6.
Cap.37. v.11. 12. p.288. l.4.
Cap.40. v.6. p.298. l.10.
Cap.42. v.20. p.166. l.14.
Cap.43. v.8. p.298. l.10.
Cap.44. v.23. p.166. l.15.
Cap.45. v.13. p.272. l.16.
- Dan.*
- Cap.1. v.4. p.230. l.2.
Cap.2. v.4. p.230. l.3.
Cap.3. v.25. p.307. l.1. 3.-
p.309. l.22.
Cap.4. v.9. p.230. l.12.

v.12. p.354.l.33.
Cap.7. v.13. p.309.l.24.
Cap.8. v.3.6. p.187.l.17.
Cap.9. v.18.p.339.l.20.
v.21. p.185.l.8. p.186.
l.18.
Cap.10. ver.5. p.122.l.22.
p.220.l.21.
v.13.p.275.l.2.p.288.l.31.
Cap.12. v.1.p.275.l.7.
v.2.p.288.l.4.
v.3.p.248.l.12.

Hob.

Cap.1. v.2.p.139. l.7-18.
p.140.l.25.
Cap.1. v.1.p.92.l.4.
Cap.4.v.15.p.220.l.23.
Cap.5.v.8.p.220.l.23.
Cap.6.v.7.p.288.l.18.p.360.
l.26.
Cap.7.v.5.p.234.l.11.
Cap.10. v.5.p.220.l.24.
Cap.11.v.6.p.29.l.16.
Cap.12.v.6.p.139.l.11.
Cap.13.v.5.p.72.l.23.
v.13.p.211.l.8.
v.16.p.210.l.32.
Cap.14.v.3.p.303.l.1.
v.8.p.389.l.2.

Joel.

Cap.1.v.20.p.341.l.16.
Cap.2.v.2.p.180.l.14.
v.22.p.178.l.8.
Cap.3.v.14.p.185.l.34.
v.18.p.257.l.8.

Amos.

Cap.1. v.3. p.187.l.9.
v.15.p.210.l.31.
Cap.4.v.11.p.138.l.33.p.180.
l.16.
Cap.5. v.5.p.220.l.24.
v.25.26.p.220.l.34.
Cap.9. v.1.p.298.l.9.

Jona.

Cap.1. v.1. p.406.l.34.
v.5.p.261.l.12.p.333.l.23
v.9.13. p.186.l.7.
v.17.p.258.l.33.
Cap.2.v.5. p.258.l.34.
v.10. p.259.l.2.
Cap.3.v.4.p.251.l.17.
Cap.4. v.9.p.304.l.8.

Mica.

Cap.4.v.1.p.406.l.13.
v.10. p.211.l.8.
v.13.14. p.188.l.34.
Cap.7.v.5.p.299.l.15.

Habakkuk.

Cap.1. v.3. p.225.l.18.
v.13. p.225.l.20.
Cap.3.v.1.p.126.l.19.
v.11.p.184.l.29.
v.19.p.125.l.29.

Zephan.

Cap.3. v.3. p.260. l.6.

Hagg.

Cap.2.v.12.13.p.11.l.6.
v.16.p.174.l.3.

Zacar.

Cap.3. v.2. p.180.l.16.
Cap.5.v.3.p.84.l.23.
Cap.9.v.9.p.258.l.24.p.333.
l.24.
v.17.p.184.l.8.

Malac.

Cap.1.v.6.p.357.l.36.
v.9.p.351.l.24.
v.14.p.201.l.17.
Cap.2. v.12.p.325.l.28.

Math.

Cap.1. v.18. p.220.l.8.

v.19. p.278.l.15.
v.23. p.210.l.10.
Cap.2. v.3.p.86.l.34.
v.16.p.45.l.17.
Cap.3. v.9.p.37.l.21.p.39.
l.11.p.43.l.18.25.
v.11.p.377.l.25.
Cap.4.v.3.p.333.l.25.
v.16.p.207.l.1.
Cap.5. v.14.p.406. l.13.
p.398.l.30.
Cap.6.v.9.p.389.l.36.
v.17.p.349.l.26.
v.29.30.p.103.l.13.
Cap.7. v.23.p.72.l.23.
Cap.8. v.20.p.354.l.7.
Cap.9. v.12.p.287.l.31.
Cap.11.v.25.p.158.l.28.
Cap.12.v.4.p.48.l.3.
v.23.p.339.l.23.
Cap.13. v.12.p.40.l.36.
Cap.15. v.26.p.366.l.20.
Cap.16. v.18. p.400.l.13.
p.402.l.38.p.406.l.11.
Cap.17.v.8.p.41.l.10.
Cap.19.v.4.p.152.l.21.
v.8.p.167.l.37.
v.17.p.277.l.27.
v.28.p.364.l.22.p.52.l.10.
20.p.53.l.33.
Cap.20. v.23. p.44. l.23
p.46.l.9.p.48.
v.25.26.p.30.l.31.
v.28.p.35.l.35.p.44.l.27.
Cap.21. v.42.p.402.l.1.
Cap.23.v.13.p.44.l.30.
Cap.24. v.19.p.210.l.8.
v.31.p.53.l.3.
v.32.p.299.l.8.
Cap.25. v.29.p.40. l.35.
v.31.p.53.l.1.8.
v.32.p.53.l.8.
v.34.35.p.52.l.15.
v.42.p.52.l.8.
Cap.26. v.8.p.341.l.14.
Cap.27.v.44.p.333.l.34.

H h b v.56.

v. 56. p. 108. l. 29.
Cap. 28. v. 1. p. 167. l. 1.

Marc.

Cap. 1. ver. 7. p. 377. l. 29.
v. 378. l. 30.
Cap. 3. v. 20. p. 339. l. 34.
Cap. 4. v. 22. p. 48. l. 24.
Cap. 6. v. 16. p. 16. l. 25.
Cap. 9. v. 8. p. 48. l. 8.
Cap. 10. v. 40. p. 48. l. 11. 30.
v. 42. p. 30. l. 33. p. 37. l. 33.
v. 43. p. 30. l. 33. p. 44. l. 28.
v. 45. p. 35. l. 35.

Lnc.

Cap. 1. v. 28. p. 71. l. 2. p. 92.
v. 32. p. 93. l. 7.
v. 30. p. 92. l. 25.
v. 35. p. 67. l. 5.
v. 68. p. 138. l. 1.
Cap. 2. v. 34. p. 275. l. 23.
v. 52. p. 93. l. 27. p. 93. l. 24.
Cap. 3. v. 2. p. 77. l. 19.
v. 8. p. 4. l. 28.
v. 36. p. 277. l. 29. v. 38.
v. 38. p. 67. l. 30.
Cap. 4. v. 3. p. 333. l. 30.
v. 22. p. 40. l. 31.
v. 29. p. 356. l. 18.
Cap. 5. v. 23. p. 40. l. 32.
v. 39. p. 37. l. 20.
Cap. 7. v. 15. p. 433. p. 39. p. 40.
l. 32.
Cap. 8. v. 18. p. 40. l. 34.
Cap. 9. v. 46. p. 42. l. 9.
v. 56. p. 03. q. 1. 8.
Cap. 10. v. 18. p. 193. l. 31.
Cap. 11. v. 29. 5. p. 40. l. 32.
Cap. 13. v. 25. 26. p. 40. l. 33.
Cap. 14. v. 14. p. 52. l. 19.
Cap. 16. v. 9. p. 82. l. 6.
v. 22. 33. p. 289. l. 4.
Cap. 17. v. 10. p. 52. l. 23.
Cap. 19. v. 26. p. 40. l. 38.
Cap. 20. v. 35. p. 59. l. 16.

v. 36. p. 54. l. 21.
Cap. 21. v. 28. v. 55. l. 29.
v. 36. p. 55. l. 38.
v. 38. p. 259. l. 32.
Cap. 22. v. 24. p. 41. l. 19.
v. 25. p. 30. l. 28. p. 35. l. 15.
v. 26. p. 29. l. 11.
v. 26. p. 30. l. 38. p. 43. l. 29.
v. 27. p. 35. l. 32.
Cap. 23. v. 40. p. 313. l. 38.
v. 42. p. 239. l. o. p. 244.
l. 2.
v. 53. p. 126. l. 29.

John.

Cap. 1. v. 1. p. 152. l. 25.
v. 12. p. 385. l. 33.
v. 12. 13. p. 67. l. 22.
v. 27. p. 37. l. 30.
v. 33. p. 160. l. 15.
v. 40. 41. p. 397. l. 10.
Cap. 2. v. 11. p. 385. l. 35.
Cap. 3. v. 3. p. 58. l. 13.
v. 1. p. 16. l. 36.
v. 18. p. 50. l. 14. 17. p. 57.
l. 1. p. 53. l. 18. p. 54.
l. 3.
v. 19. p. 402. l. 36.
Cap. 4. v. 6. p. 256. l. 3.
v. 3. p. 250. l. 17. p. 256. l. 6.
v. 54. p. 138. l. 3.
Cap. 5. v. 22. p. 277. l. 26.
v. 24. p. 54. l. 5.
v. 27. p. 55. l. 4.
v. 28. p. 54. l. 29.
v. 35. p. 398. l. 27.
Cap. 6. v. 11. p. 133. l. 19.
v. 29. p. 386. l. 13.
v. 40. p. 54. l. 10. 38.
v. 45. p. 333. l. 42.
Cap. 8. v. 25. p. 136. l. 9. p. 153.
l. 13.

v. 34. p. 301. l. 18.
v. 44. p. 152. l. 22.
Cap. 10. v. 7. p. 50. p. 402. l. 37.
v. 10. p. 268. l. 5.

v. 30. p. 168. l. 5.
Cap. 11. v. 25. p. 55. l. 12.
Cap. 12. v. 4. p. 340. l. 2.
v. 50. p. 94. l. 28.
Cap. 13. v. 6. p. 367. l. 12.
v. 13. p. 35. l. 33.
v. 20. p. 385. l. 11.
Cap. 14. v. 1. p. 385. l. 32.
v. 19. p. 251. l. 15.
Cap. 16. v. 16. p. 251. l. 29.
v. 21. p. 287. l. 12.
Cap. 17. v. 3. p. 94. l. 30.
v. 9. p. 385. l. 17.
Cap. 18. v. 13. p. 78. l. 15.
Cap. 21. v. 7. p. 108. l. 30.
v. 12. p. 41. l. 31.

Act.

Cap. 1. v. 7. p. 241. l. 9.
Cap. 2. v. 12. p. 43. l. 36.
v. 25. p. 185. l. 2.
v. 28. p. 268. l. 33.
v. 30. p. 63. l. 14. p. 64. l. 4.
v. 31. p. 64. l. 9.
v. 32. p. 64. l. 2.
Cap. 3. v. 26. p. 63. l. 14.
Cap. 4. v. 24. p. 71. l. 6. p. 258.
l. 30.
v. 15. p. 14. l. 16. p. 118.
l. 30.
v. 33. p. 92. l. 33.
Cap. 7. v. 2. 3. 4. p. 169. l. 3.
v. 37. p. 63. l. 21.
v. 41. p. 3. p. 220. l. 34.
Cap. 12. v. 9. p. 285. l. 30.
v. 32. p. 84. l. 27.
Cap. 13. v. 25. p. 377. l. 28.
v. 32. 33. p. 58. l. 4. p. 62.
l. 18. p. 64. l. 2. p. 71.
l. 13.
v. 34. 35. p. 63. l. 2. 6. 38.
p. 64. l. 1.
v. 35. p. 268. l. 33. p. 285.
l. 7.
v. 40. p. 333. l. 33.
Cap. 14. v. 14. p. 158. l. 30.

Cap.

Cap. 17. v. 25. p. 207. l. 24.
 Cap. 20. v. 7. p. 288. l. 33.
 Cap. 21. v. 16. p. 73. l. 18.
     v. 38. p. 76. l. 29.
 Cap. 22. v. 14. p. 277. l. 27.
     v. 30. p. 63. l. 17.
 Cap. 23. v. 5. p. 73. l. 2-p. 78.
     l. 12.
     v. 30. p. 287. l. 33.
 Cap. 24. v. 1. p. 78. l. 10.
     v. 15. p. 52. l. 35. p. 54.
     l. 17.
 Cap. 25. v. 16. p. 47. l. 22.
     v. 22. p. 39. l. 24.
 Cap. 27. v. 17. p. 106. l. 22.
     v. 20. p. 155. l. 1.
     v. 33. p. 159. l. 1.

Roms.

Cap. 1. v. 4. p. 48. l. 19. p. 59.
     l. 24. p. 65. l. 35.
     v. 20. p. 347. l. 21.
     v. 30. p. 350. l. 7.
 Cap. 2. v. 13. p. 50. l. 37. p. 52.
     l. 26.
 Cap. 3. v. 23. p. 48. l. 2.
 Cap. 4. v. 3, 8, 9, 22, 23, 24.
     p. 281. l. 36.
     v. 4. p. 96. l. 16.
     v. 11. p. 331. l. 6.
     v. 13. p. 47. l. 38.
 Cap. 5. v. 7. p. 42. l. 33. p. 173.
     l. 9. p. 278. l. 19.
 Cap. 6. v. 13-19. p. 45. l. 29.
     v. 16. p. 301. l. 13.
     v. 17. p. 165. l. 27.
     v. 22. p. 95. l. 1.
     v. 23. p. 94. l. 1-p. 97. l. 17.
 Cap. 7. v. 7. p. 94. l. 7.
     v. 15. p. 72. l. 28.
 Cap. 8. v. 3. p. 297. l. 20.
     v. 10. p. 104. l. 32.
     v. 30, 32. p. 4. l. 12. p. 105.
     l. 8.
     v. 30. p. 53. l. 22.
     v. 32. p. 270. l. 19.

v. 34. p. 4. l. 18.
 Cap. 11. v. 15. p. 288. l. 6.
     v. 16. p. 321. l. 1.
     v. 20. p. 42. l. 3.
 Cap. 13. v. 14. p. 101. l. 3. 37.
 Cap. 15. v. 8. p. 222. l. 27.
     v. 18. p. 273. l. 15.

1. Cor.

Cap. 1. v. 2. p. 54. l. 1.
     v. 23. p. 403. l. 11.
     v. 24. p. 135. l. 24.
     v. 26. p. 362. l. 22.
 Cap. 2. v. 1. p. 406. l. 36.
     v. 2. p. 403. l. 11.
 Cap. 3. v. 1. p. 406. l. 36.
     v. 8. p. 248. l. 22.
     v. 11. p. 400. l. 34. p. 402.
     l. 6. 36.
     v. 13. p. 51. l. 27. p. 306.
     l. 37.

Cap. 4. v. 1. p. 332. l. 17.
     v. 5. p. 248. l. 27.
     v. 9. p. 37. l. 22.
 Cap. 6. v. 1. p. 273. l. 36.
     v. 2. p. 54. l. 1.
 Cap. 8. v. 4. p. 220. l. 29.
 Cap. 9. v. 9. p. 189. l. 5.
 Cap. 10. v. 12. p. 40. l. 2.
 Cap. 11. v. 6. p. 390. l. 6.
     v. 11. p. 390. l. 3.
     v. 16. p. 39. l. 16. p. 40. l. 8.
     v. 30. 32. p. 216. l. 23.

Cap. 12. v. 23. p. 206. l. 16.
     v. 31. p. 95. l. 22.
 Cap. 15. v. 10. p. 248. l. 20.
     v. 32. p. 45. l. 4.
     v. 33. p. 20. l. 1.
     v. 58. p. 398. l. 32.
 Cap. 16. v. 2. p. 167. l. 3.
     v. 22. p. 83. l. 22.

2. Cor.

Cap. 2. v. 5. p. 48. l. 6.
 Cap. 5. v. 10. p. 53. l. 2.
 Cap. 9. v. 9. 10. p. 278. l. 12.

Cap. 11. v. 23. p. 45. l. 9.
     v. 25. p. 167. l. 21.

Galat.

Cap. 2. v. 2. p. 38. l. 8. p. 39.
     l. 5.
     v. 6. p. 39. l. 5.
     v. 7, 9. p. 222. l. 26.
     v. 9. p. 388. l. 26. p. 356.
     l. 18, 25. p. 398. l. 26.
     v. 16. p. 47. l. 36.
 Cap. 3. v. 27. p. 101. l. 1. p. 104.
     l. 36.
 Cap. 4. v. 4, 5, 6. p. 67. l. 12.
     v. 4. p. 64. l. 34.
     v. 8. p. 65. l. 25.
     v. 19. p. 104. l. 17.
 Cap. 6. v. 1. p. 74. l. 36. p. 332.
     l. 19.

Ephes.

Cap. 1. v. 6. p. 91. l. 30.
 Cap. 2. v. 1. p. 406. l. 37.
     v. 20. p. 401. l. 30, 34.
 Cap. 3. v. 17. p. 104. l. 4, 23.
 Cap. 4. v. 20. p. 26. l. 8.
     v. 24. p. 100. l. 23.
 Cap. 5. v. 3. p. 87. l. 15.
 Cap. 6. v. 12. p. 223. l. 37.

Philip.

Cap. 2. v. 1. p. 160. l. 38.
     v. 6, 7. p. 66. l. 5. p. 297. l. 10.
     v. 7. p. 310. l. 3.
     v. 8. p. 69. l. 26.
     v. 17. p. 280. l. 32.
 Cap. 3. v. 11. p. 54. l. 35.
 Cap. 4. v. 5. p. 100. l. 30.

Coloss.

Cap. 2. v. 13. p. 270. l. 19.
 Cap. 3. v. 10, 12. p. 100. l. 24.
     v. 13. p. 270. l. 19.
     v. 14. p. 100. l. 26.

1. *Theff.*Cap. 1. v. 11. p. 406. l. 37.
Cap. 4. v. 17. p. 53. l. 12. p. 55.
v. 13.2. *Theff.*

Cap. 2. v. 1. p. 53. l. 9.

3. *Tim.*Cap. 1. v. 15. p. 333. l. 17.
p. 337. l. 16.Cap. 3. v. 15. p. 383. l. 11.
p. 407.v. 15. l. 16. p. 399. l. 32. p. 406.
l. 22.v. 16. p. 65. l. 7.
Cap. 5. v. 7. p. 406. l. 38.v. 12. p. 246. l. 13.
v. 14. p. 339. l. 3.v. 17. p. 248. l. 15.
Cap. 6. v. 19. p. 37. l. 19. p. 338.v. 18. p. 348. l. 3.
v. 19. p. 348. l. 3.4. *Tim.*Cap. 1. v. 18. p. 404. l. 17.
Cap. 2. v. 5. p. 246. l. 18. p. 247.l. 33.
v. 6. p. 246. l. 10. p. 249. l. 1.Cap. 4. v. 7. p. 347. l. 19.
v. 7. p. 181. l. 1.5. *Tit.*Cap. 3. v. 5. p. 67. l. 23. p. 101.
l. 14.6. *Tit.*Cap. 1. v. 3. p. 28. l. 22.
v. 4. p. 64. l. 34. p. 67. l. 11.v. 7. l. 11.
v. 9. l. 12. p. 61. l. 10.
v. 10. l. 13. p. 62. l. 11.7. *Cyprianus.*v. 8. 9. p. 337. l. 35.
Cap. 3. v. 4. p. 65. l. 24.Cap. 4. v. 1. p. 39. l. 36.
v. 12. p. 147. l. 35.Cap. 4. v. 5. p. 73. l. 12.
Cap. 9. v. 12. p. 388. l. 9.Cap. 10. v. 1-12. p. 328. l. 24.
v. 5. p. 297. l. 17.v. 37. p. 252. l. 24.
Cap. 11. v. 12. p. 135. l. 22.Cap. 12. v. 13. p. 279. l. 19.
v. 4. p. 82. l. 38. p. 38.
v. 16. p. 83. l. 32.

Cap. 13. v. 15. p. 393. l. 22.

8. *Jacob.*
Cap. 1. v. 18. p. 67. l. 23.v. 6. p. 40. l. 20.
Cap. 3. v. 1. p. 52. l. 25.v. 7. p. 55. l. 23.
Cap. 4. v. 6. p. 89. l. 38.Cap. 5. v. 9. p. 299. l. 8.
v. 11. p. 160. l. 36.9. *Rebek.*
Cap. 1. v. 3. p. 67. l. 23.v. 18. p. 20. p. 28. l. 24.
v. 23. p. 67. l. 23.Cap. 2. v. 4. p. 390. l. 24.
v. 24. p. 328. l. 24.Cap. 3. v. 3. 4. p. 110. l. 19.
v. 18. p. 328. l. 25.v. 21. p. 389. l. 7.
Cap. 4. v. 19. p. 239. l. 22.v. 24. l. 2.
Cap. 5. v. 3. p. 390. l. 8.v. 5. p. 89. l. 34. p. 91. l. 33.
p. 93. l. 16. p. 98. l. 24.p. 113. l. 4.
v. 6. p. 93. l. 11.
v. 8. p. 403. l. 2.10. *Cyprianus.*
Cap. 2. v. 2. p. 28. l. 18.Cap. 3. v. 1. p. 22. l. 22.
Cap. 4. v. 1. p. 22. l. 22.Cap. 5. v. 1. p. 22. l. 22.
Cap. 6. v. 1. p. 22. l. 22.Cap. 7. v. 1. p. 22. l. 22.
Cap. 8. v. 1. p. 22. l. 22.11. *Peter.*
Cap. 1. v. 4. p. 55. l. 12.v. 19. p. 146. l. 37.
Cap. 2. v. 16. p. 193. l. 36.v. 15. p. 305. l. 14.
v. 16. p. 305. l. 14.12. *Joan.*
Cap. 1. v. 1. 2. p. 66. l. 8.Cap. 3. v. 7. p. 368. l. 18.
v. 5. p. 304. v. 19.Cap. 5. v. 4. p. 53. l. 35.
v. 7. p. 169. l. 2.v. 19. p. 314. l. 2.
v. 20. p. 94. l. 2.13. *Jud.*
V. 9. p. 274. l. 16.14. *Apost.*
Cap. 1. v. 13. p. 310. l. 5.Cap. 2. v. 4. p. 216. l. 27. p. 246.
l. 14.v. 7. p. 1. l. 27.
v. 10. p. 33. l. 36.Cap. 3. v. 1. p. 165. l. 18.
v. 16. l. 27.v. 11. p. 388. l. 35. p. 396.
l. 26.v. 21. p. 73. l. 37.
Cap. 4. v. 7. p. 264. l. 16.Cap. 5. v. 5. p. 37. l. 1.
v. 9. p. 384. l. 31.

Cap. 6. v. 15. l. 6. p. 61. l. 20.

Cap. 9. v. 3. p. 311. l. 13.

Cap. 10. v. 6. p. 138. l. 30.

Cap. 12. v. 1. p. 210. l. 8. l. 16.

Cap. 14. v. 14. p. 148. l. 3.
p. 210. l. 33.Cap. 19. v. 8. p. 400. l. 1.
v. 16. p. 338. l. 6.

Cap. 20. v. 1. p. 22. l. 22.

Cap. 21. v. 1. p. 22. l. 22.

Cap. 22. v. 1. p. 22. l. 22.

Cap. 23. v. 1. p. 22. l. 22.

Syllabus Avtorum, & Interpretorum, circa Scriptores ipsos
facros, q̄i in *Cinni* hujus parte. primā istā, citantur, notantur,
explicantur, illustrantur, emendantur.

- A** Barbencel. p. 173. l. 2. 1. 2.
p. 183. l. 2. p. 184. l. 4.
p. 185. l. 3. p. 187. l. 3. 5.
Abraham Escriades. p. 13.
l. 31. p. 90. l. 1. 1. 18. l. 1. 4.
p. 120. l. 1. 5. p. 121. l. 1. 7.
p. 122. l. 2. 3. 3. 5. p. 138. l. 7.
p. 152. l. 1. 3. p. 153. l. 1. 10.
p. 154. l. 2. p. 157. l. 1. 2. 2.
3. 5. p. 159. l. 3. 3. p. 160.
l. 1. 7. p. 161. l. 3. 3. 4. l. 6. 3.
l. 1. 10. p. 164. l. 1. 4. p. 166.
l. 6. p. 169. l. 1. 2. 2. 3. 4.
p. 181. l. 3. 3. p. 183. l. 1. 3. 3.
p. 194. l. 1. 8. p. 196. l. 2. 6.
3. 1. p. 198. l. 1. 10. p. 205. l. 7.
p. 2. 8. l. 8. p. 210. l. 1. 8.
p. 218. l. 3. 7. p. 230. l. 1. 3.
p. 240. l. 1. 6. p. 243. l. 8. 2. 2.
p. 286. l. 1. 3. p. 288. l. 3. 7.
p. 255. l. 1. 10. p. 298. l. 3. 3.
3. 7. p. 299. l. 2. 1. 2. p. 304.
l. 1. 2. p. 306. l. 2. 2. p. 321.
l. 2. 2. p. 328. l. 1. 6. p. 326.
l. 3. 3. p. 333. l. 1. 2. 2. 4. 2. 5.
p. 337. l. 1. 3. p. 347. l. 1. 3. 7.
p. 348. l. 1. 1. p. 349. l. 1. 2.
p. 350. l. 1. 3. 0. p. 351. l. 3. 4.
p. 353. l. 1. 1. p. 366. l. 3. 7.
p. 372. l. 1. 2.
- Abraham Petrifolides. p. 178.
l. 2. 7.
- Aecius Nat. similitud.** p. 332.
l. 2.
- R. Acha. p. 189. l. 3. 8.
- Achilles Táctus, Leucippe.
lib. 3. p. 201. l. 5.
- Aelianus, histor. animal.**
- B** Tib. 3. c. 17. p. 261. l. 2. 6.
lib. 1. c. 2. p. 261. l. 2. 3.
lib. 6. c. 8. p. 25. l. 1. 10.
lib. 7. c. 39. p. 262. l. 2. 2. 3. 6.
p. 263. l. 6. 2. 3.
Histor. Variabilis. l. 4. p. 363.
l. 1. 15.
- E**neas Gz. de anim. in mortali. p. 19. l. 1. 6.
- E**schylus. p. 22. 8. l. 9. 1. 1. 2.
- A**gacmetu. p. 37. 7. l. 1. 3. 1.
p. 38. 1. l. 12. p. 39. 1. l. 6.
- P**yrometru. vintio. p. 357.
l. 1. 15.
- T**herauda. p. 11. l. 3. 1.
- I**nferiu. p. 39. l. 1. 1. 7.
- A**franius, Peitigno. p. 393.
l. 1. 4.
- A**gnivoribus in Genes. p. 154.
l. 2. 3.
- in Hymnos. p. 367. l. 2. 2.
- R. Akibas. p. 321. l. 3. 7.
- A**lcicius emblemata. p. 21. l. 1. 2. 4.
de 5. ped. praescr. de verb.
& ver. signis. & dispunct.
p. 37. 1. l. 2. 0.
- A**lcimus de orig. mundi. L. 1.
p. 20. l. 1. 18.
- A**lexander Alecnsum. part. 3.
p. 386. l. 2. 7.
- A**lojbus Novar. sedeb. sacro-
profan. lib. 2. c. 15. p. 306.
l. 1. 2. 5.
- A**lphonsus Abulens. in Ge-
nes. p. 168. l. 1. 6.
- in Exod. p. 305. l. 1. 5.
- A**lfredius. de Ecclesi. lib. 1.
l. 1. 2.
- C**iriacus. de festis. Camili. p. 14.
l. 1. 5. 2. 4.
- a**utpharabiblic. lib. 4. p. 395.
l. 1. 1. 10. 1. 1. 1. 1.
- A**mbedius. p. 164. l. 1. 2. 9.
- b**ezzaemir. Libri. l. 5. p. 53.
l. 1. 3. 7. c. 8. p. 160. l. 2. 2.
- lib. 3. c. 17. p. 18. l. 2.
- lib. 5. c. 2. 3. p. 1. 1. 1. 1. 6.
- de Noe. cap. 1. 9. p. 201. l. 7.
- de fide contr. Ariani. cap. 2.
p. 119. l. 3.
- deseruellt. c. 8. p. 1. 9. l. 1. 6.
- officior. lib. 1. c. 12. p. 186.
l. 1. 3. 3.
- opifia. ep. 7. & 13. p. 321.
l. 1. 3. 2.
- ep. 7. 1. p. 84. l. 1. 13.
- ep. 8. 2. p. 385. l. 4. 1.
- in Psalm. 21. 8. p. 19. l. 1. 6.
- p. 24. l. 2. 1. 9. 2. 4. p. 396.
l. 1. 2. 3.
- in Lucam. p. 334. l. 7.
- in Rom. p. 277. l. 4. 5.
- in Epes. p. 421. l. 3. 2.
- R**. Ame in Gemina. p. 172.
l. 1. 3.
- A**mmianus lib. 184.
p. 356. l. 1. 10.
- lib. 1. 4. p. 3. 6. l. 1. 10. 2.
- lib. 17. p. 95. l. 1. 1.
- lib. 22. p. 43. l. 1. 5.
- lib. 23. p. 43. l. 1. 8. 10. p. 209.
l. 1. 2.
- A**mmonius Grammar. p. 214.
l. 1. 2. 4. 2. Synod. trinitatis. A.
- A**nacron. p. 262. l. 2. 1.
- Hb. 3. Anaxi-

- Anaximenes de Thictoris. p.303. l.25.
- Ancyranus lapis. p.406. l.1.
- Angelicae Bibliorum versi-
ones. p.25. l.15. p.26. l.30.
p.27. l.9. p.185. l.12. p.216.
l.36. p.260. l.7. p.354.
l.24. p.360. l.1. p.367. l.14.
p.3. l.1. 26.
- antiquissima. p.28. l.18.
- buc proxima. p.194. l.5.
- Genevensis. p.25. l.13. p.27
l.9. 17. p.106. l.12.
p.111. l.30. p.216. l.36.
p.287. l.26. p.256. l.18.
p.309. l.10. p.350. l.4.
- novissima. p.293. l.6. 20.
- Annotator Lugdun. in Anno-
tation. p.331. l.22.
- Anonymous auctor. p.252. l.32
p.303. l.21.
- Anselmus Lavdun. gloss. in
N.T. p.36. l.27.
- Antigonus, bistor. mirabil.
p.261. l.28. p.263. l.29.
- Antimachus. p.357. l.28.
- M. Antoninus Imp. de inspi-
rit. sua.
lib.1. p.70. l.18. p.331.
l.16.
- lib.6. p.70. l.19.
- lib.7. p.70. l.17. p.240.
l.30. p.289. l.36.
- lib.9. p.364. l.25.
- lib.10. p.44. l.4.
- lib.11. p.185. l.37.
- lib.12. p.240. l.8.
- Antonius Abbas Melissae.
lib.1. c.7. p.2. l.19.
- lib.2. c.36. p.12. l.11.
- Alex. Aphrodisius problem.
p.346. l.10.
- Apollinaris in Psalm. p.139.
l.6.
- Apolloorus Caryst. Comic.
in Dificiente. p.107. l.30.
- p.113. l.12-p.115. l.7.
- Apollonius Alex. de distione
Homer. p.336. l.30.
- Apostolius Adag. p.20. l.11.
p.162. l.11.
- Appianus bell. Mithridat.
p.33. l.4.
- Apulejus. p.3. l.30.
fab. Miles. lib.1. p.323. l.21.
lib.2. p.296. l.27.
apolog. p.317. l.20.
- Aquila Pontic. vers. Ver. Test.
p.49. l.27. p.120. l.9.
p.151. l.35. p.152. l.1.
p.155. l.4. p.242. l.37.
p.249. l.30. p.37. l.10.
p.352. l.36. p.366. l.16.
- Aquila Rom. Gram. p.3. l.19.
- Tho. Aquinas in Evangel. p.46.
l.33. p.254. l.35.
- Arabica Versio Nov. Test.
p.276. l.3.
- Aretius in Aetia. p.75. l.36.
- Aristides Rhet. Apolog. pro 4.
viris. p.7. l.15.
- Panathen. p.359. l.7. p.392.
l.20.
- in Smyrnam restitut. p.20.
l.15.
- Aristoteles de Philosoph. lib.8.
p.99. l.19.
- Aristophanes Comic. p.283.
l.31.
- Plato. p.368. l.12.
- Avib. p.176. l.8.
- Equitib. p.283. l.34.
- Nabib. p.8. l.18. p.108.
l.36.
- Senecca. p.357. l.30.
- Vespas. p.378. l.8. p.380.
l.28.
- Aristophanes Gram. p.262.
l.19.
- Aristoteles elench. sophist. l.1.
6. 14. p.24. l.23.
- theorie. l.2. c.13. p.41. l.36.
- lib.3. c.2. p.24. l.19.
- c.6. p.334. l.13.
- c.18. p.24. l.20.
- verbetur. ad Alex. p.302.
l.25.
- poetic. c.25. p.262. l.15.
- abie. Nicom. lib.7. c.1.
p.108. l.35.
- lib.9. c.12. p.9. l.30.
- Eudem. lib.6. c.1. p.308.
l.31.
- de calo. lib.2. c.9. & c.13.
p.3. l.5.
- lib.3. c.2. p.24. l.17.
- de mundo. c.6. p.347. l.25.
- de partib. animal. p.24.
l.18.
- bistor. animal. lib.4. c.4.
p.109. l.30.
- c.11. p.262. l.3.
- lib.5. c.14. p.259. l.23.
- lib.6. c.27. p.25. l.23.
- c.25. p.259. l.36. 38.
- lib.7. c.4. p.268. l.32.
- c.9. p.211. l.20.
- lib.8. c.18. p.266. l.1.
- c.20. p.263. l.28.
- lib.9. c.5. p.211. l.37.
p.260. l.23. p.261. l.15.
p.262. l.10.
- problem. lib.7. p.22. l.18.
- lib.7. gest. 4. & l.29. q.10.
p.10. l.15.
- narrat. mirab. p.261. l.35.
- Arius. p.276. l.25.
- Arnobius adv. Gentes. lib.3.
p.393. l.13. l.3. p.401.
l.20.
- Arnobius in Psalm. p.242.
l.14.
- Arcianus. gest. Alex. lib.3.
p.34. l.4.
- Artemidorus de inform. lib.2.
c.10. p.392. l.33.
- lib.4. c.49. p.20. l.16.

Astilio hist. L.5. p. 337.
1.7.
Afinius Pollio. p.340. l.26.
Aterius. p.392. l.8.
Athanasius. p.27. l.35.
orat. contr. Ariam. 3. p.65.
1.5. p.385. l.22.
Athenaeus Sophist. conserual.
p.108. l.3. p.112. l.6. p.114.
l.23. p.137. l.18. 31. p.294.
l.24.
lib.1. p.228. l.12. p.232.
l.2. p.351. l.37.
lib.4. p.33. l.14. p.210.
l.21. p.229. l.14. p.233.
l.14. p.23. l.13.
lib.7. p.99. l.25. p.114.
l.31.
lib.10. p.209. l.13. p.237.
l.6.
lib.11. p.217. l.38.
lib.12. p.33. l.11. p.228.
l.5. p.235. l.13.
lib.13. p.112. l.12. p.245.
l.5.
lib.14. p.115. l.7. p.210.
l.22.
Augustinus. p.196. l.4. p.334.
l.1.
confess. lib.10. c.36. p.37.
l.35.
de civit. Dei. lib.10. c.4.
p.231. l.5.
Epist. 1. p.73. l.14. p.280.
l.10. 29.
ad Hieron. ep.6. p.84. l.1.
enchyrid. c.103. p.96. l.17.
de doctrin. Christian. lib.3.
c.15. p.402. l.31. c.40.
p.32. l.4.
de Trinit. lib.1. c.12. p.4.
l.33.
lib.12. c.7. p.331. l.14.
l.6. 15. c.27. p.373. l.20.
de bapt. contr. Donatist.
lib.5. c.24. p.102. l.9.

de corrept. & gnat. cap.9.
p.53. l.25. cap.11. p.65.
l.24.
d. gnat. & lib. arbitr. ca.9.
p.5. l.37.
de predictissim. sanct. cap.15.
p.69. l.135.
de domo perseverant. cap.24.
p.69. l.22.
de origin. anim. lib.2. c.4.
p.244. l.38.
de mirabil. Sacr. Script. lib.2
c.10. p.164. l.38. p.165.
l.3.
Locution. lib.1. p.101. l.8.
in Genes. qest. 59. p.62. l.14.
de Genes. contra Manich.
lib.1. c.3. p.136. l.4. p.153.
l.30.
in Iudic. qest. 37. p.361.
l.35. p.362. l.2. l.18.
in Psalm. 1. p.51. l.18.
in Psalm. 2. p.62. l.13.
in Psalm. 18. p.257. l.27.
in Psalm. 31. p.80. l.22.
p.216. l.2.
in Psalm. 35. p.402. l.32.
in Psalm. 47. p.383. l.21.
in Psalm. 66. p.402. l.32.
in Psalm. 73. p.53. l.34.
in Psalm. 74. p.296. l.16.
in Psalm. 75. p.226. l.34.
in Psalm. 77. p.386. l.1.
in Psalm. 80. p.180. l.11.
in Psalm. 90. p.402. l.32.
in Psalm. 103. & 108. ibid.
in Psalm. 119. p.242. l.2. l.11.
in Psalm. 128. p.245. l.37.
p.246. l.1. p.249. l.3.
de sermon. Dom. in mont.
lib.1. c.14. p.73. l.14.
de confess. Evangelist. li.3.
c.16. p.334. l.7.
in Joan. p.66. l.3.
tratt. 6. p.201. l.1.
tratt. 13. p.402. l.32.

tratt. 15. p.80. l.23. p.154.
l.19.
tratt. 22. p.54. l.7.
tratt. 19. p.386. l.19.
tratt. 86. p.52. l.3.
de vnb. Domini. conc. 58.
p.84. l.16.
bonif. 13. p.286. l.34.
de tempor. serm. 42. p.84.
l.16.
firm. 1. p.183. l.24.
ad Neophyt. bonif. 3. p.383.
l.22.
de Euseb. & Jacob. p.401.
l.3.
in parab. seminari. ibid.
de diversis. serm. 20. p.402.
l.34.
Avgustus Imp. p.339. l.34.
Avlonius. idyll. 12. p.21. l.9.
Iudo 7. sap. 14. l.9. p.240.
l.1.
Baal hatturim. p.135. l.8.
Barnabas. p.15. l.2.
Baronius Annal. tom. 1. p.76.
l.35. p.77. l.21.
108. l.1. p.372. l.28.
Basilius Cesar. p.22. l.10.
in Catenā. p.396. l.11.
p.359. l.18.
in Hexaem. p.153. l.30.
36. p.160. l.18. 25. p.305.
l.38.
in Psalm. 1. p.2. l.14. l.19.
p.12. l.20. l.31.
Epistol. 63. p.397. l.37.
Epist. 117. p.33. l.20.
adv. Eutym. lib. 4. p.47.
l.9. 24.
aetetic. p.246. l.24. p.247.
l.16.
Basilius Seleuc. orat. 1. p.347.
l.19..
orat. 4. p.302. l.10.
orat. 24. p.490. l.19.

Basilus

- Bassus. p. 245. l. 22.
Beda in Joan. p. 154. l. 9.
in Acta. p. 73. l. 15.
in Rom. p. 326. l. 26.
in Jacob. ep. p. 52. l. 26.
Bellarminus de Imaginib. l. 2.
c. 13. p. 306. l. 26.
Bernardus. p. 106. l. 4.
de confidat. lib. 2. p. 31.
l. 12.
lib. 3. p. 34. l. 3.
in Cantic. conc. 58. p. 84.
l. 21.
in Annunc. serm. 1. p. 218.
l. 17.
in Vigil. Natal. serm. 3.
p. 142. l. 16.
in Fest. Innocent. p. 45. l. 20.
serm. solemn. 103. p. 203. l. 1.
de divers. 19. p. 298. l. 23.
serm. parvul. 28. p. 84. l. 18.
epitaph. Malach. p. 243.
l. 22.
Bernardius in Statuum. p. 26.
l. 29.
B. 24 in N.T. p. 26. l. 7. p. 37.
l. 25. p. 46. l. 13. 15. p. 47.
l. 32. p. 48. l. 10. p. 73. l. 28.
p. 78. l. 16. p. 91. l. 36. p. 92.
l. 21. p. 94. l. 18. p. 95. l. 10.
p. 98. l. 30. p. 106. l. 11.
p. 246. l. 11. p. 248. l. 31.
l. 251. l. 13. p. 273. l. 13.
20. p. 274. l. 37. p. 277.
l. 37. p. 310. l. 6. p. 331. l. 5.
p. 402. l. 4.
Jac. Boemus Tevio. p. 147.
l. 27.
Jo. Bojtius. p. 105. l. 14.
Arn. Bootius. p. 337. l. 3.
Bottthaus, in Judic. p. 361.
l. 22.
Brennius, in Judic. p. 362. l. 15.
in Ester. p. 226. l. 35. p. 227.
l. 13. 26.
in Psalmi. p. 366. l. 27.
p. 367. l. 5. p. 371. l. 35.
in Att. p. 73. l. 31.
Bructonus concent. script.
p. 195. l. 28.
Bucerus in Judic. p. 362. l. 7,
l. 14.
in Hymn. 1. p. 13. l. 38.
p. 14. l. 2.
in Hymn. 60. p. 376. l. 27.
in Hymn. 72. p. 188. l. 13.
in Hymn. 104. p. 350. l. 5,
l. 30. 30. 30.
in Rom. 5. p. 277. l. 37.
Budrus. p. 74. l. 25.
Bulengerus. p. 196. l. 12.
Buxtorfus major. Concor-
dant. Ebr. p. 184. l. 16.
Synagog. Iudaic. p. 236. l. 18.
Buxtorfus minor. Lexic. Syr.
p. 106. l. 20. p. 107. l. 3.
de Can. Domini. institut.
p. 231. l. 8.
Jul. Caesar. p. 9. l. 6.
bell. Gallie. l. 3. p. 355. l. 26.
Tho. Cajetanus in Exod.
p. 306. l. 26.
in Joan. p. 255. l. 16.
in Att. p. 62. l. 30. p. 75.
l. 26.
in Rom. p. 276. l. 38.
Calepinus. p. 375. l. 29.
Callimachus Gram. p. 293.
l. 14.
Calvinus. Institut. l. 1. c. 5.
p. 347. l. 34.
in Mosemi. p. 194. l. 16.
p. 105. l. 4. p. 218. l. 3.
p. 230. l. 35. p. 221. l. 4,
20. p. 322. l. 9.
in Hymn. p. 121. l. 1. l. 16.
p. 257. l. 34. p. 292. l. 16.
p. 296. l. 6. p. 350. l. 5.
in Esajam. p. 287. l. 25.
p. 325. l. 31.
in Dan. p. 230. l. 17.
- in Harmon. Evang. p. 46.
l. 30.
in Joan. p. 340. l. 2.
in Att. p. 62. l. 20. p. 73.
l. 31. p. 76. l. 37. p. 77.
l. 16. 29.
in Epist. p. 94. l. 9. p. 246.
l. 14. p. 248. l. 36. p. 277.
l. 37. p. 330. l. 35.
Camerarius p. 112. l. 3.
in Att. p. 74. l. 13. p. 78.
p. 121. l. 22.
in Joan. p. 150. l. 34. p. 251.
l. 24. p. 152. l. 20.
Cameron, myroloc. Evang.
& de Eccles. tract. 5. p. 359.
l. 18. p. 400. l. 14. l. 13.
p. 406. l. 22.
Camius major. p. 286. l. 14.
Camius minor. p. 13. l. 25.
p. 27. l. 8. p. 291. l. 30. p. 106.
l. 9. p. 122. l. 2. p. 123. l. 16.
p. 122. l. 13. p. 123. l. 7.
p. 124. l. 4. p. 129. l. 1.
p. 152. l. 12. p. 161. l. 12.
p. 163. l. 3. p. 180. l. 21,
30. p. 181. l. 1. 2. 34. p. 183.
l. 2. p. 184. l. 4. l. 3. 29. p. 185.
l. 9. p. 185. l. 32. p. 187. l. 24,
28. 32. p. 196. l. 26. p. 201.
l. 17. p. 210. l. 36. p. 257.
l. 19. 30. p. 258. l. 1. p. 179.
l. 4. p. 283. l. 12. p. 288.
l. 36. p. 295. l. 35. p. 298.
l. 9. p. 304. l. 22. p. 315.
l. 13. p. 322. l. 5. 16. 21.
p. 323. l. 22. p. 325. l. 16.
p. 326. l. 29. p. 327. l. 16.
p. 333. l. 7. p. 336. l. 24.
p. 337. l. 15. p. 341. l. 35.
p. 347. l. 37. p. 349. l. 23,
26. p. 350. l. 23. 30. 32. 35.
p. 353. l. 8. p. 359. l. 35.
p. 361. l. 12. 15. 19. p. 364.
l. 361. p. 367. l. 28. p. 372.
l. 1. r.
Camotius,

- Camotius, p. 260. l. 10.
 Campenius in Psalm. p. 196.
 l. 15. p. 350. l. 30.
 Caninius, p. 92. l. 4, 12.
 Cancacuzenus hisl. l. 1. c. 41.
 p. 107. l. 23.
 Gvrl. Canterus. p. 391. l. 12.
 Capitolinus *Vero*. p. 42. l. 9.
 Caprius *Cabalisticus*. cap. 3. p. 24.
 l. 35. p. 134. l. 24.
 Cappellus major, *bst. facr. & toxic.* p. 92. l. 16.
 Cappellus minor. p. 327. l. 1.
 p. 328. l. 1.
 Cardanus *de subtil.* lib. 10.
 p. 20. l. 20.
 Cartvirkus in *Rhem.* N. T.
 p. 38. l. 2.
 Casabonus. p. 260. l. 25.
 p. 395. l. 14.
in Athenaeum. p. 114. l. 29.
 p. 245. l. 2.
in Sueton. August. p. 203.
 l. 20.
in Histor. Augst. p. 42. l. 18.
in Perfum. p. 320. l. 8.
in N. T. p. 32. l. 6. p. 37. l. 19.
 l. 38. p. 92. l. 38. p. 332. l. 8.
 Cassiodorus in *Psalm.* p. 239.
 l. 15.
variar. lib. 1. epist. 46. p. 209.
 l. 28.
 Cassius *annal.* lib. 2. p. 319.
 l. 34.
 Castellio. p. 90. l. 16. p. 92.
 l. 20. p. 95. l. 10. p. 98. l. 29.
 p. 108. l. 6. p. 200. l. 33.
 p. 207. l. 5. p. 215. l. 35.
 p. 273. l. 13. 33. p. 377. l. 1.
 p. 293. l. 18. p. 325. l. 14.
 p. 327. l. 15.
 Catomajor. p. 83. l. 33. p. 199.
 l. 27. p. 324. l. 37.
de rebus polit. c. 1. p. 358. l. 24.
 cap. 59. p. 375. l. 17.
 Catullus, *ad Alpinm.* p. 83.
 l. 13.
- supt. Pel. & Thet.* p. 357.
 l. 18. p. 395. l. 2.
 Cedrenus. p. 195. l. 38.
 Celsus Epicur. *contr. Christi-*
an. p. 20. l. 12.
 Charemon *Ostroo*. p. 112. l. 2.
 Chaldeus *Paraphrastes*. p. 14.
 l. 31. p. 28. l. 4. p. 119. l. 14.
 p. 124. l. 1. p. 129. l. 26.
 p. 135. l. 15. p. 151. l. 32.
 p. 161. l. 17. p. 164. l. 13.
 p. 184. l. 20. p. 187. l. 6.
 p. 196. l. 27. p. 210. l. 36.
 p. 219. l. 6. 30. p. 320. l. 22.
 25. p. 221. l. 10. p. 230. l. 4.
 p. 139. l. 32. p. 240. l. 38.
 p. 243. l. 35. p. 257. l. 17.
 p. 298. l. 28. p. 299. l. 5.
 p. 304. l. 11. p. 309. l. 8.
 p. 321. l. 36. p. 322. l. 19.
 p. 323. l. 5. p. 325. l. 15.
 p. 327. l. 22. p. 343. l. 23.
 24. p. 366. l. 29. 30. p. 371.
 l. 5. 32. l. 1.
- Chamierius *pantheoz.* tom. 1.
 lib. 15. p. 63. l. 16.
 Charlius, *Imbasar.* *Gram.*
 lib. 2. p. 394. l. 32.
 Chaveerus, p. 196. l. 6.
 Chemnitus, *concordant.* *E-*
vang. p. 255. l. 9.
 Chilliinvoribus, *de sua &*
salut. Protest. relig. p. 388.
 l. 18.
 Chrysoftomus *in Gen.* p. 67.
 l. 35. p. 302. l. 13.
in Psalm. p. 45. l. 5. p. 239.
 l. 14. p. 242. l. 9. p. 249.
 l. 34.
in Matth. p. 36. l. 6. 32.
 p. 44. l. 13. 18. 39. p. 47.
 l. 2.
in Joan. p. 11. l. 38. p. 53.
 l. 21. p. 154. l. 38.
in Act. p. 75. l. 35.
in Rom. p. 96. l. 21. p. 104.
 l. 15. p. 254. l. 38. p. 396.
 l. 3.
in 2 Cor. p. 41. l. 1. p. 45. l. 13.
in Galat. p. 104. l. 36.
in Ephes. p. 402. l. 10.
in 1 Tim. p. 82. l. 1. p. 330.
 l. 19. p. 331. l. 15. p. 403.
 l. 28. p. 404. l. 4.
in 2 Tim. p. 246. l. 10.
 p. 247. l. 36. p. 248. l. 16.
 32. 38.
adv. Judeos. p. 45. l. 5.
tom. 5. de facr. Paſeb. orat. 3.
 p. 330. l. 30.
tom. 6. orat. 38. p. 186. l. 6.
orat. de Pet. & *Pavl.*
 p. 396. l. 4.
 Pet. *Ciaconius.* *de Triclin.*
 p. 378. l. 17.
 Cicero. p. 265. l. 9. p. 297.
 l. 22. p. 337. l. 31.
officior. lib. 2. p. 9. l. 7.
Tusculan. lib. 1. p. 189. l. 20.
 lib. 4. p. 267. l. 5.
 lib. 5. p. 2. l. 8. p. 99. l. 17.
 p. 267. l. 5.
de finib. lib. 2. p. 357. l. 33.
de natur. *Deor.* lib. 2. p. 354.
 l. 28.
de Legib. lib. 1. p. 300. l. 11.
 Paradox. 5. p. 296. l. 36.
 p. 380. l. 21.
de senect. p. 378. l. 10.
de Oratore lib. 2. p. 61. l. 10.
 lib. 3. p. 73. l. 38. p. 334.
 l. 17.
de claris Oratorib. p. 301.
 l. 34.
pro Balbo. p. 405. l. 26.
pro Clio. p. 44. l. 9. p. 102.
 l. 3. p. 320. l. 13.
pro Cluecilio. p. 336. l. 36.
pro Milone. p. 332. l. 13.
pro Sestio. p. 393. l. 2.
 Philippic. 1. p. 74. l. 6.
contra Verrem. p. 393. l. 26.

Epistol. familiar. lib. 1. ep. 7.
 p. 301. l. 21.
ep. 9. p. 320. l. 3.
lib. 5. ep. 12. p. 267. l. 5.
lib. 12. ep. 6. p. 267. l. 5.
ad Quintum fr. p. 394. l. 29.
ad Atticum lib. 1. ep. 13.
 p. 4. l. 1.
lib. 10. ep. 6. p. 126. l. 28.
lib. 13. ep. 37. p. 88. l. 30.
carmine joculare. p. 24. l. 19.
Clavdianus, in Stilicon. lib. 2.
 p. 20. l. 14.
de rapt. Proserp. lib. 1. p. 102
 l. 26.
epigram. p. 19. l. 37.
Cleantes. p. 1. l. 25.
Clearchus. p. 235. l. 11.
Clemens Alex. p. 392. l. 4.
pedag. lib. 2. c. 7. p. 34. l. 35.
lib. 3. c. 7. p. 101. l. 29.
Stromat. lib. 1. p. 91. l. 37.
lib. 2. p. 15. l. 14. p. 391. l. 25.
lib. 5. p. 9. l. 30.
lib. 6. p. 3. l. 31. p. 7. l. 26.
 p. 34. l. 33. p. 289. l. 35.
lib. 7. p. 300. l. 20.
Clemens Rom. ad Cor. ep. 2.
 p. 19. l. 1.
confinius. Apol. lib. 5. c. 7.
 p. 19. l. 4.
Codinus. de Offic. Aul. Com-
pani. p. 107. L. 23.
Columella. de re rustic. lib. 2.
 c. 4. p. 187. l. 22.
lib. 5. c. 5. p. 102. l. 23.
lib. 6. c. 23. p. 343. l. 37.
lib. 8. c. 2. p. 355. l. 2. l.
Concilium Nicenum. p. 383.
 l. 18. 33.
Constantinopolit. ibid. l. 34.
 p. 361. l. 87. Tridentini
catechism. p. 387. l. 16. 17.
Constantinus L' Empereur,
ad Jacob. Dan. p. 367.
 l. 9. l. 24.

Corinthus, de dialetis. p. 85.
 l. 25.
Cornificius ad Herem. lib. 4.
 p. 4. l. 1. p. 5. l. 28.
Cornutus. p. 87. l. 5.
L. Crassus. p. 73. l. 38.
Cratinus. p. 21. l. 15.
Croesus, obseru. sacr. p. 113.
 l. 9. p. 115. l. 17.
Ctesias. p. 235. l. 12.
Curtius, de Alex. gest. lib. 4.
 p. 285. l. 31.
lib. 7. p. 34. l. 4.
Cyprianus, Epistol. lib. 1. ep. 3.
 p. 73. l. 13.
lib. 3. ep. 6. p. 45. l. 3.
lib. 4. ep. 6. p. 45. l. 34.
ad Jubajan. p. 40. l. 14.
ad Demetrian. p. 384. l. 37.
Cyrillus Alex. Thebae. lib. 12.
 p. 65. l. 8.
lib. 35. p. 60. l. 11.
ad Herm. dialog. 3. p. 69.
 l. 25.
dialog. 4. p. 61. l. 21. p. 385.
 l. 25.
dialog. 5. p. 59. l. 17.
dialog. 7. p. 65. l. 10. 12.
dialog. 8. p. 60. l. 5.
adv. Nestor. lib. 1. c. 6. p. 61.
 l. 10.
lib. 2. c. 8. l. 12. p. 81. l. 18.
de relig. fide ad Imper. p. 59.
 l. 21. p. 65. l. 15. l. 18. p. 386.
 l. 12.
ad Reginas, orat. 1. p. 60.
 l. 1. 4. p. 385. l. 32. 35.
orat. 2. p. 50. l. 37.
adv. Julian. lib. 1. p. 274.
 l. 27.
lib. 9. p. 300. l. 10.
in Joas. p. 152. l. 30. p. 254.
 l. 22.
Cyrillus Hierosol. catechet.
orat. 1. 8. p. 9. l. 9. p. 384.
 l. 27.

Dalechampius ad Plinium.
 p. 363. l. 38.
 David de Pomis. p. 48. l. 30.
 Demetrius Phalareus, de elas-
 eut. p. 3. l. 14.
 Demosthenes, de corona. p. 32.
 l. 13.
contra Conon. p. 229. l. 13.
 Didymus in Job. p. 311. l. 20.
 Dilectius, animadvers. in V.T.
 p. 27. l. 14. p. 173. l. 28.
 p. 175. l. 3. p. 177. l. 1. 8.
 24. p. 179. l. 17. p. 181. l. 8.
 p. 303. l. 33.
annotas. in Evangel. p. 37.
 l. 10. p. 38. l. 2. 6. 24. p. 48.
 l. 22. p. 21. l. 8. p. 250.
 l. 34. p. 251. l. 7. p. 253.
 l. 37.
in Act. p. 106. l. 25.
in Epistol. p. 65. l. 20.
Digester lib. 2. tit. x3. p. 301.
 l. 25.
Diodorus Sicul. bifor. lib. 4.
 p. 44. l. 9.
lib. 17. p. 34. l. 18.
Diodorus Taricens. p. 159. l. 35.
Diogenes Cynic. p. 2. l. 13.
 p. 379. l. 32.
Diogenianus, adag. p. 262.
 l. 12.
Dion. Nic. bifor. lib. 39.
 p. 406. l. 7.
lib. 41. p. 405. l. 13.
lib. 53. p. 405. l. 26.
lib. 56. p. 405. l. 35.
lib. 58. p. 20. l. 9.
Dion. Prus. orat. 3. p. 300.
 l. 14.
orat. 12. p. 8. l. 13.
orat. 33. p. 288. l. 32.
orat. 37. p. 298. l. 26.
orat. 41. p. 34. l. 18.
orat. 44. p. 303. l. 24.
orat. 49. p. 34. l. 15.
Dionysius Alex. Epist. ad Euseb.

Aet. p. 396. l. 34.
 Dionysius Areopag. p. 146.
 l. 26.
 Dionysius Haliearn. antiqu.
Rom. lib. 1. p. 308. l. 2.
lib. 10. p. 435. l. 1.
 Domitius. p. 74. l. 4.
 Donatus, in *Terciat.* p. 114.
 l. 25. p. 115. l. 18. p. 165.
 l. 24. p. 244. l. 10. p. 319.
 l. 7. p. 337. l. 1. p. 393. l. 32.
 Drusius. p. 56. l. 11. p. 260.
 l. 25. p. 270. l. 21. p. 333.
 l. 20.
observat. lib. 1. c. 3. p. 341.
 l. 8.
lib. 2. c. 18. p. 243. l. 10.
lib. 3. c. 1. p. 384. l. 8.
 c. 7. p. 281. l. 13.
 c. 10. p. 349. l. 3.
 c. 22. p. 87. l. 3. p. 88. l. 8.
lib. 6. c. 24. p. 353. l. 5. 33.
lib. 12. c. 7. p. 228. l. 28.
lib. 15. c. 4. p. 165. l. 14. 19.
 c. 15. p. 204. l. 25.
Miscellan. lib. 1. c. 21. p. 384.
 l. 8.
qefit. lib. 1. c. 35. p. 204. l. 21.
 c. 36. p. 204. l. 38.
 c. 74. p. 54. l. 23.
lib. 3. c. 59. p. 356. l. 24.
qefit. lib. 1. c. 5. p. 332. l. 32.
lib. 2. c. 4. p. 332. l. 33.
lib. 3. c. 33. p. 341. l. 8.
 c. 50. p. 72. l. 12.
 c. 80. p. 240. l. 34. p. 241.
 l. 1.
de 3. sc̄dit. Jud. lib. 1. c. 3.
 p. 272. l. 2.
 c. 14. p. 95. l. 24.
ad Sc̄tar. Minerv. p. 270.
 l. 2.
Proverb. p. 32. l. 30. p. 257.
 l. 4. p. 299. l. 19. 23.
 p. 317. l. 30. p. 315. l. 2.
 p. 367. l. 31.

ad Judic. p. 204. l. 14.
ad Ester. p. 229. l. 21.
 And. Dunzus not. in *Chrysost.*
 p. 40. l. 4.
 Egenolphus, *epod. sacr.* p. 320.
 l. 26.
 Egnatius, *de Imperat. Rom.*
lib. 2. p. 372. l. 10.
 R. Eleazar. p. 191. l. 7. p. 321.
 l. 4.
 Eliphandus. p. 66. l. 22.
 Ennius. p. 38. l. 15. p. 87. l. 37.
 p. 176. l. 6. 17. p. 394. l. 2,
 35. p. 395. l. 2.
 Enoch. *propheetia.* p. 308.
 l. 7.
 Epicharmus. p. 289. l. 24.
Anysa. p. 109. l. 19.
 Epicurus. p. 364. l. 30.
 Epicurzei. p. 2. l. 10.
Epictetus dissertat. lib. 1. c. 18.
 p. 353. l. 30.
lib. 2. c. 9. p. 101. l. 4.
lib. 3. c. 16. p. 1. l. 25. p. 6.
 l. 28.
 Epiphanius. *de barefis.* p. 198.
 l. 34.
tom. 1. lib. 1. c. 4. p. 192. l. 32.
baref. p. 78. p. 202. l. 20.
anorat. p. 19. l. 7. p. 384.
 l. 2. 11. 21.
de ponder. & mea/ur. p. 130.
 l. 12. 18.
Physiolog. c. 11. p. 18. l. 31.
 p. 20. l. 1.
 Erasmus. *adag.* p. 9. l. 17.
colog. p. 21. l. 8.
vesion. N. T. p. 37. l. 24.
 p. 46. l. 13. 27. p. 47. l. 32.
 p. 92. l. 20. p. 106. l. 1.
 p. 152. l. 26. p. 273. l. 13.
 p. 274. l. 7. p. 388. l. 16.
monat. in N. T. p. 298. l. 8.
 Erotianus. *Lexic.* Hippocrat.
 p. 345. l. 23.

Etymologus. p. 8. l. 28. p. 107.
 l. 27. 29. p. 109. l. 22. p. 111.
 l. 5. p. 188. l. 22.
 Jo. Evchaites. p. 397. l. 29.
 Evcherius, q̄est. N. T. p. 276.
 l. 10.
 Evlogius. p. 104. l. 19.
 Evpolis Com. *Urbib.* p. 237.
 l. 32.
 Evripides. p. 7. l. 9. 22. 27.
 p. 392. l. 1.
Andromach. p. 10. l. 11.
Archelao. p. 9. l. 10.
Chryippo. p. 289. l. 34.
Cyclope. p. 8. l. 30.
Hecubā. p. 38. l. 11. p. 39.
 l. 3. 25.
Heraclidū. p. 313. l. 18.
Ipbigeniā. p. 262. l. 36.
Ipbigen. *Tauric.* p. 391. l. 2.
Meded. p. 357. l. 12.
Pbænissis. p. 8. l. 38. p. 9. l. 4.
Polyide. p. 265. l. 14.
Supplicibus. p. 290. l. 7.
Temenidis. p. 262. l. 13.
 Evstebius *Calar. hifst. Eccles.*
lib. 5. c. 2. p. 397. l. 26.
lib. 6. c. 4. p. 44. l. 27.
 c. 41. p. 396. l. 35.
vita Complatin. *lib. 1. c. 1.*
 p. 105. l. 24.
lib. 4. c. 7.2. p. 19. l. 35.
demonstrat. *Evangel.* *lib. 4.*
 p. 349. l. 33.
preparat. *Evangel.* *lib. 9.*
 p. 20. l. 2.
lib. 14. p. 99. l. 18.
lib. 15. p. 37. l. 16.
 Evstebius *Emell.* conc. ad *po-*
pud. 11. p. 45. l. 30.
 Evstathius *Antioch. in Hexa-*
meron. p. 19. l. 38.
 Evstathius *Schalt.* *a/etic.*
 p. 246. l. 24. p. 247. l. 10.
 Evstathius *Theffal.* p. 214.
 l. 24. p. 188. l. 22.

- in *Iliad.* p. 8. l. 6. p. 84. l. 18.
 p. 85. l. 30. p. 86. l. 10. 25.
 p. 99. l. 7. p. 249. l. 13.
 p. 282. l. 22. p. 342. l. 8.
 p. 348. l. 6. 21. p. 356. l. 11.
 p. 389. l. 12.
 in *Odyss.* p. 124. l. 33. p. 228
 l. 12. p. 229. l. 10. p. 249.
 l. 15. p. 357. l. 1.
Erbynthus, in *Psalm.* p. 118.
 l. 3. p. 242. l. 10. p. 257.
 l. 19.
 in *Matib.* p. 36. l. 9. p. 47.
 l. 21. p. 238. l. 23. p. 334.
 l. 5.
 in *Joan.* p. 254. l. 38.
Ezkiel Trag. p. 20. l. 2.
Jac. Faber, in *Buangel.* p. 47.
 l. 25.
Petr. Faber, *egomistic.* lib. 1.
 c. 9. & 12. p. 223. l. 36.
 lib. 3. c. 5. p. 147. l. 37.
Fabius Pictor, p. 308. l. 10.
Foijus in *Eccles.* p. 294. l. 19.
Favorinus, *de difflon. Homer.*
 p. 336. l. 2.
Fernandius, *Diderat. multit-*
plic. p. 374. l. 29. 31.
Fornellius method. mod. lib. 2.
 c. 6. p. 44. l. 10.
Ferus, in *Frudie.* p. 361. l. 31.
 in *Joan.* p. 25. l. 14.
 in *Att.* p. 75. l. 36.
Fetus, p. 210. l. 34. p. 311.
 l. 11. p. 205. l. 30. p. 318.
 l. 36. p. 319. l. 10. 32.
 p. 378. l. 56.
Firminus, *de error. profan. re-*
lig. p. 284. l. 7.
Vah. Flaccus, *Agenav.* lib. 6.
 p. 263. l. 14.
Florus, *carm. florid.* p. 339.
 l. 14.
Felix Virgil lib. 8. l. 21.
Fridlinus, p. 368. l. 16.
- Fulgentius**, *ad Monim.* lib. 1.
 p. 97. l. 4.
Fulgentius Planiades, p. 375.
 l. 16. 34.
Fulgosus, *mcmorab.* lib. 9. c. 5.
 p. 372. l. 10.
Nic. Fullerius p. 91. l. 37.
Miscellan. lib. 1. c. 4. p. 360.
 l. 34.
 lib. 2. c. 4. p. 354. l. 18.
- Galatinus**, *de arcan. relig.*
Christian. lib. 8. c. 19. p. 336.
 l. 19.
Galenus, p. 346. l. 1.
de alimento facult. lib. 2. c. 24.
 p. 345. l. 15.
de locis affect. lib. 5. c. 8.
 p. 345. l. 15. p. 346. l. 10.
de dogmat. Hipp. & Plat.
 lib. 1. c. 9. p. 249. l. 18.
 lib. 2. c. 9. p. 345. l. 17.
 in *Hippocr.* apbor. lib. 1.
 p. 246. l. 35.
 lib. 4. p. 345. l. 20.
 in *prognost.* lib. 3. p. 345.
 l. 20.
 in *epidem.* lib. 1. p. 27. 3.
 p. 345. l. 22.
 in *de humorib.* lib. 3. p. 345.
 l. 16.
Gallica Verchio, p. 293. l. 19.
Gellius, *noscib.* Attic. p. 293.
 l. 27.
 lib. 1. c. 15. p. 83. l. 33.
 lib. 2. c. 6. p. 87. l. 2.
 c. 19. p. 337. l. 4.
 lib. 3. c. 3. p. 209. l. 17.
 c. 4. p. 323. l. 37.
 lib. 4. c. 9. p. 269. l. 19.
 c. 19. p. 355. l. 37.
 lib. 5. c. 19. p. 103. l. 7.
 lib. 7. c. 1. p. 324. l. 27.
 c. 12. p. 110. l. 30.
 lib. 10. c. 16. p. 356. l. 26.
 lib. 11. c. 4. p. 38. l. 35.
- lib. 13. c. 17. p. 7. l. 7.**
Genebrardus, in *Psalm.* p. 366.
 l. 35.
Alb. Gentilis, *leff. Virgil.*
 p. 204. l. 30.
Scip. Gentilis, *Origin.* p. 371.
 l. 12.
Georgius Pisid. *de mundi o-*
pisc. p. 19. l. 19.
Gesnerus *bibliotec.* p. 196.
 l. 15.
Gildas, p. 395. l. 34.
Glossius, *philosoph. sacr.* lib. 1.
 p. 2. 6. l. 28.
Glossaria, p. 373. l. 34. p. 375.
 l. 4.
Glycas, *annal.* lib. 1. p. 17. l. 34.
 p. 19. l. 19. p. 198. l. 19.
Godwinus, *de ritibus. Iudaic.*
 lib. 1. c. 9. p. 276. l. 29.
Goeddaeus, *de seq. pessif.*
 & fruct. p. 371. l. 21.
Gorgo, p. 379. l. 27.
Graci LXX. *interpretes.*
 p. 16. l. 27. p. 25. l. 1. 34,
 8. 18. p. 26. l. 23. p. 28.
 l. 37. p. 29. l. 7. 27. p. 34.
 l. 23. 26. 28. 30. p. 49. l. 12.
 p. 50. l. 5. p. 62. l. 1. p. 68.
 l. 7. p. 71. l. 8. 14. p. 89. l. 32.
 p. 90. l. 6. 34. p. 91. l. 1. 6,
 21. p. 136. l. 18. p. 161.
 l. 17. 24. 27. 37. p. 164. l. 15.
 p. 166. l. 27. 37. p. 168.
 l. 12. p. 173. l. 31. p. 177.
 l. 3. p. 200. l. 35. p. 201. l. 4,
 10. p. 204. l. 1. 13. 33. 33. p. 205.
 l. 12. 15. p. 207. l. 3. 21. 26.
 p. 208. l. 15. p. 209. l. 6. 7.
 p. 210. l. 7. 12. 13. p. 221.
 l. 16. p. 227. l. 16. p. 128.
 l. 29. p. 230. l. 13. p. 239.
 l. 2. p. 241. l. 36. p. 242. l. 8.
 p. 245. l. 36. p. 249. l. 23.
 28. p. 259. l. 33. p. 268.
 l. 27. 33. p. 288. l. 6. 11. 12,
 33.

- in *Evangel.*, conc. 36. p. 45.
1.16.
Grotius in *Excerpt.* p. 9. l. 14.
p. 38. l. 2. p. 41. l. 11.
p. 112. l. 4. p. 116. p. 114. l. 36.
p. 353. l. 13.
in *decalog.* p. 33. l. 3.
ad tubi de ierit, rigit Christ.
p. 16. l. 10.
annotat. in V. T. p. 140. l. 36.
p. 183. l. 3.
annotat. in Evangel. p. 39.
l. 8. p. 40. l. 13. l. 6.
p. 140. l. 33. p. 335. l. 10.
p. 377. l. 13. p. 328. l. 30.
Galterus *vers. Politic.* p. 115.
l. 35.
in *Ioan.* p. 255. l. 8.
in *Abt.* p. 73. l. 33.
Gvichardus *harmon. ling.*
p. 269. l. 1.
Gyraldus *de poët.* p. 113. l. 3.
Hejnslus, *leq. Thesocrit.* p. 176.
l. 13. p. 373. l. 32.
in *Nomum.* p. 251. l. 17.
32. p. 252. l. 1. p. 254. l. 9.
p. 354. l. 17. p. 396. l. 12.
in *N.T.* p. 42. l. 30. p. 110.
l. 21-p. 113. l. 6. 10. p. 114.
l. 6. p. 273. l. 26. p. 396.
l. 11. p. 404. l. 7.
Heliodorus, *Ethiopic.* p. 310.
l. 19.
Hemingius. in *Ioan.* p. 254.
l. 19.
Hentonius. p. 74. l. 26.
Heracleon, in *Ioan.* p. 252.
l. 6.
Heraclides Cumanius, *de ap-*
paratus. lib. 2. p. 233. l. 2.
Heraclitus, *epist. ad Amphi-*
dam. p. 290. l. 4.
Hermes. p. 146. l. 27.
Herodianus, in *Matrial.* p. 203.
l. 37.

- Herpdotus. p. 266. l. 1.
lib. 3. p. 19. l. 36. p. 235.
l. 11. 24. p. 236. l. 1. l.
p. 26. l. 6.
lib. 2. p. 369. l. 15.
lib. 4. p. 83. l. 10. p. 263.
l. 18.
lib. 5. p. 264. l. 12.
Heliodus. p. 20. l. 8. p. 82. l. 27.
p. 348. l. 10. p. 353. l. 21.
p. 352. l. 7.
theogos. p. 282. l. 27. 30.
Helychius Hieros. p. 397. l. 1.
l. 4.
Hesychius Lexic. p. 23. l. 30.
p. 167. l. 16. l. 27. p. 109. l. 33.
p. 114. l. 24. p. 288. l. 1.
p. 228. l. 7. p. 337. l. 6.
p. 345. l. 27. p. 352. l. 5.
p. 373. l. 30. 32. p. 375. l. 6.
Hieronymus. p. 168. l. 1.
p. 322. l. 7. p. 354. l. 21.
prolog. galeat. p. 130. l. 13.
tradit. *Hesychie.* in *Genf.*
p. 135. l. 18. p. 151. l. 36.
p. 160. l. 30. p. 299. l. 16.
in lib. Reg. p. 322. l. 31.
de locis Hebr. p. 130. l. 13.
vers. V. T. p. 106. l. 10.
p. 293. l. 16. p. 268. l. 29.
pr. sat. in Psalter. p. 130.
l. 13.
vers. Psalt. p. 16. l. 27. p. 49.
l. 25. p. 309. l. 8. p. 366.
l. 18. p. 371. l. 1.
in *Psul.* p. 216. l. 8. p. 257.
l. 28. p. 288. l. 25. p. 291.
l. 1.
in *Esajam.* p. 145. l. 29.
p. 327. l. 4.
in *Erik.* p. 188. l. 23. p. 272.
l. 16.
in *Dan.* p. 307. l. 15. l. 18.
37. 36.
in *Match.* p. 36. l. 7. p. 44.
l. 34. p. 46. l. 21. 36.
l. 11. 3. p. 163.

p. 161. l. 31. p. 334. l. 4.
 in Epes. p. 384. l. 3.
 in Tit. p. 396. l. 28.
 ad Alga. p. 276. l. 8. p. 277.
 l. 20.
 ad Avgustin. p. 84. l. 19.
 ad Cyprian. p. 118. l. 37.
 ad Damas. p. 80. l. 20.
 p. 202. l. 34. p. 321. l. 21.
 ad Magnum. p. 342. l. 30.
 ad Marcel. p. 334. l. 4.
 ad Nepotium. p. 10. l. 8.
 ad Ocean. p. 164. l. 28.
 ad Pavlin. p. 17. l. 25.
 ad Salvin. p. 330. l. 20.
 ad Sun. & Frete. p. 241.
 l. 34. p. 242. l. 5. 32.
 p. 352. l. 34. 38.
 adv. Jovin. lib. 1. p. 330.
 l. 20.
 adv. Lucifer. p. 384. l. 4.
 adv. Pelag. dialog. 1. p. 50.
 l. 29. p. 68. l. 3.
 Hierosolymitanus paraphrases. p. 162. l. 21.
 Hilarius, proleg. in Psalm.
 p. 130. l. 13.
 in Psal. p. 62. l. 7. 17. p. 135.
 l. 32. p. 239. l. 11.
 in Matth. p. 46. l. 16.
 Hillel, in Perke Abot. p. 171.
 l. 37.
 Hippocrates, de prast. med.
 p. 74. l. 38.
 de fruct. p. 75. l. 12.
 Hesophilus, in Origen. p. 351.
 l. 14.
 Homer. p. 8. l. 12. p. 55. l. 35.
 p. 87. l. 28. p. 289. l. 22.
 p. 344. l. 21. p. 352. l. 3.
 p. 356. l. 30. p. 357. l. 4.
 Iliad. a. p. 42. l. 2. p. 84. l. 35
 p. 99. l. 1. p. 283. l. 36.
 &. p. 351. l. 13. p. 42. l. 3.
 y. p. 335. l. 37. p. 348. l. 5.
 p. 351. l. 38.

d. p. 86. l. 4. 14.
 e. p. 35. l. 4.
 f. p. 182. l. 22.
 g. p. 99. l. 10.
 h. p. 86. l. 20. p. 99. l. 10.
 i. p. 99. l. 4. p. 243. l. 28.
 k. p. 88. l. 21. p. 211. l. 8.
 l. p. 88. l. 21.
 m. p. 85. l. 5. 33.
 n. p. 99. l. 11. p. 352. l. 10.
 r. p. 342. l. 2.
 w. p. 208. l. 36. p. 389. l. 9.
 Ody. a. p. 35. l. 7. p. 124. l. 30
 y. p. 352. l. 11.
 d. p. 283. l. 35. p. 356. l. 33
 e. p. 85. l. 38.
 f. p. 124. l. 30. p. 229. l. 11.
 p. 230. l. 2. 20.
 v. p. 357. l. 11.
 g. p. 83. l. 17.
 p. p. 41. l. 33.
 e. p. 8. l. 30.
 w. p. 275. l. 27.
 Horacius. p. 237. l. 11.
 carmin. lib. 1. ode 4. p. 291.
 l. 22. odo 3. p. 393. l. 35.
 p. 394. l. 32.
 lib. 2. odo 3. p. 291. l. 24.
 odo 7. p. 85. l. 20.
 odo 13. p. 291. l. 36.
 lib. 3. odo 1. p. 291. l. 37.
 odo 3. p. 299. l. 24.
 epod. 2. p. 390. l. 9.
 epod. 3. p. 336. l. 13.
 epistol. lib. 1. ep. 2. p. 46. l. 36
 p. 390. l. 12.
 scrip. 1. sat. 7. p. 166. l. 33.
 sat. 8. p. 319. l. 15.
 lib. 2. sat. 3. p. 343. l. 25.
 sat. 8. p. 378. l. 16.
 art. poetic. p. 11. l. 26. p. 41.
 l. 38. p. 210. l. 25. p. 389. l. 3
 Car. Horham, ad Phileseb.
 Terton. manuscr. p. 141.
 l. 22, 35. p. 143. l. 25.
 Rog. Hoveden. amal. lib. 2.

p. 372. l. 27.
 Hugo Birchini. V.T. p. 254
 l. 19. p. 291. l. 1.
 in N.T. p. 45. l. 10. p. 46.
 l. 23. p. 73. l. 15. 29.
 Illyricus gloss. in N.T. p. 46.
 l. 28. p. 73. l. 31. p. 277. l. 11.
 p. 403. l. 18.
 clavis sacr. Script. p. 169. l. 1.
 p. 277. l. 11.
 Irenaeus, adv. Valent. lib. 3.
 c. 1. p. 400. l. 16. c. 11. ibid.
 l. 19.
 lib. 5. c. 12. p. 384. l. 36.
 Ichomachus. p. 209. l. 5.
 Iidorus Clar. p. 71. l. 36.
 Iidorus Hispal. Origas.
 lib. 10. p. 319. l. 4. 9.
 lib. 19. c. 19. p. 373. l. 18.
 c. 34. p. 378. l. 37.
 solilog. p. 79. l. 33.
 gloss. p. 373. l. 18.
 Iidorus Pelus. lib. 1.
 epib. 137. p. 47. l. 18.
 ep. 230. p. 302. l. 19.
 lib. 2. ep. 175. p. 402. l. 38.
 lib. 3. epib. 213. p. 324. l. 30.
 ep. 399. p. 45. l. 8. 16.
 Ilocrates, Busirid. p. 87. l. 34.
 Itala Verio. p. 293. l. 19.
 Jacobus Bergom. supplem.
 chro. p. 372. l. 21.
 Sal. Jairus. p. 27. l. 9. p. 29.
 l. 28. p. 79. l. 13. p. 106. l. 8.
 p. 121. l. 16. p. 123. l. 1.
 p. 129. l. 14. p. 135. l. 1.
 p. 138. l. 18. 27. p. 140. l. 4.
 p. 152. l. 13. p. 153. l. 37.
 p. 159. l. 28. 37. p. 160. l. 7.
 30. p. 162. l. 25. 26. 30.
 p. 163. l. 1. p. 166. l. 8. p. 167.
 l. 11. p. 168. l. 20. p. 169.
 l. 23. p. 171. l. 34. p. 173.
 l. 18. p. 177. l. 10. p. 187.
 l. 1. 18. p. 191. l. 38. p. 196.
 l. 26.

- l.26.29. p.208. l.13. p.210.
 l.33. p.218. l.21. p.218.
 l.37. p.230. l.18. p.241.
 l.13. p.257. l.10. p.258.
 l.5.33. p.270. l.6. p.272.
 l.25. p.288. l.24. p.290.
 l.37. p.295. l.11.19. p.298.
 l.29. p.299. l.10. p.321.
 l.38. p.325. l.24. p.326.
 l.25. p.327. l.18. p.337.
 l.11. p.341. l.25. p.349.
 l.23. p.359. l.31. p.361.
 l.12. p.364. l.32. 36.
 p.36. l.26. p.380. l.4.
Jafonis & Papisci alteratio.
 p.331. l.30.
Jedajas exam. mund. p. 14.
 l.32.
Iesus Sirachid. ssp.18. v.17.
 p.92. l.28.
cap.24. v.19. p.91. l.7.
cap.26. v.15. p.206. l.10.
cap.27. v.31. p.299. l.21.
cap.35. v.5. p.272. l.25.
cap.49. v.5. p.219. l.23.
 p.220. l.8.
Jonathas parabraf. p.152.
 l.20. p.161. l.20. p.175.
 l.11. p.180. l.13. p.203.
 l.26.
Josephus Chajon, not. ad
Pinke Abot. p.271. l.13.
Josephus Gairionid, bell. Ju-
dæc. lib.5. p.243. l.26.
Josephus Jachiad, in Dan.
 p.230. l.7.
Fl. Josephus, antiquit. lib.5. c.8.
 p.363. l.33. p.364. l.5.
lib.6. cap.14. p.204. l.5.
lib.11. cap.6. p.229. l.23.
lib.12. c.1. p.33. l.16.
 c.7. p.189. l.26.
lib.18. p.78. l.14.
lib.20. c.3. p.77. l.8.
 c.5. p.76. l.27. p.77. l.28.
 c.7. p.76. l.32.
- c.8. p.77. l.34. p.78. l.32.
bell. Judaic. lib.3. c.21. p.77.
 l.23.
de Maccab. p.393. l.19.
Julianus de Cynism. orat. 2.
 p.302. l.30.
Hadr. Junius. p.108. l.36.
Adag. p.325. l.4.
Bataviæ. p.269. l.33.
Fr. Junius, protœfl. F.174.
 l.18. p.227. l.15.
amet. in V. T. p.2. l.27.
 p.16. l.14.28. p.17. l.4.
 15. 18. p.25. l.7. p.26.
 l.25. p.27. l.16.32. p.30.
 l.19. p.49. l.31.32. p.55.
 l.27. p.72. l.21. p.82. l.23.
 p.84. l.24. p.91. l.16. p.106.
 l.11. p.321. l.15.26. p.122.
 l.23.25. p.126. l.6.15.20,
 23.27. p.130. l.7. p.140.
 l.26. p.159. l.16. p.161.
 l.18. p.162. l.6. p.163. l.36.
 p.165. l.32. p.167. l.22.
 p.169. l.30. p.173. l.31.
 p.174. l.7. p.179. l.4.
 p.180. l.29. p.81. l.18.
 p.195. l.35. p.201. l.10.
 16.38. p.205. l.6.26. p.207.
 l.9. p.211. l.35. p.218. l.23.
 p.220. l.16. p.226. l.25.
 p.230. l.14.22. p.239. l.25,
 37. p.240. l.34. p.267. l.32.
 p.268. l.5.24.26. p.270.
 l.6. p.280. l.1.20. p.287.
 l.33. p.288. l.31. p.291.
 l.11. p.293. l.3.5.7.9.18.
 p.295. l.20. p.297. l.13.
 p.299. l.4. p.303. l.5.
 p.304. l.15. p.309. l.12.
 17.28. p.325. l.37. p.326.
 l.2. p.327. l.32. p.332.
 l.37. p.337. l.15.16. p.338.
 l.6.13.17.19.20. p.350.
 l.5.19.23. p.351. l.10.
 p.353. l.4. p.354. l.32.
- p.355. l.13.15. p.360. l.17.
 27. p.364. l.30. p.366. l.20.
 p.368. l.20. p.375. l.30.
 p.395. l.6.
Vers. Syr. N.T. p.275. l.37.
parall. lib.1. p.62. l.36. p.63.
 l.14. p.64. l.16. p.68. l.18.
animadu. in Bellarm. con-
trov. 3.lib.3.c.14.p.404.
 l.21. c.23. p.402. l.8.
Juvenalis, sayr. p.370. l.15.
sat.2. p.10. l.26. p.339. l.32.
sat.5. p.231. l.18.
fur.6. p.175. l.1.
sat.10. p.291. l.11. p.357.
 l.34.
- Laftantius, Institut.* l.7. c.20.
 p.50. l.19.
Pbxmice. p.19. l.37.
Laertius, lib.1. p.103. l.17.
lib.6. p.2. l.13. p.379. l.32.
lib.7. p.399. l.15.
Lambinus, in Lucret. p.354-
 l.3.
Lampridius, Alexandro. p.301.
 l.29.
- Heliogalatus,* p.301. l.27.
 p.223. l.11. l.22.
- Seven.* p.41. l.25.
- Lancelotus Eliensi. ad Edi-*
larm. Apolog. p.401. l.4.
- Latina Verbi Vulg.* p.25.
 l.2.3.5.5.9.19. p.28. l.7.
 p.19.1.39. p.37. l.24. p.40.
 l.13. p.46. l.10. p.49. l.13.
 p.50. l.5. p.63. l.18. p.91.
 l.35. p.96. l.26. p.136.
 l.19. p.161. l.17. p.162.
 l.1. p.164. l.19. p.166.
 l.13. p.167. l.29. p.173.
 l.31. p.175. l.23. p.187.
 l.33. p.188. l.3. p.201. l.1.
 p.204. l.9.12.33. p.205.
 l.16. p.207. l.6.27.
 p.219. l.7. p.229. l.2.

- p. 239. l. 10. p. 243. l. 4.
 p. 260. l. 4, 7. p. 273. l. 13.
 p. 187. l. 22. p. 292. l. 23.
 p. 293. l. 2, 4, 27. p. 296. l. 5.
 p. 299. l. 8. p. 304. l. 14.
 p. 309. l. 7. p. 312. l. 6, 23.
 p. 323. l. 5. p. 325. l. 10.
 p. 327. l. 4. p. 328. l. 29, 37.
 p. 339. l. 8. p. 343. l. 9, 22.
 p. 350. l. 2, 31. p. 354. l. 26.
 p. 358. l. 6. p. 359. l. 31.
 p. 360. l. 16. p. 364. l. 30.
 p. 366. l. 26. p. 370. l. 38.
 p. 371. l. 1, 23. p. 383. l. 13.
 p. 402. l. 15.
- Lavaterus, in *Judic.* p. 359.
 l. 13. p. 362. l. 4.
 in *Eccles.* p. 193. l. 19.
- Lejeffdus, p. 248. l. 13, 29.
 p. 297. l. 5. p. 298. l. 12, 26.
 p. 299. l. 31. p. 301. l. 38.
 p. 305. l. 10.
- Leo imper. *constitut.* p. 34. l. 5.
- Leonicus, p. 260. l. 9.
- Leuncavius, p. 227. l. 38.
- Levi Gerfomid, p. 27. l. 8.
 p. 90. l. 8. p. 257. l. 15. p. 322.
 l. 26. p. 333. l. 2. p. 341.
 l. 32. p. 359. l. 30. p. 361.
 l. 33.
- Libanius, in *antifun.* p. 309.
 l. 3.
 orat. 3. p. 42. l. 34.
 orat. 19. p. 247. l. 9.
- Lipsius, p. 371. l. 18. p. 101. l. 16.
- Liranus, in *V. T.* p. 191. l. 10.
 p. 122. l. 9. p. 323. l. 6. p. 361.
 l. 24.
 in *N. T.* p. 45. l. 10. p. 46.
 l. 23. p. 255. l. 2.
- Livellaus in *Ester.* p. 228. l. 25.
 in *prophet. minor.* p. 267.
 l. 18.
- Livius, *biflor.* lib. 2. p. 336. l. 20
 p. 405. l. 23.
 lib. 5. p. 359. l. 2.
- lib. 22. p. 166. l. 30.
 lib. 37. p. 355. l. 29.
 lib. 39. p. 378. l. 20.
 lib. 45. p. 355. l. 32.
- Lombardus, *sentent. li.* 3. p. 68.
 l. 31.
 in *Rom.* p. 386. l. 26.
- Longinus, *de diis sublim.* p. 3.
 l. 19. p. 334. l. 16. p. 335.
 l. 5.
- Longilius, p. 260. l. 15.
- Longus, *pallorat.* lib. 1. p. 389.
 l. 19.
 lib. 2. p. 108. l. 20.
 lib. 3. p. 389. l. 23.
- Lorinus, in *Psal.* p. 366. l. 35.
- Luc. Loffius, in *Aet.* p. 73.
 l. 36.
- Lucas Brug, p. 46. l. 13.
- Lucianus, *dialog. super.* p. 374.
 l. 28, 35.
dialog. infer. p. 34. l. 4.
de merced. condit. p. 231.
 l. 10. p. 367. l. 38. p. 376.
 l. 35.
des festi. p. 20. l. 15.
victor. magistr. p. 245. l. 28.
- Demosthen, p. 392. l. 10.
 ad indoct. *libros coement.*
 p. 246. l. 30.
de biflor. conscrib. p. 374.
 l. 25.
- Lucilius, *epigram.* p. 101. l. 28.
- Lucilius, *satyr.* p. 153. l. 21.
 p. 378. l. 32. p. 393. l. 34.
 p. 394. l. 26.
- Lucretius, *de rer. natu.* lib. 1.
 p. 320. l. 18. p. 354. l. 2.
 lib. 2. p. 290. l. 16. p. 356. l. 6.
 lib. 4. p. 344. l. 2.
 lib. 5. p. 103. l. 4.
- Lutherus, in *Galat.* p. 101.
 l. 35.
- Lycophren, p. 392. l. 18, 22.
- Lycurgus, *adv. Leocrat.* p. 353.
 l. 10.
- Lyrias, *de peccm. & public.*
 p. 75. l. 5.
- Macerius, *orat.* 32. p. 103.
 l. 30.
- Miccabaicus, *lib.* 1. c. 2. v. 21.
 p. 83. l. 7.
 v. 29. p. 207. l. 25.
 lib. 2. c. 1. v. 9. p. 55. l. 23.
 c. 2. v. 21. p. 83. l. 7.
 c. 2. v. 43. p. 96. l. 6.
- Macrobius, *Saturnal.* lib. 1.
 c. 15. p. 405. l. 16.
 lib. 2. c. 2. p. 363. l. 29.
 lib. 6. c. 7. p. 87. l. 21.
 lib. 7. c. 3. p. 297. l. 25.
- Majus, p. 187. l. 14. p. 284.
 l. 35. p. 287. l. 15. l. 37.
 p. 292. l. 29. l. 34. p. 306.
 l. 38. p. 307. l. 22. p. 309.
 l. 23.
- Maldonatus, in *Ioan.* p. 252.
 l. 22. l. 36. p. 253. l. 2.
- Manachem, p. 192. l. 2. p. 193.
 l. 9. p. 299. l. 14.
- Constant. Manasses, *Synops.*
biflor. p. 370. l. 25, 23.
- Manasses Israeld: *conciliator.*
 in *Gen.* p. 172. l. 4. p. 173.
 l. 1, 11.
- Gvalt. Mapcs nungis. *Cu iel.*
 p. 386. l. 28.
- Marcellinus. *Vide Ammianus.*
- Mircillius, *ad Prof.* p. 330. l. 8.
- Marcion, p. 275. l. 22.
- Marthili, *lib.* 1. *epigram.* 2.
 p. 295. l. 23.
epigram. 20. p. 393. l. 17.
epigr. 21. p. 231. l. 31.
 lib. 2. *epig.* 18. p. 37. l. 32.
 lib. 3. *epig.* 50. p. 378. l. 6.
 lib. 4. *epig.* 86. p. 13. l. 38.
 lib. 5. *epig.* 6. p. 295. l. 27.
epig. 7. p. 20. l. 14.
 lib. 8. *epig.* 59. p. 379. l. 15.
 lib. 10.

*lib.10. epig.10. p.395.l.31.
p.390.l.17.
epig.25. p.336. l.18. & l.
epig.49. p.232. l.3.
epig.58. p.295. l.33.
*lib.11. epig.91. p.394.l.24.
lib.12. epig.26. p.295.l.28.
epig.89. p.379. l.18.
lib.14. epig. 65. p. 378.
l.12.**

Petr. *Martyr*, p.196. l.12.
in *Genef*.p.322.l.3.
in *Judic*.p.333.l.15.
in 1. *Reg*.p.322. l.2.
in *Rom*.p.276.l.19.
in 1. *Cor*.p.384.l.6.

Massonius, *vñ. Pontif*.p.372.
l.22.

Mavflacius, *dissert.critic*.p.373
l.28. p.374.l.3.

Maximus, *adv. Sever*. p.20.
l.22.

Medius, in *Apec*.p.311.l.13.

R. *Meir*, p.191.l.2.
in *Pirk. Abot*.p.110.l.10.

Mela, *de situ orb*. *lib.3.c.9*.
p.20.l.12.

c.10. p.202.l.4.

And. *Melvinus*.p.399.l.19.
Menander, p.9. l.13. p.199.

• *Met.* p.274.l.27.
Tba *dep*.p.9.l.36.

Mercerus.p.90. l.24. p.180.
l.11. p.187. l.2. p.230.

l.16. p.298.l.33. p.326.
l.36. p.351.l.32.

Methodius, *de caritat*. p.60.
l.20.

Mevsius, *Lexic. Graco-bavar*.
p.107.l.24.

austrar.philolog.p.733.l.17.
animadver. *Miscell.lib.4*.

• c.11. ibid.
Midras Agada.p.290.l.38.

Midras Tbilisim, p.130.l.15.

p.272.l.3.

Mlauchus, *Othev*.p.369.l.19.
Mollerius, in *Psalm*. p.121.
l.17. p.157. l.34. p.292.
l.17. p.296. l.12. p.297.
l.2.p.349. l.11.p.350.l.34.
p.367.l.5.25. p.372.l.30.
p.372. l.21.

Rich. Monatulus, *appar. ad*
Origin. Eccles.p.75.l.37.

Th. Mortonus, in 1. *Cor*.
p.167. l.3. p.248.l.24.

Moses Majmonid. p.322.
l.38.p.372. l.2.

Moreb, *lib. 1. c.74* p.147.
l.34.

lib.2.c.30. p.151. l.14.30.
p.154. l.8. p.156.l.12.

p.157. l.1. 16. p.159.
l.12.p.168. l.15. p.172.

l.15.p.173. l.1. p.193.
l.38.p.195. l.35.p.196.

l.33.
lib.3.c.1.p.283.l.25.c.29.

* p.395.l.19.
de oblat.cap.3. p.272.l.22.

de primis. c.2. p.272.l.24.
de Jud. dogmat.p.400.l.7.

Moses Nachmanid.p.173.l.2.
p.178. l.14.

Muflissius, *Var.sacr.lib.1.c.23*.
p.306.l. 16,38.

Muretus Var. leit. *lib.1.c.11*.
p.351.l.4.

lib.1.c.16. & lib.15.c.14.
p.266.l.10.

Musar avtor. p.270.l.21.

Musculus, in *Esa*.p.327.l.7,14
in *Psalm*.p.13. l.31. p.14.

l.16. p.189. l.5.p.291.
l.10. p.292. l.5. p.350.
l.5,23.

Naxius, p.267.l.3.
Phlalmporo.p.375.l.34.

Naylorus, *genit.20*. p.372.
l.22.

Nicander, *elixipharm*.p.345.
l.30.

theriac.p.353.l.22.

Nicephorus Callist, *bifor.Zecl*.
cler.lib.7.c.2. p.395.l.31.
lib.9.c.16. & *lib.13.c.6.29*.

p.246.l.26.

Nicias, *caecu* in *Jab*.p.311.
l.20.

in *Natian*.p.246.l.27.
bifor.lib.1.c.3.p.285.l.35.

lib.2.c.11.p.286.l.2.

Nonius. p.108.l.30. p.153.
l.21. p.319. l.1,33.p.332.

l.3. p.374. l.23. p.375.
l.23. p.378. l.35. p.393.
l.44.

Occolampadius, in *Jab*.p.478
l.34.

in *Ezck*.p.84.l.23.

Occumenius, in *AG*.p.74.
l.13,33.

in *Epistol*.p.45. l.14. p.96.
l.27. p.105. l.1,4.p.248.

l.1. p.277. l.33.p.388.
l.29. p.402. l.23.p.403.
l.34.

Hier. Oleastrus.p.322.l.36.
in *Genf*.p.301.l.15.p.209

l.2. p.213.l.170
in *Num*.p.221.l.9.

in *Deut*.p.25.l.31.

Onkelos.p.153.l.22. p.172.
l.18.

Oppianus, *xuvñjvet*. *lib. 2*.
p.261.l.1.

lib.3.p.355.l.3.

Origenes. p.44. l.27.p.202.
l.23.

de principi.*lib.1.p.159.l.34*
in *Job*.p.312.l.12.

in *Math*.p.198. l.33.
p.335.l.29.

in *Joan*.p.250.l.26.p.252.
l.6. p.253. l.26. p.355.

Kkk l.31.

- I.31. p.385. l.11.
 in Rom. p.97. l.6. l.12. p.149.
 l.7. p.276. l.9. p.330.
 l.27.
Orosius, apologetic. p.241.
 l.19.
bifor.lib.7.c.21. p.372. l.9.
Grus, hieroglyphic. lib.1.c.35.
 p.20. l.19.
Ovidius, fabul. lib.1. p.214.
 l.35. p.355. l.18. p.360.
 l.17.
lib.7.p.102. l.30.
lib.11.p.336. l.4.
lib.13.p.356. l.6.
lib.15.p.20. l.13.
Fafn. lib.3. p.31. l.34.
lib.4.p.356. l.8.
epifil.5.p.274. l.2.
amoris.1.eleg.6.p.296. l.22.
lib.2.eleg.6.p.20. l.23.
art.lib.1.p.349. l.15.
remed.lib.1.p.319. l.37.
trifl.lib.1.eleg.3.p.357. l.8.
lib.4.eleg.5.p.80. l.18.
lib.5.eleg.8.p.317. l.1.
Pont.lib.1.eleg.6.p.85. l.15.
R. Oria. p.191. l.4.

Pacimus, panegyric. p.3. v.6. l.4.
 p.33. v.16.
Pacuvius, Anchis. p.355. l.37.
Pagninus. p.21. l.6. l.11. l.30.
 p.26. l.24. p.30. l.5. p.164.
 l.18. p.164. l.15. p.178.
 l.25. l.34. p.184. l.20. l.24.
 p.187. l.13. l.26. p.207. l.7.
 p.216. l.16. p.227. l.29.
 p.245. l.12. p.307. l.34.
 p.325. l.1. l.12. p.327. l.14.
 p.350. l.32. p.359. l.38.
 p.360. l.7.
Palladius, lib.1.L.6.8. p.303.
 l.35.
Tanninus, ad. Apst. adag.
 p.234. l.25.
- Papius, vocabular.** p.373. l.19.
Parzus major, in Gen. p.198.
 l.17.
in Rom.p.177. l.37.
Parzus minor, in Plaut.
 p.315. l.2. p.375. l.23.
Pavlinus Aqil. p.68. l.21.
Pavlus Silentiar. epigram. p.39
 l.4.
Pavrias, Att. p.33. l.7. 8. 30
Eliac.lib.2.p.259. l.27.
lib.2.p.244. l.1.
Peterius, in Genel. p.198. l.17.
Persius, sat. 3. p.394. l.18.
sat.5. p.374. l.31. p.389.
 l.6.
Petavius, doct. in temp. lib.10.
 c.93. p.77. l.21.
Petivus, eclog. Chronolog. p.353.
 l.7. 22. p.256. l.1.
Petronius. p.231. l.16. p.269.
 l.31. p.288. l.35. p.297.
 l.29.
Petrus Ravennas, serm. 60,
 61. 62. p.384. l.32. p.387.
 l.9. 11.
Philemon Com. p.3. l.31.
Philinus Rheat. p.237. l.31.
Philippus Aqin. lexic. Hebr.
 p.106. l.34.
Philo, de mund. immortal.
 p.289. l.35.
de vni contemplat. p.370.
 l.5.
Philoponus, in bacchmer.
 p.251. l.37. p.155. l.4.
 p.16. l.33. p.164. l.7.
Philostatus, sic. Apollon.
 lib.3.c.14. p.20. l.4.
Phocius, in Rom. p.277. l.33.
Photius, myriobibl. p.18. l.38.
 p.19. l.1. p.60. l.21. p.104.
 l.1. p.151. l.38. p.392. l.9.
 p.397. l.1. l.14.
Phylarchus, bifor. lib. 35.
 p.229. l.14.
- Pov. Picherellus, in Co/ma-**
 pajam. p.70. l.34. p.137.
 l.22. p.138. p.161. l.26.
 p.164. l.22. p.165. l.35.
 p.167. l.24. p.168. l.30.
 p.189. l.29. p.192. l.18.
 p.207. l.19. p.224.
 l.30.
de missa. p.323. l.14.
Plincianus, in Senec. p.373.
 l.15.
Pindarus, p.88. l.29. p.392.
 l.17.
Olymp. ode 2. p.124. l.16.
 p.125. l.12. p.262. l.33.
ode 3.p.392. l.26.
Pyth. ode 4.p.88. l.36.
ode 9.p.240. l.10.
Nem. ode 4.p.100. l.16.
Car. Pinnetrus. p.90. l.16.
Pirke Abot. cap.2.p.271. l.37.
 cap.5. p.270. l.25.p.271.
 l.36.
Dicator, in V.T. p.16. l.37.
 p.17. l.38. p.25. l.18. p.26.
 l.26. p.16. l.11. p.88. l.17.
 p.91. l.16. p.93. l.8. p.98.
 l.36. p.106. l.11. p.121.
 l.17. p.121. l.23. l.25. p.125.
 l.26. p.126. l.15. p.140.
 l.28. l.31. p.161. l.19. p.22.
 l.21. l.31. p.163. l.22. p.165.
 l.28. l.31. l.167. l.31. p.169.
 l.33. l.281. l.20. p.185.
 l.12. l.37. p.187. l.31. p.194.
 l.15. p.207. l.10. l.11. p.218.
 l.14. p.219. l.38. p.221.
 l.32. p.221. l.3. p.225. l.15.
 p.226. l.26. p.227. l.23.
 p.239. l.16. l.36. p.243. l.17.
 p.250. l.18. p.280. l.19.
 p.296. l.3. p.297. l.13.
 p.306. l.37. p.307. l.22.
 l.25. p.322. l.4. l.29. p.323.
 l.33. p.326. l.1. p.327. l.35.
 p.330. l.32. p.335. l.2. l.6.
 p.349.

p.349. l.4. p.351. l.19. l.22.
 p.359. l.18. p.360. l.23.
 27. 35. p.361. l.22. p.366.
 l.20. p.395. l.7.
 in N.T. p.37. l.26. p.9.
 l.22. p.94. l.21. p.98. l.32.
 p.248. l.6. p.258. l.27.
 p.277. l.37. p.330. l.31.
 p.354. l.22. p.355. l.13.
 17. p.350. l.3. l.11. p.390.
 l.5. p.402. l.16. p.403. l.19
 Pittacus, p.240. l.1.
 Plato, *Alciabiad.* 2. p.1. l.16.
 p.302. l.3. p.303. l.12.
Gorgia. p.1. l.27. p.318. l.25
Menon, p.9. l.29.
Phaedone. p.289. l.22.
Protagor. p.41. l.32.
Theoge. p.7. l.7.
Timaeo. p.146. l.22.
de repub. lib. 1. p.43. l.1.
 lib. 2. p.88. l.30. p.273. l.24.
 lib. 5. p.99. l.21.
 lib. 8. p.7. l.9.
de legib. lib. 4. p.30. l.5.
 lib. 8. p.246. l.35.
Sympoſ. p.43. l.33. p.108.
 l.38. p.109. l.4. p.229. l.7.
 p.375. l.7. p.377. l.36.
epiſt. ad Perdicc. p.320. l.4.
epigram. p.245. l.18.
 Plautus. p.236. l.22. p.296.
 l.34.
Aulular. p.301. l.30. p.378.
 l.27.
Bæotia. p.209. l.17.
Cafinâ, an *Canifâ*, p.375.
 l.8.
Castellar. p.230. l.34.
Cucurlio. p.343. l.28.
 p.367. l.18.
Epidico. p.388. l.30.
Friolari. p.245. l.26.
Mosellar. p.315. l.20.
 p.317. l.14. p.378. l.11.
Persid. p.367. l.34.

Panulus. p.297. l.30.
Rudent. p.296. l.38.
Tivium. p.378. l.28. p.405.
 l.9.
Tricent. p.378. l.2. 4. 14.
 Plinius major. p.319. l.7.
bifl. natuſ. lib. 3. c. 5. p.405.
 l.28.
 lib. 7. c. 6. p.108. l.29.
 6. 20. p.244. l.13.
 c. 56. p.125. l.15.
 lib. 8. c. 32. p.211. l.37.
 p.260. l.30. p.261. l.29.
 c. 33. p.263. l.26.
 c. 40. p.163. l.27.
 c. 52. p.264. l.5.
 lib. 9. c. 11. p.187. l.22.
 c. 13. p.103. l.3.
 lib. 10. c. 2. p.20. l.6. 18.
 c. 29. p.265. l.16.
 lib. 13. c. 4. p.17. l.29. p.21.
 l.3.
 lib. 16. c. 20. p.17. l.32.
 c. 33. p.275. l.26.
 lib. 10. c. 22. p.208. l.21.
 lib. 30. c. 7. p.204. l.26.
 c. 34. p.264. l.14. 35. 37.
 lib. 31. c. 1. p.180. l.32.
 Plinius minor, lib. 1. epif. 5.
 p.5. l.20.
 lib. 2. epif. 6. p.231. l.24.
 lib. 9. epif. 17. p.378. l.22.
Panegyric. p.102. l.25.
 Plinios. p.146. l.23.
Plutarχus, *Alexandri*. p.265.
 l.8.
Agſilao. p.210. l.22.
Antonio. p.39. l.27.
Ceſare. p.331. l.9.
Catone major. p.233. l.3.
 p.378. l.21.
Catone minor. p.323. l.26.
 p.339. l.16.
Galba. p.405. l.30.
Quintio. p.378. l.21.
apophthegm. p.233. l.24.

p.297. l.26. p.379. l.27.
 P.392. l.20.
capit. Rom. qef. 760. p.319.
 l.21.
capit. Græc. qef. 12. p.376.
 l.11.
ad Apollon. p.289. l.25.
de Iſid. & Osfrid. p.32. l.36.
 p.322. l.15.
de Pythie oracul. p.267.
 l.31. p.261. l.6. p.262.
 l.9. 35.
de orac. defit. p.20. l.8.
de profectus indicia. p.256.
 l.10.
de tranquillit. p.100. l.16.
de vitâ iucund. adv. *Epi-*
cus. p.247. l.18. p.318.
 l.23.
de laude propriet. p.33. l.30.
de exilio. p.235. l.28.
de valetud. servand. p.318.
 l.9. 15.
de philoſoph. placit. p.37.
 l.16.
 lib. 4. c. 7. p.289. l.23.
de dictiōn. *Homer*. p.336.
 l.2.
Sympoſiac. lib. 3. c. 2. p.265.
 l.8.
 lib. 5. c. 7. p.318. l.19.
 lib. 7. c. 4. p.219. l.21.
 c. 12. p.261. l.9.
 lib. 8. c. 1. p.309. l.1.
 c. 4. p.17. l.34. p.21. l.6.
Poeta Ignotus. p.305. l.19.
 p.313. l.9.
Dundmens. p.368. l.34.
Polemo epitaph. *Calimach.*
 p.245. l.10.
Pollux. p.114. l.24. 25.
 lib. 1. c. 9. p.357. l.3.
 lib. 2. c. 2. p.210. l.15.
 lib. 4. c. 18. p.108. l.17.
 p.110. l.30. 33. 36.

Qintillanus. p.3.l.18.
institut. lib.2.c.4.p.273.l.30.

Rabanus, in *Ab.* p.73.l.15.

Ramirez, *Pentecostarches*.33.
p.363.l.1-p.364.l.21.

Ranulphus, *polychrom.* lib.1.
6.26. p.372.l.27.

Remigius, *Athiliodor.* in
Psal. p.242.l.22.

in *Matth.* p.46.l.23.

Remigius, *Lugdun.* p.69.l.22

Rhemenes, *annet.* in *N.T.*
p.383.l.16. p.387.l.36.

Ribera, in *Zacar.* p.3.8.l.16.
in *Malas.* p.337.l.37.

Ribetus, in *Prodom.* p.310.
l.25.

Matth. Riccius, *expedit. Si-
nenf.* p.23.l.10.

Pavl. Riccius, *agricult. ca-
left.* p.191.l.3.

Ritterstuhlus. p.362.l.7.

Rivetus, *Ungog. ad Script. Sacr.*
p.76.l.2.

Ruffinus, in *Symbol.* p.19.
l.19. p.38.l.3.

in *Psal.* p.216.l.13.p.396.
l.12.

bifor. *Eccles.* lib. 2. c.25.
p.242.l.25.

Jan. Rutherford, *Var. lecc.* lib.3.
c.9.p.231.l.18.

R. Saadina. p.220.l.3. p.222.
l.34.p.157.l.3.p.181.l.32.

p.193.l.32. p.230.l.23.

Salmatius, in *bifit.* *Avg.* p.42.
l.18.

in *Solin.* p.209.l.38.p.259.
l.29. p.262.l.19.

Salmeron, in *Ab.* p.63.l.19.

Salustius, *Catin.* p.232.l.22.
bifor. l.2. p.358.l.27.

Salvianus, *de presudent.* lib.1.
p.2.l.20.

lib.6.p.325.l.6.

Sancius, in *Esiagram.* p.205.
l.29.

Sapientia Salom. avtor. p.142.
l.17. p.145.l.3.p.239.l.17.
p.244.l.14.

Jof. Scaliger. p.167.l.8.p.323.
l.16.

in *iambia.* p.15.l.17.
thesaur. tempor. p.77.l.20.
p.155.l.36. p.269.l.10.

ad *Vairon.* p.318.l.37.
ad *Festum.* p.319.l.19.

eleuch. l.17.p.269.l.5.
ad *Euseb. Chron.* p.308.l.8.

annet. in *N.T.* p.55.l.17.
epist. ad *P. Merulam.* p.394.
l.34.

Jul. Scaliger, *de ling. Lat.*
p.175.l.27.

poetic. lib.3.c.4.p.263.l.11.
lib.6.c.6. p.265.l.18.

Schindlerus, *pentaglot.* p.106.
l.16,37.p.160.l.32.p.163.

l.9.p.360.l.5.p.366.l.28.

Sebola Grac. *V.T.* p.25.l.8.

Sebola Hebr. in *Ben Syne*
adag. p.333.l.11.

in *Pracepi. Negat.* p.380.
l.9.

Scholastes *geschyl.* p.381.
l.9.

Aristophanis, p.110.l.34.
p.380.l.30.

Nicandri. p.345. l.37.
p.357.l.26.

Pindari. p.262.l.23, 33.
p.263.l.3.

Sophoclis. p.8.l.23.p.25.
l.15.p.109.l.20.p.239.

l.30.p.335.l.20,30,35.

Thucydidis. p.346.l.7.

Shortus, in *Apost. adag.* p.334.
l.29.

Sculptor, *desit.* *Evang.* c.5.
p.92.l.7.

obseru.

- obſerv. in 1. Tim. p. 399 l. 36.
 Selenus, de ſuccſi. Pontific.
 Jud. lib. 1. c. 12. p. 77 l. 22.
 Luc. Seneca, ad Lucil. p. 177.
 l. 38.
 epift. 7. p. 13. l. 8.
 epift. 12. p. 293 l. 35.
 ep. 30. p. 115. l. 12. p. 293.
 l. 35.
 ep. 42. p. 20. l. 11.
 ep. 91. p. 293 l. 35.
 ep. 93. p. 293 l. 36.
 ep. 95. p. 345 l. 8.
 ep. 96. p. 240 l. 33.
 ep. 97. p. 339 l. 27.
 ep. 99. p. 293 l. 36.
 ep. 102. p. 267 l. 5.
 ep. 108. p. 6. l. 22. p. 7. l. 39.
 ep. 120. p. 339 l. 28.
 de benefic. lib. 1. c. 5. p. 303.
 l. 27.
 lib. 2. c. 2. p. 99 l. 33.
 c. 12. p. 372. l. 34. p. 373.
 l. 9. p. 374. l. 8.
 lib. 3. c. 9. p. 345 l. 9.
 c. 18. p. 272. l. 31. c. 19.
 p. 272. l. 35. c. 21. ibid.
 lib. 4. c. 9. p. 280 l. 14.
 c. 15. p. 274 l. 6.
 de provident. cap. 5. p. 240.
 l. 29.
 de clem. lib. 1. c. 19. p. 34 l. 8
 de ira. lib. 2. c. 9. l. 10. p. 43.
 l. 38.
 lib. 3. c. 8. p. 13 l. 3.
 de tranquill. c. 7. p. 13. l. 12.
 de ſapien. conſtant. c. 17.
 p. 319. l. 35.
 ad Polyb. conſolat. c. 30.
 p. 293 l. 36.
 natural. q. ſition. fib. 2. c. 59.
 p. 293 l. 36.
 Seneca Tragis. Hercul. ſuert.
 p. 245. l. 24. p. 392 l. 14.
 Medeā. p. 342. l. 20.
 Tread. p. 392. l. 19.
- Serarius, tributar. l. 3. c. 1.
 p. 268. l. 37.
 Serranus, in Eccles. p. 293 l. 18
 in Platon. p. 247. l. 6.
 Corn. Severus. p. 242 l. 9.
 Servius, in Virgil. bucol. p. 43.
 l. 23. p. 202. l. 9.
 in georgic. p. 85. l. 10. l. 24.
 p. 86. l. 9. p. 102. l. 34.
 p. 186. l. 26. p. 187. l. 23.
 p. 188. l. 4. p. 327. l. 13.
 in Aeneid. p. 87. l. 33. l. 37.
 p. 103. l. 9. 28. 29. p. 207.
 l. 29. p. 231. l. 11. p. 263.
 l. 31. p. 296. l. 29. p. 319.
 l. 7.
 Sexta editio Graec. V. T. p. 352
 l. 34. l. 36.
 Shoppius. p. 395. l. 14.
 Sedonius, epiftol. lib. 9. ep. 9.
 p. 321. l. 31.
 Silius. p. 189. l. 2.
 bell. Punic. lib. 4. p. 109. l. 27.
 Simlerius. lib. 1. p. 196. l. 15.
 Simocattus, epift. 3. p. 286.
 l. 22.
 Socinus, in Joan. p. 152 l. 32.
 Socrates philofoph. p. 9. l. 29.
 Socrates hiftor. lib. 3. c. 16.
 p. 9. l. 38.
 Solinus, polybiſ. p. 20. l. 7.
 p. 261. l. 21. p. 265. l. 17.
 p. 318. l. 3. p. 355. l. 32.
 Solon. p. 103. l. 16.
 Sophocles. p. 240 l. 11. p. 262.
 l. 1.
 Ajace Laco. p. 7. l. 12. p. 336
 l. 7.
 Ajace torario. p. 48. l. 7. p. 239
 l. 27.
 Alcibi. conſiv. p. 228. l. 9.
 Antigone. p. 82. l. 33. p. 331.
 l. 25.
 Oedipo Rege. p. 8. l. 10. p. 196
 l. 9. p. 317. l. 18. p. 334.
 l. 22. 26. p. 335. l. 6. l. 22.
19. 26. 33.
 Oedip. Colon. p. 85. l. 12.
 Trachiniſ. p. 22. l. 37.
 Sozomenus, hiftor. Eccles. li. 3.
 c. 13. p. 246. l. 25.
 Spanheimius, dub. Evangel.
 tom. 1. p. 92. l. 15.
 Spartanus, Getā. p. 42. l. 24.
 Statius, ſylv. lib. 3. p. 20. l. 13.
 lib. 4. p. 393. l. 18.
 Thebaid. lib. 1. p. 393. l. 1.
 lib. 6. p. 205. l. 20.
 lib. 12. p. 210. l. 20.
 Stephanus Byzant. p. 115. l. 13.
 H. Stephanus. p. 38. l. 80.
 p. 108. l. 17. p. 112. l. 4.
 p. 218. l. 33. p. 277. l. 20.
 p. 375. l. 27. p. 392. l. 35.
 theſav. Graec. p. 22. l. 27.
 de dialeſt. p. 85. l. 25. 30.
 Rob. Stephanus. p. 375. l. 18.
 Avg. Stevchus. p. 25. l. 21.
 p. 219. l. 10.
 Scobius, tom. 1. eclog. physic.
 lib. 1. tit. 21. p. 348. l. 16.
 tit. 40. p. 189. l. 23.
 tom. 2. tit. 4. p. 199. l. 31.
 tit. 6. p. 215. l. 32.
 tit. 47. p. 9. l. 10.
 tit. 48. p. 7. l. 10.
 tit. 92. p. 313. l. 25.
 tit. 124. p. 290. l. 8.
 Stoici. p. 1. l. 23. p. 290. l. 15.
 Strabo, geograpb. p. 260. l. 14.
 lib. 10. p. 33. l. 3.
 lib. 15. p. 23. l. 3.
 lib. 17. p. 33. l. 5. 10.
 Strigilius, notis in Biblia. p. 17.
 l. 28. p. 21. l. 10. p. 219. l. 13.
 p. 276. l. 35. p. 367. l. 26.
 p. 400. l. 38.
 Susan, hiftor. p. 38. l. 25.
 Svartius, orat. lib. 1. c. 11.
 p. 310. l. 20. p. 312. l. 17.
 p. 313. l. 37.
 Svetonius, Caſare. cap. 48.
 Kkk 3 p. 231.

p.231. l.35. l.74. p.274.
l.10.
Augusto, cap.31.p.274.l.12
l.66. p.274.l.14.
l.75. p.340.l.35.
l.101. p.405.l.14:
Cajo, c.30. p.274.l.4.
c.41.p.405.l.8.
Vitellio, p.380.l.12.
de clar. rhetor. p.296.l.24.
p.390.l.20.

Svidas, p.21.l.1.p.8.l.15.p.20.
l.17. p.22. l.28. p.96.l.2.
p.107. l.11. l.332.p.108.
l.37,38. p.109. l.17. l.22.
p.112. l.4. p.113.l.5.
p.115. l.7. p.188.l.22.
p.240. l.11. p.262. l.11.
p.300. l.11. p.303. l.21.
p.310. l.36. p.395.l.29.
p.397.l.32.

Sylburgius.p.109.l.21.p.391.
l.30.
Symmachus lib.3,epist.47.
p.395.l.14.

Symmachus, *Verf.V.T.* p.49.
l.27. p.120. l.11. p.249.
l.30.p.307.l.27,31.p.349
l.27. p.351. l.35.p.352.
l.36.p.366.l.23.

Synodus, *Dion*,p.20.l.16.
de protidem,p.10.l.28.
epist.5.p.20.l.38.

epist.57.p.31.l.5.

Publ.Syrus.p.269.l.31.

Syrus Interpres *V.T.* p.366.
l.17.

Syrus Interpres *N.T.* p.39.
l.21. p.46. l.14. p.56.l.1.

p.91. l.35.p.92.l.31.p.93.
l.2.p.98.l.27.p.105.l.34.

p.106.l.23,28.p.169.l.37.
l.38. p.230. l.33.p.247.

l.34.p.268. l.34. p.274.
l.34.p.276. l.37. p.287.

l.30.p.333. p.390.l.6.

Tacitus annal.lib.6, p.20.l.8.
lib.14. p.358. l.34.
lib.15. p.101. l.16.
lib.16. p.99. l.30.
lib.17. p.405. l.30.
Talmud,tract.de benedictionib.
p.231.l.7.
Gemar.Sanhedrin.c.4.p.189
l.36.
Talnudici, p.230.l.6.p.231.
l.6. p.236.l.13.
Tarphon, in *Pirké Abot*.p.96
l.14.
Terentius. p.165.l.30.
Eunuch,p.147.l.36.p.165.
l.21,22.p.20.l.17.
p.331. l.33.p.332.l.24.
p.374. l.15.
Hecyra,p.336.l.37.
Heautontim.p.379.l.10.
Phormio.p.393.l.28.
Tertullianus. p.141. l.10.
p.146. l.15. p.151.l.29.
p.152. l.26.p.164. l.29.
p.209.l.4.
apologet,cap.12. p.379.l.2.
cap.17. p.143.l.31.
cap.30. p.303. l.2.
prescripte, cap. 12. p.96.
l.16.
adv. *Hermogen.* p.141.
l.16.
cap.6.p.148. l.19,35.
cap.19.p.154. l.1.
cap.21.p.148. l.38.
cap.22.p.148.l.16.
cap.32.p.159. l.36.
adv. *Marijan.* lib.1. c.20.
p.296.l.1.
lib.3.c.10.p.207.l.11.
c.21.p.307.l.13.
lib.5.c.1.p.148. l.17.
c.22.p.95.l.19.
adv. *Praxeam*,p.135.l.31.
cap.4.p.148. l.19.
cap.5.p.135.l.37.

adv. *Valentin.* p.135.l.12.
p.141. l.10. p.147.l.8.
p.176.l.18.
de fugā, cap.5.p.44.l.37.
de resurrecti.eam. cap. 13.
p.18.l.16.
cap.47.p.95. l.6,33.
de jejunio,cap.7.p.205.l.14
ad uxorem lib.1. c.3.p.94.
l.21. l.11.l.21.
cap.8. p.10.l.3.
lib.2.c.3. p.10.l.15.
de pudicitia,p.395.l.38.
Themistius,*ser.16.pg.1.18*,
22.p.8.l.34.
Theocritus, *idyll.* 2. p.259.
l.30.p.260.l.17.
idyll. 22. p.222.l.38.
idyll. 25. p.308.l.19.
Theodoreetus, *biffr.* Eccl.5.l.30.
c.15. p.101.l.20.
in *Genes. gestio*, p.156.
l.26.p.158. l.15. p.159.
l.35.p.164.l.16.
in *Judic.* p.362.l.23.
in *L. Reg. qd*, p.204.l.1,
357.
in *Psalm.* p.51.l.2. p.5.
l.3.p.115.l.25. p.139.
l.15.p.242. l.9. p.249.
l.27.p.257.l.13.p.307.
l.31.p.348. l.1.p.349.
l.30.p.366.l.17.
in *Jerem.* p.29.l.10.
in *Rom.* p.96.l.30.p.277.
l.34.
in *2.Tim.* p.401.l.7.p.403.
l.19.
in *2.Tim.* p.248.l.3.
de provident. lib.10.p.396.
l.7.
Theodotus, p.195.l.38.
Theodorus Gaza, p.264.l.18,
26,38.p.265.l.11.
Theodorus Metochit. *biffr.*
lib.2.p.370.l.24.
Theop

- Theoderus Prodom. de pro-
vident. p.310.l.25. p.313.
l.7. p.311. l.15. p.313.l.6.
Theodotion, *Vers. T.* p.49.
l.27. p.120. l.10. p.298.
l.30. p.307.l.30.
Theognis p.9.l.20.
Theophilus. p.254.l.34.
Theophrastus, *biflor. plant.*
lib.2.c.6.p.17.l.30.
c.8. p.21.l.37.
lib.4. c.1.p.265.l.26.
c.4.p.254.l.20.p.265.l.4
de animali. inuid. p.261.
l.23.
Theophylactus. p.195.l.38.
in Evangel. p.31. l.9.p.36.
l.9. p.41.l.24. p.42.l.12.
p.44.l.33.p.47.l.9.p.54.
l.16.33,37. p.93.l.4.
p.251. l.37. p.252.l.14,
l.17.p.254.l.38.p.334.l.5.
in Att. p.75.l.25.
in Epist. p.26. l.12.p.45.
l.14. p.330.l.27. p.402.
l.20. p.403.l.35.
Thucydides, *lib.2.p.346.l.1.*
Tibullus, *lib.1. eleg.6.* p.378.
l.38.
Tigurina *Versio.* p.25.l.10.p.26
l.24. p.29.l.27,27.p.161.
l.18.p.162.l.3.p.164.l.20,
21.p.166.l.12.p.167.l.30.
p.187. l.34. p.216.l.36.
p.229. l.4. p.240. l.23.
p.287.l.23.p.293.l.3.5,9,
18. p.312.l.8.p.325.l.14.
p.327.l.15. p.350.l.5.32.
p.354.l.24. p.359.l.8.
Timaeus *historio.* p.20.l.36.
Tornorupaxus, *in Pers.* p.320.
l.9.
Tragicus incertus. p.334.l.27
Trahron, *in Joan.* p.384.l.7.
Trebellius, *Galen.* p.42.l.23.
Valerian. p.372.l.9.
- Tredigion. p.373.l.14.
Tremellius. p.98.l.34.p.106.
l.13.24. p.121. l.9. l.15.
p.360.l.11.
Triclinius. p.124.l.16.p.335:
l.22,32.
Tubero, *anual.* p.393. l.36.
p.394.l.27.
Turnebus, *adversar.* lib. 6.
c.23. p.375.l.26.
lib.9. c.30.p.373.l.12.
lib.29. c.2.p.263.l.18.
Turpilinus, *Lindia.* p.374.l.23
Jos Tzetzes. p.124.l.26.
- Ulpianus, *ad cod. Et lib.4.* p.301
l.24.
Jac. Usserius *Armaach. biflor.*
Pudg. p.69.l.23.
Valerius Max. *memorabil.* l.2.
c.9. p.378.l.21.
c.10. p.329.l.24.
lib.6.c.1.p.47.l.1.
Varro, *De agri. l.11.p.244.l.21,*
24. p.405.l.15.
Catone. p.108.l.30.
Serrano. p.375.l.22.
dere rustic. lib.1. cap. 52.
p.187. l.14,30. p.189.
l.7,30.
lib.6.c.8.p.208.l.15.p.209
l.5.
cap.10.p.222.l.32.
Vatlabius, *in V.T.* p.35.l.35.
p.106. l.11. p.31.l.17.
p.140.l.4. p.162.l.17,27.
p.164.l.21. p.194. l.15.
p.201. l.38. p.204.l.36.
p.218. l.19. p.287. l.28.
p.293.l.8.p.322.l.7.p.325
l.13,30. p.39.l.9, l.9, l.11.
p.360.l.23. p.371.l.10.
Vegetius, *de re militari.* lib.1.
c.8. p.358.l.32.
Jo. Vemelius, *Synagog. Christi-*
an. l.1 c.6. scit.8.p.234.l.2.
- exortat. *Theolog.* 17.p.127.
l.16-p.131.
de Legib. Mosaic. part. l.1,1.
præcept. 2. exere. 95 p.21.
l.14.
de ceremon. exere. 9. p.282.
l.10. p.284.l.8.
Vbitakerus, *de ecclesi. controv.*
2. qest. 4. p.401.l.16.
Vicarius, *decapl. in Psalm.*
p.196.l.28.
Avr. Victor, *de Imperat. Rom.*
p.20.l.10.
Victorius, *Var. lett.* lib.14.
c.11.p.302.l.25.
Viennenses & Lugdunenses,
ep. ad fratr. Astat. p.397.l.24.
Villapandi, *ad Ex. l. tabule.*
p.206. l.25.
Vincentius, *de anima origin.*
p.344.l.26.
Virgilius, p.189. l.2.p. 207.
l.28.
bucolic. eclog. 1.p.202.l.9.
eclog. 4.p.63.l.35.
georgic. p.253. l.4. lib.1.
p.187. l.11.p.127.l.11.
p.356.l.19.p.358.l.8,10.
lib.3. p.84. l.4.p.85.l.8,
22. p.87.l.6.
lib.4. p.102.l.28.
Eneid. p.265. l.24.lib.1.
p.18. l.23.p.327.l.11.
p.3.6.l.19.p.358.l.8,10.
lib.2. p.165. l.24. p.202.
l.5.p.231.l.11.p.63.l.24.
p.344.l.24.p.354.l.15.
lib.3.p.84.l.4.p.85.l.8,22.
lib.4.p.203.l.7.p.321.l.7.
lib.6.p.87.l.32.p.153.l.14.
p.187.l.2.p.195.l.28.
lib.8.p.41. l.34.p.103.l.9.
p.109.l.26.p.332.l.10.
lib.9. p.296.l.28.
lib.11.p.87. l.36.
lib.12.p.392.l.32.

Hier. Volphilus. p.6.l.32.
Vogiscus, Proba. p.42.l.16.
Jo. Vossius, in fragm. Tragic.
p.356^ol.1.
Xenarchus Com. Pentabla.
p.145.l.4.
Xenophon, institut. Cyr.lib.1.
p.227.l.4,22. p.247.l.17.
lib.3. p.33:l.4.

lib.7. p.17. l.24,25.
lib.8. p.227. l.30,35.
p.228. l.17,19. p.233.
l.7. p.237. l.26. p.324.
l.22.
Agesilaos. p.235. l.11.
Memoral. lib.1. p.9.l.29.
Jo. Xiphilinus. p.20.l.9.p.331
l.23.

Zanchius in Ephef. p.402.
l.17.
Zenobius, adag. p.7. l.17.
p.262. l.11.
Zenodotus. p.262. l.28.
Zonaras, amal. tom. 1.
p.204.l.9.

Syllabus rerum, regularum, legum, figurarum, dictorum, fabularum, historiarum.

A Kλειστα συγκλοθειν & δει. p.31.l.20.
Actori, sive affirmanti, sive accusanti,
incumbit probatio. p.198.l.10.

Adae tributus Hymnus. p.119. l.15.
Adam an eodem, qd est conditus, dislapis. p.192. l.20.-p.198. l.27. de ejusdem seculaturā traditio qualis p.198. l.30. de cinctoriis qdta fuerint. p.200. l.11.-p.202.
l.14. vestes primæ unde. p.202. l.16-25.
Adversa castigant, & corrugunt. p.324.l.18.
-p.325.l.6.

Aliens an pullos in pedibus vehant, & qare. p.169.l.1.
alitum in suis tuendis sedulitas. p.163.l.16.
aduncis unguibus instructi non bibunt. p.266.l.3.

Amanidis Ægyptii commentum festivum. p.369.l.14.
Amor adolescentium pestis. p.317. l.6.
p.332.l.25.

Annum in manu, sive, in volle, habere, pone-
re; proverbiale. qd velit, & unde tra-
etum. p.242. l.11.-p.245.l.9.
in ore primo teneri, in labiis haberit. p.245.
l.16.

Animas improborum cum corporibus simul
interire, Magistrorum Judiciorum qorun-
dam opinio. p.54. l.14. p.188. l.38. exteri-
bas in parte saniores nonnulli. p.289. l.15.
-p.290.l.31.

animarum transmigratio. p.146.l.17.
Animantia bruta qd die creata. p.170. l.30.
-p.171. l.12. p.192. l.28.
animantium nomina epicora Hebreis.
p.258. l.13. p.259. l.10. exteris qoqe.
p.259. l.11.-p.260. l.27. forma male-
fica in aliis, in aliis foeminea frequentior.
ibid.

animantium membra de terris aqisq[ue] u-
surpata. p.356.l.14.

Animantium Ezekieli representatorum for-
mæ qenam. p.282. l.6. -p.284. l.5. qd
designaverint. p.284. l.6-15. alia fuisse à
Joanni visis. p.284.l.16-32.

Antiteposis cum trajectione. p.165.l.12.
Apollodori duo, Carytius alter, alter Ge-
lous; à patriâ dictus uterque. p.114.l.21-
37. p.115.l.12.

Aqa terræ nomine comprehensa. p.157.l.10.

p.158. l.23-p.159.l.4.

Aquarum coelestium vis miranda ex Plinio.
p.180.l.32.

Aquila an sola pullos super alas suas vehat.
p.163.l.3.

Aquila interpres qalis. p.154.l.25.

Arabes cur Orientales dicti. p.311.l.12.

Aristotelis nomine edita problema, nec
illius, nec unus aliquius viderit. p.22.l.20.

Aſph qorum hymnorum avtor habeatur.
p.118.l.5.p.120.l.19.

Athe-

- Athletice leges. p. 246. l. 18, 35.
 Avres perforat, servitutis, gentis, indicium. p. 297. l. 15, 18.
 obedientiae symbolum. p. 297. l. 37.
 Autorum dicta citata, qz in scriptis eorum non comparent. p. 162. l. 36. p. 265. l. 4.
 lapsus vari. p. 266. l. 8.
- Baptisma sanguinis, ignis. p. 44. l. 26, 27.
 Benefici titulo qinam insigniti. p. 32. l. 32.
 - p. 34. l. 4. n. men id qibus vte competat. p. 34. l. 5-21.
 Beneficia ab officiis qd distinguuntur. p. 272. l. 32. à ministeriis. ibid. l. 37.
 Bibendo, aqam manu havitam sumere, vel ore prono ex profluente excipere, qibus affectibus depudent. p. 361. l. 9-p. 364.
 Boni beati qiqe. p. 1. l. 8. p. 2. l. 1-12. Deo cari. p. 2. l. 13. fors beata. p. 16. l. 7.
 Bonus in re malâ animus. p. 56. l. 16.
- Cabala oralis, merum signum. p. 156. l. 38.
 Cabalistica nugamenta. p. 134. l. 23-36.
 Cabiri sacra manibus cruentis peracti. p. 281. l. 7.
 Cain an ante lapsum genitus, editus. p. 190. l. 36. - p. 192. l. 6.
 Calcei novi in estimatione, veruisti abjectiores. p. 376. l. 36.
 Calix perpetuum. p. 44. l. 26.
 Canisa, an Casina, Plavii comedie. p. 375. l. 8.
 Kaspu'stis, Apollodori fabula nulla. p. 114. l. 10.
 Catonis per bella civilia constans habitus. p. 323. l. 18.
 Catones qd dicti. p. 34. l. 15-34.
 Cervicem conculcare, & conculcadam dare, subiectonis indicia. p. 371. l. 29. p. 372. l. 3-22.
- cervorum*, an, *Cervarum, pedes.* proverbium. p. 257. l. 6. scemelis an rectiores, firmiores, agiliores, quam masculis. p. 258. l. 6, 8. avibus fissis ubi. p. 261. l. 1. *cervi cornua ubi abjiciant.* proverb. p. 260. l. 23. cornu utrumque, an alterum tantum, & hoc utrum,
- an ullum omnind defodiant. p. 160. l. 38.
 - p. 161. l. 37. scemelis an usqam cornuta. p. 262. l. 4. - p. 263. l. 22. cervos Africa an habeat. p. 263. l. 27. - p. 264. l. 3.
 Chæremon tragicus, non comicus. p. 112. l. 3.
 Chimera qalis singitur, pingitur, * p. 282. l. 21-37.
 Christiani exteris Judæi dicti. p. 101. l. 5.
 Christianus est, qd Christum induit. p. 100. l. 37.
 Christus columna & stabilimentum veritas, tis. p. 388. l. 11. & fundatum, & lapis angularis, summus, imus. p. 402. l. 27. idem Templum, fundamentum, lapis angularis, oltum, architectus. ibid. l. 35-38. unigenitus, & primogenitus idem. p. 61. l. 16. idem ab æternis, qd Deus; in tempore genitus, qd homo. p. 59. l. 3. - p. 61. l. 37. filius, qd Deus, natura; qd homo, gratia. p. 65. l. 6. 15. p. 68. l. 28-p. 69. l. 21. sed ratione peculiari. p. 67. l. 17. p. 68. l. 21. humiliatus & modestus exemplum suis. p. 35 l. 30. illius descendens, nostri omnium auctor. p. 44. l. 18. amictus suis & naturalis & artificialis instar. p. 101. l. 33-p. 105. l. 34. in suis quo modo habitet. p. 104. l. 3. 25 & interioris & exterioris induendus. p. 105. l. 25.
 Christus pro suis, spopondit, prestitit. p. 328. l. 8-21.
 Chryssippea subtilitates qales. p. 177. l. 36.
 Ciconia pietas in parentes, pullos. p. 269. l. 29, 33.
 Claves quor hominum. p. 270. l. 28. elemosynas dantum. p. 171. l. 16. scholas adiunctum. ibid. l. 9.
 Climacis ratio genuina. p. 3. l. 13. exempla varia. p. 3. l. 23. p. 4. l. 1-21. p. 5. l. 11, 29. climaces minis idonei. p. 2. l. 28. p. 3. l. 10. p. 4. l. 22. p. 5. l. 4, 35.
 Collationis gradus posterior pro priore. p. 10. l. 5.
 Columna nubis & ignis, Christi typus. p. 288. l. 10.
 Columnæ, columnæ, columellæ, qinam dicti. p. 388. l. 7-p. 404. l. 8. Christus. p. 282. l. 11. 1. 7.

- l.7. Apostoli. p.388. l.26. Verbi administratio. p.388. l.15. p.390. l.34. p.395. l.26. -p.399. l.21. fideles qiqe. p.388. l.35. semen sanctum. p.393. l.19. protes mascula. p.391. l.2. liberi qilibet. p.391. l.18. p.392. l.34. filii etiam. p.392. l.10. p.393. l.5. principes. proceres in repub. p.388. l.32. p.393. l.22. 26. p.394. l.38-p.395. l.15. famuli fidis in familiis. p.393. l.23. -p.394. l.23.
- Commentorum** inanum fabri & promicandi, qd confugere soleant. p.147. l.13. 20.
- Concertationes** iniqua, matronæ cum mercatrice, probi viri cum malefico, maledico. p.274. l.22. 28.
- Conscientia** integræ fiducia. p.324. l.2.
- Consortis** quantum valeat. p.6. l.11. p.13. in malum que valentiora. p.10. l.15-p.13. l.17.
- Copulativa** quandoq; orditur. p.40. l.32.
- Creatio** ex nihilo, Iudeorum dogma. p.143. l.29. Christianorum fides. ibid. l.36. à Theosophis hodiernis abnegata. ib. l.35. quin hoc simillimum. p.148. l.38. p.149. l.14.
- Creationis** die tertia an, & qre, suspensa benedictio. p.168. l.8-p.170. l.4.
- Creata** an simul universi. p.154. l.18-p.155. l.30. creata cuncta in perfectione suâ. p.172. l.23. **Creationis** dies sextus, qibus negotiis exactus. p.192. l.35-p.193. l.27.
- Creatura** scala, per quam ad creatorum ascendiatur. p.347. l.19.
- Credere** in Deum, qd ratione dicitur. p.385. l.8-p.397. l.30. in Ecclesiam, qatenus. p.383. l.17. 26. p.384. l.9-p.385. l.6. In Ecclesiam credendum negat Pius Papa Rom. p.387. l.26. In Dei matrem credere professi, priscis vestiti Pontificis deridiculo habiti. p.386. l.35. nec in sanctos credendum. p.386. l.12. nec in Apostolos. p.385. l.14. p.386. l.23. nec in hominem ullum. p.386. l.17.
- Cyrus** maior evēp̄tēm dictus. p.32. l.38.
- Deus** ab æterno. p.148. l.17. in creaturis etiam contemptissimis comparet. p.128. l.33.
- qatenus videat, nec videat, suorum lapsus. p.215. l.32-p.216. l.12. p.218. l.14. aliorum Ecclet. p.225. l.10. 22. 33. nullus rei indigens. p.280. l.8. suos dona & ditat; cum Diu rati dotenir à suis. Ibid. l.2.
- Divites** soli sapere censemur. p.313. l.17.
- Ecclesiæ** domus Dei, non Deus. p.383. l.27. super Petram fundata. p.401. l.9. super Christum. p.401. l.37. p.402. l.4. super verbum. V. & N. T. p.401. l.30. super veritatem. p.404. l.25. qatenus columna & fulcrum veritatis. p.403. l.23. p.404. l.24. p.406. l.10.
- Ecclesiæ** credendum, non in Ecclesiam. p.383. l.26. 29. p.387. l.7. Vide Credere.
- Ellipsis** subiecti. p.186. l.5. adjuncti. p.20. l.16. nominis regenesis. p.338. l.2. à verbo regendi. p.360. l.35. noctis similiudinis. p.184. l.25. p.388. l.35. collationis prælativæ. p.332. l.1. redditiva. p.162. l.34. copulariva. p.184. l.26. disjunctiva. p.183. l.37. interrogativa. p.28. l.20. negativæ. p.182. l.28-p.183. l.27. p.189. l.25. Participi verbū substantivi. p.389. l.32.
- Ex** dñd stvōr. p.107. l.23-32.
- Eva** an ante lapsum viro cognita. p.191. l.36. -p.195. l.5.
- Fili** Dei, fideles qiqe, regeneratione, adoptione. p.67. l.20. magistratus, præminentiæ. ibid. l.24. Adam, & Angeli, creatione ad effigiem. ibid. l.27. 30-p.68. l.10. p.307. l.37. non adoptione. p.68. l.24. ratione peculiari Christus. p.67. l.17. p.68. l.11.
- Fili** Dcorum exteris qinam dicit. p.308. l.1. -p.309. l.22. p.310. l.17.
- Filius** hominis, & filii hominum, pro homine & hominibus. p.309. l.37. p.310. l.10.
- Frons** animi index. p.105. l.31. 38.
- Frumentum**, pro pane. p.187. l.7.
- Futura** Dcō præscendit; certa æq; acti jam existent. p.53. l.21. 28.
- Gematra** Talmudica qalis. p.134. l.13.
- Gloriam** magis assequuntur, qd assequantur minus. p.93. l.17.

- Huiusdam pro inimicis orare soliti. p. 370.l.22.
Hederam qz regiones non ferant. p. 164.l.14
-p. 265.l.12.
- Hejnus à Crojo inqè habetus. p. 113.l.8.
- Historia anima veritas; qz absqz cæca, ini-
niciis, nec historia. p. 20. l.34-36.
- Hymnorum liber, Pentacœvhus alter. p. 130.
l.19. non à Davide tuis. p. 118.l.4.p. 130
l.16, 17. in libros 5. quomodo divisus. p. 130
l.11. de materiâ singulorum subiectâ Ex-
ercitatoris error. p. 130.l.25.p. 131. ti-
tuli in classis dispositi. p. 117.l.16. à scri-
ptoribus. p. 117.l.21-p. 119.l.30. ab eis,
pro qibus confecti. p. 119.l.34. qibus con-
creti. p. 119.l.36-p. 120.l.51. temporis-
bus & occasionibus qibus composuit. p. 120
l.35-p. 121.l.34. qibus adhibendi. p. 121.
l.36-p. 122.l.13. naturâ & condicione.
p. 122.l.14. -p. 124.l.1. musicis ritibus.
p. 124. l.2. -p. 126. *avetivyzqapoz* qot.
p. 117.l.11. de eis regula Hieronymiana re-
jecta. p. 118.l.37. Davidis plures, quam qz
nomen ejus præferunt. ibid. l.7, 28. Hymni
graduum, unde sic dicit. p. 122.l.14-p. 123.
l.10. p. 127.l.19-p. 129.l.27. à Græciis ad-
dictus 151. in canonem non receptus.
p. 130.l.22.
- Hypallage. p. 165.l.29.
- Idola (x qibus materiis confusa). p. 369.l.34.
-p. 370.l.15.
- Ignavia corruptip qz qe. p. 315.l.18. p. 317.
l.1.
- Ignem animatum qz credidicint. p. 319.l.21.
- Imaginarii Christiani. p. 147.l.5.
- Imago eadēm notionē diversâ usurpata.
p. 201.l.26. p. 402.l.17. p. 403.l.1. diver-
sifigae eadēm illustrata. p. 402.l.18.
- Immunditia externa interna typus. p. 218.l.1.
- Indicativa in notionē potentiali. p. 225.l.27.
p. 337.l.32.
- Janitores in catenis. p. 296.l.21. p. 390.l.20.
- Janitorum in Templo munus honestum, ho-
noratum. p. 297.l.1.
- Jobi pauperes, in præoverbitum abiit. p. 311.l.9
- Judæorum deportatio mors qz qdām; resti-
tutio, à morte resuscitatio. p. 288.l.2, 27.
- Judicil futuri gradus commentarii. p. 50.l.24.
28, 35, 36. Judicium duplex. p. 54.l.7. in
novissimo bonorum fiducia. p. 55.l.29.
malorum confusio. p. 56.l.2.
- Fr. Junii elegia. p. 267.l.7, 13, 20.
- Jurare per Deos falsos vetitum. p. 281.l.12.
- Justificatione peccata qzqz regatur.
p. 215. l.31-p. 216.l.12. hujus gratia viqz
eadem ante & post Christum exhibutum.
p. 217.l.6.
- Justitia etiam exqzqzissima nœvis non caret.
p. 52.l.30. ad justitiam impuniti variè u-
surpatum. p. 281.l.25.
- Lætitia stultorum qalis. p. 317. l.20-p. 318.
l.24.
- Lavare pedes, servulorum munus. p. 367.l.9.
ollas mediaſlinorum, ibid. l.16.
- Lavari à tavido qanti sit. p. 267.l.3.
- Leges bonæ à moribus malis. p. 227.l.28.
- Leges columnis, sive pilis, affixæ, incise.
p. 404.l.18. p. 405.l.1-19.
- Lex de fructus interdicti abstinentiâ an ante
mulierem conditam data. p. 190. l.13.
-p. 191.l.33.
- Liber magnus, magnum malem. p. 294.l.25.
- Liberi parentum ædificium. p. 315.l.14, 31.
- Lingvarum imperiâ turpiter lapsi viii ma-
gni. p. 28.l.1. p. 238.l.28.
- Locorum collatio illustrat, sed cavè adhibi-
ta. p. 28.l.1, 17-p. 285.l.22.
- Lucernam extingvere nonnullis religio.
p. 319. l.22.
- Lucifer, in scriptis sacrâ, non diabolus;
p. 142.l.29. sed Christus. p. 145.l.35, 6æxx
Babylonius metaphorice sic dictus, ibid.
l.33.
- Lucra inusta, justa damna. p. 82.l.31, 35, 37.
- Lucrum juri præseruat plerique. p. 89.l.2.
- Lux pro lœsis. p. 165.l.16. lucem intueri
svave. ibid.l.17. à tenebris qz ratione dif-
creta. p. 166.l.5.
- Magnus futurus est, qz fieri non qzrit. p. 44.
l.15.
- Majores domus servi qz dicit. p. 394.l.6.

- Mila q̄i levissimè ferantur, meditandum. p.74.l.6.
- Malē parta nil presunt. p.82.l.14. obfunt plorūm. p.82.l.30. malē dilabuntur. p.89.l.14. r̄istem habent exitum. p.89.l.3. in clade publicā nil pollent. p.89.l.11. nil. in irā divinę die. ibid.l.15.
- Mali fuga, primus ad virtutem gradus. p.2. l.14.
- Malorum societas, qām periculosis, perniciōs. p.6.l.11-p.13.l.1. p.15.l.17.
- Malus q̄ilq̄ miser. p.2.l.18. p.2.l.4.
- Manichæorum *metayros* p.146.l.19.
- In manu Dei*, securitatis notio. p.244.l.1.
- Mare Edomatum & Mediterraneum in sacrā paginā q̄i distingvuntur. p.355.l.12,12.
- Mars equum amat*, q̄o seniū dictum. p.232. l.17.
- Martyr, martyrio paratus. p.45.l.17-16, martyrum genera. p.45.l.17-25. martyres ~~admodum~~. p.45 dicti infantes Bethleemitici p.45.l.27. p.46.l.8. martyrem in malis confitioria, alacritas. p.56.l.17. martyrium sacrificium cruentum. p.28.l.1,5. aliud animo martyrium, aliud animum martyrio defuisse. p.44 l.25. p.55.l.1.
- Masculea forma de sexu sequiore. p.335.l.18.
- Mater familiam fundare & firmare dicitur. p.393. l.6-15.
- Materia an ab æcerno fuerit. p.141.l.5 p.143. l.35-p.144.l.15.
- Matusse in convivis, Sybaritarum inventum. p.228.l.4.
- Matula* & *cyatibus*, *pelluvium* & *peculum*, ex eisdam. Proverb. p.370.l.17,30.
- Mētawrō, five Λιθόντα. p.86.l.9. figura q̄ilis. p.82. l.22-p.85.l.19. dolphin habet. p.85. l.30. -p.86. emphalisa etiam. p.87.l.1. -p.88.l.17.
- Mensa convivis æq̄i. p.23 r. l.17. p.232.l.32. -p.333. apud q̄osdam seorsim tingulis. p.231.l.3-10. inæqualis iniq̄itatis. p.231.l.18 -p.232.l.32.
- Mentem Deus, non manus respicie. p.302. l.8. p.303.l.5.
- Messis Iudeæ tempus. p.253. l.27,36. p.255.l.23.
- Milliarium aureum Romæ qid fuerat. p.405. l.28.
- Ministris Evangelicis an potestas civilis omnis Interdicta. p.31.l.2-p.35.l.28. an potestas indicata. p.32.l.8. p.35.l.14.
- Modestia ornamentum præstantissimum. p.110.l.2. hujus comes honor & gratia. p.93.l.31.
- Mors peccati stipendum. p.94.l.1. p.95.l.2. p.96. l.18,37. p.97.l.10,14.
- Mores Aegyptiorum sūl. apud suos quantus. p.125. l.30.
- Mulierum nixus graves. p.211. l.2-19. graviore qām aliis animalibus. p.211.l.10. p.211.l.17. nonnullis minus graves qām aliis. p.213.l.24. *¶* enim eis moliri an licet. p.214.l.7.
- Mundi exordium. p.134.l.16.
- Mundi plague q̄omodò designata. p.283.l.19.
- Munditia externa, insectæ typus. p.217. l.37.
- Mundus Theosophis triplex, divinus, angelicus, visibilis. p.142.l.18,25. p.143.l.11. p.146.l.4.
- Musica Hebreorum antiqua Iudeis ip̄is jam incognita. p.124.l.3. in Graecanicā antiquis voces an organa præzirint. p.115. l.26. p.126.l.14. concentus antiquitas. p.126 l.15.
- Negavit, q̄i negaturus esset. p.44.l.37.
- Nidus, pro pullis. p.162.l.30. p.163.l.21.
- Nihil indigere, Dei solius. p.88.l.3.
- Noxa caput sequitur, somtem Nemesis. p.259. l.20.
- Numeralia cardinalia pro ordinalibus. p.167 l.15. p.288.l.33.
- Oculos, q̄os claverat culpa, aperit peccati vel pena, vel conscientia. p.200.l.1.
- ¶ *ip̄o-n̄iai* Athenis q̄i, & qales. p.237.l.9-38.
- Olea ubi habeatur. p.263.l.11.
- Olei usus, insignis, varius. p.349.l.34-p.350. l.3. p.351.l.26. p.352. l.30. in festis. p.352.l.17.
- Opposita juxta posita se invicem illustrant. p.24.l.19. juncta dictionem ornant, avgent. p.82.l.25.

Oracu-

Oraculorum Proclai datum. p. 260. l. 34.
Ostiris egyptiaca. p. 32. l. 37.

Palmarum arboris natura. p. 17. l. 29, 32. sola
frondes eisdem servat. p. 17. l. 32. p. 18. l. 1.
de cetero error receptus refellitur. p. 21. l. 3.
tinde ortus indicatur. p. 22. l. 3. irabis inde
sumptu[m] indoles. p. 22. l. 9, 24. p. 2. l. 3. ea
huic cultu aliis qibulfam communis. p. 23.
l. 13, 17. cur vicitor[um] insignie. p. 22. l. 7.
palma pumila in Chora Phoenici compar.
p. 21. l. 6.

Panis; pro frumento. p. 184. l. 6. vires hujus
in corporis fultus. p. 343. l. 28. p. 348.
l. 37.

Parabola omnis ex instituto præsenzia expli-
canda. p. 403. l. 3.

Pavcis probis quam plurimis probari. p. 332.
l. 34. p. 332. l. 4.

Pavcis multos fugare, fundere, gloria major.
p. 365. l. 1.

Peccati, nisi jam admissi, atrocitas non ad-
vertitur. p. 199. l. 32.

Peccatores ab improbis frustra discreti. p. 2.
l. 33. p. 13. l. 31, 33, 35. sed & ab impiis.
p. 50. l. 12, 30, 31. p. 51. l. 9, 10, 21.

Peccatum, an pro idolo, & quatenus usurpe-
petur. p. 219. l. 18, 32. in piis Deus quatenus
non videat. p. 225. l. 28-p. 225.

Perfarrum titus. p. 209. l. 24. victus primitus
moderaurus & restrixtus. p. 217. l. 4, 31.
p. 234. l. 11. seculis insecuris luxus insignis.
p. 227. l. 34. p. 235. l. 2. men[us] secunda.
p. 234. l. 15. p. 235. l. 38. p. 236. l. 1. an in-
principis abstemii fuerint. p. 234. l. 12. p. 236.
l. 7.

Perfarrum Reges Cheaspi aquarufam bibe-
bant. p. 235. l. 25. qod Perfarrus universis fru-
stra tributur p. 234. l. 13. p. 235. l. 11.

Petrus Picherellus, vir q[ui]lis, q[ui]ntus. p. 136.
l. 26. p. 137. l. 21. κασμουωνιας paraphra-
sin quam methodo constituerit. p. 171. l. 16.
p. 182. l. 29.

Philosophi hereticorum patriarcha. p. 146.
l. 24.

Phoenix avis fabulosa. p. 18. l. 14-p. 20. l. 32.

Pleonasmi exempla varia. p. 166. l. 17-38.
p. 167. l. 18. p. 168. l. 3.

Plures mali. p. 332. l. 2.

Pluralium ulus, discretivus. p. 332. l. 11.
-p. 334. l. 8. distributivus. p. 341. l. 5-p. 342.
l. 25. amplificativus. p. 334. l. 9-p. 338. l. 25.
deminutivus. p. 339. l. 8-p. 340. l. 7. pe-
culiaris in propriis. p. 340. l. 8 15.

Pocula antiquis in meisis posita. p. 231.
l. 2-25.

Poenitentia annuli in avribus. p. 297. l. 35.

Poemata multa configunt. p. 263. l. 14, 31. a
se invicem mutuantur. p. 7. l. 15, 16-p. 263.
l. 19.

Poetica licentia. p. 263. l. 13.

Pontificis Judei intra annum quandoque suc-
cessive plures. p. 75. l. 14. primarii plures
simil. p. 77. l. 10. illorum series & successio.
p. 76. l. 12-p. 78. l. 30.

Pontificum Romanorum fastus. p. 372. l. 16.
-p. 373. l. 8.

Populus terrae non est pius. p. 271. l. 38.

Præcepta transcendere nemini datur. p. 52.
l. 17, 24. adversus eti in multis delinqunt
universi. ibid. l. 26. in externis tamen q[ui]
busdam q[ui] ratione, plus aliquid præstat
q[ui]at. p. 272. l. 8.

Præterita pro futuro q[ui] ratione in factis. p. 53
l. 21-28.

Primis ex præcepto q[ui]ta pars. p. 272. l. 17.
eas dantium classes tres. ibid. p. 24.

Prospira corruptum. p. 324. l. 22-p. 325. l. 6.
p. 405. l. 1.

Publica facta, gesta, columnis incisa. p. 405.
l. 20.

Pythagoræ ματηματικων. p. 146. l. 17.

Rationis examen refugunt luminum novelli-
lorum mystæ. p. 141. l. 11-30.

Reciproca in personam agendi notione.
p. 338. l. 23.

Reges titulos modestos verosque simientes
feruntur; fastuosos falsosque ambientes ar-
rogantesque derisi habentur. p. 33. l. 19-
32.

Regnum qandi habitum. p. 9. l. 1-14.
 Regnum Christi spirituale. p. 36. l. 31, 33. seculare somniabant ipsius affectio. p. 36. l. 12
 frustra. ibid. l. 27-p. 37. l. 5. nec eis tamen interdictum illud. p. 36. l. 9.
 Religio Christiana suis viribus, non assertorum ope suffulta consistit. p. 40. l. 20.
 Resurgentium duabus plures classes comimentis. p. 51. l. 29-p. 52. l. 32. p. 53. l. 12.
 horum congregatio, segregatio, leggregatio, aggregatio. p. 52. l. 36-p. 53. l. 11. non resurrexit eis impios Rabbinorum qorundam delitium. p. 54. l. 5.
 Resurrectio duplex. p. 54. l. 18. communis. ibid. l. 20. peculiaris. ibid. l. 22. ad pgenam. l. 31. ad vitam. l. 34.
 Rosez criticis fratres. p. 146. l. 38-p. 147. l. 1.

Sacrifica ab implis, impuris, perjuris, iniq. numini ingrata. p. 303. l. 7-31. spiritu talia qz. p. 303. l. 1. p. 318. l. 1.
 Sandalio, foco, soleā cedere, cedi, qam contumeliosum. p. 334. l. 11-p. 375. l. 15.
 p. 376. l. 5-26. p. 389. l. 7.
 Sapientiam diuinam qalem confingant Theosophi noviti. p. 142. l. 17-p. 145. l. 12.
 Sardonius risus qalis, & unde dictus. p. 43.
 l. 15.
 P. Scipionis rei habitus. p. 323. l. 37.
 Scripturæ plenitudo. p. 148. l. 16. sola in rebus fidelis certa. p. 197. l. 8. ex scriptis exercitii illustrata. p. 314. l. 30. p. 320. l. 35.
 praxis ea Patribus q̄i probata. p. 320. l. 38.
 -p. 321. l. 33.
 Senum affectus, decrepare, despere. p. 320.
 l. 7.
 Separatio Hebraicis qibus forfulis designatur. p. 166. l. 9.
 Servitus quando nullus. p. 302. l. 3. servitus in domo Dei præ libertate maximâ. p. 298.
 l. 12.
 Servorum gradus, atricensis, mediasinus,
 p. 296. l. 37. p. 380. l. 11.
 Servus in qibus beneficio locum habeat.
 p. 272. l. 36.
 Servus peccati qis. p. 301. l. 11.

Sery ad limina excubabant. p. 296. l. 16.
 p. 298. l. 25. p. 301. l. 2. atricenses libertores.
 p. 296. l. 34. officiari in vinculis. p. 296.
 l. 21.
 Socco, soleā, cedere, cedi. Vide Sandalio.
 Soccum osculandum præbere, qile sit. p. 372.
 l. 29-p. 373. l. 8. In os impingere, qale p. 373. l. 10. p. 376. l. 13.
 Solaril ulus. p. 209. l. 19-30.
 Solecas porrigitre, induere, exure, extergere,
 qorum sit. p. 377. l. 13-p. 378. l. 15.
 accumbentes ponebant, surgentes sumebant. p. 377. l. 37-p. 378. l. 16.
 Solis progenies qinam habiti. p. 310. l. 18.
 Sors cuique qzqē à Deo. p. 240. l. 24.
 Spiritus Dei, q̄i super aquas moxibar, qis;
 & qotsum id. p. 156. l. 24-p. 164. l. 33.
 p. 165. l. 12.
 Spous/or sponsore indigens. Prov. Hebr. p. 147.
 l. 35.
 Stirpes qatenus dle tertio productz. p. 171.
 l. 15-p. 173. l. 15.
 Sues agrestes an Africa habeat. p. 264. l. 4.
 Superbia affecta ignominia. p. 93. l. 30.
 Supplementa, ix. τε καινή. p. 163. l. 25.
 p. 164. l. 6. negativæ. p. 181. l. 27-p. 183.
 l. 27.
 Syntaxis immutata. p. 351. l. 7, 19.
 Syriacâ concepta sunt in V. T. qz Chaldaica vulgō dicuntur. p. 330. l. 3.
 Talmudica nugamenta. p. 134. l. 11-22.
 p. 135. l. 1-12. p. 259. l. 11. deliriz. p. 171.
 l. 36. p. 172. l. 7. p. 190. l. 4-p. 192. l. 9.
 p. 193. l. 37-p. 236. l. 13. p. 337. l. 23.
 Temura Talmudica qalis. p. 134. l. 19.
 Tempestivitatis quantum valeat. p. 240. l. 2.
 Tempora distingvenda, ut concordet Scriptura. p. 334. l. 1.
 Terentius Hecyram & Phormionem à qo. sumpsit. p. 115. l. 17.
 Theologia Germanica qalis. p. 141. l. 18.
 Theomachia Luciferiana. p. 142. l. 30. p. 145.
 l. 26.
 Theosophia Teutonica novella quanto cum fastu prodeat. p. 141. l. 21. hujus deliria impia.

Impia. p. 141. l. 36.-p. 143. l. 35. rationis
examen renuit. p. 144. l. 7.
Timor amore fortior. p. 31. l. 19.
Tractatio commoda libertate intempestivā
plus pollet. p. 74. l. 34. incommoda vul-
nere ipso angit magis. p. 75. l. 13.
Traditiones inanēs & incertiz. p. 197. l. 3.
Trai etio. p. 165. l. 10. p. 337. l. 5.
Translit. à numero ad numerum. p. 330.
l. 10. à singulare ad pluralem. p. 330. l. 13.
-p. 332. l. 14. à plurali ad singularem.
p. 332. l. 15, 27. à personā ad personam.
p. 350. l. 14.
Triturandi modi apud varias gentes variil.
p. 181. l. 14. p. 183. l. 21. p. 186. l. 26.
-p. 189. l. 21.
Turba imbellis in bello insculpis, damnoſa.
p. 358. l. 12-p. 359. l. 14.
Tyranni sapientes averfantur. p. 7. l. 24.
pacui sine cæde defunguntur. p. 292. l. 15.

Uterum gestantium affectiones. p. 203.
l. 27, 32.
Variæ lectiones in codicibus sacris unde.
p. 338. l. 13-p. 339. l. 12.
Veritas mendaci ope non indiger. p. 21. l. 1.
p. 136. l. 13. nimis altercando amicti-
tur. p. 35. l. 19. suis sustentatur viribus.
p. 401. l. 24.
Vestes primis parentibus unde. p. 202. l. 16.
21.
Vestitus duplex. p. 102. l. 12-p. 103. l. 10.
Vinum & cor & vultum exhilarat. p. 349.
l. 13.
Virtus virtutis ope non indiger. p. 20. l. 38.
Vita æterna donativum Dei. p. 95. l. 7, 24, 32.
p. 76. l. 23-p. 97. l. 17.
Volūcres è terra creati. p. 170. l. 37.
Vulgus homines ex cœlo censer. p. 317. l. 4.
vulgi judicium spernendum. ibid. l. 24.
Vultus cordis affectum prodit. p. 349. l. 13.

Syllabus vocum & formularum Hebraicarum, Chaldaicarum, Syriacarum.

אָבִיךְ p. 288. l. 11.
אָדָם & qid propriè, qid figuratè,
& unde. p. 180. l. 6.
אַדְנָיוֹם p. 337. l. 36. p. 338. l. 2.
אֲדָמָה qid. p. 221. l. 25-p. 122. l. 9. ido-
lis tributum qid. p. 220. l. 16. ob-
jectivè sumptum. p. 222. l. 18.
אֲדָמָה *primus*. p. 167. l. 8.
אֲדָמָה *postica*. occidentalis mundi pla-
ga. p. 283. l. 23.
אֲדָמָה tam *cervus*, qam *cerva*. p. 158.
l. 13.
אֲדָמָה *הַפְּרָת*, qid. p. 122. l. 3. p. 130. l. 2
אֲדָמָה qid, & unde. p. 46. l. 11, 18, 24.
25, 30.

אָלָה qid. p. 175. l. 24. p. 177. l. 8.
אָלָה de Deo vero & uno. p. 306.
l. 11, 23.
de personā singulari. p. 337. l. 30,
32. p. 338. l. 3.
אָלָה *idola*, unde. p. 220. l. 28.
אָלָה p. 92. l. 19.
אָלָה *תְּשִׁיחָת* qid velit. p. 123. l. 14.
אָלָה *qum*. p. 139. l. 23.
אָלָה tam *cobibere*, qam *cogere*. p. 230.
l. 7.
אָלָה qid. p. 214. l. 33.
אָלָה *leones*. p. 260. l. 6.
אָלָה p. 154. l. 22. cuius casus index.
P. 155.

- פְּרָטָה p. 155. l. 38. p. 156. l. 2. pro *cum*
qando usurpetur. p. 154. l. 10.
p. 156. l. 3.
- תְּמִימָה & תְּמִימָה in vocandi casu. p. 71. l. 1.
אַתְּמִינָה & אַתְּמִינָה *timor* p. 258. l. 14.
17.
- בְּלָגָן ad. p. 139. l. 10. *adversus*.
p. 222. l. 11. deest. p. 163. l. 23.
בְּבָוֹאָה qid. p. 361. l. 20.
- בְּלָגָן qid. p. 29. l. 32.
- בְּרִים notions varia. p. 29. l. 3, 13, 14,
22, 31, 34.
- בְּהַמְּתָה qid. p. 337. l. 23. p. 338. l. 7.
- בְּיִתְחָאוֹן & בְּיִתְחָאוֹן p. 220. l. 18, 21.
- בְּנֵרָה *timor* p. 258. l. 10.
- בְּנֵילָה *filius*: & בְּנֵי *filia*, unde. p. 315.
l. 14.
- בְּנֵי Syris qid. p. 327. l. 23.
- בְּנוֹת dominas, possessor, *pradius*, *in-*
stractus, בְּנוֹת alis. p. 187. l. 17.
- בְּרִים *cornibus*. ibid. l. 16. בְּרִים
dentibus. ibid. l. 11.
- בְּרָא qid. p. 143. l. 29. qid ex eo elici-
ant Cabalistæ. p. 134. l. 24.
- בְּלָגָן qid. p. 188. l. 12, 17.
- בְּלָגָן qid. p. 146. l. 19.
- בְּלָגָן qid. p. 121. l. 25. p. 126. l. 4.
- בְּלָגָן & בְּלָגָן *uius promiscui*. p. 258. l. 33.
p. 259. l. 11.
- בְּלָגָן qid. p. 10. l. 3, 4, 12.
- בְּלָגָן qid. p. 296. l. 3. p. 298. l. 13.
- בְּלָגָן qid. p. 178. l. 6.
- בְּלָגָן qid. p. 123. l. 16. p. 127. l. 21.
- בְּלָגָן הַיְתָבָב verbi usus. p. 304. l. 7.
- בְּלָגָן p. 123. l. 33.
- בְּלָגָן de navibus. p. 356. l. 21. de am-
nibus. p. 358. l. 1.
- בְּלָגָן qid. p. 295. l. 13. p. 298. l. 4.
- בְּלָגָן & בְּלָגָן affinia. p. 210. l. 17, 31.
- בְּלָגָן verbuni. p. 209. l. 5. verbale, qid
significet. p. 210. l. 7.
- בְּלָגָן qid. p. 207. l. 33. p. 208. l. 16, 21.
p. 209. l. 2.
- בְּלָגָן idem. p. 208. l. 17.
- בְּלָגָן הַתְּהִירָה qid. p. 14. l. 23.
- בְּלָגָן & בְּלָגָן invicem permutatæ p. 339. l. 10
- בְּלָגָן art. p. 181. l. 17. p. 183. l. 28. p. 189
l. 25.
- בְּלָגָן ita. p. 17. l. 19.
- בְּלָגָן *qum*, *qando*, *tum*; *tunc*. p. 140. l. 11,
28. p. 175. l. 15.
- בְּלָגָן sed. p. 181. l. 7.
- בְּלָגָן neque. p. 181. l. 28 - p. 183. l. 27.
p. 189. l. 24.
- בְּלָגָן *festum* qid. p. 253. l. 34.
- בְּלָגָן qid. p. 253. l. 12.
- בְּלָגָן בְּלָגָן qid. p. 66. l. 19, 20.
- בְּלָגָן qid. p. 15. l. 33. p. 299. l. 3.
- בְּלָגָן qid. p. 208. l. 5.
- בְּלָגָן qid. p. 106. l. 15.
- בְּלָגָן qid. p. 106. l. 28.
- בְּלָגָן & בְּלָגָן unde. p. 125. l. 21.
- בְּלָגָן qid. & unde. p. 125. l. 21.
- בְּלָגָן verbi notiones varia. p. 287. l. 17
- בְּלָגָן tam *afina*, qam *afinus*. p. 258.
l. 20.
- בְּלָגָן qid. p. 96. l. 33. p. 93. l. 16. hinc
formulae. בְּלָגָן *p. 90. l. 34. בְּלָגָן*
p. 90. l. 38. בְּלָגָן p. 91. l. 4. qid
velint.
- בְּלָגָן Hannibal, unde dictus p. 92.
l. 18.

- בְּגָנָן, unde dictus. p. 92. l. 17.
 חַנָּה habitare. p. 139. l. 5.
 סְנִינוֹ Synū, unde. p. 248. l. 30. p. 269. l. 2
 סְפִיד p. 92. l. 1. receptionis & objecti,
 an affectionis & subjecti, motionem
 habeat, qalemque designet. p. 267.
 l. 31. p. 273. l. 6. p. 277. l. 33.
 סְכִירָה ciconia. p. 352. l. 32. p. 353.
 l. 3. unde dicta. p. 269. l. 28.
 סְפִירָה res, negotiū. p. 240. l. 33. p. 241. l. 12
 חַקֵּר qid. p. 350. l. 37.
 תְּרֵא qid. p. 185. l. 22.
 סְרוּדָה qid, unde, qid usurpetur. p. 184.
 l. 8. p. 187. l. 10.
 טָוָב gratus. p. 92. l. 32. suavis.
 p. 165. l. 16. utilis. ibid. l. 34. bila-
 ris. p. 236. l. 33.
 טָוָב qid. ibid. l. 34.
 טָבָה Syris qid. p. 92. l. 34.
 טָרָם qid; ejusdemque usus varius.
 p. 173. l. 19. - p. 174. l. 7. בְּטָרָם qid.
 p. 173. l. 37. p. 174. l. 2.
 fine בּ p. 174. l. 4.
 1. vide!
 אֲבִזָּה avida. p. 116. l. 5.
 אֲפָרִים sparum. p. 355. l. 15.
 אִירָה יְרִידָה p. 123. l. 36.
 יְלָדֶה utroque sexu: p. 54. l. 23. p. 66. l. 14
 יְבָשָׂה Jabets, unde dictus, p. 208. l. 4.
 יְמָרָר oleum, unde. p. 351. l. 26.
 קְנָדָס similiter simil. p. 292. l. 34.
 קְנָדָס enim. p. 179. l. 32. gum. p. 179. l. 34.
 קְנָדָס gamvis. p. 220. l. 4.
 קְנָדָס varia notionis vocula.
 קְנָדָס formula freqens. p. 24. l. 30.
 - p. 37. l. 8.
 קְנָדָס qid, & de qibus usurpetur. p. 242.
 l. 38. p. 243. l. 1. p. 244. l. 17.
- בְּגָנָן qid. p. 123. l. 20.
 כְּחָנָה vestis qalis. p. 109. l. 10.
 לְgenitivi index. p. 178. l. 27.
 סְנִינוֹ qid usurpetur. p. 184. l. 4. p. 343.
 l. 5. p. 348. l. 36.
 מְסִירָה peritus. p. 185. l. 20.
 לְשִׁין lingua. de mari. p. 355. l. 21.
 מְוִיר qid. p. 184. l. 12. p. 185. l. 28.
 p. 188. l. 2.
 בְּסִבְבָּה confessus. p. 14. l. 29.
 מְסִמּוֹר psalmus. unde. p. 124. l. 14.
 מְסִמּוֹר שָׁוֹר psalmus qalis. ibid. l. 25.
 מְדֻלָּה qid, et unde. p. 122. l. 8. p. 125.
 l. 24. p. 130. l. 1.
 מְתֻולָּה qid, & unde. p. 125. l. 22.
 מְתֻרָּה Chaldaic et Syris qid. p. 152. l. 27
 מְכֻחָּם qid, & unde. p. 122. l. 20.
 מְנוֹת nota eminentia. p. 352. l. 14.
 efficientiae. ibid. l. 26.
 motus localis. p. 360. l. 22-38.
 מְנַהָּה oblatio qalis. p. 280. l. 24.
 מְצַבָּע qis. p. 119. l. 36-p. 120. l. 13.
 מְעַשְׁפָות qid. p. 106. l. 6.
 סְנִילָה gradus. qid sumatur. p. 122. l. 24.
 p. 123. l. 10. p. 127. l. 28-p. 129. l. 29.
 סְנִילָה שְׁלָד qid. p. 96. l. 12.
 נְגָנָה organa qalia, & unde dicta.
 p. 125. l. 28.
 נְגָנָה qis. p. 268. l. 8.
 נְרִיבָם qid. p. 32. l. 32.
 נְנִידָה qid. l. 1.
 נְחַדָּה organa qalia. p. 125. l. 21.
 נְסִבָּה siboles. p. 30. l. 3.
 נְלִיבָמָן libamen. p. 280. l. 25.
 נְפָתָה pluma. p. 270. l. 5. struthio. ib. l. 7.
 נְלָעָר fulcire de cibo. p. 343. l. 5. inde
 Chald. נְלָעָר comedere, & סְלִינָרָא ci-
 bw. ibid. l. 23.

M m m

כְּנִזְבִּים

סְעִירָה qid propriè, figuratè. p.29.
1.38.

סְלִמֵן, postis. p.298.l.7.

סְלִוִתָה qid.p.123.l.22,29.p.126.l.2.

סְלִוָה objective lumperum. p.122.l.18.

סְלַעַם qid.p.100.l.6. p.106.l.3.

סְלַהּ frons. p.200.l.34-p.202.l.1.

סְלַמְתָה in musicis qid. p.126.l.21.

סְלַפְתָה לְבִין p.121.l.2. p.126.l.24.

סְלַלְלָה nōt. labor. p.221.l.26.

סְלַנְתָה qām varia notionis vox. p.325.
1.31. p.3:8. tam ih activā formā
passivē, qām & in passivā activē
fumitur. p.326.l.18.

סְלַנְתָה qid velit. p.126.l.13.

סְלַבְבָה & סְלַבְבָה qid.p.207.l.37.p.208.
1.8,14. p.210.l.38.

סְלַזְיָם qid. p.185.l.18.

סְלַקְקָה oppressor. p.185.l.19.

סְלַעַם qid. p.288.l.14.

סְלַבְבָה herba. p.178.l.13.p.350.l.37.

סְלַשְׁתָה qām latè patet. p.323.l.14.

סְלַפְתָה vide גְּלַעַם.

סְלַמְרָה onager. δάικονον. p.258.l.10.
p.259.l.14.

סְלַמְתָה & סְלַמְתָה qid usurpentur. p.186.
1.12.

סְלַמְקָה qid. p.294.l.27.

סְלַמְטָה qo sensu usurpetur. p.187.l.25.

סְלַלְלָה qid. p.351.l.31. p.352.l.17.

סְלַזְרָה qid. p.351.l.27.

סְלַדְקָה justus. p.268.l.17.p.277.l.23.

סְלַמְמָה qomodo sumatur. p.177.l.29.
p.178.l.3.

סְלַמְמָה qām variij significatus. p.359.
1.29-p.360.l.17.

סְלַמְתָה aurora. p.359.l.33. corona.
ibid.l.37.

סְלַמְבָה antica pars mundi, plaga Ori-
entalis.p.283.l.22.

סְלַמְתָה qid, & unde. p.169.l.31.

סְלַמְתָה qāratione dicatur.p.121.l.24.

סְלַמְבָה exsurgere, consistere. p.55.l.37.
p.56.l.1-9.

סְלַמְבָה & סְלַמְבָה qid. p.196.l.9.

סְלַמְתָה qid dicatur. p.186.l.7.

סְלַמְבָה cornu. de ungulā.p.888.l.38.
unde. p.151.l.26.

סְלַמְבָה & סְלַמְבָה primitus. p.138.
1.16-p.140.l.36. p.151.l.21,24.
p.152.l.6-30.

סְלַמְבָה רְוִיָה אֲשֶׁר qid. p.156.l.24.p.164.
1.33.

סְלַמְבָה unde סְלַמְבָה qid. p.160.l.4.
-p.164.l.31. an επωδέην υγεωρ-
ριν significet.p.160.l.6-12.20-33

סְלַמְבָה 1.5,8. an columbae peculiari-
ris. p.160. L8, 12, 17. Syris qid.

סְלַמְבָה p.160. L34-p.161. L4. in motus,
non quietis, notione semper in Scri-
pturis p. 161.l.8. -p.162. l. 29-
p.163.11.

סְלַמְבָה qis. p.13.l.35. p.271.l.7,36.

סְלַמְבָה in musicis qid. p.126.l.25.

סְלַמְבָה eger. p. 177. l.18. p.178.l.9.
p.179.l.2,9.

סְלַמְבָה hexachorda. p.125. l.33.
p.126.l.2.

סְלַמְבָה qid. p.177.l.25.p.178.l.16-36.

סְלַמְבָה שְׂוִיר וְסְוִיר qid. p.124. l.12.

סְלַמְבָה סְנוֹמָה cantilena qalis.p.124.l.23

סְלַמְבָה amictus. p.100. 1.6. שְׂוִינָה

babitus meretricius. ibid.l.8.

סְלַמְבָה qid. p.185.l.20.

סְלַמְבָה tonus musicus qis.p.126.l.22

סְלַמְבָה labium. de amne, & mari.p.356.
l.16.

מִשְׁפָּת mystax. p. 323. l. 3.

מִתְחַדֵּה adverbialiter. p. 123. l. 32.
p. 151. l. 26.

מִתְוָה cantio qalis. p. 123. l. 21.

מִתְּרָחָר resurrectio ad vitam. p. 55. l. 21.
מִתְּמִימָה dextra pars mundi, plaga Av-

stralis. p. 283. l. 20.

מִתְמַלֵּה palma. p. 18. l. 31.

מִתְּפִלָּה supplicatio p. 123. l. 15.

מִתְּפָאָה quam laxa notionis. p. 201. l. 19. 28.

מִתְּפִלָּה resurreccio in genere. p. 55.
l. 20.

Syllabus vocum Græcanicarum.

A Cuare, qid sonet. p. 156.
l. 34.

אֲגָבֶת qis. p. 276. l. 33. p.
277. l. 2, 11.

אֲלָא pro אֲלָא הָאֲלָא וְאַלְאָהָיְהָ מְלָךְ
p. 4. l. 33. p. 48. l. 6.

אֲמָרְתִּיא p. 222. l. 30.
אֲמָרְתִּיאָה vestis qalis.
p. 111. l. 6. 9.

אֲנָזָד p. 58. l. 8.

אֲנָבָטָוֹת p. 55. l. 21. אֲנָבָטָוֹת
אֲנָבָטָוֹת ? אֲנָבָטָוֹת ibid. l. 22.

אֲנָבָטָוֹת p. 288. l. 14.
אֲנָבָטָוֹת p. 55. l. 21. p. 64. l. 2

אֲנָבָטָוֹת חַ' צָ' וְאַבְּנָה. p. 55. l. 12. ex νεκράν. ibid.
l. 15. νεκράν, & תְּνֵקְרָבָנ,

an diverta. ibid. l. 18.
אֲנָבָטָוֹת variè sumptum.
p. 52. l. 13. p. 62. l. 7, 25.

אֲנָבָטָוֹת qid. p. 203. l. 37.

אֲנָבָטָוֹת p. 222. l. 37.
אֲנָבָטָוֹת ibid. l. 36.

אֲנָבָטָוֹת unde. p. 269.
l. 30.

אֲנָבָטָוֹת ελְמָה. p. 56. l. 24.

אֲנָבָטָוֹת τιμήσιμος, μετίσιμος. p. 58.
l. 10.

אֲנָבָטָוֹת אַπְוָלָמָתָא, אַפְוָלָמָתָא
fabula. p. 101. l. 2, 4.

אֲנָבָטָוֹת ελְבָזָה. qid. p. 312. l. 38.
אֲנָבָטָוֹת p. 108. l. 38.

p. 109. l. 2, 5.

אֲרָבָתָא redundans. p. 40.
l. 28.

אֲרָבָתָא adverbialiter. p. 153.
l. 12.

אֲרָבָתָא p. 124. l. 12.
אֲרָבָתָא fabula. p. 114.
l. 27.

אֲרָבָתָא redundans. p. 41.
l. 31, 33. p. 44. l. 5.

אֲרָבָתָא qid. & unde. p. 115.
l. 11, 12. ridiculus in eo
Croji lapsus. ibid. l. 8.

אֲרָבָתָא qid. p. 70. l. 22.
אֲרָבָתָא fabula. p. 114. l. 30.

אֲרָבָתָא fabula. p. 115.
l. 32. p. 116. l. 1, 5.

אֲרָבָתָא unde. p. 269. l. 1. bo-
nus, equus. p. 278. l. 2.

אֲרָבָתָא elephas. p. 278.
l. 1.

אֲרָבָתָא qid. p. 106. l. 4.
אֲרָבָתָא qd. dict. p. 6. l. 25.

אֲרָבָתָא akers. unde. p. 187.
l. 15.

אֲרָבָתָא verbi usus varius. p. 37
l. 13. p. 39. l. 32. putari, non
putare. p. 41. l. 22. 30. p. 42.

l. 7. redundans. p. 39. l. 33-
p. 41. l. 21. p. 42. l. 27. qd. δέ-
κεντησις qd. dicuntur. p. 37.

l. 14, 22, 29, 36. p. 38. l. 6-
p. 39. l. 8. qd. δεκάδημος an-

dicatur. p. 38. l. 2.

אֲרָבָתָא qid. p. 107. l. 28.
p. 108. l. 13.

אֲרָבָתָא cinctus qalis.
p. 1. 7. l. 26. p. 108. l. 14.

אֲרָבָתָא qid. p. 395. l. 39.
επιλοσιοσία. p. 4. l. 17.

אֲרָבָתָא pro אֲלָא. p. 48. l. 3;
אֲלָבָתָא. p. 259. l. 32. p. 362.
l. 1. נְאֲלָבָתָא an dialecti
alicuius peculiaris. p. 260.
l. 25.

אֲרָבָתָא επίκαιον. p. 359.
l. 21.

אֲרָבָתָא p. 100. l. 22.
- p. 107. l. 6.

אֲרָבָתָא organa qz. p. 125. l. 34.

אֲרָבָתָא vox signata. p. 54
l. 35, 36.

אֲרָבָתָא vestis qalis, & unde
dicta. p. 110. l. 31. p. 111. l. 33

אֲרָבָתָא p. 110. l. 19. p. 111.
l. 34. 36.

אֲרָבָתָא δέκεντησις, & δέκα-
δημόδησις, fabulæ. p. 115.
l. 20, 25.

אֲרָבָתָא qz. p. 107. l. 19.

אֲרָבָתָא δέκεντησις, & δέκα-
δημόδησις. p. 373.
l. 29, 35.

אֲרָבָתָא δέκεנְתַּעַנְתָּה qid. p. 53. l. 9.

אֲרָבָתָא p. 310. l. 24.

אֲרָבָתָא δέκְמַעַבְּדָסְתָּוֹת galatea. p. 176.
l. 12.

M m m 2

אֲרָבָתָא

ἐπωμίς vellis qalis. p.111.
l.34,36.
ἱρεούσα. p.392.l.10,17.
ἔρθ- ἐπίτηνθ. p.344.l.25.
ἴσθλιθμοι. l.100.l.5.
ἴστερομάρανος. p.111.l.6,11.
ἴστρογχοι. q. p.32.l.29-p.34
l.22.
εὐχεῖδ. p.42.l.2.
ἴννοκος, gubernator. p.357 l.3.
ἴλετν redundans p.40.l.24.
p.43.l.27,31,35.
ἴσῃ δυράν, & δῆτι δύρατι.
proverbialia. p.299.l.7,8.
Dox., θεόνομον. p.259.
l.26. num de foemina ultr.
pare si dialecti peculiaris.
p.260.l.16,25.
ἴθιθανθ. p.203.l.36.
ἴκι, sed, autem, p.406. l.35.
ἴραρδ. p.239.l.38.p.240.l.1.
ἴσλλαθ. de oleo, sive un-
guento. p.351.l.35-p.352.l.8
ἴστιθλιοι, & ἴστιθλια. qid.
p.22.l.25,30.
ἴστροι. p.188.l.18.
ἴστροι medicis priscis qid.
p.345.l.11.
ἴστροι λγία & ἴστροι μέδοι,
affection qalis, ibid.l.8.
ἴστροι pars corporis qz.
p.249.l.2-31.
ἴστροι? qid, & unde tra-
sum. p.74.l.37.
ἴστροι ποιητικού, & ἴστροι στ-
ολήν, qid sonent. p.32.l.4-
28. p.34.l.22-p.35.l.16.
ἴστροι θεματα. p.100.l.5.
ἴστροι λαογ. p.152.l.1-10.
ἴστροι Θ. p.107.l.10.
ἴστροι θ. p.109.l.12.
ἴστροι βολυτης. p.107.l.14.
ἴστροι βορια. p.108.l.12.
ἴστροι βοματα. p.109.l.17,33.
ἴστροι βοματ. p.108.l.11.
ἴστροι βοματ. ibid.l.12.

ἴστροι. p.248.l.14.
ἴρστροι, κατάκριση. p.54.l.31.
ἴστροι σομένθ. confederatus.
p.185.l.25.
ἴστροι Θ. p.152.l.26.p.314.l.3
μεταγγιστρόδ. p.146.l.18.
μεταχειριστρόδ qid, & unde
tractum. p.74.l.25,35 p.75.
l.15.
μετεμψύχωση. p.146.l.17.
μία, μία, prima. p.166.l.38.
p.167.l.1.
μιάδες κτι χάρι. p.96.l.15.
μύρρωση. p.101.l.13.
μυστισθες qid dicti. p.356.
l.22.
μυστέμας qid. p.246.l.19.
p.147.l.6.
μύστη. p.41.l.32.
μύστης αθηνιος q. p.237.
l.9.
μύστια. p.10.l.10.
μύστης τε. p.359.l.31.
μύστης αθην. p.69.l.34.
μύστης unde. p.210.l.17.
μύστης unde. p.268.l.30.p.269
l.5.
μύστης πα. p.280.l.25.
μύστης πα. p.30.l.38.
μύστης πα. p.237.l.9,25.
μύστης, de monte. p.356.l.17.
μύστης π. p.93.l.37.
μύστης πα. p.288.l.17.
μύστημα πο circumcis. p.
222.l.15.
μύστης πα. p.66.l.10.
μύστης πα, κα εἰς πα,
nunc promiscue. p.381.l.9.
-p.385.l.7.nunc distinctio
μύστης πα. p.385.
μύστης εἰς πα, κα εἰς πα.
p.385.l.18.
μύστης πα. p.369.l.8.
μύστης πα. p.381.l.6,8.
μύστης de itinere terrestri. p.
357.l.20-31.

πλαστις, & πλαστη, qd usur-
pentur. p.368.l.5,7.
ποντια pro improbis. p.222.
l.29.
ποντοπόδος ιῆς. p.356.l.30.
ποντία, de navigantibus. p.
357.l.10.
ποντοπόδια. p.240.l.22.
ποντώπον, & ποντοπόν.
p.101.l.10-31.
ποντοπόδις. p.227.l.36.p.228.
l.1.
ή πολλοι, qorum sit. p.260.
l.16,25.
παρέδω τοι, frigide conche, vir-
gate velles. p.109.l.25,30.
παρεδηπ. p.200.l.25.
παρισιας p.55.l.38.
πάλαι p.407.l.14.
παλιτεύει, ibid.l.15.
πάλαι, p.407.l.13,15.
παμβάνει, redundantans. p.43.
l.13.
πάντης φατ. p.155. l.26.
l.24.
περιληπτ. p.69.l.33.
πεντερεύειν. p.331.l.4.
πεντερεύα. p.330.l.25.
πολῶ σε. p.210.l.14.
πολυμάρ, sustinere. p.273.l.12-
p.275.l.28.
redundans. p.42.l.30.p.43.
l.2.
πέντεροι ονεις; & πεντερί;
regnum. p.8.l.4-p.9.l.20.
μύροι. p.124.l.16.
φανέρωση. p.64. l.20. p.65.
l.31. p.66.l.9.
φορνίξ. p.18. l.9,35.
φύσης, an de Deo dicatur.
p.64.l.18.p.65.l.1-28.
φύσης θεία, qid, p.65.l.17.
21. θείαστην, θείαστη.
ibid.l.32.
χαρες qid. p.90. l.33. p.93.
l.34. χαρες εὐγενης, έχει.
p.90.

p.90.l.34. <i>dedolere</i> . p.91. l.2.	<i>χαεισθεον</i> . p. 96.l.38. μη- δες χαειν. <i>ibid</i> .l.15.	<i>χητεριδες</i> qid.p.74.l.38. <i>χητερισθεн</i> . p.369.l.7.
<i>χεισθαι</i> , <i>donativum</i> . p. 96. l.36.	<i>χαεισθαι</i> , & <i>χαεισθαις</i> , qid. p.91.l.30,31.	<i>γηλαφη</i> organa qz.p.125. l.35.
<i>χεισθαι</i> , <i>donativa</i> . p.95. l.18.	<i>χειλος</i> , & <i>χειλον</i> . de amni- bus & mari. p.356.l.15.	<i>χειλο</i> . p.124.l.16.

Syllabus vocum & formularum Latinarum.

A , & Ab, post, p.360. a, l.14.	l.13.p.158.l.9 p.159.l.4.	deftettere, qid. p. 319.l.26. p.320.l.9.
a, in o transfe. p.169.l.3.	columnæ, columnæ, columel- la, qd. <i>dicti</i> .p.393.l.25-p.399 l.17.	dirus, unde. p.318.l.36.
abyssus qid. p.159. l.13,16, -26.	conceptus. p.208.l.17.	domo, unde. p.269.l.9.
Alpes pro montibus celsis. p. 2.5. l.33,37.	consideratus. p.185.l.26.	domus, pro nido. p.353.l.6.
ambulare, de navibus. p.355. l.21.	copo, unde. p.269.l.9.	donativum, qid. p.95.l.9,l.12, -15.
atmictus luce. p.308.l.1.	cornipedes eqi. p.189.l.1.	Elhanan,unde. p.92.l.19.
amor edendi. p.344.l.21.	credere in aliquem, nunc laxi- us, nunc strictius sumi. p.385. l.8. p.388.l.3.	eneombomata, ge, & unde. p.106.l.6. p.108 l.34.
Ananias, & Ananici, unde. p.92. l.17,19.	crepo, unde. p.319.l.17.	epigri, & epuri, qid velint. p.373.l.16-p.374.l.5.
anceps. p.187.l.15.	crepum, & crepusculum, unde. p.318.l.34.	exomis, vestis qalius. p. 211. -l.14.
Annibal, unde. p.92.l.19.	cripus, unde. p.318.l.36.	facere barbam,ungues. p.313. l.7.
arnacides, qid, & unde <i>dicti</i> . p.108.l.35.	crifare, unde. p.318.l.35.	facere medicinam, argentari- am, histronicam. p. 303: l.21-37.
avdere, vacans. p. 42. l.35, -38.	currus, pro nave. p.357.l.19.	fetura, qd.sumatur. p. 208. l.24.
avriga, pro navis gubernatore. p.357.l.8.	de, abεπηκδу, επεπηκδу. p.319.l.39,32.	fraterculare. p. 205. l.30.
brachia, de mari. p.355.l.18.	decrapere, qid.p.319.l.26-32	frondes, gomedò sumatur. p. 207. l.1.
cadere, qd. sumatur. p. 292. l.2,13.	decrepiti, qd, & unde <i>dicti</i> . p.318.l.31-p.320.l.30.	fulcire, & fultura, deciba. p. 343. l.28,38. p.344.l.14, 18.
calceum projicere, qid velit. p.371.l.11.	dedolere, qid.p.319.l.37.	groma,unde.p.318.l.36.
canilia siccari. p.23 l.l.15.	dens anchoræ,atatri,yomeris, tribuli. p.187.l.19-24.	bodie, latiniscule sumptum. p.58.l.32,p.59.l.2,p.60.l.3.
caput. p.194.l.27.	depudere, qid.p.319.l.35.	M.m.m. 3. ille,
canthus. p.183.l.13,20.	depurire, qd.p.319.l.31.	
coelum, qd. sumatur. p.156.	desipere, qid.p.320.l.3.	
	despretus, qid.p.319.l.31.	

ille, ipse, iste, unde. p. 175. l. 26.
incipere, vacans. p. 42. l. 37.
induere, qd usurpetur. p. 98.
l. 37-p. 105. l. 34.
Indix nomine qd regiones vul-
go teniant. p. 265. l. 36.
Inventis, qd. p. 103. l. 8.
lavare, priscu qid. p. 87. l. 12.
libamen, p. 280. l. 25.
limen, pro adibus. p. 295. l. 20.
lingua, de promotorius. p. 355.
l. 24. p. 356. l. 11.
lupus, unde. p. 319. l. 17.
manicare. p. 319. l. 32.
matula, pro homine vilissimo.
p. 367. l. 33.
merceri, p. 95. l. 14.
mola salia, p. 280. l. 25.
mora, unde. p. 318. l. 36.
mos, unde. p. 228. l. 32. l. 34.
nasi sudor, qid velit. p. 214.
l. 30.
nidus, pro domo. p. 343. l. 17.
non ita, formula. p. 26. l. 20.
nosle, cognoscere, probare, en-
rare: non nosle, contraria. p. 72.
l. 17-30.
nudus. p. 108. l. 26.
orjundi, rexvññ. ñ. 356
l. 5.

os, profacie. p. 214. l. 34.
pedem immittere, qid velit.
p. 371. l. 11.
pedes tegere, qid, & unde tra-
ctum. p. 205. l. 20-p. 206. l. 23.
pedes, pro pudendu. p. 203.
l. 20-p. 206. l. 14. aq[ue] pedum,
inde. p. 2. 4. l. 25. 27. & pilus
pedum. p. 205. l. 22, 35. p.
206. l. 2.
Phormio, fabula Terentiana un-
de dicta. p. 115. l. 24. p. 11. l. 7.
pietaticultrix, eiconice epithet-
iciton. p. 269. l. 31.
pius, & pietas, qid, & unde.
p. 269. l. 17. 24.
posse, vacans. p. 43. l. 7. 11.
possesso, unde dicatur. p. 371.
l. 18.
primit, primitus, principio.
p. 153. l. 11-30.
principium, qd sumatur. p. 153
l. 31.
promotorium, gadisylla-
bum. p. 356. l. 5.
putari, vacans. p. 42. l. 20.
religiosus, in partem seqio-
rem. p. 269. l. 18.
repondere, propondere, pre-
flare. p. 238. l. 5. l. 12.

rus, unde. p. 118. l. 34.
scenza, unde. p. 34. l. 12. l. 7.
sculponez, qanam fint, & unde
diff. e. p. 375. l. 16-p. 376. l. 3.
forotiare. p. 205. l. 31.
spiritus. p. 156. l. 24.
stipendum. p. 95. l. 2. l. 12.
supercilium, demonte, five cli-
vo. p. 356. l. 17.
synodia, qd. p. 126. l. 27.
terra, qd sumatur. p. 157. l. 9.
p. 158. l. 22-p. 159. l. 4.
torpeo, unde. p. 269. l. 1.
traga, qid. p. 1. 6. l. 31. p. 188. l. 4.
trans, qid. p. 186. l. 28. p. 188.
l. 4.
transgressus, de navigatione.
p. 356. l. 27.
tribula, qd. p. 186. l. 26.
uterus, & venter, promiscue
usurpata. p. 209. l. 16.
valere, vacans. p. 43. l. 9.
velle, vacans. p. 43. l. 37-p. 44.
l. 1. 30.
vespa, unde. p. 319. l. 18.
vesticeps qd. p. 103. l. 7.
videre, pro probare. p. 165. l. 15.
videri, vacans. p. 42. l. 20.
virgatæ vestes. p. 109. l. 26. l. 27.
zona. p. 107. l. 17.

Anglicanæ voces & formulæ.

To answer a debt. p. 328. l. 14.
to die in ones bed. p. 353. l. 20.
heart-burning. p. 345. l. 28.
sleds. p. 186. l. 33.

to stay the stomak. p. 343. l. 7.
wash-pot, & washing-pot. p. 367.
l. 15. 22.
the wrist. p. 249. l. 18.

Inserenda suis locis, qæ sunt omissa,
nonnulla.

Pag.8. ad calcem lin.9. Et Cyprianus, *ad Qirinum lib.3.*
§ 92. Corrumptunt ingenia bona confabulationes pessime.
Pag.42.l.21. fuisse. nec aliter Ambrosius, *bhexamer.lib.6.*
c.4. de Echino ; Spinis suis clauditur, — ut qicunque eum con-
tingendum putaverit, (pro eo qod est, contigerit) vulneretur.

Pag 222. lin.26 -dicitur. Rom.c.15. v.8.

Pag.288. ad fin. l.35. Alii, è qibus Justinus, *dialog. cum Tryphon.* Græcos secuti Interpretæ, qj sic reddiderunt ; Τυπε
§ ὁ ε ἀρθρος ἀποθνεστι, η ω εις τη ἀρχήν τιθεται. Vos
verò ut homines morimini, & sicut unus e principibus caditis,
five, occiditis : membrum prius de parentibus nostris protopla-
stis Adâ et Evâ, posterius de Satanâ, Angelo desertore, qj et
ἀρχας dicitur Joan. c.14.v.30. et τη ἀρχήν τιθεται unus
primitus fuerat, sed sorte primitivâ excidit, exponunt. Alii--

Pag.338.lin.5. ΠΑΤΡΙΝ ΤΙΘΕται Hymn.136. v.3. (qo loco et
vers.2. ΠΑΤΡΙΝ ΤΙΘΕται legitur ; qod ellipsis Grotianam suspe-
ctiorem mihi facit) In syllabis. pag.414. col.1. post Hymn.
82. v.6.-v.7. p.288.l.21-p.293.

Ibid. col.3. Hymn.136.v.2,3. p.338. l.5. in adjectis.

Pag.421.col.3. post lin.9. lib.6.c.4.p.42.l.21.in adjectis.

Pag.431. col.3. post lin.10. Justinus, *dialog. cum Triphon.*
p.288. in lin.35. adjectis.

